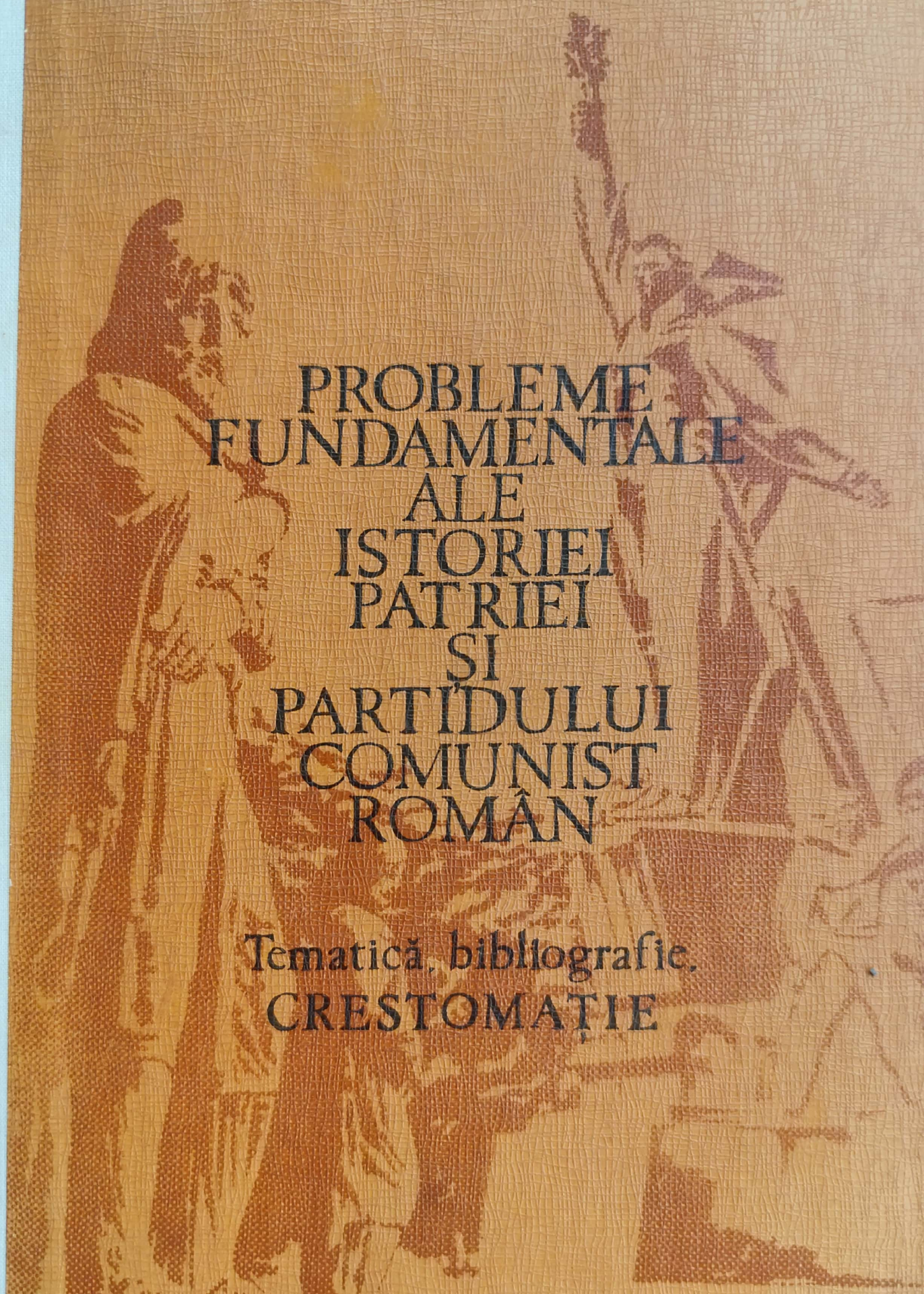

PROBLEME FUNDAMENTALE ALE ISTORIEI PATRIEI ȘI PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Tematică, bibliografie, CRESTOMAȚIE

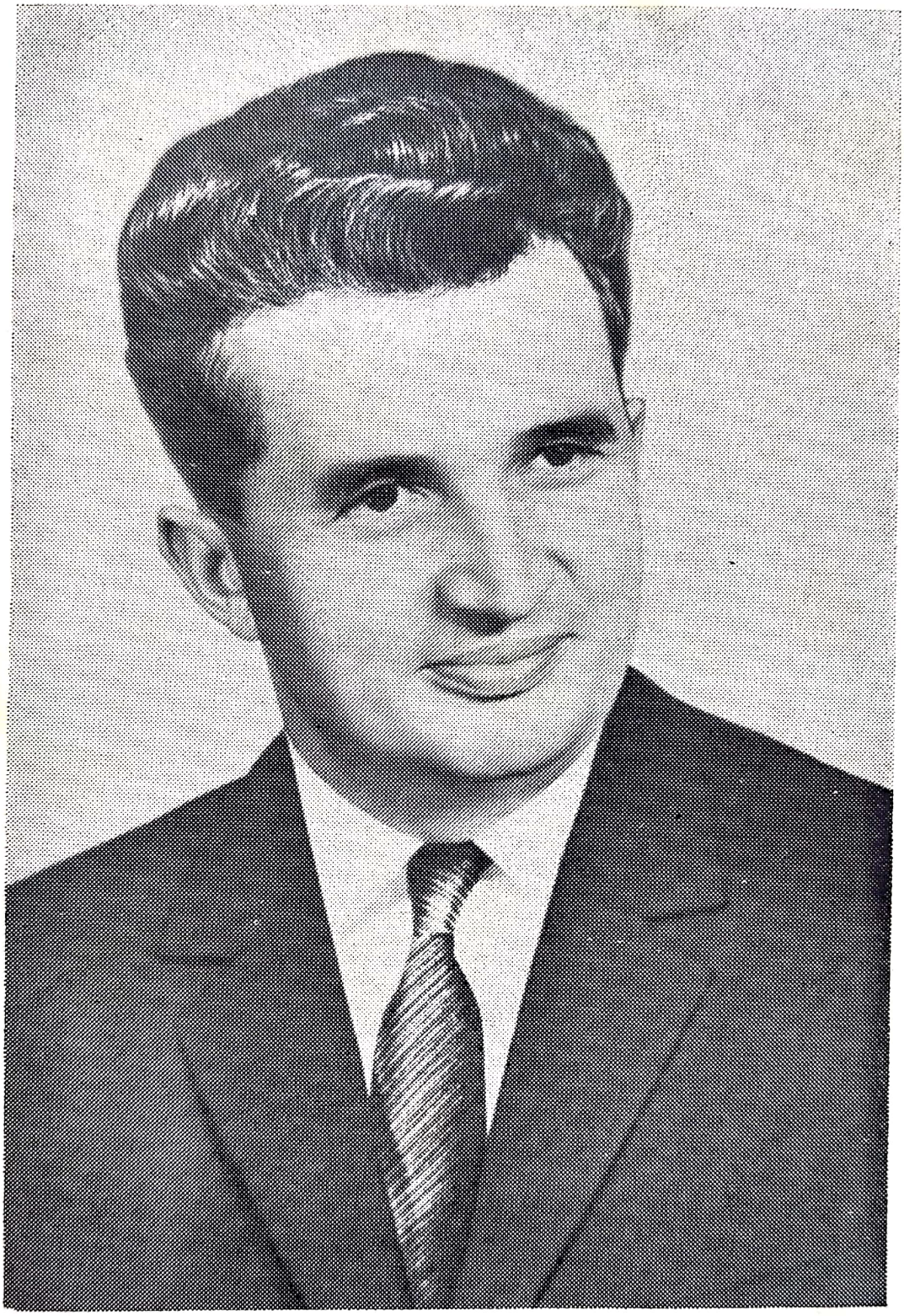

TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU,
secretar general al Partidului Comunist Român,
președintele Republicii Socialiste România

Scanned with OKEN Scanner

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

PROBLEME FUNDAMENTALE ALE ISTORIEI PATRIEI ȘI PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Tematică, bibliografie, CRESTOMAȚIE

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ
BUCUREȘTI — 1981

Scanned with OKEN Scanner

Volumul a fost întocmit de un colectiv alcătuit din:
CONSTANTIN MOCANU (coordonator), **ION ARDELEANU**, **AUGUSTIN DEAC**, **ȘTEFAN LACHE**, **MIRCEA MUȘAT**, **NICOLAE PETREANU**

Redactor: SANDU RADU
Tehnoredactor: ELENA PETRICĂ
Coperta: AGALOPOL VALERIAN

CUVÎNT ÎNAINTE

Lucrării acesteia oferite acum studenților, tuturor care se preocupă de a se informa, mereu mai amplu și mai temeinic, asupra istoriei generale a patriei, și semnificației faptelor ei principale, de la primele mențiuni scrise și pînă în momentul de față, ne-am străduit să-i conferim trăsături încît să răspundă cît mai bine rostului ei. Aparținînd genului crestomatic, a fost întocmită ca o complinire a prelegerilor universitare privind Probleme fundamentale ale istoriei patriei și Partidului Comunist Român, *prezentate în toate instituțiile de învățămînt superior, începînd din anul școlar 1976—1977, potrivit Programului de măsuri aprobat de Plenara C.C. al P.C.R. din 2—3 noiembrie 1976.*

Încă de la încercările ei mai însemnate pe linia legăturilor cu actul instructiv-educativ din școlile de toate gradele, știința istorică română a acumulat proiecte și realizări, unele deosebit de valoroase, în direcția înmănunchierii de texte alese din scrierile, mai vechi și mai noi, interne și externe, orînduite fie pe anumite teme, fie pe anumite perioade, dar și pe dimensiuni de timp mai îndelungat, încît putem spune că în această privință România dispune de o tradiție relativ bogată. În anii revoluției și construcției socialiste, cînd și cunoașterea istorică și-a restructurat principiile și s-a afirmat în funcție de exigențe noi, au fost publicate antologii sau crestomații referitoare la istoria economică sau istoria literară, istoria statului și dreptului sau istoria mișcării muncitorești și comuniste, istoria militară ori a gîndirii socio-politice.

Dintre lucrările de acest gen tipărite în ultimii ani, prin conținutul și utilitatea lor mai distinsă s-au remarcat volumul despre felul cum Partidul Comunist Român fructifică tradițiile istorice ale propriului popor, apărut în 1971, în seria de culegeri de documente de partid necesare învățămîntului politico-ideologic, volumul, mai complet, incluzînd documente actuale avînd aprecieri ale Partidului Comunist Român asupra istoriei patriei, realizat în 1977, prin grija Institutului de studii istorice și social-politice și Academiei „Ștefan Gheorghiu", cartea, cu texte comentate, despre reflectarea teritoriului României în izvoare geografice și cartografice, din antichitate pînă „în pragul veacului nostru", editată în 1978 și întocmită de Marin Popescu-Spineni, *primul volum apărut nu de mult din Culegerea de texte pentru istoria României, elaborat de academicianul* Ștefan Pascu *și* Liviu Maior, *mai multe culegeri de texte și indicații bibliografice litografiate pentru uzul intern al facultăților de specialitate din București, Cluj-Napoca, Iași și din alte centre universitare. Recent, sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al*

Scanned with OKEN Scanner

P.C.R. a fost editat volumul privind Istoria patriei și a Partidului Comunist Român în opera președintelui Nicolae Ceaușescu.

Am exemplificat deliberat prin lucrări, mai însemnate, care au profil cît mai apropiat ori construit special în raport de cerințe interne ale învățămîntului; nu am notat marile serii de volume tipărite sau care, unele, sînt în curs de pregătire ca opere de importanță generală, academică și politico-ideologică totodată, și anume corpusurile de documente referitoare la istoria României, din antichitate, din evul mediu, ori din epocile modernă și contemporană pe momente istorice și probleme capitale, de documente despre mișcarea muncitorească, socialistă și comunistă din România, de documente cu privire la istoria militară, la lupta poporului român pentru unitate și independență națională, care, dealtminteri, în însemnată măsură, sînt de folos în însăși întocmirea antologiilor și crestomațiilor didactico-pedagogice.

Am dorit să includem texte care să ajute substanțial la formarea întemeiată a unei ample cunoașteri asupra existenței și creației istorice a societății umane de pe teritoriul românesc, la reliefarea rolului maselor populare în lupta neîntinată, persistentă, contra asupririi sociale și naționale, pentru apărarea patriei împotriva oricărei expansiuni și dominații străine, pentru realizarea, cu necesitate, orînduire după orînduire, a progresului istoric pînă la aliniamentul cel mai înaintat, de acum, reprezentat de socialismul aflat deja în faza dezvoltării sale multilaterale. Parcurgînd seriile de izvoare istorice și literatura corespunzătoare ne-am călăuzit încontinuu potrivit documentelor de partid, operei teoretico-ideologice a tovarășului Nicolae Ceaușescu, *secretarul general al partidului nostru comunist, în care este reliefată cu multă lărgime de orizont și pregnanță necesitatea cunoașterii istoriei și a culturii patriei, valoarea ei formativ-educativă, înțelegerea destinului poporului român ca expresie materializată a luptei necontenite pentru libertate și demnitate. Noi considerăm, angajant, că prin conținutul, precum și prin specificul său, lucrarea de față se cuprinde în orientările pe care Congresul al XII-lea al partidului, din 19—23 noiembrie 1979, le-a constituit în ansamblul lucrărilor și documentelor sale, arătînd în mod mai special că din studierea trecutului istoric cercetarea are misiunea de a desprinde concluzii, învățăminte pentru prezent, pentru înfăptuirea, în continuare, a politicii interne și externe a partidului și statului.*

Efortul depus în întocmirea acestei lucrări din aria celor privind problemele fundamentale ale istoriei patriei și Partidului Comunist Român a fost întreținut de întreaga noastră dorință de a contribui la îndeplinirea așa de înălțătoarei misiuni civice, patriotice și politice, pe care o are istoria minunatului nostru popor.

AUTORII

Scanned with OKEN Scanner

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Înainte de capitolele destinate, pe etape, problemelor istoriei României, am așezat extrase din documente de partid recente, pentru a reafirma din capul locului funcția politică-instructivă a istoriei, în general, a istoriei patriei, în particular; ultimul capitol l-am încheiat, nu numai din motive de cronologie istorică a faptelor interne lui, tot cu aprecierile mai de seamă și mai recente ale documentelor de partid.

În primul grup de pagini, notate 1, *de la fiecare din capitolele destinate problemelor pe etape istorice, după tematica și bibliografia propuse în așa fel încît să dea un cadru principal de orientare și informare, am reprodus caracterizări de fond despre momentele mai de seamă ale istoriei naționale din* Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, *din alte cîteva documente importante de partid actuale, din opera teoretico-ideologică a secretarului general al Partidului Comunist Român, tovarășul* Nicolae Ceaușescu.

În unele capitole, și anume în cel privind antichitatea, dar, în funcție de existența mai bogată a textelor, și, îndeosebi în cele referitoare la perioadele medie și modernă, în grupul de pagini notate 2 *am cuprins aprecieri, însemnări mai semnificative ale fondatorilor socialismului științific cu privire la o seamă de împrejurări interne și internaționale ale unor fapte mai importante din istoria poporului român.*

În gruparea de texte din aproape toate capitolele notată 3, *parte dealtminteri care este cea mai extinsă, am inclus texte integrale, și, în ideea principală de a realiza informație cît mai felurită și condensată, am inclus extrase din documente și din literatură, în cîteva situații și din creații poetice din antichitate și de la începutul evului mediu dacă au rol în construirea argumentației științifice.*

Deoarece lucrarea se adresează studenților din toate ramurile învățămîntului superior, indiferent de gradul mai mare ori mai mic de familiarizare cu studiul special al epocilor mai îndepărtate, totodată pentru că perioadele de mai de demult prezintă adesea un interes actual deosebit, am lăsat ca un spațiu mai extins să fie ocupat de paginile privind etapele premoderne. Dacă însă avem în vedere dimensiunea ca timp a despărțămintelor pe care le-am făcut prin capitole, etapele mai apropiate de momentul actual sînt, proporțional, mai complet reprezentate. Mai mult decît atît, adepți ai considerării istoriei ca disciplină fundamentală care investighează trecutul pentru a ajunge cu explicația pînă în prezentul istoriei contemporane, încît tocmai astfel să contribuie la concluderea asupra felului de construire a viitorului, am dus culegerea de texte pînă în momentul actual al societății socialiste multilateral dezvoltate. Am încercat să facem o asemenea selectare încît din textele etapei celei mai recente să fie reținut mai cu seamă

Scanned with OKEN Scanner

ce este reflectare a dinamicii social-umane, a progresului istoric românesc contemporan. şi, odată cu acestea, ce este privire de tip retrospectiv, dar şi prezumări ale perspectivelor.

Criteriile de selectare — din mulţimea de texte — au fost ele însele alese încît, pe cît este posibil, să se formeze imaginea fiecărui fapt în parte, dar, pe ansamblu, am urmărit trasarea liniilor principale de interferenţă între fapte, de trecere necesară de la o etapă la altă etapă, permanenţele, continuitatea, desigur, în mişcarea lor dialectică, pe tot întinsul istoriei poporului român. În acest scop, în cadrul fiecărui capitol, îndeosebi al capitolelor în care se informează asupra unei durate de timp foarte îndelungate, cum sînt, bunăoară, cele despre perioadele premoderne, dar, în anumite privinţe, şi în celelalte, aşezarea textelor n-a fost făcută întotdeauna după modalitatea strict cronologică potrivit datei de existenţă a documentului. Ci, în situaţiile, mai puţine însă, cînd nu este coincidenţă, în concret, între data faptului istoric şi data textelor despre el s-a procedat la regrupări încît, odată cu realizarea cronologiei pe ansamblu prin succesiunea perioadelor, să se descrie, pe cît e posibil în acest gen de lucrări, succesiunea internă a faptelor, a proceselor socio-istorice, logica intercondiţionării dintre ele. Pentru a oferi texte cît mai autentice am cuprins numai mărturii contemporane evenimentului ori mai apropiate de el, dar numai din aceeaşi epocă, deşi ştim că nu în toate împrejurările simpla contemporaneitate ca timp simplu este de natură să poarte neapărat gradul cel mai mare de adevăr. Excerptarea din scrieri ulterioare epocii în care au fost relevate un fapt ori o serie de fapte similare ar deschide evantaiul de informaţie cu atît mai mult cu cît o perioadă este tot mai îndepărtată faţă de cea actuală, după o epocă mai îndepărtată urmînd o altă epocă, două sau trei alte epoci; ar fi deosebit de interesant, ştiinţific şi politico-ideologic, de a se studia întreaga mişcare în decursul timpului a felului de reflexie din ce în ce mai retrospectivă şi cu semnificaţii noi, însă dacă am fi înaintat şi pe direcţia unei asemenea dimensiuni a imaginii istorice lucrarea ar fi ajuns la altă structură şi la altă proporţie în ceea ce priveşte numărul de pagini, şi, deocamdată, am rămas la realizarea principalului scop de acum.

Am preferat documentele interne; cînd a fost vorba de a exemplifica ecoul, înrîurirea, însemnătatea internaţională a unor fapte de istorie a poporului român mărturiile externe au fost incluse cu precădere; pentru antichitate şi o parte a evului mediu, extrase din literatura străină au trebuit să fie reţinute ca mărturii de prima mînă.

Ocupîndu-se de toate perioadele istoriei poporului român, din momentul în care au apărut menţiuni în scrieri despre locuitorii de aici şi pînă în prezent, lucrarea comportă, astfel, pe lîngă trăsături comune principale, şi însemnate diferenţe în ceea ce priveşte condiţiile filologic-formale ale textelor. Am urmărit însă să obţinem un sistem cît mai potrivit de reproducere a scrierilor de limbă română, actuale şi din etape precedente, de transcriere în alfabet latin a textelor de limba română scrise cîndva în grafeme chirilice, de transpunere din alte limbi mai ales a termenilor noţionali principali, a antroponimelor, etnonimelor şi toponimelor, de indicare a operaţiilor editoriale constînd din anunţarea întreruperilor, a completărilor pentru lacunele din textul considerat primar, a notelor explicative şi a surselor de referinţă. O seamă de modificări au fost necesare nu neapărat pentru că, în toate cazurile, operele consultate n-ar fi avut soluţii bune, ci fiindcă în lucrarea aceasta făcută în intenţia de a da şi specificul epocilor, dar şi imaginea de ansamblu a istoriei societăţii umane din România, am socotit că este trebuitor de a se obţine unitatea de organizare a materiei, de exprimare a termenilor specifici unei epoci ori comuni tuturor, de întărire în orizont cît mai cuprinzător şi de la altitudine actuală, a liniilor generale, fundamentale, ale devenirii istorice.

Textele din perioadele mai apropiate de timpul prezent, în special din etapa de după adoptarea regulilor în vigoare ortografice, ortoepice şi de punctuaţie nu au com-

Scanned with OKEN Scanner

portat probleme dificile lingvistico-filologice de editare. Înscrisurile în limba română mai vechi, dacă nu au situații fonologice și morfologice evident neinteligibile pentru stadiul de acum al limbii, au fost reimprimate în expresia lor primară, cu excepția intervențiilor ortografice necesare; textele care poartă pecetea etapelor în care încă nu se stabiliseră regulile cele mai nimerite de transcriere din alfabetul chirilic în cel latin, ori în care s-au manifestat exagerări etimologiste, au fost transcrise, tacit, cu o seamă de modificări, dar cu strădуința ca, fonologic și morfologic, să se păstreze apropierea de expresia primară; cînd asemenea schimbări au o însemnătate mai mare și comportă o inevitabilă îndepărtare de original am făcut mențiuni în note. Textele de limbă română în alfabet chirilic au fost preluate de la autorii pe care îi știm a fi dintre cei mai competenți în transcrierea cît mai exactă, dar unde am observat diferențe între ediții ori unde nivelul de acum al științei filologico-istorice ne-a sugerat revederi am cercetat manuscrisul de bază, introducînd corecturi rezultate din noua lectură; am renunțat la orice semn diacritic special și, de regulă, am transliterat, deși știm că în unele cazuri pronunția începea să se schimbe.

Traducerile, cu atît mai numeroase cu cît epocile se află mai îndepărtate față de etapa contemporană, pentru antichitate, de exemplu, dar și pentru prima parte a evului mediu, cînd au fost preluate au ca sursă culegerile ori cărțile aparte pe care le-am înțeles a fi cuprinzătoare de mai mare verosimilitate; au fost însă reconfruntate cu originalul, în unele situații introducîndu-se tacit corecturi de stil, de topică și de termeni corespunzător limbii române contemporane și, totodată, potrivit sensurilor terminologico-noționale care se afirmă la nivelul actual al științei istoriei; intervențiile s-au menționat în subtext numai cînd au implicat o înțelegere nouă, mai deosebită, a interpretării filologico-istorice. Cînd au fost întîlnite două ori mai multe traduceri care, deși, unele, sînt recente, prezintă diferențe, uneori destul de mari, traducerea a fost revăzută, revizuită ori refăcută, menționîndu-se, dacă a fost necesar, ediția luată ca bază de pornire. Cînd am considerat util, în cîteva locuri numai, să întregim textul acolo unde alte culegeri de texte, din unghiul tematicii lor, au făcut întrerupere, am efectuat nemijlocit traducerea. Revederea, revizuirea ori refacerea traducerilor vis-à-vis cu textele în helenă, latină, slavonă, italiană, franceză, rusă au fost îndeplinite de Constantin Mocanu; în cazul traducerilor din limbile turcă, armeană, maghiară, polonă, germană, engleză, dacă am simțit nevoia de a verifica un anumit enunț ori un anumit termen noțional, am consultat traducătorii edițiilor folosite, ori și alți buni cunoscători ai limbilor acestea. În funcție de obiectivul principal al lucrării nu am avut în intenție ca paralel cu traducerea în română să reproducem extrasele corespunzătoare din limbile originale, însă ori de cîte ori am socotit a fi important, pentru studiul bine informat, întreprins cu toată acuratețea sau pentru însăși interpretarea științifică, politico-ideologică de ansamblu, am reprodus în note termeni, sintagme, inclusiv propoziții întregi, de asemenea unele antroponime, etnonime și toponime cînd în textul traducerii nu a fost posibilă, din cauze de incompatibilitate morfologică, trabsliterația. Adică, reproducînd pe cît a fost posibil mai exact tema *cuvîntului,* terminațiile *nu am putut să le dăm decît potrivit declinării din limba română. În schimb, în propozițiile care sînt formulări ale noastre de prezentare și comentare am avut în vedere prioritar necesități ale cursivității limbii române actuale, dar și aici numele aflate în alte sisteme alfabetice decît cele latine le-am transcris, pe cît a fost posibil, potrivit expresiei originare.*

Peste tot unde din edițiile moderne am ales un întreg alineat ori o serie neîntreruptă de alineate am încadrat textul între puncte de suspensie cu paranteze drepte [...] și puse deasupra primului rînd ori sub ultimul rînd, sau și într-o parte ori alta, după cum s-a făcut reducerea; dacă însuși alineatul nu a trebuit ori nu a fost necesar să fie transpus întreg semnele de suspensie s-au așezat pe linia rîndului de unde s-a făcut omiterea.

Scanned with OKEN Scanner

Lacunele din textul primar, care, în diferite etape, au fost completate de editori, ori acum de noi, le-am anunțat prin puncte de suspensie între paranteze ascuțite ⟨...⟩; nu am păstrat intervenirile pe care, în decursul timpului, unii editori le-au făcut în text fără a completa vreo lacună, ci numai pentru a face textul mai inteligibil ori pentru a da explicații; dacă totuși unele sînt neapărat trebuitoare le-am coborît ori precizat în note. Formulările de prezentare a ideii principale din textul ales, cînd nu redau exact intitularea documentului sau a cărții din care am extras, sînt cuprinse între paranteze drepte []. *Explicațiile, din subtext, despre autori, care sînt mai ales despre autori premoderni, de asemenea despre locul în care se află texte originale (cînd nu rezultă din datele căsuței de înscriere a sursei), precizările în legătură cu lacunele și întregirile, reproducerile de expresii în limba originalului și alte însemnări privind spațiul interior al documentului le-am indicat prin* cifre arabe; *dacă uneori sînt trimiteri făcute prin cifre arabe ori prin asterisc dar prin ele s-au transpus trimiteri aflate în textul reprodus, în locul respectiv am făcut precizări în acest sens. Despre istoricii, oamenii politici, publiciștii cu preocupări de istorie din România care au activat în perioadele modernă și contemporană nu am mai cuprins explicații, fie și succinte, nu numai pentru că sînt mai cunoscuți, dar și fiindcă date, chiar mai multe, se pot afla prin consultarea, în timpul studiului, a Enciclopediei istoriografiei românești, 1978, elaborată de un colectiv, sub coordonarea științifică a prof. univ. Ș t e f a n Ș t e f ă n e s c u.*

Căsuța de înscriere a sursei, succedînd textul selectat, am intenționat să fie cît mai completă, încît oricine va întrebuința acest instrument de studiere a istoriei poporului român să aibă imediat posibilitatea de a afla mănunchiul suficient de informații constituind „legenda" operei, și astfel, odată cu aflarea celorlalte explicații notate în subtext, să dispună de însemnări asupra condițiilor de timp, de loc, de formă, de context social-politic. Titlul operei sau al altor feluri de înscrisuri, real ori așa cum a intrat în conștiința publică, a fost cules prin aldine, *denumirea colecției în care a fost editată ori reeditată opera a fost însă dată prin* cursive; *ori de cîte ori a fost posibil am trecut mai întîi ediția princeps și în al doilea rînd ediția mai recentă, ori mai la îndemînă; deoarece, prin scopul ei principal, lucrarea se adresează studiului prin texte editate, mai accesibile în biblioteci, am indicat fonduri de arhivă numai cînd nu a fost altă posibilitate; la numeroase documente publicate dacă am dispus de informație și am socotit a fi important am menționat, în note, locul arhivalic în care se află originalul.*

Pentru ajutorul dat în cercetarea și verificarea a numeroase volume, manuscrise, documente, colecții mulțumim Arhivei C.C. al P.C.R., Arhivei Institutului de studii istorice și social-politice, Direcției Generale a Arhivelor Statului din București și filialelor din Brașov, Sibiu, Cluj-Napoca, Iași, Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, Bibliotecii Academiei „Ștefan Gheorghiu", Bibliotecii Centrale de Stat, Bibliotecii Centrale Universitare din București, Bibliotecii filialei din Cluj-Napoca a Academiei Republicii Socialiste România, Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu" din Iași, Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj-Napoca, Bibliotecii Editurii didactice și pedagogice și altor instituții.

Cuvinte de caldă mulțumire adresăm lucrătorilor tipografi care au oferit hărnicie și migală în realizarea acestei lucrări.

Scanned with OKEN Scanner

I. ÎNSEMNĂTATEA ISTORIEI PATRIEI ȘI PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ÎN ACTIVITATEA INSTRUCTIV-EDUCATIVĂ

[...]

Activitatea politico-educativă trebuie să pornească de la cunoașterea trecutului de luptă revoluționară a poporului nostru, să se bazeze pe tradițiile gîndirii și culturii lui progresiste, revoluționare, ale culturii progresiste și revoluționare mondiale. Nu trebuie uitat că felul de a trăi și gîndi al poporului a constituit și va constitui întotdeauna temelia dezvoltării gîndirii și culturii înaintate. Generalizînd experiența prezentului, trebuie să ne însușim, de asemenea, tot ceea ce este mai valoros și progresist în gîndirea și experiența omenirii pe plan internațional! Să îmbogățim experiența celorlalte popoare cu spiritul nostru revoluționar, cu concepția noastră despre lume, dînd naștere unei culturi noi, care să țină seama de specificul istoric, social și național al poporului nostru, de spiritul său de dreptate, de dorința sa de a-și făuri o viață nouă — societatea comunistă — de a ridica nivelul de civilizație al întregii națiuni, de hotărîrea sa de a contribui la transformarea progresistă a societății umane, la făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră!

[...]

Este pentru prima dată cînd partidul nostru dispune de un document care sintetizează viața și lupta de două milenii a poporului român, activitatea maselor populare, a mișcării revoluționare, istoria însăși a partidului. Programul este carta teoretică, ideologică și politică a partidului, documentul de bază care dă răspuns celor mai complexe probleme ale muncii și luptei poporului și partidului nostru, ale perspectivelor dezvoltării viitoare a țării. Programul constituie expresia marxismului creator în România.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 156; 215—216.

[...]

Istoria luptei clasei muncitoare, a mișcării socialiste, a partidului comunist trebuie prezentată în contextul vieții economice și sociale generale a țării, în strînsă legătură cu activitatea celorlalte forțe revoluționare, democratice și progresiste care au contribuit la dezvoltarea societății. Numai astfel putem avea o imagine reală, multilaterală a vieții sociale din România, putem înțelege în toată amploarea sa lupta revoluționară a poporului român pentru democrație, pentru pace și progres social, rolul jucat de clasa muncitoare, de partidul său de avangardă, în desfășurarea vieții politice, în transformarea revoluționară a societății.

Scanned with OKEN Scanner

Interpretarea științifică, obiectivă a evenimentelor social-politice în toată complexitatea lor poate fi făcută numai în lumina materialismului dialectic și istoric, cea mai înaintată concepție despre lume și viață. Pe această bază putem aprecia în mod just drumul lung și greu străbătut de forțele revoluționare și progresiste ale poporului, evoluția clasei muncitoare de la naștere și pînă la transformarea ei în clasa conducătoare a societății, în principala forță socială a națiunii socialiste, glorioasa istorie a Partidului Comunist Român. [...]

Trebuie să ținem seama de faptul că istoria este făcută de oameni, cu calitățile și defectele lor. În procesul luptei revoluționare, al muncii pentru construcția socialismului, în țara noastră s-au ridicat numeroși militanți care, într-o etapă sau alta, au jucat un rol de seamă în desfășurarea evenimentelor, au îndeplinit sarcini de răspundere în conducerea partidului și statului democrat-popular. În decursul anilor, unii dintre aceștia, în virtutea legilor firești ale naturii, n-au mai putut continua munca și lupta; alții au săvîrșit greșeli care au atras îndepărtarea lor din funcțiile de răspundere pe care le dețineau și, uneori, chiar din partid. Istoria trebuie să prezinte întregul proces al luptei revoluționare în complexitatea sa, să pornească de la analiza științifică a realității sociale, să înfățișeze faptele nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieții. Este necesar să se analizeze și să se aprecieze cu maximum de obiectivitate contribuția pe care a adus-o fiecare militant, la timpul respectiv, în mișcarea muncitorească, în viața poporului. Valoarea unei istorii cu adevărat științifice constă în înfățișarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conștiinței de sine a poporului, a claselor, înmănunchind experiența de viață și de luptă a maselor și a conducătorilor.

Drumul străbătut de forțele revoluționare ale poporului, de partidul comunist nu a fost întotdeauna neted și drept. În procesul luptei de clasă, al construcției socialismului, au trebuit să fie înfrînte multe piedici și greutăți, au apărut lipsuri și greșeli, au avut loc și insuccese. În rîndul clasei muncitoare, al partidului s-au găsit însă totdeauna forțe capabile să asigure depășirea momentelor grele, învingerea dificultăților și mersul înainte spre socialism. Prin elanul și energia revoluționară a maselor, prin forța și capacitatea de luptă a partidului s-a asigurat victoria idealurilor înaintate ale clasei muncitoare, mersul înainte nestăvilit al societății noastre. Numai înfățișînd întregul ansamblu de fapte și împrejurări care au jalonat lupta pentru răsturnarea vechii societăți și construirea socialismului, putem reda istoria mișcării revoluționare, a partidului comunist în toată măreția sa, putem oferi noilor generații un izvor de învățăminte în munca pentru înflorirea continuă a patriei noastre socialiste.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*. Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 336; 337—339.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Într-o întîlnire cu un grup de ziariști străini mi s-a pus această întrebare: De ce acordăm noi o așa de mare atenție tradițiilor luptei patriotice și revoluționare? Noi, comuniștii, considerăm că este o datorie de onoare de a studia, cunoaște și cinsti cum se cuvine pe cei care au contribuit la făurirea națiunii noastre, care și-au dat viața pentru libertatea națională și socială a poporului român. Noi, comuniștii, sîntem continuatorii a tot ceea ce are mai bun poporul român. Partidul comunist nu a apărut întîmplător în România. El este rezultatul unui întreg proces istoric de dezvoltare economică-socială care a dus la maturizarea clasei muncitoare, a luptei revoluționare și la formarea Partidului Comunist Român. Oare cum ar fi posibil ca un partid care își propune să conducă poporul pe calea făuririi unei orînduiri mai drepte, a orînduirii socialiste, să nu cunoască trecutul de luptă? Îmi închipui că un asemenea partid ar fi sărac, ar fi lipsit de vlagă și fără nici o îndoială că nu s-ar putea bucura nici de sprijinul, nici de încrederea poporului. Or, tocmai pentru că partidul nostru continuă cele mai bune tradiții de luptă ale poporului, trage învățăminte din experiența trecutului și depune eforturi pentru a asigura mersul înainte spre o viață mai bună a poporului, pentru construirea orînduirii socialiste, el se bucură de stima și de încrederea nelimitată a întregului nostru popor.

Oare cum s-ar simți un popor care nu și-ar cunoaște trecutul, nu și-ar cunoaște istoria, nu ar prețui și nu ar cinsti această istorie? Nu ar fi ca un copil care nu-și cunoaște părinții și se simte străin în lume? Fără nici o îndoială că așa ar fi, tovarăși. Iată de ce noi avem datoria să cunoaștem, să studiem trecutul de luptă al poporului nostru. Avem un trecut cu care ne putem mîndri. În condiții grele, poporul nostru și-a păstrat ființa națională. În această parte a lumii el a fost un factor de progres și civilizație, și-a adus contribuția la mersul înainte, pe calea unei vieți mai bune. Iată de ce noi, comuniștii, cinstind pe cei care în trecut și-au dat viața pentru fericirea poporului, tragem din lupta lor învățăminte pentru prezentul pe care-l făurim, și, totodată, pentru a pune bazele viitorului, educăm tineretul în spiritul dragostei și respectului față de lupta și munca înaintașilor. Numai așa tineretul nostru va învăța să ducă mai departe ceea ce au făurit înaintașii, ceea ce făurește generația de astăzi, să păstreze ca lumina ochilor și să întărească independența și suveranitatea patriei noastre.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la întîlnirea cu activul de partid din regiunea Argeș. Cu prilejul vizitei conducătorilor de partid și de stat. 12 iunie 1966**; *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*. Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 462—463.

[...]

Întotdeauna, de-a lungul milenarei istorii a popoarelor, marea cultură și știință umanistă s-au afirmat ca instrument al cunoașterii și apropierii între națiuni, ca factor de seamă în promovarea idealurilor nobile ale popoarelor. Noi dăm o înaltă apreciere activității slujitorilor înaintați ai științei și culturii de pretutindeni care militează pentru progres social și o viață mai bună, contribuției lor la promovarea înțelegerii și colaborării dintre națiuni, la lupta popoarelor împotriva politicii de agresiune și război, pentru îndreptarea forțe-

Scanned with OKEN Scanner

lor creatoare ale lumii de azi nu spre distrugere, ci spre făurirea fericirii omului, spre dezvoltarea civilizației.

În acest context considerăm că un rol deosebit revine științelor istorice, savanților și cercetătorilor care lucrează în acest domeniu important al cunoașterii umane. Cercetarea istorică, departe de a constitui o investigare cu caracter strict documentar a trecutului, este în bună măsură — așa cum arată viața — și o știință a prezentului. Istoria oferă concluzii și învățăminte despre marile procese ale dezvoltării societății, ale existenței popoarelor de-a lungul timpului, punînd în evidență atît ceea ce a fost valoros, progresist și a servit mersului înainte al societății, cît și piedicile ridicate de-a curmezișul evoluției și care au costat scump umanitatea, au întîrziat progresul unor națiuni. Rezultatele cercetărilor istorice sînt de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, necesitatea de a acționa în spiritul cerințelor progresului. De asemenea, istoria este chemată să sprijine, prin concluziile sale, perfecționarea organizării societății de azi, relațiile dintre state și națiuni, conlucrarea pașnică dintre toate popoarele lumii.

Științele cercetării trecutului pun în evidență, ca o concluzie fundamentală, ideea că realizatorii tuturor bunurilor materiale și spirituale care alcătuiesc patrimoniul civilizației sînt masele populare, că popoarele sînt făuritoarele istoriei. Acest adevăr incontestabil impune contemporanilor să-și consacre în permanență eforturile creării condițiilor care să permită fiecărui popor să-și exercite pe deplin și în mod nestingherit dreptul sacru de a-și hotărî singur soarta. Viața, desfășurarea istorică a evenimentelor a arătat că politica de oprimare a popoarelor, spolierea colonialistă, dominația imperialistă au putut întîrzia progresul unor comunități umane, au produs mari daune civilizației, dar n-au izbutit să oprească în loc procesul ireversibil de afirmare a voinței popoarelor de a trăi libere și independente, de a se dezvolta de sine stătător, ca națiuni suverane; marile imperii s-au prăbușit, iar pe ruinele lor au apărut zeci și zeci de noi state independente, ale căror popoare își afirmă puternic hotărîrea de a înainta neabătut pe calea emancipării sociale și naționale, a progresului material și social. Acesta este tabloul dominant al epocii noastre, epocă în care se impune cu putere voința popoarelor de a-și făuri în mod conștient propria istorie, de a fi deplin stăpîne pe prezentul și viitorul lor, de a participa, cu toată forța geniului lor creator, la dezvoltarea civilizației universale, la îmbogățirea patrimoniului de valori materiale și spirituale ale omenirii.

Domeniul dumneavoastră de activitate, stimați participanți la congres[1], este cercetarea trecutului acestei părți a lumii asupra căreia și-a exercitat influența străvechea cultură și civilizație bizantină. Studiul capitolului istoriei universale de care vă ocupați pune în evidență interdependența și legăturile strînse care au existat de-a lungul secolelor între popoarele care trăiesc pe aceste meleaguri; viața a ridicat întotdeauna în fața lor cu impetuozitate necesitatea de a conviețui pașnic, de a se cunoaște și conlucra strîns pentru afirmarea ființei

[1] Participanții la al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine, 6—12 septembrie 1971, București.

lor naționale, pentru apărarea intereselor vitale împotriva dominației străine. Întotdeauna marile imperii au încercat să dezbine aceste popoare, să stimuleze și să perpetueze conflicte — reale sau inventate — pentru a le putea domina și stăpîni mai ușor. Învățămintele istoriei arată însă că numai atunci cînd au acționat unite, aceste popoare au putut obține victoria, au putut avansa pe calea progresului, a eliberării naționale și sociale.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Mesaj adresat participanților la cel de-al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine. 7 septembrie 1971;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Mai 1971 — februarie 1972.* Vol. 6, Editura politică, București, 1972, pp. 423—425.

[...]

O importanță deosebită prezintă dezvoltarea gîndirii și cercetării în domeniul științelor istorice. Aceasta cu atît mai mult cu cît, în prezent, în lume se formulează tot felul de interpretări denaturate, falsificatoare ale unor procese și realități istorice, în scopul justificării unor stări de lucruri inechitabile atît din trecut, cît și din prezent. Astfel, pe plan mondial se fac frecvente încercări de a prezenta istoria dominației imperialiste, colonialiste, politica de asuprire și jefuire a altor popoare, promovată timp de secole, drept manifestări progresiste, care au venit în sprijinul dezvoltării popoarelor asuprite. Dezmembrarea unor state, divizarea arbitrară a unor popoare sînt prezentate, de asemenea, drept expresii ale unor necesități istorice, iar rezultatele unor asemenea situații artificial create sînt teoretizate și interpretate ca un proces firesc de formare a unor națiuni distincte. Se practică, de asemenea, elogierea și chiar preamărirea acțiunilor unor cercuri conducătoare reacționare din trecut, dîndu-li-se certificate care ar atesta așa-zisul lor caracter „progresist", „eliberator".

În aprecierea acestor denaturări, în întreaga analiză a dezvoltării istorice a popoarelor trebuie să pornim neabătut de la principiile fundamentale ale concepției materialismului dialectic și istoric, de la Programul partidului nostru, care, fără să neglijeze însemnătatea personalităților progresiste în viața națiunilor, subliniază cu putere rolul hotărîtor al maselor populare în făurirea istoriei, în dezvoltarea ascendentă a societății omenești. Partidul nostru a condamnat și condamnă politica de subjugare și dominație a altor popoare, indiferent în ce condiții și sub ce formă s-a manifestat și se mai manifestă aceasta în lume. Experiența istorică ne învață că dezmembrarea unor țări, fărîmițarea unor națiuni au reprezentat totdeauna o frînă în calea dezvoltării sociale, au împiedicat popoarele să-și afirme cu putere energiile și capacitatea creatoare în lupta pentru progres social, pentru civilizație și bunăstare.

Iată de ce este necesar ca cercetătorii în domeniul științelor istorice, toți cei care lucrează pe frontul activității ideologice și de propagandă să acționeze pentru promovarea unei concepții istorice cu adevărat revoluționare, care să permită interpretarea justă, marxist-leninistă, a tuturor proceselor și evenimentelor internaționale. Totodată, studiul istoriei trebuie să ducă la desprinderea unor concluzii pentru activitatea practică în lupta împotriva politicii de dominație imperialistă, colonialistă și neocolonialistă, pentru apărarea și promovarea dreptului popoarelor la viață liberă, la afirmarea nestingherită a

Scanned with OKEN Scanner

ființei lor naționale, la dezvoltarea lor progresistă, corespunzător voinței proprii, fără nici un amestec din afară.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea consacrată aniversării Academiei „Ștefan Gheorghiu". 28 martie 1975;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974 — septembrie 1975*, Vol. 11, Editura politică, București, 1975 pp. 379—381.

[...]

Un obiectiv esențial al activității politico-ideologice este educarea fiecărui cetățean, și cu deosebire a tinerei generații, în spiritul dragostei față de patrie, față de națiunea noastră socialistă, de poporul român, constructor al socialismului. Este necesar să fie cunoscute în mod aprofundat trecutul îndepărtat, de milenii, al poporului nostru, eroismul cu care el a știut să înfrunte vicisitudinile istoriei, greutățile și adversitățile de tot felul și să-și păstreze ființa națională, să-și apere dreptul la libertate și neatîrnare. Marile jertfe date de înaintași în această bătălie necurmată pentru a trăi în lume în mod demn, pentru a-și făuri o viață mai bună, pentru a fi stăpîn în propria sa țară constituie un element de profundă mîndrie națională, precum și o înaltă obligație de conștiință pentru toți cetățenii patriei noastre socialiste, pentru întregul nostru tineret. Marele nostru poet George Coșbuc spunea în unele versuri ale sale:

„Din zei de-am fi scoborîtori,
Cu-o moarte tot sîntem datori!"...
„Dar nu-i tot una leu să mori
Ori cîine-nlănțuit".

Aceste inspirate versuri exprimă deosebit de plastic spiritul în care străbunii noștri au înțeles să-și ducă viața pe aceste meleaguri, să-și făurească soarta și, în același timp, arată generațiilor de astăzi și de totdeauna datoria pe care o au de a lupta neobosit pentru a asigura patriei noastre un loc de cinste în rîndul națiunilor libere, pentru a trăi ca leii și a nu fi niciodată înlănțuiți.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la ședința festivă de deschidere a Congresului al X-lea al Uniunii Tineretului Comunist, a Conferinței a X-a a Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România și a celei de a III-a Conferințe naționale a organizației pionierilor. 3 noiembrie 1975.** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Octombrie 1975 — mai 1976*. Vol. 12, Editura politică, București, 1976, pp. 156—157.

[...]

Întrebare: *În ce privințe, după opinia dumneavoastră, tradiția nu este în contradicție cu progresul?*

Răspuns: Depinde cum sînt privite lucrurile! Orice popor, mai cu seamă un popor cum este poporul român, care are o istorie destul de veche — sau cum sînt, dealtfel, și popoarele Iugoslaviei[1] —, nu poate să nu pornească în elaborarea căilor de dezvoltare de la trecutul său istoric, să

[1] **Interviul era dat ziarului *Delo* din R.S.F. Iugoslavia.**

Scanned with OKEN Scanner

nu ţină seama de tradiţiile sale, care, în fond, sînt suma diferitelor concepţii, a tot ceea ce popoarele au acumulat mai bun în trecutul lor de luptă şi de dezvoltare spirituală. În acest sens, tradiţia, bazarea pe tradiţii, poate fi — şi constituie — un factor indispensabil al progresului. Nimic nu se poate construi ignorînd trecutul! Esenţial este să se ia ce este bun şi să se asigure o dezvoltare pe baze noi, în raport cu nivelul de cunoaştere la care a ajuns societatea într-un moment sau altul.

[...]

Nicolae Ceauşescu, **Interviu acordat ziarului „Delo" din R.S.F. Iugoslavia. 20 februarie 1976**; *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Octombrie 1975 — mai 1976.* Vol. 12, Editura politică, Bucureşti, 1976, p. 461.

[...]

În educarea socialistă a maselor, cunoaşterea istoriei proprii constituie un factor important al dezvoltării conştiinţei de sine a poporului, al cunoaşterii a ceea ce a fost înaintat, cu adevărat revoluţionar în trecutul său, precum şi a ceea ce a fost retrograd şi trebuie combătut. Totodată, studierea istoriei permite cunoaşterea legăturilor tradiţionale care au existat de-a lungul secolelor între popoare, în special între popoarele vecine, a relaţiilor lor de solidaritate şi întrajutorare în lupta pentru cauza libertăţii şi independenţei, precum şi a aspectelor legate de vechea politică de dominaţie şi asuprire promovată de marile imperii din trecut, de învrăjbire între popoare cultivată de clasele exploatatoare. Iată de ce înfăţişarea profund obiectivă şi interpretarea justă, corectă, principială a datelor şi faptelor istorice au o importanţă esenţială pentru lichidarea surselor de neîncredere şi animozitate create de-a lungul timpului între popoare. Tendinţele de denaturare a datelor istorice, interpretarea lor subiectivă, eronată, în funcţie de anumite conjuncturi sau potrivit unor interese unilaterale, nu slujesc cauzei prieteniei între popoare. Asemenea practici sînt străine principiilor materialismului dialectic şi istoric — concepţia ştiinţifică despre lume a proletariatului —, spiritului de dreptate şi adevăr al clasei muncitoare, poziţiei ei critice juste în valorificarea moştenirii trecutului.

Aşa cum am mai menţionat, de-a lungul vremii, prin secole şi milenii, popoarele s-au dezvoltat, s-au aşezat pe anumite teritorii, au devenit naţiuni şi state independente. Aceasta este o realitate istorică obiectivă ce nu poate fi schimbată de nimeni — indiferent dacă place sau nu unor istorici. Nu se poate pune problema de a aprecia popoarele în funcţie de data la care s-au stabilit pe un anumit teritoriu, de a face discriminări de drepturi între ele pe această bază, ci, pornind de la realităţile istorice, care nu pot fi modificate de nimeni, de a se aplica în mod consecvent o politică de deplină egalitate şi respect reciproc între popoare, între naţiuni şi naţionalităţi, de a respecta entitatea naţională a fiecăruia, asigurînd conlucrarea armonioasă, frăţia şi solidaritatea în lupta comună pentru cauza libertăţii şi dreptăţii sociale şi naţionale, a progresului şi prosperităţii fiecărui popor, a convieţuirii şi colaborării paşnice a tuturor naţiunilor. În studierea istoriei trebuie să ne călăuzim permanent de concepţia materialist-dialectică, a marxism-leninismului, punînd în lumină adevărul obiectiv, rolul maselor, al popoarelor, combătînd tot ceea ce a fost negativ în trecut, politica de dominaţie a altor popoare şi de învrăjbire naţională dusă de clasele asupritoare. Istoria trebuie să pună, de asemenea, în evidenţă lupta comuniştilor pentru eliberare socială. Să facem totul ca istoria să

Scanned with OKEN Scanner

devină o puternică armă a prieteniei și solidarității între popoare, în lupta pentru socialism, pentru colaborare și pace internațională.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România. Prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste. 2 iunie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976 — decembrie 1976.* Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 71—73.

[...]

România manifestă o preocupare permanentă pentru dezvoltarea cercetării istorice, a tuturor domeniilor științelor umaniste — inclusiv a tracologiei[1] — pornind de la însemnătatea acestora pentru îmbogățirea culturii naționale și universale, pentru educarea întregului popor în spiritul prieteniei și al înțelegerii cu celelalte națiuni, al respectului și prețuirii marilor valori ale umanității. Statul nostru a încurajat și va încuraja și în viitor cercetarea arheologică sistematică a întregului teritoriu național, lărgirea rețelei muzeale, dezvoltarea cercetărilor de lingvistică, antropologie și etnografie și valorificarea corespunzătoare a acestor cercetări.

În spiritul întregii politici externe a țării noastre, de colaborare largă cu toate statele, de participare activă la schimbul mondial de valori materiale și spirituale, vom acorda în continuare toată atenția dezvoltării cooperării în domeniul științelor istorice — inclusiv al tracologiei —, stimulînd participarea cercetătorilor români la diferitele acțiuni și manifestări științifice cu caracter regional sau mondial. Sîntem convinși că în acest fel vom contribui nu numai la aprofundarea cercetărilor din acest domeniu, ci și la adîncirea cunoașterii reciproce, la dezvoltarea și întărirea relațiilor de prietenie între popoarele balcanice, între toate națiunile europene.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Mesaj adresat participanților la cel de-al II-lea Congres internațional de tracologie de la București. 5 septembrie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976 — decembrie 1976.* Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 330—331.

[...]

Acum, la aniversarea acestui măreț eveniment[2], este bine să subliniem învățămintele profunde pe care le oferă istoria națiunii noastre, ca, dealtfel, întreaga istorie universală. Greutățile prin care a trecut poporul român, adversitățile pe care le-a înfruntat, precum și victoriile pe care le-a cucerit în momentele de răscruce ale existenței sale demonstrează în mod incontestabil că un popor hotărît să-și apere glia, libertatea și neatîrnarea, decis să nu precupețească nimic pentru a-și afirma drepturile inalienabile, pentru a-și cuceri un loc demn sub soare, nu poate fi înfrînt și îngenuncheat de nimeni și de nimic, niciodată! Chiar dacă el poate suferi înfrîngeri vremelnice, chiar dacă un

[1] Aprecierile sînt făcute cu prilejul întrunirii la București, în zilele de 4—8 septembrie 1976, a Congresului al doilea internațional de tracologie.

[2] Împlinirea unui secol de la proclamarea independenței de stat a României.

Scanned with OKEN Scanner

timp forțele agresoare se dovedesc superioare, pînă la urmă el nu poate fi oprit din drumul său, victoria cauzei sale nu poate fi împiedicată și, mai devreme sau mai tîrziu, acel popor va ieși triumfător în lupta sa dreaptă. Cu atît mai valabilă este această concluzie în zilele noastre, cînd raportul de forțe mondial s-a schimbat în favoarea popoarelor ce aspiră la o viață liberă, de-sine-stătătoare, la progres și prosperitate. Dreptul la libertate, la existență de-sine-stătătoare, la lichidarea exploatării și asupririi constituie unul din drepturile fundamentale ale omului, ale popoarelor și națiunilor. Cucerirea independenței și suveranității naționale se dovedește a fi legitate obiectivă a dezvoltării sociale, o necesitate a mersului înainte al civilizației umane, un imperativ fundamental al istoriei. Nu poate fi vorba de nici un fel de drept cînd nu există dreptul fundamental de a fi stăpîn la tine acasă, de a fi stăpîn pe destinele tale.

Totodată, experiența istorică a poporului nostru, ca și întreaga experiență socială mondială confirmă adevărul de necontestat potrivit căruia orice stat care promovează o politică de dominație și asuprire, care nesocotește și încalcă drepturile elementare ale altor popoare, oricît de puternic ar fi la un moment dat, de oricîtă forță militară ar dispune, el este sortit, pînă la urmă, înfrîngerii, prăbușirii, dispariției. Omenirea a cunoscut, de-a lungul existenței sale milenare, mari și puternice imperii care au invadat și subjugat alte popoare, dar care, ca urmare a luptei dîrze, curajoase a acestora, au dispărut ca imperii pentru totdeauna de pe fața pămîntului. Istoria confirmă cu putere justețea tezei universal valabile, pusă în evidență de teoria științifică materialist-dialectică, a marxismului, că un popor care asupresște alte popoare nu poate fi nici el cu adevărat liber, stăpîn în propria sa țară, nu se poate bucura nici el pe deplin de bunăstare și fericire. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole, Ianuarie — septembrie 1977*. Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 332—333.

În încheierea întîlnirii[1] a luat cuvîntul tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, care a înfățișat sarcinile ce revin istoricilor români în cadrul pregătirilor ce au loc pentru al XV-lea Congres internațional de științe istorice. Subliniind necesitatea sporirii preocupărilor în vederea unei temeinice pregătiri pentru acest congres, tovarășul Nicolae Ceaușescu a indicat istoricilor români să acționeze în așa fel încît congresul să contribuie la întărirea colaborării și conlucrării între popoare și națiuni, între state, pornind de la principiile noi de relații internaționale, care se afirmă cu putere astăzi în lume, ale deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității fiecărei națiuni, neamestecului în treburile interne ale altor popoare.

Deși își propune să cerceteze trecutul, istoria — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie să pornească de la realitățile existente astăzi,

[1] A întîlnirii cu reprezentanți ai oamenilor de știință din domeniul istoriei, din 27 mai 1980, în legătură cu participarea istoricilor români la Congresul al XV-lea internațional de științe istorice, București, 10—17 august 1980.

Scanned with OKEN Scanner

pe care nimeni nu le mai poate schimba. Aceste realități arată că astăzi în Europa există națiuni independente, state care au granițe ce trebuie respectate — și orice punere în discuție a independenței și granițelor lor înseamnă o politică revanșardă, care nu ar duce decît la război. Tocmai de aceea trebuie să se combată orice încercări de a pune în discuție aceste realități existente astăzi în lume.

Secretarul general al partidului a indicat istoricilor români să abordeze problemele de istorie de pe pozițiile materialismului dialectic, pornind de la adevărul că istoria omenirii, a popoarelor, din cele mai îndepărtate timpuri, este strîns legată de condițiile de muncă, de viață, de dezvoltarea treptată a forțelor de producție. În procesul muncii, oamenii s-au constituit în comunități mai mici sau mai mari; în procesul muncii și al perfecționării mijloacelor de producție, în lupta cu natura, ei au învățat să lucreze împreună, să conlucreze și să gîndească la ceea ce trebuie să facă pentru a rezista tuturor vitregiilor, pentru a-și asigura o viață civilizată.

Referindu-se la faptul că, uneori, se acordă o importanță prea mare unor momente și fapte istorice izolate, tovarășul Nicolae Ceaușescu a indicat cercetătorilor să pornească de la condițiile generale în care s-a format și dezvoltat un popor sau altul, de la raporturile de conlucrare între popoare și strînsa interdependență a civilizațiilor.

De la aceste considerente, a subliniat secretarul general al partidului, trebuie să pornim și în explicarea procesului istoric de dezvoltare a poporului român, formarea sa fiind rezultatul existenței unor condiții materiale, culturale și spirituale care i-au asigurat o fizionomie proprie. Studiind acest proces, oamenii de știință trebuie să pună accentul pe acele fapte istorice care au favorizat contacte de viață și influență reciproce între populațiile acestor meleaguri, proces care a stat la baza formării națiunii noastre, a popoarelor din Balcani, a altor popoare învecinate. Trebuie să evidențiem ceea ce au realizat în comun popoarele noastre, faptul că civilizația lor este rodul conlucrării. Este cunoscut că în condițiile cînd n-a existat această conlucrare, popoarele din această parte a Europei au căzut sub dominația imperiilor străine. Deci — a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu — este de datoria noastră să demonstrăm că ceea ce am realizat și că însăși existența națiunilor noastre este, pînă la urmă, rezultatul faptului că înaintașii noștri, în momente istorice grele, au găsit calea de a conlucra.

Același proces, al strînsei conlucrări — a arătat secretarul general al partidului — s-a petrecut și pe plan intern. Conlucrarea dintre Țara Românească, Moldova și Transilvania, îndeosebi interdependența lor economică au avut un rol hotărîtor în cristalizarea sentimentelor originii comune dacoromane și al unității naționale, cărora Mihai Viteazul n-a făcut, de fapt, decît să le dea glas.

Abordînd problemele României, ale conlucrării în Balcani și cu toți ceilalți vecini, trebuie să pornim deci de la comunitatea de interese a popoarelor noastre, care este o realitate ce s-a creat în cursul dezvoltării istorice, problemele economice avînd rolul hotărîtor, la care s-a adăugat lupta pentru independență, pentru dezvoltarea științei și culturii, a întregii civilizații.

Într-o asemenea viziune largă, științifică — a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu — istoricii români vor trebui să înfățișeze problemele la Congresul internațional de științe istorice, ținînd seama de necesitatea ca știința istorică să pornească de la realități, de la cerințele respectării independenței na-

Scanned with OKEN Scanner

ționale a popoarelor, ale conlucrării active între ele, în vederea dezvoltării lor economico-sociale, pe principiile deplinei egalități și ale respectului reciproc. Desigur, trebuie să avem în vedere că în problemele de istorie există puncte de vedere diferite, confruntări de idei și chiar încercări de denaturare a adevărului istoric. Tocmai de aceea sarcina istoricilor noștri este de a contribui activ la clarificarea acestor probleme pe baze științifice și, în același timp, de a da o ripostă fermă oricăror încercări de a falsifica istoria, de a denatura realitatea. Întotdeauna și în toate cazurile, toate problemele trecutului trebuie să fie abordate în așa fel încît să ducă nu la ascuțirea divergențelor și contradicțiilor, ci la găsirea a ceea ce a fost și este comun, la sublinierea învățămintelor pe care trebuie să le tragem pentru prezent și viitor.

O atenție deosebită — a arătat secretarul general al partidului — trebuie să se acorde punerii cu putere în relief a rolului istoric al maselor populare, al popoarelor înseși, a luptelor lor pentru eliberare socială și națională.

În epoca noastră, cînd națiunile s-au afirmat și se afirmă cu putere, în acest sens, trebuie înțeleasă și problema naționalităților care se găsesc pe teritoriul unui stat sau altul, ca rezultat al îndelungatei conviețuiri istorice. Ele trebuie să se bucure de toate cuceririle civilizației socialiste în țările noastre, de toate libertățile, să poată folosi limba pe care o doresc, așa cum se asigură în România. În același timp, trebuie să înțelegem că avem obligația comună de a face ca prin munca unită a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate, să triumfe socialismul în fiecare din țările noastre, de a asigura, printr-o strînsă conlucrare, progresul lor rapid și multilateral, respectînd principiile care stau la baza idealurilor societății socialiste.

Avem obligația — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu — să ducem o asemenea politică, inclusiv în domeniul istoriei, încît să contribuim la crearea unui viitor al prieteniei și frăției tuturor popoarelor. În judecarea faptelor și evenimentelor istorice să ținem seama de ceea ce trebuie să realizăm, de opțiunea noastră spre o politică generală de prietenie, de colaborare între popoare. Trebuie să fim fermi împotriva politicii imperialiste de forță, de dictat, pentru o politică de largă conlucrare economică, cultural-științifică, de egalitate și respect între toate popoarele. Numai așa istoria va servi adevăratelor scopuri ale științei și, totodată, năzuințelor noastre socialiste, politicii de dezvoltare a României, a poporului nostru, asigurîndu-i un loc demn, egal, în cadrul națiunilor socialiste, al tuturor națiunilor lumii. În acest fel — a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu — vom aduce o contribuție importantă la creșterea nivelului științific al congresului, la afirmarea lui ca o puternică manifestare a colaborării, a luptei pentru destindere, pentru independență națională și pace.

În continuare, secretarul general al partidului a făcut o serie de recomandări în legătură cu îmbunătățirea activității de cercetare în domeniul istoriei, elaborarea Tratatului de istorie a României și a altor lucrări fundamentale, care să reflecte dezvoltarea istorică a poporului român de la origini și pînă în prezent, să pună în evidență lupta sa pentru independență și suveranitate națională, împotriva dominației străine, a imperialismului, pentru înfăptuirea societății noi, socialiste pe pămîntul României, pentru făurirea unei lumi a păcii și colaborării internaționale.

În încheiere, tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a exprimat convingerea că oamenii de știință din domeniul istoriei își vor face pe deplin datoria ca patrioți și revoluționari, că vor pune întreaga lor energie și pasiune în slujba

Scanned with OKEN Scanner

intereselor națiunii noastre, a construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, a afirmării puternice a României în rîndul statelor lumii, a voinței poporului român de a trăi în libertate, pace și colaborare cu toate popoarele.

Întîlnirea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu reprezentanți ai oamenilor de știință din domeniul istoriei; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 746, din 28 mai 1980, p. 1.

[...]

Îmi face plăcere ca, la deschiderea celui de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice, care își începe astăzi lucrările în București — capitala României socialiste, să vă adresez dumneavoastră, participanților la această prestigioasă reuniune internațională, un salut călduros și cele mai bune urări.

Țara noastră este bucuroasă să găzduiască această importantă manifestare științifică internațională, care își propune să dezbată și să aducă noi contribuții la adîncirea cunoașterii istorice, la elucidarea unor probleme deosebit de importante privitoare la evoluția umanității, la dezvoltarea și influențarea reciprocă a diferitelor civilizații ce s-au succedat de-a lungul secolelor, la procesul complex al formării popoarelor și națiunilor, al constituirii și afirmării statelor naționale. Apreciem ca deosebit de important faptul că pe ordinea de zi a congresului dumneavoastră se află, de asemenea, dezbaterea unor aspecte ale dezvoltării istorice contemporane, a proceselor și tendințelor actuale ale evoluției societății omenești, a problemelor majore ale păcii și progresului în epoca noastră. Prin toată această vastă problematică, congresul dumneavoastră este menit să se înscrie ca un eveniment de seamă în viața științifică internațională, în dezvoltarea științelor istorice, și, totodată, ca o contribuție pozitivă la mai buna cunoaștere și apropiere dintre popoare, la întărirea încrederii și colaborării internaționale, la cauza generală a înțelegerii, destinderii și păcii în întreaga lume.

În actualele condiții internaționale, care sînt deosebit de complexe, cea mai înaltă îndatorire și răspundere a istoricilor este ca, studiind dezvoltarea societății, evenimentele istorice, să desprindă din uriașa comoară de experiență acumulată de-a lungul mileniilor și să îmbogățească activitatea prezentă și viitoare cu învățăminte și concluzii pentru mersul înainte al popoarelor pe calea civilizației, pentru pacea și progresul întregii umanități.

Această misiune nobilă a istoriei se cere cu atît mai puternic accentuată astăzi, cînd — după cum se știe — evoluția contemporană este marcată de un șir de probleme grave și profunde, de fenomene și manifestări care creează pericole tot mai mari la adresa păcii și independenței popoarelor, a civilizației întregii omeniri. În aceste împrejurări se impune mai mult ca oricînd unirea și conlucrarea tot mai strînsă a popoarelor, a forțelor înaintate de pretutindeni pentru a opri această evoluție periculoasă a evenimentelor, pentru a pune capăt încordării și tensiunii din viața internațională și a asigura reluarea și continuarea politicii de destindere, colaborare și pace, de deplină egalitate și respect al independenței și suveranității popoarelor.

În viața internațională a avut loc, în prima parte a acestui an, o încordare deosebit de puternică, iar în prezent, ca urmare a acțiunii hotărîte a popoarelor, a opiniei publice mondiale, care nu s-au lăsat antrenate în măsuri extreme și au refuzat să facă jocul politicii de forță și de amenințare cu forța,

Scanned with OKEN Scanner

asistăm la o oarecare diminuare a încordării din viața internațională. Totuși, în fapt, problemele care au generat această încordare există, n-au fost soluționate. Pe diferite meridiane ale lumii se mențin încă stări de conflicte și tensiune, manifestări ale politicii de forță, cursa înarmărilor cunoaște proporții uriașe, împovărînd tot mai greu popoarele și sporind pericolul unor noi războaie nimicitoare. În fața acestor realități este necesar să se facă totul pentru a se asigura soluționarea pe cale pașnică a tuturor acestor mari și grave probleme care confruntă omenirea, pornindu-se de la respectul independenței și suveranității fiecărei națiuni, de la necesitatea instaurării unor relații cu adevărat noi, de deplină egalitate, de încredere și largă colaborare între națiuni.

Se impune în mod deosebit să se acționeze cu toată hotărîrea pentru instaurarea unui climat de pace și securitate pe continentul european, de unde au pornit în secolul nostru două războaie nimicitoare și unde se află în prezent cea mai mare concentrare de arme, inclusiv atomice. În acest sens, este necesar să se facă totul pentru buna pregătire și desfășurare a reuniunii de la Madrid încît aceasta să corespundă așteptărilor popoarelor, să dea un nou și puternic impuls dezvoltării largi și neîngrădite a colaborării statelor europene și, în mod deosebit, să pună pe primul plan convocarea unei conferințe consacrate dezarmării și dezangajării militare pe continent. În general, pornind de la realitatea că în lumea de azi cursa înarmărilor cunoaște proporții fără precedent, că anul acesta se cheltuiește pentru înarmări uriașa sumă de 500 de miliarde de dolari, trebuie făcut totul pentru încetarea cursei înarmărilor, pentru oprirea amplasării de noi rachete și arme de distrugere în masă, pentru trecerea la măsuri practice, concrete de dezarmare, îndeosebi de dezarmare nucleară, pentru alocarea uriașelor fonduri absorbite de înarmări în scopul asigurării progresului economic și social al popoarelor rămase în urmă, al dezvoltării civilizației umane. Este necesar, de asemenea, să se acționeze cu mai multă hotărîre pentru lichidarea stării de subdezvoltare în care se mai află o mare parte a omenirii, a marilor decalaje care despart țările sărace de țările bogate. În acest sens, trebuie să se acorde o mare importanță apropiatei sesiuni a O.N.U. consacrată noii ordini economice internaționale.

Viața, realitățile lumii de azi demonstrează că soluționarea justă și durabilă a tuturor acestor mari probleme este de neconceput fără participarea activă, în condiții de deplină egalitate, a tuturor statelor, fie ele mari, mijlocii sau mici, fără deosebire de orînduire socială. Istoria poate aduce, desigur, și ea o contribuție importantă la stimularea eforturilor și a conlucrării popoarelor pentru rezolvarea acestor mari probleme ale epocii noastre. Relevînd învățămintele trecutului — atît factorii care au favorizat progresul și civilizația, cît și cauzele care au dus la perioade de regres, la războaie și suferințe — istoria poate mobiliza larg conștiințele oamenilor de pretutindeni, popoarele din întreaga lume pentru a spune un NU hotărît războiului, politicii de înarmări, de forță și de amenințare cu forța, pentru a se asigura soluționarea exclusiv pe cale pașnică, prin tratative, a problemelor litigioase, evitîndu-se conflictele și înfruntările militare, pentru apărarea celui mai fundamental drept al oamenilor, al națiunilor: *dreptul la viață, la pace, la existența liberă și independență.*

România participă activ la întreaga viață internațională, la eforturile pentru destindere și securitate, pentru întărirea încrederii și colaborării între națiuni. În acest spirit, țara noastră acționează larg pentru dezvoltarea relațiilor sale cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, pentru

Scanned with OKEN Scanner

promovarea largă în viața internațională a principiilor deplinei egalități în drepturi, respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța în raporturile dintre state.

În cadrul întregii politici a statului nostru socialist, acționăm ca cercetarea istorică națională să servească neabătut cauza înțelegerii și bunei vecinătăți, a prieteniei și colaborării popoarelor, a păcii și securității internaționale. În acest sens, pornim de la necesitatea de a pune cît mai deplin în lumină procesele obiective, deosebit de complexe, care au avut loc în această parte a Europei și care au dus la formarea și dezvoltarea poporului nostru, ca și a popoarelor vecine, au determinat conviețuirea, influențarea reciprocă și întrajutorarea lor de-a lungul veacurilor.

Anul acesta sărbătorim împlinirea a 2 050 de ani de la constituirea primului stat dac centralizat și independent — prilej de a adînci și mai mult cunoașterea trecutului istoric, a caracteristicilor definitorii ale procesului de formare a poporului român, a condițiilor materiale, sociale și spirituale specifice, care i-au creat o fizionomie proprie și au determinat întreaga sa evoluție ulterioară. Strămoșii noștri, dacii, împreună cu romanii au dat naștere poporului român, au creat aici un stat puternic și au dus lupte grele pentru dezvoltarea de sine stătătoare. În același timp, ei au conlucrat activ cu popoarele vecine, cu celelalte mari civilizații ale antichității, pentru a înainta pe calea progresului. Cercetarea noastră acționează pentru a pune cît mai puternic în evidență această realitate istorică, arătînd, cu argumentele și dovezile materiale ale trecutului, că însăși existența națiunilor noastre de azi este, pînă la urmă, rezultatul faptului că înaintașii au știut să găsească calea de a se sprijini și colabora strîns, atît la bine cît și în momente grele. Apreciem că, acționînd în felul acesta, cercetarea istorică servește pe deplin politica statului nostru socialist, de colaborare și bună vecinătate, de întărire a încrederii și înțelegerii între națiuni.

Trăim o epocă de profunde prefaceri revoluționare, naționale și sociale, de schimbări adînci în raportul mondial de forțe, o epocă în care popoarele lumii își afirmă cu tot mai multă hotărîre voința de a trăi libere, deplin stăpîne pe destinele lor, de a conlucra fructuos într-un climat de pace și securitate. Avem deplină încredere că, acționînd unite, popoarele, forțele înaintate ale umanității pot asigura pacea și securitatea internațională, pot făuri o istorie nouă, fără războaie și vărsări de sînge, pot edifica și lăsa generațiilor viitoare o lume mai bună și mai dreaptă!

Doresc să-mi exprim, încă o dată, convingerea că lucrările celui de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice se vor înscrie ca o contribuție pozitivă la împlinirea acestor înalte deziderate, la eforturile generale pentru o mai bună cunoaștere și colaborare între națiuni, pentru afirmarea idealurilor umaniste de pace și progres în întreaga lume.

Cu această convingere, urez succes deplin lucrărilor Congresului!

Mesajul adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu participanților la cel de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice de la București, 10 august 1980; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 811, din 12 august 1980, p. 1.

Scanned with OKEN Scanner

II. ORIGINEA POPORULUI ROMÂN. CARACTERUL UNITAR AL DEZVOLTĂRII SALE. ORGANIZAREA STATALĂ PÎNĂ ÎN SECOLUL AL XIV-lea

TEMATICĂ

Începuturile societății omenești pe teritoriul patriei noastre. Evoluția și etapele ei în timpul orînduirii comunismului primitiv.

Condițiile general-istorice ale existenței și dezvoltării lumii tracice. Geții (sau dacii), ramură a tracilor.

Premisele apariției diferențierilor social-politice. Statul centralizat și independent de sub conducerea lui Burebista.

Stadiul de dezvoltare economică, socială, politică a dacilor în timpul lui Decebal.

Contactele dacilor cu mari civilizații ale antichității: iraniană, celtică, elenă, romană.

Transformarea unor părți ale teritoriului dacic de către Imperiul roman în provincii ale sale. Evoluția istorică ulterioară a societății, sinteza daco-romană; condiții și particularități.

Procesul istoric al disoluției formelor social-politice, statale din antichitate de pe teritoriul carpato-danubian-pontic; prefigurări ale societății de mai tîrziu, feudale. Continuitate și unitate în afirmarea poporului român; trăsăturile și caracterul său unitar. Cristalizarea și organizarea politico-statală feudală românească.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Atestarea tracilor, a geților (sau dacilor) de către izvoarele scrise.

Particularitățile civilizației materiale și spirituale dacice.

Statul centralizat și independent în timpul lui Burebista; semnificația sărbătoririi întemeierii statului pe teritoriul țării noastre încă în urmă cu 2 050 de ani.

Lupta de apărare dusă de daci împotriva expansiunii Imperiului roman.

Continuitate și unitate în afirmarea poporului român.

Începuturile procesului istoric al vieții statale feudale pe teritoriul patriei noastre, caracterul unitar al poporului român.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism,** Editura politică, București, 1975, pp. 27—28.

* * * **Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la aniversarea a 2 050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent;** *Scînteia*, anul XLVII, nr. 10 961, din 16 noiembrie 1977, p. 1.

*

* *

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România. Prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste. 2 iunie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976 — decembrie 1976*. Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 34—35.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Mesaj adresat participanților la cel de-al II-lea Congres internațional de tracologie de la București. 5 septembrie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976 — decembrie 1976*. Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 328—330.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie — septembrie 1977*. Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 317—318; 318—319; 320—321.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Interviu acordat cotidianului mexican „El Nacional". 6 mai 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Aprilie—august 1978*. Vol. 16, Editura politică, București, 1979, pp. 139—140; 140; 140—141.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la Congresul educației și învățămîntului. 11 februarie 1980;** *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 655, din 12 februarie 1980, p. 3.

*

* *

* * * *Documenta Romaniae Historica*. B. *Țara Românească*, Vol. I *(1247—1500)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966.

* * * *Documenta Romaniae Historica*, C. *Transilvania*, Vol. X, *(1351—1355)*, Sub redacția acad. Ștefan Pascu, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1977.

* * * *Documenta Romaniae Historica*, D, *Relații între țările române*, Vol. I *(1222—1456)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977.

* * * *Inscripțiile Daciei romane*, Vol. I, *Introducere istorică și epigrafică. Diplome militare, Tăbliței cerate*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

Scanned with OKEN Scanner

* * * *Inscripțiile grecești și latine din secolele IV—XIII descoperite în România.* Culese, traduse în românește, însoțite de indici și comentate de Emilian Popescu. Prefață de D.M. Pippidi, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976.

* * * *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964.

* * * *Izvoarele istoriei României*, II. *Autori: 2. De la anul 300 pînă la 1000*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970.

* * * *Izvoarele istoriei României*, III, *Scriitorii bizantini (sec. XI—XIV)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

1

[...] O importanță deosebită a avut organizarea statală traco-dacică, ce a atins punctul culminant în perioada regatului lui Burebista și al lui Decebal. Influențe puternice asupra dezvoltării vieții materiale și culturale a Daciei au avut contactele largi cu unele din civilizațiile cele mai avansate ale antichității — greacă, romană, persană și altele — procesul de înrîurire reciprocă cu acestea. Războaiele îndelungate daco-romane au slăbit statul dac, au schimbat în mod radical cursul dezvoltării sale istorice. Cucerirea Daciei și transformarea ei într-o provincie a imperiului roman — cu toate aspectele negative pe care le-au avut — au dus la împletirea celor două civilizații, au determinat o nouă înflorire economico-socială a acestor meleaguri, și-au pus amprenta asupra întregii evoluții istorice ulterioare a societății din acest spațiu geografic.

Declinul imperiului roman, retragerea sa din Dacia au lăsat pe acest teritoriu un stat neorganizat, ceea ce s-a resimțit în capacitatea de luptă și de rezistență în fața năvălirii popoarelor migratoare. Timp de secole, noul popor creat prin contopirea dacilor cu romanii — poporul român — a trebuit să ducă o luptă îndîrjită și necurmată pentru a-și păstra ființa, pentru a-și asigura continuitatea pe teritoriul în care s-a născut și dezvoltat, în ciuda vicisitudinilor istorice.

Năvălirile popoarelor migratoare, distrugerile pricinuite de acestea, luptele îndelungate de apărare au provocat serioase rămîneri în urmă în dezvoltarea forțelor de producție, în evoluția civilizației pe aceste meleaguri; toate acestea nu au putut însă distruge ființa poporului nostru, nu l-au putut abate din drumul său istoric obiectiv. Treptat, odată cu sfîrșitul perioadei migrațiunilor, populația de pe teritoriul vechii Dacii a început să-și organizeze viața în diferite formațiuni statale mici. Formarea voievodatelor a marcat o epocă nouă în istoria poporului român, în dezvoltarea sa economică, socială și politică. Se poate afirma deci că închegarea primelor nuclee statale — a voievodatelor — și apoi concentrarea acestora în state feudale puternice au asigurat atît dezvoltarea continuă a forțelor de producție, cît și conservarea ființei poporului, apărarea autonomiei țărilor române în fața marilor imperii ale vremii. Organizarea statelor feudale românești a creat condițiile ridicării

Scanned with OKEN Scanner

vieții economico-sociale pe o treaptă superioară, a înscris în istorie epoci de puternică înflorire a civilizației materiale și spirituale pe teritoriul țării noastre, marcate și de personalitatea unor mari domnitori patrioți.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 27—28.

[...]

Constituirea statului centralizat de sub conducerea lui Burebista, în jurul anului 70 î.e.n., a fost rezultatul dezvoltării vieții materiale și spirituale pe teritoriile locuite de geto-daci, care făceau parte din numeroasa populație a tracilor, cu adînci rădăcini în întreg spațiul carpato-danubian-pontic. Statul dac a cunoscut o puternică înflorire economico-socială în secolul I e.n., sub conducerea lui Decebal (84—106 e.n.).

Ca urmare a politicii de expansiune duse de împărații de la Roma, între statul dac și imperiul roman au apărut conflicte, au izbucnit războaie. După cucerirea Daciei de către romani — care ca orice cucerire a avut și urmări tragice pentru poporul dac — pe baza împletirii strînse a celor două civilizații ce au conviețuit vreme îndelungată, viața economică, socială și culturală din aceste ținuturi a cunoscut un nou și puternic progres. Moștenitor al marilor virtuți și tradiții ale glorioșilor săi înaintași, poporul român avea să împlinească, într-o existență de aproape două milenii, un eroic, zbuciumat și măreț destin istoric, dezvoltîndu-se continuu și afirmîndu-se cu putere în rîndul popoarelor și națiunilor lumii.

Timp de secole, poporul român a trebuit să ducă o luptă îndîrjită și necurmată pentru a-și păstra ființa, graiul și glia strămoșească. Muncind și creînd, pășind mereu înainte pe calea progresului și civilizației, poporul român a rezistat valului popoarelor migratoare, iar mai tîrziu cotropitorilor și agresorilor de tot felul, dominației străine. Lupta necurmată pentru dezvoltare de sine stătătoare, pentru afirmarea ființei noastre naționale constituie o trăsătură caracteristică a întregii istorii a poporului român.

Această luptă s-a îmbinat strîns cu bătăliile de clasă purtate de masele populare pentru dreptate socială și națională, împotriva exploatării și asupririi feudale și capitaliste. Marile mișcări sociale ce jalonează ca un fir roșu întreaga istorie a patriei au constituit o expresie a cerințelor obiective ale evoluției societății românești, a necesității realizării unor schimbări care să deschidă drum liber dezvoltării forțelor de producție, progresului general economico-social al țării, să asigure condiții de viață mai bune maselor largi populare.

[...]

Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la aniversarea a 2 050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent; *Scînteia*, anul XLVII, nr. 10 961, din 16 noiembrie 1977, p. 1.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Este cunoscut că numeroasa populație a tracilor — cu adînci rădăcini în întregul spațiu carpato-balcanic — a intrat din cele mai vechi timpuri în lumina istoriei. Începînd cu „Iliada" lui Homer, izvoarele literare și istorice au menționat existența tracilor de-a lungul a mai bine de un mileniu, pînă în momentul cînd, în urma unor complexe și îndelungate procese social-economice, culturale și etnice, ei au trecut — pierzîndu-și numele — în ființa popoarelor moderne ale acestui spațiu. Constituie un adevăr istoric de necontestat faptul că toate națiunile care trăiesc astăzi în această zonă geografică au suferit, în trecutul îndepărtat, într-o măsură mai mare sau mai mică, influența tracilor, care și-a pus pecetea pe însuși felul de a fi al acestor popoare, a favorizat dezvoltarea contactelor și legăturilor dintre ele. Vechile populații migratoare care au venit și s-au stabilit în această parte a Europei au găsit aici o organizare socială și o civilizație constituită—cea a tracilor, respectiv a geto-dacilor—, în spațiul cărora s-au format apoi și s-au afirmat ca unități distincte, de-sine-stătătoare, popoarele care trăiesc astăzi în această parte a continentului.

Bogata moștenire de cultură spirituală și materială a tracilor și geto-dacilor, relevată atît de scrierile antice, cît și de descoperirile arheologice, este astăzi un bun comun al tuturor popoarelor din această zonă, și, am putea spune, al întregii civilizații europene. De aceea, studierea, aprofundarea și punerea în valoare a acestei prețioase moșteniri reprezintă o cauză nobilă, legată nemijlocit de eforturile pentru adîncirea cunoașterii reciproce dintre popoare, pentru înțelegere, bună vecinătate și conlucrare pașnică între ele. În acest spirit, noi credem că, punînd în evidență aportul considerabil cu care tracii s-au înscris — alături de vechii greci și latini, de celți și iliri, de germani și slavi — în istoria mai veche a civilizației europene, dumneavoastră[1], exponenți de autoritate în acest domeniu, contribuiți efectiv la o mai bună înțelegere între urmașii de azi ai acestor vechi popoare, la cauza nobilă a păcii și colaborării între națiunile din această zonă.

Se cunoaște că pe aceste meleaguri daco-getice au trăit oameni harnici și cutezători. Astfel, Herodot spunea despre geto-daci că „erau cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci", iar Strabon, că Burebista — care, potrivit inscripției lui Acornion, este „cel dintîi și cel mai mare rege din Tracia" — și-a ridicat atît de mult neamul său, „încît în cîțiva ani a creat o mare domnie... și chiar de romani era temut".

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Mesaj adresat participanților la cel de-al II-lea Congres internațional de tracologie de la București. 5 septembrie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976—decembrie 1976.* Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 328—330.

[...]

De la formarea de către Burebista, în secolul I înaintea erei noastre, a statului dacic centralizat, de la epoca înfloritoarei societăți dacice a lui Decebal

[1] Participanții la al doilea Congres internațional de tracologie întrunit la București, în zilele de 4—8 septembrie 1976.

Scanned with OKEN Scanner

și apoi de-a lungul a două milenii de existență, pînă în ziua de azi, poporul nostru a trebuit să ducă lupte grele pentru a-și constitui și apăra ființa proprie, entitatea națională. Contactele cu marile civilizații antice, războaiele duse încă din cele mai vechi timpuri împotriva năvălitorilor — îndeosebi împotriva Imperiului roman —, cucerirea Daciei de către romani și conviețuirea îndelungată a dacilor și romanilor pe acest teritoriu au pus o amprentă puternică pe caracterul și fizionomia morală a poporului nostru. Urmaș al „celor mai drepți și mai viteji dintre traci" — cum îi numea Herodot pe getodaci —, precum și al mîndrilor romani, poporul român s-a distins întotdeauna prin dragostea de adevăr și dreptate, prin dîrzenie și neînfricare în luptă, prin voința de a fi stăpîn pe destinul său, de a-și făuri viitorul în deplină libertate. Așa se explică și faptul că marile migrațiuni ale unor popoare asiatice în Europa — fenomen care a frînat mult progresul societății de pe acest teritoriu — nu a putut schimba caracteristicile spirituale și morale ale poporului nostru.

Descoperirile arheologice, dovezile materiale confirmă în mod inevitabil că locuitorii de pe teritoriul patriei noastre și-au organizat o viață economică, socială și politică proprie — munții și pădurile oferindu-le condiții prielnice atît pentru existență, cît și pentru apărare — și au luptat vitejește pentru a-și păstra ființa, graiul și glia strămoșească, intrînd, totodată, în contact și conviețuind în mod pașnic cu unele grupări migratoare. Numeroase seminții au trecut însă ca valul, neputîndu-se statornici pe aceste meleaguri.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România. Prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste. 2 iunie 1976**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976 — decembrie 1976*. Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 34—35.

[...]

Această măreață sărbătoare[1] are loc în deceniul în care vom aniversa și împlinirea a 2 050 de ani de la constituirea, pe aceste meleaguri, a primului stat dac centralizat și independent de către Burebista — moment de cea mai mare importanță în istoria milenară a poporului nostru. Este cunoscut că încă din acele vremi, dacii *„cei mai drepți și cei mai viteji dintre traci"*, așa cum îi numea Herodot, au cunoscut o perioadă de puternică înflorire economico-socială, ridicată la un grad foarte înalt în timpul lui Decebal — eroul legendar, intrat în conștiința poporului nostru ca simbol al neînfricării și spiritului de jertfă în apărarea libertății și independenței. La această evoluție pozitivă a poporului dac, o contribuție importantă au avut-o și amplele relații de influențare reciprocă cu marile civilizații ale antichității, cum au fost cea greacă,

[1] Sărbătorirea împlinirii a 100 de ani de la proclamarea independenței de stat a României, la 9 mai 1877.

Scanned with OKEN Scanner

persană și apoi romană. Între statul dac și marele Imperiu roman vecin au existat strînse și îndelungate legături între cele mai diferite domenii. Ca urmare însă a politicii de expansiune duse de împărații de la Roma, între cele două state s-au născut conflicte, au izbucnit războaie. În decursul acestor crîncene încleștări armate s-a manifestat cu putere voința fermă a dacilor de a-și păstra neatîrnarea și integritatea teritorială, de a ține piept celei mai puternice forțe militare pe care a cunoscut-o antichitatea. Sînt cunoscute versurile puse de poeți pe seama lui Decebal, care, adresîndu-se poporului, pentru a-l îmbărbăta, spunea:

„Ei sînt romani, și ce mai sînt?
Nu ei, ci de-ar veni Cel-sfînt
Zamolxe, c-un întreg popor
De zei, i-am întreba: Ce vor?
Și nu le-am da nici lor pămînt,
Căci ei au cerul lor!".

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 317—318.

[...] Lupta eroică a dacilor a stîrnit aprecierile cele mai elogioase ale istoricilor lumii vechi. După cucerirea Daciei de către romani — care, ca orice cucerire, a avut și urmări tragice pentru poporul dac —, pe baza împletirii strînse a celor două civilizații, ce au convețuit vreme îndelungată, viața economică, socială și culturală din aceste ținuturi a cunoscut un nou și puternic progres. Din unirea dacilor cu romanii s-a plămădit, în decursul secolelor, un popor nou, plin de energie și vigoare, moștenitor al marilor virtuți și tradiții ale glorioșilor săi înaintași — poporul român. Păstrînd de la daci setea nestinsă de libertate, voința de a nu-și pleca fruntea sub jugul străin, hotărîrea de a rămîne mereu el însuși, unic stăpîn pe viața și pe soarta sa și continuînd spiritul rațional, judecata și pasiunea creatoare a romanilor, poporul român, nou apărut în lume, avea să împlinească, într-o existență de aproape două milenii, un eroic, zbuciumat și măreț destin istoric, dezvoltîndu-se continuu și afirmîndu-se cu putere în rîndul popoarelor, și, astăzi, al națiunilor lumii.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie — septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 318—319.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Prețuim tradițiile înaintate de luptă; cinstim pe înaintașii noștri îndepărtați — pe daci —, cei care au ridicat, cu două milenii în urmă, cetatea Ziridava și alte localități și cetăți dacice; cinstim, de asemenea, pe romani, pe cei care, înfrățiți cu dacii, au realizat simbioza din care s-a născut națiunea noastră română de astăzi. Facem aceasta pentru a sublinia faptul că poporul român are adînci rădăcini pe aceste meleaguri și că, în veci de veci, el va asigura civilizația, propria fericire, comunismul pe aceste meleaguri.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marea adunare populară din municipiul Arad. Cu prilejul vizitei de lucru în județul Arad. 28 martie 1979;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Martie—septembrie 1979*, Vol. 18, Editura politică, București, 1979 ,p. 89.

[...]

Odată cu terminarea marilor migrațiuni, dezvoltarea forțelor de producție și schimbarea caracterului relațiilor sociale, pe teritoriul țării noastre s-a trecut la o organizare administrativă superioară, luînd ființă primele nuclee voievodale, ai căror conducători, cum sînt Gelu, Glad, Menumorut, au dus lupte grele pentru apărarea și consolidarea entității politice distincte. Din această perioadă datează și începuturile conlucrării strînse dintre populația română și populația bulgărească așezată pe malul drept al Dunării, în cadrul regatului bulgaro-valah al Asăneștilor — condus cînd de români, cînd de bulgari — și care a contribuit la dezvoltarea ambelor popoare. Pe măsura dezvoltării lor economico-sociale tot mai puternice, formațiunile voievodale românești s-au unit în state feudale, constituindu-se astfel cele trei principate române cunoscute sub numele de Țara Românească, Moldova și Transilvania, între care s-au desfășurat tot timpul largi și strînse legături economice, sociale și culturale, politice și militare și care au fost unite pentru prima oară într-un singur stat unitar sub glorioasa domnie a lui Mihai Vodă Viteazul.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie — septembrie 1977*. Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 320—321.

[...]

O datorie de onoare a școlii este aceea de a forma nu numai buni muncitori și specialiști, ci și cetățeni conștienți, cu o concepție înaintată despre lume și viață, profund devotați cauzei socialismului, luptători înflăcărați pentru înălțarea patriei pe noi culmi de progres și civilizație. Învățămîntului de toate gradele îi revine nobila misiune de a sădi în conștiința tineretului dragostea fierbinte față de patria socialistă, față de partid, hotărîrea de a sluji cu abnegație cauza bunăstării și fericirii poporului, de a apăra cu orice preț cuceririle socialismului și comunismului, libertatea, suveranitatea și independența Republicii Socialiste România. De asemenea, în cadrul școlii trebuie cul-

Scanned with OKEN Scanner

tivată o poziție fermă a tineretului nostru față de orice concepții și mentalități retrograde, obscurantiste, față de manifestările cu caracter antisocial, promovîndu-se ferm principiile umanismului nou, revoluționar, caracteristic poporului nostru. La baza întregii activități de educare și formare a tinerei generații în spirit revoluționar trebuie să punem concepția științifică a materialismului dialectic și istoric, cunoașterea legităților obiective ale dezvoltării sociale, a proceselor și fenomenelor care au loc în lumea contemporană.

Aș menționa faptul că, în acest an, vom sărbători împlinirea a 2 050 de ani de la formarea primului stat dac centralizat. Această sărbătorire trebuie să ofere posibilitatea tuturor cercetătorilor noștri, tuturor cadrelor din învățămînt, mai cu seamă celor din domeniul științelor sociale, al istoriei, de a ridica pe o nouă treaptă activitatea de cercetare în istorie, de a pune în evidență cu putere legile obiective care au guvernat dezvoltarea poporului nostru, faptul că de milenii aici s-a născut poporul nostru și aici a trăit, a înfrînt multe greutăți, dar și-a păstrat ființa, și-a dezvoltat-o pînă la nivelul de astăzi al națiunii noastre socialiste.

Prin esența sa, istoria este o știință revoluționară. De aceea și istoricii trebuie să militeze de pe poziții revoluționare și să dea o ripostă fermă, științifică, materialist-dialectică, acelor încercări ale unor istorici de peste hotare care se străduiesc — în neputința, și nu vreau să-i jignesc, dar poate unii în neștiința lor — de a demonstra că pe aceste meleaguri a fost un vid. Vidul nu pe aceste meleaguri a fost, ci, poate, în conștiința acestor istorici care, servind interese străine de națiunile și popoarele lor, lucrînd în interesul politicii imperialiste de dominație, încearcă, în continuare, ca și în trecut, să învenineze și să dezbine oamenii muncii de diferite naționalități.

Istoricii noștri trebuie să acționeze de pe poziții materialist-dialectice și istorice, de pe poziții științifice, pornind de la necesitatea demonstrării nu atît a continuității sau necontinuității poporului român, pentru că mileniile demonstrează fără tăgadă acest lucru și orice săpături fac arheologii scot la iveală că pe aceste meleaguri, și nu în altă parte, sînt osemintele strămoșilor strămoșilor strămoșilor noștri. Ei trebuie să demonstreze că popoarele, care în decursul istoriei s-au așezat și conviețuiesc laolaltă, trebuie să găsească calea de a asigura lichidarea cu desăvîrșire a oricăror urme ale politicii claselor dominante, burghezo-moșierești, ale politicii imperialiste de dezbinare a popoarelor și să servească intereselor prieteniei, înfrățirii, luptei comune a națiunilor din sud-estul Europei pentru libertate, pentru independență, pentru socialism și comunism.

În acest sens, este necesar să educăm tineretul patriei noastre în spiritul solidarității internaționale cu forțele progresiste de pretutindeni, al hotărîrii de a milita neabătut pentru înfăptuirea politicii partidului și statului nostru de construcție socialistă, de destindere, independență și pace, manifestînd respect față de valorile și creația celorlalte națiuni, dorința de prietenie și colaborare cu toate popoarele lumii. Școala trebuie să se manifeste permanent ca unul din factorii primordiali de modelare a fizionomiei omului nou, cu un larg orizont de gîndire, cunoaștere și înțelegere, cu o etică superioară și o bogată viață spirituală, făuritor conștient al propriului său destin, al viitorului socialist și comunist.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la Congresul educației și învățămîntului. 11 februarie 1980**; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 655, din 12 februarie 1980, p. 3.

Scanned with OKEN Scanner

2

81—96 d. H. Flaviu Domiţian. Războaiele fără succes *împotriva hatilor* (82) şi încă şi mai nereuşite împotriva *dacilor şi geţilor;* în frunte cu regele lor *Decebal* ei au atacat *graniţele Imperiului roman;* prin aceasta au provocat un război cu vecinii lor, *marcomanii, cvazii* şi *iazigiii* (86—90), atît de nefericit pentru Roma, încît Domiţian a fost nevoit *să cumpere pacea cu dacii plătindu-le un tribut anual.* Aceasta a fost prima *năvălire* încununată de succes *a barbarilor*[1] *în imperiu.*

Архив Маркса и Энгельса, Под редакцией В. Адоратского, Том V, Государственное издательство политической литературы, [Москва], 1938, стр. 6[2]

Marx, Engels, Lenin despre România, Editura politică, Bucureşti, 1965, p. 493.

[...]

98—117: Nerva Traian; spaniol; *primul străin, care s-a urcat pe tronul Romei.* El a introdus din nou constituţia romană, a transmis *comiţiilor* alegerile; a dat *senatului* deplină *libertate a cuvîntului, magistraţilor* — autoritatea lor de altădată. Între *101* şi *103* a dus un război cu dacii. Decebal s-a răsculat din nou (105). În *106* a început un nou război; *Dacia a fost transformată în provincie romană, şi în ea au fost fondate numeroase colonii romane.*

Архив Маркса и Энгельса, Под редакцией В. Адоратского, Том V, Государственное издательство политической литературы, [Москва], 1938, стр. 6.

Marx, Engels, Lenin despre România, Editura politică, Bucureşti, 1965, p. 493.

[...]

Traian, mort la 117, a fost ultimul cuceritor; el a alăturat la statul roman o nouă provincie, *supunîndu-i pe daci,* care erau răspîndiţi în *Transilvania, Moldova, Valahia, Serbia şi o parte a Panoniei.* Din acel timp s-a instaurat un fel de stagnare, un fel de echilibru între imperiu şi barbari.

Архив Маркса и Энгельса, Под редакцией В. Адоратского, Том V, Государственное издательство политической литературы, [Москва], 1938, стр. 13.

Marx, Engels, Lenin despre România, Editura politică, Bucureşti, 1965, p. 494.

[...]

Din 167 aproape pînă la sfîrşitul domniei lui A. Antoniu au avut loc *războaie pe Dunăre cu marcomanii şi cu aliaţii lor din Pannonia* şi cu alte popoare din nord, *care încep acum să înainteze fără nici o stavilă în Dacia.*

---

[1] *Barbari;* în sensul din antichitate al cuvîntului; cei care nu erau heleni sau romani.

[2] Aici, şi la următoarele fragmente am menţionat, mai întîi, prima ediţie a manuscriselor lui Karl Marx din care extragem, manuscrise publicate prima dată în traducere rusă, după care s-a făcut şi traducerea română din *Marx, Engels, Lenin despre România;* nu avem, deocamdată, înscrisul în original, pentru a verifica; în cîteva locuri însă am făcut unele retuşări privind expresia în limba română.

Scanned with OKEN Scanner

[...] *Năvălirea simultană a altor popoare în Dacia; bastarnii, alanii* şi alţii se îndreaptă spre ea *dinspre nord*, probabil, sub presiunea *înaintării goţilor în sud. Acesta este primul semn al marii migraţiuni a popoarelor, care începe în această vreme.*

Архив Маркса и Энгельса, Под редакцией В. Адоратского, Том V, Государственное издательство политической литературы, [Москва], 1938, стр. 7.

Marx, Engels, Lenin despre România, Editura politică, Bucureşti, 1965, pp. 493—494.

3

[*PTOLEMAIOS*[1] *DESPRE AŞEZAREA GEOGRAFICĂ A DACIEI*[2]]

[...]

III, *8,1*. Dacia se mărgineşte la miazănoapte cu acea parte a Sarmaţiei europene care se întinde de la muntele Carpatos pînă la cotitura pomenită a fluviului Tyras, care, după cum s-a spus, se află la gradele

53° 48°,30′

la apus cu iazygii metanaşti, de lîngă rîul Tibiscos, iar la miazănoapte cu acea parte a fluviului Danubios care merge de la vărsarea rîului Tibiscos pînă la Axiopolis, de unde, pînă în Pontos şi la gurile sale, Danubios[3] se numeşte Istros[4]. Iată poziţia acestei părţi [...]

Κλαύδιου Πτολεμαῖου, Γεωγραφικὴ ὑφήγησις III, 8, 1.

P t o l o m e u, **Îndreptar geografic**; *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1964, p. 541. text helen, p. 540.

[*STRABON*[5] *DESPRE SITUAREA GEOGRAFICĂ A GEŢILOR*[6]]

[...]

VII, *3,1* (C. 294). Partea de miazăzi a Germaniei, de dincolo de Elba, este, cel puţin acolo unde se învecinează cu fluviul, în stăpînirea soebilor (C. 295).

[1] Nu se ştiu exact anii vieţii marelui geograf şi astronom al antichităţii, C l a u d ï o s P t o l e m a i o s; a trăit, probabil, între 100 şi 170; s-a născut în oraşul egiptean Ptolemais, de unde şi numele prin care a intrat în istorie; şi-a desfăşurat activitatea la Alexandria de la gurile Nilului.

[2] Se ştie că în antichitate au fost folosite cuvintele (cu derivatele lor) Γέτης,-ου, sau Γέται, -ῶν = geţii, şi *Daci, -ōrum* = dacii, helenii preferînd pe primul, romanii pe al doilea; deşi este vorba de un singur popor, şi astfel noi înşine astăzi ar trebui să adoptăm, ca principal termen noţional, pe unul singur, mai ales pe cel care poate fi considerat autohtonic, în traducere şi în titlul explicativ, aici, şi în alte cîteva locuri, reproducem denumirile în aşa fel încît, din punct de vedere documentar, fonologic, să rămînem, pe cît e posibil, cît mai aproape de text.

[3] Δανούβιος

[4] Ἴστρος

[5] S t r a b o n s-a născut la Amaseia din Pont, în anul 64 (sau 63) î.e.n.; a trăit pînă în anul 21; mare geograf elen.

[6] A se vedea nota 2, mai sus.

Scanned with OKEN Scanner

Apoi, urmează teritoriul geților[1], la început îngust, mărginit la sud cu Istros, în partea opusă cu munții pădurii Hercynice și cuprinzînd și o parte din munți. Apoi se lărgește și se întinde spre nord pînă la tyregeți[2], hotare pe care nu le putem descrie precis, [...]

Στράβωνος, Γεωγραφικά, VII, 3, 1 (294); (C. 295)

Strabon, **Geografia;** *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 225; text helen, p. 224.

[*THUKYDIDES*[3] *DESPRE AȘEZAREA GEOGRAFICĂ A GEȚILOR*]

[...]

96.1. Pornind deci din ținutul odrysilor, el[4] cheamă la arme[5] mai întîi pe thracii[6] care se aflau între muntele Haemus[7] și Rhodope, pînă la Pontos Euxeinos și la Hellespontos, asupra cărora își exercita stăpînirea; a chemat apoi pe geții de dincolo de Haemus și celelalte seminții care locuiesc între fluviul Istros și Pontos Euxeinos, mai mult spre mare; geții și locuitorii de prin acele părți sînt vecini cu sciții[8] au același port și sînt toți arcași călări. [...]

Θουκυδίδου, Ὁ πελοποννησιακός πόλεμος[9], II, 9, 1.

Tucidide, **Războiul peloponesiac,** Studiu introductiv, traducere, note și indice de N.I. Barbu, Editura științifică, București, 1966, pp. 297—298.

[*PRIMA MENȚIUNE, ÎN LIMBA HELENĂ, LA SOFOCLES*[10] *A CUVÎNTULUI DENUMIND PE GEȚI*]

Și Charnabon[11], care acum domnește peste geți.[12]

Σοφοκλέους, Τριπτόλεμος, f. 339.

Sofocle, **Triptolemos;** Αἰσχύλος καὶ Σοφοκλῆς. Aeschyli et Sophoclis, Tragoediae et fragmenta. Graece et latine cum indicibus, Parissiis, MDCCCLXXVII, p. 313.

---

[1] Γετῶν

[2] Τυρεγετῶν

[3] Thukydides, fiul lui Oloros, s-a născut în anul (aproximativ) 460 î.e.n. în Attica, și a trăit pînă în anul 398 î.e.n.; a fost om politic și unul dintre cei mai mari istorici ai antichității.

[4] Sitalces, fiul lui Teres, rege al odrysilor

[5] Împotriva inamicilor Athenei, în anul 429 î.e.n.

[6] Θρᾷκας

[7] Αἵμου; *munții Balcani;* în texte latine: *Haemus;* am transcris peste tot exact diftongii; în românește se obișnuiește pronunțarea *Hemus.*

[8] Σκύθαις

[9] Titlul acesta, formulat de către Diodoros, din Sicilia, a devenit cel mai frecvent; uneori opera este intitulată Ἱστορίαι

[10] A trăit la Athena între anii 497 și 405 î.e.n.

[11] Χαρναβῶντος; nu ne preocupă aici adevărul istoric strict, anume dacă a fost ori nu neapărat un rege numit așa, ci stadiul de evoluție exprimat prin ideea ca atare, și, totodată, atestarea, pentru prima oară în literatură a numelui indicînd, în limba helenă, pe geți.

[12] Γετῶν

Scanned with OKEN Scanner

[*PRIMA MENȚIUNE, ÎN LIMBA LATINĂ, LA CAESAR*[1], *A CUVÎNTULUI DENUMIND PE DACI*]

[...]

VI, *25* [...] *2.* Pădurea[2] începe de la hotarele helveților, și nemenților și rauracilor, și mergînd paralel cu fluviul Danubius ajunge pînă la hotarele dacilor[3] și ale anarților; *3.* de aici coteşte la stînga depărtîndu-se de fluviu și datorită întinderii ei atinge hotarele multor seminții.[4] [...]

C. Iulii Caesaris, **De bello gallico,** VI, 25, 2, 3.

C. Iulius Caesar, *Războiul gallic, Războiul civil,* Editura științifică, București, 1964, p. 224.

[*STRABON DESPRE CUM SE NUMEAU DACII SAU GEȚII*]

[...]

VII, *3,12* (C. 304). A existat și o altă împărțire a teritoriului chiar din cele mai vechi timpuri: căci[5] pe unii îi denumesc daci[6], pe alții geți[7]. Geții sînt cei care se întind spre Pontos și spre răsărit, iar dacii cei care locuiesc în partea opusă, spre Germania și spre izvoarele Istrosului. Socot că ei se numeau în vechime davi[8]. De aici și numele de sclavi Geta și Davos[9] obișnuite la attici. Această presupunere merită mai multă crezare decît aceea potrivit căreia numele ar veni de la sciții dai[10], care locuiesc prea departe, lîngă Hyrcania; și nu pare de crezut să se fi adus de acolo sclavi în Attica. Într-adevăr, îi numeau pe sclavii lor după numele semințiilor de unde îi aduceau, cum ar fi Lydos și Syros, sau îi numeau cu acele nume care erau mai obișnuite în țara lor de baștină, bunăoară: Manes ori Midas, pe cei din Frygia, și Tibios, pe cei din Paflagonia. [...]

Στράβωνος, Γεογραφικά, VII, 3, 12 (C. 304).

Strabon, **Geografia;** *Izvoare privind istoria României,* I. *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Academia Republicii Populare Române, București, 1964, p. 239; text helen, p. 238.

---

[1] Caius Iulius Caesar, vestit om politic, general și scriitor roman, a trăit între anii 102 (sau: 100) —44 î.e.n.

[2] Pădurea Hercynia.

[3] *... ad fines Dacōrum...*

[4] *gentium*

[5] Autorii heleni.

[6] Δαχούς

[7] Γέτας

[8] Δάους; nu se făcea atunci o distincție, în pronunție, între *u* și *v*.

[9] Γέται καὶ Δάοι.

[10] Δάας

Scanned with OKEN Scanner

[*DION CASSIOS*[1] *DESPRE CUM SE NUMEAU DACII EI ÎNȘIȘI*]

[...]

LI, *22* [...], *7.* Ceilalți[2] locuiesc pe ambele maluri ale Istrosului, dar cei care sînt dincoace de fluviu, lîngă țara triballilor, țin cu plata tributului de Mysia și se numesc mysi, afară de cei așezați foarte aproape. Cei de dincolo poartă numele de daci[3], fie că sînt geți[4], fie că sînt thraci din neamul dacilor, care locuiau odinioară în Rhodope. *8.* Dacii aceștia trimiseseră mai înainte vreme soli la Caesar[5], dar nu căpătară nimic din cîte ceruseră și trecură de partea lui Antonius, fără a-i fi însă de mult folos, căci erau dezbinați. În această împrejurare, unii au ajuns prizonieri și au fost puși apoi să lupte cu suebii.

[...]

LXVII, *6* [...] *2.* Eu îi numesc daci pe oamenii pomeniți mai sus, cum își spun ei înșiși și cum le zic și romanii[6], măcar că știu prea bine că unii dintre helleni îi numesc geți[7], fie pe drept, fie pe nedrept. Căci eu îmi dau bine seama că geții locuiesc dincolo de Haemus, de-a lungul Istrosului. [...]

Κάσσιου Δίωνος, Ῥωμαϊκὴ ἱστορία, LI, 22, 7, 8; LXVIII, 6,2.

Dio Cassius, **Istoria romană;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, pp. 671, 673; 683; text helen, pp. 670, 672; 682.

[*PRIMA ATESTARE, ÎN LATINĂ, A CUVÎNTULUI* DACIA, *LA CAIUS PLINIUS SECUNDUS*[8], *INDICÎND ȚARA*]

[...]

I, (III, IIII[9]**)** *47.* Cartea a IIII-a cuprinde așezarea geografică, popoarele[10]... (16). Daciei[11], Sarmației, Sciției (18), a insulelor din Pontus.

C. Plinii Secundi, **Naturalis historia,** I, (III, IIII), 47; Pliniu cel Bătrîn, **Istoria naturală;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 397; text latin, p. 396.

---

[1] Dion Cassios (după numirea în latinește: Dio Cassius Cocceianus) s-a născut la Niceea, pe la anul 155; după ce a stat un timp la Roma, în anul 229 a revenit în orașul natal, din Bithynia, unde și-a scris opera.

[2] Ceilalți dintre traci; se referă la daci.

[3] Δακοί

[4] Γέται

[5] Aici, și în alte locuri, numele romane din textele hlene le dăm în terminație latină; în textul helen: Καίσαρα; mai departe: Ἀντώνιον.

[6] [...] 2. Δακοὺς δὲ αὐτοὺς προσαγορεύω, ὥσπερ που καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς καὶ οἱ Ῥωμαῖοι σφας ὀνομάζουσιν, [...]; pomeniți mai sus: *LXVII, 6, 1.*

[7] Γέτας

[8] S-a născut în anul 23 la Novum Comum, în nordul peninsulei italice: a murit în anul 79 sub lava vulcanului Vezuvius.

[9] Așa este însemnat *IV* în textul lui Plinius, dealtminteri, cum se obișnuia pînă la un timp.

[10] *gentes*

[11] *Daciae*

Scanned with OKEN Scanner

[*STRABON DESPRE LIMBA UNICĂ A DACILOR ȘI*[1] *A GEȚILOR*]

[...]

VII, *3,13* (C. 304). Prin țara lor curge rîul Marisos, care se varsă în Danubios. Pe acesta își făceau romanii aprovizionările pentru război. Ei numeau Danubius[2] partea superioară a fluviului și cea dinspre izvoare pînă la cataracte. Ținuturile de aici se află, în cea mai mare parte, în stăpînirea dacilor. (C.305). Partea inferioară a fluviului, pînă la Pontos, de-a lungul căreia trăiesc geții, ei o numesc Istros[3]. Dacii au aceeași limbă ca și geții[4]. Aceștia sînt mai bine cunoscuți de helleni, deoarece se mută des de o parte și de alta a Istrosului și totodată mulțumită faptului că s-au amestecat cu thracii și cu mysii. [...]

Στράβωνος, Γεωγραφικά, VII, 3, 13, (C, 304, C, 305).

Strabon, **Geografia**; *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, pp. 239, 241; text helen, pp. 238, 239.

[*TROGUS POMPEIUS*[5] *DESPRE IDENTITATEA DINTRE DACI ȘI GEȚI*]

XXXII, *3, 16*. Și dacii sînt o mlădiță[6] a geților, [...][7].

Pompeii Trogi, **Historiae Philippicae**, XXXII, 3, 16.

Trogus Pompeius, **Istoria lui Filip**; *Izvoare privind istoria României*, I. *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 359; text latin, p. 358.

[*OVIDIUS*[8] *SPUNE CĂ A SCRIS VERSURI ÎN LIMBA GETICĂ*]

[...]

Nu trebuie să te miri dacă sînt cumva rele versurile mele; eu care le fac am devenit aproape poet get.[9]

---

[1] A se vedea nota 2 de la p. 35.
[2] În textul elen: Δανούιου
[3] Ἴστρον
[4] ὁμόγλωττοι δ' εἰσὶν οἱ Δακοὶ τοῖς Γέταις.
[5] A trăit în a doua jumătate a secolului I e.n.
[6] *suboles*; sintagma completă: *Daci quoque suboles Getarum sunt*, ...
[7] Mai departe despre lupta lor cu bastarnii în timpul regelui Oroles.
[8] Publius Ovidius Naso, mare poet roman, care a trăit între 43 î.e.n. — aproximativ 18 e.n., a fost relegat (un fel de exil mai ușor) la Tomis, în anul 8 e.n.); supuse de romani, orașele grecești nu erau încă încorporate Imperiului.
[9] Aici, și în continuare, deoarece unele cuvinte în versurile latine au alt loc decît în traducerea română, aranjarea rîndurilor am făcut-o mai liber.

Scanned with OKEN Scanner

Ah! Mi-e rușine, am scris o cărțulie în limba getică[1], în care cuvintele barbare au fost așezate după ritmul versurilor noastre, și le-au plăcut — felicită-mă — și am început să am nume de poet printre geții sălbateci[2].
Mă întrebi de subiect? Am adus laude împăratului.
[...]

Cînd am terminat de citit aceste versuri inspirate de o muză străină, cînd ultima pagină[3] a venit prin degetele mele toți au dat din cap și și-au mișcat tolbele pline: un murmur lung s-a auzit din gura geților.
Iar unul din ei spuse: Deoarece scrii astfel de lucruri despre împărat ar trebui să fii trimis înapoi sub stăpînirea împăratului. El a grăit întocmai; dar iată, Carus[4], pe mine acum a șasea iarnă mă vede sub polul acoperit de zăpadă.
[...]

Publii Ovidii Nasonis, **Epistulae ex Ponto,** IV, 13, 17—23; 33—40.
Ovidiu, **Scrisori din Pont,** *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, pp. 337, 339; text latin, pp. 336, 338.

[*HERODOTOS*[5] *DESPRE TRACI ȘI SPECIFICUL GEȚILOR*]

[...]

V. *3.* După indieni[6], seminția[7] thracilor[8] este cea mai numeroasă; dacă ar avea o singură conducere și s-ar înțelege între ei, ar fi, după părerea mea, de neînfrînt și cu mult mai puternici dintre toate semințiile[9] pămîntului; dar unirea lor e cu neputință și nu-i chip să se înfăptuiască, de aceea sînt ei slabi. Ei poartă multe nume fiecare după ținutul în care locuiește, dar toți au, în toate, obiceiuri asemănătoare, în afară de geți[10], de trausi și de cei care locuiesc mai sus de crestonai.
[...]

Ἡρόδοτου, Ἱστορίαι, V, 3.
Herodot, **Istorii,** vol. II, 1964, Editura științifică, [București], pp. 29—30.

---

[1] *..., et Getico scripsi sermone libellum, ...*
[2] În textul latin: *inhumanos*
[3] În textul latin: *charta*
[4] Prietenul său, Carus, din Roma, căruia îi adresa scrisorile.
[5] Marele istoric din antichitate, Herodotos, din Hallicarnas, a trăit între, aproximativ, 486 și 425 î.e.n.; uneori, neglijîndu-se spiritul aspru de la prima literă, s-a transcris: Erodot
[6] Ἰνδούς; unii editori transpun: *inzi.*
[7] ἔθνος
[8] Θρηίκων
[9] ἐθνέων
[10] Γετέων

Scanned with OKEN Scanner

[*HERODOTOS DESPRE GEȚI CA CEI MAI VITEJI ȘI MAI DREPȚI DINTRE TRACI*]

[...]

IV. *93.* Înainte de a ajunge la Istros, îi supune[1] mai întîi pe geții care se cred nemuritori. Căci thracii care au în stăpînirea lor Salmydessos și care locuiesc la miazănoapte de Apollonia și de orașul Mesambria, numiți skyrmiazi și nipsei, i s-au închinat lui Dareios fără nici un fel de împotrivire, geții însă care luaseră hotărîrea îndrăzneață ⟨de a-l înfrunta⟩ au fost supuși pe dată, măcar că ei sînt cei mai viteji și cei mai drepți dintre thraci.

[...]

Ἡρόδοτου, Ἱστορίαι, IV, 93.

Herodot, **Istorii**, Vol. I, 1961, Editura științifică [București], p. 345.

[*HORAȚIUS*[2] *DESPRE OBȘTEA TERITORIALĂ LA DACI*]

[...]

O viață mai bună[3] duc sciții din stepă,
care au obiceiul să transporte pe care casele lor rătăcitoare,
la fel și geții[4] cei aspri,
cărora pămîntul nehotărnicit[5]
le dă roade și cereale libere,
nu le place să cultive același ogor mai mult de un an,
iar după ce au îndeplinit toate muncile, alții, care le urmează
în aceleași condiții, le iau locul.

[...]

L. Q. Horatii Flaci, **Carmina**, III, 24, 9—16.
L. Horațiu, **Ode**; *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 211; text latin, p. 210.

---

[1] Darius I, „regele regilor" al perșilor între 522—486 î.e.n.; campania lui împotriva sciților a fost în anul 514 î.e.n.; nu se cunoaște numele său persan; helenii i-au zis: Dareios.

[2] Marele poet roman, Lucius Quintius Horatius Flaccus s-a născut în anul 65 î.e.n., la Venusia, și a trăit, la Roma, pînă în anul 8 î.e.n.

[3] O viață mai bună, față de alte populații vecine.

[4] *Getae*

[5] *inmetata*

Scanned with OKEN Scanner

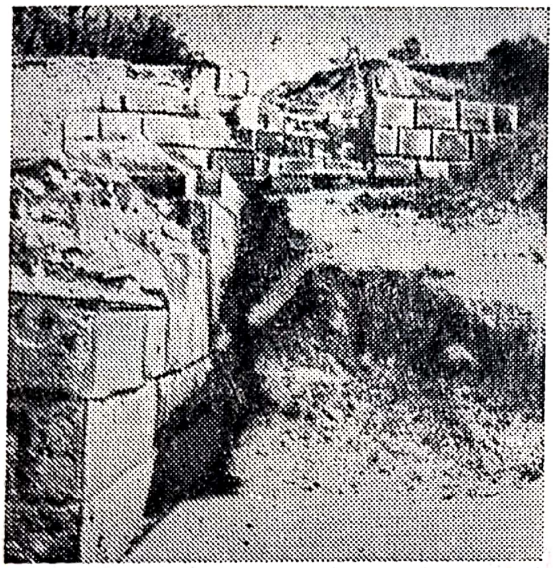

Vestigii ale cetății dacice de la Blidaru, aflată în sistemul de cetăți din Munții Orăștiei

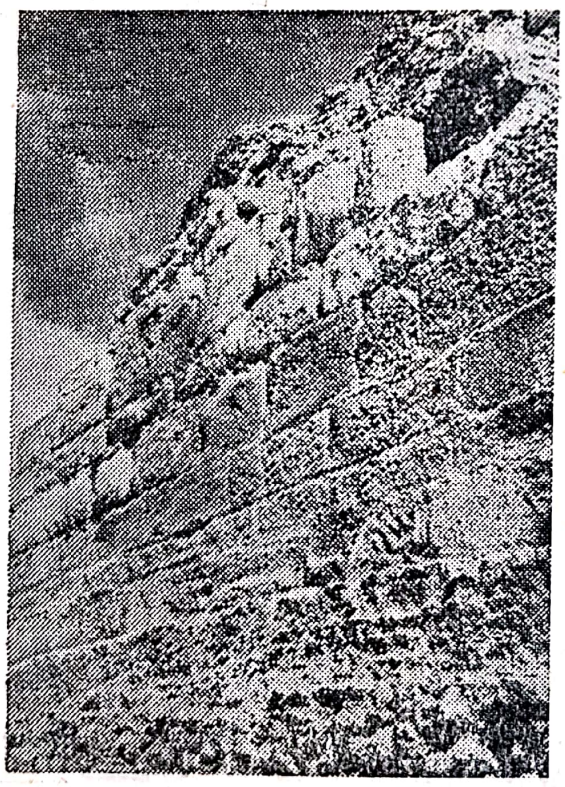

Unul din turnurile de apărare ale Sucidavei, localitate pe malul nordic al Dunării

[*DION CASSIOS DESPRE STRUCTURAREA SOCIALĂ LA DACI*]

[...]

LXVIII, *9, 1.* Decebalos[1] a trimis soli[2], chiar înainte de înfrîngere, nu dintre comati[3], ca mai înainte, ci pe cei mai buni dintre piloforoi[4]. [...]

Κάσσιου Δίωνος, Ῥωμαϊκὴ ἱστορία, LXVIII, 9, 1.
Dio Cassius, **Istoria romană;** *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 689; text helen. p. 688.

[*IORDANES*[5] *DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ LA DACI*]

[...] *40.* De aceea goții[6] au fost totdeauna superiori aproape tuturor barba-

[1] Δεκέβαλος; nume răspîndit la daci; îl cunoaștem însă prin intermediul scrierilor helene și latine; în românește numele a devenit obișnuit sub forma: *Decebal.*

[2] La împăratul roman, care, reluînd, în anul 102 e.n., ofensiva, se apropia de Sarmizegetusa.

[3] κομητῶν; în helenă este substantivul κόμη,-ης, de unde adjectivul κομήτης,-ου = *cu plete;* similar în latină, unde *coma, -ae* = *coamă, plete*, deci *comatus, -a, -um;* se mai numeau și *capillati*, de la *capilatus, -a, -um* = care are păr lung, pletos.

[4] πιλοφόρων; ar fi trebuit să dea, în română, *piloforoi;* dar fiind în latină: *pileati*, de la *pileus, -us* = căciulă, mai obișnuită a devenit expresia *pileati*.

Mai este o variantă a textului: Decebalos a trimis lui Traianus soli dintre piloforoi. Aceștia sînt la ei oamenii cei mai onorați. Trimisese comati mai înainte. Aceștia se bucură de mai puțină trecere la ei.

[5] Got romanizat, originar din Moesia; s-a născut, probabil, la Durostorum, azi Silistra; nu se știu anii vieții sale, ci, numai că în anul 551 a compus cele două opere **De summa temporum vel origine actibusque gentis Romanorum** și **De origine actibusque Getarum** (ultima mai e numită **De rebus Geticis** sau **Getica).**

[6] *Gothi;* Iordanes, ca și unii scriitori bizantini, identifică pe *goți* cu *geții* (și cu *sciții*) în scopul ca, prin asemenea modalitate, să evidențieze vechimea, valoarea, rolul goților.

Scanned with OKEN Scanner

rilor şi aproape egali cu grecii, după cum relatează Dio[1], care a compus istoria şi analele lor în limba greacă. El spune că acei dintre ei care erau de neam s-au numit la început tarabostes[2], apoi pilleati[3]: dintre ei se alegeau regii şi preoţii.

[...]

71. Comunicînd aceasta[4] şi alte multe goţilor cu măiestrie, Dicineus a devenit în ochii lor o fiinţă miraculoasă, încît a dominat nu numai pe oamenii de rînd, dar chiar şi pe regi. Căci atunci a ales dintre ei pe bărbaţii cei mai de seamă şi mai înţelepţi, pe care i-a învăţat teologia, i-a sfătuit să cinstească anumite divinităţi şi sanctuare, făcîndu-i preoţi şi le-a dat numele de pilleati, fiindcă, după cum cred, avînd capul acoperit cu o tyară[5], pe care o numim cu alt nume pilleos, ei făceau sacrificii; *72.* restul populaţiei[6] a dat ordin să se numească capillati[7], nume pe care goţii îl reamintesc pînă astăzi în cîntecele lor, deoarece i-au dat o mare consideraţie. [...]

[...]

Iordanis, **Getica,** 40, 71, 72.

Iordanes, **Getica;** *Izvoarele istoriei României,* II, *Autori: 2. De la anul 300 pînă la anul 1000,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1970, pp. 413; 419; text latin, pp. 412, 418.

[*PLATON*[8] *DESPRE GÎNDIREA GEŢILOR*]

[...]

Tot aşa e, Charmides, şi cu descîntecul nostru. L-am deprins acolo în tabără de la un thrac, unul dintre medicii lui Zalmoxis[9], despre care se zice că stăpînesc meşteşugul de a te face nemuritor. Şi spunea thracul acesta că medicii helleni pe bună dreptate iau seama la cele pe care tocmai le pomeneam; numai că Zalmoxis[10], adăugă el, regele nostru, care e zeu, arată că după cum nu trebuie să încercăm a vindeca ochii fără să vindecăm capul, ori capul fără să ţinem seama de trup, tot astfel nici trupul nu poate fi însănătoşit fără suflet. Aceasta e şi pricina pentru care medicii helleni nu izbutesc să vindece cele mai multe boli: ei nu se ridică pînă la întregul de care ar trebui să se

---

[1] Dio Cassius; Iordanes scria în latineşte.

[2] *Tarabosteseos*

[3] *Pilleatos*

[4] Comunicînd învăţăturile lui.

[5] De la cuvîntul helen τιάρα, -ας; bonetă, turban, mitră purtată, mai ales de perşi, ca semn de distincţie socială.

[6] *gentem*

[7] *capillatos*

[8] Cunoscutul filosof şi poet helen a trăit la Athena, între anii 427—347 î.e.n.; numele său era Aristocles; denumirea Platon vine de la cuvîntul helen care indică un om cu fruntea lată, înţelept.

[9] Ζαλμόξιδος; în textele antice sînt mai multe variante, în ceea ce priveşte unele foneme ale numelui zeului dac; mai frecvente: *Zalmoxis, Zamolxis, Salmoxis.*

[10] Ζάλμοξις

Scanned with OKEN Scanner

îngrijească, iar dacă acestuia nu-i merge bine, nici partea nu se poate însănătoşi. [...]

Πλάτωνος, Χαρμίδης, 156 d; 156 d.
Platon, **Charmides**; *Opere*, I, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1974, p. 183.

[*CLEMENS DIN ALEXANDRIA*[1] *DESPRE FAPTUL CĂ GEŢII, CA ŞI ALTE POPOARE, RESPECTAU PE OAMENII ÎNŢELEPŢI*]

[...]

I, *15*, p. 130. *(Stählin*, II, p. 42) ...Este limpede că barbarii[2] cinstesc cu deosebire pe legiuitorii şi învăţătorii lor, numindu-i zei... Îmi pare că ei au simţit binefacerile mari ale bărbaţilor înţelepţi[3] şi i-au cinstit. La rîndul lor, aceşti bărbaţi au arătat că înţelepciunea[4] lor este în folosul obştii. Toţi brahmanii, odrysii şi geţii...

[...]

Κλεμεντος τοῦ Ἀλεξάνδρεως, Στρωματεῖς. I, 15, p. 130 (Stählin, II, p. 42)
Clemens din Alexandria, **Covoarele**; *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1964, p. 637; text helen, p. 636.

[*HERODOTOS DESPRE RELIGIA GEŢILOR*]

[...]

IV, *94*. Iată în ce mod se consideră ei nemuritori: credinţa lor este că ei nu mor, ci că acel care piere se duce la Salmoxis[5], divinitatea lor, pe care unii îl cred a fi acelaşi cu Gebeleizis[6]. Mereu în al cincilea an ei aruncă sorţii, şi întotdeauna pe acela dintre ei pe care cade sorţul îl trimit cu solie la Salmoxis încredinţîndu-i de fiecare dată doleanţele lor. Trimiterea solului se face astfel; cîţiva dintre ei, aşezîndu-se pe rînd, ţin cu vîrful în sus trei suliţe, iar alţii, apucîndu-l de mîini şi de picioare pe cel trimis la Salmoxis îl leagănă de cîteva ori, apoi, făcîndu-i vînt, îl aruncă în sus peste vîrfurile suliţelor. Dacă, în cădere, omul moare străpuns, rămîn încredinţaţi că zeul le este binevoitor; dacă nu moare, îl învinuiesc pe sol că e om rău; după ce aruncă vina pe el, trimit pe un altul. Tot ce au de cerut îi spun solului cît mai e în viaţă. Cînd tună şi fulgeră thracii despre care este vorba trag cu săgeţile în sus, spre cer, şi îşi ameninţă zeul, căci ei nu recunosc vreun alt zeu decît pe al lor.

IV, *95*. După cîte am aflat de la hellenii care locuiesc pe ţărmurile Hellespontosului şi ale Pontosului, acest Salmoxis, fiind om[7] ar fi trăit asuprit, la

[1] Titus Flavius Clemens s-a născut în anul 150, probabil la Athena; s-a stabilit la Alexandria, de unde, adesea, supradenominaţia.
[2] În sensul, principal, dat de heleni şi de romani; termenul nu implică, întotdeauna, inferiorizare.
[3] φιλοσοφῆσαι
[4] σοφῶν
[5] Σάλμοξιν
[6] Γεβελέϊζιν
[7] *Om*, ca toţi oamenii — adaugă, explicativ, traducătorul ediţiei române din 1961, Adelina Piatkovschi.

Scanned with OKEN Scanner

Samos, ca sclav al lui Pythagoras, fiul lui Mnesarchos. Apoi, cîştigîndu-şi libertatea, ar fi dobîndit avuţie multă şi, obţinînd avere, s-a întors bogat printre ai săi. Cum thracii duceau o viaţă de mare sărăcie şi erau lipsiţi de învăţătură, Salmoxis acesta, care cunoscuse felul de viaţă ionian şi moravuri mai alese decît cele din Thracia, ca unul care trăise printre helleni, şi mai ales alături de omul cel mai înţelept al Helladei, Pythagoras, a pus să i se clădească o sală de primire unde-i găzduia şi-i ospăta pe oamenii de frunte; în timpul ospeţelor îi învăţa că nici el, nici oaspeţii lui şi nici unul din urmaşii lor mereu nu vor muri, ci numai se vor muta într-un loc unde, trăind de-a pururea, vor avea parte de toate bunătăţile. În timpul cît îşi întreţinea oaspeţii şi le vorbea astfel a pus să i se facă o locuinţă sub pămînt. Cînd locuinţa a fost gata se făcu nevăzut din mijlocul thracilor, coborînd în adîncul încăperilor subterane, unde a stat ascuns timp de trei ani. Thracii au fost cuprinşi de părere de rău după el şi l-au jelit ca pe un mort. În al patrulea an s-a ivit însă în faţa lor şi astfel i-a determinat să creadă în toate spusele lui Salmoxis. Iată ce povestesc[1] c-ar fi făcut el.

IV, *96.* Cît despre mine, nici nu pun la îndoială, nici nu cred pe deplin cîte se spun despre el şi locuinţa de sub pămînt, de altfel socot că acest Salmoxis a trăit cu multă vreme înaintea lui Pythagoras. Fie că Salmoxis n-a fost decît un om, fie ç-o fi fost vreun zeu de prin părţile Geţiei[2], îl las cu bine. Aşadar, aceştia care duc astfel de viaţă, fiind supuşi de perşi, urmară şi ei grosul oştirii. [...]

Ἡρόδοτου, Ἱστορίαι, IV, XCIII — XCVI.

Herodot, **Istorii.** Vol. 1, 1961, Editura ştiinţifică, Bucureşti, pp. 345—346.

[*ARRIANOS*[3] *DESPRE GEŢI ÎN TIMPUL EXPEDIŢIEI LUI ALEXANDRU MACEDON ÎN NORDUL DUNĂRII*]

I. [...], *3* [...], *5* [...] Atunci Alexandros[4] şi-a retras corăbiile şi a hotărît să treacă Istrosul împotriva geţilor care locuiau dincolo de Istros, deoarece îi vedea că sînt adunaţi acolo în număr mare pe malul Istrosului. Voiau să-l împiedice, dacă ar fi încercat să treacă la ei (erau acolo vreo patru mii de călăreţi, iar pedestraşi peste zece mii). Totodată, îl cuprinsese dorinţa de a trece pe celălalt mal al Istrosului. *6.* Pe una din corăbii se urcă şi el; apoi a pus să se umple cu paie burdufuri din pielea corturilor sub care se adăposteau ai săi; a adunat de prin acele locuri mai multe luntri făcute dintr-un singur trunchi (căci acestea se aflau din belşug, deoarece locuitorii de pe malurile Istrosului le folosesc pentru a pescui în Istros sau cînd merg unii la alţii pe fluviu, iar mulţi fac cu ele piraterie). După ce a adunat foarte multe dintre acestea, a trecut pe ele cît mai mulţi soldaţi. Cei care au trecut împreună cu Alexandros erau aproape o mie cinci sute de călăreţi şi aproape patru mii de pedestraşi.

[1] Ce povestesc helenii.

[2] Γέτησι

[3] Istoric şi gînditor helen, Arrianos, din Nicomedia, numit latinizat Flavius Arrianus, a trăit, aproximativ, între anii 95 şi 175; demnitar imperial în timpul lui Publius Aelius Hadrianus (împărat în anii 117—138).

[4] Ἀλέξανδρος; Alexandru cel Mare, rege şi împărat al macedonienilor, între anii 336—323; expediţia a avut loc în anul 335 î.e.n.

Scanned with OKEN Scanner

I, *4, 1.* În cursul nopții au mers prin locuri unde holdele de grîu erau îmbelșugate. În felul acesta au rămas mai neobservați în înaintarea lor pe mal. La ivirea zorilor, Alexandros a pornit prin holde. El a poruncit pedestrașilor să înainteze, culcînd grîul cu lăncile înclinate, pînă au ajuns în locurile necultivate. Cît timp călărețiii au înaintat prin holde, falanga i-a urmat. *2.* Dar cînd au ieșit de pe ogoare, Alexandros însuși a dus cavaleria la aripa stîngă, iar lui Nicanor i-a poruncit să ducă falanga în formație pătrată. *3.* Dar geții n-au rezistat nici măcar primului atac al cavaleriei. Ei rămăseseră uimiți de îndrăzneala cu care într-o singură noapte trecuse cel mai mare dintre fluvii[1], Istros, fără să facă pod la locul de trecere. Îi mai înspăimînta și desimea de nestrăbătut a falangei și puternicul ei atac. *4.* Mai întîi, au fugit spre un oraș[2], care se afla la o pasarangă[3] de Istros. Cînd au văzut că, lăsînd în frunte pe călărețiii, Alexandros duce în grabă falanga de-a lungul fluviului, pentru ca nu cumva pedestrașii să fie încercuiți de geții care stăteau la pîndă, geții au părăsit și orașul, care nu era bine fortificat. Și-au luat copiii și femeile pe cai cît puteau duce caiii. Ei s-au retras cît putură mai departe de fluviu prin locuri singuratice. Alexandros a cucerit orașul și a luat toată prada pe care o lăsaseră geții. *5.* El a însărcinat pe Meleagros și pe Filippos cu transportarea prăzii. Dărîmînd orașul pînă la temelie, jertfi pe malul Istrosului lui Zeus Soterus, lui Heracles și Istrosului însuși, deoarece nu i-a fost potrivnic. În aceeași zi i-a adus teferi pe toți soldații săi în tabără.

[...]

Αρριανοῦ, Ἀνάβασις Ἀλέξανδρου, I, 5, 6; I 4, 1—5.

Arrian, **Expediția lui Alexandru;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, pp. 585, 587; text helen, pp. 584, 586.

[*DIODOROS DIN SICILIA*[4] *DESPRE GEȚI ÎN TIMPUL LUI DROMIHETE*]

[...]

XXI, *12* [...] *2. 2.* Dromichaites[5], regele thracilor[6], după ce a primit cu multă prietenie pe regele Lysimachos, numindu-l și tată[7], l-a condus împreună cu fiii săi într-o cetate numită Helis.

3. Ajungînd oștirea lui Lysimachos în puterea thracilor, aceștia s-au strîns la un loc, alergînd în număr foarte mare, și au cerut să le fie dat pe mînă regele

[1] Cel mai mare dintre fluvii — din lumea cunoscută atunci de către heleni și romani.

[2] πόλιν

[3] 1 pasarangă = aproximativ 5,5 km.

[4] Diodoros s-a născut la Agyrion, în Sicilia; nu se cunoaște exact anul, probabil în 90 î.e.n.; a trăit pînă la 20 sau 21 î.e.n.

[5] Δρομιχαίτης; denumire pe care o cunoaștem prin intermediul scrierilor helene și latine; mai potrivită limbii române a devenit forma Dromihete.

[6] Θρακῶν

[7] ... πατέρα; în antichitate, dealtminteri și în evul mediu, se obișnuia folosirea acestei expresii în sens politic pentru a indica, într-un fel sau altul, pe un suzeran protector.

Scanned with OKEN Scanner

prizonier ca să-l pedepsească. Căci, spuneau ei, cei care luase parte la primejdii[1], trebuie să aibă dreptul de a chibzui asupra felului de a fi trataţi cei prinşi. Dromichaites a fost împotriva pedepsirii regelui şi-i lămuri pe ostaşi că este bine să-l cruţe pe bărbatul acesta. Dacă l-ar omorî pe Lysimachos, a spus el, alţi regi au să-i ia domnia şi se poate ca regii aceştia să fie mult mai de temut decît înaintaşul lor. Dar cruţîndu-l, acesta, cum se şi cuvine, are să se arate recunoscător thracilor, care i-au dăruit viaţa. Iar locurile întărite, aflate mai înainte vreme în stăpînirea thracilor, ei le vor redobîndi fără nici o primejdie.

4. Cu încuviinţarea mulţimii, Dromichaites a căutat printre prizonieri pe prietenii lui Lysimachos şi totodată pe sclavii care obişnuiau să-l slujească şi i-a adus în faţa regelui prizonier. Săvîrşi apoi jertfa şi îl pofti pe Lysimachos la ospăţ împreună cu prietenii săi şi pe thracii cei mai de vază. A pregătit mese. Pentru cei din jurul lui Lysimachos a întins un covor regal, luat în luptă, iar pentru sine şi prietenii săi a aşternut doar paie.

5. De asemenea au fost pregătite două ospeţe: rîndui tot felul de mîncăruri alese, servite pe o masă de argint, iar thracilor le-a dat să mănînce zarzavaturi şi carne, dar pregătite cu măsură, aşezîndu-le pe nişte tăbliţe de lemn, care ţineau loc de masă. În cele din urmă, a pus să se toarne[2] vin în cupe de argint şi de aur, pe cîtă vreme el şi ai săi beau vinul în pahare de corn şi de lemn, aşa cum obişnuiesc geţii. Pe cînd băutura era în toi, a umplut cornul cel mare, i-a spus lui Lysimachos tată şi l-a întrebat care din cele două ospeţe i se pare mai vrednic de un rege: al macedonenilor sau al thracilor. Lysimachos i-a răspuns că al macedonenilor...

6. După ce a poftit la masă pe Lysimachos şi*[3] băutura era în toi, a umplut cornul cel mare, i-a spus lui Lysimachos tată şi l-a întrebat care din cele două ospeţe i se pare mai vrednic de un rege: al macedonenilor sau cel al thracilor. Lysimachos i-a răspuns că cel al macedonenilor*. Atunci, a zis, de ce ai lăsat acasă atîtea deprinderi, un trai cît se poate de ademenitor şi o domnie plină de strălucire, şi te-a cuprins dorinţa să vii la nişte barbari, care au o viaţă de sălbateci, locuiesc într-o ţară bîntuită de geruri şi n-au parte de roade îngrijite?[4] De ce te-ai silit, împotriva firii, să-ţi aduci oştenii pe nişte meleaguri în care orice oaste străină nu poate afla scăpare sub cerul liber? Luînd din nou cuvîntul Lysimachos a spus regelui că nu ştia ce război poartă, dar că pe viitor va fi prietenul şi aliatul lor, iar, cît despre recunoştinţa datorată, nu va rămîne vreodată mai prejos decît binefăcătorii săi. Dromichaites a primit cu un simţămînt de prietenie spusele lui. El a căpătat înapoi de la acesta toate întăriturile ocupate de oamenii lui Lysimachos. Apoi i-a pus pe cap o diademă şi i-a îngăduit să se întoarcă acasă.

[...]

Διόδωρου τοῦ Σικελιώτου, Βιβλιοθήκη ἱστορική, XXI, 2 — 6.

Diodor din Sicilia, **Biblioteca istorică**; *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1964, pp. 197, 199; text helen, pp. 196, 198.

[1] Cei care luaseră parte la primejdiile războiului.
[2] Macedonenilor.
[3] Urmează, între semnele *... * puse de noi, o repetare în manuscrise.
[4] Dromihete a urmărit prin asemenea cuvinte nu diminuarea geţilor săi, ci să dojenească pe invadator prin însăşi crearea unui contrast pilduitor.

Scanned with OKEN Scanner

[PAUSANIAS[1] TOT DESPRE GEȚI ÎN TIMPUL LUI DROMIHETE]

[...]

I, 9, 7. Atunci Lysimachos, dintre vecini, s-a războit mai întîi cu odrysii și apoi a pornit cu armata împotriva lui Dromichaites și a geților. Dar a avut de înfruntat niște bărbați foarte pricepuți în războaie și care îl întreceau cu mult prin numărul lor. El însuși a ajuns într-o primejdie cît se poate de mare și a scăpat cu fuga. Fiul său, Agatocles, care-l sprijinea atunci în luptă pentru prima oară, a fost luat prizonier de geți. Lysimachos a fost biruit și în alte lupte. Și deoarece a socotit că nu este puțin lucru să-și aibă fiul prins în război, a încheiat o pace cu Dromichaites și din stăpînirea sa a cedat getului ținuturile de dincolo de Istros. Mai mult de nevoie a dat în căsătorie pe fiica sa. Unii spun că nu Agatocles a fost prins, ci însuși Lysimachos; că l-a salvat Agatocles, care ar fi căutat să cadă la o înțelegere cu Dromichaites, pentru răscumpărarea lui. [...]

Παυσανίου, Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος, I, 9, 7.

P a u s a n i a s, **Descrierea Eladei;** *Izvoare privind istoria României.* I. *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 619; text helen, p. 618.

[STRABON DESPRE GEȚI ÎN TIMPUL LUI BUREBISTA]

[...]

VII, *3,11* (C. 303). Lăsînd la o parte trecutul îndepărtat al geților, întîmplările din vremea noastră sînt următoarele: getul Boirebistas[2] ajungînd în fruntea poporului[3] său care era istovit de războaie dese, l-a înălțat atît de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, (C. 304), încît în cîțiva ani a făurit o stăpînire[4] puternică și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine; încă a ajuns să fie temut și de romani, căci trecînd plin de îndrăzneală Istrosul și prădînd Thracia, pînă în Macedonia și Illyria, a pustiit pe celți care erau amestecați cu thracii și cu illyrii și a nimicit pe de-a întregul pe boiii aflați sub conducerea lui Kritasiros și pe teurisci. Spre a ține în ascultare poporul, el și-a luat ajutor pe Decaineos[5], un vrăjitor care rătăcise multă vreme prin Egipt, învățînd acolo unele semne de prorocire, mulțumită cărora susținea că tălmăcește voința zeilor. Ba încă de un timp a fost socotit și zeu, așa cum am arătat cînd am vorbit despre Zamolxis[6]. Ca o dovadă pentru ascultarea ce i-o dădeau[7] este și faptul că ei s-au lăsat înduplecați să taie vița de vie și să trăiască fără vin. Cît despre Boirebistas, acesta a pierit din

[1] De origine orientală, a trăit în a doua jumătate a secolului al II-lea.
[2] Βοιρεβίστας; în limba română tot mai mult se preferă forma B u r e b i s t a; numele conducătorului statului centralizat și independent dacic din urmă cu, aproximativ, 2 050 de ani îl cunoaștem în cîteva variante în scrierile helene și latine.
[3] ἔθνους
[4] ἀρχὴν
[5] Δεκαίνεον; adică: D e c i n e u.
[6] Ζαμόλξεως
[7] Ascultarea ce i-o dădeau geții.

Scanned with OKEN Scanner

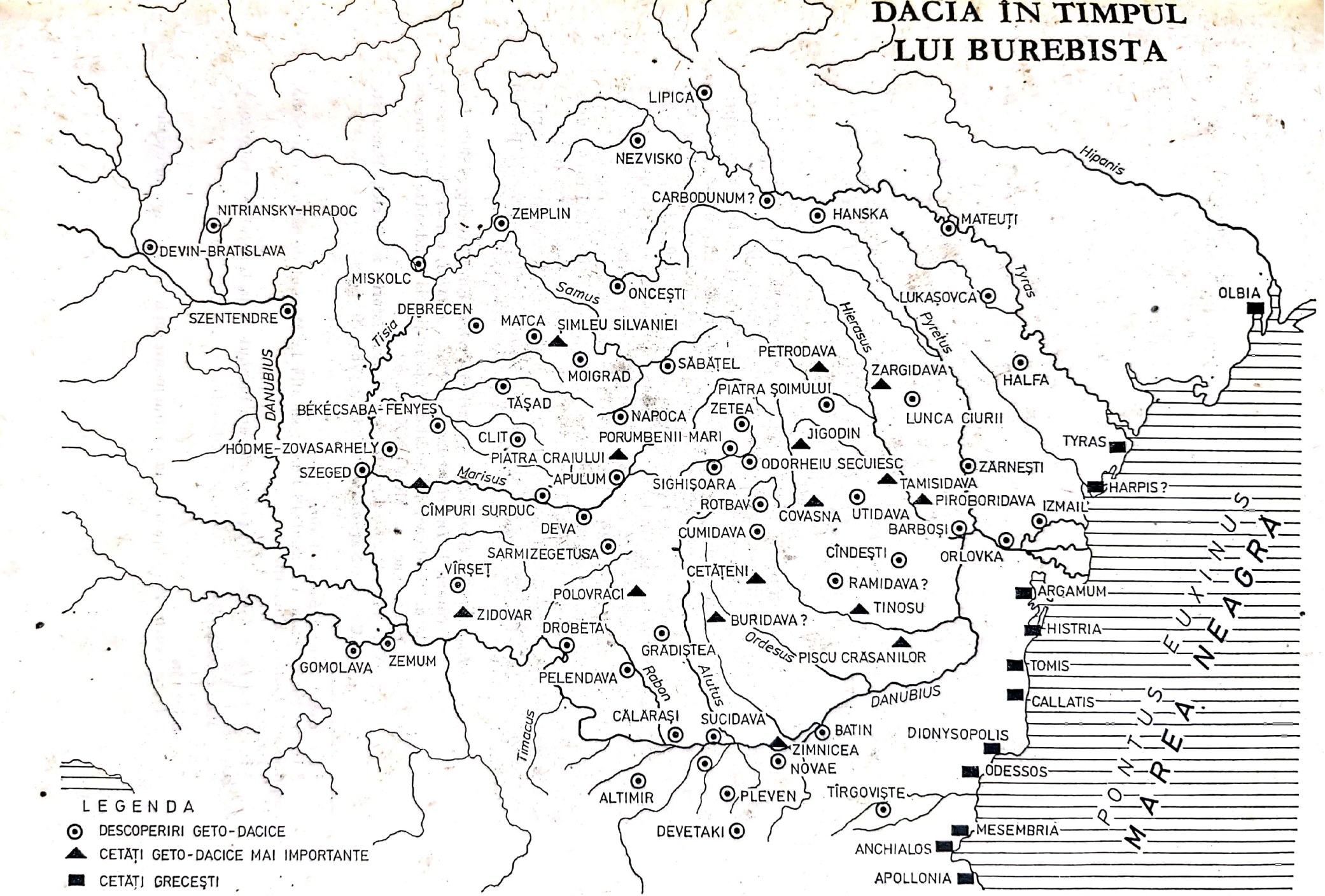

Dacia în vremea lui Burebista; [hartă apărută în *Dicționar de istorie veche a României (Paleolitic — sec. X)*, sub conducerea prof. univ. dr. doc. D.M. Pippidi, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, pp. 88—89

Scanned with OKEN Scanner

pricina unei răscoale, mai înainte ca romanii să apuce a trimite o armată împotriva lui. Urmaşii acestuia la domnie s-au dezbinat, fărămiţînd stăpînirea în mai multe părţi. De curînd, cînd împăratul Augustus[1] a trimis o armată împotriva lor, era împărţită în cinci. Atunci, însă, stăpînirea se împărţise în patru. Astfel de împărţiri sînt vremelnice şi se schimbă cînd într-un fel, cînd într-altul.

[...]

Στράβωνος, Γεωγραφικά, VII, 3, 11 (C. 303), (C. 304)

Strabon, **Geografia;** *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1964, pp. 237, 239; text helen, pp. 236, 238.

[*INSCRIPŢIA*[2] *DIN DIONYSOPOLIS*[3] *PUSĂ ÎN CINSTEA LUI ACORNION, DIN CARE REZULTA ROLUL POLITIC EXTERN AL LUI BUREBISTA*]

[...][4] Şi, în timpul din urmă, regele Byrebista[5] ajungînd cel dintîi şi cel mai mare dintre regii din Thracia, şi stăpînitor al tuturor ţinuturilor de dincolo şi de dincoace de fluviu, a fost[6] şi pe lîngă acesta în cea dintîi şi cea mai mare apropiere şi a obţinut cele mai bune rezultate pentru patria sa, inspirînd şi colaborînd la cele mai eficace măsuri, şi, nu mai puţin, cîştigînd bunăvoinţa regelui pentru mîntuirea cetăţii sale şi, de asemenea, şi în toate celelalte ocazii, oferindu-se fără rezervă pentru îndeplinirea soliilor oraşului, şi luîndu-şi asupra sa fără întîrziere înfruntarea primejdiilor, numai spre a izbîndi în toate chipurile la cîştigarea unui folos pentru patria sa. Şi fiind trimis de regele Byrabe[i][s]ta[7] ca sol la autocratorul romanilor, Gnaius Pompeius, fiul lui Gnaius, şi întîlnindu-se cu acesta în părţile Macedoniei, lîngă Heraclea, nu numai că şi-a îndeplinit însărcinările ce avea de la rege, cîştigînd bunăvoinţa romanilor pentru rege, dar a purtat şi cele mai frumoase negocieri în folosul patriei sale. [...]

Inscriptiones Graecae in Bulgaria repertae. Edidit Georgius Mihailov, Volumen I, *Inscriptiones orae Ponti Euxini*, editio altera emendata. Serdicae, in Aedibus typographicis Academiae Litterarum Bulgaricae, a. MCMLXX, p. 52.

Vasile Pârvan, **Getica. O protoistorie a Daciei,** Bucureşti, „Cultura Naţională", 1926, pp. 78—79; 80[8].

---

[1] În textul elen: Σεβαστὸς Καῖσαρ

[2] Inscripţia datează din anul 48 î.e.n.; se află la Muzeul de istorie din Sofia, Republica Populară Bulgaria.

[3] Balcic.

[4] Inscripţia ea însăşi este fragmentară; am început de la fraza direct referitoare la Burebista.

[5] ... βασιλέως βυρεβιστα...

[6] Acornion

[7] βυραβε[ι][σ]τα

[8] Textul traducerii, Pârvan îl dă în fragmente mari, între care intercalează interpretări.

Scanned with OKEN Scanner

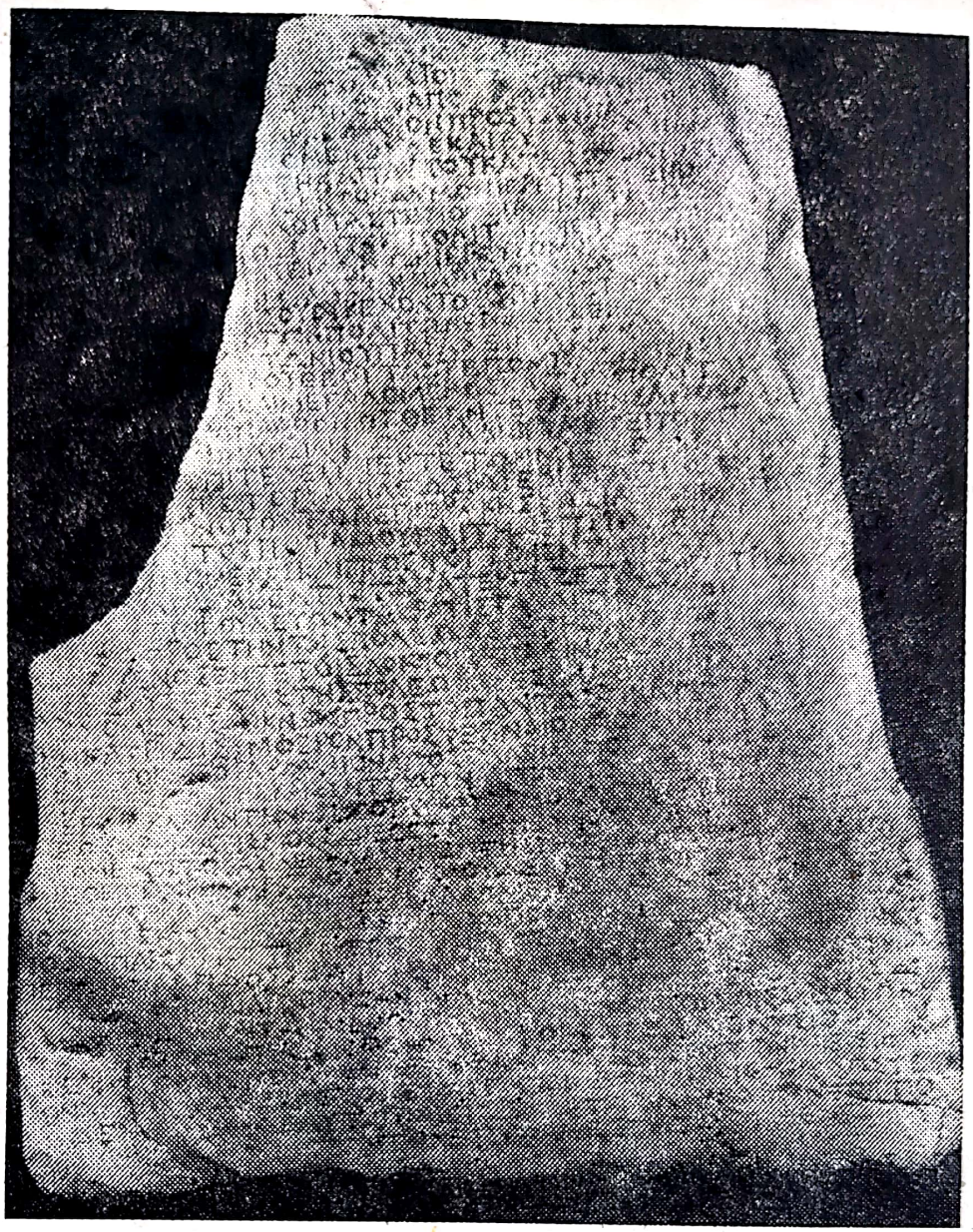

Inscripția cuprinzînd aprecieri despre Burebista, din anul 48 î.e.n., descoperită la Dionysopolis

[*ORGANIZAREA POLITICO-STATALĂ ÎN RĂSTIMPUL DE DUPĂ BUREBISTA*]

[...]

73. Iar după moartea lui Dicineus[1] ei au avut aproape în aceeași venerație pe Comosicus[2], fiindcă era tot așa de iscusit. Acesta era considerat la ei și ca rege și ca preot suprem și ca judecător, datorită priceperii sale, și împărțea

[1] *Dicineo*
[2] *Comosicum*

poporului[1] dreptate ca ultimă instanță. Părăsind și acesta viața, s-a urcat pe tron, ca rege al goților, Coryllus[2], care a condus timp de patruzeci de ani semințiile[3] sale în Dacia. *74.* Am în vedere Dacia cea veche[4] pe care acum[5] o ocupă popoarele[6] gepizilor. [...]

Iordanis, **Getica,** 73, 74.
Iordanes, **Getica.** *Izvoarele istoriei României,* II, *Autori:* 2, *De la anul 300 pînă la anul 1000,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, p. 419; text în latină, p. 418.

[*TROGUS POMPEIUS DESPRE GEȚI ÎN TIMPUL LUI OROLES*]

XXXII, 3, 16 [...], care[7], în vremea regelui Oroles[8] s-au luptat fără succese împotriva bastarnilor și de aceea, ca pedeapsă pentru slăbiciunea arătată, au fost siliți, din porunca regelui, ca atunci cînd voiau să doarmă să pună capul în locul picioarelor și să facă soțiilor lor serviciile pe care mai înainte obișnuiau să le facă lor. Această pedeapsă a fost înlăturată numai după ce prin vitejia lor au șters rușinea pe care au atras-o în războiul de mai înainte.

[...]

Pompeii Trogi, **Historiae Philippicae,** XXXII, 3, 16.
Trogus Pompeius, **Istoria lui Filip;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 359; text latin, p. 358.

[*TROGUS POMPEIUS DESPRE CREȘTEREA PUTERII DACILOR ÎN TIMPUL LUI RUBOBOSTES*]

[...]

Prologul cărții a XXXII-a... Regele Philippus[9] a prins ciudă pe romani din cauza cetăților pe care le luaseră și din această pricină a omorît pe Demetrius, unul din cei doi fii ai săi, și a atîțat și pe bastarni, care au încercat să treacă în Italia. Apoi s-a vorbit, făcîndu-se o digresiune, despre situația din Ilyria:

---

[1] *populos*
[2] *...Coryllus rex Gothorum...;* este vorba de geți, nu de goți.
[3] *gentibus*
[4] *Daciam dico antiquam,...*
[5] În timpul lui Iordanes; secolul al VI-lea.
[6] *populi*
[7] Geții
[8] *...,Orole rege,...*
[9] Filip al II-lea, rege al Macedoniei.

Scanned with OKEN Scanner

cum gallii, care ocupaseră Illyria, s-au întors iarăşi în Gallia; şi de originea pannonilor şi creşterea puterii dacilor sub regele Rubobosten[1].

[...]

Pompeii Trogi, **Historiae Philippicae.** Prologul cărţii a XXXII-a.

Trogus Pompeius, **Istoria lui Filip;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1964, p. 361; text latin, p. 360.

[*FLORUS*[2] *DESPRE INCURSIUNILE DACILOR ÎMPOTRIVA IMPERIULUI ROMAN*]

[...]

II, *28* (IV, 12), *18.* Dacii trăiesc nedesliptiţi de munţi. De acolo, sub conducerea regelui Cotison[3], ori de cîte ori Danubius îngheţat de ger îşi unea malurile, obişnuiesc să coboare şi să pustiască ţinuturile vecine. Împăratul Augustus[4] a hotărît să îndepărteze această populaţie[5] de care era foarte greu să te apropii. Astfel a trimis pe Lentulus, şi i-a alungat pe malul de dincolo[6], dincoace au fost aşezate garnizoane. Astfel, atunci dacii n-au fost înfrînţi, ci doar respinşi şi împrăştiaţi.

[...]

L. Annaei Flori, **Epitomae de Tito Livio bellorum omnium annorum DCC libri duo** [...] **Bellum Dacicum,** II, 28 (IV, 12), 18.

Florus, **Rezumat în două cărţi al tuturor războaielor din Titus Livius, vreme de 700 de ani.** [...] **Războiul cu dacii;** *Izvoarele istoriei României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1964, p. 525; text latin, p. 524.

[*TACITUS*[7] *DESPRE APARIŢIA PERICOLULUI DACIC FAŢĂ DE IMPERIUL ROMAN*]

[...]

III, *46, 2.* Se puseră în mişcare[8] şi dacii, o seminţie[9] niciodată de bună credinţă[10], iar atunci fără de nici o teamă, căci armata din Moesia plecase. Ei ob-

---

[1] *... et incrementa Dacorum per Rubobosten regem.*

[2] Lucius Annaeus Florus; nu se ştiu exact anii vieţii sale; a doua jumătate a secolului I — prima jumătate a secolului II.

[3] *... Cotisonis Regis imperio,...*

[4] Caius Iulius Caesar Octavianus Augustus, împărat roman în anii 63 î.e.n.—14. e.n.

[5] *gentem*

[6] Dincolo de malul Dunării.

[7] Deşi Publius Cornelius Tacitus este cel mai mare istoric roman totuşi nu se ştiu exact anii cînd s-a născut şi cînd a încetat din viaţă: probabil în jurul anului 55, respectiv în jurul anului 120.

[8] În anul 69.

[9] *gens*

[10] Faţă de Imperiul roman.

Scanned with OKEN Scanner

servau liniștiți la întîmplările noastre cele dintîi; cînd au aflat că Italia era cuprinsă de vîlvătaia războiului și că întreg imperiul era sfîșiat de dușmănie, cucerind iernatecele cohortelor și alelor, deveniră stăpîni pe ambele maluri ale Danubiului[1]. Și de pe acum se pregăteau să distrugă castrele legiunilor, de n-ar fi trimis Mucianus împotriva lor legiunea a șasea; aflînd de victoria de la Cremona, el se temea că mulțimele din afară vor strîmtora imperiul din două părți dacă dacii și germanii se vor năpusti asupra lui, fiecare din altă parte. 3. Au fost alături de noi, ca și altădată, norocul poporului roman[2] care a adus acolo pe Mucianus cu oamenii din Orient, și împrejurarea că în acest răstimp am biruit la Cremona. [...]

P. Cornelii Taciti, **Historiae,** III, 46, 2.
P. Corneliu Tacit, *Opere,* II, **Istorii.** Traducere, studiu introductiv și note de N. Lascu, Editura științifică, București, 1963, p. 211.

[*VERGILIUS*[3] *DESPRE DACII CARE CONSPIRĂ ÎMPOTRIVA IMPERIULUI ROMAN*]

[...]

II. *495—497.* Pe acela[4] nu-l abat din drumul său nici înaltele demnități publice acordate de popor, nici purpura regală; nici vrajba care agită pe frații lipsiți de credință; și nici dacul care coboară de la Histerul ce conspiră împotriva noastră[5].

[...]

P. Vergilii Maronis, **Georgica,** II, 495—497.
Vergiliu, **Georgicele;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 201; text latin, p. 200.

[*HORAȚIUS DESPRE ECOURILE FORȚEI POLITICO-MILITARE A DACILOR AJUNSE LA ROMA*]

[...]

II, *6, 51—53.* Oricine îmi iese în cale mă întreabă: Hei! bunule, (tu trebuie să știi, pentru că ești în relații mai strînse cu zeii), ce-ai mai auzit despre daci?[6]

[...]

Q. Horațiu Flacci, **Sermones,** II. 6. 51—53.
Horațiu, **Satire;** *Izvoare privind istoria României,* I. *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 209; text în latină, p. 208.

---

[1] *Danuvii*
[2] *... populi Romani, ...*
[3] Marele poet latin, Publius Vergilius Maro, a trăit între anii 70—19 î.e.n.
[4] Pe agricultor.
[5] *... aut coniurato descendes Dacus ab Histro; Hister = Dunărea.*
[6] *... Dacis audisti?;* întrebare exprimînd teama de la Roma, în special din iarna anului 31 î.e.n., cînd plana pericolul mare ca dacii, aliați ai lui Antonius, împotriva lui Caesar, să înainteze pînă în peninsula italică.

Scanned with OKEN Scanner

[*FRONTINUS*[1] *DESPRE EVITAREA DE CĂTRE SCORYLO, REGELE DACILOR, DE A ESTOMPA CONTRADICȚIILE DIN VIAȚA POLITICO-MILITARĂ A IMPERIULUI ROMAN PRIN ÎNSĂȘI INTERVENȚIA ÎNTR-UN TIMP NEPOTRIVIT*]

[...]

I, *10, 4.* Scorylo, conducătorul dacilor[2], știind că poporul roman[3] era dezbinat din pricina războaielor civile și socotind că nu-i nimerit să-i atace, deoarece datorită unui război cu un dușman din afară s-ar putea restabili înțelegerea între cetățeni, a pus în fața oamenilor[4] săi doi câini și, pe când se luptau între ei cu îndârjire, le-a arătat un lup, și imediat câinii s-au aruncat asupra acestuia, uitînd de cearta lor: prin acest exemplu i-a oprit pe barbari[5] de la un atac care ar fi adus foloase romanilor.

[...]

Sexti Iuli Frontini, **Strategemata,** I, 10, 4.
Frontinus, **Strategemele;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 431; text latin, p. 430.

[*DION CHRYSOSTOMOS*[6] *DESPRE GEȚI, DESPRE FAPTUL CĂ EI LUPTĂ PENTRU LIBERTATE ȘI PATRIE*]

[...]

XII, *16.* Se întîmplă că am făcut o călătorie lungă, drept la Istros și în țara geților[7] sau a mysilor, așa cum îi numește Homeros și cum e denumită astăzi populația[8]. *17.* Am mers acolo nu ca negustător de mărfuri, nici să adun purtători de bagaje în serviciul unei tabere militare sau îngrijitori de boi, nici nu am dus vreo solie pentru aliați sau vreo alta cu nume frumos, din acelea care făgăduesc numai cu gura. „Dezbrăcat, fără coif și scut, neavînd lance și nici vreo altă armă"[9]. *18.* Așa încît m-am mirat cum de mă răbdară, cînd m-au văzut,

---

[1] Sextus Iulius Frontinus a trăit între, aproximativ, anul 40 și anul 103.
[2] *Scorylo dux Dacorum,...*
[3] *populum Romanum*
[4] *popularium*
[5] În sensul, principal, din antichitate, al cuvîntului; populații din afara lumii helene și romane.
[6] Dion Chrysostomos, născut la Prusa, în Bithynia, probabil în anul 40; a încetat din viață în jurul anului 120; în anul 87 a fost exilat (s-a zis că a fost și un exil voluntar!) și un timp a stat în Dacia; în anul 97 s-a întors la Roma. Discursul, din care reproducem, l-a ținut în anul 97, la Olimpia.
[7] Γετῶν χώρας
[8] ἔθνους
[9] Vers reprodus din **Iliada,** XXI, 50.

Scanned with OKEN Scanner

căci nu eram un om care știe să călărească, nici arcaș priceput, ⟨nici ostaș cu arme grele⟩, nici aruncător de lănci sau pietre, dintre soldații ușor înarmați și fără scut. Nu puteam nici să tai lemne din pădure sau să sap un șanț, nici să cosesc fîn dintr-o poiană dușmană, deoarece mereu m-aș fi întors speriat. ⟨Nu puteam nici⟩ să construiesc un cort sau lucrări de întăritură, așa cum desigur ⟨fac⟩ unii oameni de serviciu ai armatei, care urmează lagărele[1]. *19.* Fiind nefolositor la toate acestea, am ajuns la niște oameni întreprinzători, care nu aveau răgazul să asculte cuvîntări, ci erau agitați și tulburați ca niște cai de curse la potou, înainte de plecare, nerăbdători să treacă vremea, cai pe care rîvna și înfocarea îi fac să lovească pămîntul cu copitele. Acolo, la ei, puteai să vezi tot săbii, platoșe, lănci, toate locurile fiind pline de cai, arme și oameni înarmați[2]. *20.* În mijlocul atîtor oameni ⟨deosebiți⟩, eu singur mă înfățișam grozav de nepăsător, un spectator foarte pașnic al războiului, neputincios la trup, înaintat în vîrstă, om care nu purta sceptrul de aur și nici panglicuțele sfinte ale vreunui zeu, care venise pe drumul unde-l mîna nevoia, în tabăra ostășească, pentru a cere slobozirea fiicei ⟨sale⟩[3], ci doritor de a vedea oameni luptînd pentru stăpînire și putere[4], iar alții pentru libertate și patrie[5]. [...]

Δίωνος Χρυσόστομου, Λόγοι, XII, 16

Dion Chrysostomos, **Discursuri;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964 pp. 449, 451; text helen, pp. 448, 450.

[*DION CASSIOS DESPRE PACEA ÎNCHEIATĂ, ÎN ANUL 89, DE DACI CU ROMANII ÎN TIMPUL ÎMPĂRATULUI DOMIȚIANUS*]

[...]

LXVII, *7* [...], *2.* Domițianus[6] învins și pus pe fugă de marcomani, a pornit grabnic o solie la Decebalos[7], regele dacilor[9], îndemnîndu-l să încheie

---

[1] Dion Chrysostomos, provenit dintr-o familie înstărită, se pricepea însă la filosofie și retorică.

[2] Dacii (sau geții, cum zice Dion Chrysostomos) se pregăteau pentru rezistența față de un nou război al romanilor care se simțea că va veni, deși era etapa de după pacea încheiată cu împăratul Domițianus.

[3] Imagine sub inspirația din **Iliada,** I, 10 și urm.

[4] Romanii; mai bine zis: Imperiul roman.

[5] ..., τοὺς δὲ ὑπὲρ ἐλαευθερίας τε καὶ πατρίδος.

[6] În textul helen: Δομιτιανὸς; Titus Flavius Domițianus, împărat roman în anii 81—96.

[7] Δεκέβαλον

[8] ...,τῶν Δακῶν βασιλέα,...; Decebal a fost rege al dacilor în anii 87—106.

Scanned with OKEN Scanner

un tratat, pe care el îl refuzase mai înainte, deși i-l ceruse[1] adesea și primi propunerea de pace (căci era la mare strîmtoare), dar nu a vrut să vină el însuși să stea de vorbă, ci l-a trimis pe Diegis[2], împreună cu cîțiva bărbați, ca să-i predea armele și cîțiva prizonieri, sub cuvînt că i-ar avea numai pe aceștia. *3.* După sosirea acestuia, Domițianus puse lui Diegis o diademă pe cap, ca și cum ar fi fost un adevărat învingător și omul în stare să dea un rege dacilor, iar soldaților lui le împărți onoruri și bani. Ca un biruitor, trimise la Roma, între altele, niște așa-zișî soli ai lui Decebalos și o pretinsă scrisoare de-a acestuia, despre care se spune că ar fi plăsmuit-o el[3]. *4.* Își împodobi triumful cu multe lucruri care nu fuseseră luate ca pradă. (Dimpotrivă, el cheltuise foarte mulți bani pentru încheierea păcii, căci fără întîrziere a dat lui Decebalos nu numai însemnate sume de bani, dar și meșteri pricepuți la felurite lucrări folositoare în timp de pace și de război și i-a făgăduit să-i dea mereu multe), [...]

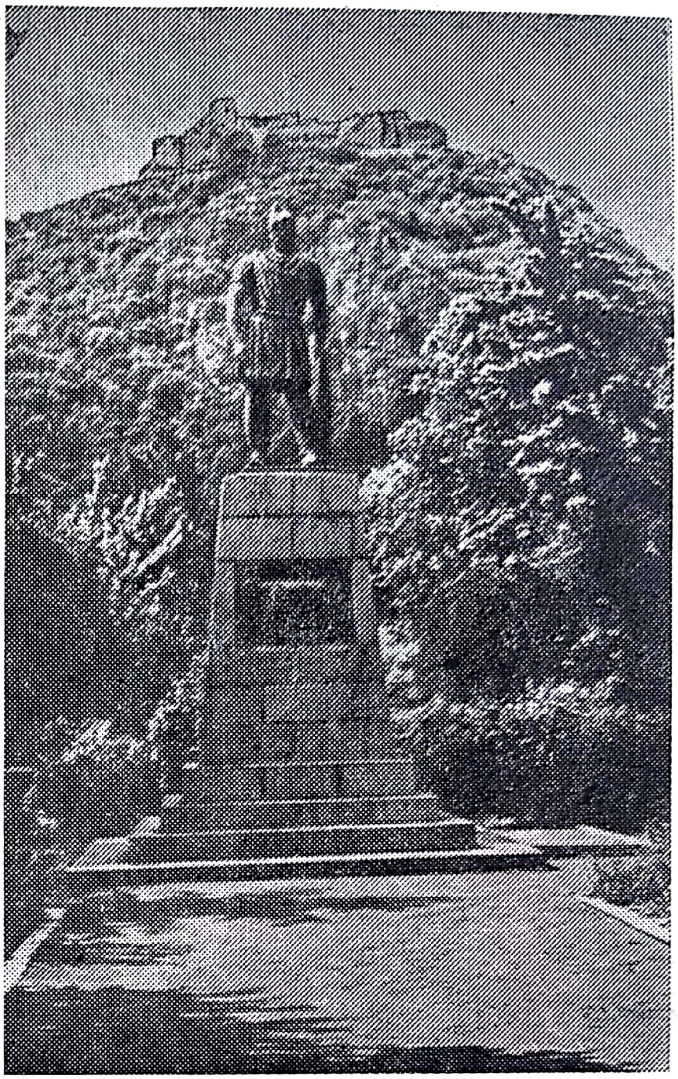

Decebal; statuie ridicată, în anul 1937, în apropierea cetății de la Deva

Κάσσιου Δίωνος, Ῥωμαϊκὴ ἱστορία, LXVII, 7, 2—4·

Dio Cassius, **Istoria romană;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 685, text helen, p. 684.

[*DION CASSIOS DESPRE PERSONALITATEA LUI DECEBAL*]

[...]

LXVII. *6, 1.* Cel mai însemnat război de atunci al romanilor a fost cel împotriva dacilor asupra cărora, în vremea aceea, domnea Dece-

[1] Pacea pe care o ceruse Decebal împăratului roman.
[2] Διῆγιν; mai jos: Διήγιδι
[3] Împăratul.

Scanned with OKEN Scanner

Decebal; imagine sculptată pe Columna lui Traian, ridicată la Roma, în anul 113

balos[1] ‹Douras[2], care domnise mai înainte, lăsase lui Decebalos de bună voie domnia peste daci pentru că era... *Exc. Val.*[3]› foarte priceput la planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător și se pricepea să folosească izbînda, dar și să iasă cu bine dintr-o înfrîngere. Din această pricină, multă vreme a fost un dușman de temut pentru romani. [...]

Κάσσιου Δίωνος, Ῥωμαϊκὴ ἱστορία, LXVII, 6, 1.

Dio Cassius, **Istoria romană;** *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 683; text helen, p. 682.

[*DION CASSIOS DESPRE CUCERIREA DACIEI DE CĂTRE ROMANI*]

[...]

LXVII, *10, 1.* În vremea războiului dacic s-au întîmplat următoarele evenimente vrednice de a fi pomenite. Iulianus[4], rînduit de împărat cu conducerea războiului, printre alte măsuri bune, a luat și pe aceea de a-i obliga pe soldați să scrie pe scuturi numele lor și ale centurionilor, pentru a se deosebi mai lesne cei care se vor arăta viteji de cei cu purtare nepotrivită. *2.* Și dînd lupta cu dușmanii la Tapae[5] i-a măcelărit pe cei mai mulți dintre ei. Între dușmani se afla și Vezinas[6], care venea, ca demnitate, îndată după Decebalos[7], pentru că nu putea scăpa cu fuga, el s-a trîntit la pămînt, ca și cum ar fi murit; și astfel

[1] Δεκέβαλος; mai jos: Δεκεβάλῳ.
[2] Δοῦρας; în românește: *Duras*; mai ales că de atunci diftongul *ou* se citea *u*.
[3] Prescurtări, în caractere latine, incluse de unii editori în textul elen pentru a indica proveniența excerptelor cu ajutorul cărora a fost posibil să se facă întregire de text.
[4] În textul helen: Ἰουλιανὸς.
[5] Τάπαις; este localitatea pe care în literatura latină o aflăm scrisă: *Tapae*.
[6] Οὐεζῖνας
[7] Δεκέβαλον

Scanned with OKEN Scanner

a rămas nebăgat în seamă, iar în timpul nopții a fugit. *3.* Decebalos s-a temut ca romanii victorioși să nu pornească spre capitala lui. De aceea a tăiat copacii din preajma lor[1] și a pus arme pe trunchiuri, pentru ca dușmanii să creadă că sînt soldați și să se retragă înspăimîntați. Ceea ce s-a și întîmplat. *Xiph.* 219,[24]–221,[20] *R. St.*[2]

Împăratul Traian; imagine sculptată pe Columna de la Roma

[...]

LXVIII, *8.1.* Cînd Traianus[3] a pornit împotriva dacilor[4] și se apropia de Tapae, locul unde barbarii își aveau tabăra, i s-a adus o ciupercă mare, pe care era scris cu litere latine, că atît ceilalți aliați, cît și burii sfătuiesc pe Traianus să se întoarcă și să facă pace. *2.* Dar Traianus a dat lupta cu ei, și-a văzut răniți pe mulți dintre ai săi și a ucis mulți dușmani. Deoarece îi lipseau bandajele, se zice că nu și-a cruțat nici propriile veșminte, ci le-a tăiat în fîșii. Apoi a poruncit să se ridice un altar soldaților căzuți în luptă și să li se aducă în fiecare an jertfă pentru morți. *Xiph,* 231, [2–13] *R. St.*

LXVIII, *9, 1.* Decebalos a trimis soli, chiar înainte de înfrîngere, nu dintre comati, ca mai înainte, ci pe cei mai buni dintre piloforoi. *2.* Aceștia au azvîrlit armele, s-au aruncat la pămînt și au stăruit pe lîngă Traianus îndeosebi să încuviințeze lui Decebalos să vină în fața lui și să stea de vorbă[5], deoarece este gata să îndeplinească toate cele cerute; iar dacă nu, cel puțin să trimită pe

---

[1] A tăiat copacii la o anumită înălțime.

[2] Aici, și în alte locuri în text, prescurtările și cifrele, uneori cu exponenți, au fost puse în decursul timpului de unii editori pentru a indica frazele introduse din diferite excerpte, uneori singurele prin care s-a păstrat ceva dintr-o operă antică. Nu interesează în mod deosebit descifrarea prescurtărilor, un exemplu doar: *Xiph.* este prescurtarea pentru *Xiphilinos*, cronicar bizantin din secolul al XI-lea.

[3] În textul helen: Τραϊανῷ, Marcus Ulpius Traianus, împărat al Romei, în anii 98—117.

[4] Mai este o versiune: după ce sosi la Istros, Traianus i-a trecut îndată pe romani dincolo, cu corăbiile, împotriva dacilor. Tzetz. *Chil,* II, 62—63.

[5] Mai este o versiune: Decebalos a trimis lui Traianus soli dintre piloforoi. Aceștia sînt la ei oamenii cei mai onorați. Trimisese comati mai înainte. Aceștia se bucură

Scanned with OKEN Scanner

cineva care să se înțeleagă cu el. Au fost trimiși Souras[1] și Claudius Livianus[2], prefectul pretoriului. *3.* Dar nu s-a realizat nimic, deoarece Decebalos nu a cutezat să se întîlnească cu aceștia, ci a trimis și atunci pe alții. Traianus a ocupat munții întăriți și a găsit acolo armele, mașinile de război, precum și steagul luat de la Fuscus.[3] *4.* Pentru aceste motive, dar mai ales pentru că Maximus[4] a prins în acest timp pe sora aceluia și a cucerit un loc întărit, Decebalos era gata să primească orice condiții ce i s-ar fi impus, nu fiindcă ar fi avut de gînd să le respecte, ci ca să mai prindă putere după pierderile suferite atunci[5]; *5.* anume, să dea înapoi armele, mașinile de război și pe constructorii acestor mașini, să predea pe dezertori, să distrugă întăriturile și să se retragă din teritoriul cucerit, încă să-i socotească dușmani sau prieteni ai săi pe cei ai romanilor; *6.* să nu primească nici un fugar, nici să mai ia în slujba lui vreun ostaș din Imperiul roman (căci atrăgea la sine prin momeli pe foarte mulți oameni viteji). De nevoie el a primit aceste condiții. A mers la Traianus, a căzut la pămînt spre a i se închina și a azvîrlit armele. *7.* Despre toate acestea a trimis[6] solie senatului, pentru ca senatul să întărească pacea. După ce a rînduit acestea și a lăsat armata la Zermizegethusa[7], punînd străji și în restul țării, el s-a întors în Italia. *Exc.* U[G] 47 (p. 401), *Xiph.* 231, [13–24] *R.St.*

LXVIII, *10, 1.* Trimișii lui Decebalos au fost aduși în senat. Ei au pus armele jos, și-au legat mîinile în felul prinșilor de război și au rostit cîteva cuvinte de implorare. În chipul acesta i-au înduplecat la pace și și-au luat înapoi armele. *2.* Traianus și-a sărbătorit triumful și a fost numit Dacicus[8] [...]. *3.* Dar cînd i s-a anunțat că Decebalos în multe privințe nu respectă tratatul, ci își pregătește arme, primește fugari, reface întăriturile, trimite soli la vecini

---

de mai puțină trecere la ei. Venind aceia la Traianus, au aruncat la pămînt armele, și-au legat mîinile la spate și în felul captivilor l-au rugat pe Traianus să stea de vorbă cu Decebalos. *Peter Patr. Exc. de leg. G.* 4 *(Hoeschel,* p. 15 = FHG, IV, p. 185 sq., fr. 5).

[1] În textul elen: Σούρας.

[2] În textul elen: Κλαύδιος Λιουιανὸς.

[3] În textul elen: Φούσκου.

[4] În textul elen: Μάξιμος.

[5] Mai este o variantă: ⟨... a dat poruncă, *cap. 8, 2*⟩ încît a început să urce pe înălțimi, ocupînd cu mari primejdii colină după colină, și se apropia de capitala dacilor. Lusius i-a atacat din altă parte; el a ucis mulți dușmani și a prins de vii un număr și mai mare. În acest timp, Decebalos a trimis *(cf. r. 16)* 20 de soli pe cei mai buni piloforoi și se ruga de împărat, prin mijlocirea lor *(cap. 8,* 1—2): nimic mai mult decît că este gata să încheie pace în condiții impuse ⟨și anume să dea îndărăt armele etc.⟩ *Xiph.* 231,[13–16]. *R. St.*

[6] Împăratul

[7] Ζερμιζεγεθούση; în limba română a devenit obișnuită forma *Sarmizegetusa.*

[8] În textul helen: Δακικὸς

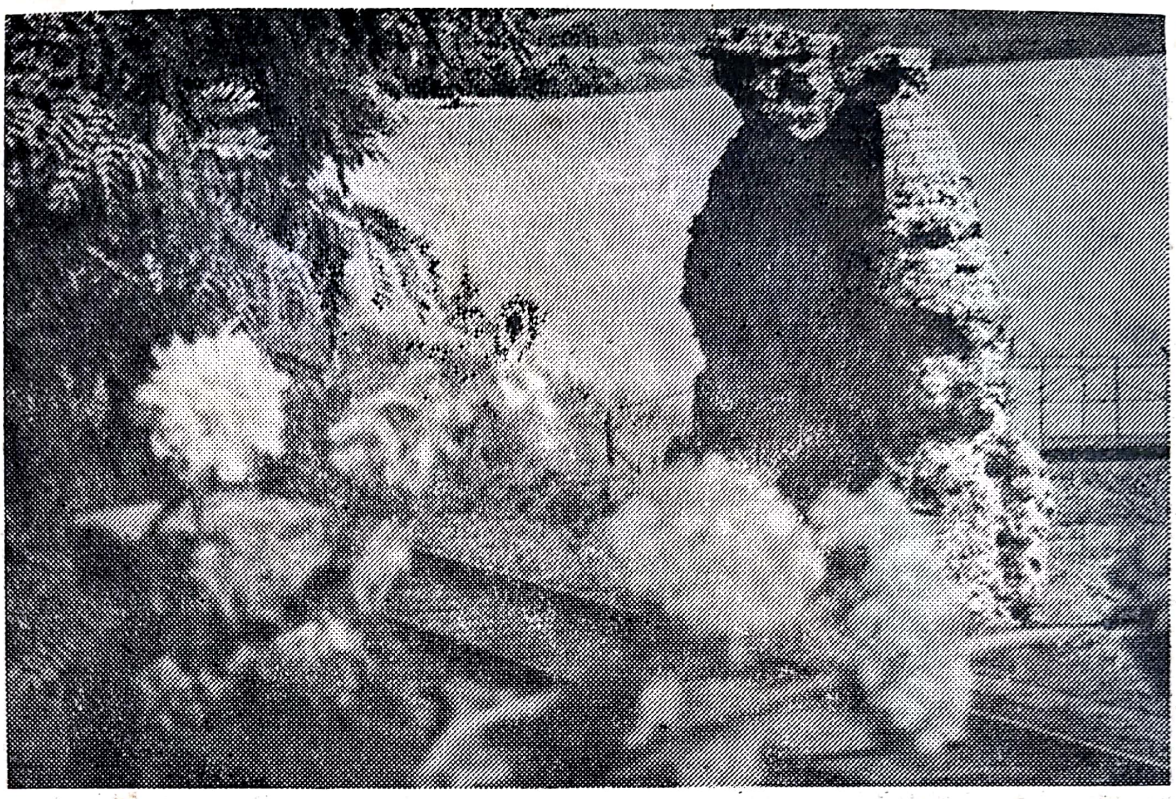

Vestigii ale podului, construit la Drobeta, în timpul pregătirii de către împăratul Traian a celui de-al doilea război, din 105—106, împotriva dacilor

și aduce pagube celor ce mai înainte nu se înțelegeau cu el, iar iazygilor le-a smuls un ținut (pe care, după aceea, deși ei îl cereau, Traianus nu l-a mai dat înapoi), *4.* senatul a decretat că este din nou vrăjmaș, iar Traianus însuși, fără să lase conducerea altor generali, a pornit din nou cu război împotriva lui. *Xiph.* 232,$^{2-1}$ *R.St.*

[...]

LXVIII, *14, 1.* Traianus a trecut Istrosul pe acest pod[1]; și a purtat război mai mult cu chibzuială decît cu înfocare, biruindu-i pe daci după îndelungi și grele strădanii. El însuși a dat multe dovezi de pricepere de comandă și de vitejie, iar ostașii au trecut împreună cu el prin multe primejdii și au dat dovadă de vrednicie [...] *3.* Cînd a văzut Decebalos că scaunul lui de domnie și toată țara sînt în mîinile dușmanului, că el însuși este în primejdie să fie luat prizonier, și-a curmat zilele. Capul său a fost dus la Roma. În felul acesta Dacia a ajuns sub ascultarea romanilor și Traianus a stabilit în ea orașe de coloniști. 4. Au fost descoperite și comorile lui Decebalos, deși se aflau ascunse sub rîul Sargeția[2], din apropierea capitalei sale. Căci[3] a abătut rîul cu ajutorul

[1] Podul de la Drubeta (Drobeta), construit de Apollodoros, din Damasc.
[2] Σαργετίαν
[3] Decebal

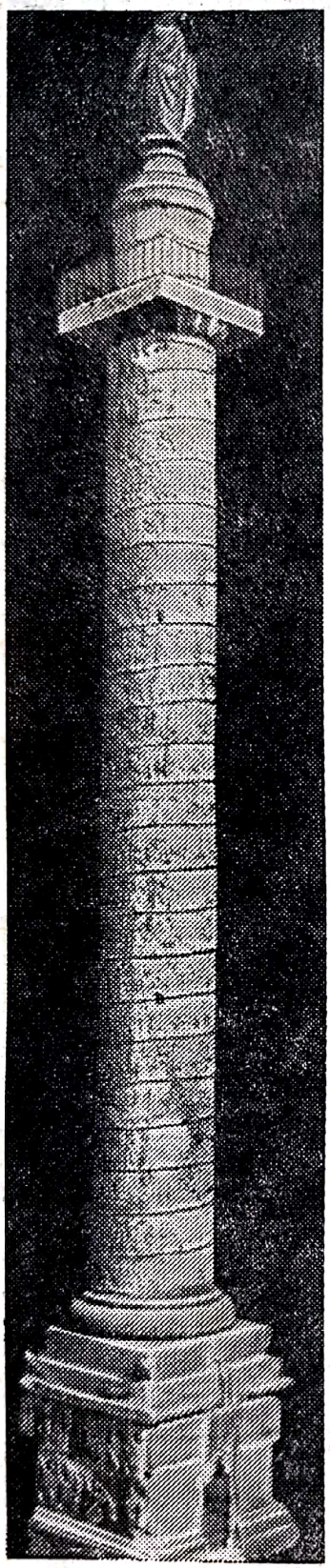

unor prizonieri și a săpat acolo o groapă. A pus în ea o mulțime de argint și de aur, precum și alte lucruri foarte prețioase, mai ales dintre cele care suportau umezeala, a așezat peste ele pietre și a îngrămădit pământ, iar după aceea a adus rîul din nou în albia lui. 5. Tot cu oamenii aceia a pus în siguranță, în niște peșteri, veșminte și alte lucruri la fel. După ce a făcut toate acestea, i-a măcelărit, ca să nu dea nimic pe față. Dar Bicilis[1], un tovarăș al său care cunoștea cele întîmplate, a fost luat prizonier și a dat în vileag toate acestea. *Xiph.* 232,[28]–234,[16] *R.St.*

Κάσσιου Δίωνος, Ῥωμαϊκὴ ἱστορία, LXVII,10, 1—3; LXVIII, 8, 1—2; LXVIII, 9, 1—7; LXVIII, 10, 1—4; LXVIII, 14, 1—5.

Dio Cassius, **Istoria romană;** *Izvoare privind istoria României*, I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, pp. 685, 687; 687; 689, 691; 691; 695, 697; text helen, pp. 684, 686; 686; 688, 690; 690; 694, 696.

← **Columna lui Traian, monument ridicat la Roma, în Forum, inaugurat la 12 mai 113**

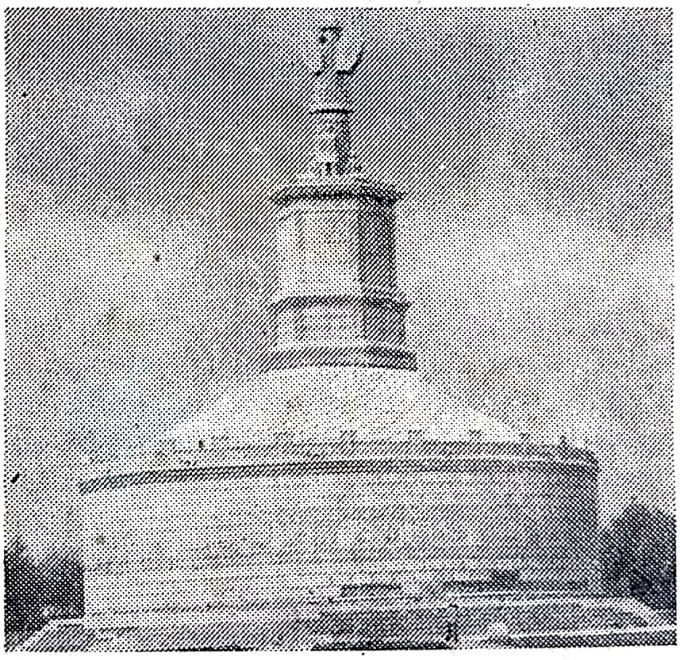

Monumentul de la Tropaeum Traiani (mai tîrziu: Adam Clisi), ridicat de romani între anii 106—109; reconstituire din anul 1977

[1] Βίκιλις

Scanned with OKEN Scanner

[PLINIUS SECUNDUS[1] CU PRIVIRE LA NECESITATEA SCRIERII DESPRE RĂZBOAIELE DINTRE DACI ŞI ROMANI]

VIII. *4,1.* Foarte bine faci că te pregătești să scrii[2] despre războiul dacic. Căci ce subiect poate fi mai actual, mai bogat, mai vast, în sfîrșit, mai plin de poezie și mai de domeniul legendelor, deși este vorba de lucruri foarte adevărate? *2.* Vei cînta rîuri noi, fluvii conduse peste cîmpii, noi poduri aruncate peste fluvii, tabere așezate pe coastele abrupte ale munților, un rege alungat din reședința sa, izgonit chiar din viață, fără să fi pierdut niciodată nădejdea; pe lîngă acestea, două triumfuri, din care unul a fost cel dintîi împotriva unui popor[3] învins, iar celălalt cel din urmă. [...]

C. Plini Caecili Secundi, **Epistularum liberi novem,** VIII, 4, 1—2.

Pliniu cel Tînăr, **Scrieri în nouă cărți;** *Izvoare privind istoria României,* I, *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,* Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 477; text latin, p. 476.

[EUTROPIUS[4] DESPRE SITUAȚIA DACIEI]

[...]

VIII. *6,1.* După moartea lui Traianus a fost făcut împărat Aelius Hadrianus 2 ...el a rechemat armatele din Assyria... A încercat să facă același lucru și în Dacia, dar l-au oprit de la aceasta prietenii săi, ca nu cumva să fie dați pe mîna barbarilor o mulțime de cetățeni romani[5], deoarece Traianus, după cucerirea Daciei, a adus o mulțime foarte mare de oameni din toate colțurile lumii romane pentru popularea orașelor și cultivarea ogoarelor; căci Dacia fusese secătuită[6] de bărbați în urma lungului război al lui Decibalus[7].

[...]

IX. *8,2.* Dacia, pe care Traianus o alipise imperiului dincolo de Danubius, a fost pierdută[8]. Grecia, Macedonia, Pontus, Asia au fost devastate de goți. Pannonia a fost populată de către sarmați și cvazi.

---

[1] Caius Plinius Caecilius Secundus (Pliniu cel Tînăr) s-a născut la Comum, în nordul peninsulei italice, în anul 61 (sau în anul 62); a trăit pînă în anul 114.

[2] Se adresează lui Caninius Rufus, prieten al său.

[3] *gente*

[4] Nu se cunosc anii vieții sale; se știe însă că opera, din care extragem, a scris-o în anul 369.

[5] *..., ne multi cives Romani Barbaris traderentur, ...*

[6] *... fuerat exhausta.*

Verbul latin *exhausto, -āre, -as,* nu înseamnă neapărat a secătui, adică a distruge complet, deplin; are și asemenea înțelesuri sinonimice: a goli, a sorbi, a pustii; a scoate, a lua; a epuiza, a termina; a îndeplini; a săvîrși (cu greu, cu trudă); a suporta, a potoli.

Timp îndelungat, mai ales în perioada modernă, dar și acum, s-a comentat gradul mare de neadevăr cuprins în enunțul potrivit căruia Dacia a fost „secătuită" de bărbați. Istoricii români și mulți alți savanți corecți de peste graniță au dovedit inconsistența aserțiunilor care purtau, de fapt, interesul de a arăta că aici a rămas pămînt deșert.

[7] *Decibali*

[8] *...,amissa est.*

Verbul latin *amitto, -ĕre, -īsi, -issum* are și înțelesuri cu unele nuanțe: a trimite de la..., a îndepărta, a lăsa să plece; a scăpa; a pierde; a ierta.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

IX. *13,1.* După acesta[1] a luat puterea imperială Aurelianus de loc din Dacia Ripensis;...acesta a învins cu multă vitejie pe goți. Datorită diferitelor sale războaie norocoase, el a restabilit puterea romană în vechile ei hotare.

IX, *15,1.* ...Deoarece toată Illyria și Moesia erau devastate, și nu mai spera să o mai poată păstra, el[2] a golit[3] provincia Dacia, pe care o crease Traianus dincolo de Danubius. Romanii pe care i-a scos de pe ogoarele și din orașele Daciei i-a așezat în partea de mijloc a Moesiei. Și astfel este acum în dreapta Danubiului, pe cînd înainte fusese în stînga ei[4].

[...]

Eutropi, **Breviarium ab urbe condita,** VIII, 6, 1; IX, 8, 2; IX, 13, 1; IX 15, 1.

Eutropius, **Scurtă istorie de la întemeierea Romei;** *Izvoarele istoriei României,* II, *Autori: 2, De la anul 300 pînă la anul 1000,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, pp. 37; 39; 39; text în latină, pp. 36; 38; 38.

[*INSCRIPȚIE*[5] *DIN CARE REZULTĂ CĂ SCHIMBĂRILE CE SE PRODUCEAU ÎN LIMBA LATINĂ PREZUMAU TRĂSĂTURI ALE LIMBII ROMÂNE*]

Rogo[6] et peto primicere
tunc puellam Bariam
teretrum perdis ego Steriu

---

[1] După Claudius.

[2] Împăratul Lucius Domitius Aurelianus; a luat puterea imperială în anul 270 (pînă în 275).

[3] ..., *intermisit,* ...

Verbul latin *intermitto, -ittere, -isi, -issum* înseamnă: a întrerupe, a înceta; a lăsa un interval; a lăsa spațiu; a distanța; a separa. Să ne gîndim la cuvintele românești *intermitență, intermitent.*

[4] Fraza aceasta, care, în expresie latină, este construită identic, ori aproape identic, de cîțiva scriitori care au trăit la un secol sau la cîteva secole după evenimente, și anume de Aurelius Victor, Eutropius, Rufinus, Festus, și de opera, în general apocrifă, **Historia Augusta**, apoi în secolele următoare (următoare secolului al IV-lea), de Orosius, Iordanes, și de alții, a iscat, după cum se știe, extinsa discuție între susținătorii continuității populației pe teritoriul Daciei, și adepții, nu o dată rău inspirați de atitudini politice interesate, ai „teoriei" potrivit căreia aici ar fi rămas o *terra deserta.* Cercetarea făcută în chip științific, în larg orizont, *sine ira et studio,* a argumentat continuitatea reală, în ultima etapă arheologia aducînd în felul ei noi probe și ele de valoare temeinică.

[5] Inscripție, pe partea șlefuită a unei cărămizi, găsită la Gornea, județul Caraș-Severin; datată: cca anii 294—300.

[6] Fiind vorba de probleme lingvistico-filologice dăm mai întîi, și integral, textul în limba originalului.

Scanned with OKEN Scanner

modo rud⟨i?; is?⟩ cunoscio me
reddere Bes⟨sam⟩ ex. sium visu
peto et rogo primicere
reddas mihi teretrum
⟨tu⟩m venet Bessa volando
⟨Fla⟩ccus aliam ulam emet
et tollet mihi cor
p⟨a⟩t⟨er⟩ ⟨Fla⟩ccus[1]

Te rog și te implor primicerule[2] pentru că pe fata Baria[3], comoara mea, o prăpădești cu totul, eu Steriu, în chip oarecare sînt martor de față a-ți reda pe Bessa[4], te rog și te implor primicerule redă-mi comoara mea, atunci va veni Bessa zburînd, Flaccus va cumpăra o alta și-mi va face inima ușoară tată Flaccus.

Inscripțiile grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România. Culese, traduse în românește, însoțite de indici și comentate de Emilian Popescu. Prefață de D.M. Pippidi, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976, p. 369.

[INSCRIPȚIE[5] CUPRINZÎND UN CONTRACT DE MUNCĂ ÎN MINĂ, LA ROȘIA MONTANA, ÎN PROVINCIA ROMANĂ DACIA]

⟨În anul cînd⟩ Macrinus și Celsus ⟨erau⟩ consuli, ziua a 13-a înainte de calendele lui iunie, ⟨eu⟩ Flavius Secundinus am scris solicitat de către Memmius al lui Asclepius, care a declarat că nu știe să scrie, ceea ce a spus el, că s-a angajat închiriind munca sa în lucrări la minele de aur lui Aurelius Adiuter începînd din această zi pînă la idele ⟨lunii⟩ noiembrie apropiate, pentru denari 70 și ⟨alimente?⟩. Simbria va trebui să o primească la termenele stabilite;

[1] Editorul ei recent, Emilian Popescu, observă că în scrisul cu litere grafiate în formă nouă, care se apropie de cea modernă, se redă o limbă latină de bună calitate, dar se află cîteva abateri de la normele limbii, care indică direcții noi de evoluție, de pildă *cunoscio* în loc de *conscio*, *Steriu* în loc de *Sterius*, *primicere* în loc de *primiceri*, *ulam* în loc de *ullam*. Întăresc ideea că, în direcția tendințelor observate de evoluție, se formau, e drept în stare incipientă, dar cu atît mai valoroase dialectico-istoric, caracteristici prezumînd limba română.

[2] Funcție militară și civilă totodată; primul dintr-un grup, șef.

[3] Baria, care era sclavă.

[4] Traducerea, în unele locuri, este incompletă ori imprecisă, deoarece, precizează Em. Popescu, sensul cîtorva cuvinte nu poate fi înțeles deplin.

[5] Inscripție, pe o tăbliță refolosită, descoperită în anul 1854 în mina Ohaba Sf. Simion, de la Roșia Montană.

Scanned with OKEN Scanner

munca va trebui să fie prestată viguros și cu putere conductorului[1] scris mai sus. Dacă fără învoirea conductorului ar vrea să se retragă ori să înceteze munca, ⟨el⟩[2] va fi obligat să dea pentru fiecare zi cîte cinci sesterți ⟨numărați?⟩ opt ⟨așa?⟩; dacă inundarea va împiedica ⟨munca⟩, ⟨totul⟩ va trebui să fie calculat proporțional. Conductorul dacă la termenul împlinit va întîrzia cu plata, la penalizare identică va fi supus, după trei întîrzieri.

Încheiat la Immenosum Maius.

Titus Beusantis, poreclit și Bradea, Socratio Socrationis, Memmius Asclepi

Inscripțiile Daciei romane, Vol. I, *Introducere istorică și epigrafică. Diplome militare. Tăbliței cerate*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, pp. 235; text latin, 233, 235.

[*FLAVIUS CLAUDIUS IULIANUS*[3]
DESPRE REEXTINDEREA AUTORITĂȚII ROMANE LA NORDUL DUNĂRII DUPĂ CAMPANIA MILITARĂ DIN 332 A LUI CONSTANTIN CEL MARE]

[...]

24. După aceasta i se dădu cuvîntul lui Constantinos[4]. „Iată de ce valorez, a spus el, mai mult decît aceștia; decît Machedonos[5], pentru că am luptat cu romanii și cu semințiile[6] germanice și scitice, nu cu barbarii din Asia"... prin faptele săvîrșite împotriva uzurpatorilor sînt mai presus decît Traianus[7] și sînt fără îndoială egalul lui prin reluarea ținuturilor pe care el le dobîndise mai înainte, dacă nu cumva valorează mai mult să recîștigi un lucru decît să-l cîștigi. [...]

Ἰουλιανοῦ Αὐτοκράτορος, Καίσαρες, 24

Împăratul Iulian, **Împărații**; *Izvoarele istoriei României* II, *Autori 2. De la anul 300 pînă la anul 1000*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, p. 31, text helen, p. 30.

---

[1] Altfel spus: arendașului.

[2] Memmius

[3] A trăit între anii 331—363; proscris în timpul împăratului Constanțius; el însuși a ajuns împărat în 361; în discursuri (panegirice și elogii) apreciază și judecă fapte ale împăraților anteriori.

[4] Κωνσταντίνῳ; Flavius Valerius Constantinus, intrat în istorie sub numele Constantin cel Mare, împărat între 306—337.

[5] Μακεδόνος; Alexandru cel Mare; a devenit rege al Macedoniei în anul 336 î.e.n., apoi a întemeiat un întins imperiu (pînă în 323 î.e.n.)

[6] γένη

[7] Τραϊανοῦ; împăratul Marcus Ulpius Traianus, din anii 98—117.

[*INSCRIPȚIE DIN SECOLUL AL IV-LEA ATESTÎND RĂSPÎNDIREA CREȘTINISMULUI ȘI ASTFEL DOVADĂ ÎN PLUS A CONTINUITĂȚII*]

Inscripția din secolul al IV-lea, pe un donarium de bronz, descoperită la Biertan

Ego[1] Zenovius votum posui
Eu Zenovius pusei dania

Inscripțiile grecești și latine din secolele IV—XIII descoperite în România. Culese, traduse în românește, însoțite de indici și comentate de Emilian Popescu. Prefață de D.M. Pippidi. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976, pp. 388—389.

[*PRISCUS PANITES[2] DESPRE PREZENȚA POPULAȚIEI AUTOHTONE ÎN TIMPUL MIGRAȚIEI HUNILOR*]

[...] De acolo am călătorit pe un drum neted, așezat într-o cîmpie, și am trecut peste mai multe rîuri navigabile dintre care cele mai mari, după Istros[3], erau așa numitul Drecon[4], apoi Tigas[5] și Tifesas[6]. Pe acestea le-am trecut în bărci monoxile, de care se foloseau locuitorii de pe malurile rîurilor, iar pe celelalte le-am trecut pe plute, pe care barbarii le poartă în căruțe, deoarece locurile sînt mlăștinoase. Prin sate ni se aducea de mîncare, și anume în loc de grîu, mei, în loc de vin, mied[7], după cum îl numesc localnicii. Slujitorii

[1] Inscripția, în limba latină, pe un donarium de bronz, a fost descoperită în anul 1775 în comuna Biertan, județul Sibiu; s-a aflat la Muzeul Brukenthal din Sibiu; actualmente este la Muzeul Republicii Socialiste România, București. Prima dată a fost comentată de K u r t H o r e d t, în **Eine lateinische Inschrift des 4. Jahrhunderts aus Siebenbürgen;** *Anuarul Institutului de studii clasice*, Vol. IV (1941—1943), MCMXLIV, [Sibiu], p. 12. Și aici am dat, mai întîi, în latină.

[2] S-a născut în Panion, din sudul Traciei; a trăit la Constantinopol; în anul 448 a luat parte la solia trimisă la A t t i l a, regele hunilor, de către T h e o d o s i u s al II-l e a, împăratul Bizanțului; fragmentele din scrierea lui s-au păstrat prin excerptele făcute de împăratul C o n s t a n t i n al V I I-l e a P o r f i r o g e n e t u l (912—959).

[3] Ἴστρον

[4] Δρήκων

[5] Τίγας

[6] Τιφήσας. Aceste trei rîuri nu au fost identificate cu toată precizia de către specialiști.

[7] μέδος

care ne însoțeau aveau și ei mei și o băutură preparată din orz. Barbarii o numesc camon[1]. După ce am străbătut un drum lung, spre apusul soarelui ne-am așezat cortul lîngă un lac, care avea apă bună de băut, de unde veneau să se adape locuitorii din satul vecin [...][2]. Cînd am ajuns la colibele din sat (căci toți ne-am îndreptat spre acesta pe diferite căi) ne-am întîlnit la un loc și am început să-i chemăm prin strigăte pe cei care rămăseseră în urmă. La strigătele noastre sciții[3] au ieșit afară din locuințele lor, au aprins trestii, de care se folosesc pentru foc, au făcut lumină și ne-au întrebat dacă avem nevoie de ceva, de facem atîta gălăgie. Însoțitorii noștri barbari au răspuns că ne-am speriat din pricina furtunii. Atunci ne-au poftit la ei, ne-au primit și ne-au dat adăpost și au aprins mai multe trestii. Stăpîna satului era una din soțiile lui Bletha.[4][...]

Πρίσκου, Περί πρεσβεων Ῥωμαίων πρός ἐθνικούς, 3. (p. 131 *De Boor*)[5]

Priscus Panites, **Despre soliile romanilor la cei de alt neam;** *Izvoarele istoriei României*, II. *Autori; 2, De la anul 300 pînă la anul 1000*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, p. 261; text în greacă (bizantină), p. 260.

[*PAULUS OROSIUS*[6], *CRONICAR DE LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL IV-LEA ȘI PRIMA PARTE A SECOLULUI AL V-LEA, DESPRE DACIA CA REALITATE CONTEMPORANĂ*]

[...]

I, *2.52* Începe[7] de la munții Riphei[8], de la fluviul Tanais[9] și de la lacul Moeotis[10], care se află spre răsărit, coboară de-a lungul țărmului oceanului septentrional pînă în Gallia Belgica și pînă la fluviul Rhin, care se află la apus, apoi pînă la Danubius, numit și Hister, care se află la miazăzi și care, îndreptîndu-se spre răsărit, se varsă în Pontus. 53. La răsărit se găsește Alania, la mijloc Da-

---

[1] κάμον
[2] Se descrie furtuna care i-a surprins pe cîmp.
[3] De multe ori în textele din primele secole bizantine populația de aici era numită prin termenul *sciți:* Σκύθαι.
[4] Βλῆθα; frate al lui Attila, Ἀττήλα.
[5] Opera lui Priscus Panites s-a păstrat prin excerpteie iăcute in secoiu al X-lea, în timpul împăratului Constantin Porfirogenetul.
[6] Nu se știu exact anii vieții lui Paulus Orosius; s-a născut în provincia romană Hispania spre sfîrșitul secolului al IV-lea.
[7] Mai înainte sînt relatări despre Europa.
[8] Munți imaginari situați de antici prin părțile de nord și de centru ale întinsei cîmpii europene; în textul latin: *Riphaeis.*
[9] Niprul
[10] Marea Caspică

cia[1] unde e și Gothia[2], apoi se află Germania, din care cea mai mare parte este ocupată de suebi; [...]

Pauli Orosii, **Historiarum adversum Paganos libri VII**, I, 2, 52.

Orosius, **Istorii împotriva păgînilor în șapte cărți;** *Izvoare privind istoria României*, II. *Autori: 2. De la anul 300 pînă la anul 1000*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, p. 190; text latin, p. 189.

[*THEOPHYLAKTOS SIMOKATTES*[3] *DESPRE UN ENUNȚ DIN CUVINTE ROMÂNEȘTI, ÎN SECOLUL AL VI-LEA*]

II, 15 [...] Comentiolos[4] a aranjat armata și punînd-o pe o singură linie de luptă a lăsat-o să înainteze; a poruncit să se îndrepte spre Astice, noaptea să fie sub pază, iar a doua zi să năvălească asupra haganului ca o furtună și să facă un mare măcel printre dușmani. Dar o soartă potrivnică a găsit cale să schimbe socotelile acestei expediții. Căci, întocmai ca un bondar, a distrus stupii bunei chibzuiri și a năruit osteneala comandantului, ca pe cea a unei albine. În adevăr, după ce soarele și-a arătat spatele nopții întunecate și lampa prea frumoasă și dătătoare de lumină acoperindu-și strălucirea a cedat puterii nopții, unul dintre animalele de povară și-a scuturat sarcina de pe el. S-a întîmplat însă ca stăpînul lui să meargă înainte. Dar cei care veneau în urmă și au văzut animalul de povară tîrînd în neregulă încărcătura după el au strigat la stăpîn să se întoarcă și să îndrepte bagajul de pe animal. Ei bine, acest lucru a fost pricina tulburării ordinii în armată și a făcut să înceapă fuga înapoi; căci mulțimea a auzit glasul și cele spuse au fost luate greșit drept un semnal care se părea că era pentru fugă, ca și cum dușmanii s-ar fi ivit în apropiere de ei mai repede decît orice închipuire. S-a produs o foarte mare învălmășeală în armată și mult zgomot; fiecare striga tare să se întoarcă și se îndemna unul pe altul în limba băștinașă să se întoarcă, grăind cu foarte mare tulburare *torna, torna*[5], ca și cum li s-ar fi ivit pe neașteptate o luptă în timpul nopții. [...]

Θεόφυλακτου Σιμοκαττα, Ἱστορίαι, II, 15.

Teofilact Simocatta, **Istorii;** *Izvoarele istoriei României*, II. *Autori: 2. De la anul 300 pînă la anul 1000*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, p. 539; text în limba greacă (bizantină), p. 538.

---

[1] ..., *im medio Dacia*...

[2] Deci migrația goților nu a șters vechile realități; ... *ubi et Gothia;* poate rezulta, mai mult, că *Gothia* e vecină *Daciei*.

[3] Theophylaktos Simocattes s-a născut la Alexandria, din Egipt; nu se cunosc anii vieții lui; știm însă că opera a scris-o între anii 610—641.

[4] După cum scrie însuși Simocattes, Comentiolos era „omul cel mai de seamă din garda împăratului, pe care romanii îl numesc scrib în limba latină".

[5] τόρνα, τόρνα = *întoarce-te, întoarce-te.*

Comentariile multor savanți, români și străini, asupra acestor cuvinte — care se află și în documentul următor — rostite cu prilejul războiului dintre bizantini și avari în anul 587, vizează, în fond, împrejurarea că, în acel timp, într-o întinsă zonă sud-est europeană trăia o numeroasă populație care folosea o limbă de tip romanic, în care se accentuau trăsături noi, considerate drept expresii ale limbii române comune incipiente.

Scanned with OKEN Scanner

[*THEOPHANES CONFESSOR*[1] *DESPRE ACELAȘI ENUNȚ DIN CUVINTE ROMÂNEȘTI, DIN SECOLUL AL VI-LEA*]

[...] Comentiolos s-a ascuns mai întîi în pădurile din Haemus, apoi a ieșit la iveală împreună cu Martinos. Și luînd pe han pe nepregătite, deoarece mulțimea barbarilor se împrăștiase prin Thracia, a înaintat împotriva lui la primul schimb al gărzilor de noapte. Și a avut în mîinele sale prilej de mare izbîndă, dacă n-ar fi fost abătut de la această încercare din pricina unei întîmplări. Un animal de povară aruncase sarcina de pe el și cineva a strigat pe stăpînul animalului să îndrepte povara, zicîndu-i în limba maternă: torna, torna, frater[2]. Stăpînul catîrului n-a auzit glasul, dar l-au auzit ostașii și, crezînd că sînt înfrînți de dușmani, au luat-o la fugă, strigînd în gura mare: torna, torna[3]. Cuprins de spaimă grozavă, hanul a început să fugă și el din răsputeri. Și a fost lucru vrednic de văzut cum avarii și romanii fugeau unii de alții, fără să fie urmăriți de nimeni. [...]

Θεοφάνους, Χρονογραφία, (Anul 6.079 (857), p. 258, 1—22 *De Boor*)

Theophanes Confessor, **Cronografia;** *Izvoarele istoriei României*, II, *Autori: 2, De la anul 300 pînă la anul 1000*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, p. 605; text în limba greacă (bizantină), p. 604.

[*CRONICARUL ARMEAN MOISE CORNEAȚ'I*[4] *MENȚIONÎND ȚARA* BALAK *ÎN SECOLUL AL IX-LEA*]

[...]

Țara sarmaților, din care o parte este la răsărit de Zaghura[5], care este țara bulgarilor și a germanilor, se întinde înspre Oceanul nordic pînă la țara necunoscută, căreia îi zic Blak[6] și pînă la muntele Rivbia, de unde iese rîul Donavis. [...]

Moise Corneaț[c]i, **Gire[c]k caș[c]harhaț[c] ev aras pelak[c]anut[c]eanț[c] or ē Atuesagirk[c].**

Moise Corneaț[c]i, **Carte despre geografie și de fabule, care e Cartea Vulpii;** Aurel Decei, **Românii din veacul al IX-lea pînă în al XIII-lea în lumina izvoarelor armenești;** *Anuarul Institutului de istorie națională*, Vol.VII, 1936—1938, București, 1939, pp. 439—440; text armean (în litere latine), p. 439.

---

[1] Theophanes, numit în latinește și Confessor, s-a născut, probabil, în anul 752; a încetat din viață în anul 818, în insula Samotrache.

[2] τόρνα, τόρνα, φράερ = *întoarce-te, întoarce-te, frate.*

[3] τόρνα, τόρνα

[4] A trăit în secolul al IX-lea; nu se cunosc date mai concrete; este din localitatea *Choren*, de unde provine și numele său: Chorenaț[c]i; semnul diacritic[c] indică o înmuiere a consoanei spre *i* vocalic scurt.

[5] Cronicarul a preluat forma în esență slavonă, a cuvîntului indicînd un teritoriu *de după munți;* are în vedere zona de la nord de Balcani, pînă la Dunăre; mai jos: *Rivbia = Carpați; Donavis = Donul.*

[6] *...Zor Blak[c] hoč[c] en,...*

Din etapa istorică îndelungată cînd și-a afirmat trăsăturile ca popor rezultat, în condiții istorice determinate și complexe, din sinteza daco-romană, poporul ro-

Scanned with OKEN Scanner

[MENȚIONAREA DACIEI ÎN SERIA DE ȚĂRI ȘI POPOARE DIN CENTRUL ȘI SUD-ESTUL EUROPEI, ÎN SECOLUL AL IX-LEA, ÎN CRONICA REGELUI ENGLEZ ALFRED[1]]

[...]; și la sud de ei[2] pe cealaltă parte a Dunării este țara Carintia, la sud de munții care se numesc Alpi. Hotarele Bavariei și ale Suabiei ajung pînă la acei munți. Și apoi la răsăritul țării Carintia, dincolo de pustie[3], e țara bulgarilor și la răsărit de ea este Grecia, iar la răsărit[4] de țara moravilor e țara Vistulei, și la răsărit de ea sînt Datia[5], care odinioară a fost ⟨stăpînită⟩ de goți. La nord-vestul moravilor sînt dalemințiii și la răsărit de dalemînți sînt croații și la nord de dalemînți sînt sorbii, și la vestul lor sînt sysele. La nordul croaților e Țara fetelor și la nordul Țării fetelor[6] e Sarmația pînă la munții Rifei. [...]

A description of Europe and the voyages of Ohrhere and Wulfstan, written in anglo-saxon by king Alfred the Great, London, 1855. Alfred cel Mare, **Descrierea Europei;** Aurel Decei, *Relații româno-orientale. Culegere de studii,* Editura științifică și enciclopedică, București, 1978, p. 58; text englez, pp. 57—58.

[ANNA COMNENA[7], VORBIND DESPRE ÎMPREJURĂRILE ANULUI 1086, MENȚIONEAZĂ CĂPETENIILE POLITICE DE LA DUNĂREA DE JOS]

VI, XIV, *1* [...] Voind să povestesc o năvălire împotriva împărăției romeilor[8] mai groaznică și mai mare decît cea dinainte, iau lucrurile din nou de

---

mân s-a numit el însuși cu propriu-i nume; în textele, ca acesta armean, de asemenea bizantine, latine, slavone, mai tîrziu maghiare, otomane, polone etc. a fost numit prin mai multe cuvinte dar care de fapt toate sînt unul singur, și provin de la vechiul termen celtic; în textele excerptate redăm expresiile cît mai aproape de original, întotdeauna prin ele înțelegînd pe români; de altfel înseși aceste variante de denumire de către străini exprimă unitatea poporului român.

Nu poate fi vorba de mai multe popoare după numărul de cuvinte, sau de variante ale aceluiași cuvînt întrebuințat, bunăoară nu poate fi vorba de un popor *vlah* și de altul *voloh.* Istoria denumirii unui popor este, în multe privințe, foarte interesantă, și un studiu profund, multilateral este bine venit.

[1] Alfred cel Mare a fost rege în anii 871—901; a scris o cronică, pornind însă de la textul lui Paulus Orosius, pe care îl dezvoltă și completează; menționarea *Daciei* reflectă, sub un termen antic, realități demografice-politice din secolul său.

[2] sud de moravi; în textul de limbă veche engleză, *Maroaro.*

[3] Dincolo de pustiul, deșertul, cîmpia Pannonică.

[4] Și la Alfred, ca la alți cronicari ai secolelor acelea, indicarea direcțiilor punctelor cardinale are o deplasare; în aceste cronici unde e vorba de răsărit trebuie corectat prin o direcție, mai exactă, care este sud-est.

[5] ...; *and be eastan thaem sind Datia,* ...

[6] *Țara fetelor, Maegthaland;* unii învățați consideră că în această expresie este o rămășiță antică despre țara Amazoanelor.

[7] Fiica împăratului bizantin Alexios I Comnenos s-a născut la 2 decembrie 1083; nu se cunoaște data încetării din viață; a terminat de scris cronica sa în anul 1148.

[8] Ρωμαίων adesea, în literatura timpului bizantinii se numeau *romei,* în năzuința de a se socoti succesori ai organizării și civilizației romane.

la început; căci s-au amestecat ca valurile mării. Un neam scitic[1], prădat zilnic de sauromati, părăsindu-şi sălajele, a coborît la Danubios. Cum aveau nevoie să se înţeleagă cu cei care locuiau la Danubios, căzînd de acord asupra acestui lucru, au intrat în tratative cu conducătorii lor, cu Tatos, numit şi Chalis, cu Sestlab şi Saţa[2], căci trebuie să amintesc şi numele celor mai de seamă dintre ei, deşi trupul istoriei se murdăreşte cu aceştia[3], unul, ţinînd în stăpînirea sa Dristra[4], ceilalţi Vicina[5] şi celelalte. După ce s-au înţeles cu aceştia, trecînd Danubiul fără teamă de acum încolo, prădînd ţinutul învecinat, ocupînd chiar şi unele oraşele. Apoi bucurîndu-se de oarecare tihnă, au arat pămîntul semănînd mei şi grîu. [...]

Ἄννα ἡ Κομνηνὴ, Ἀλεξίας VI, XIV, 1

Anna Comnena, **Alexiada;** *Izvoarele istoriei României*, III, *Scriitori bizantini (sec. XI—XIV)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1975. p. 89; text în limba greacă (bizantină), p. 88.

[*ATESTAREA ÎN SCRIS PENTRU PRIMA DATĂ, ÎN EXPRESIE BIZANTINĂ, A TERMENULUI* BLACH, *LA GEORGIOS KEDRENOS*[6]]

25. [...] Iar dintre aceşti patru fraţi[7], David a murit curînd, ucis de nişte blachi[8] călători între Castoria şi Prespa şi aşa-numiţii Stejari frumoşi; iar Moyses, pe cînd asedia oraşul Serra, a murit lovit de o piatră aruncată de pe zid. Şi pe Aaron care, cum se spune, ţinea cu romeii l-a ucis împreună cu tot neamul său, pentru asta sau pentru că voia să-şi însuşească pentru sine puterea, fratele său, Samuel, [...]

Γεώργιου ὁ Κέδρηνος, Σύνοψις ἱστοριῶν, 25.

Georgios Kedrenos, **Compendiu de istorii;** *Izvoarele istoriei României*, III, *Scriitorii bizantini (sec. XI—XIV)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1975, p. 145; text în limba greacă (bizantină), p. 144.

---

[1] Şi Anna Comnena, ca alţi scriitori bizantini, indică ţări şi popoare contemporane prin cuvinte care numeau seminţii antice; mai departe, *sauromaţi* = *sarmaţi*.

[2] Am transcris numele proprii cît mai apropiat de limba originalului. Τατοῦ (Χαλῆ); Σεσθλάβου; Σατζᾶ.

[3] Semeţie dispreţuitoare din optica de cronicar aparţinînd unei case dinastice imperiale.

[4] Δρίστραν, Silistra.

[5] Βιτζίναυ. Încă nu a fost localizată cu toată siguranţa de către specialişti.

[6] Kedrenos, numit şi Georgius Cedrenos; nu se cunosc exact anii vieţii sale; a trăit, aproximativ, în ultima parte a secolului al XI-lea şi începutul secolului al XII-lea.

[7] David, Moyses, Aaron şi Samuil, care au condus răscoala bulgarilor după moartea împăratului bizantin Ioan.

[8] Βλαχῶν; nu era atunci o distincţie între *b* şi *v*, de aceea s-a transcris cînd *blachi*, cînd *vlahi*.

Scanned with OKEN Scanner

[*MENȚIONAREA, RETROSPECTIVĂ, A ROMÂNILOR SUB DENUMIREA* VLACHI, *DE POEMA GERMANĂ CÎNTECUL NIBELUNGILOR*[1]]

[....]

Întru întîmpinare[2] Attila trimitea
Pestriță călărime ce multe limbi vorbea.
Creștini, păgîni de-a valma ce sprinten călăreau!
Cînd o-ntîlnesc pe Kriemhild, strunit-au caii. Ce se bucurau!
În ceata cea pestriță ruși, greci destui erau.
Poloni, vlachi[3] ca gîndul de repede zburau
Pe caii lor cei ageri. Erau buni călăreți!
Precum le era firea se și purtau eroii îndrăzneți!

[...]

Venea pe cai sălbatici, cu șapte sute ostași,
Însuși Ramunc herțegul, care stăpînea
În țara vlachilor[4]. Zburau sirepii lor.
Sosi și prințul Gibe, învăluit în colb ca într-un nor.

[....]

Niebelungenlied, XXII, 1338, 1339, 1343.
Cîntecul Nibelungilor, Tîlmăcire de Virgil Tempeanu, Editura pentru literatură universală, București, 1964, pp. 299; 230.

[*CRONICARUL KEKAUMENOS*[5] *DIN SECOLUL AL XI-LEA DESPRE PROVENIENȚA BLACHILOR, ADICĂ A ROMÂNILOR, DIN DACI*]

[...]

9. Vă sfătuesc deci pe voi și pe urmașii voștri următoarele, deoarece poporul blachilor[6] este cu totul necredincios [...][7], deoarece n-a păstrat niciodată credință față de cineva, nici față de împărații mai de mult ai romeilor[8]. Loviți

---

[1] Poemul epic german a fost compus între anii 1140—1160, dar se bazează pe un text din secolul al X-lea, oglindind evenimente anterioare acestui ultim secol; cel mai vechi text păstrat este din secolul al XIII-lea.

[2] În întîmpinarea burgunzilor, care-i aduceau pe Kriemhild.

[3] *den Vlâchen*

[4] *Vlachen lant*

[5] Nu se cunosc anii vieții lui; nu este însă același cu strategul Katakalon Kekaumenos, ci, după cum au arătat unii specialiști, este de origine armeano-georgiană; se știe însă că și-a alcătuit operele între anii 1075 și 1078.

[6] Βλάχων γένος

[7] Urmează o suită de invective la adresa lor; cronicarul face aceasta pentru că ei se răsculaseră împotriva stăpînirii bizantine, și, în această situație, a dorit să se dezică de unele rudenii care participaseră la răzvrătire.

[8] Aici, și mai departe, e vorba de romani.

cu război de către împăratul Traianus și înfrînți pe deplin, au fost supuși, iar regele lor, numit Decabalou, a fost ucis și capul i-a fost înfipt într-o suliță în mijlocul orașului romeilor. Căci aceștia sînt așa-numiții daci și besi[1]. [...]

Κέκαυμενος, ⟨Στατεγικόυ⟩ 9, p. 268.

Kekaumenos, **Sfaturi și povestiri;** *Izvoarele istoriei României.* III, *Scriitori bizantini* (sec. XI—XIV), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, pp. 39, 41; text în greacă (bizantină), pp. 38, 40.

[*MENȚIONAREA ROMÂNILOR, SUB DENUMIREA VLAHI, ÎN CRONICA RUSĂ DIN SECOLUL AL XI-LEA,* POVESTIREA VREMURILOR DE DEMULT[2]]

I [...] Iar în partea lui Iaphet[3] se află rușii, ciuzii și alte limbi[4]: merii, muramii, vesii, mordvinii, ciuzii de pe Volga, permii, pecerii, iamii, ugrii, litvanii, zimeagolii, corsi, leatgolii, livii, leahovii, și prusii. Ciuzii s-au așezat lîngă marea Varegă[5]; lîngă această mare stau varegii pînă spre răsărit spre hotarele lui Sem, tot lîngă această mare stau spre apus pînă în țara anglilor și pînă la vlahi[6]. De Iaphet apoi aparțin: varegii, svezii, norvegii, goții, rușii, anglii, galicianii, vlahii[7], rimleanii[8], neamții, korleazii, venețienii, francii și alții așezați de la apus spre miazăzi și se învecinesc cu semințiile lui Hem.

[...]

III. Mulți ani în urmă, sloveanii[9] se stabiliră la Dunăre, unde este acum țara ungurilor și a bulgarilor. De aici slovenii se răspîndiră pe pămînt și și-au primit numele după țările în care s-au așezat [...][10]. Iar cînd vlahii[11], atacară pe slovianii de la Dunăre și se stabiliră între ei și-i asupriră, acești sloviani plecară și se stabiliră pe Vistula și se numiră leași.[...]

---

[1] Οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ λεγόμτνοι Δᾶκαι καὶ Βέσοι.

[2] Cronica în slavonă, Повѣсть временныхъ лѣтъ, numită uneori și **Cronica lui Nestor,** a fost întocmită în secolul al XI-lea la Kiev, de unul sau de mai mulți scriitori; nu se știe sigur dacă Nestor a fost autorul; este păstrată prin două mss.; unul din 1377 provenind din Suzdal, altul, nu cu mulți ani mai tîrziu, provenind din Kostroma.

[3] În spiritul concepției religioase, cronica începe să arate cum după Potop suprafața pămîntului a fost împărțită între fiii lui Noe: Sem, Hem, Iaphet.

[4] языци, în înțelesul: *popoare.*

[5] Marea Baltică.

[6] влашьскы

[7] влаховє

[8] Are în vedere pe aderenții bisericii romano-catolice: римлѧнє

[9] словѣнє

[10] Urmează înșiruiri de seminții slave.

[11] влахомь; nu este vorba, în acest loc de români, ci de romani în timpul Imperiului cînd, prin secolul al II-lea și mai ales al III-lea, încep să mijească prime știri, încă puțin concrete, despre slavi și primele lor contacte cu romanii; ceea ce urmează în fraza tradusă este ecou al părerii, încolțită încă din secolele al X-lea și al XI-lea, potrivit căreia slavii ar avea originea în zona Dunării de unde vlahii (romanii) i-ar fi alungat.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

XIX [...] Ungurii trecură pe lîngă Kiev, peste muntele care şi acum se numeşte Ugorskie şi au ajuns la Dnipru şi-şi întinseră corturile, deoarece erau nomazi, cum sînt polovţii. Venind din răsărit mergeau grăbiţi prin munţii cei înalţi, care s-au numit Ungureşti[1] şi începură să lupte cu cei care trăiau acolo, vlahii şi sloveanii. Pe urmă însă ungurii, înlăturară pe vlahi[2], şi luară în stăpînire această ţară şi se aşezară cu sloveanii împreună pe care îi supusese şi de atunci ţara se numeşte Ungaria. [...][3]

Chronica Nestoris. Textum russico-slovenicum versionem latinam glosarium, Edidit Fr. Miklosich, Volumen primum, Textum continens, Vindebona, 1860, pp. 2; 2—3; 3; 12.

[*CRONICARUL IOANNES KINNAMOS*[4] *DESPRE ROMÂNI, SUB DENUMIREA BLACHI, ÎN ARMATA BIZANTINĂ LA DUNĂREA DE JOS, ŞI DESPRE ORIGINEA LOR*]

[...]

VI, *3* ⟨...⟩ Iar împăratul[5] fierbea din această pricină[6] şi voia să pornească din nou el însuşi asupra ţării hunilor[7]. Dar dorind mai curînd să le dovedească forţa romeilor, iată ce a plănuit. Pe Alexiis, pe care-l logodise cu fiica sa, l-a trimis la Istros cu armate multe, comandate de el, care era protestator[8] pentru ca să-i facă pe huni să creadă că vor fi atacaţi iarăşi din locurile obişnuite; iar lui Leonte, numit şi Vatatzen, care a adus altă oaste numeroasă din altă parte, ba chiar şi o mulţime de blachi[9], despre care se spune că sînt coloni de demult ai celor din Italia, i-a poruncit să năvălească în ţara hunilor dinspre ţinuturile de lîngă Pontosul zis Euxein, de unde nimeni niciodată nu a năvălit asupra lor. [...]

Ἰωάννης ὁ Κίνναμος, Ἐπιτομή, VI, 3.

Ioan Kinnamos, Epitoma; *Izvoarele istoriei României*, III, *Scriitori bizantini (sec. XI-XIV)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1975, p. 239; text în limba greacă (bizantină), p. 238.

---

[1] Precizăm că este vorba numai de Carpaţii nordici, de deasupra zonei izvoarelor Tisei.

[2] ВЛАХЪ; mai departe: ВЛАХОВЕ.

[3] Traducerea am revăzut-o pe baza variantei în slavonă publicată în opera citată şi a traducerii, în general, bine făcută, mai de mult, în *Izvoarele istoriei românilor*, Vol. VII: *Cronica lui Nestor*. Traducere şi comentarii de G. Popa-Lisseanu, Bucureşti, 1935, pp. 31—32; 34; 46—47. Pe cît a fost posibil numele proprii le-au reprodus în caractere latine încît redarea să fie o transcriere cît mai apropiată.

[4] S-a născut în anul 1143; a ajuns secretar imperial la Bizanţ; nu se ştie cînd a încetat din viaţă; încă trăia în timpul lui Isac al II-lea Anghelos, împărat în anii 1185—1195.

[5] Mihail I Comnenos, împărat în anii 1143—1180.

[6] Victoriile obţinute de unguri în 1166.

[7] Cronicarul numeşte huni pe unguri; Οὖννιχῆς.

[8] Grad, rol militar în armata bizantină.

[9] Βλάχων

[MENȚIONAREA ROMÂNILOR, SUB DENUMIREA BLACHI, ÎN ANUL 1164, ÎN ZONA DE NORD-EST DE CARPAȚI, DE CRONICARUL BIZANTIN NIKETAS CHONIATES[1]]

[...]

5. IV, 2 [...] Și ajungînd[2] la Meliboton și încălecînd pe caii care i-au fost pregătiți pentru fugă, ia direcția drept spre Anchialos. După ce a sosit acolo și s-a arătat lui Pupakes, acela care, după cum am spus mai înainte, suise cel dintîi scara în Corfu[3], și a luat de la el merinde de drum și a căpătat călăuze, a pornit spre Galiția. Dar cînd Andronicos a încetat să se mai teamă, ca și cum scăpase din mîinile urmăritorilor și ajunsese la hotarele Galiției, către care se repezise ca spre un azil mîntuitor, atunci cade în capcanele vînătorilor. Căci prins de blachi[4], la care ajunsese zvonul despre fuga lui, a fost dus din nou înapoi, la împărat.

[...]

Νικήτας ὁ Χωνιάτης, Ἱστορία, 5, IV, 2.
Nichita Choniates, **Istoria;** *Izvoarele istoriei României*, III. *Scriitori bizantini (sec. XI-XIV)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 251; text în greacă, p. 250.

[CRONICA[5] NOTARULUI REGAL, ANONIMUS, DESPRE FORMAȚIUNILE STATALE ROMÂNEȘTI]

[...]

XX. În adevăr, trimișii lui Arpad, Usubuu și Veluc, au trecut peste rîul Tisa[6], la vadul Lucy, și, după ce au plecat de aici, venind în fortăreața Bihor, au salutat pe ducele Menumorut[7], și i-au prezentat darurile, pe care ducele lor i le trimise. La urmă, însă, comunicîndu-i ce aveau să spună din partea ducelui Arpad, au pretins teritoriul numit mai sus. Ducele Menumorut i-a primit

[1] Niketas Choniats Acominatus s-a născut pe la mijlocul secolului al XII-lea, în orașul Chonai, Asia Mică; a îndeplinit înalte demnități.

[2] Andronicos Comnenos, viitor împărat (în anii 1183—1185), care, evadat din temniță, unde se afla sub acuzația de complot împotriva împăratului Manuil I Comnenos, se îndrepta spre Galiția.

[3] În timpul asediului cetății.

[4] Βλάχων

[5] Cronica este păstrată într-o copie, descoperită în anul 1746 la Biblioteca imperială din Viena; cod. lat. nr. 514.

Nu se știu cu toată exactitatea datele vieții cronicarului indicat prin expresia *Anonimus*. Pe baza inițialei „P" („P. dictus magister ac quondam bone memorie glorisissimi Bele regis Hungarie notaris") care se află în manuscrisul latin, unii editori au propus reconstituirea *Petrus* sau *Peter;* de asemenea, nu se știe precis al cărui rege Bela a fost cronicar: Bela I (1061—1063), Bela al II-lea (1131—1141), Bela al III-lea (1173—1196) sau Bela IV (1235—1270); mai sigur se consideră că a fost notarul lui Bela al III-lea. Cronicarul a fost un eclesiastic, magister, cu studii înalte. Textul lui a fost întemeiat și pe documente din arhiva regală, și prezintă unele modalități preluate de la Titus Livius.

[6] În textul latin: *Thyscie; Thyscia* etc.; mai departe: *Byhor*.

[7] Nu am mai transcris cu diftong: *Menumorout, Gelou* etc., pentru că deja *ou* se citea *u*. Dealtminteri, în cele ce urmează, denumirile românești le vom scrie așa cum sînt folosite de poporul român; pentru a realiza exactitatea redării textului tradus vom reproduce în note expresiile originalului.

Scanned with OKEN Scanner

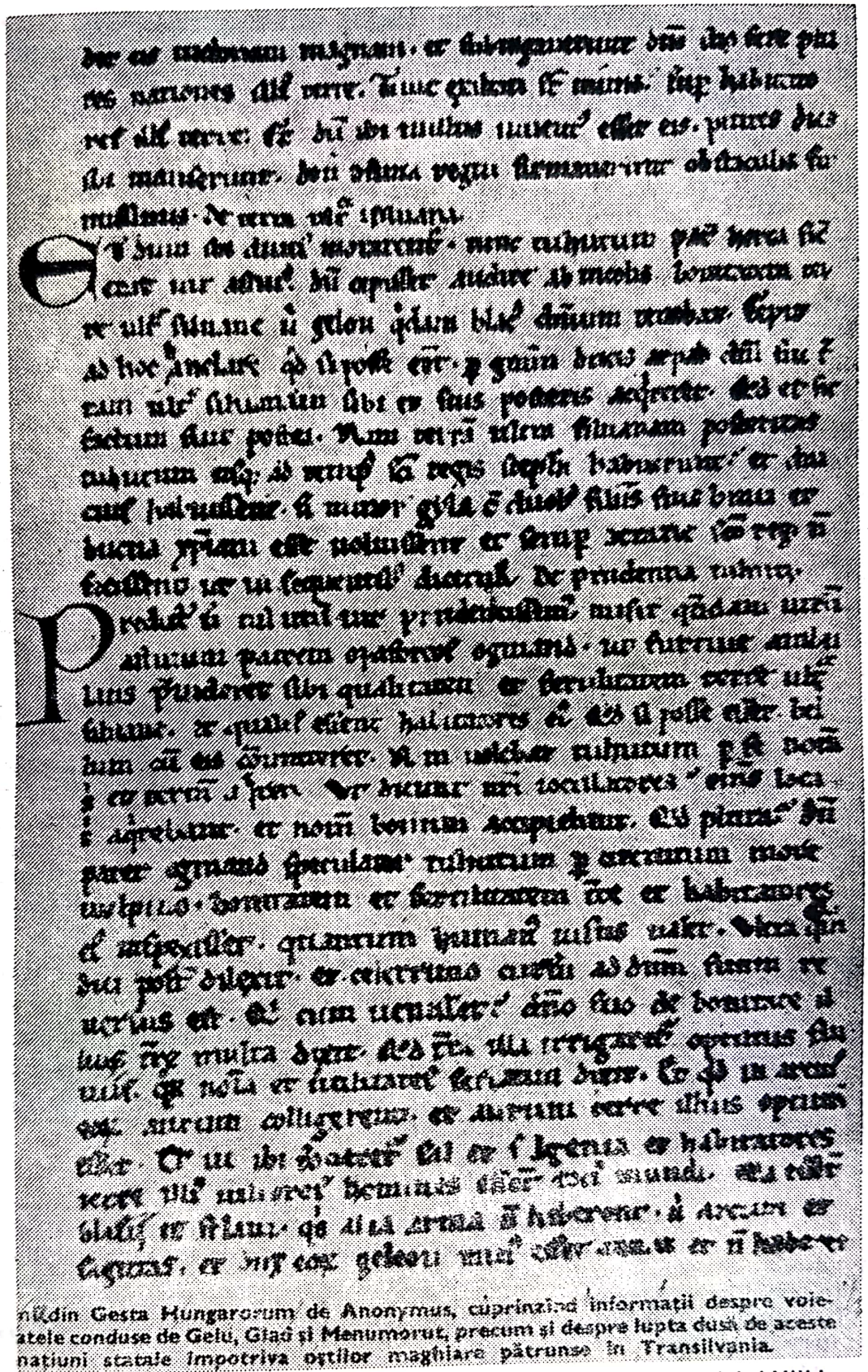

...nă din Gesta Hungarorum de Anonymus, cuprinzînd informații despre voie-vatele conduse de Gelu, Glad și Menumorut, precum și despre lupta dusă de aceste națiuni statale împotriva oștilor maghiare pătrunse în Transilvania.

Facsimil din *Gesta Hungarorum*, scrisă de notarul regelui ungar în secolul al XIII-lea, dar reflectînd și situații anterioare; este atestată existența formațiunilor statale românești înainte de migrația ungară sub ducele Arpad

însă cu bunăvoinţă, şi, încărcîndu-i cu diverse daruri, a treia zi le-a cerut să se întoarcă. Totuşi le-a dat răspuns, zicîndu-le: „Spuneţi lui Arpad, ducele Ungariei, stăpînul vostru, doritori îi sîntem ca un prieten unui prieten, în toate care îi sînt necesare, fiindcă este om străin, şi de multe duce lipsă. Teritoriul însă pe care l-a cerut graţiei noastre nu i-l vom ceda niciodată, cît vom trăi. Ne-a părut rău că ducele Salanus i-a cedat un foarte mare teritoriu, fie din dragoste, după cum spune, fie de frică, ceea ce se neagă. Noi însă nici din dragoste, nici de frică, nu-i cedăm din pămînt, chiar şi cît cuprinde un pumn[1], deşi a zis că are drept asupra lui. Şi vorbele lui nu ne conturbă inima, deşi ne-a arătat că descinde din neamul regelui Atthila, care se numea biciul lui Dumnezeu, şi chiar dacă pe calea violenţei a răpit acest teritoriu de la strămoşul meu, dar acum însă graţie stăpînului meu, împăratul din Constantinopol[2], nimeni nu poate să mi-l smulgă din mîinile mele". Şi, zicîndu-le acestea, le-a dat permisiunea să plece. Atunci Usubuu şi Veluc, solii ducelui Arpad, s-au dus grabnic la stăpînul lor, şi, sosind, au transmis lui Arpad, ce a spus Menumorut. Iar ducele Arpad şi nobilii săi aflînd aceasta s-au aprins de mînie, şi au ordonat ca îndată să se trimeată o armată împotriva lui. Atunci au decis să plece Tosu, tatăl lui Lelu, şi Zobolsu, fiul lui Eleud, care descinde din neamul lui Saac, de asemenea Tuhutum, tatăl lui Horca, bunicul lui Geula şi Zumbor, din care descinde neamul lui Moglut. Aceştia, luîndu-şi rămas bun de la ducele Arpad, cu armată nu mică au plecat, şi au traversat Tisa la vadul Ladeo, neîntîlnind nici o împotrivire. Iar a doua zi au început să meargă călări pe lîngă Tisa spre rîul Someş[3], şi şi-au aşezat tabăra în locul unde este acum Zobolsu, şi în acest loc aproape toţi locuitorii li s-au supus spontan, şi aruncîndu-se la picioarele lor, spre a nu suferi vreo nenorocire, şi-au dat copiii ca ostateci. Căci se temeau de ei mai toate seminţiile, şi unii viaţa şi-au salvat fugind din ţara lor. Aceştia sosind la Menumorut, l-au anunţat ce au făcut. Acesta auzind aceasta a fost cuprins de o atît de mare groază[4] încît n-a mai îndrăznit să-şi ridice mîna, căci toţi locuitorii se temeau de ei foarte mult, deoarece auziseră că ducele Almus, tatăl lui Arpad, descinde din neamul regelui Atthila, de aceea nimeni nu credea că poate să mai trăiască decît graţie lui Arpad, fiul ducelui Almus, şi nobililor săi, de aceea cei mai mulţi din voinţa lor s-au supus [...]

XXI. [...] Pe urmă însă Zobolsu şi Thosu, plecînd de aici[5], au ajuns la fortăreaţa Satu Mare[6], şi, după o luptă de trei zile, asediind fortăreaţa, au obţinut victoria. Şi, a patra zi, intrînd în fortăreaţă, pe ostaşii ducelui Menumorut, pe care i-a putut prinde, i-a ferecat în lanţuri şi i-a pus în fundul cel mai întunecat al unei carceri, şi pe fiii locuitorilor i-a luat ca ostateci şi fortăreaţa au înţesat-o cu soldaţi, iar ei au pornit spre porţile Meziesului[7].

---

[1] În textul latin este diminutivul de la *pugnus, -i*, şi anume: *pugillus*.

[2] Invocarea de către Menumorut a suzeranităţii împăratului de la Constantinopol, socotit continuator al Imperiului roman, fie şi numai o suzeranitate nominală, era o împrejurare în plus pentru a stăvili dorinţa de expansiune a ducelui Arpad.

[3] În textul latin: *Zomus*.

[4] În textul latin lipseşte un cuvînt; mai mulţi editori au socotit că poate fi *timor* (deci: *timorare, groază*).

[5] Dintre Nyr şi Tisa.

[6] În textul latin: *Zotmar*.

[7] În textul latin: *portas Mezesinas*.

Scanned with OKEN Scanner

XXII. Însă Tuhutum și fiul său Horca, deplasîndu-se călări prin părțile Nyrului, au subjugat mulți locuitori de la pădurile Nyrului pînă la Umusuer[1]. Și fără ca cineva să ridice mîna contra lor, fiindcă ducele Menumorut și ai săi nu au îndrăznit să lupte contra lor, ci au început să păzească la rîul Criș[2]. Atunci Tuhutum și fiul său Horca, plecînd din Sălaj[3] au venit în părțile Mezeșului la Zobolsu și Thosu, și cînd s-au văzut împreună s-au bucurat foarte mult, și, făcînd un ospăț, fiecare se lăuda pe sine de victoria sa. Iar în dimineața următoare Zobolsu, Thosu și Tuhutum au început să se sfătuiască încît hotarele stăpînirii ducelui Arpad să fie la poarta Mezeșului. Atunci locuitorii țării, la porunca lor, au ridicat porți de piatră și au făcut o îngrăditură mare de arbori la hotare. Apoi cei trei bărbați numiți mai sus au comunicat toate faptele lor ducelui Arpad și fruntașilor săi prin trimiși siguri [...]

[...]

XXIV. Și oprindu-se aici mult timp, atunci Tuhutum, tatăl lui Horca, cum era el om priceput, după ce a început să afle de la locuitori despre bunătățile țării Ultrasilvane[4], unde stăpînirea o ținea un oarecare blac Gelu[5], a început să ofteze, dacă n-ar fi posibil a primi grația ducelui Arpad să obțină țara Ultrasilvana[6], pentru sine și urmașii săi. Ceea ce ulterior s-a și întîmplat în fapt, căci urmașii lui Tuhutum au deținut teritoriile de peste munți pînă în timpul regelui Ștefan cel Sfînt[7], și mult timp le-ar fi stăpînit dacă Gyla cel mic, împreună cu cei doi fii ai săi, Bivia și Bucna, ar fi vrut să se facă creștini și dacă n-ar fi acționat fără încetare împotriva sfîntului rege, după cum se va spune în cele ce urmează.

XXV. Iar Tuhutum numit mai sus, om foarte prudent, a trimis pe un oarecare bărbat viclean, pe Ogmand, tatăl lui Opaforcos, pentru ca umblînd pe furiș, să se informeze asupra calității și fertilității țării Ultrasilvane, și cum sînt locuitorii săi, și dacă ar fi cu putință să facă război cu ei, căci Tuhutum voia să-și cîștige și nume și pămînt. Cum spun glumeții noștri: toți au cîștigat pămînt, și au primit și nume bun. Ce să mai spun? În timp ce tatăl Ogmand, iscoada lui Tuhutum, dînd tîrcoale ca o vulpe, a cercetat, pe cît poate să înconjoare vederea omului, bogăția și fertilitatea pămîntului și pe locuitorii săi, i-a plăcut foarte mult și, cu mare repeziciune, s-a întors la stăpînul său. După ce a sosit, i-a spus stăpînului său despre bunătățile acelui pămînt. [...]

[...]

XXVI. Atunci Tuhutum auzind despre bunătățile acelui teritoriu, a trimis solii săi la ducele Arpad, ca să-i dea voie să se ducă dincolo de păduri pentru a lupta contra lui Gelu. Ducele Arpad, după consfătuirea avută, a lăudat cu voluptate pe Tuhutum și i-a dat voie să meargă dincolo de păduri pentru a lupta contra lui Gelu. Auzind aceasta de la trimisul său, Tuhutum s-a pregătit cu ostașii săi și, după ce și-a lăsat tovarășii săi acolo, a plecat peste păduri, către răsărit, contra lui Gelu, ducele blachilor[8]. Iar Gelu, ducele ultrasilvan[9], aflînd despre venirea lui, și-a strîns armata și, foarte repede, a pornit

---

[1] Rîu mic în zona Bihor.
[2] În textul latin: *Cris.*
[3] În textul latin: *Ziloc.*
[4] ... *terre Ultrasilvane*, ...
[5] ... *Gelou quidam Blacus dominium tenebat*, ...
[6] ... *terram Ultrasilvam*...
[7] În textul latin: *sancti regis Stephani.*
[8] ... *Gelou ducem Blacorum.*
[9] ... *dux Ultrasilvanis*...

călare în calea lui, pentru a-l opri la porţile Mezeşului, dar Tuhutum, traversînd pădurea într-o zi, a sosit la rîul Almas. Atunci ambele armate au ajuns faţă în faţă, între ele găsindu-se numai rîul. Ducele Gelu, cu arcaşii săi, voia să-i oprească acolo.

[...]

XXVII. Şi făcîndu-se dimineaţă, Tuhutum, înainte de auroră, a divizat armata sa în două părţi şi partea cealaltă a trimis-o puţin mai sus, pentru ca, trecînd rîul, încît fără să ştie soldaţii lui Gelu, să intre în luptă. Cum s-a şi făcut. Şi deoarece trecerea le-a fost uşoară ambele linii au ajuns deodată la luptă, şi s-au luptat între ei cu înverşunare, dar ostaşii ducelui Gelu au fost învinşi şi mulţi dintre ei ucişi, şi încă cei mai mulţi capturaţi. Cînd ducele Gelu a văzut aceasta, pentru a-şi apăra viaţa, cu puţini a început să fugă. Şi cînd fugea în grabă spre fortăreaţa lui situată lîngă rîul Someş, ostaşii lui Tuhutum, urmărindu-l în fuga mare, l-au ucis pe Gelu lîngă rîul Căpuşi[1]. Atunci locuitorii ţării, văzînd moartea domnului lor[2], după propria voinţă[3] dînd mîna dreaptă, şi-au ales ca domn[4] pe Tuhutum, tatăl lui Horca, şi în locul acela care se cheamă Esculeu, au întărit fidelitatea prin jurămînt, şi din ziua aceea locul acela a fost numit Esculeu, fiindcă acolo au jurat [...]

[...]

XLIV. [...] şi înainte de a face aceasta[5], a hotărît[6] să trimită o armată contra ducelui Glad[7] care avea stăpînirea[8] de la rîul Mureş[9] pînă la fortăreaţa Horom, din neamul căruia, după mult timp, a descins Ohtum, pe care l-a ucis Sunad. Iar în scopul acesta au fost trimişi Zuardu şi Cadusa şi Boyta, care, după ce şi-au luat rămas bun, au plecat călări şi au trecut peste Tisa la Kenesna şi au descălecat lîngă rîul Sztureg[10]. Şi nu s-a aflat nici un adversar care să ridice mîna contra lor, deoarece groaza cuprinsese pe toţi oamenii din acel teritoriu. Şi, plecînd de aici, au ajuns în părţile de la Beguey, şi aici au rămas două săptămîni, pînă ce toţi locuitorii acelui teritoriu, de la Mureş pînă la rîul Timiş[11], li s-au supus şi au dat pe fiii lor ca ostateci. Apoi, îndepărtîndu-se cu oastea, au venit spre rîul Timiş şi şi-au aşezat tabăra lîngă Vadul Nisipurilor şi cînd au vrut să treacă peste rîul Timiş, le-a ieşit înainte Glad, din neamul căruia descinde Ohtun, ducele acelei patrii[12], cu o mare armată de călăreţi şi de pedeştri, cu ajutorul cumanilor şi bulgarilor şi blachilor[13]. A doua zi însă, deoa-

---

[1] În textul latin: *Copus.*
[2] *...domini sui ...*
[3] Expresia *după propria voinţă* este o formulă medievală des folosită şi cînd era vorba de o impunere cu forţa a unei măsuri.
[4] *dominum*
[5] De a porni război împotriva Carinthiei şi a se pregăti pentru a înainta spre Lombardia.
[6] Ducele A r p a d
[7] *Glad ducem.*
[8] *dominium*
[9] În textul latin: *Morus;* mai jos: *Morisio.*
[10] Afluent al Tisei în zona sudică.
[11] În textul latin: *Temes.*
[12] *,... dux illius patrie ...*
[13] *...Cumanorum et Bulgarorum atque Blacorum.*
Rezultă că în sprijinul lui G l a d au venit bulgarii care atunci aveau o formaţiune statală cu centrul la Vidin; cumanii puteau să vină din zona dintre Carpaţi şi Dunăre unde în acelaşi veac exercitau o anumită dominaţie încît unii scriitori numeau acest teritoriu *Cumania;* în „Cumania" din acest spaţiu istoric au trăit încontinuu români, care, dealtminteri, sînt atestaţi prin însuşi acest pasaj.

Scanned with OKEN Scanner

rece fiecare din ambele linii de bătaie nu putuse să treacă valurile rîului Timiș, care se afla între ele, atunci Zuardu a invitat pe fratele său, Cadusa, ca, împreună cu o jumătate din armata lui, să se deplaseze mai jos, și, în orice mod va putea, să treacă dincolo, și să lupte contra dușmanilor. Îndată Cadusa, dînd ascultare dorinții fratelui său, a pornit călare cu jumătate din armată, și, descălecînd, s-a deplasat mai jos în fuga mare, și, cum grația divină a fost de partea lor, trecerea le-a fost ușoară. Și în timp ce o parte a armatei ungurilor cu Cadusa era dincolo, și o jumătate, cu Zuard, dincoace, atunci ungurii au sunat din trompetele de război și trecînd înot peste rîu au început să lupte cu înverșunare. Și, fiindcă Dumnezeu cu grația sa era alături de unguri, le-a dat o mare victorie, și inamicii lor cădeau în fața lor ca snopii după secerători. Și în acest război au murit doi duci ai cumanilor și trei cneji ai bulgarilor, și însuși Glad, ducele lor[1], s-a salvat luînd-o la fugă, dar toată armata lui s-a topit ca ceara de flăcările focului, și a fost distrusă de ascuțișul săbiilor[2].[...]

[...]

LI. Cînd a auzit Menumorut că Usubuu și Velec, cei mai buni războinici ai ducelui Arpad, vin contra lui cu o puternică armată, precedată de secui[3], s-a temut foarte mult și contra lor nu a îndrăznit să le iasă în cale, fiindcă auzise că ducele Arpad și ostașii săi sînt foarte energici în război, că romanii[4] din Pannonia au fost alungați de ei și că au devastat hotarele carinthinilor moravieni și că multe mii de oameni au căzut sub ascuțișul săbiilor lor, și că a ocupat teritoriul Pannoniei și că inamicii lor au fugit dinaintea feței lor. Atunci, lăsînd liberă mulțimea de ostași în fortăreața Bihor, ducele Menumorut, cu soția și fiica sa, au fugit din fața lor, și a încercat să se adăpostească în pădurea Ygfon. Usubuu și Veluc, și toată armata lor, au început să înainteze călări împotriva fortăreței Bihor, și și-au așezat tabăra lîngă rîul Iuzos[5]. Iar în a treia zi, orînduindu-și armatele, au plecat spre castrul Belland, și din cealaltă parte ostașii strînși din diferite națiuni[6] au început lupta contra lui Usubuu și a ostașilor săi. Secuii și ungurii au ucis mulți oameni prin lovituri de săgeți, Usubuu și Veluc au masacrat cu balistele 125 de ostași. Și s-au luptat între ei douăsprezece zile și din soldații lui Usubuu au fost uciși 20 de unguri și 15 secui. A treisprezecea zi însă, după ce ungurii și secuii au umplut șanțurile fortăreței și voiau să pună scări pe ziduri, ostașii ducelui Menumorut, văzînd îndrăzneala ungurilor, încep să se roage de aceste două căpetenii militare și, deschizîndu-le fortăreața, au venit în picioarele goale rugîndu-se înaintea lui Usubuu și Velec, și punîndu-le acestora sentinele Usubuu și Velec ei înșiși au intrat în fortăreață și au găsit acolo multe avuții de ale ostașilor. Și auzind aceasta Menumorut de la vestitorii scăpați cu fuga a fost cuprins de o mare teamă și a trimis soli la Usubuu și Velec cu diverse daruri, și i-a rugat ca ei înșiși să fie favorabili păcii și să lase pe solii săi să meargă la ducele Arpad, pentru a-l anunța că Menumorut, care inițial i-a comunicat că refuză de a-i da vreo palmă de pă-

---

[1] *... dux eorum...*

[2] Este evident că în acest mănunchi de fraze cronicarul-notar regal nu pune virtuțile imaginației hiperbolice în favoarea românilor care își apărau cît puteau de mult ființa și pămîntul țării proprii.

[3] În textul latin: *Siclis.*

[4] *Romanos;* și această mențiune este un argument, alături de altele, în favoarea interpretării că în Pannonia, după stăpînirea vremelnică a hunilor, apoi a avarilor, au continuat și, un timp, chiar s-a dezvoltat, locuirea ei de către populația romanică.

[5] Rîu în Bihor, în spre Criș.

[6] *...nationibus;* este unul din sensurile purtate de *natio,-onis*, similar cu *popor* în sens etnic.

Scanned with OKEN Scanner

mînt, în prezent prin aceiași soli, învins și prosternat, nu stă la dubiu pentru a-i da tot teritoriul[1], și lui Zulta, fiul lui Arpad, pe fiica sa. Atunci Usubuu și Velec au lăudat intenția lui și împreună cu solii săi au trimis vestitori care să roage pentru cauza păcii pe stăpînul lor, pe ducele Arpad. După ce au intrat în insula Sepel și au salutat pe ducele Arpad, a doua zi solii i-au anunțat propunerile lui Menumorut. Iar cînd ducele Arpad a auzit că fiica lui Menumorut este de aceeași etate cu fiul său, Zulta, n-a amînat cererea lui Menumorut și a acceptat pe fiica lui ca soție pentru Zulta, cu teritoriul promis lui și, trimițînd delegați la Usubuu și Velec, le-a dat împuternicirea să celebreze căsătoria și să primească pe fiica lui Menumorut ca soție pentru Zulta și pe fiii locuitorilor, luați ca ostateci, să-i aducă cu ei și ducelui Menumorut să-i dea fortăreața Bihor.[2]

[...]

Anonymi Bele regis notarii, Gesta Hungarorum, XX, XXI, XXII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XLIV, LI.

[*ACT DIN 1222*[3] *DAT DE ANDREI AL II-LEA, REGELE UNGARIEI, RELATIV LA CAVALERII TEUTONI ȘI DIN CARE SE CONSTATĂ EXISTENȚA POPULAȚIEI ROMÂNEȘTI AUTOHTONE*]

[...] Iar primul hotar al acestui ținut[4] începe de la întăriturile cetății Hălmeag[5], și merge pînă la întăriturile cetății Ungra[6] și de aici merge pînă la Miclo-șoara[7], pe unde curge apa numită Olt[8], și așa se urcă pe Olt pînă acolo unde Prejmerul[9] se varsă în Olt. Mai adăugăm că le dăruim sus-numiților frați și cetatea numită Cruceburg, pe care pomeniții frați o clădiseră din nou, împreună cu livezile din jurul aceleia și ținutul de la capătul pămîntului Cruceburg, ce merge pînă la hotarele brodnicilor[10] și de cealaltă parte, de la întăriturile Hălmeagului pînă la izvorul apei ce se cheamă Bîrsa[11], și de aici înaintează pînă la Dunăre[12]. Pentru această danie, făcută de noi sus numiților frați, am dat ca pristav pe banul Ypochz. Am mai îngăduit zișilor frați să țină liber pe

[1] În textul latin: *totum regnum.*
Cronicarul a notat bine refuzul ducelui român de a da teritoriul, însă tot el, în acest pasaj, sesizează schimbarea raportului de forțe în care situație Menumorut a fost nevoit să acționeze și altfel; unele exprimări ale notarului regal denaturează însă, bunăoară calificînd această atitudine că prosternare; e drept, unele exprimări sînt obișnuite formule medievale.

[2] Traducere în variantă nouă, față de textul românesc din urmă cu patru decenii, din *Izvoarele istoriei românilor*, Volumul I, *Faptele ungurilor, de secretarul anonim al regelui Bela.* Traducere de G. Popa-Lisseanu, București, 1934; textul latin l-am folosit după cartea aceasta, pp. 40—42; 42—43; 44; 45; 57—58; 63—65.

[3] Act dat în anul menționat, „înainte de mai 7", după cum au stabilit specialiștii; originalul este un transumpt într-un act al împăratului romano-german, din 15 martie 1280, descoperit în 1891 la Arhivele de Stat din Königsberg; în alte transumpturi sînt unele deosebiri.

[4] Țara Bîrsei.

[5] În textul latin: *Almaye*; tot așa și mai jos..

[6] În textul latin: *Noilat.*

[7] În textul latin: *Nycolai.*

[8] În textul latin, aici, și mai jos: *Alt.*

[9] În textul latin: *Tartelowe.*

[10] În textul latin: *Prodnicorum.*

[11] În textul latin: *Burza.*

[12] În textul latin: *Danubium.*

Scanned with OKEN Scanner

rîul Olt șase corăbii și pe rîul Mureș[1] alte șase, care să ducă sare, prin tot regatul nostru, la mers în jos, iar la venit în sus să aducă alte lucruri; și le-am dat pe vecie în mod liber și oriunde ar voi mine de sare, numite ocne, îndestulătoare pentru acele douăsprezece corăbii. Totodată, i-am iertat pe ei și pe oamenii lor de plata oricărei vămi cînd vor trece prin țara secuilor sau prin țara blachilor[2]; [...]

Documenta Romaniae Historica, D, *Relații între țările române*, Volumul I *(1222—1456)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977, p. 3; text latin, pp. 1—2.

[*BULA PAPALĂ*[3] *DIN 1234 DESPRE ROMÂNI, SUB DENUMIREA* VALATI]

[...]

După cum am aflat, în episcopatul cumanilor[4] sînt niște oameni[5] care ne numesc valathi[6], care, deși după nume se socot creștini, îmbrățișînd diferite rituri și obiceiuri într-o singură credință, săvîrșesc fapte care sînt potrivnice acestui nume. Căci, nesocotind biserica romană, primesc toate tainele bisericești nu de la venerabilul nostru frate..., episcopul cumanilor, care e diecezan al acelui ținut, ci de la niște pseudoepiscopi care țin ritul grecilor, iar unii, atît unguri, cît și theutoni, împreună cu alți drept credincioși din regatul Ungariei, trec la ei ca să locuiască acolo și astfel, alcătuind un singur popor[7] cu pomeniții valathi, nesocotindu-l pe acesta[8], primesc susnumitele taine spre marea indignare a dreptcredincioșilor și spre o mare abatere a credinței creștine.

Așadar, pentru ca din felurimea riturilor să nu se ivească o primejdie pentru suflete, noi, în dorința noastră de a preîntîmpina această primejdie, și ca să nu aibă susnumiții valathi cuvînt din lipsa[9] tainelor de a se îndrepta către episcopii schismatici, dăm prin scrisoarea noastră numitului episcop porunca de a le orîndui, pentru nevoile de mai sus, după chibzuită consfătuire și potrivit rînduielilor conciliului general, un episcop catolic potrivit acelui popor[10] care să-i fie vicar pentru acestea și care să fie ascultător și supus în toate, silindu-i prin pedepse bisericești, fără drept de apel, pe cei care s-ar împotrivi.

Deoarece, însă, tu ca principe catolic, la îndemnul iubitului nostru fiu, Iacob ales[11] de Prenestini, pe atunci legat al scaunului apostolic, i-ai făgăduit sub jurămînt că vei sili pe toți neascultătorii față de biserica catolică din țara ta să se supună acestei biserici, după cum arăta scrisoarea ta întocmită în această

[1] În textul latin: *Mors.*
[2] *...terram Blacorum,...*
[3] Dată în Perugia, de papa Grigore al IX-lea, la 14 noiembrie anul menționat, către principele Bela, fiul regelui Ungariei; în acel timp rege al Ungariei era Andrei al II-lea (1208—1235); principele Bela va deveni regele Bela al IV-lea (1235—1270); actul original se află în Arhivele Vaticanului, Regesta Vatican, vol. 17, fol. 229 v. — 230 r., ep. 313;. fotocopie la Institutul de istorie și arheologie din Cluj-Napoca/1234.
[4] Episcopatul „cumanilor" se afla la sud și răsărit de Carpați, cu sediul, probabil, în zona Milcovului.
[5] *populi*
[6] În textul latin: *Walathi;* mai departe: *Walathis; Walathi.*
[7] *populus unus.*
[8] Pe episcopul cumanilor.
[9] Mai complet: din lipsa săvîrșirii tainelor.
[10] *...illi nationi...*
[11] Ales episcop.

privință și după cum ai spus și prin viu grai aceluiași ales, că vei sili pe susnu-miții valathi[1] să primească pe episcopul pe care zisa biserică li-l va fi dat și că din veniturile pe care le strîngi de la ei vei da[2] venituri îndestulătoare și potrivit demnității sale, după cum ne-a înștiințat numitul ales, rugăm pe înălțimea ta regală, o sfătuim și o îndemnăm stăruitor și-ți poruncim spre iertarea păcatelor tale ca, întrucît nu se cade ca tu să rabzi în regatul tău astfel de schismatici și să lași neîmplinite făgăduielile atît de plăcute lui Dumnezeu și binevenite oamenilor, ce au purces într-un chip vrednic de laudă de pe buzele tale, să te străduiești a le aduce pe de-a întregul la îndeplinire, ca astfel să poți fi pe placul regelui regilor și noi să putem lăuda rîvna sincerității tale prin vrednice laude întru Domnul.

Dat la Perugia în a optsprezecea zi înainte de calendele lui decembrie[3], în al optulea an al ponteficatului nostru.

Documenta Romaniae Historica, D, *Relații între țările române*, Volumul I, *(1222—1456)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977, pp. 20—21; text latin, p. 20.

[*MENȚIUNE DESPRE ROMÂNI, SUB DENUMIREA* ULACHAȚ[4], *LA CRONICARUL ARMEAN VARDAN*[4] *DIN SECOLUL AL XIII-LEA*]

[...]

Dincolo de rîul Dunării este poporul goților. Apoi poporul rușiilor, al căror oraș Moscova le este capitală. În vecinătate se găsește poporul ulachaț[5], apoi poporul bulgarilor, care se întinde pînă la țara saramaților; iar de acolo se merge la iberieni. Toți sînt înspre nord-vest. Țara tracilor e la răsăritul Dalmației. Tracia are șapte țărișoare, rîuri, orașe, insule și orașul Samandria care e pe Lova și pe Seciova, de unde se merge pînă la Constantinopol. Veneția este un port în mijlocul mării, unde se studiază chimia și unde se dă argintu-

---

[1] *Walathos*

[2] Să dea venituri și episcopului.

[3] Adică: 14 noiembrie 1234.

[4] Vardan, zis și Răsăriteanul (Arevelțci, în armeană; precizare făcută după A. Decei); nu se știe anul nașterii; a încetat din viață în anul 1271. Cel mai vechi manuscris al **Geografiei**, atribuită lui, este din anul 1297, și este o copie; prima dată a fost publicat în 1728 la Istanbul; manuscrise se mai află la Paris și Londra. A. Decei a folosit ms. de la Paris, confruntat cu cel de la Londra. Ms. de la Paris, publicat în 1819 de J. de Saint-Martin, este considerat cel mai vechi Se află, la Bibliothèque Nationale. Ms. arménien, nr. 147, fol. 145 a. **Geografia** lui Vardan pornește de la cronica lui Moise Chorenațci, pe care, după obiceiul vremii, o modifică și completează. Între diferitele mss. sînt deosebiri, inclusiv în ceea ce privește referirea la *ulacați*.

[5] În textul armean: *ev Ulachaț[c]*; J. de Saint-Martin a tradus: *la nation des Oulakh*; A. Decei a tradus *neamul ulach*; dar în comentariu are și termenul *popor*; prefer expresia *popor*, pe care am pus-o și în alte locuri ale traducerii dacă se află cuvîntul armean *ev*.

Scanned with OKEN Scanner

lui culoarea aurului. Sînt la franci douăsprezece seminții de limbi diferite, opt la romani, și opt la iberieni. Olintul e un oraș în Tracia, lîngă Stagira, patria lui Aristotel. Mai sînt încă multe seminții, orașe și țări, care nu ni se par vrednice a le descrie și de care de aceea n-am voit să ne ocupăm.

[...]

Vardan, **Djihănnumă;** ms. arménien, nr. 147, fol. 145 a.
Vardan, **Geografia;** Aurel Decei, *Relații româno-orientale. Culegere de studii*, Editura științifică și enciclopedică București, 1978, p. 90, fraza armeană, în caractere latine, la pp. 90—91.

[*ROGERIUS*[1] *DESPRE ORGANIZAREA CNEZIALĂ A ROMÂNILOR ÎN 1241*]

[...] Și-au pus[2] cnezii, adică balivii[3], care să facă dreptate și să le procure cai, animale, arme, daruri și veșmintele trebuitoare. Și așa procuroatorul meu era unul dintre stăpînii aceștia și conducea aproape o mie de case, și erau aproape o sută de cnezi. Aveam pace și adunări pentru a convorbi, și fiecăruia i se dădea dreptate. Acelora[4] li se trimeteau cele mai frumoase fete; și pentru un astfel de dar se întorceau cu oi, boi sau cai. Cnezii se întruneau aproape în fiecare săptămînă. Eu însă ca să cunosc mai ales viața lor, și să cunosc pe unii dintre mai marii lor, și să discern dacă mi se oferă vreo cale de răscumpărare mă duceam la ei cu cneazul meu.

Într-o situație oarecare toți cnezii au cerut ca din anumite case să vină împreună cu daruri, în prezența lor, bărbații și femeile și copiii. M-am temut nu puțin de această veste, necunoscînd profund cauza ei. Am ales să mă duc mai bine cu acei cnezi la armată, decît să rămîn în casă sub astfel de dubiu. De aceea, goi și desculți, am rămas de pază carelor în niște corturi de ale ungurilor, care în timpul muncii lor s-au prefăcut în tătari[5]. Cnezii însă au plecat să primească darurile, aceștia[6], după ce au primit darurile, au condus pe toți care le-au prezentat într-o vale și jefuindu-i neomenos, și lăsîndu-i goi, tot acolo i-au ucis.

[...]

Rogerii, **Carmen miserabile. Super destructione Regni Hungariae temporibus Belae IV regis per Tartaros facta, XXXV**[7].

---

[1] Italian, Rogerius — cum a fost numit în latinește — a îndeplinit, un timp, funcții eclesiastice în regatul ungar; în anul 1241 a căzut prizonier la tătari; a încetat din viață la 14 aprilie 1266.
[2] Locuitorii reveniți în satele pustiite de incursiunea tătară.
[3] Rogerius compara pe cnezii români cu balivii italieni.
[4] Tătarilor
[5] În textul latin: *tartari*.
[6] Tătarii
[7] Traducere refăcută, pornind de la *Izvoarele istoriei românilor*, Vol. V, *Cîntecul de jale, de Rogerius*, Traducere de G. Popa-Lisseanu, 1935, București, pp. 89—90. Textul original nu s-a păstrat; primele texte tipărite ale cronicii sînt din 1488, ca anexă la cronica lui Ioan de Thurocz, sau în ediție separată imprimată la Brno, în Moravia.

Scanned with OKEN Scanner

[DIPLOMA[1] DATĂ DE REGELE UNGAR, BELA AL IV-LEA, LA 2 IUNIE 1247, CAVALERILOR IOANIȚI DIN CARE AFLĂM DESPRE FORMAȚIUNI STATALE ROMÂNEȘTI]

[...] Așa dar, mînați de acest gînd, după o îndelungată sfătuire cu fruntașii și baronii regatului nostru, ne-am oprit la această hotărîre luată dimpreună cu venerabilul bărbat Rembald, marele preceptor al casei Ospitalierilor din Ierusalim[2], din părțile de dincoace de mare, cu privire la repopularea regatului nostru, care prin năvălirea dușmănoasă a națiunii[3] barbare numită tartari[4], a îndurat mare pagubă, atît prin pierderea bunurilor, cît și prin uciderea locuitorilor, că deoarece acel preceptor în numele casei Ospitalierilor s-a îndatorat de bună voie, pe sine și casa Ospitalierilor, să ia armele pentru ajutorarea regatului nostru în vederea apărării credinței creștine, potrivit cu actul scris mai jos, și să ne dea sfat și ajutor credincios pentru popularea țării noastre, și să se supună și la celelalte îndatoriri ce se vor arăta îndată în această scrisoare, îi dăm și îi dăruim lui și prin dînsul numitei case întreaga țară a Severinului[5] împreună cu munții ce țin de ea și cu toate celelalte ce atîrnă de ea, precum și cnezatele lui Ioan și Farcaș[6], pînă la rîul Olt[7], afară de teritoriul cnezatului voievodului Litovoi[8], pe care îl lăsăm olatilor[9] așa cum l-au stăpînit aceștia și pînă acum. Totuși în așa fel încît jumătate din toate foloasele și veniturile și slujbele din întreaga țară a Severinului amintită mai sus, și din cnezatele numite mai sus, să o păstrăm pe seama noastră și a urmașilor noștri, cealaltă jumătate căzînd în folosul casei pomenite mai sus, afară de bisericile clădite și cele ce se vor clădi în toate teritoriile sus zise, din veniturile cărora nu păstrăm nimic pe seama noastră, rămînînd totuși neatinse cinstea și drepturile arhiepiscopilor și episcopilor pe care știe că le au, lăsînd deoparte și toate morile dintre hotarele țărilor amintite atît cele clădite cît și cele ce se vor clădi, în afară de cele din țara Lytua[10], precum și toate clădirile și semănăturile făcute cu cheltuiala fraților zisei case, și fînețele și pășunile pentru vitele și oile lor, și pescăriile care sînt acum în ființă sau care se vor face de către ei, care toate vrem să se oprească în întregime în folosul fraților acestora, afară de pescăriile de la Dunăre[11] și iazurile de la Celei[12] pe care le păstrăm împreună pe seama noastră și a lor. Și mai îngăduim ca jumătate din toate veniturile și foloasele ce se vor strînge pe seama regelui de la olatii ce locuiesc în țara Lytua, în afară de țara Hațegului[13] cu cele ce țin de ea, să le culeagă sus zisa casă. Mai voim ca amintiții olati să ajute pe

[1] Transump, în Arhivele Vaticanului; Reg. Vat. 22, fol. 75—76 v, ep. 533. fotocopie la Institutul de istorie și arheologie din Cluj-Napoca/1247.
[2] În textul latin: *Hospitalis Jerosolimitani.*
[3] *nationis;* e unul din sensurile provenite de la o interpretare dată în antichitate, și anume indicarea unei colectivități umane, care nu era helenă ori romană.
[4] Adică: tătari.
[5] *...terram de Zeurino...*
[6] *...kenezatibus Joannis et Farcasii...*
[7] În textul latin: *Olth.*
[8] *... terra kenezatus Lytuy woivode, ...*
[9] În textul latin: *Olatis.*
[10] *...terra Lytua...*
[11] În textul latin: *Danubii.*
[12] În textul latin: *Cheley.*
[13] *...terra Harszoc...*

Scanned with OKEN Scanner

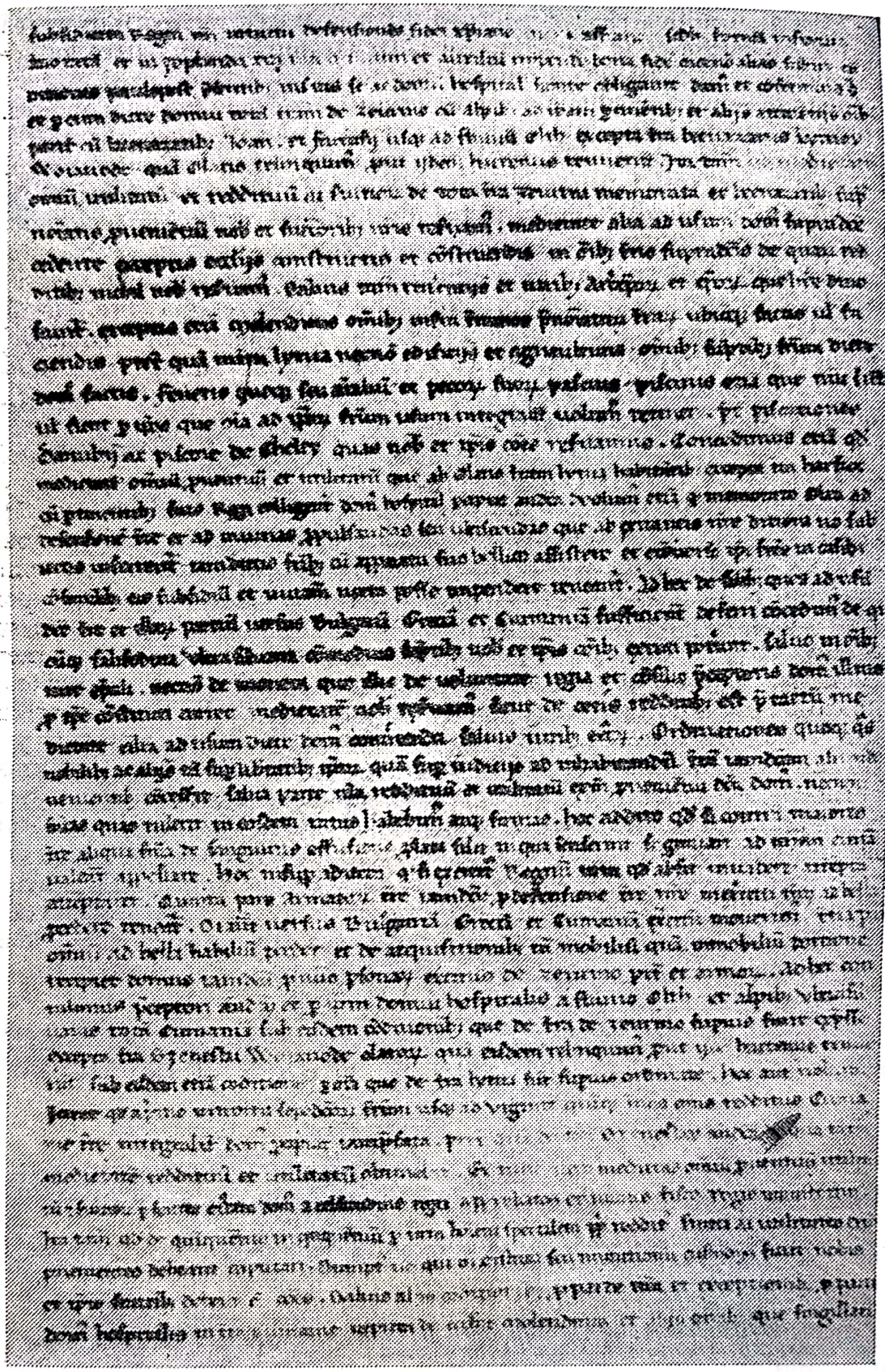

Facsimil din diploma acordată de regele ungar Cavalerilor Ioaniți, în anul 1247, din care rezultă existența formațiunilor statale românești

sus zișii frați cu mijloacele lor ostășești întru apărarea țării și înfrîngerea și pedepsirea atacurilor ce ni s-ar aduce de către străinii, iar din partea lor acești frați să fie datori la prilejuri asemănătoare să le dea lor sprijin și ajutor, pe cît le va sta în putință. Pe lîngă acestea, din sarea ce le-am îngăduit să ducă în chip îndestulător spre folosința acelei țări și a părților dinspre Bulgaria, Grecia și Cumania[1], din orice ocnă din Ultrasilvana de unde vor putea mai ușor să o scoată cu cheltuiala dimpreună a noastră și a lor, fără atingerea întru nimic a dreptului episcopal; tot astfel și din banii ce vor umbla acolo din voința regelui și hotărîrea preceptorului acestei case, ce va fi în slujbă în acea vreme, jumătate o păstrăm pe seama noastră, precum s-a spus mai sus și despre celelalte venituri, cealaltă jumătate avînd a fi îndreptată spre folosul zisei case, fără atingerea drepturilor bisericilor. De asemenea, rînduielile pe care le va fi hărăzit zisa Casă nobililor și altora venind din alte părți să locuiască în ținuturile amintite, atît în privința libertăților lor cît și a judecăților, precum și hotărîrile judecătorești pe care le vor fi rostit împotriva acelora, le vom încuviința și întări, fără atingerea părții noastre din folosințele ieșind de acolo, cu acest adaos că de se va rosti vreo osîndă ⟨într-o pricină de⟩ vărsare de sînge împotriva mai marilor țării[2], și ei se vor simți nedreptățiți, să poată face apel la Curtea noastră. Mai adăugăm că dacă ar veni vreo oaste asupra regatului nostru, de care lucru să ne ferească Dumnezeu, a cincea parte din ostașii țării amintite să fie datori a veni în oastea noastră și a porni la război pentru apărarea țării noastre. Dar dacă vom îndrepta oaste spre Bulgaria, Grecia și Cumania va purcede a treia parte din cei în stare a merge la război, și din prada de război, atît cea mișcătoare cît și cea nemișcătoare, numita casă își va primi partea sa după numărul ostașilor din Severin, precum și a armelor lor. Pe lîngă aceasta am dăruit amintitului preceptor, și printr-însul casei Ospitalierilor, toată Cumania, de la rîul Olt și munții Ultrasilvanei, sub aceleași îndatoriri ce sînt arătate mai sus cu privire la țara Severinului, în afară de țara lui Seneslau, voievodul olatilor[3], pe care le-am lăsat-o acelora așa cum au stăpînit-o și pînă acum, și întru totul sub toate acele îndatoriri, rînduite mai sus, cu privire la țara Lytua. [...]

Documenta Romaniae Historica, B, *Țara Românească*, Vol. I, *(1247—1500)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966, pp. 7—9; text latin, pp. 3—5.

[*ACT DE DANIE*[4] *EMIS LA 8 IANUARIE 1285 DE LADISLAU, REGE AL UNGARIEI, ÎN CARE SE VORBEȘTE DE LITOVOI ȘI FRATELE SĂU BARBAT*]

[...]

Și, în sfîrșit, cînd, fiind încă copil, începusem noi a domni[5] după moartea prea iubitului nostru tată, iar voievodul Litovoi[6], împreună cu frații săi, în

[1] Aici, și mai jos, prin *Cumania* se înțelegea și pămîntul românesc dintre Carpați și Dunăre, datorită extinderii, un timp, a dominației creată de noul val migrator al pecinegilor, uzilor și cumanilor.

[2] *...maiores terre...*

[3] *... terra Szeneslai woiavode Olatorum, ...*

[4] Transump în actul lui Carol Robert, regele Ungariei, din 20 ianuarie 1326, cuprins în actul lui Ludovic I, regele Ungariei, din 2 octombrie 1367; fotocopie la Arhiva Națională Maghiară, D1. 57 357.

[5] Ladislau al IV-lea, rege al Ungariei în anii 1272—1290.

[6] În textul latin: *Lythway wayuoda.*

infidelitatea sa, ocupase pentru sine o parte din regatul nostru existentă dincolo de munți și cu toate avertismentele noastre nu s-a îngrijit să plătească veniturile ce ni se cuveneau din acea parte, l-am trimis împotriva lui pe desnumitul magistru Georgius[1], care, luptînd împotriva aceluia cu cea mai mare credință, l-a ucis pe el, iar pe fratele lui, cu numele Barbat, l-a luat în captivitate și ni l-a adus nouă; pe deasupra, pentru răscumpărarea acestuia noi am stors o sumă nu mică de bani și astfel prin serviciile acestui magistru Georgius a fost reașezat iar tributul nostru din acele părți. [...]

Documenta Romaniae Historia, D, *Relații între țările române*. Vol. I *(1222—1456)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977, pp. 32—33; text latin, p. 31.

[*DOCUMENT[2] AL REGELUI UNGARIEI, CAROL ROBERT, DIN 26 IULIE 1324, DIN CARE REZULTĂ EXISTENȚA ȚĂRII CONDUSĂ DE BASARAB VOIEVOD*]

[...]

Așadar, noi, care, din slujba cîrmuirii pe care am luat-o asupra noastră, sîntem datori să păzim pe fiecare în dreptul său, ascultînd cu luare aminte rugămintele magistrului Martinus și amintindu-ne meritele și slujbele credincioase pe care ni le-a adus, și ni le-a făcut nouă și regatului nostru, neobosit, împreună cu fiii lui, cu vărsarea sîngelui său și rîvna celei mai mari credințe pentru înălțarea domniei și a slavei noastre, în felurite expediții și treburi ale noastre, și îndeosebi în expediția noastră pe care am făcut-o spre Zagreb[3] și în altă expediție pe care am avut-o sub cetatea Mehadia[4], unde, îndeosebi prin grija sa devotată și slujba sa credincioasă, am redobîndit și am supus stăpînirii noastre cetatea pe care o ținea Ioan, fiul banului Teodor[5], răzvrătit împotriva maiestății noastre; de asemenea, în lupta cu oștile foarte multe ale theutonilor și bohemilor care au încercat prin lovituri dușmănoase să treacă hotarele țării noastre; de asemenea, prin purtarea soliilor noastre, în mai multe rînduri, la Basarab,[6] voievodul nostru al Transalpinei, unde și-a îndeplinit slujba soliei sale în chip credincios și vrednic de laudă, voind să răsplătim prin bunăvoința regească slujbele sale atît de multe și însemnate, am întors ⟨...⟩[7], magistrului Martinus ⟨...⟩ moșia Dawar, împreună cu susnumitul pămînt Pelynteluk, ce ține de aceea susnumită[8] pentru a o stăpîni în veci ⟨...⟩.

[...]

Documenta Romaniae Historica. D. *Relațiile între țările române*, Vol. I, *(1222—1456)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977, p. 37; text latin, p. 36.

---

[1] Magistrul G e o r g i u s, căruia regele, prin acest act, îi întărește o danie; mai departe, în textul latin: B a r b a t h.

[2] Originalul, în Arhiva privată a capitolului din Nitra, fasc. XLIV, nr. 59

[3] În textul latin: *Zagrabiam*.

[4] În textul latin: *Myhald*.

[5] *.., Johannes, filius Theodori bani,...*

[6] În textul latin: B a z a r a b; în ceea ce privește denumirea țării, am transpus cît mai aproapiat de expresia latină. *Transalpina*, și nu *Țara Românească*, deoarece denumirea aceasta din urmă este mai tîrzie și limitativă.

[7] Lacune în textul latin publicat.

[8] Moșia numită mai sus.

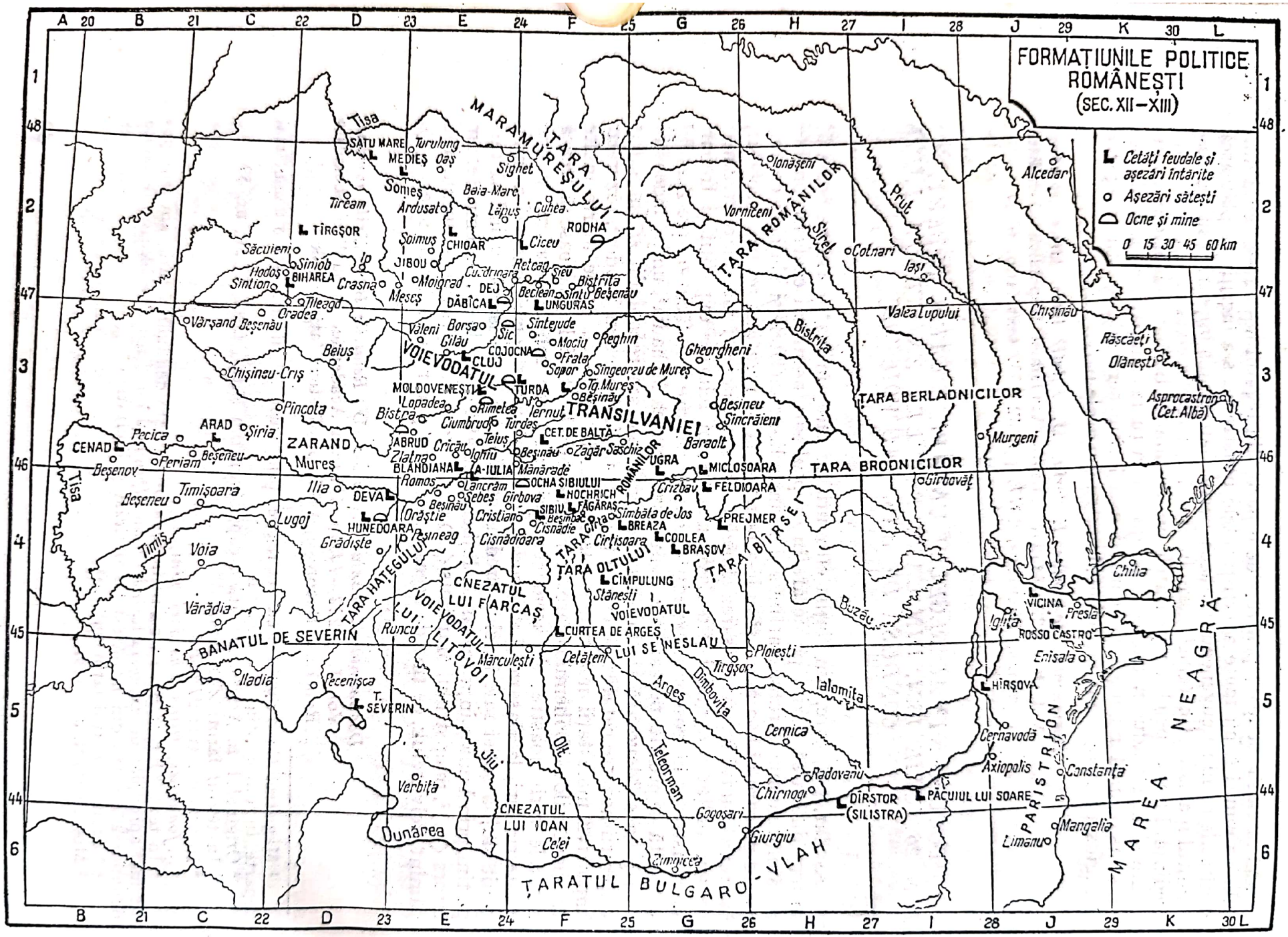

Formațiunile politice românești în secolele al XII-lea — al XIII-lea; hartă apărută în lucrarea *Voievodatul Transilvaniei*, de Ștefan Pascu, vol. I, Editura Facla, Cluj-Napoca, 1971, p. 152

Scanned with OKEN Scanner

[ACT DE DANIE[1] AL REGELUI LUDOVIC I, AL UNGARIEI, DIN 1353, DIN CARE REZULTĂ EXISTENȚA ANTERIOARĂ A ROMÂNILOR ÎN MARAMUREȘ]

[...]

Prin aceste rînduri voim să ajungă la cunoștiința tuturor că, întrucît potrivit cuprinsului scrisorii prealuminatului principe Ludovic, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, îndreptată nouă la dînsul, noi la porunca numitului rege am trimis spre mărturie pe chibzuitul bărbat domnul Mihail[2], preotul altarului sfîntul Emeric, mărturisitorul din aceeași biserică a noastră, împreună cu magistrul Georgius, fiul lui Gregori de Rosaly, omul pomenitului domn regele, ca să ia seama de hotărnicirea și ridicarea semnelor de hotar ale unei moșii de seamă și de frunte numită Cuhnea[3] precum și a celor ce țin de ea, aflătoare, adică după cum se spune, în destrictul Maramureș[4], a olachilor Ștefan și Ioan, fiii lui Iuga[5], tot olach, slujitori credincioși ai numitului domn regele; în cele din urmă acel om al regelui și acel om al nostru, întorcîndu-se la noi, ne-au spus într-un glas astfel, că ei, împreună cu sus-zișii Ștefan și Ioan, fiii lui Iuga, în lunea de după octavele trecute ale sărbătorii Paștilor domnului și în alte zile trebuitoare pentru aceasta, s-au dus la numita moșie Cuhnea și la pămînturile ce țin de ea, și după chemarea în chip legiuit a tuturor vecinilor și megieșilor ei, hotărnicindu-le după adevăratele și vechile lor hotare ce se vor arăta mai jos, dimpreună cu toate folosințele lor și cu cele ce țin de ele, ca: pămînturi de arătură, lunci, păduri, dumbrăvi, rîuri, piscuri înzăpezite, dealuri, văi, drumuri și alte locuri de trecere care obișnuiau să fie acolo după datina olachilor[6] și care sînt acum sau pot fi în viitor le-am lăsat pomeniților Ștefan și Ioan, fiii lui Iuga, spre a le stăpîni cu dreptul lor, fără să se fi ivit atunci vreun împotrivitor.

[...]

Documenta Romaniae Historica, C, *Transilvania*, Vol. X *(1351—1355)*, Sub redacția acad. Ștefan Pascu, București, 1977, Editura Academiei Republicii Socialiste România, pp. 214—215; text latin, p. 213.

[CRONICARUL GRIGORE URECHE[7] DESPRE ÎNCEPUTUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI MOLDOVA]

[...] După răsipa țării dintăi, cum spune mai sus că s-au pustiit de nevoia oștilor lui Flac hatmanul rîmlenescu (sau cum spune leatopisețul cel ungurescu de Laslău craiul ungurescu, cîndu au răsipit tătarii dintr-aceaste locuri, de au

[1] E dat din Agria, la 24 iunie anul menționat; transumpt în actul regelui Ludovic I, la Arhivele Statului, București, D.I. 539, Peceți, 2.
[2] În textul latin: *Mychaelem.*
[3] În textul latin: *Kohnya.*
[4] În textul latin: *Maromorusyensi.*
[5] ... *Stephani et Johannis Olachorum, filiorum Ige similiter Olachii, ...*
[6] ... *iuxta modum Olachorum...*; adică: după datina românilor.
[7] Nu se cunoaște exact anul în care s-a născut; probabil între 1590—1595; a trăit pînă în 1647.

Scanned with OKEN Scanner

rămas locul pustiu) mai apoi, după multă vreame cum spune mai sus, cîndu păstorii din munți ungurești[1] pogorîndu după vînat au nemerit la apa Moldovei, locuri desfătate cu cîmpi deschiși, cu ape curătoare, cu păduri dease, și îndrăgind locul, au tras pre ai săi de la Maramoroș și pre alții au îndemnat, de au descălicat întăi supt munte, apoi mai adăogăndu-să și crescîndu înainte, nu numai apa Moldovei, ce nici Sireatiul nu i-au hotărît, ce s-au întinsu pănă la Nistru și pănă la mare. [...]

[...]

Și dacă au domnit doi ani[2], au muritu.

Pre acesta semn dintăiași dată ce să arată domniia fără trai, să putea cunoaște că nu va fi așezarea bună între domniia Moldovei, ce cum fu pre scurtu viiața domnului dintăi, așa și domnii ce vor fi înainte, adeasea să vor schimba și între domniia Moldovei multă neașezare va fi.

Pre urma lui Dragoș vodă au stătat la domnie fiiu-său, Sas vodă și au ținut domniia 4 ani ⟨și au murit⟩.

După moartea lui Sas vodă au ținut domniia fiiu-său, Lațco vodă 8 ani.

Pre urma lui Lațco vodă au domnit Bogdan vodă 6 ani.

După domniia lui Bogdan vodă au domnit Pătru vodă, ficiorul lui Mușatu, 16 ani.

După dînsul au domnitu frati-său, Roman vodă, tre ani.

[...]

Grigore Ureche. **Leatopisețul țării Moldovei, de cînd s-au descălecat țara și de cursul anilor și de viiața domnilor carea scrie de la Dragoș vodă pînă la Aron Vodă.**[3]

Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P.P. Panaitescu. Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1955, pp. 63, 66.

---

[1] Mai bine spus: Munții Carpații (Răsăriteni).

[2] Dragoș

[3] Cronica lui Grigore Ureche s-a păstrat într-un număr mare de manuscrise clasificate pentru prima dată de C. Giurescu, în 1916, apoi, cu unele îmbunătățiri și completări, de P. P. Panaitescu, în 1955. Menționăm că cele două manuscrise, mai importante, clasificate de C. Giurescu în grupul A (grupul L = cu lacune; grupul M = cu interpolațiile lui Misail) se află, una la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, mss. românești, 3 439; cealaltă, la Biblioteca Universității din Iași, ms. 25.

Scanned with OKEN Scanner

III. LUPTA POPORULUI ROMÂN PENTRU UNITATE ȘI INDEPENDENȚĂ ÎN SECOLELE XIV-XVIII; IMPORTANȚA EI EUROPEANĂ

TEMATICĂ

Trăsăturile clasice fundamentale, și formele specifice ale orînduirii feudale în istoria poporului român. Împletirea relațiilor de exploatare feudală cu relațiile de proprietate țărănească individuală și de obște.

Condițiile organizării statale; lupta poporului român pentru apărarea neatîrnării, a independenței odată cu afirmarea statelor românești centralizate.

Caracterul unitar al poporului român în evul mediu. Legăturile, cooperările dintre români în creația istorică economică și culturală, în lupta de apărare împotriva expansiunilor străine.

Unirea țărilor române în timpul lui Mihai Viteazul, factorii istorici determinanți, semnificația ei istorică.

Rolul țărănimii ca forță de bază a progresului social, a luptei pentru apărarea independenței în epoca feudală. Luptele maselor populare împotriva exploatării; marile răscoale țărănești.

Evoluția social-economică, cultural-ideologică a poporului român în perioada feudalismului dezvoltat.

Istoria poporului român din secolele XIV—XVIII în contextul istoriei generale, europene.

Începuturile formării elementelor constitutive ale societății moderne pe teritoriul României, a ideologiei ei.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Trăsăturile unitare ale dezvoltării economice, politice și culturale a poporului român.

Mișcarea de eliberare socială antifeudală și împotriva dominației străine.

Lupta poporului român pentru neatîrnare oglindită în cultura medievală.

Semnificația înfăptuirii unității statale românești în timpul domniei lui Mihai Viteazul.

Prezența poporului român în relațiile internaționale în secolele XIV—XVIII.

Începuturile formării ideologiei moderne în istoria poporului român.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism,** Editura politică, București, 1975, pp. 29; 31; 29—30;

* * *

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea populară de pe Cîmpia Libertății de la Blaj consacrată aniversării revoluției de la 1848. 17 mai 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973—iulie 1973,* Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 451—452.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la grandioasa adunare populară consacrată împlinirii a 375 de ani de la prima unire politică a țărilor române și sărbătoririi orașului bimilenar Alba Iulia. 28 mai 1975;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974—septembrie 1975,* Vol. 1, Editura politică, București, 1975, pp. 692; 693.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România. Prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste. 2 iunie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976—noiembrie 1976,* Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 37—38; 38—39.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere cu privire la realizarea unei agriculturi intensive, moderne, de mare randament și înaltă productivitate, la creșterea bunăstării întregii țărănimi. Prezentată la primul Congres al consiliilor de conducere al unităților agricole socialiste, al întregii țărănimi. 18 aprilie 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie—septembrie 1977,* Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 231—232; 233—234.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977,* Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 321—322; 322—323.

* * *

* * * *Documenta Romaniae Historica,* A. *Moldova,* Vol. I, *(1384—1448),* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

* * * *Documenta Romaniae Historica,* B. *Țara Românească,* Vol. I, *(1247—1500),* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.

* * * *Documenta Romaniae Historica,* B. *Țara Românească,* Vol. II *(1501—1525),* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972.

* * * *Documenta Romaniae Historica,* B. *Țara Românească,* Vol. XI *(1593—1600), Domnia lui Mihai Viteazul,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

* * * *Documenta Romaniae Historica.* C. *Transilvania.* Vol. X. *(1351—1355).* Sub redacția acad. Ștefan Pascu, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977.

Scanned with OKEN Scanner

1

[...]

Datorită particularităților dezvoltării sociale, orînduirea feudală a îmbrăcat în țările române, pe lîngă caracteristicile clasice fundamentale, anumite forme specifice originale. Una din cele mai importante constă în împletirea relațiilor de exploatare feudală cu relațiile de proprietate țărănească individuală și de obște, în existența unor categorii de țărani liberi — răzeși și moșneni — stăpîni pe pămînt, care se bucurau de anumite drepturi economice și sociale. Această împrejurare a imprimat țărănimii, în întregul ev mediu, un rol deosebit în viața țărilor românești, făcînd din ea atît forța socială principală a dezvoltării economico-sociale, cît și factorul militar hotărîtor în bătăliile pe care poporul a trebuit să le ducă pentru apărarea entității naționale, a integrității patriei, a dreptului său sacru de a trăi liber.

[...]

Multă vreme, de-a lungul milenarei existențe a poporului român, țărănimea a reprezentat cea mai importantă forță socială a progresului. Lupta de clasă a țărănimii, a maselor populare împotriva asupririi a constituit factorul fundamental al tuturor transformărilor sociale, al înaintării poporului nostru pe calea progresului economico-social și a eliberării naționale.

Țărănimea a constituit forța principală a armatelor multor mari conducători de oști, care au înscris pagini de înălțător eroism în lupta împotriva dominației străine. Figurile legendare ale lui Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și ale altor domnitori, care au dobîndit mari victorii în fruntea oștilor române, vor rămîne de-a pururi în conștiința poporului nostru, în istoria patriei. Țărănimea a dus greul bătăliilor împotriva cotropitorilor străini, pentru unirea țărilor române, pentru cucerirea independenței de stat, pentru închegarea statului unitar național român.

Țărănimea s-a afirmat cu putere ca o clasă socială revoluționară în nenumărate răscoale împotriva dominației feudale. Răscoala condusă de Gheorghe Doja, la care au luat parte țărani români, maghiari, germani și de alte naționalități, marea răscoală țărănească din secolul al XVIII-lea, în fruntea căreia s-au aflat Horia, Cloșca și Crișan, constituie pilde nepieritoare ale hotărîrii cu care țărănimea s-a ridicat împotriva asupririi sociale și naționale, pentru o viață mai bună și mai dreaptă.

[...]

[...] Încă de la apariția primelor formațiuni statale românești, luptele maselor populare împotriva exploatării feudale au fost strîns împletite cu luptele împotriva dominației străine. Această particularitate specifică și-a pus amprenta asupra întregii evoluții sociale a României, asupra felului de a fi și de a gîndi al poporului român, asupra însuși destinului său istoric caracterizat prin lupta hotărîtă, plină de sacrificii pentru libertate și unitate, pentru dreptul de a fi stăpîn în propria țară. Exploatarea feudală a fost agravată de dominația marilor imperii vecine, otoman, habsburgic, țarist — îndeosebi de dominația otomană — care prin războaie, prăzi și biruri au secătuit, veacuri de-a rîndul, avuția țărilor românești. Dominația străină a dus, totodată, la prelungirea în timp a orînduirii feudale, la întîrzierea procesului dezvoltării societății românești, care a rămas în urmă față de centrul și apusul continen-

Scanned with OKEN Scanner

tului, unde destrămarea orînduirii feudale, trecerea la capitalism și închegarea statelor naționale s-au putut realiza cu mult înainte.

În același timp, între poporul român și popoarele acestor imperii — îndeosebi cu poporul rus, popoarele din Balcani și din bazinul dunărean — între forțele progresiste din rîndul acestor popoare, s-au dezvoltat relații de colaborare și ajutor reciproc în lupta pentru idealul libertății naționale și sociale, pentru lichidarea orînduirilor perimate din punct de vedere istoric și făurirea unei vieți mai bune în concordanță cu cerințele obiective ale dezvoltării sociale. [...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 29; 31; 29—30.

[...]

Formîndu-se și dezvoltîndu-se în aceste împrejurări istorice și geografice particulare[1], poporul român a trebuit să ducă, timp de secole, bătălii grele contra cotropitorilor și agresorilor de tot felul, împotriva dominației străine, îndeosebi a Imperiului otoman. Lupta necurmată pentru dezvoltarea de-sine-stătătoare, pentru libertate și neatîrnare constituie, astfel, trăsătura caracteristică fundamentală a întregii istorii a poporului nostru, determinînd însuși modul lui de existență, concepțiile și idealurile sale. Nenumăratele bătălii pe care poporul român a fost nevoit să le poarte de-a lungul timpului, ca și jafurile și agresiunile distrugătoare la care a fost supus, eforturile de refacere, birurile pe care a trebuit să le plătească au avut repercusiuni negative asupra dezvoltării sale, au îngreuiat și încetinit evoluția sa economică și socială, au determinat rămînerea lui în urmă. În același timp, toate aceste suferințe și lupte l-au oțelit, i-au călit voința și dîrzenia, i-au sporit dragostea de țară, i-au întărit hotărîrea de a nu ceda în fața nici unei greutăți, de a nu pregeta în fața nici unei jertfe pentru apărarea patriei. Se poate spune că nu există palmă de pămînt care să nu fi fost udată cu sîngele moșilor și strămoșilor noștri în lupta pentru libertate și neatîrnare, pentru progres economic și social. Nenumărate sînt locurile care vorbesc despre neîntrecuta vitejie a înaintașilor! Nenumărați sînt marii domnitori și eroi populari care și-au înscris numele în mărețul nostru hronic național! În Cartea de aur a țării au rămas nemuritori marii conducători de oști ca Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș, Ioan de Hunedoara, Ioan Vodă cel Viteaz, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Mihai Viteazul și atîția alții. Dar și mai mulți sînt eroii anonimi, masele largi populare care, timp de sute și sute de ani, au făcut zid în calea cotropitorilor, păstrînd prin vremuri, ca o flacără sacră, libertatea pămîntului străbun. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie — septembrie 1977,* Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 321—322.

[1] Mai sus a fost vorba de formarea Imperiului otoman, precum și a altor state expansioniste, ca Imperiul țarist și Imperiul habsburgi

Scanned with OKEN Scanner

[...]

O caracteristică importantă a procesului de formare a statelor feudale românești și apoi a națiunii române, a statului nostru național unitar o constituie faptul că el a avut loc în condițiile vecinătății poporului român cu cele trei mari imperii ale vremii, începînd cu cel otoman, iar mai tîrziu cu imperiile țarist și habsburgic. Această împrejurare a făcut ca timp de peste 400 de ani poporul nostru să fie obiectul unei permanente politici de dominație străină, să îndure mari privațiuni, să ducă lupte grele pentru a-și apăra libertatea, neatîrnarea, propria ființă, pămîntul străbun. Distrugerile provocate de cotropitori, cheltuielile impuse de războaiele de apărare, tributurile plătite în diferite perioade puterilor dominante, îndeosebi Imperiului otoman, au adus mari daune poporului nostru, frînînd progresul forțelor de producție, determinînd rămînerea în urmă pe planul dezvoltării economice și sociale a țării. Merită însă subliniat faptul că, deși înconjurate de trei mari imperii, care, într-o formă sau alta, promovau aceeași politică de dominație și asuprire, țările românești au reușit să-și păstreze permanent autonomia, constituind totodată și un puternic sprijin pentru celelalte popoare din Balcani în lupta lor de eliberare națională. Îndelungata luptă comună dusă împotriva dominației străine, pentru libertate și independență națională a pus bazele unei prietenii trainice între popoarele din Balcani. Trebuie menționat, de asemenea, că, de-a lungul timpului, între poporul român și popoarele imperiilor vecine s-au dezvoltat relații de prietenie și colaborare, raporturi de întrajutorare împotriva politicii claselor dominante. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România. Prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste. 2 iunie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976 — decembrie 1976*, Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 37—38.

[...]

Timp de aproape 500 de ani, țările române au cunoscut asuprirea străină, trebuind să plătească biruri grele Imperiului otoman. Cu toate acestea, spre deosebire de celelalte popoare din bazinul dunărean, care fuseseră integrate Imperiului otoman sau Imperiului habsburgic, poporul român a reușit să-și păstreze autonomia statală. Ca urmare a hotărîrii cu care și-a apărat patria, poporul nostru a reușit să încheie cu Imperiul otoman, încă din vremea lui Mircea cel Bătrîn, tratate care prevedeau obligația Porții de a respecta organizarea țării și a nu se amesteca în treburile sale interne, și chiar angajamentul de a apăra țara împotriva atacurilor străine. Tratate conținînd înțelegeri și angajamente asemănătoare au încheiat domnitorii români și cu Imperiul țarist. Desigur, în decursul timpului, aceste tratate nu o dată au fost încălcate, ceea ce a determinat riposta înverșunată a țărilor române, lupta lor fermă de apărare, impunerea cu arma în mînă a drepturilor sale legitime. Referindu-se la situația în care se găsea România în secolul trecut, Karl Marx scria: „*Prin-*

Scanned with OKEN Scanner

cipatele dunărene sînt două state suverane sub suzeranitatea Porții, căreia îi plătesc tribut, însă cu condiția ca Poarta să le apere de toți dușmanii din afară, oricare ar fi ei, și totodată să nu se amestece sub nici o formă în treburile lor interne"[1]. Statutul de autonomie al țărilor române a asigurat condiții pentru un progres mai intens al forțelor de producție, pentru apariția noilor relații capitaliste, precum și pentru întărirea conștiinței unității naționale și desfășurarea luptei în vederea făuririi statului unitar deplin suveran. Aceasta a făcut ca țările române să poată duce cu succes lupta împotriva agresorilor și, în același timp, să ofere posibilitatea unor reprezentanți înaintați ai popoarelor vecine, subjugate de Imperiul otoman, să se refugieze pe teritoriile țărilor noastre și să organizeze lupta pentru eliberare, pentru afirmarea acestor popoare ca entități naționale destincte.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului independenței de stat a României, 9 mai 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie — septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 322—323.

[...]

Trebuie să spunem cu tărie că păstrarea acestor legături și comunități[2] nu ar fi fost posibilă dacă între toate aceste teritorii, între populația care a locuit de milenii aici nu ar fi existat o strînsă unitate din toate punctele de vedere. E bine să spunem aceasta acum, pentru a lua aminte și anumiți istorici care preamăresc dominația imperialistă, cotropirea popoarelor și care încearcă să jignească națiunea română. În ciuda realităților istorice și naționale evidente, asemenea istorici afirmă că, prin unirea celor trei țări române — a Transilvaniei, Țării Românești și Moldovei —, Mihai Viteazul ar fi dus o politică de cucerire. Oare realizarea unirii pentru prima dată a tuturor țărilor române într-un singur stat — necesitate legică, obiectivă a istoriei — sau, dimpotrivă, dominația diferitelor imperii asupra teritoriilor românești a reprezentat o politică expansionistă, de cucerire? Istoria însăși a confirmat justețea și necesitatea obiectivă a actului săvîrșit de Mihai Viteazul prin realizarea ulterioară a idealului său — ideal al tuturor românilor —, prin înfăptuirea în epoca modernă a statului național român unitar. Iată de ce Mihai Viteazul rămîne o figură luminoasă, progresistă în cartea de aur a poporului român.

[...]

Nu doresc să mă refer la luptele lui Mihai Viteazul. Aceste lupte, ca, dealtfel, și alte momente ale vieții de pe aceste meleaguri, sînt redate în mod minunat în muzeul[3] pe care l-am vizitat cu puțin înainte. Ceea ce aș dori însă să

---

[1] *K. Marx, F. Engels*, Opere, vol. 10, București, Editura politică, 1961, p. 329. (notă în opera din care extragem).

[2] Între țările române.

[3] Muzeul Unirii, din Alba Iulia.

Scanned with OKEN Scanner

menționez este că în toate aceste bătălii purtate de Mihai Viteazul împotriva cotropitorilor străini, pentru unirea țărilor românești — unire pe care a reușit să o realizeze pentru o scurtă perioadă — au luptat, umăr la umăr cu românii, și naționalitățile conlocuitoare. Este cunoscut faptul că secuii au participat la multe bătălii purtate de Mihai Viteazul, inclusiv la bătălia de la Neajlov, precum și la cea de la Șelimbăr; așa cum au mers cu Mihai Viteazul și în lupta pentru unirea tuturor țărilor românești — a Transilvaniei, Țării Românești și Moldovei. Dealtfel, este bine cunoscut adevărul istoric că secuii au luptat alături de Ștefan cel Mare, de Petru Rareș, de alți domnitori din Transilvania, ai Țării Românești și ai Moldovei, așa cum, dealtfel, au luptat alături de români și sași și alți locuitori de altă naționalitate. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la grandioasa adunare populară consacrată împlinirii a 375 de ani de la prima unire politică a țărilor române și sărbătoririi orașului bimilenar Alba Iulia. 28 mai 1975;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974 — septembrie 1975,* Vol. 11, Editura politică, București, 1975, pp. 692; 693.

[...]

Întreaga noastră istorie pune în evidență faptul că țărănimea a fost clasa care, vreme îndelungată, a dus pe umerii ei greul bătăliilor pentru păstrarea și afirmarea ființei poporului român, pentru dezvoltarea națiunii noastre, pentru libertate, neatîrnare și o viață mai bună, pentru transformarea revoluționară a societății.

În ciuda atîtor furtuni ale istoriei, țărănimea a asigurat permanența neclintită a poporului nostru pe aceste meleaguri, păstrînd, totodată, comoara limbii și culturii naționale și înaltele virtuți ale spiritului popular. Ea a fost mult timp principala făuritoare de bunuri materiale și spirituale, clasa care prin munca ei îndîrjită a făcut să renască, de atîtea ori, din cenușă și ruină, țara distrusă și prădată de cotropitori. Sensibilitatea și înțelepciunea țărănimii noastre și-au găsit expresie nu numai în bogăția artei populare, de o mare frumusețe, profunzime și originalitate, ci și într-un cod moral superior, în care sînt înscrise, la loc de frunte, cinstea și omenia, dragostea de muncă și de natură, dîrzenia și neînfricarea în fața greutăților, vitejia și eroismul.

Țărănimea a fost întotdeauna vajnica apărătoare a gliei strămoșești împotriva dominației străine, a expansiunii marilor imperii, ea s-a ridicat ca un zid în fața a nenumărate năvăliri și agresiuni. Ori de cîte ori țara a fost în primejdie, țărănimea a pus mîna pe arme și a sărit la luptă fără să pregete, dovedind o înaltă conștiință patriotică, nestinsă dragoste pentru pămîntul strămoșesc, un impresionant spirit de jertfă. Reprezentînd cea mai mare parte a poporului, țăranii au fost aceia care, de-a lungul secolelor, au asigurat integritatea și libertatea patriei. Ei au constituit principala forță a oștirilor lui Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și a atîtor altor domnitori români care, în încleștarea cu armatele năvălitorilor, au cucerit strălucite victorii pe cîmpul de luptă.

[...]

Țărănimea a înscris, de asemenea, măreațe pagini de eroism în lupta pentru dreptate socială și națională, împotriva exploatării și asupririi feudale și ca-

Scanned with OKEN Scanner

pitaliste, pentru o viață mai dreaptă, mai demnă. Istoria patriei noastre este jalonată de nenumărate răscoale țărănești împotriva asupririi feudale și burghezo-moșierești. Aceste mișcări constituiau o expresie a cerințelor obiective ale evoluției societății românești, a necesității realizării unor schimbări care să deschidă drum liber dezvoltării forțelor de producție, progresului general economico-social al țării, să asigure condiții de viață mai bune pentru masele largi populare. Sînt cunoscute, astfel, marea răscoală de la Bobîlna, una din cele mai puternice mișcări țărănești din Europa, răscoalele țăranilor români și maghiari condusă de Gheorghe Doja, luptele țărănimii iobage de la 1784, conduse de Horea, Cloșca și Crișan.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere cu privire la realizarea unei agriculturi intensive, moderne, de mare randament și înaltă productivitate, la creșterea bunăstării întregii țărănimi. Prezentată la primul Congres al consiliilor de conducere ale unităților agricole socialiste, al întregii țărănimi. 18 aprilie 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 231—232; 233—234.

[...]

În Transilvania, marea majoritate a populației o constituia țărănimea iobagă, clasa cea mai oropsită, mai exploatată și asuprită, care nu se bucura de nici un fel de drepturi și libertăți. Amploarea relațiilor feudale este atestată de faptul că din cele 1 960 de așezări rurale ale Transilvaniei, 1 866 erau locuite de iobagi, din care peste 1 000 000 români și circa 213 000 maghiari. Ilustrativ pentru situația materială deplorabilă a țăranilor este faptul că din cele 7 zile ale săptămînii, aceștia erau obligați să lucreze pînă la 5 zile de clacă pe moșiile nobililor fără nici o plată. Datorită acestor stări de lucruri, Transilvania a fost de nenumărate ori, în decursul secolelor, teatrul unor mari răscoale țărănești. Este, astfel, cunoscut marele război țărănesc din 1514, purtat de armata revoluționară a iobagilor conduși de Gheorghe Doja împotriva nobilimii asupritoare, care a înspăimîntat de moarte clasele stăpînitoare și a stîrnit un profund ecou în întreaga Europă. Una din cele mai profunde și mai răsunătoare mișcări țărănești cunoscute pe continentul nostru a fost, de asemenea, răscoala iobagilor de la 1784 condusă de Horia, Cloșca și Crișan, care a produs o puternică frămîntare și agitație în întreg imperiul habsburgic. În aceste mari răscoale țărănești, ca în toate înfruntările de clasă cu exploatatorii feudali, în lupta pentru condiții de viață mai omenești, pentru drepturi și libertăți sociale, iobagii români și maghiari s-au aflat întotdeauna umăr la umăr, în strînsă frăție și unitate, animați de aceleași interese și țeluri, conștienți că numai împreună pot dobîndi victoria împotriva dușmanului de clasă comun, își pot asigura libertatea și fericirea.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea populară de pe Cîmpia Libertății de la Blaj consacrată aniversării revoluției de la 1848. 17 mai 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973*. Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 451—452.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

În decursul acestei lungi perioade de încercări și lupte necurmate la care a fost supus poporul nostru s-a dezvoltat puternic conștiința originii comune a românilor, precum și conștiința necesității unirii într-un singur stat a Moldovei, Transilvaniei și Țării Românești. Lupta pentru unitate națională a luat un și mai mare avînt în cele trei provincii românești odată cu accelerarea progresului forțelor de producție, cu apariția și dezvoltarea capitalismului. O însemnătate deosebită pentru fundamentarea științifică a ideii unității de neam, de origine etnică și limbă a tuturor românilor au avut cronicarii și învățații poporului nostru din toatè cele trei provincii. Astfel, cronicarul Grigore Ureche scria că „rumânii, cîți se află lăcuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroș, de la un loc sînt cu moldovenii, și toți de la Rîm se trag", iar Miron Costin, demonstrînd că „locul acesta unde este acum Moldova și Țara Muntenească este drept Dachia, cum și tot Ardealul cu Maramorașul și cu Țara Oltului", sublinia că „rumân înseamnă romanus, și unul cînd întreabă pe celălalt despre limbă, zice pînă în ziua de azi: «știi rumâneşte?» — nu zice «moldovenește»"[1]. La rîndul său, marele nostru savant Dimitrie Cantemir, vorbind de daci și de romani, arăta că aceștia „sînt moșii și strămoșii noștri, a moldovenilor, muntenilor, ardelenilor și a tuturor, oriunde se află, a românilor". Literatura despre unitatea și continuitatea pe aceste meleaguri a românilor, precum și despre cerința obiectivă a organizării lor într-un singur stat ia o amploare impresionantă în secolul al XIX-lea. Ion Budai-Deleanu, considerat corifeu al „Școlii Ardelene", spunea că „prestiut lucru este cum fieștecare român, la întrebarea de ce neam este?, va răspunde: eu-s român". Ilustrul revoluționar și cărturar Nicolae Bălcescu scria la mijlocul veacului trecut: „Unitatea națională fu viasarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari care întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră și muriră", iar Cezar Bolliac, în consens cu Bălcescu, adaugă: „Unirea României într-un singur stat nu este o idee numai în capetele cîtorva români prea înaintați; nu este o idee ieșită din dezbaterile de la '48 încoace; ea a fost sentimentul național în toate părțile României de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia".

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România. Prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste. 2 iunie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976 — decembrie 1976*, Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 38—39.

[1] În ceea ce privește această importantă idee, în cuprinsul lucrării de față este redat mai pe larg textul cronicarului.

Scanned with OKEN Scanner

2

[...]

Rămășițele vechii proprietăți în obște asupra pămîntului, care s-au menținut, de exemplu, în Polonia și România după trecerea la gospodăria agricolă țărănească independentă, au servit ca pretext pentru trecerea la forme inferioare ale rentei funciare. O parte a pămîntului aparține țăranului individual și este lucrată în mod independent. O altă parte este lucrată în obște și dă un plusprodus, din care o parte este folosită pentru acoperirea cheltuielilor obștii, iar o parte ca rezervă în caz de recolte proaste etc. Aceste două părți ale plusprodusului, și în cele din urmă chiar întregul plusprodus împreună cu pămîntul pe care este obținut, sînt acaparate treptat de către demnitari ai statului și de către persoane particulare, iar țăranii-proprietari inițial liberi, pentru care se menține obligația de a lucra în comun acest pămînt, sînt astfel transformați în clăcași, respectiv în țărani obligați la plata rentei în produse, în timp ce uzurpatorii pămîntului obștii se transformă în proprietari nu numai asupra pămînturilor uzurpate ale obștii, ci și ai pămînturilor țăranilor.

[...]

Karl Marx, **Capitalul. Critica economiei politice, Vol. III, partea a II-a, Cartea a III-a. Procesul de ansamblu al producției capitaliste. Capitolele XXIX—LV.** Editat sub îngrijirea lui Friedrich Engels, Hamburg, 1894[1].

Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 25. Partea a II-a, Editura politică, București, 1973, pp. 341—342.

[...]

La Mieroslawski vei observa și tu: 1. același om care consideră un royaume diplomatique[2] imposibil în Polonia vrea să facă acolo une *revolution diplomatique*[3], respectiv o revoluție sub auspiciile lui Ludovic Bonaparte și Palmerston; 2. în mod necesar, soarta gminei[4] leșești „democratice" va fi următoarea: dominium[5] propriu-zis va fi uzurpat de coroană, aristocrație etc.; relațiile patriarhale dintre dominium și obștiile țărănești vor duce la apariția iobăgiei; parcelarea facultativă creează un fel de *pătură mijlocie a țărănimii, un ordre équestre*[6], la care țăranul se poate ridica numai atîta timp cît durează războiul de cotropire și colonizarea, dar chiar aceste două condiții grăbesc ruinarea sa. De îndată ce această graniță este atinsă, ordre équestre,

---

[1] În ceea ce privește edițiile primare ale operelor lui Marx, Engels și Lenin, deoarece ne-a lipsit posibilitatea să le consultăm pe toate, am făcut excepție de la principiul de a indica peste tot și pagina, inclusiv la ziare.

[2] În scrisoarea sa, în germană, Marx folosește această expresie în franceză; deci: un regat diplomatic.

[3] o *revoluție diplomatică* (notă în opera din care extragem).

[4] Cuvîntul din text, *gminei*, este din limba polonă, înseamnă: *a obștii*.

[5] Cuvînt din latină, indicînd însă o stare anumită a proprietății feudale; *domeniul*.

[6] *un ordin ecvestru*.

Scanned with OKEN Scanner

care nu este în stare să joace rolul unei adevărate stări mijlocii, devine lumpenproletariatul aristocrației. O soartă asemănătoare o au dominium și țăranul și la populația romanică din Moldova, Valahia etc. Acest mers al dezvoltării e interesant, pentru că se poate constata apariția aici a iobăgiei pe cale pur economică, fără o verigă intermediară, sub forma cotropirii și a dualismului național.

[...]

[Scrisoarea lui Karl Marx către Friedrich Engels, la Manchester, trimisă din Londra, 30 octombrie 1856.]
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 29, Editura politică, București, 1968, pp. 72—73.

[...]

În Principatele Dunărene claca se împletea cu renta în natură și cu celelalte atribute ale iobăgiei; ea alcătuia însă tributul principal plătit clasei stăpînitoare. Oriunde găsim asemenea situație, rareori munca de clacă a rezultat din starea de iobăgie; dimpotrivă, de cele mai multe ori starea de iobăgie a rezultat din munca de clacă. La fel s-a întîmplat în Provinciile române. Modul lor de producție inițial era bazat pe proprietatea în obște, dar nu pe proprietatea în obște în forma ei slavă sau cea hindusă. O parte din pămînturi era gospodărită independent de către membrii obștii ca proprietate privată liberă, altă parte — ager publicus — era cultivată de ei în comun. Produsele acestei munci în comun serveau parte ca fond de rezervă pentru anii cu recoltă proastă sau pentru alte eventualități, parte ca fond public pentru acoperirea cheltuielilor de război și bisericești, precum și a altor cheltuieli ale obștii. Cu timpul, demnitarii militari și capii bisericii au uzurpat, odată cu proprietatea în obște, și servituțile legate de ea. Munca țăranilor liberi pe pămîntul obștii s-a transformat în muncă de clacă în folosul celor care furaseră acest pămînt. Totodată se dezvoltă relații de iobăgie, dar numai de fapt, nu de drept, pînă ce Rusia, eliberatoarea lumii, sub pretextul desființării iobăgiei, le-a dat putere de lege. Codicele muncii de clacă proclamat în 1831 de către generalul rus Kiseleff a fost, bineînțeles, dictat de boierii înșiși. Astfel dintr-o singură lovitură Rusia a cucerit și pe magnații Principatelor dunărene și aplauzele cretinilor liberali din întreaga Europă.

În conformitate cu „Règlement organique"[1], cum e intitulat acel codice al muncii de clacă, fiecare țăran valah datorează așa-zisului proprietar funciar, în afară de o mulțime de prestații în natură specificate în amănunt, următoarele: 1. douăsprăzece zile de muncă în general; 2. o zi de muncă la cîmp și 3. o zi la căratul lemnelor. În total 14 zile pe an. Cu o profundă cunoaștere a economiei politice, ziua de muncă nu este luată însă în înțelesul ei obișnuit, ci ca zi de muncă necesară pentru obținerea unui produs mediu zilnic, fixat, cu multă viclenie, la asemenea proporții, încît chiar unui ciclop nu i-ar ajunge

[1] Marx, în contextul german, dă intitularea franceză pentru Regulamentu Organic.

24 de ore. În cuvinte lapidare, de o ironie specific rusească, însuși „Règlement"[1] declară deci că prin 12 zile de muncă trebuie să se înțeleagă produsul unei munci manuale de 36 de zile, prin o zi de muncă la cîmp trei zile, iar pentru o zi la cărătul lemnelor de asemenea de trei ori pe atît. În total: 42 de zile de clacă. Mai trebuie adăugată și așa-zisa Jobagie[2], prestare de servicii care i se cuvin moșierului pentru nevoile extraordinare ale producției. În raport cu mărimea populației sale, fiecare sat trebuie să pună la dispoziție, în fiecare an, un anumit număr de oameni pentru Jobagie. Această muncă de clacă suplimentară poate fi evaluată la 14 zile pentru fiecare țăran valah. Astfel munca de clacă prescrisă se ridică la 56 de zile de muncă anual. Din cauza climei nefavorabile, însă, anul agricol numără în Valahia numai 210 zile, din care se scad 40 de duminici și sărbători și în medie 30 de zile cu vreme neprielnică, în total 70 de zile. Rămîn 140 de zile de muncă. Raportul dintre munca de clacă și munca necesară, $\frac{56}{84}$, sau $66\,^2/_3\,\%$, exprimă o rată a plusvalorii mult mai mică decît aceea care reglementează munca muncitorului agricol sau industrial englez. Aceasta nu reprezintă însă decît munca de clacă stipulată prin lege. Într-un spirit însă și mai „liberal" decît legislația engleză cu privire la reglementarea muncii în fabrici, „Règlement organique" a știut să faciliteze eludarea propriilor sale dispoziții. După ce în 12 zile a făcut 54[3], munca zilnică nominală pentru fiecare din cele 54[3] de zile de clacă a fost iarăși astfel fixată, încît rămîne inevitabil un supliment de muncă pentru zilele următoare. Într-o zi, de pildă, trebuie plivită o porțiune de pămînt care cere pentru această operație, mai ales la lanurile de porumb, un timp de două ori mai lung. Pentru anumite munci agricole, o zi de muncă stabilită prin lege poate fi astfel interpretată, încît ea să înceapă în luna mai și să se termine în luna octombrie. Pentru Moldova prevederile sînt și mai aspre.

„Cele douăsprăzece zile de clacă stabilite prin „Règlement organique" — exclama un boier îmbătat de victorie — însumează 365 de zile pe an!"[4].

Dacă „Règlement organique" al Principatelor dunărene constituia o expresie pozitivă a goanei după supramuncă, legalizată prin fiecare paragraf, Factory-Act-urile[5] engleze reprezintă expresii negative ale aceleiași goane. [...]

Karl Marx, **Capitalul. Critica economiei politice. Cartea I, Vol. I. Procesul de producție a capitalului,** Hamburg[6], 1867.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 23, Editura politică, București, 1966, pp. 248—250.

[...]

Nu capitalul a inventat supramunca. Pretutindeni unde o parte a societății deține monopolul mijloacelor de producție, muncitorul, liber sau neliber, tre-

[1] E vorba de Regulamentul Organic.
[2] În originalul german: ...*die sog. Jobagie*,...
[3] Traducătorul ediției române a **Capitalului** din *Opere*, Vol. 23, 1966, arată că *54* este o eroare evidentă, corect fiind *56*; precizarea are valoare și pentru a doua notare imediat următoare.
[4] Karl Marx face trimiterea: 45. Alte amănunte se găsesc la É. Regnault, „Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes", Paris, 1855.
[5] Legile pentru reglementarea muncii în fabrici.
[6] Prefața: Londra, 25 iulie 1867.

Scanned with OKEN Scanner

buie să adauge timpului de muncă necesar pentru propria sa întreținere un surplus de timp de muncă, ca să producă mijloacele de subzistență pentru proprietarul mijloacelor de producție, indiferent dacă acest proprietar este καλὸς κ'ἀγαθός[1] atenian, teocrat etrusc, civis romanus[2], baron normand, proprietar de sclavi american, boier valah, landlord modern sau capitalist. [...]

Karl Marx, **Capitalul. Critica economiei politice. Cartea I Vol. I, Procesul de producție al capitalului,** Hamburg, 1867; Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 23, Editura politică, București, 1966, pp. 246.

[...]

Valahii, sau dacoromânii, care constituie principala masă a populației din regiunea cuprinsă între cursul inferior al Dunării și Nistru, sînt un popor foarte amestecat[3], de religie ortodoxă, și care vorbește o limbă de origine latină, în multe privințe asemănătoare cu italiana. Cei din Transilvania și Bucovina sînt supușii Austriei, cei din Basarabia — ai imperiului rus, iar cei din Moldova și Valahia — singurele două principate în care rasa dacoromână a dobîndit o existență politică — au propriii lor principi, care se află nominal sub suzeranitatea Porții, dar în realitate sînt sub supremația Rusiei. Despre valahii din Transilvania am auzit vorbindu-se mult în timpul războiului din Ungaria[4][...]

Karl Marx[5], **Politica britanică. — Disraeli. — Emigranții. — Mazzini la Londra. — Turcia,** Londra, 22 martie 1853; *New York Daily Tribune*, nr. 3 737, din 7 aprilie 1853.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 9, Editura politică, București, 1959, p. 9.

[...]

Tot în primăvara anului 1514 a izbucnit în *Ungaria*[6] un război general al țărănimii. Aici se propovăduia o cruciadă împotriva turcilor, iar iobagilor și clăcașilor care vor lua parte la ea li se promitea, ca de obicei, libertatea. S-au adunat aproximativ 60 000 de oameni, care au fost puși sub comanda lui Gheorghe Doja, un secui care se distinsese și în celelalte războaie împotriva turcilor, obținînd chiar un titlu de noblețe. Însă cavalerii și magnații unguri nu priveau cu ochi buni această cruciadă, care amenința să lovească în proprietățile lor și să le ia argații. De aceea au pornit în grabă în urmărirea cetelor izolate de țărani și, maltratîndu-i în fel și chip, și-au luat iobagii înapoi cu sila. Cînd faptul a ajuns la cunoștința armatei de cruciați, furia țăranilor împilați s-a dezlănțuit. Doi dintre cei mai zeloși predicatori ai cruciadei, Laurențiu și Barnabás, au aținat și mai mult ura împotriva nobililor în rîndurile armatei prin

[1] Aristocrat (nota traducătorului din 1966).
[2] Cetățean roman. (nota traducătorului din 1966).
[3] Karl Marx, probabil, a dorit să enunțe diversitatea condițiilor de formare și de existență a poporului român.
[4] Este referire la evenimentele din 1848—1849.
[5] Scris împreună cu Friedrich Engels, dar a fost semnat numai: Karl Marx.
[6] Friedrich Engels se exprimă în acest loc potrivit configurației politico-statale feudale din anul 1514.

Scanned with OKEN Scanner

cuvîntările lor revoluționare. Doja împărtășea și el mînia trupelor sale împotriva nobililor trădători; armata de cruciați a devenit o armată revoluționară, iar Doja s-a pus în fruntea noii mișcări.

[...]

[...] La Cenad el[1] a proclamat republica, desființarea nobilimii, egalitate pentru toți și suveranitatea poporului; apoi a pornit împotriva Timișoarei, unde se retrăsese în grabă Báthory. Dar în timpul celor două luni cît a durat asediul acestei cetăți, timp în care forțele lui Doja au fost întărite de o nouă armată aflată sub conducerea lui Anton Hosu, cele două coloane ale armatei sale din nordul Ungariei au fost învinse de nobili în mai multe bătălii și Ion Zápolya s-a îndreptat împotriva lui cu trupele din Transilvania. Țăranii fură atacați prin surprindere de Zápolya și risipiți; Doja însuși fu luat prizonier, ars de viu pe un tron înroșit în foc și mîncat de oamenii lui, cărora le fusese dăruită viața numai cu această condiție. Țăranii risipiți, strînși din nou de Laurențiu și de Hosu, au fost și de data aceasta învinși, iar toți cei care au căzut în mîna dușmanului au fost trași în țeapă sau spînzurați. Cadavrele țăranilor atîrnau cu miile de-a lungul drumurilor sau la intrarea satelor arse. Se relatează că aproape 60 000 de oameni au căzut în luptă sau au fost masacrați. Iar nobilii au avut grijă ca, în dieta următoare, legea privitoare la șerbia țăranilor să fie din nou recunoscută ca lege a țării.

[...]

Friedrich Engels, **Războiul țărănesc german,** *Neue Rheinische Zeitung, Politisch-ökonomische Revue*, nr. 5—6. 1850.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 7, Editura politică, București, 1960, pp. 398—399; 399—400.

[...]

În 1474 a murit *Petru Aron*, domnul Moldovei, care plătea sultanului tribut; el a luat de bună voie asupra sa această obligație și timp de 18 ani se prezenta în persoană cu tributul la curtea turcească: *urmașul* său *Ștefan* fie că nu-l plătea, fie că nu se prezenta personal; de aceea

la sfîrșitul anului 1474 Soliman a pornit împotriva lui cu o armată de o sută de mii de oameni.

La 17 ianuarie 1475 s-a dat lupta de la *Rahova, în apropierea rîului Bîrlad*; oastea moldovenească ⟨care se compunea din 40 000 de țărani moldoveni, prost înarmați, luați aproape de la coarnele plugului, *5 000 de soldați unguri* (în parte secui) și *2 000 de poloni*⟩ mult mai slabă decît armata turcească, *i-a zdrobit* totuși definitiv pe turci; puțini turci au rămas în viață; au fost omorîți 4 pașale, luate 100 de steaguri.

[...]

Архив Маркса и Энгельса. Под редакцией М. Б. Митина. Том VII, Государственное издательство политической литературы, [Москва], 1940, стр. 203.
Marx, Engels, Lenin despre România, Editura politică, București, 1965, p. 503.

[1] Este vorba tot de Gheorghe Doja.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

În fond, convenția aceasta[1] înseamnă trecerea Principatelor dunărene în mîinile Austriei și încetarea suzeranității turcești asupra lor. Turcii au săvîrșit astfel, ca și rușii odinioară, o încălcare flagrantă a drepturilor poporului moldo-valah. Ei n-aveau dreptul să treacă Principatele dunărene sub ocupație austriacă, după cum n-aveau dreptul nici să le declare provincii rusești.

Pretențiile Porții la suzeranitatea asupra Moldovei și Valahiei se bazează pe tratatele din 1393, 1460 și 1511. Tratatul încheiat în 1393 între Valahia și Turcia conține următoarele articole:

„*Art. I.* Noi, Baiazid etc., în nemărginita noastră îndurare față de Valahia, care s-a supus imperiului nostru invincibil împreună cu domnitorul ei, hotărîm ca această țară să continue să se conducă după propriile ei legi și ca domnitorul valah să aibă libertatea deplină de a declara război și de a încheia pace cu vecinii săi atunci cînd îi va conveni și în felul cum va crede de cuviință.

Art. III. Domnitorii (creștini) sînt aleși de mitropoliți și de boieri.

Art. IV. Domnitorul Valahiei este dator să plătească un tribut anual de 500 de piaștri pentru visteria imperială".

Tratatul încheiat în anul 1460 între Vlad al V-lea, domnitorul Valahiei, și Mahomed al II-lea hotărăște:

„*Art. I.* Sultanul se declară de acord și se obligă, atît în numele său cît și în acela al succesorilor săi, să acorde protecția Valahiei și s-o apere împotriva oricărui dușman, fără a-i cere altceva în afară de recunoașterea suzeranității sale asupra Valahiei ca principat suveran, pentru care voievozii trebuie să plătească Înaltei Porți un tribut de 10 000 de piaștri.

Art. II. Înalta Poartă nu se amestecă sub nici o formă în conducerea locală a sus-numitului principat și nici un turc nu are dreptul de a păși pe teritoriul Valahiei fără un motiv serios.

Art. III. Voievozii continuă să fie aleși, ca și în trecut, de mitropoliți, episcopi și boieri, și aceste alegeri sînt recunoscute de Poartă ca fiind legale.

Art. IV. Poporul valah își păstrează libertatea de conducere în conformitate cu propriile sale legi, și voievozii lui au drept de viață și de moarte asupra supușilor lor, precum și dreptul de a declara război și de a încheia pace fără a putea fi trași la răspundere de către sultan pentru faptele lor"

Al treilea tratat este cel din anul 1511, prin care Moldova recunoaște suzeranitatea Porții și obține condiții mai favorabile decît Valahia.

Se înțelege că tratatele încheiate între Rusia și Turcia n-au putut face să-și piardă valabilitatea tratatele pe care moldovenii și valahii le-au încheiat ei înșiși cu Poarta, întrucît aceste popoare[2] n-au dus niciodată tratative cu rușii și nu i-au dat Porții dreptul să trateze în locul lor. Trebuie să menționăm

[1] Acordul austro-turc din 14 iunie 1854.

[2] Este vorba de un singur popor, poporul român unitar în evul mediu.

Scanned with OKEN Scanner

că în Tratatul de la Adrianopole Rusia a recunoscut ea însăși capitulațiile sus-menționate. În articolul al V-lea din acest tratat se spune:

„Întrucît principatele din Valahia și Moldova s-au supus, prin actul de capitulație, suzeranității Înaltei Porții și Rusia a garantat propășirea(!) lor, e de la sine înțeles că ele continuă să se bucure de aceleași privilegii și imunități care le-au fost conferite prin actul de capitulație"

Din aceste capitulații, care continuă să fie și azi în vigoare, întrucît n-au fost anulate prin nici un fel de tratat ulterior, reiese că Principatele dunărene sînt două state suverane, sub suzeranitatea Porții, căreia îi plătesc tribut, însă cu condiția ca Poarta să le apere de toți dușmanii din afară, oricare ar fi ei, și totodată să nu se amestece sub nici o formă în treburile lor interne. Turcii nu numai că n-au dreptul să pună Valahia sub o ocupație străină, dar le este interzis și lor să treacă pe teritoriul Valahiei fără un motiv serios. [...]

Karl Marx, **Insurecția de la Madrid. — Tratatul austro-turc. — Moldova și Valahia,** Londra, 4 iulie 1854; *New York Daily Tribune*, nr. 4 134, din 9 iulie 1854.

Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 10, Editura politică, București, 1961, pp. 328—329.

[...]

După părerea lui *Vogt*, încă înainte de izbucnirea războiului din Italia, alianța dintre „țarul alb"[1] și „eroul lui decembrie"[2], încheiată anume în scopul eliberării națiunilor, s-a verificat în Principatele dunărene, unde unirea și independența națiunii române au fost pecetluite prin alegerea colonelului Cuza ca domnitor al Moldovei și Valahiei:

„Austria protestează din răsputeri, *Franța și Rusia aplaudă*" (l.c. pag. 65)[3]

Într-un memorandum (apărut în „Preussisches Wochenblatt", 1855), redactat în 1837 de guvernul rus în numele țarului de atunci citim:

„Rusiei nu-i place să-și încorporeze dintr-o dată state cu elemente eterogene... În orice caz, pare mai indicat ca acele țări a căror anexare este *hotărîtă* să rămînă cîtva timp sub administrația unor cîrmuitori proprii, dar absolut dependenți, așa cum am procedat în Moldova și Valahia etc."

Înainte ca Rusia să-și fi încorporat Crimeea a proclamat *independența* acesteia.

---

[1] Nicolae I, împărat al Rusiei în anii 1825—1855.

[2] Napoleon al III-lea; președintele celei de a doua republici franceze; la 2 decembrie 1852 s-a proclamat împărat (pînă în 1870).

[3] Marx citează din lucrarea lui Karl Vogt, **Mein Prozess gegen die Allgemeine Zeitung. Genf, im Dezember 1859,** adică; **Procesul intentat de mine lui Allgemeine Zeitung,** Geneva, decembrie 1859.

Scanned with OKEN Scanner

Într-o proclamație rusă din 11 decembrie 1814 se spune printre altele:

„Împăratul Alexandru, protectorul vostru, vi se adresează vouă, polonezilor. Înarmați-vă singuri pentru a vă apăra patria și a vă păstra *independența politică*".

Ce să mai spunem de Principatele dunărene! De la intrarea lui Petru cel Mare în Principatele dunărene, Rusia s-a îngrijit de *„independența"* lor. La Congresul de la Nemirov (1737), împărăteasa Anna a cerut sultanului independența Principatelor dunărene sub protectoratul Rusiei. La Congresul de la Focșani (1772), Ecaterina a II-a a pledat pentru independența Principatelor sub *protectoratul Europei*. Alexandru I a perseverat în aceste strădanii, pecetluindu-le prin transformarea Basarabiei într-o provincie rusească (pacea de la București din 1812). Nicolae i-a fericit chiar pe români, prin intermediul lui Kisseleff, cu *Regulamentul organic*, și astăzi în vigoare. Întreaga Europă a aplaudat entuziasmată acest cod al libertății, care a instituit cea mai infamă iobăgie. Prin cvasiunirea Principatelor dunărene sub Cuza, Alexandru al II-lea n-a făcut decît să ducă un pas mai departe politica practicată timp de un veac și jumătate de predecesorii săi. [...]

Karl Marx, **Domnul Vogt**, Londra, 1860.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 14, Editura politică, București, 1963, pp. 541—542.

[...] De aceea, Constantin Mavrocordat, prin actul din *5 august 1746* a hotărît desființarea șerbiei și, la 6 aprilie 1749, Adunarea obștească a Moldovei a luat aceeași hotărîre. În schimb, a fost creată ticăloasa instituție a *scutelnicilor*[1]. Proprietarul nu mai e obligat de acum înainte să dea nici instrumentele de lucru etc. Astfel țăranul devine și mai dependent de stăpîn. Decretul lui Mavrocordat obliga pe proprietari să pună la dispoziția cultivatorilor cele două treimi din moșie. Munca obligatorie a țăranului a fost fixată la 24 zile, în afară de dijma din produse. Dar aceste limite n-au fost respectate în practică. Prin această pretinsă emancipare cad asupra țăranilor și dările către stat și rechizițiile. Țăranii sînt acum de două ori jefuiți.

[...]

K. Marx, *Însemnări despre români. (Manuscrise inedite.)* Publicate de acad. A. Oțetea și S. Schwann, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, pp. 134—135.

[...] În scurt timp Horea era în fruntea a 15 000 oameni, însă cea mai mare parte fără arme. Din momentul în care a văzut că nu este vorba de o simplă masacrare a nobililor maghiari, ci de propria sa coroană, Iosif al II-lea porni cu trupele sale împotriva lui. Lupta s-a dat într-un colț al Carpaților între țăranii armați în cea mai mare parte cu furci și coase și soldații Austriei. Preoții fac pe mulți țărani să se retragă din luptă. Cei mai dîrzi urmară în munți pe Horea și Cloșca, care luptară cu deznădejde în contra armatelor

[1] Țărani scutiți de a plăti statului birul, deoarece îl achitau boierului, sau pentru că slujeau la oaste.

Scanned with OKEN Scanner

imperiale. În fine, urmăriți în ultimele lor adăposturi, sînt prinși împreună cu rămășițele micii lor oști. *La 25 febr⟨uarie⟩ 1785*, amîndoi sînt trași pe roată.

Horea a devenit eroul povestirilor populare și simbolul renașterii Daciei. Sentimentele de jale ale poporului de la țară sînt exprimate de poeții de la orașe, ceea ce a contribuit la dezvoltarea literaturii române. [...]

K. Marx, *Însemnări despre români. (Manuscrise inedite).* Publicate de acad. A. Oțetea și S. Schwann, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, pp. 115—116.

3

[*LETOPISEȚUL ANONIM AL MOLDOVEI*[1] *DESPRE FAPTUL CĂ MOLDOVENII ȘI MUNTENII SÎNT DE ACELAȘI NEAM*]

[...]

În anul 7015[2], octombrie 28, a intrat domnul Ion Bogdan[3] voievod în Țara Muntenească[4] cu toate oștile, la locul Rătesații, la Moghila Căiata, pe partea Rebnei. Și acolo a venit un sol de la Radul voievod, un călugăr anume Macsimian, fiul lui Despot, țarul sîrbesc, și a rugat pe domnul Bogdan voievod cu multe rugăminți, să se împace cu Radul voievod, pentrucă sînteți creștini și rude[5]. Și au fost între dînșii multe vorbe și multă rugăminte din partea călugărului. Și domnul Bogdan voievod, văzînd atîta rugăminte, a împlinit și voievodul voia lui pentru pace. Și apoi a trimis cu el pe un sol al său la Radul voievod. ⟨Și acolo a jurat Radul voievod⟩ cu toți boierii săi pe sfînta evanghelie să ție pace veșnică și hotarul după vechiul hotar. Și domnul Bogdan voievodul văzînd atîta rugăminte și jurămînt a făcut ⟨la fel și s-a întors la ale sale⟩.

Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI. Publicate de Ion Bogdan. Ediție revăzută și completată de P.P. Panaitescu, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1959, pp. 22—23, text slavon, pp. 13—14.

---

[1] Letopisețul, scris în limba slavonă și în caractere chirilice, provine, după cum a precizat P. P. Panaitescu, din timpul domniei lui Ștefan cel Mare (1457—1504); manuscrisul se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, nr. 649, mss. slave.

[2] După „era noastră", este anul 1507.

[3] Bogdan al II-lea, urmașul lui Ștefan cel Mare; a domnit între anii 1504—1517.

[4] Моѹнтѧнскои земли; moldovenii spuneau: *Țara Muntenească, Muntenia*, indicînd astfel printr-un termen de înțeles geografic, topografic, și nu etnic, una din țările poporului român unitar.

[5] ... понеже есте Христіане и племенници.

[NICOLAUS OLAHUS[1] DESPRE ORIGINEA ŞI TRĂSĂTURILE COMUNE ALE ROMÂNILOR DIN MUNTENIA, MOLDOVA ŞI TRANSILVANIA]

Nicolaus Olahus; *gravură din epocă; autorul şi data mai concretă a elaborării nu au rămas cunoscute.*

[...]

Cap. XII, §. II. Principele acesteia[2] se numeşte voievod[3]; ⟨în timpul nostru e Radul⟩, cu reşedinţa la Tîrgovişte[4], autoritar şi stăpîn puternic. Se spune că la nevoie poate să strîngă din ţară şi să puie în linie de bătaie pînă la patruzeci de mii de oameni înarmaţi. Este vasal regelui[5], căruia îi prestează jurămînt de credinţă prin delegaţi. În această provincie, de pe timpul strămoşilor noştri[6] pînă în zilele noastre, au fost două familii, provenite la început din aceeaşi casă: una a dăneştilor de la Dan voievod, cealaltă a drăguleştilor, de la Dragula, despre care aminteşte şi Aeneas Sylvius[7], în Europa, cap. II. Dintre aceştia se aleg voievozii legitimi, ridicaţi cînd de armata regelui nostru, cînd de armatele împăratului turcilor.

[...]

Cap. XIII, [...] Principele acestei regiuni[8] se numeşte tot voievod, dar nu este expus la atîtea schimbări primejdioase ca cel al Transalpinei. Totuşi, şi el prestează jurămînt de fidelitate regelui Ungariei. El posedă în Transylvania cîteva cetăţi dăruite de regii unguri, spre a-l menţine în fidelitate. ⟨În vremea noastră[9] în fruntea acestei ţări stă voievodul Petru[10]⟩. Moldovenii au aceeaşi limbă, obiceiuri şi religie ca transalpinii; diferă puţin doar la îmbrăcăminte. Se socotesc mai de neam şi mai generoşi decît transalpinii. Caii lor sînt neîntrecuţi. De mai multe ori s-au îndepărtat de regele Ungariei, adesea au dus războaie cu polonii. Se spune că pot să adune pînă la patruzeci de mii de oameni înarmaţi, şi mai mult. Limba lor şi a celorlalţi valachi a fost odată romană, ca unii care sînt coloni romani[11]; în timpul nostru diferă foarte mult de ea, însă multe din vorbele lor pot fi înţelese de latini.

---

[1] Nicolaus Olahus — numit astfel în latineşte — a trăit între anii 1493—1568; a fost unul dintre cei mai cunoscuţi umanişti proveniţi din rîndurile poporului român.

[2] Principele Ţării Transalpine; este vorba de ţara românească de la sud de Carpaţi; prin chiar expresia *Transalpina* el reflecta unitatea poporului român de o parte şi de alta a Carpaţilor.

[3] În textul latin: *vajvoda.*

[4] În textul latin: *Tragavistya*

[5] Regelui Ungariei.

[6] Strămoşii lui Nicolau Olahus, care erau din Muntenia.

[7] Aeneas Silvius Piccolomini; a se vedea nota 7 de la p. 112.

[8] Moldova

[9] Nicolae Olahus scria în anul 1536.

[10] Petru Rareş, domn în anii 1527—1538; 1541—1546.

[11] Este opinia scriitorilor umanişti care puneau accent pe originea latină a românilor.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Cap. XIV, **§. II.** Poporul acesta[1] este viguros, războinic, are arme și cai robuști și buni. Întreaga regiune are cînd șes, cînd păduri, alternativ; fiind brăzdată de bifurcația și cotiturile apelor, așa cum vom arăta puțin mai jos, are un pămînt fertil: e bogată în vin, aur, argint, fier și alte metale, precum și de sare este plină; este foarte bogată în boi, fiare, urși și pești; încît nu poți acuza natura că n-a adunat în acest ținut tot ce ușurează traiul. În ea sînt patru națiuni[2] de proveniență deosebită: ungurii, secuii[3], sașii și valachii[4]; între aceștia, sașii sînt mai puțin potriviți pentru război. Ungurii și secuii vorbesc aceeași limbă, numai că secuii au cîteva cuvinte proprii seminției lor; despre aceasta vom vorbi mai amplu la sfîrșitul lucrării. Sașii se socotesc a fi coloni saxoni din Germania, aduși aici de Carol cel Mare; că este adevărat, o argumentează asemănarea limbii ambelor popoare. Valachii sînt încredințați că sînt coloni romani. Argumentul acestui lucru este faptul că au multe în comun cu limba romană, și se află în teritoriul lor foarte multe monede ale acestui popor, fără dubiu indicii mari ale vechimii stăpînirii romane aici[5].

[...]

Nicolai Oláhi Arhiepiscopi Strigoniensis, **Hungaria, sive de originibus gentis, regionis situ, divisione, habitu, atque apportunitatibus[6],** cap. XII, § II; cap XIII, cap. XIV, § II.

[*AENEA SILVIUS PICCOLOMINI[7] DESPRE UNITATEA MOLDOVEI ȘI MUNTENIEI, PE CARE LE NUMEȘTE PRINTR-UN SINGUR CUVÎNT*, VALACHIA, *ȘI DESPRE PROVENIENȚA NUMELUI EI*]

[...]

Valachia este o regiune foarte vastă care începînd de la Transsylvania se întinde pînă la Euxinus, este netedă aproape în întregime și e lipsită de ape. Spre sud se află fluviul Ister, la nord sînt rușii[8] pe care cei din vremea

[1] gens; românii din Transilvania.

[2] *nationes;* în sens medieval, aici indicînd o populație prin etnitatea ei și rolul politic.

[3] În textul latin: *Siculi; Saxone.*

[4] Nicolaus Olahus, care se mîndrea cu originea sa etnică română, enunță aici într-o ordine rezultînd din împrejurarea că în această carte se ocupa în mod special de Ungaria; de altminteri, românii din Transilvania care se aflau sub dominația regatului feudal ungar în documentele timpului nu apăreau în enumerări pe primul plan, deși erau „oamenii pămîntului" (am folosit expresia lui Nicolae Iorga) și majoritatea evidentă a populației.

[5] Traducere revăzută, pornind de la: *Umanistul Nicolaus Olahus (Nicolae Românul), 1493—1568.* Texte alese. Studiu introductiv și note. I.S. Firu, Corneliu Albu, Editura științifică, București, 1964, pp. 117—118; 118; 119—120; 121.

[6] Lucrarea **Hungaria, sive de originibus gentis, regiones situ, divisione, habitu, atque opportunitatibus** a fost scrisă, de către Nicolaus Olahus, în anul 1536, la Bruxelles, dar pentru că nu era în redactare definitivată autorul nu a făcut-o publică; primul ei editor a fost Adamus Franciscus Kollarius, în 1763.

[7] Devenit în 1458 papă sub numele Pius al II-lea, Aenea Silvius Piccolomini, scriitor italian de tip umanist, s-a născut la 18 octombrie 1405, la Corsignano; încetează din viață la Ancona, în ziua de 15 august 1464.

[8] În textul latin: *Roxani.*

Scanned with OKEN Scanner

noastră îi numesc rutheni, și către rîul Thiras seminţiile nomade ale sciţilor pe care îi numim azi tartari[1]. Acest teritoriu a fost locuit odinioară de geţi, care l-au pus pe fugă ruşinoasă[2] pe Darius fiul lui Hystaspe şi au pricinuit multe înfrîngeri Thraciei. În cele din urmă au fost subjugaţi şi zdrobiţi de forţele romane. Şi a fost dusă acolo o colonie de romani care să-i ţină în frîu pe daci, sub conducerea unui oarecare Flaccus, după care a fost numită Flaccia[3]. Apoi după o lungă bucată de timp, alterîndu-se numele, aşa cum se întîmplă, a fost numită Valachia, şi în loc de flacci au fost numiţi valachi. Acest popor pînă acum are un grai roman, deşi schimbat în mare parte şi abia putînd fi înţeles de un om din Italia.

[...]

Aeneae Sylvii Piccolomini, **Cosmographia**[4]. Cap. II.
Enea Silviu Piccolomini, **Cosmografia:** *Călători străini despre ţările române*, Vol. I, Volum îngrijit de Maria Holban, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1968, p. 472; text latin. p. 474.

[*MIRON COSTIN*[5] *DESPRE DENUMIREA POPORULUI ROMÂN*]

[...]

Numele cel mai adevărat, autentic, de la primul descălecat prin Traian este rumîn[6] sau romanus, care nume acest popor l-a păstrat întotdeauna pentru sine şi îndată după descălecat şi după pustiire, cum s-a spus, şi după al doilea descălecat, pînă astăzi, acelaşi nume este dat îndeobşte şi muntenilor[7] şi moldovenilor[8] şi celor ce locuiesc în ţara Transilvaniei[9]. Rumîn este un nume schimbat în curgerea anilor din roman; şi astăzi cînd întreb pe cineva dacă ştie moldoveneşte, spun: ştii rumâneşte, aproape ca: scis romanice. Un alt nume ei înşişi nu au primit între dînşii niciodată. Străinii însă îi numesc în chip felurit, şi mai întîi nemţii pe italieni[10] îi numesc *vallios*, pe moldovean sau pe muntean

---

[1] În textul latin: *Tartaros;* asemănător unor scriitori din ultima etapă a antichităţii, mai cu seamă bizantini, şi Piccolomini identifică popoare diferite care s-au succedat pe aceleaşi teritorii; tartari=tătari.

[2] De fapt încetarea expediţiei regelui Persiei, Darius I, au determinat-o sciţii prin larga lor retragere în cîmpia nesfîrşită.

[3] Piccolomini a fost primul autor care a lansat ideea, preluată şi de unii cronicari români, că denumirea *Flacchia* (sau: *Vlachia, Valachia* etc.) derivă de la numele generalului roman Flaccus.

[4] Prin acest titlu, restrîns, a rămas cunoscută mai larg **Historia rerum ubique gestarum locorumque descriptio,** compusă în 1501.

[5] S-a născut în februarie 1633 (nu se ştie ziua); a trăit pînă la 18 decembrie 1691, cînd a fost decapitat la Roman.

[6] În textul polonez: *Rumyn.*

[7] În textul polonez: *Multanom;* şi în celelalte rînduri ale textului acest cuvînt, cu dezinenţele corespunzătoare, este folosit de polonezi pentru a numi pe românii din Muntenia.

[8] În textul polonez: *Wołoszy;* de asemenea, în continuare, la cazurile gramaticale respective; deci moldovenii, gîndeau polonezii, sînt români.

[9] În textul polonez este: *Siedmigrodzkiey,* construcţie sub influenţa limbii germane, *Siebenbürgen.*

[10] *Włocha*

Scanned with OKEN Scanner

valaskos, ungurii numesc pe italian *ołach*, iar pe moldovean sau pe muntean *ołasz*, polonii pe italieni *włoch*, iar pe aceştialalţi *wołoszyn*, grecii muntenilor le zic *uhrowlah*, pe moldoveni îi numesc *bogdanowłah*, turcii muntenilor le zic *karawlach* sau *ifliak*, pe moldoveni îi numesc încă *bogdani* [...].

Miron Costyn **Chronika ziem Moldawskich y Multanskich**[1], § 6
Miron Costin, **Cronica ţărilor Moldovei şi Munteniei**; *Opere*, Ediţie critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice şi glosar de P.P. Panaitescu, 1958, Editura de stat pentru literatură şi artă, [Bucureşti], p. 207.

[*DIMITRIE CANTEMIR*[2] *DESPRE ORIGINEA ŞI UNITATEA ROMÂNILOR*]

HRONICON[3]

a toată Ţara Românească (carea apoi s-au împărţit în Moldova, Munteniască şi Ardealul) din descălecatul ei de la Traian Înpăratul Rîmului. Aşijderea pentru numerele, carele au avut odată, şi carele are acmu. Şi pentru romanii carii de atuncea într-însa aşăzîndu-să, într-aceeaşi şi până acmu necontenit lăcuesc.

PROLEGOMENA[4]

[...]

CARTE A DOA

Carea arată coreniia niamului romanilor, precum din ellinii troadeani să trage, şi de începătura înpărăţiii lor dela Remus şi Romulus. Aşijderea pre scurt însămniază, precum românii din Dachia, carii astăzi sînt moldoveanii, munteanii şi ardeleanii, sînt din niamul lor hirişi[5] *romani de la Italia, de Traian înpărat pre aceastea locuri aduşi.*

[...]

---

[1] Manuscrisul cronicii, pe care P. P. Panaitescu o datează: 1677, se află acum la Biblioteca Narodowa, din Varşovia, nr. IV, 4—537; o copie minofilmată, la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România. Textul în polonă a fost publicat de Ion Bogdan, *Cronice inedite atingătoare de istoria românilor*, Bucureşti, 1895; textul excerptat, la p. 161.

[2] 26 octombrie 1673, Silişteni, Vaslui — 21 august 1723, Rusia.

[3] Manuscrisul, un volum in-folio, preciza Gr. C. Tocilescu în ediţia din 1901, se află la Biblioteca Arhivelor principale din Moscova ale Ministerului de Externe, nr. 807; data 7225 (1717) marchează momentul cînd a fost începută traducerea **Hornicului** din latineşte în româneşte; manuscrisul latinesc probabil s-a pierdut în timpul expediţiei ţarului, de la Derbent, lîngă Marea Caspică, din anul 1722, expediţie la care a luat parte şi eruditul cărturar.

[4] Am reprodus din *Prolegomena* numai ample titluri şi subtitluri ale operei, — ca şi cum ar fi text interpretativ — căci ele cuprind principalele idei; în formulări asemănătoare Dimitrie Cantemir le dezvoltă în text, şi le reia în **Hornicul** propriu-zis.

[5] Adică: adevăraţi.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Cap. XII

Arată-să pre scurt, precum niamul moldoveanilor, munteanilor, ardeleanilor, (carii cu toţii cu un nume de obşte români să chiamă) să fie din rodul său hirişi romani, şi precum Dachia au fost descălecată de Traian înpărat cu cetăţeani şi slujitori romani.

[...]

CARTEA A TRIIA

Carea arată mărturiile scriitorilor, căruia cum i s-au părut, şi cum au scris pentru niamul românilor în Dachia lăcuitori. Aşijderea să dovedesc unii scriitori, carii de nume vlahiii din păreare, iară nu după adevăr au scris, şi mai vîrtos basna unui Misail, şi a unui Simion să desvăleaşte. Aşijderea din potrivă să dovedeaşte, precum românii ceşti de astăzi în Dachiia sînt tot aceiia romani, pre carii Ulpie Traian i-au adus atuncea.

[...]

CAPUL XII

De părearea acelora, carii buiguesc, precum neamul românilor din Dachia, măcar că de la românii de Italia s-ar trage, însă nici de la Flac[1], nici de la Traian să fie aduş, ce cu multe vacuri mai pre urmă, cu alt chip întîi în Ardeal, apoi într-amîndoaî ţările aceastea să fie întrat.

[...]

CAPUL XV

De părearea acelora, carii priimăsc, precum coloniile româneşti de la Traian, să să fie aşezat în Dachiia; însă pe acealeaş alţi înpăraţi următori, iarăşi să le fie rîdicat, şi să le fie tras înnapoi.

CAPUL XVI

Aducu-să pre scurt mărturiile a multor istorici, carii în scrisorile sale adeveresc, precum Ulpie Traian înpărat au descălecat Dachiia, cu cetăţeani de la Roma, şi cu oşteanii bătrîni români, şi precum românii ceşti ce astăzi lăcuesc în Dachia, sînt dintr-acelaşi neam, şi dintr-aceeaşi viţă a aceloraşi romani.

[...]

Hronicul vechimei a romăno-moldo-vlahilor, întîi pre limba lătinească izvodit, iară acmu pre limba românească scos cu truda şi ostenința lui Dimitrie Cantemir, voevodul şi de moşie domn a Moldovei, şi a svintei Rossieştii înpăriţii knaiz. În Sanct Petersburg, annul 7225[2].

Principele Dimitrie Cantemir, **Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor,** publicat sub auspiciile Academiei Române [...] de Gr. G. Tocilescu, [...], Bucureşti, 1901, pp. 57, 85, 104, 109, 135, 150, 153.

---

[1] Flaccus, general al Imperiului roman.

[2] Anul 1717; Gr. G. Tocilescu preciza că aceasta este data cînd s-a început de către însuşi Dimitrie Cantemir traducerea din latineşte în româneşte.

[CONSTANTIN CANTACUZINO[1] DESPRE ORIGINEA ȘI UNITATEA ETNICĂ A ROMÂNILOR]

[...]

Iară noi într-alt chip de ai noștri, și de toți cîți sînt rumâni, ținem și creadem, adeverindu-ne den mai aleșii și mai adeveriții bătrîni istorici, și de alții mai încoace, că valahii, cum le zic ei[2], iară noi rumânii sîntem adevărați romani, și aleși romani în credință și în bărbăție; den carii Ulpie Traian i-au așezat aici, în urma lui Decheval dupre ce de tot l-au supus și l-au pierdut, și apoi și alalt tot șireagul împăraților așa i-au ținut și i-au lăsat așezați aici; și dintr-acelora rămășită să trag pănă astăzi rumânii aceștea.

Însă rumânii înțeleg nu numai ceștia de aici, ce și den Ardeal, carii încă și mai neaoși sînt, și moldoveanii, și toți cîți și într-altă parte să află și au această limbă, măcară fie și cevași mai osebită în niște cuvinte den amestecarea altor limbi, cum s-au zis mai sus[3]; iară tot unii sînt. Ce dară pe aceștea cum zic tot romani îi ținem. Că toți aceștea dintr-o fîntînă au izvorît și cură

[...]

Stolnicul Constantin Cantacuzino, **Istoriia Țării Rumânești întru care să cuprinde numele ei cel dintîi și cine au fost lăcuitorii ei atunci și apoi cine o au mai descălecat și o au stăpînit pînă și în vremile de acum și cum s-au tras și stă.**[4]

Cronicari munteni; I, *Stolnicul Constantin Cantacuzino. Anonimul Cantacuzino. Radu Popescu*; Ediție îngrijită de Mihail Gregorian. Studiu introductiv de Eugen Stănescu. București, Editura pentru literatură, 1961, p. 52.

[CRONICA PICTATĂ DE LA VIENA[5] DESPRE EROISMUL ROMÂNILOR]

C III [...] După ce regele[6] a luat Severinul[7] și fortăreața lui le-a dat toate amintitului Dyonisie împreună cu demnitatea de ban[8]. După ce s-a făcut aceasta, Basarab[9] a trimis astfel la rege o solie de prestigiu ce să-i anunțe:

---

[1] Constantin Cantacuzino, stolnicul, fiul postelnicului Constantin Cantacuzino, venit în Muntenia în prima jumătate a secolului al XVII-lea, s-a născut probabil în anul 1650, și a trăit pînă în anul 1716, cînd, împreună cu fiul său Ștefan, devenit domn în 1714, a fost ucis la Istanbul.

[2] Scriitorii străini.

[3] Această idee se află în mai multe locuri ale scrierii.

[4] Sînt mai multe manuscrise; manuscrisul de bază se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, nr. 3 443.

[5] Este numită cronică **pictată (Pictum)** datorită ilustrațiilor în culori, dealtfel de reală ar[illegible], pe care le are în cuprinsul textului, și **de la Viena (Vindobonense)** deoarece textul ei, pe un pergament, se păstrează la fosta bibliotecă imperială din acest oraș, sub nr. 405; manuscrisul datează din 1358; nu se cunoaște exact cine a fost autorul.

[6] Carol Robert, rege al Ungariei între anii 1308—1342.

[7] În textul latin: *Zeurim.*

[8] Demnitatea de ban: cîrmuitorul unei bănii, instituție teritorial-administrativă; în originalul latin: *banatus.*

[9] În textul latin: Bazarad.

Scanned with OKEN Scanner

Miniaturi din *Cronica pictată de la Viena* **descriind bătălia de la Posada**

Fiindcă voi, stăpînul meu și rege, v-ați străduit în adunarea armatei, vă voi recompensa strădania voastră cu șapte mii de mărci de argint. Încă vă voi lăsa în mod pașnic Severinul[1], cu cele ce țin de el, pe care acum le țineți cu forța în mîinile voastre. În plus, tributul care aparține coroanei voastre îl voi achita cu fidelitate în tot anul. Și nu mai puțin voi trimite la curtea voastră pe unul dintre fiii mei ca să servească pe banii mei și pe cheltuiala mea, numai să vă întoarceți în pace și să evitați primejdia pentru persoanele voastre; căci dacă veniți mai departe nu veți putea să scăpați de pericol. Auzind acestea, regele, cu mintea trufașă, a izbucnit față de soli cu asemenea vorbe spunîndu-le: Să spuneți lui Basarab: El însuși e păstorul oilor mele; din vizuinele sale de barbă îl voi scoate[2]. Atunci un anumit baron fidel, cu numele Donch, comite de Zolis și Liptu, așa a zis regelui: stăpîne, cu mare umilitate, acest Basarab se adresează către voi și spre onoarea voastră, în cazul acesta răspundeți-i în scrisoarea voastră cu favoarea generozității regale și arătați-i deplină dragoste și milă la uneltirile sale. Atunci regele a repetat vorba de semeție și de amenințare prezentată mai sus, părăsind sfaturile mai sănătoase a pornit îndată mai departe să dea lupta. Și cum el și ai săi nu au putut să găsească hrană în țară necunoscută, și între munți și dealuri cu păduri au început îndată să sufere de foame însuși regele, ostașii și caii săi. De aceea s-a ordonat împăcare cu Basarab, ca să-și anunțe însuși fidelitatea și că va da regelui și tuturor ai săi siguranța de a se întoarce, și că-i va indica un drum drept; regele s-a întors în siguranță încrezîndu-se pe fidelitatea perfidă a schismaticului[3]. A venit cu armata sa pe o oarecare cale, dar calea aceasta era cu ocolișuri și de

[1] În textul latin: *Zeurin*.

[2] În evul mediu tragerea de barbă era una dintre cele mai grave ofense aduse unei persoane din rîndurile nobilimii.

[3] Aserțiune explicabilă într-un text scris în favoarea regelui ungar și a credinței catolice; „schismatici" erau ortodocșii.

amîndouă părţile înconjurată de rîpe înalte şi pe unde calea numită era mai expusă în multe locuri vlachii[1] o fortificaseră de jur împrejur cu capcane. Iar regele şi toţi ai săi negîndindu-se temeinic la aşa ceva, mulţimea nenumărată a vlachilor a alergat sus pe rîpe din toate părţile şi a aruncat cu tot ce se poate arunca asupra armatei regelui, care era în fundul depresiunii adînci a drumului, care nici nu se putea numi drum, dar mai curînd navă strîmtă, unde din cauza înghesuielii cei mai puternici cai şi ostaşi căzeau din toate părţile. Căci din cauza urcuşului abrupt nu se puteau urca contra vlachilor pe nici una din rîpele de pe amîndouă laturile drumului, nici nu puteau înainta, nici nu aveau loc pentru fugă fiind făcute acolo capcane; dar erau în întregime presaţi ca nişte peşti în vîrşe, în mreje. Căzeau tineri şi bătrîni, principi şi nobili fără deosebire. Căci această mizerabilă întîmplare a durat din ziua a şasea a săptămînii pînă la ziua a doua a săptămînii următoare, zile în care ostaşii aleşi aşa se loveau unii de alţii, cum în leagăn se mişcă şi se agită pruncii sau cum se mişcă de vînt trestiile. A fost aici un foarte mare dezastru, căci au căzut o mulţime care nu poate fi numărată de ostaşi şi principi şi nobili, din ziua a şasea în preziua fericitului Martinus[2], în cea următoare [...] Căci vlachii au făcut mulţi captivi, atît răniţi, cît şi din ceilalţi, şi au luat foarte multe arme şi haine preţioase ale tuturor victimelor şi bani în aur şi argint, şi vase preţioase, şi brîuri de sabie, şi multe pungi purtătoare de groşi[3] şi mulţi cai cu şele şi frîne, care pe toate le-au dus şi le-au predat lui Basarab voievod. Iar regele şi-a schimbat însemnele armelor sale, cu care s-a împodobit Deseus, fiul lui Dyonisius, pe care crezîndu-l a fi regele l-au omorît. Regele adevărat însuşi cu vreo cîţiva însoţitori pentru apărarea sa a scăpat. [...]

Chronicon Pictum Vindobonense, CIII. Rex vadit cum exercitu contra Bazaraad.

Izvoarele istoriei românilor, Volumul XI, **Cronica pictată de la Viena.** Text, traducere[4] şi comentarii de G. Popa-Lisseanu, Bucureşti, 1937, pp. 234—235; 235—236; text latin, pp. 109—111; 111.

[*IOANES CANTACUZINOS[5] DESPRE ÎNCERCAREA DE REZISTENŢĂ, DIN IUNIE 1348, A LUI DOBROTIŢĂ ÎMPOTRIVA EXTINDERII DOMINAŢIEI IMPERIULUI BIZANTIN*]

IV, *10* [...] Iar împăratul[6], ducînd cu sine şi pe împăratul ginerele său, a pornit cu oaste împotriva Medeiei, cetate de ţărmul Pontosului. Dobrotiţă[7], care fusese aşezat cîrmuitor al acesteia de către împărăteasa Anna, în vremea războiului, n-a voit să se supună împăratului Cantacuzinos nici după împăcarea dintre împăraţi, ci, strîngînd în jurul său o ceată numeroasă de tîlhari[8] jefuia şi vătăma nu puţin cetăţele învecinate. Mai înainte, fiind confruntat cu situ-

[1] În textul latin: *Vlachos;* mai departe, în alte locuri: *Vlachorum; Vlachos; vlachi.*
[2] Calendarul catolic; este ziua de 11 noiembrie.
[3] Monedă
[4] Traducerea a fost revizuită.
[5] Împărat bizantin în anii 1347—1354.
[6] Acelaşi împărat, Ioanes al VI-lea. Cantacuzinos.
[7] În textul grecesc: Τομπροτίτξας Evoluţii fonologice ale limbii greceşti a dus la pronunţarea lui *T* ca *D*, a grupului consonantic πρ ca *b* etc.
[8] Expresia, ieşită de sub pana unui cronicar din familia imperială, era de pe poziţiile disprefuitoare faţă de cei care nu se supuneau stăpînirii.

Scanned with OKEN Scanner

ații mai grele, împăratul l-a trecut cu vederea. Cînd, însă, tîlhăriile pornite de la Medeia au început să aducă mari pagube, a împresurat-o mai întîi, trimițînd oaste și pe uscat și pe mare, apoi, lăsîndu-l pe fiul său, despotul Manuel, cîrmuitor în Bizantion, a poruncit să se construiască corăbii ⟨căci își dădea prea bine seama că împărăția romeilor are mare nevoie de forțe navale⟩, punînd în fruntea întreprinderii pe protostratorul Phakeolatos și a pornit el însuși cu oaste, avînd cu sine și pe tînărul împărat și, după ce a ajuns la Medeia, i-a trimis vorbă lui Dobrotiță[1] să i se supună și să predea cetatea. Iar acela, văzînd că-i este cu neputință să ridice armele împotriva împăratului, a căzut la înțelegere și i-a predat cetatea. Împăratul l-a învrednicit de bunăvoința și purtarea de grije ce i se cuveneau și l-a rînduit printre romeii cei mai de vază.

[...]

Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, Ἱστορίαι, IV, 10

Ioan Cantacuzino, **Istorii**; *Izvoarele istoriei României*, III, *Scriitori bizantini (sec. XI—XIV.)*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, pp. 493, 495; text în limba greacă, pp. 492, 494.

[*DOCUMENT*[2] *DIN 20 MARTIE 1360 DIN CARE REZULTĂ CĂ ÎN 1359 A AVUT LOC O REVOLTĂ A ROMÂNILOR DIN MOLDOVA ÎMPOTRIVA DOMINAȚIEI REGATULUI UNGAR*]

[...]

Drept aceea, prin aceste rînduri voim să ajungă la cunoștința tuturor că înălțimea noastră[3], aducîndu-și aminte de feluritele fapte de credință și de preastrălucita vrednicie a credincioaselor slujbe ale lui Dragoș, fiul lui Gyula[4], credinciosul nostru olah din Maramureș[5], slujbe pe care știm că le-a făcut și le-a adus maiestății noastre potrivit cu cerințele stării și putinței lui, în cele mai multe treburi și războaie ale noastre, încredințate și date în seama lui, și mai cu osebire în reașezarea țării noastre, a Moldovei[6], potrivit iscusitei sale vrednicii, cînd a întors cu veghetoare grijă și cu neobosită străduință pe calea statorniciei credințe ce trebuie păstrată către coroana regească pe mulți olachi răzvrătiți, rătăciți din calea credinței datorate[7], voind noi pentru suspomenitele lui vrednice slujbe să-l răsplătim cu un dar regesc, pentru ca ceilalți, văzînd aceasta, să fie îndemnați mai cu ușurință la împlinirea faptelor datoratei credințe și să învețe să slujească cu mai multă rîvnă sub un principe slăvit, am dat, am dăruit și am hărăzit sus-zisului Dragoș, și prin el, lui Gyula și Lad, fiii săi, și oricăror moștenitori și urmași ai lor, în temeiul unei noi danii a noastre, ca un fel de răsplată cuvenită slujbelor niște state olachice[8]

---

[1] Τομπροτίτζα

[2] Transumpt în actul din 1 septembrie 1364, al lui Ludovic I, regele Ungariei, act el însuși cuprins în actul Conventului din Lelez din 1754; se află în Arhiva Conventului dni Lelez, la Iasov.

[3] Regele Ludovic I

[4] *...Dragus, fillii Gyule,...*

[5] În textul latin: ..., *fidelis Olahi nostri Maramarusio,...*

[6] *...in restauratione terre nostre Moldavane,...*

[7] *..., plures Olachos rebellantes, a via debite fidelitatis deviantes,...*

[8] În textul latin: *Olachales*.

Scanned with OKEN Scanner

ale noastre numite Zalatina, Hatpatokfalva[1], Kopacsfalva[2], Deszehaza[3], Hernicshaza[4] și Sugatagfalva[5] aflătoare în Maramures[6], [...][7].

Documenta Romaniae Historica. D. *Relații între țările române*, Volumul I *(1222—1456)*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977, p. 77; text latin, p. 76.

[*DOCUMENT*[8], *DIN 2 FEBRUARIE 1365, DIN CARE REZULTĂ CĂ VOIEVODUL BOGDAN, A REALIZAT AUTONOMIA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DE LA RĂSĂRIT DE CARPAȚI*]

[...],[9] trecute în mîinile noastre regești de la voievodul Bogdan și fiii săi[10], necredincioși învederați ai noștri, pentru blestemata lor vină de necredință, de aceea acel Bogdan și fiii săi, fulgerați de diavolul, dușmanul neamului omenesc, care, rănindu-le greu inima cu săgețile înveninate de viclenie și înșelăciune, i-a îndemnat de mai multe ori să se abată de la calea adevărului și de la statornicia credinței datorate, plecînd pe ascuns din zisul nostru regat al Ungariei în suspomenita noastră țară moldovenească[11], uneltesc să o păstreze spre paguba maiestății noastre; pentru ca nebunia lor să nu fie cumva pildă altora, care ar cuteza fapte asemănătoare, am lipsit și despuiat cu totul, ca pe niște nevrednici, pe acel Bogdan și fiii săi sus-zișI de sus-numitele moșii, nimicind stricînd și socotind deșarte toate actele scrise și întocmite pentru acel Bogdan și fiii săi cu privire la sus-numitele moșii. [...]

Documenta Romaniae Historica. D. *Relații între țările române*. Volumul I *(1222—1456)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977, p. 82; text latin, p. 80.

[*ÎNTINDEREA ȚĂRII MOLDOVEI AȘA CUM REZULTĂ DIN INTITULAȚIA DOMNITORULUI ROMAN, ÎN ACTUL*[12] *DIN 30 MARTIE 1392*[13]]

Marele singur stăpînitor, din mila lui Dumnezeu domn, Io Roman voievod, stăpînind Țara Moldovei de la munte pînă la mare. [...]

Documenta Romaniae Historica, A., *Moldova*, Vol. I *(1384—1448)*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 3; text slavon, *ibidem*.

---

[1] Potrivit denumirii românești, Breb.
[2] Înseamnă: satul lui Kopacz.
[3] De asemenea, potrivit denumirii românești, Deseși.
[4] De asemenea: Hărnicești.
[5] De asemenea: Sugatag.
[6] În textul latin: *Maramarusio*.
[7] Urmează celelalte precizări specifice evului mediu.
[8] Transumpt în actul din 22 iunie 1384 al reginei Ungariei, M a r i a; o copie se află în Arhiva Națională Maghiară, col. Iankovich.
[9] Sînt înșirate domeniile lui B o g d a n, și ale fiilor săi, din Maramureș.
[10] *..., a Bokdan voyvodam et suis fillis, ...*; este vorba de B o g d a n.
[11] *..., de dicto regno nostro Hungarie in pretactam terram nostram Moldvanam clandestine recedentes,...*
[12] Originalul, în slavonă, la Arhivele Statului-București, Peceți, nr. 111.
[13] Potrivit sistemului calendaristic al acelui timp, în documentul original este anul: 6900.

Scanned with OKEN Scanner

[CONSTATAREA UNITĂȚII ȚĂRILOR ROMÂNE ȘI A SITUAȚIEI DE NEATÎRNARE DE CĂTRE UN CĂLĂTOR STRĂIN[1] ÎNAINTE DE 1404]

[...]

Dincolo de aceștia[2], lîngă Marea cea Mare sau Pontică este Volachia[3], o țară mare. Are domn al său, și deși turcul a prins pe mulți dintre ei și și-i a făcut tributari, totuși nu a dobîndit stăpînirea acestei țări ca și a celorlalte. Volachia e numită: cea Mare și cea Mică. Prin această țară trece Dunărea, cel mai mare fluviu de pe pămînt[4], ce coboară din Germania, prin Ungaria, apoi prin Volachia și se varsă în Marea cea Mare lîngă Licostom[5], ceea ce înseamnă Gura lupului, deoarece cînd se varsă în mare formează multe insule ⟨și multe guri⟩. Ei nu au orașe mari, ci sate multe și ⟨multe⟩ animale. Pămîntul ⟨e⟩ mănos, vii sînt puține, sînt ape mari și cîmpii ⟨întinse⟩.

[...]

Libellus de Notitia Orbis; *Arhivum Fratrum Praedicatorum*, VIII, 1938, p. 82 și urm.

Călători străini despre țările române, Vol. I. Volum îngrijit de Maria Holban. Editura științifică, București, 1968, p. 39.

[ACT[6] DE LA VLADISLAV I (VLAICU)[7] DIN CARE REZULTĂ ÎNTREȚINEREA DE RELAȚII ECONOMICE DE O PARTE ȘI DE ALTA A CARPAȚILOR]

[...]

Așadar, noi, dorind întotdeauna să dăm ascultare poruncilor regești[8], am hotărît să hărăzim pe veci sus-zișilor orășeni și locuitori ai provinciei Brașov[9] libertățile acestea: ca toți negustorii din Brașov și din districtul lui, trecînd spre țări străine, pe orice drum al țării noastre Transalpine, afară de drumul Brăilei[10], vor fi datori să ne plătească pentru mărfurile lor numai de două ori tricesima și anume o dată la ducere și a doua oară la întoar-

---

[1] Ioan, arhiepiscop de Sultaneh; nu se cunosc alte date.

[2] Dincolo de bulgari, privind din sud.

[3] În original *Volaquia;* sub acest nume relatatorul înțelegea o singură țară, adică și Muntenia și Moldova; el nu se referea însă la ținuturile de dincolo de Carpați, nefiind în drumul său.

[4] Cunoscut atunci; încă anticii, cînd nu se limitau la Europa, socoteau a fi cel mai mare fluviul Nil, din Africa.

[5] Chilia

[6] Dat la 20 ianuarie 1368 — nu e precizată localitatea —; originalul, în latină, la Arhivele Statului, Brașov; Fondul: Primăria orașului Brașov, col. Privilegii, nr. 207.

[7] Vladislav I (Vlaicu), domn al Munteniei între 1364 și, aproximativ, 1377.

[8] Este vorba de anumit grad de suzeranitate feudală pe care îl exercitau, la început, regii Ungariei, care, dealtfel, se străduiau în acel timp să extindă dominația efectivă și spre sudul și estul Carpaților.

[9] În textul latin: *Brasso;* mai departe: *Brasscho.*

[10] În textul latin: *Braylan;* mai departe: *Braylam.*

Scanned with OKEN Scanner

cere, așa fel încît la intrarea în țara noastră să ne plătească numai o dată tricesima, la Cîmpulung[1] sau în apropiere, și, după ce li se va pune acolo pecetea de către vameșul nostru, să treacă slobozi și nestînjeniți prin țara noastră. De asemenea, la întoarcere, să ne plătească tricesima lîngă Dunăre, și, după ce, din nou, li se va pune pecetea, să plece mai departe nestînjeniți prin țara noastră. Iar cînd acești negustori purced cu mărfurile lor pe pomenita cale a Brăilei, spre țări străine, vor fi datori să ne plătească numai o dată tricesima, la Cîmpulung, nu la ducere, ci la întoarcere. Cînd însă acești negustori își vor vinde sau cumpăra mărfurile înlăuntrul țării noastre, atunci nu vor fi datori să ne plătească pentru aceasta nici vamă, nici tricesimă, decît la Cîmpulung sau în apropiere, nu tricesima ci numai dreapta vamă de demult. Pe lîngă aceasta, scutim cu totul pe toți negustorii din Brașov și din districtul lui de vama noastră de la Slatina[2]. Poruncim chiar ca nici unul dintre supușii noștri să nu poată și să nu se încumete a popri sau a stînjeni în vreun chip oarecare pe vreun negustor din Brașov sau din districtul lui, sub cuvîntul unor datorii ⟨pentru lucruri⟩ date pe încredere ⟨orașului⟩ Brașov sau districtului lui. [...]

Documenta Romanae Historica. D. *Relații între țările române.* Volumul I. *(1222—1456),* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977; p. 87; text latin, p. 86.

Mircea cel Bătrîn detaliu din tabloul ctitorilor de la Curtea de Argeș

[*HOTARELE*[3] *ȚĂRII ROMÂNEȘTI ÎN TIMPUL [LUI MIRCEA CEL BĂTRÎN*[4]]

Eu cel în Hristos Dumnezeu, binecredinciosul și binefăcătorul și la Hristos iubitorul și singur stăpînitorul, Io Mircea mare voevod și domn, din mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu, stăpînind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei și al părților de peste munți, încă și către părțile tătărești și Amlașului și Făgărașului herțeg și domn al Banatului Severinului și pe amîndouă părțile pe toată Podunavia, încă și pînă la Marea cea Mare și stăpînitor al cetății Dîrstorului. [...]

Documenta Romaniae Historica, B. *Țara Românească,* Volumul I, *(1247—1500)* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968, p. 64; text în slavonă, p. 63.

[1] În textul latin: *Longo Campo.*
[2] În textul latin: *Salatina.*
[3] Act, datat aproximativ de specialiști „1404—1406", prin care se întărește de către Mircea, mănăstirii Cozia, dreptul asupra bălților pe Dunăre, de la Săpatul pînă la vărsarea Ialomiței; originalul se află la Arhivele Statului, București, S.I. nr. 9.
[4] Mircea, domn între 1386—1418; intrat în istorie sub denumirea ulterioară Mircea cel Bătrîn, a încetat din viață în vîrstă de 60 de ani.

Scanned with OKEN Scanner

[*TRATAT DE ALIANȚĂ ÎNCHEIAT*[1], *ÎNTRE MIRCEA CEL BĂTRÎN, DOMNUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI, ȘI VLADISLAV AL II-LEA, REGELE POLONIEI*]

[...] am făcut[2] o astfel de înțelegere[3] cu acel domn Vladislav, regele[4], în numele și din partea sus-numitului domn Mircea, domnul nostru, a cărui împuternicire ne-a fost dată nouă, încheind un legămînt de prietenie nestrămutată, care să se țină de amîndouă părțile în veci nestricat. Sus-numitul domn Mircea voievod este dator și ținut să ajute pe domnul Vladislav, regele, în tot chipul și cu toată puterea și forțele sale, cînd acela va cere ajutorul lui în contra atacului și a incursiunii vrăjmășești a regelui Ungariei și a vasalilor lui și a oricăruia dintre supușii lui. Iar împotriva altor dușmani și a oricăror altora ce vor supăra pe sus-numitul domn Vladislav, regele, îl va ajuta după buna plăcere a liberei sale voințe, precum se cuvine prietenului să facă, asemenea și domnul Vladislav, regele, îl va ajuta după buna plăcere a liberei sale voințe, precum se cuvine prietenului să facă, asemenea și domnul Vladislav, regele, la cererea sus-numitului domn Mircea voievod, este dator și ținut să-l ajute

Vestigii ale reședinței domnești din Tîrgoviște, despre care prima mărturie documentară este din anul 1396 (fotografie)

[1] Tratatul a fost încheiat în ziua de 10 decembrie 1389, la Rodom, în Polonia; originalul, pe pergament, în Arhivele generale din Moscova; o copie fotografică, la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România.

[2] Delegații lui Mircea, trimiși în Polonia.

[3] În textul latin: *ordinacionem*.

[4] Regele Poloniei.

Scanned with OKEN Scanner

cu toată puterea și forțele sale în contra pomenitului rege al Ungariei și împotriva oricăror supuși ai acestuia. Iar împotriva altor dușmani și a oricui ar supăra pe numitul domn, Mircea voievod, îl va ajuta după buna plăcere a liberei sale voințe, ca prieten. [...]

Documente privitoare la Istoria Românilor. Culese de Eudoxiu de Hurmuzaki, Volumul I, Partea 2. 1346—1450. [...] București, 1890, pp. 315—316; text în latină.

Ion Ionașcu, Petre Bărbulescu, Gheorghe Gheorghe[1], *Relațiile internaționale ale României în documente (1368—1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional,* 1961. Editura politică, București, p. 84.

[CAPITULAȚIA[2] ÎNCHEIATĂ, ÎN 1391 SAU 1393, ÎNTRE MIRCEA VOIEVOD ȘI SULTANUL BAIAZID I]

Art. I. Din marea Noastră milostivire, Noi consimțim ca principatul din nou supus prin neînvinsa Noastră putere să se ocîrmuiască după chiar legile

[1] În alte locuri, vom da numai titlul cărții.

[2] Capitulațiile au fost un anumit gen de înțelegere pe plan extern, inițiate de Imperiul bizantin, și folosite mai tîrziu de Imperiul otoman islamic în raporturile cu statele creștine. Realitatea de fapt a relațiilor româno-otomane în evul mediu confirmă prin ea însăși că au fost încheiate asemenea tratate, sultanii recunoscînd astfel starea de autonomie a țărilor române, care nu erau parte integrantă a Imperiului, deși unele zone le-au fost răpite și incluse. Dacă textele autentice ale capitulațiilor nu au fost încă redescoperite, alte tratate cuprind prevederi similare, iar cînd frații Tunusli, în anul 1806, apoi Dionisie Fotino în anul 1819, au publicat, în greceşte, în scrierile lor două din capitulații au invocat cunoașterea de către ei a unor copii de pe actele originale. Toate capitulațiile cu domnii de la Tîrgoviște ori de la Suceava, în 1858, după dezbaterea lor în Divanurile ad-hoc din 1857, au fost prezentate Conferinței de la Paris care întrunea și pe reprezentantul turc, și acolo au fost considerate ca valabile.

În epoca de făurire modernă a României, lupta pentru dreptul la independență deplină, la unitate și suveranitate națională a invocat vechile tratate cu Poarta; Nicolae Bălcescu a scris special despre ele în **Drepturile românilor către Înalta Poartă;** pe plan european mulți gînditori, oameni politici le-au folosit, cum a procedat însuși Karl Marx în cîteva lucrări din care, dealtfel, extragem în culegerea de față. Încă în 1858, A. Ubicini publica texte în **La question des Principautés devant l'Europe.** De atunci în străinătate și în România au mai fost publicate de cîteva ori, în traducere franceză ori traducere română. În lipsa, deocamdată, a documentelor originale, le reproducem după expresia textuală, inclusiv lingvistică, de la dezbaterile Adunării ad-hoc din 1857; oricum, în acest fel înfățișăm sigur mentalitatea aproape generală din acel moment de mare însemnătate pentru afirmarea stării de neatîrnare.

În privința capitulației dintre Mircea cel Bătrîn și Baiazid I din 1391 (sau 1393), presupusă a fi fost încheiată la Nicopole, publicată prima dată de Tunusli, în 1806, în text grecesc, Dionisie Fotino, care o republică în 1819, la Viena, tot în text grecesc, în **Istoria generală a Daciei,** Vol. III, spune că într-o însemnare veche a serdarului Constantin Chițoreanu a găsit transcris, după un hrisov vechi, titlul lui Mircea voievod care a făcut tratatul cu sultanul. A se vedea și nota 1 de la p. 133.

Scanned with OKEN Scanner

sale și domnul României[1] să aibă dreptul de a face război sau pace și acela de viață sau de moarte asupra supușilor săi.

Art. II. Toți creștinii cari, îmbrățișînd religia lui Mahomet, vor trece în urmă din țările supuse puterii Noastre în România și se vor face acolo din nou creștini, nu vor putea fi nici într-un chip reclamați și atacați.

Art. III. Toți românii, cari vor merge în vreo parte a stăpînirilor Noastre, vor fi scutiți de haraciu și de orice bir.

Art. IV. Domnii lor creștini vor fi aleși de metropolit și de boeri.

Art. V. Dar din pricina acestei înalte clemențe și pentru că Noi am înscris pe domni în lista celorlalți supuși ai Noștri, va fi dator să plătească pe fiecare an visteriei Noastre împărătesci trei mii de bani roșii de ai țării, sau cinci sute bani de argint în moneda Noastră.

Acte și documente relative la istoria renascerii României, Publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, Volumul VI, partea II, *Divanul ad-hoc al Munteniei din 1857. Comisiunea europeană din 1857—58*, Bucuresci, 1896, p. 144.

[*TRATAT DE ALIANȚĂ*[2], *PE BAZĂ DE EGALITATE, ÎNCHEIAT ÎN 1395 ÎNTRE MIRCEA CEL BĂTRÎN ȘI SIGISMUND, REGELE UNGARIEI*]

[...] Și anume, mai întîi ca noi, cînd și de cîte ori înainte domnul, regele, va merge cu oștirea sa, el însuși împotriva turcilor pomeniți[3] sau împotriva oricăror altora ce țin cu ei, atunci să fim ținuți și datori a merge cu el, de asemenea noi înșine împotriva acelora, cu toată oștirea, cu oamenii și cu toată puterea noastră. Și dacă domnul, regele, nu ar merge el însuși, ci ar trimite numai oștirea sa, atunci și noi să fim ținuți și datori de asemenea să trimitem numai oștirea și pe oamenii noștri împotriva acelora, dimpreună cu oștirea domnului rege. Totodată, a da pomenitului domn rege, și oștirii lui și oamenilor pe care îi va aduce cu sine, dacă va merge el însuși acolo[4], iar dacă nu va merge, atunci oștirii și oamenilor pe care-i va trimite, cum se spune mai sus, împotriva acelora în părțile Dobrogei, sau pe orice alte pămînturi, cetăți, ținuturi, trecători, limanuri și în orice alte locuri supuse stăpînirii și ascultării noastre, slobodă, pașnică și sigură trecere și hrană totdeauna potrivită pentru banii lor, atît cît vor merge într-acolo, și cît vor sta acolo, și se vor retrage de acolo, cît și la întoarcerea lor acasă. De asemenea, cînd și de cîte ori se va întîmpla că domnul rege să meargă, cum se spune mai sus, în pomenitele părți

[1] În traducerea și redactarea modernă, se folosește aici cuvîntul *România* desigur pentru a indica Țara Românească.

[2] Tratatul a fost încheiat la 7 martie 1395, la Brașov; Mircea, în calitate de voievod al Țării Românești, duce al Făgărașului și ban al Severinului; text latin.

[3] Pomeniți mai sus, în textul tratatului.

[4] La război.

cu susnumita lui oştire şi cu oamenii lui, şi cu ajutorul nostru, să ia, să pună stăpînire, să redobîndească sau să aibă într-un fel oarecare oraşe, pămînturi, cetăţi, întărituri, trecători, limanuri, ţinuturi sau orice alte locuri şi, din pricina aceasta, să rămînă şi să întîrzie acolo el însuşi, atunci şi noi cu oştirea, oamenii şi cu toată puterea noastră să fim ţinuţi şi datori a rămîne şi a întîrzia acolo înşine, cu zisul domn rege, aşa cum va face el şi cît timp va rămîne el. Iar dacă domnul rege ar trimite acolo numai oştirea sa, atunci şi noi să fim ţinuţi şi datori a trimite cu oştirea susnumitului domn rege numai oştirea şi pe oamenii noştri, dar destul şi în stare să se împotrivească duşmanului şi puterii părţii potrivnice şi să păstreze şi să apere împotriva acelora ⟨locurile⟩ pe care el, cu ajutorul lui Dumnezeu, se va întîmpla să le ia, să pună stăpînire, să le dobîndească sau să le aibă, cum se spune mai sus, în părţile acelea, în orice chip. Şi, în sfîrşit, cînd va fi de trebuinţă, de pildă cînd puterea duşmanului şi a părţii potrivnice ar fi aşa ⟨de mare⟩ noi atunci, chiar şi în lipsa domnului rege, să fim ţinuţi şi datori, acolo, cum se spune mai sus, a ajuta noi înşine, cu oştirea, pe oamenii susnumitului domn rege şi a le da sprijin şi ajutor, spre a păstra şi apăra împotriva oricui în locul susnumitului rege ⟨locurile⟩ pe care el le va lua, pe care va pune stăpînire, le va dobîndi şi avea, cum se spune mai sus.[1] [...][2]

Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. Von Franz Zimmermann, Carl Werner und Georg Müller, Drietter Band: *1391* bis *1415*. [...] Hermannstadt, 1902, p. 136.

Relaţiile internaţionale ale României în documente (1368—1900), Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenţii şi alte acte cu caracter internaţional, 1971, Editura politică, Bucureşti, pp. 90—91.

[*LAONICOS CHALCOCONDIYLES*[3] *DESPRE LUPTA ROMÂNILOR, CONDUŞI DE MIRCEA CEL BĂTRÎN, ÎMPOTRIVA INCURSIUNII OTOMANE DUPĂ BĂTĂLIA DE LA NICOPOLE*[4]]

[...]

II, *79—80* Asupra acestui Mircea care a început întîi mai înainte război, plecînd cu armata asupra barbarilor[5] împreună cu împăratul romanilor[6] Sigismund, Baiazid al lui Amurat găsindu-i vină[7] a pornit cu război; şi trecînd peste Istru mergea înainte robind ţara. Dar Mircea strîngînd oastea ţării, nu şi-a făcut planul să vină asupra lui şi să dea lupta, că cu multă grijă şi-a

[1] Traducere refăcută.

[2] Urmează alte prevederi de acest fel.

[3] Despre cronicarul bizantin din Athena, sînt puţine date, chiar şi numele este discutat dacă a fost acesta; probabil s-a numit *Nicolaos*, dar în manieră savantă ar fi purtat numele antic *Laonicos*; numele *Chalcocondyles* este transmis în texte în multe variante; nu se ştiu anii vieţii, o singură dată este sigură, şi anume că şi-a încheiat opera scrisă în anul 1464.

[4] Bătălia de la Nicopole s-a dat la 25 septembrie 1396.

[5] Asupra otomanilor.

[6] Sfîntului Imperiu roman de naţiune germană, cum s-a intitulat primul Reich german.

[7] Pentru că M i r c e a a luat parte la cruciada antiotomană în timpul căreia s-a dat bătălia de la Nicopole.

Scanned with OKEN Scanner

pus la adăpost în muntele Braşovului femeile şi copiii. Mai după aceea însă se ţinea şi el cu armata pe urma lui Baiazid prin pădurile de stejar ale ţării, care sînt multe şi acoperă în toate părţile ţara, să nu fie uşor de umblat pentru duşmani şi nici lesne de cucerit. Şi ţinîndu-se pe urma lui, săvîrşea isprăvi vrednice de amintit, dînd lupte, cînd vreo unitate duşmană rupîndu-se, se îndrepta undeva prin ţară după hrană sau la prădat vite; şi aşa cu foarte mare îndrăzneală se ţinea de armată. Ţinîndu-se de urma lui Baiazid, se lupta într-una cu el în chip strălucit. [...]

Λαονικυ Χαλκοκονδύλου Αθηναίου, Ἀπόδειξις ἱστοριων πρωτε. Laonici Chalcocondylae Atheniensis, **Historiarum de origine acorobus gestis turcorum liber primus.**

Laonic Chalcocondil, **Expuneri istorice.** În românește de Vasile Grecu. Editura Academiei Republicii Populare Române, [Bucureşti], 1958, p. 64.

[*DIMITRIE CANTEMIR DESPRE MOTIVUL PENTRU CARE DOMNITORII ROMÂNI AU ACCEPTAT SĂ PLĂTEASCĂ TRIBUT IMPERIULUI OTOMAN*]

[...]

XIV. De cînd oştile othomane s-au arătat la malurile Danubiului şi pînă în vremea lui Ştefan cel Mare[1], moldovenii şi-au apărat vitejeşte libertatea şi n-au putut fi momiţi să-şi pună grumazul sub jug străin, nici prin ademeneli sau mari făgăduieli, nici prin exemplul valachilor, vecinii lor[2]. Şi lucrurile stau aşa în ciuda faptului că principii Moldovei, spun analele ţării, au dat de cîteva ori o sumă de bani turcilor. Căci principii mai prudenţi ori de cîte ori puteau răscumpăra cu bani vreo asuprire, preferau, pe bună dreptate, după exemplul iluştrilor conducători prin faima înţelepciunii lor ai republicii veneţiene, să facă pagubă pungii, decît ţării şi supuşilor lor; totuşi un tribut care să fie continuu şi statornic nu s-a putut impune nicicînd, pînă pe timpul lui Ştefan mai sus pomenit.

[...]

Demetrii Cantemirii Moldaviae principis, **Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae[3].** [...] Pars secunda. Politica. [...] Caput XIV.

Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1973, p. 271, text latin, p. 270.

---

[1] În textul latin: *Stephani M.; M.* = *Major.*

[2] Muntenia, fiind teritorial, mai apropiată de Imperiul otoman, şi, de la un timp, vecină cu el pe linia Dunării, mai ales după ce statul sultanilor a cotropit şi teritoriul românesc dintre fluviu şi Marea Neagră; însuşi Mircea cel Bătrîn a fost nevoit să înceapă plata tributului, de fapt în scopul de a răscumpăra pacea.

[3] Scrisă în limba latină, probabil în anul 1716, opera aceasta, al cărui manuscris Dimitrie Cantemir nu l-a definitivat, a rămas rătăcită printre textele fiului său, Antioh Cantemir; procurînd-o mai tîrziu la o licitaţie, Anton Friedrich Büsching a editat-o în traducere germană, exemplar după care au urmat traduceri şi în alte limbi; după un secol s-a aflat de un manuscris în latină, în Rusia. În România pentru prima dată au ajuns manuscrise în 1870, solicitate din Rusia pentru a fi copiate; o copie se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România.

Scanned with OKEN Scanner

[ÎNȚELEGEREA[1] DE LA BOBÎLNA, DIN 1437 DINTRE RĂSCULAȚI ȘI NOBILI]

[...] și aleși[2] de acea obște[3] pentru îndeplinirea celor scrise mai jos, ne-au relatat și mărturisit într-un glas și prin declarație comună în modul următor: că susnumita obște a ungurilor și valachilor din aceste părți transilvănene, și de pe orice domenii, pe de o parte, fiindcă, deși reverendul[4] părinte întru Hristos, domnul Georgius Lépes, episcopul Transilvaniei, nevoind să strîngă zeciuielile[5] datorate lui de acea obște a ungurilor în monedă curentă de dinari cu valoare mică, acumulîndu-se la ei aproape trei ani, de curînd a vrut să le stoarcă în monedă mare și grea, apăsîndu-i fără drept și cum nu se cade, pentru nesoluționarea acelor zeciuieli a pus interdicția bisericească. Sub această interdicție rudele lor, tații și mamele, frații, surorile, fiii și ficele și alții, trecînd din această lume fără primirea tainei împărtășaniei și a celorlalte taine bisericești au fost îngropați în cîmp, în afară de biserică și de cimitir, cu inima plină

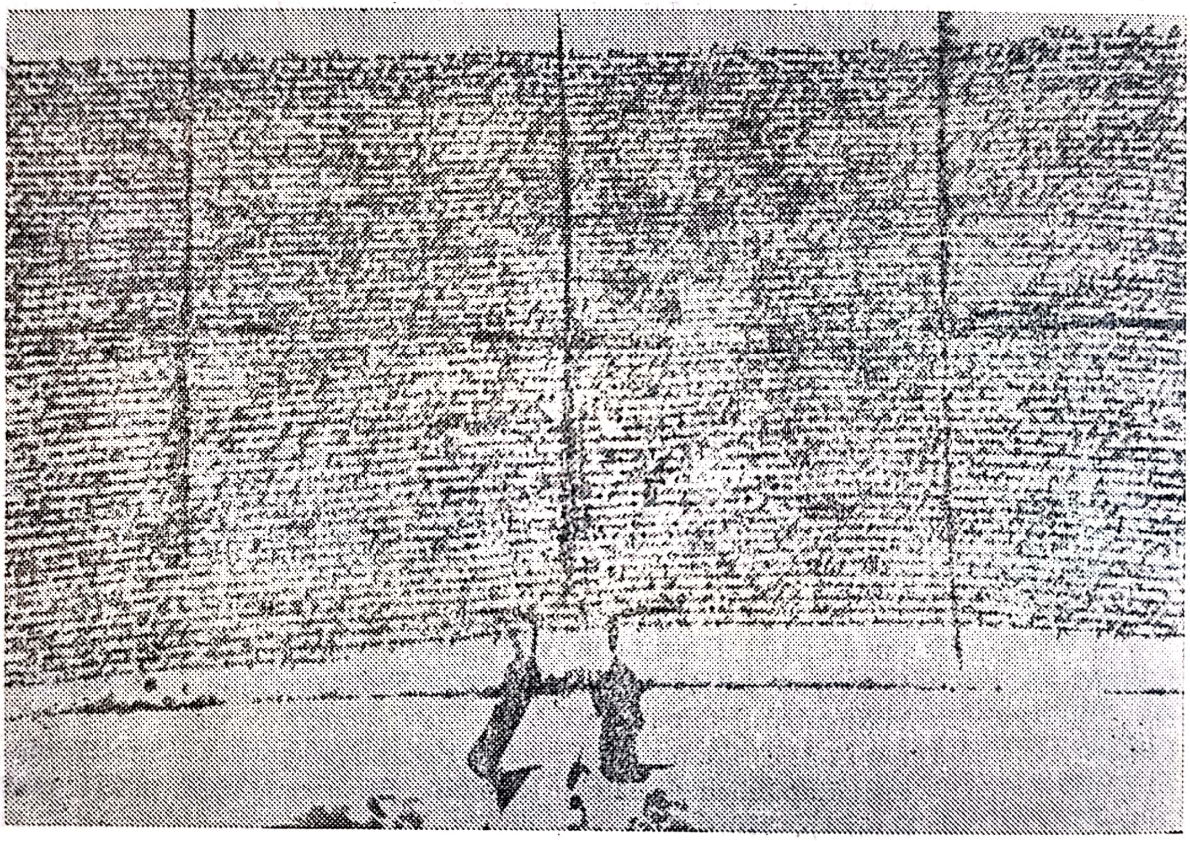

Fotocopie după prima Înțelegere de la Bobîlna din 1437, dintre țăranii răsculați și nobili

[1] Au fost două *Înțelegeri* între reprezentanții țăranilor și reprezentanții nobililor; reproducem din prima, care s-a făcut la 6 iulie 1437; cealaltă, a fost încheiată la 10 octombrie. Originalul, pe pergament, în Arhivele Statului din Budapesta, cota M.O.D.L. 36 972. Traducere refăcută, pornind de la *Antologia gîndirii românești Sec. XV—XIX*, Partea I, Editura politică, București, 1967, pp. 10—11, numai pentru fragmentele pe care le conține. L. Demény ne-a informat că, împreună cu Maria Holban, a făcut o nouă traducere față de cea din 1960.

[2] Se referă la reprezentanții țăranilor.

[3] Mai sus este vorba de *obștea ungurilor și valahilor*, sau, potrivit originalului latin, *universitatis Regnicolarum hungarorum et valachorum*.

[4] Titlu dat preoților; cuvios, cucernic.

[5] *decimas*

Scanned with OKEN Scanner

de amărăciune și de adîncă durere, apoi surorile și fiicele lor, contrar rînduielilor și ritului care trebuie îndeplinit în sfînta biserică romană și catolică, fără binecuvîntarea bisericii au fost măritate sau căsătorite, apoi pe de altă parte și fiindcă au fost duși în grea servitute de stăpînii lor pe pămînt, ca și cum ar fi fost cumpărați. Căci dacă au vrut să se transfere de pe domeniile vreunuia spre alte locuri au fost opriți, spoliați cu totul de bunurile și lucrurile lor, să plece nu li s-a permis, și privați de toate drepturile lor la libertate, greu oprimați și împovărați cu poveri de neîndurat; spre a recîștiga și a reobține libertățile anterioare date și lăsate de sfinții regi tuturor locuitorilor acestui regat al Ungariei, și spre a înlătura și a arunca poverile oneroase și de neîndurat, după ce au avut între ei un matur consiliu, s-au adunat pe dealul Bobîlna[1] în cuprinsul domeniului Olpret[2], amintit mai sus, și deliberînd matur asupra necazurilor lor, au trimis delegați la stăpînii lor să roage cu umilință și devotament să fie lăsați în zisele libertăți ale sfinților regi și să se desfacă de pe gîtul lor jugul insuportabil al servituții. Acei stăpîni ai lor, astupîndu-și urechile, nu au luat în seamă rugămințile făcute în acest mod, iar trimișii lor împuterniciți au fost prinși, decapitați și sfîrtecați în bucăți de măritul Ladislaus de Chaak, voievodul Transsilvaniei. Cu ajutorul aceluiași domn voievod și al măriților comiți ai secuilor, s-a aruncat asupra lor cu război, li s-au opus și după ce s-a început conflictul din ambele părți mulți au căzut zdrobiți. În sfîrșit, din mila atotputernicului Dumnezeu unii nobili și locuitori ai regatului din obștea populației, nobili și bărbați cu judecată, cu inimile luminate și îndulcite de harul Sfîntului duh, s-au arătat gata să facă pace între părți, și, după încetarea acelui război, au ajuns împreună la un astfel de acord de pace și înțelegere, făgăduindu-și unii altora iertarea pentru uciderile de orice fel, vărsările de sînge și mutilările, tăierile în bucăți și celelalte feluri de rele ce și le-au pricinuit unii altora, și s-au pronunțat pentru a ieși din încurcătură, și pentru toate cele comise, prin voința unanimă au făcut următoarele rînduieli și înțelegere, ce trebuie respectată neștirbită sub pedeapsa călcării jurămîntului de credință: [...][3].

Ludovic Demény, **Textele celor două înțelegeri, încheiate în 1437 între răsculați și nobili, după documentele originale;** *Studii. Revistă de istorie*, anul XIII, 1960, nr. 1, pp. 98; 99, text latin; și facsimil.

[UNIO FRATERNUM *DIN 16 SEPTEMBRIE 1437, DIN CARE A REZULTAT* UNIO TRIUM NATIONUM]

Noi, Lorand Lepes de Varaśkezy, vicevoievodul Transsilvaniei, prin prezenta dăm de știre tuturor de acum și viitori că în lunea de după sărbătorirea înălțării sfintei cruci[4] strîngîndu-ne și constituinde-ne,[5] noi împreună cu măriții: Michael Jach de Kusal[6] și Henric de Thamasc[7], comiții secuilor împreună cu nobilii țării, cu sașii din cele șapte plus două scaune săsești și cu sașii din

[1] În textul latin: *Babolna.*
[2] În textul latin: *Alpreth.*
[3] Urmează expunerea și explicarea prevederilor concrete.
[4] Adică: 16 septembrie (1437).
[5] În sensul: constituindu-ne în adunare pentru a delibera și hotărî.
[6] Căsei
[7] Tămășeni

Scanned with OKEN Scanner

Bistriţa[1], şi cu secuii din toate scaunele în tîrgul Căpîlna[2] ca să cercetăm problemele grele ale acestor părţi, s-a făcut următoarea unire frăţiască[3] între suszişii nobili şi saşi şi secui[4] care, atingînd semnul crucii domnului prin rostirea de jurămînt s-au legat pe veci prin jurămînt să păstreze de-a pururi credinţă faţă de sacra coroană şi de invincibilul principe şi domn domnul Sigismund, împăratul romanilor şi regele Ungariei, Boemiei, Dalmaţiei, Croaţiei[5] etc. stăpînul nostru firesc foarte de temut şi să reziste împotriva tuturor celor ce vor lupta împotriva acestei ţări, din orice stare ar fi acei vrăjmaşi, şi au jurat să fie inseparabili în apărarea acestei ţări, însă cu acea condiţie ca, atît timp şi atunci cînd invincibilul principe şi domn domnul nostru Sigismund, din graţia lui Dumnezeu împăratul romanilor şi regele Ungariei, Boemiei, Dalmaţiei, Croaţiei etc. ar avea vreo intenţie rea sau ar vrea să ia vreo măsură nedreaptă faţă de una din cele trei părţi, adică a nobililor, saşilor sau secuilor, atunci celelalte două părţi nu altfel decît cu genunchii plecaţi să vină în ajutorul celei de a treia părţi spre a obţine milostivire şi să nu fie îndatorată şi nici să gîndească cumva a-i da vreun ajutor. [...]

Prin jurămînt ferm să se închidă integral şi cu totul orice prilej mai vechi de invidie sau inamiciţie, între reverendul întru Christos părinte şi domn Georgius Lepes, episcopul Transsilvaniei, şi capitlul aceleaşi biserici, şi între nobili, saşi şi secui, şi de acum înainte nici una din acele părţi să nu încerce a le reînoi sau face vreo aţîţare. Dacă vreuna din părţile amintite le-ar reînoi, să fie considerată călcătoare a credinţei şi nici uneia din părţi să nu vrea să-i vină în sprijin. Şi dacă o parte va face ori va porni vreo acţiune ori pîră împotriva celeilalte părţi, să o urmărească în mod legiuit şi pe calea legii în faţa judecătorului ei şi judecătorul părţii adverse să fie ţinut a-i face dreptate neîntîrziat. Şi părţile acestei uniuni frăţeşti[6] tratate mai sus, nobili, saşi şi secui cu smerenie şi rugăminţi ne-au cerut să punem ca acea scrisoare să se confirme şi întărească pentru ei cu sigiliul nostru.[7]

Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, begründet von Franz Zimmermann. Vierter Band *1416—1437*, [...], Hermannstadt, 1937, pp. 638— 640; text latin.

[*IOAN BUDAI-DELEANU*[8] *DESPRE* UNIO TRIUM NATIONUM]

[...]

Chestiunea stă aşa[9]: în anul 1437, ţăranii s-au răsculat sub conducerea unui oarecare *Antonius* şi au maltratat nobilimea. Nobilimea, care nici nu

[1] În textul latin: *Bistricensis*.
[2] În textul latin: *Capolna*.
[3] În textul latin: *unio fraterno*.
[4] *...nobiles ac Saxones ac Siculos...*
[5] În textul latin: *Churuchiae*.
[6] *...fraterne unionis...*
[7] Traducere refăcută, folosind, comparativ, ediţii româneşti de după 1944, dar mai ales textul din *Antologia gîndirii româneşti. Secolele XV—XIX*, Partea I, Editura politică, Bucureşti, 1967, pp. 10—12; un pasaj, care nu s-a aflat în această ediţie, a fost tradus nemijlocit din latină.
[8] S-a născut în anul 1760 (sau în anul 1761) la Cigmău (Hunedoara), a încetat din viaţă la Lemberg, în Polonia, în anul 1820.
[9] Scrie Ioan Budai-Deleanu combătînd aserţiuni greşite ale lui Iosif Carl Eder, care, în 1791, a tipărit note „istorico-critice" la **Supplex Libellus Valachorum** încercînd să denigreze acest important, semnificativ, document al luptei de eliberare şi afirmare naţională a românilor.

Scanned with OKEN Scanner

se putea aștepta la destul ajutor din partea stăpînirii lipsite de putere și nici nu posedaj locuri întărite, pentru a-și pune în adăpost familiile și avutul, și-a dat seama, în urma acestei întîmplări, că trebuie să fie în bune relații cu sașii, pentru ca, în alte asemenea cazuri de nevoie să poată găsi sprijin la ei. Pe de altă parte, sașii și secuii erau expuși deselor invazii turcești și deci aveau și ei lipsă de sprijinul nobilimii. Necesitatea de a se susține reciproc a dat naștere, în anul 1437, unei alianțe, prin care și-au făgăduit în sfîrșit ajutor în caz de ananghie. În anul următor, convenția a fost reînnoită între nobilime și sași, iar în anii de după aceea cele trei părți au mai înnoit-o adeseori. Numai un om cu totul ignorant[1] în istoria evului mediu poate trage din documentul privind uniunea concluzia că aliații erau adevărați membri ai dietei, adică persoane care făceau parte din puterea legislativă. Nimic nu era mai obișnuit în acele vremuri ca alianțele de felul acesteia. Istoria medie a Germaniei este plină cu asemenea alianțe.

Este însă și mai absurd să se tragă de aici concluzia că aliații erau singurii membri ai dietei[2]; e ca și cînd am raționa astfel: regele Prusiei, electorul de Mainz etc., au format în timpul nostru o uniune sau o alianță: prin urmare, în aceste timpuri, principele domnitor al Austriei, prințul elector din Colonia etc., care nu erau aliați cu ei, nu erau nici membri ai dietei. — Poate în Bedlam dacă se mai raționează astfel.

Cu totul altfel stau lucrurile cu uniunea pe care au încheiat-o între ei nobilii maghiari, secuii și sașii în anul 1542, căci prin această uniune ei s-au constituit în adevărate diete; deci din această epocă trebuie socotită actuala constituție a Transilvaniei.

[...]

Widerlegung der zu Klausenburg 1791 über die Vortstellung der Walachischen Nation herausgekommenen Noten[3] [. . .] Ad Notam 15-tam, [...] g [e]

Combaterea notelor publicate la Cluj în 1791, cu privire la petiția națiunii române; Ion Budai-Deleanu, *Scrieri inedite*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și comentarii de Iosif Pervain,[4] Editura Dacia, Cluj, 1970, pp. 102—103; text german, pp. 65—66.

[*⟨MIHAIL⟩ DUCAS*[5] *DESPRE VITEJIA LUI VLAD ȚEPEȘ*]

XLV. *20.* În anul 6970[6] trimite[7] la voievodul[8] Vlachiei un sol, anunțîndu-l să vină în grabă la închinăciune și să aducă neapărat cu sine 500 de băieți

[1] Se atacă, ironic și polemic, atitudinea lui Eder.

[2] Ioan Budai-Deleanu observă, împotriva lui Eder, că privarea de dreptul de a participa la dietă a românilor s-a produs mai tîrziu.

[3] Mai recent s-a stabilit că replica, în limba germană, împotriva aserțiunilor lui Eder a fost scrisă de Ioan Budai-Deleanu; manuscrisul, o copie, se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, filiala Cluj-Napoca, fondul Oradea, nr. 286.

[4] I. Pervain informează că traducerea din germană a fost făcută de Ana Ciurdariu.

[5] Cu aproximație, în „ani rotunzi", cum zice Vasile Grecu, traducătorul din 1958 al acestui cronicar bizantin, Ducas a trăit între anii 1400 și 1470; după o cronică tîrzie epirotă ar rezulta că prenumele lui ar fi fost Mihail.

[6] 1462

[7] Mahomed al II-lea, sultan în anii 1451—1481.

[8] Vlad Țepeș, domn în anii 1456—1462 și în 1476.

Scanned with OKEN Scanner

Vlad Țepeș; portret contemporan, în ulei, aflat la castelul Ambras, din Tirol

și tributul ce-l dă în fiecare an, adică zece mii de galbeni aur. Voievodul i-a răspuns însă: galbenii îi are gata să-i dea, băieții însă nu poate; cît despre sine să vină însuși la închinăciune, și aceasta e mai cu neputință. Auzind tiranul[1] aceasta s-a înfuriat și, trimițînd pe unul din oamenii lui de seamă cu unul din secretarii săi, a spus: Aduceți-mi tributul! Și despre celelalte mă voi gîndi eu. Iar ei venind, și arătînd vlachului cele spuse de sultan, mai întîi pe ei i-a tras în țeapă, o moarte neomenoasă, dureroasă și urîtă. Pe urmă trecînd cu armata, a străbătut cu dușmănie părțile Distrei și, luînd mult popor de rînd, i-a trecut pe toți în Vlachia și le-a luat viața cu același fel de moarte în țeapă.

21. Un comandant din marginile acelea, al tiranului, voind să se arate cu o faptă de mare vitejie, a trecut în Vlachia cu zece mii de turci; vlachul ciocnindu-se cu ei, pe care i-a ucis în război, i-a ucis, pe care însă i-a prins vii pe toți amarnic i-a osîndit la moarte și pe comandantul lor Chamza, fiind trași în țeapă.

22. Cînd tiranul a auzit acestea, i s-a făcut negru înaintea ochilor și turbat de mînie și-a strîns armată de pretutindeni, peste 150 de mii; și în vreme de primăvară, ieșind din Adrianopole, a venit la Dunăbiu; și acolo ridicînd corturile, a stat pînă ce să se strîngă toată armata într-un singur trup. Dar vlachul și el i-a mutat pe toți supușii lui în locuri strîmte de munte și în locuri acoperite de păduri; și cîmpurile le-a lăsat pustii și vitele de tot felul le-a mînat mai înăuntrul hotarelor dinspre alani și huni[2]; iar însuși cu armata de sub el se ațînea toată ziua în locuri scutite de sihle și păduri dese. Tiranul[3], trecînd Dunăbiul, a străbătut loc mai bine de 7 zile și n-a găsit nimic, nici om, nici cel mai neînsemnat animal și nici ceva mîncare sau de băut. Și ajungînd într-un loc frumos așezat ca o livadă vede mii și mii de pari săditi în pămînt încărcați în loc de fructe cu oameni morți, și în mijloc pe Chamza, pe care l-am amintit mai sus, în îmbrăcămintea de in subțire și purpură ce-o purta, tras în țeapă. La vederea acestei amenințări, tiranul s-a înspăimîntat și noaptea, cînd a ridicat corturile, fiindu-i frică, a tras șanțuri și a ridicat valuri și sta în mijlocul lor. Vlachul însă sculîndu-se dis-de-dimineață și rînduindu-și bine oamenii de sub el, a năvălit, cînd era încă întuneric, și, nimerind în partea dreaptă a taberei, a intrat deodată înăuntru și pînă în ziuă a tăiat turci fără de număr; și pînă ce s-a luminat de ziuă, mulți turci

[1] Aici prin *tiran* cronicarul indică pe sultan.
[2] Și Ducas folosește denumiri antice pentru popoare contemporane lui; prin *huni* numește pe *unguri; alanii*, un trib, care, în antichitate s-a aflat la nordul Pontului Euxin; în migrația lor, mai tîrziu, au ajuns pînă în părțile Dunării de jos.
[3] Sultanul

Scanned with OKEN Scanner

s-au ucis între ei. Cînd însă s-a făcut dimineață, vlachii au intrat în țarcurile lor și s-au culcat; iar tiranul sculîndu-se, plin de rușine, a trecut Danubiul și a ajuns la Adrianopol.

[...]

〈Michaelis〉 Ducae, **Historia turcobizantina** XLV, 20—22. Ducas, **Istoria turco-bizantină** *(1341—1462)*. Ediție critică de Vasile Grecu. Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1958, pp. 430, 432; text grecesc, pp. 431, 433.

[*CAPITULAȚIA DIN 1460 SAU 1462*[1] *ÎNTRE VLAD ȚEPEȘ ȘI MAHOMED AL II-LEA*]

Art. I. Sultanul consimte și se îndatorează, pentru dînsul și urmașii săi, a proteja România[2] și a o apăra în contra oricărui dușman, fără să ceară alt ceva decît supremația asupra suveranității astui principat, ai cărui voevozi vor plăti Înaltei Porți un tribut de zece mii bani roșii.

Art. II. Înalta Poartă nu va avea nici un amestec în cîrmuirea locală a zisului principat și nu va fi iertat nici unui turc să meargă în România fără o pricină binecuvîntată.

Art. III. În fiecare an, un slujbaș al Înaltei Porți va merge în România ca să primească tributul și va fi însoțit la întoarcerea sa de un slujbaș al voievodatului pînă la Giurgiu, unde se va număra din nou suma dată și se va da un al doilea bilet de primire; și după ce va trece pe celălalt țărm al Dunării, România nu va mai fi răspunzătoare de orice s-ar întîmpla.

Art. IV. Voievozii vor fi aleși de arhiepiscop, de episcopi și de boeri, și alegerea va fi recunoscută de Poartă.

Art. V. Neamul român va avea slobodă lucrare a legilor făcute de dînsul și voevozii vor avea dreptul de vieață și de moarte asupra supușilor lor, precum și acelea de a face războiu sau pace, fără să fie supuși pentru nici unul din aceste acte la vreo răspundere către Înalta Poartă.

Art. VI. Toți creștinii, cari, după ce vor fi îmbrățișat religia musulmană, vor trece în România și se vor întoarce la religia creștină, nu vor putea fi reclamați de nici o dregătoare otomană.

Art. VII. Supușii români, cari vor avea trebuință să meargă în orice parte a stăpînirilor otomane, nu vor putea fi siliți să plătească haraciul sau taxa capitației la care sînt supuse raelele.

---

[1] Unii autori au spus că înțelegerea s-a încheiat de Laiotă Basarab, nu Vlad Țepeș. Vlad a fost domn în 1456—1462; 1476, iar Laiotă în 1473; —1474; 1475—1476; 1476—1477. S-a afirmat că tratatul s-a încheiat la Adrianopol; uneori este dat anul 1462.

Dionisie Fotino, publicînd textul în grecește, în 1819, după ce în 1806 îl publicase și Tunsuli, explica astfel în volumul III din **Istoria generală a Daciei** (traducere de George Sion, în 1858, p. 218) „Cuprinderea acestor documente am găsit-o într-o cărticică ce mi-a dat-o fericitul întru memorie Alexandru Văcărăscu, carele o poseda de la tatăl său banul Enache Văcărăscu, carele și acesta le-au căpătat cu mare cheltuială de bani copiindu-le după codicile împărătești, pre cînd se afla la Constantinopole"; *pluralul* acestor documente are în incidența sa și capitulația încheiată de Mircea cel Bătrîn (a se vedea nota 1 de la p. 124).

[2] A se vedea nota 1 de la pag. 125.

Scanned with OKEN Scanner

Art. VIII. Dacă vre-un turc va avea pricină de judecată cu vre-un supus din acea țeară, pricina sa va fi ascultată și judecată de divanul român, asemănat legilor locale.

Art. IX. Toți neguțătorii turci, ducîndu-se în acest principat pentru ca să cumpere sau să vîndă acolo mărfuri, vor trebui să facă cunoscut dregătoriilor locale timpul cît au să șeadă acolo și vor trebui să plece după împlinirea acestui timp.

Art. X. Nici unui otoman nu este ertat a lua cu dînsul unul sau mai multe slugi născute în România, ori de ce sex vor fi, și nici o geamie musulmană nu va fi nici odată în nici o parte a pămîntului român.

Art. XI. Înalta Poartă făgăduiesce a nu da nici odată vre-un firman după cererea vreunui supus român pentru trebile sale din România, de orice natură, și de a nu-și lua nici odată asupră-și dreptul de a chema la Constantinopole, sau în ori care parte a stăpînirilor otomane, vre-un supus român, sub orice fel de pricinuire.

Acte și documente relative la istoria renașcerii României. Publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Golescu-Vartic, Volumul VI, Partea II, *Divanul ad-hoc al Munteniei din 1857. Comisiunea europeană din 1857—58*, Bucuresci, 1896, pp. 146—147.

[*LAONICOS CHALCOCONDYLOS DESPRE IANCU DE HUNEDOARA*]

[...]

VIII, *424—425.* După izgonirea împăratului[1], Iancu n-a mai trăit mult timp și după aceea s-a săvîrșit din viață; și a fost acest bărbat foarte destoinic întru toate și de jos s-a ridicat la mare putere și a săvîrșit isprăvi în contra germanilor și a boemilor și, ajungînd la conducerea treburilor obștești la peoni[2], și-a cîștigat mare renume. Dar încă și față de turci a săvîrșit nu puține isprăvi mari, deși se credea că din cauza mulțimii și vitejiei lor nu o să biruiască niciodată armata împăratului; și însuși de timpuriu a luat în mîini armatele peonilor. Ceilalți magnați ai Peoniei[3] aveau necaz pe el și nu voiau să fie conduși de el, totuși s-a făcut stăpîn pe putere, căci și aceia au căzut de acord acuma și nu aveau cum să nu cedeze unui bărbat care pretutindeni se bucura de mare renume și care purta domnia cel mai bine și punea țara la adăpost de orice primejdie. Se vede că acest bărbat toate le făcea cu rîvnă și, la nevoie, știa să se folosească de ce-i sta la îndemînă și îndată să fie acolo, unde ar fi nevoie de el. Se mai spune că a murit răpus de ciumă.

[...]

Λαονίκου Χαλκοκονδύλου 'Αθηναίου, Αγόδειξις ἱστορίων πρωτε. Laonici Chalcocondylae Atheniensis, **Historiarum de origine ac rebus gestis turcorum,** VIII.

Laonic Chalcocondil, **Expuneri istorice.** În românește de Vasile Grecu, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1958, p. 245.

[1] Sultanul Mahomed II; bătălia din 1456, de la Belgrad.
[2] Prin *peoni* cronicarul numește pe unguri.
[3] Adică: Ungariei.

Scanned with OKEN Scanner

[ANTONIUS BONFINIUS[1] DESPRE PERSONALITATEA LUI IOAN DE HUNEDOARA]

Ioan de Hunedoara; gravură din lemn: *Johanes de Thurocz, Chronica Hungarorum*, Brünn, 1488

[...] A fost un bărbat în care se putea recunoaşte marea virtute a Corvinilor, de asemenea mărinimia, înţelepciunea şi vitejia romană. O înfăţişare foarte plăcută şi o venerabilă robusteţe de militar neînvins, iar caracterul său blînd şi distins îi împrumuta imaginea demnităţii romane. Se distingea prin frumuseţea ochilor şi a nasului, purtările lui în orice privinţă erau foarte nobile şi ferite de orice sălbăticie barbară. În privinţa religiei şi a justiţiei, de asemenea a dărniciei şi a facerii de bine era foarte zelos. Nu-i lipsea nici iubirea onestităţii şi cultul prieteniei; într-atîta era de stăruitor spre a-şi cîştiga încrederea soldaţilor şi simpatia celorlalţi încît toţi îl iubeau deopotrivă. Prin amabilitate, facere de bine, lipsa disimulării interesate aşa a înlăturat inamiciţiile şi urile, încît prin destoiniciile sale şi-a ales calea spre înălţimea unei demnităţi, pe care nu i-ar fi fost îngăduit a o spera. Spiritul său a fost de bărbat iscusit şi sublim, ponderat în deliberări şi confruntări; moravurile lui nu aveau nimic fără înţelepciune, nimic să persiste amestecat. Nimic nu s-a văzut a oscila în speranţa lui, pentrucă faptele şi deliberările au fost obţinute, şi nu date. Totuşi variabil în norocul războaielor, ca nu cumva să fie împiedicat în planurile sale, în pămîntul Huniadilor, pe care odinioară îl primise în dar de la Sigismund, a ridicat un castel pe un munte înalt, pe care îl spală rîuri liniştite; de asemenea prin măiestria clădirii şi situaţia naturală este atît de întărit încît nu se teme de nici un atac din partea vrăjmaşilor. Prin urmare, Ioan[2] Corvin, după ce a săvîrşit multe fapte răsplătite de laudă, pentru cele mai bune servicii pe care le-a făcut a primit provincia Transsylvaniei cu drept de stăpînire şi de aici cu uşurinţă îndată s-a ridicat la şi mai mult. De aceea a fost numit voievod, cum se spune, dobîndind prin aceasta multă autoritate şi putere[3] [...]

Antonii Bonfini, **Rerum Ungaricarum** [...] **Decades tres.** Decades tertiae. Liber IIII.

---

[1] S-a născut la Ascolti, în Italia, pe la 1434; în anul 1486 a venit la curtea lui Matei Corvin, rege al Ungariei şi, după moartea lui, a rămas în slujba noului rege, Vladislav al II-lea; a încetat din viaţă în anul 1503.

[2] În textul latin: Ioannes; deci: Ioan; i se mai spune Iancu.

[3] Traducere făcută de pe textul latin; am preluat unele formulări din texte mai vechi, de dinainte de 1944; îndeosebi: I. Lupaş, **Lecturi din izvoarele istoriei române**, Editura Cartea Românească S.A., 1928, pp. 82—83.

Scanned with OKEN Scanner

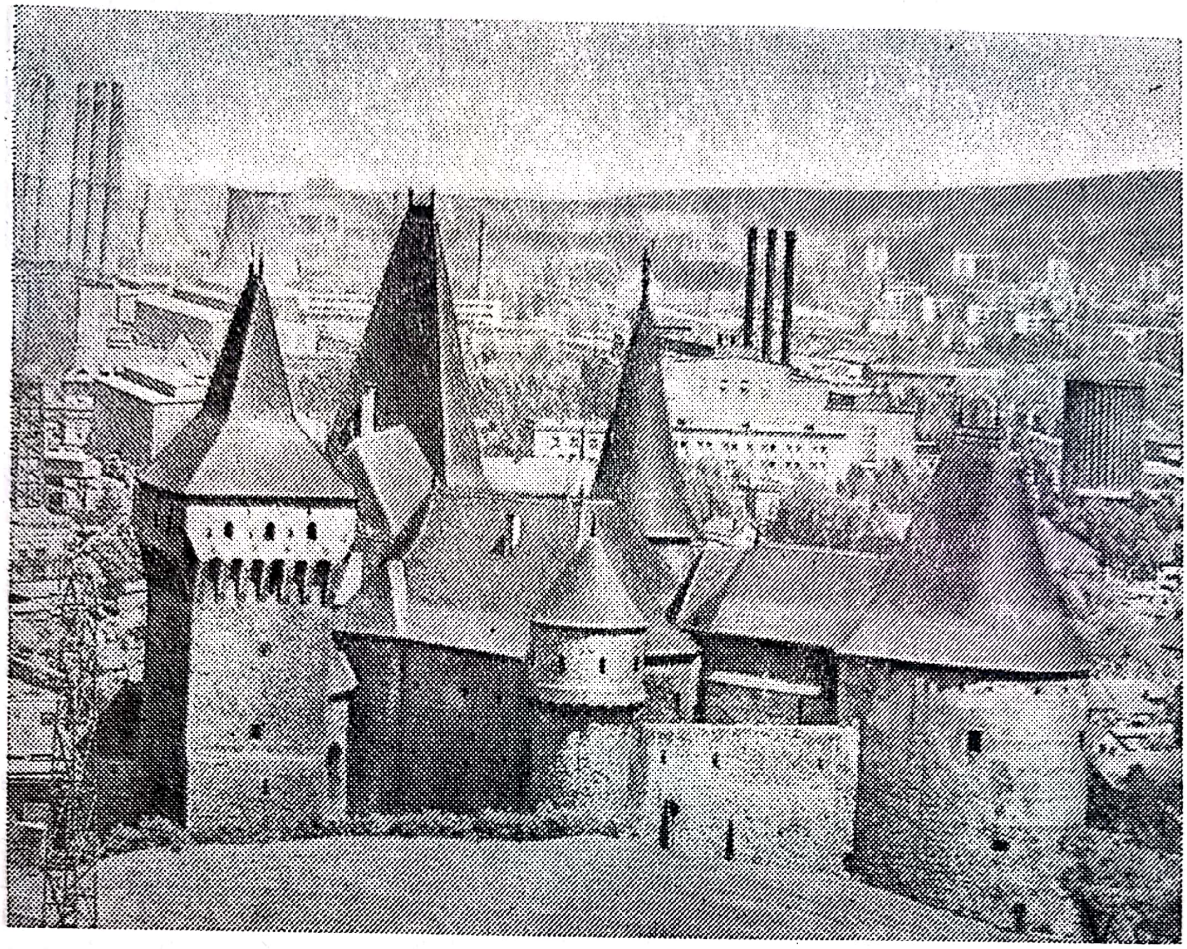

Castelul de la Hunedoara, ridicat de Ioan Corvin la sfîrșitul secolului al XIV-lea, pe amplasamentul unei construcții romane (fotografie)

[*PRIVILEGIU*[1] *ACORDAT LA 13 MARTIE 1458 DE ȘTEFAN CEL MARE NEGUSTORILOR BRAȘOVENI*]

Din mila lui Dumnezeu, noi Ștefan voievod, domnul țării Moldovei[2] facem cunoscut prin această carte a noastră tuturor cîți o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că ne-am sfătuit cu boierii și cu toți sfetnicii noștri, și am dat această carte a noastră prietenilor noștri, tuturor brașovenilor și tuturor negu-ţătorilor și întregii țări a Bîrsei, tuturor oamenilor și tuturor neguțătorilor, spre aceea ca să aibă de la noi același așezămînt și același drept pe care l-au avut de la moșul nostru voievodul Alexandru[3]: cînd vor veni cu marfă la țara noastră, să vie în bună voie la țara noastră cu marfa lor, cîtă vor avea, iar vamă vor avea să plătească cîte 4 groși de povară, cum a fost dreptul cel vechi, dat

[1] Originalul se află la Arhivele Statului, Brașov; fondul: Primăria orașului Brașov; col. Privilegii, nr. 777.

[2] Amintim anii de domnie ai lui Ștefan voievod — cum se exprimă documentul — intrat în istorie sub denumirea Ștefan cel Mare: 1457—1504.

[3] Voievodul Alexandru; este vorba de Alexandru cel Bun, domn în anii 1400—1432.

Scanned with OKEN Scanner

lor de strămoşii noştri. Şi să fie volnici şi slobozi să umble prin toată ţara domniei mele, şi prin cetăţi şi prin tîrguri, ca să-şi vîndă marfa lor; [...][1]

Documentele lui Ştefan cel Mare. Publicate de Ioan Bogdan. Volumul II, *Hrisoave şi cărţi domneşti. 1493—1503. Tractate, acte omagiale, solii, privilegii comerciale, salv-conducte, scrisori, 1457—1503,* Bucureşti, 1913, pp. 264—265; în slavonă, pp. 261—262.

[*SCRISOAREA*[2] *LUI ŞTEFAN CEL MARE CĂTRE PAPA SIXT AL IV-LEA PRIN CARE ÎL ANUNŢĂ DE PROPUNEREA FĂCUTĂ LUI DE CĂTRE ŞAHUL PERSAN ASSAM-BEG ÎN PRIVINŢA UNIRII EFORTURILOR ÎMPOTRIVA EXPANSIUNII OTOMANE*]

Prea sfinte întru Hristos al nostru părinte şi domn preaiubit. Facem cunoscut Sanctităţii Voastre că Assam-beg, serenisimul principe, a trimis la noi soli, cerîndu-ne nouă ca împreună cu alţi principi creştini să ne pregătim bărbăteşte contra othomanilor şi a îngrozitoarei lor puteri. De aceia înştiinţăm pe

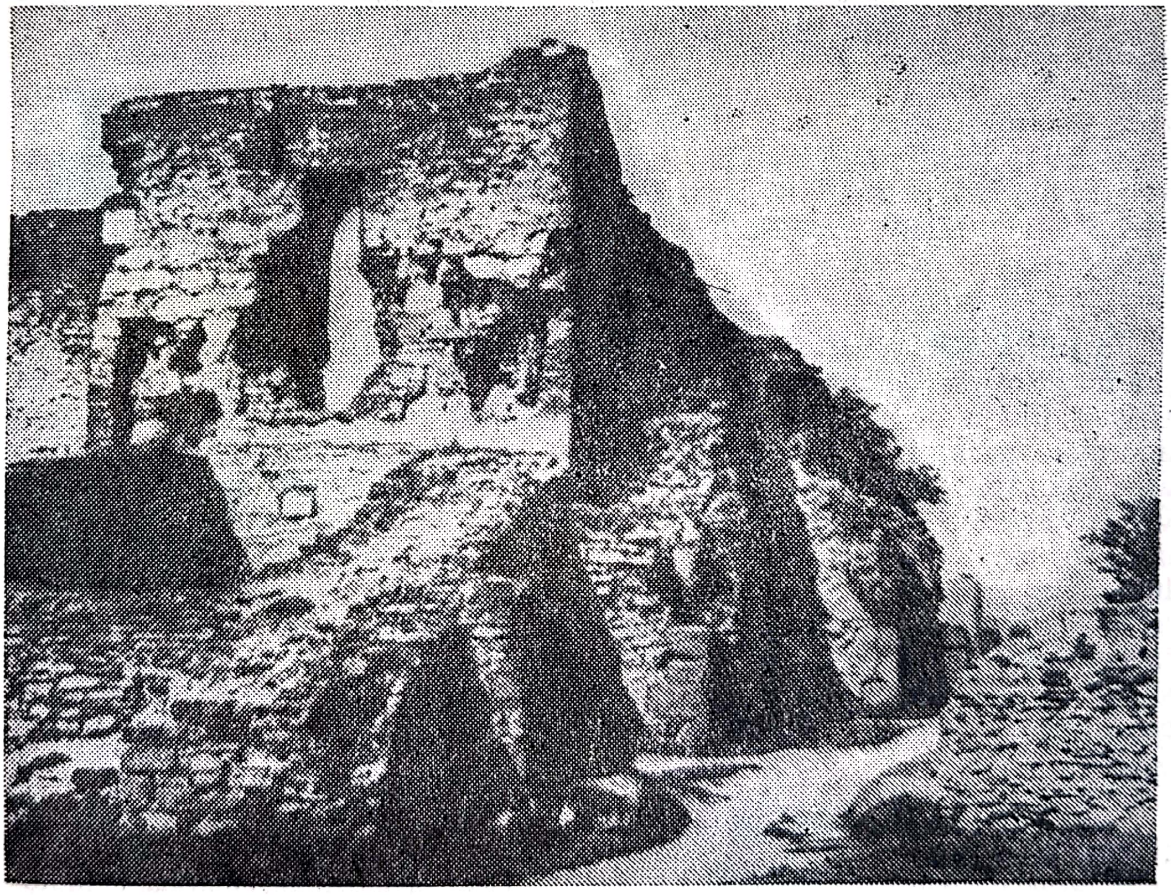

Vestigii, restaurate recent, ale cetăţii Suceava

[1] Urmează concretizări privind felul mărfurilor şi condiţiile de vamă.
[2] Originalul în latină, la Biblioteca Marciană din Veneţia, cod. nr. CLXXV, f. 70.

Scanned with OKEN Scanner

Sanctitatea Voastră că întotdeauna noi cu toată puterea noastră, care nouă ne-a fost atribuită de atotputernicul Dumnezeu, sîntem cu tot simțămîntul pregătiți să întreprindem lupta pentru creștinătate din toate forțele noastre. În plus, ambasadorul serenisimei puteri a Veneției, ilustrul Paulus Omnem Bonum[1] revenind de la suszisul serenisim domn Assam-beg a venit la noi, cu acesta am tratat multe cu privire la situația de fapt a creștinătății și i-am dezvăluit dorințele sufletului nostru, și nouă ne-a promis că se va prezenta din partea noastră înaintea Sanctității Voastre. De aceea cu încrederea integrală ce se cuvine unui ambasador, ca și cum am vorbi noi înșine cu Sanctitatea Voastră. Căci înțelegem că toate consistă în Sanctitatea Voastră. Îndemnăm așadar pe Sanctitatea Voastră ca, împreună cu alți puternic iregi și principi, să dea din belșug ajutor creștinătății împotriva foarte perfizilor necredincioși, încît să nu fim singurii care duc lupta, ci să primim întăriri, fiind ajutați de acești principi. Din cetatea noastră Vaslui, în ziua de 28 noiembrie 1474.

Al Sanctității Voastre credincios, Ștefan Voievod, domnul țării Moldovei etc.[2]

[...][3]

Documentele lui Ștefan cel Mare, Publicate de Ioan Bogdan, Vol. II, *Hrisoave și cărți domnești, 1493—1503. Tractate, acte omagiale, solii, privilegii comerciale, salv-conducte, scrisori, 1457—1503*, București, 1913, pp. 318—319; text latin

[*LETOPISEȚUL ANONIM AL MOLDOVEI DESPRE BĂTĂLIA ANTIOTOMANĂ DE LA VASLUI DIN TIMPUL LUI ȘTEFAN CEL MARE*]

[...]

În anul 6983[4] ianuarie 10, marți, a fost război la Vaslui cu puterile turcești și a biruit atunci Ștefan voievod cu mila lui Dumnezeu și cu ajutorul lui Iisus Hristos, fiul lui dumnezeu cel viu, care s-a născut din prea curata fecioară spre mîntuirea noastră. Și le-a dat Dumnezeu pe acele limbi[5] necredincioase în ascuțișul săbiei și au căzut atunci mulțime mare fără număr și au fost prinși vii mulți fără număr, care de asemenea au fost tăiați, ci numai pe unul l-au lăsat viu, pe fiul lui Sac pașa. Și steagurile lor și cu schiptrele cele mari au fost luate, mai mult de 40 de schiptre. Și s-a întors Ștefan voievod cu toți oștenii lui ca un purtător de biruințe în cetatea sa de scaun a Sucevii și i-au ieșit în întîmpinare mitropolitii și preoții, purtînd sfînta evanghelie în mîini și slujind și lăudînd pe Dumnezeu pentru cele ce au fost ca dar de la cel prea înalt și binecuvîntînd pe țar: Să trăiască țarul[6]. Și a fost atunci veselie între oameni și

---

[1] În alte texte latine: O m n e b o n u m; în textul italian: O g n i b e n.

[2] Traducere, în anumită măsură, refăcută, plecînd de la textul latin publicat de I o a n B o g d a n.

[3] Urmează adresarea către S i x t a l I V - l e a în formă reverențioasă, protocolară.

[4] 1475

[5] Popoare; în original: языкы.

[6] În original: цар'ь; царь, în sensul de *împărat*, adică singur stăpînitor, cu deplină putere.

Scanned with OKEN Scanner

la toate domniile dimprejur și la toți creștinii dreptcredincioși, căci a biruit domnul limbile păgîne cu mîna robului său, Io Ștefan voievod. Și însuși Ștefan voievod a făcut atunci mare ospăț mitropoliților și vitejilor săi și tuturor boierilor săi de la mare pînă la mic. Și a dăruit atunci multe daruri întregii lui oștiri și lăudînd pe Dumnezeu pentru cele ce au fost.

[...]

Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI, publicate de Ion Bogdan. Ediție revăzută și completată de P. P. Panaitescu, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1959, p. 18; text slavon, p. 9.

[*CRONICARUL POLON IAN DŁUGOSZ*[1] *DESPRE FAPTUL CĂ ÎN LUPTA DE LA VASLUI, ÎN 1475, CEI MAI MULȚI OSTAȘI AI LUI ȘTEFAN CEL MARE AU FOST ȚĂRANI*]

[...]

În ziua de marți, 17 ianuarie[2], Ștefan, voievodul Moldovei, a înfrînt armata împăratului turcilor Mahomed, de o sută două zeci de mii de luptători, cu care erau și muntenii[3] a căror țară[4] Valachia a fost supusă, prădată, lîngă mlaștina Racovița[5] și rîul Berlad într-o mare bătălie, cu oastea sa, și cu numai 5 000 de secui[6], a căror țară a deslipit-o din regatul Ungariei și și-au supus-o sieși, dar învingerea a costat și pe ai săi. Căci toate șirurile dinainte în care în frunte erau și secui au fost zdrobite de turci, și amenința un mare pericol pînă cînd personal se aruncă în mijlocul turcilor exaltați de bucuria victoriei, și cu puterea minunată a lui Dumnezeu a nimicit toate grupările turcești avînd abia 40 000 de luptători, între care cea mai mare parte erau țărani[7].

[...]

Ioannis Długossii, **Historia Polonicae libri XII.** Liber XIII (...), Annus Domini 1475 [...] Stephanus Woyewoda Valachiae [...][8]

---

[1] Cel mai însemnat cronicar polonez, Ian Długosz a trăit între anii 1414—1480; un timp a fost secretarul arhiepiscopului din Cracovia, apoi arhiepiscop la Lemberg; după cum se vede, pentru cîțiva ani a fost contemporan cu faptele de larg ecou ale lui Ștefan cel Mare.

[2] 1475; Lupta de la Vaslui, a fost însă la 10 ianuarie.

[3] În original *besserabi;* adică muntenii după denumirea veche a țării românești dintre Carpații meridionali și Dunăre, provenind de la Basarab I (domn între, aproximativ, 1322 și 1352).

[4] În textul latin: *regionem.*

[5] În textul latin: *Rakowyecz.*

[6] În textul latin: *Siculorum.*

[7] *...in quibus maior pars erat agrestium,...*

[8] Traducere refăcută din latină, folosind textul original publicat în: Ioannis Dtugosz Senioris Canonici Cracoviensis, *Opera omnia,* cura Alexandri Prezezdziecki edita. Tomus XIV, Cracoviae, MDCCCLXXVIII, p. 621; am avut în vedere rezultatele unor traduceri mai vechi, românești, de dinainte de 1944.

Scanned with OKEN Scanner

[SCRISOAREA[1] LUI ŞTEFAN CEL MARE DIN 25 IANUARIE 1475 PRIN CARE ANUNŢĂ CONDUCĂTORILOR STATELOR CREŞTINE BIRUINŢA SA DE LA VASLUI]

Către coroana Ungariei şi către toate ţările, în care va veni această prezentă scrisoare. Salutare. Noi Ştefan voievod, din graţia lui Dumnezeu domn al Moldovei[2], amical şi cu plecăciune şi cu toată plăcerea tuturor cărora scriu vă doresc tot binele, şi vă spun domniilor voastre că necredinciosul împărat al turcilor a fost mult timp şi este nimicitorul întregii creştinătăţi, şi în fiecare zi se gîndeşte cum să distrugă şi să supună toată creştinătatea. De aceea noi facem cunoscut tuturor domniilor voastre că pe la Boboteaza trecută susnumitul turc a trimis asupra mea în ţara noastră o mare armată în număr de o sută şi douăzeci de mii de oameni, al căror căpitan principal era Suliman-paşa beglerbegul şi cu el toată curtea susnumitului turc şi toate semnţiile Romaniei[3] şi domnul muntenilor[4] cu toată puterea lui, Asan-beg, Alli-beg, Scander-beg, Grana-beg şi Osu-beg, Valtivul-beg, Serefaga-beg domnul din Sofia, Cusenra-beg, Paier-beg şi fiul lui Isac-paşa, cu toată mulţimea lui de ieniceri, şi toţi aceşti susnumiţi sînt toţi comandanţii cei mari ai cîmpului de luptă, şi auzind bine şi văzînd[5] şi noi pentru apărare am luat spada în mînă şi cu ajutorul domnului Dumnezeu am mers asupra lor şi i-am călcat în picioare, şi i-am trecut prin spadele noastre. Şi pentru asemenea lucru lăudat să fie domnul Dumnezeu; şi după ce a auzit de această înfrîngere păgînul împărat al turcilor şi-a pus în plan să se răzbune şi el însuşi în persoană cu toată puterea sa să vie în luna mai asupra noastră şi să supună ţara noastră care e poarta tuturor creştinilor[6], şi pe care poartă, care e ţara noastră, Dumnezeu ne-a ferit-o pînă acum, dar dacă această poartă va fi pierdută, Dumnezeu să ne ferească de aşa ceva, toată creştinătatea va fi în mare primejdie. De aceea noi ne rugăm la amabilitatea voastră să ne trimiteţi în ajutorul nostru pe căpitanii voştri contra duşmanilor creştinătăţii, şi cît mai este timp, fiindcă turcul are mulţi potrivnici şi în multe părţi are de-a face cu oameni care nu au opinia lui, pentru apărare cu spada în mînă stau contra lor, şi noi, din partea noastră, promitem cu jurămîntul nostru domnesc, cu viaţa noastră, că pînă la moarte ne vom apăra şi vom lupta pentru credinţa creştină. Şi similar trebuie să faceţi voi, şi pe mare şi pe uscat, pentru că după opinia pe care noi o avem, cu ajutorul lui Dumnezeu noi i-am şi luat mîna dreaptă, şi de aceea fiţi cu bunăvoinţă şi gata fără întîrziere.

---

[1] S-a păstrat în trei traduceri în italiană; mai completă şi mai apropiată de original este socotită versiunea publicată de C. Esarcu în *Columna lui Traian*, septembrie 1876, pp. 420—422; originalele, în Biblioteca Ambrosiană din Milano şi în Biblioteca San Marco din Veneţia.

[2] În textul italian: *Molda*.

[3] În textul italian, al variantei pe care o folosim, este *tute le zente de la Romania;* se înţelege aici prin *Romania*, de unde turcii şi-au adus oşti, *Rumelia*.

[4] În varianta pe care o folosim nu este clar; prin comparaţie cu variantele celelalte rezultă că este vorba de domnul muntenilor; am făcut traducerea mai liber.

[5] Văzînd *aceasta*, adică înaintarea expediţiei otomane, forţa ei.

[6] Uneori s-a tradus: *poarta creştinătăţii;* în textul italian, varianta folosită de noi, este: *la porta di tuti i christiani*.

Scanned with OKEN Scanner

Dată în Suceava[1], în ziua de Sfîntul Pavel, azi 25 ianuarie, anul domnului 1475.

Ştefan[2] voievod, domn al Ţării Moldovei[3]

Documentele lui Ştefan cel Mare, publicate de Ioan Bogdan, Volumul II. *Hrisoave şi cărţi domneşti 1493—1503. Tractate, acte omagiale, solii, privilegii comerciale, salv-conducte, scrisori, 1457—1593.* Bucureşti, 1913, pp. 319—321; la p. 323 una din variantele în italiană.

[CRONICARUL OTOMAN SA'ADEDDIN[4] DESPRE LUPTA DE LA RĂZBOIENI, DIN 1476]

[...]

În acest timp răsculîndu-se domnul[5] Kara-Bogdaniei[6], faptele sale au fost arătate înaltului tron. Deoarece Suleiman-paşa nu dobîndise victorie în cucerirea cetăţii Iskenderie, arătîndu-se nedemn de slujbă, atunci, pentru ca ceata aceasta să nu fie desfiinţată, i s-a trimis poruncă prin firman împărătesc să plece cu oastea sa împotriva Kara-Bogdaniei fără nici un fel de întîrziere pentru a nimici ceata aceea ⟨de ghiauri⟩ şi pentru a supune acele ţinuturi prin lovituri de sabie. Dar oastea lui Suleiman-paşa era obosită de luptele şi sforţările depuse la Iskenderie şi cea mai mare parte era frîntă din cauza căldurilor din acele ţinuturi. De asemenea, între Iskenderie şi Kara-Bogdan era cale de o lună de mers. Aceste greutăţi erau cunoscute atît de paşă, cît şi de emirii din jurul său. Dar neavînd nici o putere să judece firmanul plin de înţelepciune, el a pornit de nevoie în ţinuturile mai sus-numite şi au trecut fluviul Dunărea[7] în Eflak[8].

Duşmanul neieşind la iveală, ei au pornit în incursiune pentru devastarea satelor şi oraşelor. Afurisitul domn al Kara-Bogdaniei, care îl întrecea în răutate chiar pe diavol, deşi era vecin cu Deşt-i Kîpceacu[9], totuşi, încăierîndu-se cu hanii din familia lui Ginghiz, ridica pretenţii de neatîrnare, iar cînd se afla în prietenie cu Eflak şi cu ungurul el îşi răscula ţara şi ridica pe ascuns steagul răzvrătirii. Pe cînd Suleiman-paşa era ocupat cu prada, fortificîndu-şi[10] atît pe dinăuntru cît şi pe dinafară ţara şi adunîndu-şi la un loc călăreţii şi pedestraşii, a pornit în grabă asupra oştii islamice şi a împrăştiat acea oaste obosită, atacînd-o prin surprindere, din locuri ascunse, cu oastea sa. Cei mai mulţi dintre ostaşii islamici au murit ca nişte martiri şi mulţi viteji au pierit pe cîmpul de bătălie. Hadîm-paşa[11], care se căia de această ciocnire, a scăpat cu greu de la nenorocirea pieirii. Această ştire dureroasă fiind adusă la auzul

[1] În textul italian: *Sonzovia.*
[2] În textul italian: *Stephano;* şi la începutul textului.
[3] Subscrierea nu se află în toate versiunile italiene.
[4] Sa'adeddin Mehmed efendi, fiul lui Hasan Djan, s-a născut în anul 1536 la Istanbul, a fost unul dintre cei mai însemnaţi cronicari din Imperiul otoman.
[5] În textul de limbă turcă: *hakim*, adică: domn, stăpîn, suveran.
[6] *Moldova;* denumită de otomani. după numele lui Bogdan; Kara-Bodan înseamnă *Bogdania Neagră.*
[7] În textul de limbă turcă: *Tuna.*
[8] Ţara românească dintre Dunăre şi Carpaţi.
[9] Ţinuturile tătăreşti de la nordul Mării Negre.
[10] Ştefan cel Mare.
[11] Este vorba de Suleiman-paşa, care se numea şi Hadîm.

Scanned with OKEN Scanner

marelui șah[1], ea l-a făcut pe șah să dea firman pentru adunarea oștii victorioase și să depună eforturi pentru a porni spre vilaetul Bogdan.[2]

Astfel, în primăvara anului 881[3] a și ridicat steagul luptei sfinte și a condus oastea spre țara Bogdan. Transportînd zaherele[4] pînă la Dunăre[5] cu ajutorul galerelor pe Marea Neagră[6] au pregătit în chip minunat toate cele necesare oștirii islamice.

Beiul de Bogdan, aflînd de mînia vijelioasă a șahului, a dat foc cîmpiilor țării sale. El nu a lăsat nici urmă de fîneţe și de grîne și a pîrjolit munții și cîmpiile. Asemenea focului uneltirilor sale, foametea s-a întins în așa măsură, încît dacă, prin măsurile chibzuite ale șahului cel cuceritor de țări, galerele nu ar fi așteptat pe Dunăre, cea mai mare parte a oștii, ca și animalele lipsite de nutreț ar fi pierit de foame. Domnul, ducînd bogățiile țării în locuri prăpăstioase, a urcat și animalele de povară în locuri greu de umblat. Apoi, cu netrebnicii pe care-i adunase, el s-a ascuns în păduri de nestrăbătut, pe unde și vîntul trecător nu poate trece din cauza desimii copacilor și în adîncul cărora se putea ascunde o oaste numeroasă. De aceea sultanul, deși a căutat tabăra dușmanului, totuși n-a dat nici de urmele ei și n-a aflat nici de numele ei și n-a văzut pe niciunul dintre afurisiții aceia.

Oastea victorioasă[7], necăjită de sete și foamete, a rătăcit multe zile în acele ținuturi pline de primejdii. Veșmintele ostașilor s-au acoperit de colb și de cenușă, iar nasul și nările s-au umplut de praf și de scrum. Călăuza, abătîndu-se de la drumul cunoscut, a pornit, chipurile, pe drumul care duce la luptă. Din această pricină sultanul, mîniindu-se, a dat poruncă pentru uciderea acesteia. Tocmai atunci, cineva din fruntea oștii, întorcîndu-se, a povestit că s-au ivit ghiaurii în pădure. Astfel a scăpat din ghiarele vulturului împărătesc[8]. Pentru a afla cum stau lucrurile, au fost aleși ostași și trimiși înainte. Aceștia au văzut că bogdanlîii[9], intrînd în pădure, ridicaseră înăuntrul ei ziduri din copaci mari, săpaseră șanțuri adînci, astupaseră trecerile cu copaci și mărăcini, se așezaseră în cale cu armele și, punînd tunuri și încărcîndu-le, atacau pe cei ce le veneau în față și loveau pe cei care li se opuneau. Cei trimiși înainte, grăbindu-se către tabăra sultanului, au povestit ceea ce au văzut cu ochii lor privind cetele ⟨de ghiauri⟩. Atunci, ascultînd de porunca împărătească și fluturînd steagurile de victorie, au pornit către acea mulțime rătăcită.

Afurisitul de ghiaur, despicînd, în zori de zi, cu sabia desimea pădurii și-a adunat oastea numeroasă pentru a împrăștia ordia. Șahul, de asemenea, pregătind oastea, a împresurat cu vitejii săi ca niște lei ascunzișul din pădure și a pornit la luptă cu tunuri și puști, cu arcuri și săgeți. Ghiaurii umili, văzînd atacul oștii victorioase, au tras cu tunurile, făcînd ca pămîntul să se cutremure de bubuitul lor. Ajutorul lui Allah fiind de partea oștii islamice și ochii ghiaurilor întunecîndu-se pe neașteptate, ei au tras cu tunurile pe cînd oastea islamică nu ajunsese încă în bătaia focului, ci rămăsese într-o vale. Din această cauză, ghiulelele lor, trecînd pe deasupra gaziilor ca niște turbane de sufii,

[1] Sultanul, Mehmed al II-lea.
[2] În textul de limbă turcă: *Bogdan vilâyete;* în sensul: *provincie.*
[3] În cronică este anul după sistemul islamic; înseamnă: 1476.
[4] Provizii de grîne.
[5] În textul de limbă turcă: *Tuna.*
[6] În textul de limbă turcă: *Karadeniz.*
[7] Are în vedere oastea otomană.
[8] Exprimare alegorică indicînd, după cum precizează specialiștii turcologi, *călăul.*
[9] Moldovenii

Scanned with OKEN Scanner

n-au pricinuit pagube decît căpeteniilor de lăncieri din față. În schimb, ghiulelele trase din această parte nimerind carele dușmane, niciuna n-a căzut pe pămînt pustiu. Dar, fiind închisă pe dinăuntru[1], nimeni nu s-a putut încumeta să meargă înainte. Vitejii ieniceri, nesuportînd aceste lovituri, deși erau obișnuiți să-și pună pieptul în fața tunurilor și puștilor, s-au culcat cu fețele la pămînt. Pe atunci aga de ieniceri era Mehmed-aga din Trapezunt, care pe vremea sultanului Baiazid-han[2], fugind la prințul Djem, a fost ucis[3] la Ankara de oastea de Anatolia, iar capul lui a fost trimis la Curtea sultanului Baiazid.

Sultanul gaziu, văzînd la vitejii ieniceri o purtare potrivnică obiceiului lor, s-a adresat agalei și l-a dojenit, zicînd: Ce lucru ciudat au făcut acești oglani! Așa fac oare cei care se încing cu brîul vitejiei? Apoi, luînd scutul de apărare în mîinile sale binecuvîntate, a dat pinteni calului să înainteze. Cei din oastea de la Poartă, la rîndul lor, atacînd cu toții dintr-o parte, nu s-au despărțit de scara sultanului lor. Ienicerii, căindu-se de ceea ce au făcut, pentru a șterge rușinea lor, au pornit să-l nimicească pe dușman. De asemenea și spahiii de Anatolia și Rumelia, văzînd sforțările sultanului, s-au scurs ca un rîu și s-au năpustit asupra carelor ghiaurilor, depunînd toate sforțările și punîndu-și pieptul în bătaia tunurilor și puștilor. Începînd lupta în timpul dimineții, nu s-au mai dat înapoi de la necazuri și greutăți pînă la vremea chindiei.

În cele din urmă, întărind prin atacuri steagul victorios al șahului, izbînda a fost de partea oștii islamice și cei mai mulți dintre bogdanlîi au fost măcelăriți de săbiile vitejilor. Cei care au supraviețuit bătăliei, nerenunțînd la luptă, în zelul lor de neștiutori, au mai depus sforțări pentru a veni în sprijinul familiilor lor.

Luptătorii, la rîndul lor, măcelărindu-i cu zel întru Islam, au umplut locul acela de bătălie cu sîngele ghiaurilor dușmani, transformîndu-l într-o mare adîncă. Au măcelărit atîția ghiauri încît din capetele lor a făcut nenumărate minarete. Prin lovituri de săbii, locul acela s-a umplut de tigvele rotunde ale bogdanlîilor, dar au murit ca niște martiri și mulți gazii în acel loc de luptă eroică, iar din sîngele lor a răsărit o grădină roșie.

Norocul întunecîndu-se[4] și puterile brațelor lor fiind vlăguite, serdarul lor[5], a ieșit cu oameni puțini dintr-un colț al locului de luptă și a fugit în ținuturile muntoase, risipind ca apa bogățiile sale în acel loc de bătălie. Și multe mii de bogdanlîi au căzut în robie, devenind sclavi și părăsindu-și avuțiile care le dădeau plăceri și bucurii.

Toate acestea intrînd în mîinile vitejilor, sub ocrotirea acelui padișah gaziu, mulți și-au atins scopul. Nenumărați robi tineri și sclave tinere din Bogdan au căzut în mîinile acelor luptători viteji ca leii, devenind o bogăție pentru petreceri. Sub ocrotirea acelui padișah gaziu, foarte mulți nefericiți s-au bucurat, atingîndu-și scopul, și foarte mulți necăjiți, bucurîndu-se, au îmbrățișat frumoasele din Bogdania și au uitat de necazurile suferite. Timp de două luni fără întrerupere, potrivit înaltului firman, devastînd[6]

---

[1] Pădurea

[2] Baiazid al II-lea (sultan în anii 1481—1512).

[3] Pentru că, fiu al lui Mahomed al II-lea, se răzvrătise, în 1431 dorind să ocupe tronul imperial.

[4] Norocul întunecîndu-se, pentru moldoveni, spune cronicarul otoman; el exagerează mereu victoria sultanului, care pînă la urmă s-a transformat în înfrîngere.

[5] Ștefan cel Mare; *serdar;* căpitan de oaste.

[6] Otomanii

vilaietul Bogdan s-au îmbogăţit cu diferite prăzi. Averile şi animalele intrate în mîinile luptătorilor erau atît de numeroase, încît nu încăpeau pe cîmpii întinse.

Ţinuturile Bogdaniei fiind călcate în întregime de caii ostaşilor sultanului, aceştia au pornit spre capitala Edirne[1]. [...]

Sa'adeddin Mehmed Hodja Efendi, **Tadj-üt-Tevarih,**[2] Vol. I, 557—560; text în limba turcă.

Sa'adeddin Mehmed Hodja Efendi, **Coroana istoriilor;** *Cronici turceşti privind ţările române. Extrase.* Vol. I, *Sec. XV — mijlocul sec. XVII.* Volum întocmit de Mihail Guboglu şi Mustafa Mehmet, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1966, pp. 321—324.

[*SCRISOARE*[3] *PRIN CARE UN DREGĂTOR AL HANULUI TĂTAR AL CRIMEII COMUNICĂ SULTANULUI MEHMED AL II-LEA ÎNFRÎNGEREA TĂTARILOR ÎN EXPEDIŢIA LOR DIN 1476 ÎMPOTRIVA MOLDOVEI*]

[...]

La sosirea acestei veşti[4], deşi noi înşine aveam duşmanii noştri, totuşi, primind să vă slujim pe măria-voastră, ne-am dus la scara domniei voastre cu războinici încercaţi şi cu arme de luptă. Am incendiat numeroase cetăţi ale ghiaurului; am luat multe şi nenumărate prăzi. Apoi, pînă să ne întoarcem, a sosit vestea neînsemnată[5] precum că a venit duşmanul şi a devastat casele voastre. Lăsînd numaidecît prăzile noastre, cînd ne-am gîndit să ne întoarcem, ghiaurul, venind în urma noastră, s-a războit mult cu noi. Au pierit mulţi oameni dintre noi; doi fraţi de-ai mei au devenit martiri. Au pierit luptătorii şi caii noştri. Noi înşine am venit cu un cal. Apoi, duşmanul nostru, venind după noi, cu oastea de la Taht[6], a luat ţinuturile noastre. Noi ne aflam în oraşul Kîrîm. Nu aveam însă cai graşi ca să ieşim şi să ne războim. A venit şi la Kîrîm-Şehri ca să se lupte acolo, dar nu a putut să facă nimic cetăţii. Din pricina acestor veşti neînsemnate, nu am putut să ne onorăm cu vederea feţei binecuvîntate a măriei voastre. [...]

Fevzi Kurtoğlu, **İlk Kırım Hanlarının Mektuplarcı**[7], *Belleten,* Ankara, vol. I, nr. 3—4, 1937, p. 644; text în limba turcă, şi facsimil (IX).

Documente turceşti privind istoria României. Vol. I, *1455—1774.* Întocmit de Mustafa A. Mehmed, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1976, pp. 4—5.

---

[1] Adrianopol

[2] Cronica a fost terminată în anul 1584 (după hegiră: 992), şi prezentată sultanului Murad III; în 1862 (respectiv 1279) şi în anul următor au fost tipărite, pentru prima dată, succesiv, două volume, la Istanbul.

[3] Scrisoare din 10—19 octombrie 1476 (după calendarul osman, 881 cemaz II, evahîr); dregătorul hanului era Emirek Mîrza.

[4] Prin care sultanul chema pe hanul tătar să-l ajute împotriva Moldovei.

[5] Vestea a fost „neînsemnată"!; era un fel de scuză.

[6] Oastea hanului Hoardei de Aur.

[7] În traducere din limba turcă: **Scrisorile primilor hani ai Crimeii.**

Scanned with OKEN Scanner

[ŞTEFAN CEL MARE DESPRE ROLUL GENERAL AL LUPTEI SALE ÎMPOTRIVA EXPANSIUNII OTOMANE; IDEIA UNITĂŢII ŢĂRILOR ROMÂNE]

Prea înălţate prinţ şi domn. Acestea sînt lucrurile despre care voi referi cu gura mea, eu Ioan Ţamblac[1], ambasador şi unchi al domnului Ştefan voievod din partea sa. Că toate cele care au intervenit din partea turcilor în ţara[2] sa, Excelenţa Voastră trebue să fi aflat de la mulţi. Dar e adevărat că cele ce au urmat[3], nu ar fi intervenit dacă ar fi ştiut că principii creştini şi vecini cu el au să se poarte cu el aşa cum s-au purtat; totuşi deşi aveau jurăminte şi conveniri cu ei, l-au înşelat şi a păţit ce a păţit. Convenţiile şi jurămintele ce erau între ei conţineau că toţi trebue să fie gata şi să ajute în orice loc pe acel dintre domni împotriva căruia ar fi mers turcii. Şi totuşi, cu toată speranţa mea[4] în ei, mi s-a întîmplat contra mea ceea ce am zis. Căci, dacă nu ar fi fost aşa, aş fi făcut una din două: ori m-aş fi opus cu adevărat inamicului la trecere[5] şi nu l-aş fi lăsat să treacă, ori în mod sigur dacă aceasta mi-ar fi fost imposibilă aş fi încercat să salvez oamenii ţării mele, şi nu aş fi păţit atîta daună. Dar m-au lăsat singur, şi a urmat cum am spus mai sus. Şi dacă inamicul ar fi fost singur, n-ar fi fost atît de rău. Dar el e făcut să vie şi cealălaltă Valachie[6] de o parte, şi tătarii de alta, şi el în persoană a venit cu toată puterea sa, şi m-au înconjurat din trei părţi, şi m-au găsit singur, şi toată armata mea împrăştiată pentru salvarea familiilor[7]. [...][8].

Nu vreau să mai spun cît de folositoare este pentru treburile creştine această ţară a mea; socotesc că este de prisos, fiindcă lucrul e foarte evident, pentru că e seraiul Ungariei şi Poloniei, şi straja acestor două regate. Afară de aceasta, fiindcă turcul s-a împiedicat de mine, de patru ani mulţi creştini au rămas în linişte. Aşadar, ca domni creştini şi cunoscuţi ca creştini, eu recurg la ilustra domnia voastră implorînd ajutorul vostru creştinesc, spre a-mi păstra această ţară a mea, folositoare pentru treburile creştine, promiţînd că orice dar şi subsidii îmi veţi da eu îl voi răsplăti pe multe căi de cîte ori veţi porunci şi veţi avea trebuinţă, dar numai contra necredincioşilor, şi unde veţi porunci, fără nici o amînare. Afară de aceasta, Excelenţa Voastră va face o faptă foarte onorabilă ajutînd pe un domn creştin. Aceasta cer acum, şi aceasta pentru că ştiu că turcul va veni iar contra mea în sezonul acesta pentru cele două ţinu-

---

[1] Cu prilejul soliei pe care, prin Ioan Ţamblac, Ştefan cel Mare l-a trimis-o la Veneţia; 8 mai 1478; documentul s-a păstrat, în arhivele Veneţiei, într-o traducere în italiană.

[2] În textul italian: *dominio*.

[3] Se referă la faptul că, vremelnic, Ştefan cel Mare a fost învins, la Războieni, în ziua de 26 iulie 1476.

[4] Se trece la relatarea ca fiind nemijlocit din partea lui Ştefan cel Mare.

[5] La trecerea Dunării.

[6] *...l'altra Valachia...*; unii editori au tradus: *cealaltă ţară Românească;* Ştefan cel Mare se exprimă direct dînd noţiunea cea mai condensată printr-un singur cuvînt substantiv propriu; desigur ambele Valahii sînt ţări româneşti (şi nu numai Valahiile în sensul restrîns, ci şi Transilvania, Dobrogea), dar voievodul în acest act numeşte însăşi Moldova prin termenul Valahia exprimînd tocmai aşa ideea de unitate.

[7] În faţa invaziei simultane, de peste Nistru, a tătarilor.

[8] Mai departe se arată preocuparea de a instala în cealaltă Valahie (iar este expresia: *l'altra Valachia*) un domn care să-i fie sprijin în lupta împotriva expansiunii imperiale otomane.

Scanned with OKEN Scanner

Țările române în timpul lui Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare (Autori: Ștefan Pascu și Ion Ionașcu. Editura didactică și pedagogică, 1975)

Scanned with OKEN Scanner

turi[1], al Chiliei și Cetății Albe, care le sînt foarte stînjenitoare. De aceea în aceasta vreau să fiu ajutat acum căci timpul nu va da a face altă pregătire generală. Și Excelența Voastră trebue să considerați că aceste două ținuturi sînt toată Valachia[2] și că Valachia cu aceste două ținuturi este un zid pentru Ungaria și Polonia. Afară de aceasta eu zic mai mult, că dacă aceste două cetăți vor fi păstrate, turcii va fi cu putință să piardă și Caffa și Chersonesul. Și lucrul ar fi ușor; în ce mod nu mă mai refer, pentru ca să nu lungesc scrisoarea; iar cînd veți cere eu voi arăta.

Așadar, aceste sînt lucrurile ce mi-a poruncit ca eu să spun, [...][3]

Documentele lui Ștefan cel Mare. Publicate de Ioan Bogdan, Vol. II *Hrisoave și cărți domnești, 1493—1503. Tractate, acte omagiale, solii, privilegii comerciale, salv-conducte, scrisori, 1457—1503*, București, 1913, pp. 348; 349—350; text italian, pp. 343—344; 346.

[GRIGORE URECHE DESPRE PERSONALITATEA LUI ȘTEFAN CEL MARE]

[...]

Fost-au acestu Ștefan vodă om nu mare de statu, mînios și de grabu vărsătoriu de sînge nevinovat; de multe ori la ospeațe omorîea fără județu. Amintrilea era om întreg la fire, neleanești, și lucrul său îl știia a-l acoperi și unde nu gîndiiai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși să vîrîea, ca văzîndu-l ai săi, să nu să îndărăptieaze și pentru aceaia raru războiu de nu biruia. Și unde biruia alții, nu perdea nădeajdea, că știindu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitorilor. [...]

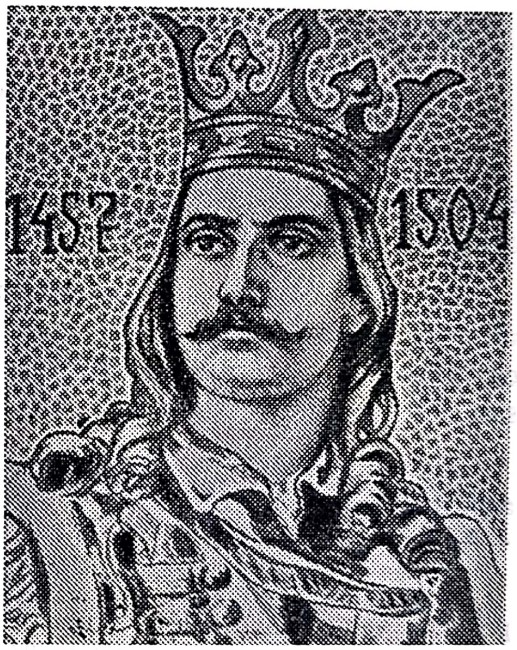

Ștefan cel Mare; portret, după o carte poștală, făcut de Costin Petrescu, în 1904, cu prilejul serbării de la Borzești

Grigore Ureche, **Leatopisețul țării Moldovei, de cînd s-au descălecat țara și de cursul anilor și de viiața domnilor carea scrie de la Dragoș vodă pănă la Aron vodă.**

Grigore Ureche, **Letopisețul Țării Moldovei.** Ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P.P. Panaitescu, Editura de stat pentru literatură și artă, [București, 1955], p. 111.

[1] În textul italian *terre* = ținuturi, regiuni, țări.
[2] *...tuta la Valachia...*; concret, Ștefan cel Mare are în vedere Moldova.
[3] Traducere refăcută, avînd ca bază de plecare textele, italian și român, date de Ioan Bogdan.

Scanned with OKEN Scanner

[CRONICARUL POLONEZ IAN DŁUGOSZ ADMIRÎND PERSONALITATEA LUI ŞTEFAN CEL MARE]

[...] O, bărbat demn de admirat, cu nimic inferior ducilor eroici, pe care atît îi admirăm, care în timpul nostru primul între principii lumii a repurtat o victorie atît de glorioasă contra turcilor. După judecata mea, el este cel mai demn de a i se da conducerea şi stăpînirea[1] lumii, şi mai ales funcţiunea de comandant contra turcilor, cu sfatul comun, consensul şi hotărîrea creştinilor, pe cînd ceilalţi regi şi principi catolici se destind în lene şi desfătări, sau în lupte civile.

Ioannis Długossii, **Historia Polonicae libri XII.** [...] Liber XIII (...), Annus Domini 1475[2] [...] Stephanus Woyewoda Valachiae [...]

[CAPITULAŢIA[3] DIN 1511 ÎNTRE BOGDAN, DOMNUL MOLDOVEI, ŞI SULTANUL SELIM I]

Art. I. Poarta recunoasce pe Moldavia, ţeară slobodă şi nebiruită.

Art. II. Religia creştină, profesată în Moldavia, nu va fi nici odată apăsată nici turburată, şi neamul român se va bucura în deplină slobozenie de biseria cele sale, ca şi în trecut.

Art. III. Poarta se îndatorează a apăra pe Moldavia împotriva a orice năvăliri întîmplătoare şi a o ţinea în starea în care se afla mai înainte, fără ca să facă cea mai mică nedreptate şi fără ca să sufere cea mai mică strîmtoare sau călcare în pămîntul ei.

Art. IV. Moldavia va fi cîrmuită după chiar legile ei, fără ca Poarta să se amestece în vreun chip.

---

[1] *...principatus et imperium...*

[2] Traducere refăcută; s-au comparat şi multele variante, una foarte răspîndită prin intermediul manualelor şcolare; textul latin folosit este din: Ioannis Długosz Senioris Canonici Cracoviensis, *Opera omnia*, cura Alexandri Przezdziecki edita. Tomus XIV, Cracoviae, MDCCCLXXVIII, p. 623.

[3] Dionisie Fotino în **Istoria generală a Daciei,** unde publicase capitulaţiile din 1391 şi 1460, reproduce în subtext şi tratatul încheiat între Bogdan voievod şi Selim I, — el zice din anul 1513 — „pe care autorul se vede că nu l-a posedat dar care este constatat de toţi cronicarii moldoveni şi de toţi istoricii străini" (pp. 219—220, traducere de George Sion, 1858). Un editor de mai tîrziu, M. Mitilineu, în *Collectiune de tratate şi convenţiunile României cu puterile străine de la anul 1368 pînă în zilele noastre*, Bucureşti, 1874, spune că despre această capitulaţie a scris cronicarul Nicolae Costin, şi că o copie a fost scoasă din Arhivele Varşoviei de şambelanul Bals, (p. 35). Într-adevăr, în **Letopiseţul Ţării Moldovei de la zidirea lumii şi pînă la 1601,** cap. XXIV, se scrie: „Şi pre învăţătura tătine-său, lui Ştefan vodă, trimis-au la împărăţiia turcului pre Tăutul vel logofăt şi pedestrime dărăbani, cu 10 pungi de bani, de au dus la sultan Murat împăratul turcesc şi i s-au închinat cu toată ţara. Şi părînd bine împărăţiei, cu dragoste i-au primit şi au dăruit toţi banii Tăutului logofătului şi după ce au venit, adus-au banii şi au zidit beserica, ce este la Bălineşti* pe Siretiu, în ţinutul Sucevii, ce stă şi pănă astădzi". (*În alt ms: Bălăeşti).

Scanned with OKEN Scanner

Art. V. Domnii săi vor fi pe viață, aleși de neam și întăriți de Înalta Poartă.

Art. VI. Domnirea prinților se va întinde pe tot pămîntul moldav; ei vor putea întreține cu plata lor o oștire armată pînă la două zeci mii pămînteni sau străini.

Art. VII. Moldovenii vor putea să întreție și să cumpere o casă la Constantinopole pentru reședința elciului[1] lor. Vor putea asemenea să aibă acolo și o biserică.

Art. VIII. Turcii nu vor putea avea nici cumpăra pămînturi în Moldavia, nici nu vor putea să zidească geamii sau să se așeze acolo nici într-un chip.

Art. IX. Spre semn de supunere, prințul, în unire cu neamul, va avea grijă a trimite în fiecare an Porții, prin doi boeri din Moldavia, 4000 galbeni turcesci sau unsprezece mii de piastri, 40 de șoimi și 40 de iepe, totul cu titlul de dar.

Art. X. În cas de înarmare pentru răsboiu, domnul Moldaviei va da armiei turcești contigentul ce i se va cere.

Acte și documente relative la istoria renascerii României. Publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic. Volumul VI. Partea II-a. *Divanul ad-hoc al Munteniei din 1857. Comisiunea europeană din 1857—58*, Bucuresci, 1896, pp. 147—148.

[*DISCURSUL*[2] *LUI GHEORGHE DOJA ÎN FAȚA ȚĂRANILOR RĂSCULAȚI ÎN 1514*]

[...] Nimic nu este mai neplăcut lui Dumnezeu, supremul părinte și stăpîn al tuturor lucrurilor, decît ca oamenii să-i înrobească pe oameni. De vreme ce robia nu vine de la natură, ci din nedreptatea norocului și din lăcomia oamenilor, nu este crimă mai mare decît aceea pe care o fac oamenii cînd, folosind cu nedreptate autoritatea lor, aruncă în robie crîncenă și grea oameni, mai ales cînd sînt de același neam cu ei. Căci ce deosebire este între a fi apăsat de pov eri de rob și a fi rob cumpărat pe bani sau prins în războaie? Soarta lor abia se deosebește, doar că poartă alt nume. Într-adevăr, nobilimea ungară nu vă consideră cetățeni pe voi, țăranii ei, ci vă stăpînește ca și cînd ați fi proprietatea ei; ea săvîrșește împotriva voastră acte pe care numai legea războiului le îngăduie față de dușmani. Mai mult decît atît! Abia de vă consideră vrednici

[1] În limba turcă *elci* = ambasador, sol, trimis, la Poarta Otomană.

[2] S-au păstrat mai multe texte întocmite de scriitori contemporani ori ulteriori evenimentelor, o variantă fiind chiar în versuri. Textul cel mai complet, și, probabil, mai verosimil, este apreciat a fi al lui Ludovic Tubero, cronicar din Ragusa, care a trăit între anii 1459—1527; unii traducători au completat textul, în latină, a lui Tubero, cu fragmente ori cuvinte din textul lui Ștefan Strieröchsel (nu i se știe exact anul de naștere, probabil 1485; a trăit pînă în 1519).

Scanned with OKEN Scanner

Gheorghe Doja; prelucrare după o gravură în lemn, de Eugen Steç: nedatată

de lumina aceasta de care se bucură deopotrivă și oamenii, și dobitoacele.

Tot ceea ce trebuie să fie comun și vouă și nobilimii, această nobilime revendică în chip nelegiuit numai pentru ea. Nici chiar bietul vostru suflet nu vi l-ar lăsa acești oameni atît de îngîmfați dacă viața voastră n-ar fi spre folosul lor. Căci tot ce rodesc ogoarele cultivate prin truda și hărnicia voastră, tot ce produc animalele voastre cade pradă nobilimii. Pentru ei se ară ogoarele, pentru ei se sădesc viile, pentru ei se cresc turmele și vitele: vouă vă rămîne mizeria în robie și toate lipsurile. Și aceasta e cu atît mai greu de suportat, cu cît cei ce sînt cauza belșugului tocmai aceia îndură cel mai mult lipsurile. Atît de peste măsură este pornită spre jaf nobilimea. Nu este locuitor al regatului Ungariei care să se îndoiască de aceasta, căci știți cu toții cîte suferințe îndurați zilnic fiecare la casele voastre. Care dintre nobili întreprinde ceva, fie că e greu de îndeplinit, fie că e ușor de făcut, fără munca și cheltuiala voastră? Căci dacă vreunul dintre nobili clădește o casă, dacă se căsătorește, dacă își mărită fata, dacă primește un musafir, dacă i se naște un copil, dacă moare, dacă se duce la rege pentru treburile sale, voi sînteți cei despuiați; nu există un lucru pe care să-l facă ei fără ca acela să nu fie spre paguba voastră grea. Ce minte omenească poate să creadă că ar putea cineva să suporte aceasta? Pentru nobili nu există întîmplare, nici fericită, nici nefericită, care să nu vă aducă o nenorocire. Sărbătorile și petrecerile lor înseamnă pentru voi plînș și jale, căci ei pretind tributuri ca să aibă bani pe care să-i cheltuiască în dezmățuri. Cînd ei plîng și au o înmormîntare, pe cheltuiala voastră o fac, vouă vă storc lacrimile cele adevărate. Acești oameni criminali nu săvîrșesc vreo faptă de dărnicie, de mărinimie, de virtute cît de mare și plăcută fără a aduce pierzania voastră. Iar cînd au nevoie de bani, de care muritorii sînt foarte lacomi, ei își umplu lăzile cu bani furați de la voi și umblă prin lume cu ifose, măreți și bogați prin prădarea voastră, lăudîndu-se în gura mare printre ai lor: cine dintre ei a stors în chip nelegiuit mai mult de la șerbii săi!

[...][1]

Ludovici Tuberonis Dalmatae abbatis, etc., **Commentariorum de rebus, quae temporibus eius in illa Europae parte, quam Pannonii Turcae eorum⟨que⟩ finitimi incolunt, gestae sunt, libri undecim.** Liber X.

Antologia gîndirii românești. Secolele XV—XIX, Partea I, Editura politică, București, 1967, pp. 13—14.

[1] În continuare, se apelează la masele asuprite să sprijine răzvrătirea și se arată caracterul ei normal ca expresie a luptei pentru libertate.

Scanned with OKEN Scanner

[GHEORGHE ŞINCAI
DESPRE RĂZVRĂTIREA DIN 1514
ŞI CREŞTEREA AGRESIUNII NOBILIARE
PRIN INSTITUIREA ŞERBIEI DEPLINE]

Gheorghe Şincai (1754—1816)

[...]

Anul 1514. Acesta este anul cel mai nefericit pentru românii carii sînt supt Sîntă Coroana Ungariei, pentrucă în anul acesta au căzut supt jugul, supt carele şi astăzi gem mişeii[1]. Pricina nenorocirei au fost, precum scrie Calvisie[2], că: „În anul 1514 solul papei Leon X au vestit în Ungaria indulgenţii sau ertare de păcate acelora carii se vor oşti împotriva turcilor. Prin vestirea aceasta mulţi s-au adunat laolaltă, carii, neavînd ceale de lipsă spre hrana vieţei, şi-au ales sie povăţuitoriu pre Gheorghie Săcuiul sau Secheli, şi au jăfuit[3] toată Ungaria, împotrivindu-se tuturor. În patru luni au omorît la şeapte zeci de mii de oameni, între carii au perit patru sute de nobili[4]. Ioann Zapolia, voievodul Ardealului, prea aceştea mai pre toţi i-au prins, şi i-au flămînzit trei zile, apoi i-au slobozit asupra povăţuitoriului lor, se-l sfîrtice cu dinţii, şi după ce l-au sfîrtecat, i-au tăiat capul.

[...] Ci oricum au fost cruzimea acesta, românii cei porşti[5], de supt Sînta Coroana Ungariei o pot plînge pururea; pentru că aceştea mai denainte era oameni slobozi, adecă se putea muta depre un loc pre altul, cînd vrea, dacă plătea domnilor, pre ale cărora moşii şedea, ce li se cuvenea, şi-şi plătea datoriile, dară în toamna din anul acesta 1514 (cînd s-au priimit şi Tripartitul sau Fundamîntul legilor ungureşti şi ardeleneşti, cel den Ştefan Verbeauţi alcătuit, din carele scriu aceştea) s-au făcut iobagi deplin, adecă aşa s-au legat locurilor, pe care şedea, cît din trînsele nu s-au putut după aceia mişca, sau de s-au mişcat neştine, s-au dus înapoiu cu sila. [...]

Hronica rumânilor şi a mai multor neamuri în cît au fost iale aşa de amestecate cu rumânii, cît lucrurile, întîmplările şi faptile unora, fără de ale altora nu se pot scrie pe înţăles, din mai multe mii de autori în cursul de 34 de ani, culeasă, şi după anii de la naşterea Domnului nostru Is.Hs. alcătuită de Gheorghe Şincai din Şinca [...]. În Buda. În aceiaş crăiască typografie, la anul 1808;[6] pp. 270—271; 272 (după ms. autograf, tomul II).

Gheorghe Şincai, *Opere*, II, **Hronica românilor**, Tom. II 1969, Editura pentru literatură, [Bucureşti], pp. 181—182; 182

[1] Expresie de epocă pentru oamenii nevoiaşi, asupriţi.

[2] Sethus Calvisius.

[3] Răscoalele ţărăneşti, care desigur în fiecare etapă istorică aveau forme proprii de exercitare a lor, în trecut au fost adesea astfel caracterizate.

[4] Cifrele sînt nu de puţine ori imprecise, arbitrare în texte medievale (dealtfel şi în antichitate).

[5] Cuvîntul, de proveniență slavonă, înseamnă: *oamenii simpli, de jos, asupriţi*.

[6] În anul 1808 nu s-a tipărit întregul manuscris, prima ediţie integrală este Iaşi, 1853—1854, în caractere chirilice; manuscrisul autograf se află la filiala din Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, ms. rom. 454, 455, 456.

Scanned with OKEN Scanner

[GHEORGHE ŞINCAI DESPRE RĂZVRĂTIREA DIN 1514 ŞI CREŞTEREA AGRESIUNII NOBILIARE PRIN INSTITUIREA ŞERBIEI DEPLINE]

Gheorghe Şincai (1754—1816)

[...]

Anul 1514. Acesta este anul cel mai nefericit pentru românii carii sînt supt Sîntă Coroana Ungariei, pentrucă în anul acesta au căzut supt jugul, supt carele şi astăzi gem mişeii[1]. Pricina nenorocirei au fost, precum scrie Calvisie[2], că: „În anul 1514 solul papei Leon X au vestit în Ungaria indulgenţii sau ertare de păcate acelora carii se vor oşti împotriva turcilor. Prin vestirea aceasta mulţi s-au adunat laolaltă, carii, neavînd ceale de lipsă spre hrana vieţei, şi-au ales sie povăţuitoriu pre Gheorghie Săcuiul sau Secheli, şi au jăfuit[3] toată Ungaria, împotrivindu-se tuturor. În patru luni au omorît la şeapte zeci de mii de oameni, între carii au perit patru sute de nobili[4]. Ioann Zapolia, voievodul Ardealului, prea aceştea mai pre toţi i-au prins, şi i-au flămînzit trei zile, apoi i-au slobozit asupra povăţuitoriului lor, se-l sfirtice cu dinţii, şi după ce l-au sfîrtecat, i-au tăiat capul.

[...] Ci oricum au fost cruzimea acesta, românii cei porşti[5], de supt Sînta Coroana Ungariei o pot plînge pururea; pentru că aceştea mai denainte era oameni slobozi, adecă se putea muta depre un loc pre altul, cînd vrea, dacă plătea domnilor, pre ale cărora moşii şedea, ce li se cuvenea, şi-şi plătea datoriile, dară în toamna din anul acesta 1514 (cînd s-au priimit şi Tripartitul sau Fundamîntul legilor ungureşti şi ardeleneşti, cel den Ştefan Verbeauţi alcătuit, din carele scriu aceştea) s-au făcut iobagi deplin, adecă aşa s-au legat locurilor, pe care şedea, cît din trînsele nu s-au putut după aceia mişca, sau de s-au mişcat neştine, s-au dus înapoiu cu sila. [...]

Hronica rumânilor şi a mai multor neamuri în cît au fost iale aşa de amestecate cu rumânii, cît lucrurile, întîmplările şi faptile unora, fără de ale altora nu se pot scrie pe înţăles, din mai multe mii de autori în cursul de 34 de ani, culeasă, şi după anii de la naşterea Domnului nostru Is.Hs. alcătuită de Gheorghe Şincai din Şinca [...]. În Buda. În aceiaş crăiască typografie, la anul 1808;[6] pp. 270—271; 272 (după ms. autograf, tomul II).

Gheorghe Şincai, *Opere*, II, **Hronica românilor**, Tom. II 1969, Editura pentru literatură, [Bucureşti], pp. 181—182; 182

---

[1] Expresie de epocă pentru oamenii nevoiaşi, asupriţi.

[2] Sethus Calvisius.

[3] Răscoalele ţărăneşti, care desigur în fiecare etapă istorică aveau forme proprii de exercitare a lor, în trecut au fost adesea astfel caracterizate.

[4] Cifrele sînt nu de puţine ori imprecise, arbitrare în texte medievale (dealtfel şi în antichitate).

[5] Cuvîntul, de proveniență slavonă, înseamnă: *oamenii simpli, de jos, asupriţi*.

[6] În anul 1808 nu s-a tipărit întregul manuscris, prima ediţie integrală este Iaşi, 1853—1854, în caractere chirilice; manuscrisul autograf se află la filiala din Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, ms. rom. 454, 455, 456.

Scanned with OKEN Scanner

[SCRISOAREA ÎN LIMBA ROMÂNĂ TRIMISĂ DE NEACȘUL DIN CÎMPULUNG, ÎN 1521[1], JUDELUI BRAȘOVULUI, AVERTIZÎNDU-L ASUPRA PERICOLULUI UNEI EXPEDIȚII OTOMANE]

Мꙋдромꙋ и племенитомꙋ и чиститомꙋ и Богѡм дарованномꙋ жꙋпан Ханьш Бегнер ѡт Брашов, много здравїе ѡт Нѣкшꙋл ѡт Длъгополе.

I pac[3] dau știre domnie tale za[4] lucrul turcilor cum amu auzit eu că înpăratul au eșit den Sofiia și aimintrea nu e și se-au dus în sus pre Dunăre.

I pac să știi domniia ta că au venit un om de la Nicopole de mie me-au spus că au văzut cu ochii loi că au trecut ceale corabii ce știi și domniia ta, pre Dunăre în sus.

I pac să știi că bagă den tote orașele cîte 50 de omini, să fie în ajutor în corabii.

I pac să știi cum se-au prinsu nește me [ș] teri den Ţ⟨a⟩rigrad cum voru treace aceale corabii la locul cela strimtul ce știi și domniia ta.

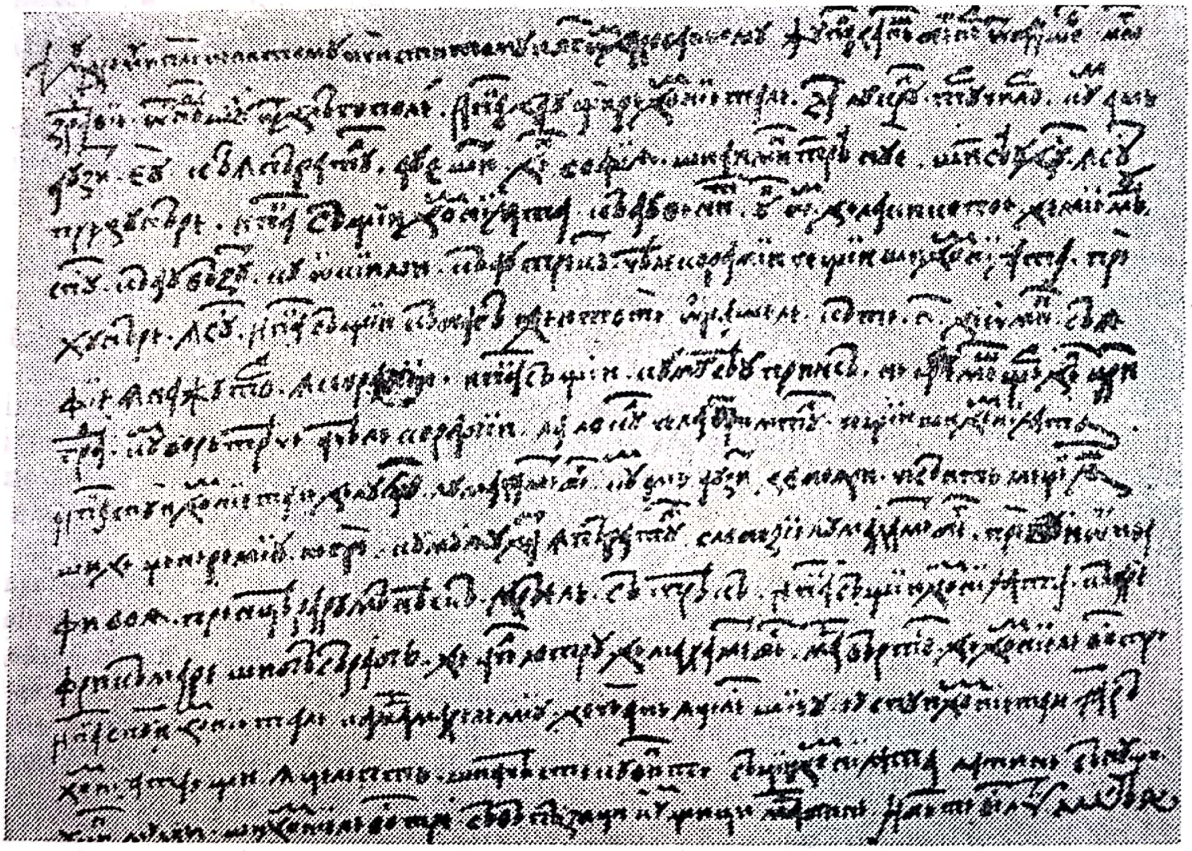

Facsimil de pe scrisoarea, din 1521, trimisă de Neacșul din Cîmpulung către Iohannes Benkner, judele Brașovului

---

[1] A fost datată, mai concret, de critica istorică literară recentă: 29—30 iunie 1521; N. Iorga stabilise numai anul: 1521. Originalul se află la Arhivele Statului, Brașov, colecția de documente Stenner, I, 4/nr. 472.

[2] Fraza în slavonă, înseamnă: Înțeleptului și de bun neam și cinstitului și de Dumnezeu dăruitului, jupanului Hanăș Begner din Brașov, multă sănătate de la Neacșul din Cîmpulung:

[3] În slavonă; am transcris în caractere latine: Și astfel.

[4] În slavonă; de asemenea, în caractere latine: despre.

I pac spui domnie tale de lucrul lui Mahamet beg, cum amu auzit de boiari ce sîntu megiiași și de genere-miu Negre, cumu i-au dat inpăratul slobozie lu Mahamet beg pre i-oi va fi voia, pren Țeara Rumânească iară elu să treacă.

I pac să știi domniia ta că are frică mare și Băsărabu de acel lotru de Mohamet beg, mai vîrtos de domniele vostre.

I pac spui domnie tale ca mai marele miu, de ce amu înțeles și eu. Eu spui domniei tale, iară domniia ta ești înțeleptu. Și aceaste cuvinte să ții domniia ta la tine, să nu știe umini mulți; și domniile vostre să vă păziți cum știți mai bine. Н Богъ те весели[1], amin.

Documenta Romaniae Historica, B, Țara Românească. Volumul II. *(1501—1525)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972, pp. 402—403.

[*SCRISOAREA LUI PETRU RAREȘ*[2], *TRIMISĂ JUDELUI*[3] *ORAȘULUI BISTRIȚA, CU IDEEA:* VOM FI CE-AM FOST, ȘI MAI MULT DECÎT ATÎTA]

Petru[4], cu mila lui Dumnezeu voievod și moștean al Moldovei[5]. Închinăciunea noastră cu toată prietenia noastră s-o știți întîiu. Jupane[6] Toma, mi-ar plăcea să aflăm de la d-ta de sănătatea d-tale. Să știi că noi sîntem la Constantinopol[7], bine sănătoși, slavă Domnului, și ținuți bine și în cinste de Măria Sa Împăratul și de viziri; nu ne lipsește nimic, slavă Domnului. Dacă lucrul[8] zăbovește, trebuie să fim cu răbdare. [...] Nădăjduim în Dumnezeu că vom fi ce am fost, și mai mult decît atîta, vom plăti tot pe tocmai. A scrie mai mult nu ni-a dat vremea. În Constantinopol, miercuri spre Sîmpietru, anul 1540.

Documente privitoare la istoria Românilor, culese de Eudoxiu de Hurmuzaki [...] Vol. XV, *Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelene (Bistrița, Brașov, Sibiu), publicate după copiile Academiei Române de N. Iorga*, Partea I, *1358—1600*, București, 1911, pp. 390—391; text în limba germană.

N. Iorga, *Scrisori de boieri, Scrisori de domni*, Ediția a 2-a,[9] Vălenii de Munte, 1925, pp. 200—201.

---

[1] În slavonă; adică: și Dumnezeu să te bucure.

[2] Petru Rareș, domn în anii 1527—1538; 1541—1546.

[3] Jude al orașului era Thomas Boldorfier după cum era numit în latinește; în germană: Toma Waldorfer; scrisoarea a fost trimisă din Istanbul la 23 iunie 1540.

[4] În textul german; *Peter.*

[5] În textul german: ... *Wayd und Erbyng der Mullda.*

[6] În textul german: *Wayser Herr Thomas;* am păstrat cuvîntul *jupan* folosit de N. Iorga.

[7] În textul german *Constantinopel;* în celălalt loc: *Constantynopel;* N. Iorga a tradus: *Țarigrad.*

[8] Petru Rareș a mers la sultan pentru a obține reînvestirea ca domn.

[9] În ediția din 1912 au fost cuprinse numai scrisori ale boierilor, nu și ale domnitorilor.

Scanned with OKEN Scanner

[CAPITULAȚIA[1] DIN 1529 ÎNTRE PETRU RAREȘ ȘI SOLIMAN AL II-LEA]

Art. I. Sultanul recunoasce că Moldavia a dat de buna sa voe și fără împotrivire făgăduială de supunere Împărăției Otomane.

Art. II. Națiia moldavă se va bucura, ca și în trecut, de toată slobozenia, fără ca Poarta Otomană să-i poată pune vreo împedecare. Legile, datinele, obiceiurile, drepturile și prerogativele acestei țări vor fi pentru totdeauna necălcate.

Art. III. Domnii vor pune în lucrare cu deplină slobozenie domnirea lor peste toată țeara, ca și altă dată, fără ca Poarta să poată a se amesteca în vreun chip d-a dreptul sau piezîș.

Art. IV. Poarta nu se va amesteca nici într-o pricină sau neînțelegere dintre particulari, ci domnul cu adunarea sa va avea a-l judeca; nici-o întîmplare Poarta nu va putea aduce vre-o împiedicare nici într-un chip.

Art. V. Hotarele Moldaviei se vor păstra neatinse în toată întinderea lor.

Art. VI. Exercițiul cultului musulman este oprit peste tot pămîntul moldav.

Art. VII. Nici un musulman nu va putea să aibă, cu titlul de proprietar, în Moldavia, nici pămînt, nici casă, nici prăvălie; nici nu va putea să stea în țeară pentru trebi de comerț, decît numai atît pe cît va fi împuternicit de prinț.

Art. VIII. Comerțul Moldaviei va fi deschis tuturor neamurilor comersante. Cu toate astea turcii vor avea întîime asupra oricărei alte națiuni pentru cumpărarea productelor țării, pentru care se vor învoi cu bună tocmeală în porturile de la Galați, de la Ismail și de la Kilia; dar nu vor pătrunde mai înăuntru țării fără împuternicirea domnului.

Art. IX. Titlul de țeară neatîrnată se va păstra Moldaviei; el va fi reprodus în toate actele ce Poarta Otomană va adresa domnului.

Art. X. Turcii, pe cari Poarta îi va trimite cu hîrtii adresate domnului, nu vor trece Dunărea; ei se vor opri pe malul opus al rîului, dînd depeșile lor cîrmuitorului de la Galați, care le va trimite domnului și va transmite asemenea răspunsurile curierilor Înaltei Porți.

Art. XI. Domnii neamului moldav vor fi aleși de diferitele stări ale populației țării. Alegerea va fi recunoscută de Poartă, fără ca ea să se poată amesteca a numi domni, a ridica cea mai mică greutate sau a aduce cea mai mică pedecă la această împrejurare.

Art. XII. Țeara va fi apărată de Poarta Otomană, în orice împrejurare neamul moldav va cere sprijinul și ajutorul său.

---

[1] În *Collecțiune de tratate și convențiunile României cu puterile străine de la anul 1368 pînă în zilele noastre*, București, 1874, M. Mitilineu spune că publică tratatul „după o copie scoasă din arhiva Regatului Poloniei de șambelanul Balș, pe cînd acesta se afla în Varșovia pe lîngă regele Poniatovski, și reprodusă în Buletinul ședințelor Adunării ad-hoc a Moldovei" (p. 51). Mai spune că tratatul s-a încheiat în tabăra lui Soliman, de lîngă Buda, prin mijlocirea logofătului Tăutu, trimisul lui Petru Rareș.

Art. XIII. Drept toate aceste avantagie, neamul moldav nu va da Porții Otomane decît un dar anual de 4 000 galbeni.

Acte și documente relative la istoria renascerei României. Publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, Volumul VI, Partea II, *Divanul ad-hoc al Munteniei din 1857. Comisiunea europeană din 1857—58*, Bucuresci, 1896, pp. 155—156.

[*ÎNVĂȚĂTURILE*[1] *LUI NEAGOE BASARAB*[2] *DESPRE CUM TREBUE SĂ SE COMPORTE DOMNUL CÎND ACORDĂ DREGĂTORII*]

[...]

Fragmentul VI. Și iarăși voi, fiii mei, și unșii lui Dumnezeu, după cîte am putut și eu să înțeleg, cum se cuvine domnului să întocmească pe dregătorii săi. Dacă vrea să pună pe cineva în dregătorie, să-l puie pe fiecare după cum i se potrivește fiecăruia. Așa se cuvine, dacă vreți să asezați pe dregătorii voștri în dregătoria voastră, nu după părtenire și pentru înrudire. Pentru că dacă vor avea unii o mulțime de rude, sau dacă vor fi unii și dintre rudele voastre, atunci să le dați mai multă putere, pentru că sînt rude sau celor ce vor fi rudele domnilor voștri? Pentru că cel ce este domn adevărat, nu i se cuvine să aibă rude, ci numai slugi drepte. Iar pe slugile care sînt sărace și se vor trudi pentru voi cu slujbă dreaptă și bună, iar voi să-i dați înapoi și să aveți grijă numai de acei cu rudenie? Sau astfel spun și alții; noi sîntem fii de boieri, nu se cuvine să ne dai să fim în urma celor săraci. Dar dacă veți avea o mulțime de rude și vor fi plini de neomenie și de nebunie, sau dacă vă vor fi și rude, dar vor fi nevrednici? Sau și dintre fiii de boieri, chiar dacă părinții lor au fost buni și ei sînt nevrednici și netrebnici la ce veți avea nevoie de ei? Știi că nu te-au uns pe tine ca domn ei, ci te-a uns Dumnezeu, ca să fii drept față de toți.

În adevăr, dacă cei de neam mare sau dintre rudele voastre sau dintre fiii de boieri vor fi buni și destoinici, este bine să fie aceia în dregătorii. Nu am spus eu că va fi rău, ci e bine să fie așa, pentru că se cuvine să fie și a fost și mai înainte.

Însă pe cei săraci care se trudesc cu slujba voastră pe aceștia să nu-i puneți mai jos de fiii de boieri, ci să fie alături de dînșii, pentru că și de aceștia veți avea nevoie cîndva, după cum și lor le va fi cu putință din mîinile lor.

Dacă va fi dintre acești săraci unul mai bun decît cei de neam mare sau din rudele voastre sau din fiii de boieri să nu dați acestora locul cel mai de cinste în părtenire pentru cel nevrednic, ci dați-l celui vrednic, chiar dacă este sărac. Și dacă va păzi dregătoria cu cinste se cuvine să fie în mai mare cinste cel sărac și să aibă cinste mai mare decît cei dintre boieri, dar nedestoinici. Cu cinste să fie sau dintre boieri, sau dintre cei săraci. Dacă vă vor spune să așezați dintre aceste slugi între lefegiii voștri, între spătari sau între credin-

[1] Această valoroasă operă s-a păstrat în trei versiuni: slavonă, română, greacă; versiunea slavonă se află la Biblioteca Națională de la Sofia, R.P. Bulgaria, nr. 123, nr. 83 (dar în fragmente); versiunea în română, în mai multe manuscrise, se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, și la Blaj; versiunea în greacă se află la mănăstirea Dionisiu de la Muntele Athos. P.P. Panaitescu, din traducerea căruia extragem, a pornit de la versiunea slavonă.

[2] Domn al Munteniei între 1512—1521.

cari[1] sau să fie vătafi, şi pe aceştia să-i cercetaţi, pentru că unii au prilej de ⟨dau mită⟩ [...][2].

Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie, fragmentul VI. *Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI. Publicate de Ion Bogdan,* Ediţie revăzută şi completată de P. P. Panaitescu, Editura Academiei Republicii Populare Române, [Bucureşti], 1959, pp. 277—278.

[*TRATATUL ÎNCHEIAT ÎN 1566 ÎNTRE SIGISMUND, PRINCIPELE TRANSILVANIEI, ŞI SULTANUL SOLIMAN*][3]

[...][4]

Eu, mai sus amintitul sultan Soliman şah, principele nebiruit al turcilor, jur pe atotputernicia Dumnezeului din ceruri, pe sfinţenia, strălucirea lui, pe bunătatea lui Dumnezeu, pe puterea cerului, pe soare, lună, stele, pe pămînt şi pe faţa pămîntului şi pe marele Mahomet preasfîntul, pe moşii şi strămoşii noştri, pe strămoşul meu, pe tatăl meu şi pe laptele maicii mele, pe pîinea mea şi sabia mea, pe viaţa şi sufletul meu şi pe toţi busurmanii[5] tăiaţi împrejur, pe mîntuirea lor, că nu te voi lăsa pe tine vestitul meu frate Ioan, rege al Ungariei şi al ţărilor scrise mai sus, împreună cu Ardealul, în nici un fel de strîmtoare, chiar dacă întreaga mea împărăţie şi ţările mele şi stăpînirile mele mi s-ar lua, şi aş fi nimicit şi aş rămîne singur, ori dacă aş rămîne numai cu unul sau cu doi sau cu trei, sau cel mult cu patru oameni lîngă mine, chiar şi cu aceştia mă îndatorez să te caut pe tine şi Ţara Ardealului cu părţile ce ţin de ea, să vă găsesc şi căutîndu-te să-ţi spun: Iată sînt de faţă, ceea ce vrei cu mine sînt gata întru toate să-ţi fac pe voie şi să-ţi fiu pe plac; iar dacă nu m-aş ţine de făgăduială şi nici urmaşii mei n-ar face la fel, mîinia dreptăţii marelui Dumnezeu să cadă asupra capului meu, să mă despoaie de toate şi toate mădularele mele după voia Dumnezeului celui de sus, toate să le întoarcă întru pedeapsă, tăria pămîntului să nu-mi rabde umbletul, ci pămîntul în două să se despice, să mă înghită în întregime cu suflet cu tot şi să mă nimicească. De asemenea tu, împreună cu ţara ta, potrivit făgăduielii făcute de tine, vei plăti în fiecare an tributul făgăduit, la fel şi urmaşii tăi îl vor plăti în strălucita noastră visterie. În ceea ce priveşte libertăţile voastre, te voi păstra în ele, te voi apăra de-a pururea, principe ţara îşi va alege pe cine va dori, liberă fiind în aceasta şi cercetîndu-ne şi pe noi pentru a-l împodobi, voi trimite calul meu bun prevăzut cu toate[6], buzduganul, steagul, sabia mea împreună cu coiful împănat, pentru întărirea lui. [...]

Szilágyi Sándor **Erdélyország története tekintettel mivelödésére, Elsö kötet** [vol. I.], Pest, MDCCCLXVI, pp. 385—387 *Crestomaţie pentru studiul istoriei statului şi dreptului R.P.R.*, II, *(Feudalismul I)*, Întocmită de Ştefan Pascu şi Vladimir Hanga, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1958, p. 422.

---

[1] Negustori

[2] În continuare, lacună în textul slavon.

[3] Szilágyi, în nota de la pp. 384—385 arată că publică documentul în treducere maghiară luată după copiile făcute de Szabó Károly, care şi el le-a luat după altă copie transcrisă de pe traducerea oficială, contemporană, făcută după textul în limba turcă; datarea nu e cu toată precizia; nu se cunoaşte originalul care a fost în limba turcă.

[4] Este, cu emfaza imperială, o amplă frază inserînd titlurile purtate de sultan şi ţările stăpînite.

[5] Altfel spus: musulmani.

[6] Adică cu toate însemnele domniei, care sînt înşirate în document.

[GRIGORE URECHE DESPRE LUPTA DE LA CAHUL, DIN 1574, CONDUSĂ DE IOAN VODĂ ÎMPOTRIVA INVAZIEI ARMATEI OTOMANE]

[...]

Deacii Ion vodă au împărţit oastea sa[1] în 30 de polcuri şi la tot polcul au dat cîte o puşcă[2], era şi 80 de puşci huşniţe[3]. Iară toată oastea lui era 30 000, fără prostime[4] şi adunătură ce era pre lîngă Ion vodă. La începutul războiului zic că o samă de moldoveani să să fie închinat la turci şi turcii i-au pus în frunte, de s-au oprit focul într-înşii, de au perit cu totul. Deacii cazacii cu focul, moldoveanii cu fuşturile[5] arunca turcii, de nu să ştiia ce vor face. Văzîndu turcii pre moldoveani că vor să moară, decît să nu biruiască, cu multe meşteşuguri au nevoit să-i amăgească pre moldoveani, să-i ducă asupra puşcilor. Ci văzîndu moldoveanii meşteşugurile lor, nu-i goniia mult, ce numai pănă da dos, că vediia că fuga lor iaste cu înşălăciune, că de mulţimea lor tot locul acoperisă. Deacii lăsîndu turcii partea dispre cazaci, cu toată putearea s-au întorsu spre moldoveani şi puşcile toate le sloboziia într-înşii. Ci moldoveanii aşa sta, cum s-ar fi gătit să moară au să izbîndească. Şi multă moarte s-au făcut între amîndoao părţile, că nu era a călca pre pămîntu, ci pre trupuri de om. Aşa mai apoi să bătiia de aproape, cît şi mîinele le obosisă şi armile scăpa. Acela praf să făcusă, cît nu să cunoştiia care de care-i iaste, de săneaţe[6] şi di trăsnetul puşcilor nu să auziia dispre amîndoao părţile, nici puşcaşii[7] nu mai ştiia în cine dau.

Deacii Ion vodă au îndireptat pre ai săi dinapoia puşcilor, să să odihnească puţintel şi turcii aşijderea. [...][8].

Văzîndu Ion vodă că flămînzescu şi mor de seate şi praful încă îl împuţinasă, să fugă să scape, loc nu era, doară să zboare, că coprinsease turcii tot locul, gîndi că doară cu blîndeaţe şi cu jurămîntu făcîndu cu turcii, doară se va scoate de la moarte. Începu a trimite la dînşii că să va închina, de vor

Monedă, de aramă, din anul 1573, pe care este imprimat chipul lui Ioan Vodă cel Viteaz

---

[1] După ce armata otomană nu a mai fost stăvilită la Dunăre, din pricina trădării de către boierul G o l i a, care, trimis spre fluviu, a trecut cu detaşamentul său de partea invadatorilor.

[2] Puşcă atunci însemna tun.

[3] Bombarde

[4] Oameni de jos, din popor, simpli, potrivit cuvîntului preluat din slavonă.

[5] Suliţe

[6] Săneaţă, adică puşcă, în sensul modern al cuvîntului.

[7] Tunarii.

[8] Cronicarul relatează că a venit acea ploaie mare care a înmuiat praful de puşcă.

trimite un om ca acela ca să-i jure lui, de ce va pohti el, că-i va face pre voie. Turcii bucuroși fură la una ca aceaia, decît arme și cu sînge, mai bine cu înșălăciune să-l dobîndească. Așa deacii trimiseră la Ion vodă, de-i jurară pre pofta lui, ca să-l ducă viu la împăratul, pre cazaci[1] să-i lase neatinși, să să ducă de unde au venit, iară de aceaialaltă adunătură să-i sloboază volnici, să să ducă la casile lor, că nu va fi paguba lui, ce a împăratului, căci sîntu robi înpărătești.

[...][2]

Grigore Ureche, **Leatopiseţul ţării Moldovei, de cînd s-au descălecat ţara şi de cursul anilor şi de viiaţa domnilor carea scrie de la Dragoş vodă pănă la Aron vodă.**

Grigore Ureche, **Letopiseţul Ţării Moldovei.** Ediţie îngrijită, studiu introductiv, indice şi glosar de P. P. Panaitescu, Editura de stat pentru literatură şi artă, Bucureşti, [1955], pp. 190; 191.

[ÎNCHEIEREA DE CĂTRE DOMNITORUL PETRU SCHIOPUL[3] A TRATATULUI CU REGINA ELISABETA A ANGLIEI, ÎN 1588[4], — EXPRESIE A AUTONOMIEI STATALE A ȚĂRII ROMÂNEȘTI]

Noi, Petru[5], din grația lui Dumnezeu principe al Valachiei și al Moldovei, facem cunoscut tuturora celor prezenți și viitori, care sînt și vor fi interesați, că am încheiat cu măritul Vilhelm[6] Harbore, ambasadorul prealuminatei și preaputernicei doamne, doamna Elisabetha prin grația lui Dumnezeu regina Angliei, Franței[7] și Irlandei[8], pe lîngă prealuminatul și preaputernicul împărat al turcilor convenţiunea următoare: ca negreșit de aci înainte să fie cu totul liberi supușii prealuminăției sale și toți negustorii de a ședea în țara noastră, de a se statornici, de a face negoț, de a vinde, a cumpăra, chiar de a face toate cele ce societatea omenească și obiceiul caută pentru negoț și pentru trebuințele vieții, fără nici o piedică sau greutate, păzindu-se însă întreg și nevătămat dreptul vămilor noastre, adică pentru fiecare lucru în valoare de o sută de ducați să ne plătească trei ducați. Cerem ca aceea ce precede să fie bine stabilit și asigurat prin convenţiunea noastră. Și spre mai bună tărie, s-a pus și sigiliul nostru.

---

[1] Aliații voievodului.

[2] Otomanii nu și-au respectat promisiunea, au ucis pe Ioan vodă, iar pe ostași i-au măcelărit.

[3] A domnit în Moldova, în anii 1574—1577; 1578—1579; 1582—1591; în 1589 Poarta Otomană a pus domn pe Ștefan, fiul lui Petru, dar Ștefan fiind în vîrstă de numai 5 ani, în fapt domnitor a fost tot tatăl său.

[4] Textul primar în **The principal Navigations, voiages, trafiques and discoveries of the Englisch Naton, made by Sea or aver labd etc. by Richard Haklayt, master of Artes and somotime Student of christ-church in Oxford-London 1598—1600,** Three volumus, II, p. 290.

[5] În textul latin: *Petrus.*

[6] În textul latin: Guilielmo.

[7] Era și regină a Franței în măsura în care unele teritorii din nord-vest erau con , siderate sub vasalitate engleză.

[8] În textul latin: Hiberniae.

Făcut în cetatea noastră[1] în ziua de 27 ale lunii august în anul Domnului 1588.

Documente privitoare la istoria românilor. Culese de Eudoxiu de Hurmuzaki [...] Vol. III, *1576—1599* [...], Bucuresci, 1880, p. 108; text latin.

Relațiile internaționale ale României în documente (1368—1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional, Editura politică, București, 1971, p. 174.

[*MIRON COSTIN DESPRE VICTORIA LUI MIHAI VITEAZUL LA CĂLUGĂRENI, ÎN 1595*]

[...]

Zac[2]. *3* Domnu era atuncea[3] la munteni de curundu Mihai vodă, acel vestit între domni, încă bine neasedzat după moartea Mihnei vodă. Vădzindu țara cuprinsă de turci, singur au năzuitu la Bator domnul Ardealului și au trimis soli și la împăratul neamțăscu, dîndu-i știre că, cuprindzîndu Sinan pașea Țara Muntenească, prea lesne va putea să supuie și Ardealul.

Zac. 4 Dat-au Bator îndată oști într-ajutor lui Mihai vodă, vădzîndu că să apropie de dînsul focul. Și durîndu-i inima și pe munteani pentru moșiile sale, în puține vreame s-au strînsu și întăiu au împinsu oștile lui Sinan pașea di pen orașe și apoi la Giurgiuu au stătut și la războiu de față Mihai vodă cu Sinan pașea. Și au fostu războiul cu mare vărsare de sînge și după cîtăva luptă au înfrîntu Mihai vodă oastea lui Sinan pașea, cît și el singur pașea, să nu fi aflat îndemînă o luntre mică, cu care au scăpat peste Dunăre, ar hi cădzut la prinsoare. Si așea s-au curățit Țara Muntenească de turci într-aceaia dată cu osîrdia lui Mihai vodă, însă avea și oaste neamțească cu sine de la Batoru Jigmontu.

[...]

Leatopisețulu Țării Moldovei de la Aaron vodă încoace, de unde este părăsitu de Ureache vornicul de Țara de giosu, scosu de Miron Costinu vornicu de Țara de giosu în orașu în Iași, în anul de la zidirea lumiei 7183, iară de la nașterea Mîntuitorului lumii, lui Iisus Hristos, 1675 meseța[4]... dni[5], capul alu doilea; zac 3, zac 4.

Miron Costin. *Opere*, Ediție critică cu un studiu introductiv, notă, comentarii, variante, indice și glosar de P. P. Panaitescu, 1958, Editura de stat pentru literatură și artă, [București], pp. 47—48.

---

[1] Iași
[2] Prescurtare, din slavonă; înseamnă: capitol, alineat.
[3] Cînd Imperiul otoman, prin trimiterea lui Sinan-pașa, a început din nou pătrunderea în teritoriul românesc de peste Dunăre.
[4] Din slavonă: luna.
[5] Din slavonă: ziua.

Scanned with OKEN Scanner

[CRONICARUL BALTAZAR WALTHER[1] DESPRE CĂLUGĂRENI]

[...] Era nevoie neapărat în clipa aceea[2] de o acțiune eroică de ispravă măreață care să cutremure inimile păgînilor și să le înalțe pe ale creștinilor. Atunci mărinimosul Ion Mihai, invocînd ocrotirea salvatoare a mîntuitorului, a smuls o secure sau suliță ostășească și pătrunzînd el însuși în șirurile sălbatice ale dușmanilor străpunge pe un stegar al armatei[3], taie în bucăți cu sabia o altă căpetenie și luptînd bărbătește se întoarce nevătămat. În acest timp, comandantul de oaste Kiraly Albert, adunînd pe rînd pe ai săi, slobozește două tunuri în mijlocul celei mai dese grupări a dușmanului, deschizînd o mare spărtură pe care ienicerii se străduiesc în zadar să o împlinească cu focurile lor de pușcă, pentru că de îndată două sute de unguri și tot atîția pedestrași cazaci, cu comandantul lor Cocea, năvălind cu furie, strică rîndurile, așternă la pămînt și taie oștile turcilor, pe cînd din spate și din coastă îi lovește cu bărbăție domnul cu ai săi, făcîndu-se așa mare învălmășeală, încît pînă în seară au fost redobîndite cele 11 tunuri și, în fugă, erau[4] mînați spre tabără ca vitele. În această învălmășeală ce seamănă a fugă, Sinan pașa în partea din față a taberei cade de pe podul rîului Neajlov, pierde doi dinți și se rostogolește fericit scăpînd cu viață [...]

Mihai Viteazul; gravură, în aramă, executată la Praga în anul 1601 de Aegidius Sadeler

[...]

Am găsit cu cale aici, pentru a mai odihni sufletul cititorului, să povestim despre cei doi cerbi domesticiți, care au făcut cîteva drumuri împreună cu domnul și dormeau adesea lîngă cortul stăpînului, luau parte și la lupte și expediții fără teamă, fie mergînd înainte, fie alături de el; nu-i înspăimîntau nici vuetul bombardelor, nici trăsnetul tunurilor, ci, ridicîndu-se în două picioare, stăteau pe loc și puțin le păsa de exploziile acelora. În sfîrșit, împotriva obiceiului acestui animal, au fost martori neclintiți și la ultima luptă amin-

[1] Cronicar saxon care, un timp, s-a aflat la curtea lui Mihai Viteazul; a sosit în țară în iunie 1597; reamintim anii domniei lui Mihai: 1593—1601.
[2] Cînd numeroasa armată a lui Sinan-pașa crease un aproape iminent pericol de a înfrînge și nimici pe români.
[3] Al armatei otomane.
[4] Otomanii

tită mai sus, de la Călugăreni[1], cu Sinan-pașa. Aici, însă, unul dintre ei murind din întîmplare, celălalt nesuportînd durerea, s-a ascuns în pădure. [...]

Brevis et vera descriptio rerum ab illus⟨trissimo⟩ ampliss⟨imo⟩ et fortiss⟨imo⟩ militae, contra patriae suae Reiq⟨ue⟩ Pub⟨licae⟩ Christianae hostes, Duce ac D⟨omi⟩r⟨o⟩ D(omin)o Ion Michaele Moldaviae Transalpinae sive Walachiae Palatino gestarum, in eiusdem aula Terwisana fideliter collecta opera et studio Baldassaris Waltheri Jun⟨ior⟩. Gorlicii. Typis Johannis S⟨ilesianus⟩. 1599. Rhambae.
Scurtă și adevărată descriere a faptelor săvîrșite de Io Mihai, domnul Moldovei Transalpine sau Valachiei, prea strălucitul, prea măritul și prea viteazul conducător de oaste, împotriva dușmanilor patriei sale și ai creștinătății. Adunată întocmai la curtea lui din Tîrgoviște, prin munca și străduința lui Baltazar Walther cel tînăr silezianul. Görlitz. Tipografia lui Ioan Rhamba, 1599; *Studii și materiale de istorie medie*, Vol. III, 1959, pp. 78—79; 80; text latin, *ibidem*.

[SCRISOARE[3] A LUI SINAN-PAȘA[4] DESPRE LUPTA DE LA CĂLUGĂRENI]

[...] Veți ști că după ce am venit cu oștile biruitoare pe pămîntul Valachiei blestematul și nelegiuitul de Mihai[5] a venit cu oastea sa împotriva armatei musulmane și după ce ne-am luptat cu el, cu ajutorul și sprijinul lui Dumnezeu cel prea înalt, a fost înfrînt acest nelegiuit cu oastea sa și pus pe fugă și așa am sosit în orașul București[6] unde pentru apărarea armatei s-a pus să se ridice întărituri din pari, grinzi și pămînt, în care după ce am pus pentru pază îndestulătoare mulți soldați de ai Porții, akindjii[7], gebedjii[8] și topcii[9] am venit în orașul Tîrgoviște[10] și acolo de asemenea a început să se facă o cetățuie. Dar în timpul acesta, dînd providența divină să vină vremea de iarnă, și căzînd ploi mari multe zile fără încetare și așternîndu-se în munți și în tot locul zăpezi mari, și cum nu se găseau nici alimente, nu s-a putut ține în frîu soldățimea de akindjii care, după ce și-au luat prăzile făcute de ei, s-au tras mulți dintre ei înapoi și au plecat de acolo, căci blestematul de voievod al Transilvaniei[11] unindu-se

[1] În textul latin: *Kalvierim*.
[2] Dan Simonescu precizează că, în traducerea sa, a înlocuit cuvintele originalului *Moldaviae Transalpinae* care, după obiceiul polon, însemna *Țara Românească;* noi nu am înlocuit, dimpotrivă am reprodus și explicația *sive Valachiae* pentru că tocmai așa se păstrează mai bine ideea că țările românești de la est și de la sud de Carpați erau văzute de polonezi ca fiind ale aceluiași popor.
[3] Originalul nu s-a păstrat; copia, în limba italiană, se află în Arhiva de Stat din Veneția, Depeșe din Constantinopol, fila 42.
[4] De cîteva ori mare-vizir în Imperiul otoman; fiul unui țăran albanez din Dibra; nu se știe exact anul de naștere; a trăit pînă în 1596; în 1593 a condus invazia otomană împotriva lui Mihai Viteazul; el se consideră că a fost învingător.
[5] În textul italian: *Mical*.
[6] În textul italian: *Bucareste*.
[7] Ostași fără plată, care făceau razii.
[8] Ostași însărcinați cu îngrijirea armamentului și muniților.
[9] Tunari
[10] În textul italian: *Tergovista*.
[11] Sigismund Báthory, principe al Transilvaniei în anii 1581—1598; 1598—1599; 1601; 1601—1602.

Scanned with OKEN Scanner

tită mai sus, de la Călugăreni[1], cu Sinan-pașa. Aici, însă, unul dintre ei murind din întîmplare, celălalt nesuportînd durerea, s-a ascuns în pădure. [...]

Brevis et vera descriptio rerum ab illus⟨trissimo⟩ ampliss⟨imo⟩ et fortiss⟨imo⟩ militae, contra patriae suae Reiq⟨ue⟩ Pub⟨licae⟩ Christianae hostes, Duce ac D⟨omi⟩r⟨o⟩ D(omin)o Ion Michaele Moldaviae Transalpinae sive Walachiae Palatino gestarum, in eiusdem aula Terwisana fideliter collecta opera et studio Baldassaris Waltheri Jun⟨ior⟩. Gorlicii. Typis Johannis S⟨ilesianus⟩. 1599. Rhambae.

Scurtă și adevărată descriere a faptelor săvîrșite de Io Mihai, domnul Moldovei Transalpine sau Valachiei, prea strălucitul, prea măritul și prea viteazul conducător de oaste, împotriva dușmanilor patriei sale și ai creștinătății. Adunată întocmai la curtea lui din Tîrgoviște, prin munca și străduința lui Baltazar Walther cel tînăr silezianul. Görlitz. Tipografia lui Ioan Rhamba, 1599; *Studii și materiale de istorie medie*, Vol. III, 1959, pp. 78—79; 80; text latin, *ibidem*.

[*SCRISOARE*[3] *A LUI SINAN-PAȘA*[4] *DESPRE LUPTA DE LA CĂLUGĂRENI*]

[...] Veți ști că după ce am venit cu oștile biruitoare pe pămîntul Valachiei blestematul și nelegiuitul de Mihai[5] a venit cu oastea sa împotriva armatei musulmane și după ce ne-am luptat cu el, cu ajutorul și sprijinul lui Dumnezeu cel prea înalt, a fost înfrînt acest nelegiuit cu oastea sa și pus pe fugă și așa am sosit în orașul București[6] unde pentru apărarea armatei s-a pus să se ridice întărituri din pari, grinzi și pămînt, în care după ce am pus pentru pază îndestulătoare mulți soldați de ai Porții, akindjii[7], gebedjii[8] și topcii[9] am venit în orașul Tîrgoviște[10] și acolo de asemenea a început să se facă o cetățuie. Dar în timpul acesta, dînd providența divină să vină vremea de iarnă, și căzînd ploi mari multe zile fără încetare și așternîndu-se în munți și în tot locul zăpezi mari, și cum nu se găseau nici alimente, nu s-a putut ține în frîu soldățimea de akindjii care, după ce și-au luat prăzile făcute de ei, s-au tras mulți dintre ei înapoi și au plecat de acolo, căci blestematul de voievod al Transilvaniei[11] unindu-se

[1] În textul latin: *Kalvierim*.

[2] Dan Simonescu precizează că, în traducerea sa, a înlocuit cuvintele originalului *Moldaviae Transalpinae* care, după obiceiul polon, însemna *Țara Românească;* noi nu am înlocuit, dimpotrivă am reprodus și explicația *sive Valachiae* pentru că tocmai așa se păstrează mai bine ideea că țările românești de la est și de la sud de Carpați erau văzute de polonezi ca fiind ale aceluiași popor.

[3] Originalul nu s-a păstrat; copia, în limba italiană, se află în Arhiva de Stat din Veneția, Depeșe din Constantinopol, fila 42.

[4] De cîteva ori mare-vizir în Imperiul otoman; fiul unui țăran albanez din Dibra; nu se știe exact anul de naștere; a trăit pînă în 1596; în 1593 a condus invazia otomană împotriva lui Mihai Viteazul; el se consideră că a fost învingător.

[5] În textul italian: *Mical*.

[6] În textul italian: *Bucareste*.

[7] Ostași fără plată, care făceau razii.

[8] Ostași însărcinați cu îngrijirea armamentului și muniților.

[9] Tunari

[10] În textul italian: *Tergovista*.

[11] Sigismund Báthory, principe al Transilvaniei în anii 1581—1598; 1598—1599; 1601; 1601—1602.

Scanned with OKEN Scanner

cu nelegiuitul de Mihai au venit cu oştile lor în marginea Braşovului[1], cam la două zile apropiere de Tîrgovişte. [...][2]

Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Ţării-Româneşti. Vol. IV, *Acte şi scrisori (1593—1595)*, publicate de Andrei Veress, Bucureşti, Cartea Românească, 1932, pp. 297—298; textul copiei în limba italiană.

Călători străini despre ţările române, Vol. III, Volum îngrijit de Maria Holban, M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1971, pp. 603—604.

[*CRONICARUL TURC KIATIP CELEBI*[3] *DESPRE LUPTA DE LA CĂLUGĂRENI*]

[...]

În cronica **Netige-üt-tevarih**[4] este scris că în apropiere de podul Călugăreni[5] se află un loc mlăştinos şi păduros. Odată cu sosirea în acel loc, ivindu-se un alai al duşmanilor, au început să se lupte, aşezînd tunuri şi puşti, care la intrarea în pădure au pricinuit oştirii o zăpăceală totală. În acest timp, Satîrgi Mehmed paşa şi Hüsein paşa şi Aias Paşaoğlu Mustafa paşa şi oastea siriacă şi o ceată de ieniceri, trecînd podul, i-au întîmpinat pe duşmani. De dimineaţă şi pînă la rugăciunea de chindie s-a dat o luptă crîncenă. Luîndu-se douăsprezece tunuri ale duşmanului, au cîştigat victoria şi duşmanul a fost respins. Dar locul acela fiind mlăştinos şi păduros, paşa mai sus pomenit, pe cînd fugea, a fost rănit, iar beilerbeiul de Sivas, Haidar paşa, şi Aias Paşaoğlu şi Hüsein paşa, viceguvernatorul de Nicopole, şi-au găsit moartea de martiri, înfundîndu-se în mlaştini. Însuşi serdarul Sinan paşa, împotmolindu-se într-o mlaştină, a căzut de pe calul său. Rămînînd pe jos, cînd se ridica, cînd se aşeza. Atunci unul dintre vitejii Rumeliei, numit Deli Hasan, un viteaz puternic, luîndu-l în spate, l-a scos din mlaştină.

[...]

Kiatip Celebi, **Fezleke-i tarih**[6], Istanbul, 1869—1870 (1286 — 1287 H.) pp. 53—54.

Kiatip Celebi, **Cronica selectivă şi informativă;** *Cronici turceşti privind ţările române. Extrase*, Vol. II, *Sec. XVII — începutul sec. XVIII.* Volum întocmit de Mihail Guboglu, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1974, pp. 40—41.

---

[1] În textul italian: *Brassovia.*

[2] Descrie mai departe, justificîndu-se (deci, fie şi indirect, recunoscînd înfrîngerea) cum a retras, etapă de etapă, armata, pînă peste Dunăre.

[3] Marele cronicar turc, de o întinsă cultură pentru vremea sa, Mustafa bin Abdullah, — după numele adevărat — s-a născut în februarie 1609 (nu se ştie precis ziua) la Istanbul; a încetat din viaţă, tot la Istanbul, în ziua de 6 octombrie 1657.

[4] M. Guboglu atrage atenţia că titlul corect este **Nuhbet-üt-tevarih ve'l ahbar. (Cronica selectivă şi informativă)**; op. cit. p. 40.

[5] În textul de limbă turcă: *Kalugeran*

[6] Lucrarea, scrisă în arabă, pe la 1642 (1021 h.), apoi tradusă în turcă; manuscrisul în turcă se află la Biblioteca Suleymanie, din Istanbul, fondul Es, ad efendi, nr. 2109; şi fondul Nuruosmani ye, nr. 3 153.

Scanned with OKEN Scanner

[CRONICARUL MAGHIAR SZÁMOSKŐZY ISTVÁN[1] DESPRE LUPTA LUI MIHAI VITEAZUL DE LA ȘELIMBĂR, ȘI DESPRE FAPTUL CĂ ROMÂNII DIN OASTEA LUI ANDREI BATHORY AU TRECUT DE PARTEA LUI]

[...] Lupta se dădu pe întinsa cîmpie dintre orașul Sibiu și comuna Șelimbăr. Întinderea acelui șes e astfel împărțită pe vechea albie a Cibinului încît partea dinspre Șelimbăr pare mai aplecată, iară cea de către Sibiu mai ridicată. Distanța e patru mii de pași. Mihai se așează spre răsărit, iar al doilea, cardinalul, în partea opusă spre apus către rîul Cibin. Judecînd după aceste condiții topografice, prevedem, fără să ne fi înșelat, că desfășurarea luptei va fi mai curînd în folosul valachului, decît al transylvanului[2] [...][3]

După ce se puseră la cale în felul acesta, s-a suflat din trîmbițe și tunurile dimpreună cu toate mașinăriile începură să împrăștie moartea, văzduhul întreg se umplu de strigăte, de răcnete, de zăngănitul săbiilor îngrămădite, în sfîrșit de pucioasă, de ciocnirea grozavă a sulițelor, ce străluciau printre tunuri. Toate se umplură de fiorul omorului și al prăbușirii, iar valachul, fără îndoială, că ar fi putut să se dezlănțuie mai vehement asupra transylvanului, dacă ar fi avut tunari pricepuți în acea meserie, pentru că era așezat într-un loc mai potrivit pentru luptă și pentru punerea în acțiune a artileriei. Căci pricinui mai multă spaimă decît pustiire cu ghiulelele lui aruncate de mai sus, care sburau pe deasupra liniei de bătaie, sau atingeau numai vîrfurile

Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia, la 1 noiembrie 1595; reproducere după pictura lui Gheorghe Lecca

[1] Arhivar al curții princiare de la Alba Iulia, Számoskőzy István, sau, după numele în latinește, Zamosius Stephanus, a trăit între anii 1570 (Cluj) și 1612 (Alba Iulia).

[2] Mai bine spus: decît al armatei principelui Andrei Bathory.

[3] Urmează, în mai multe alineate, descrierea dispozitivului armatei lui Bathory și a dispozitivului armatei lui Mihai.

Scanned with OKEN Scanner

sulițelor. Abia se încăierară, cînd unul dintre cei ce stăteau pe loc (anume Daniil Zalașdi), valach de origine, aducîndu-și aminte de pecetea sufletului și trupului său... trecu la valachi, din pricină necunoscută, fără a fi fost nedreptățit de cineva, dînd pinteni calului din locul unde se afla întîmplător. [...][1]

Stephani Zamoskőzi, **Rerum Transilvanicarum pentadis quinta liberi. Anni 1598 et 1599[2]; pp. 900—901; 910—911.**

Acad. Ștefan Pascu, Liviu Maior, *Culegere de texte pentru istoria României*. Vol. I, Editura didactică și pedagogică, București, 1977, pp. 96, 97.

[DOCUMENT[3] PRIN CARE PÎRCĂLABUL CETĂȚII SUCEAVA RECUNOAȘTE IMEDIAT AUTORITATEA LUI MIHAI VITEAZUL]

Eu Ioan Căpturi[4], pîrcălabul cetății Suceava, jur pe Dumnezeu și pe sfîntul fiul său, Isus Hristos, că voi fi drept și cu credință domnului meu, stăpînitorului și domnul Ardealului, Transalpinei și Moldovei[5], măriei sale lui Mihai voievod și fiului măriei sale, lui Petru voievod[6], tot așa-i voi fi drept și cu credință și voi ține pentru măriile lor cetatea ce mi-a fost încredințată mie, după priceperea mea, pînă-mi va sta capul.

Și la vremea cînd vor porunci măriile lor și vor dori, prin vreun om sau prin scrisoare, în orice ceas vor dori și porunci măriile lor, în acela voi da cetatea în mîna cui vor porunci măriile lor. Așa să-mi ajute Dumnezeu.

Dat în cetatea Sucevei, 29 mai 1600[7].

Sigiliul lui Mihai Viteazul cu stema celor trei țări române unite

Documenta Romaniae Historica, B. *Țara Românească*. Volumul XI. *(1593—1600). Domnia lui Mihai Viteazul*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 530; text în maghiară, pp. 529—530.

[1] Urmează descrierea luptei, și a înfrîngerii lui Andrei Bathory.

[2] Ms. A 36; Biblioteca filialei diu Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România; am dat intitularea după acest ms.; în unele ediții are diferențe.

[3] Originalul se află în Arhiva de război din Viena, pachetul 56.

[4] În textul maghiar: *Kapturу János*.

[5] *...Erdélynek, Havasalyföldnek és Moldva*; țara dintre Carpați și Dunăre era indicată: regiunea de dincolo de munții cu zăpadă, deci nu numai una era țară românească.

[6] *...Mihály vajdának; ...Péter vajdának*.

[7] Pe verso, se află însemnarea, autografă, a lui Mihai: *A lu Căpturi, păntru jurămîntul*.

Scanned with OKEN Scanner

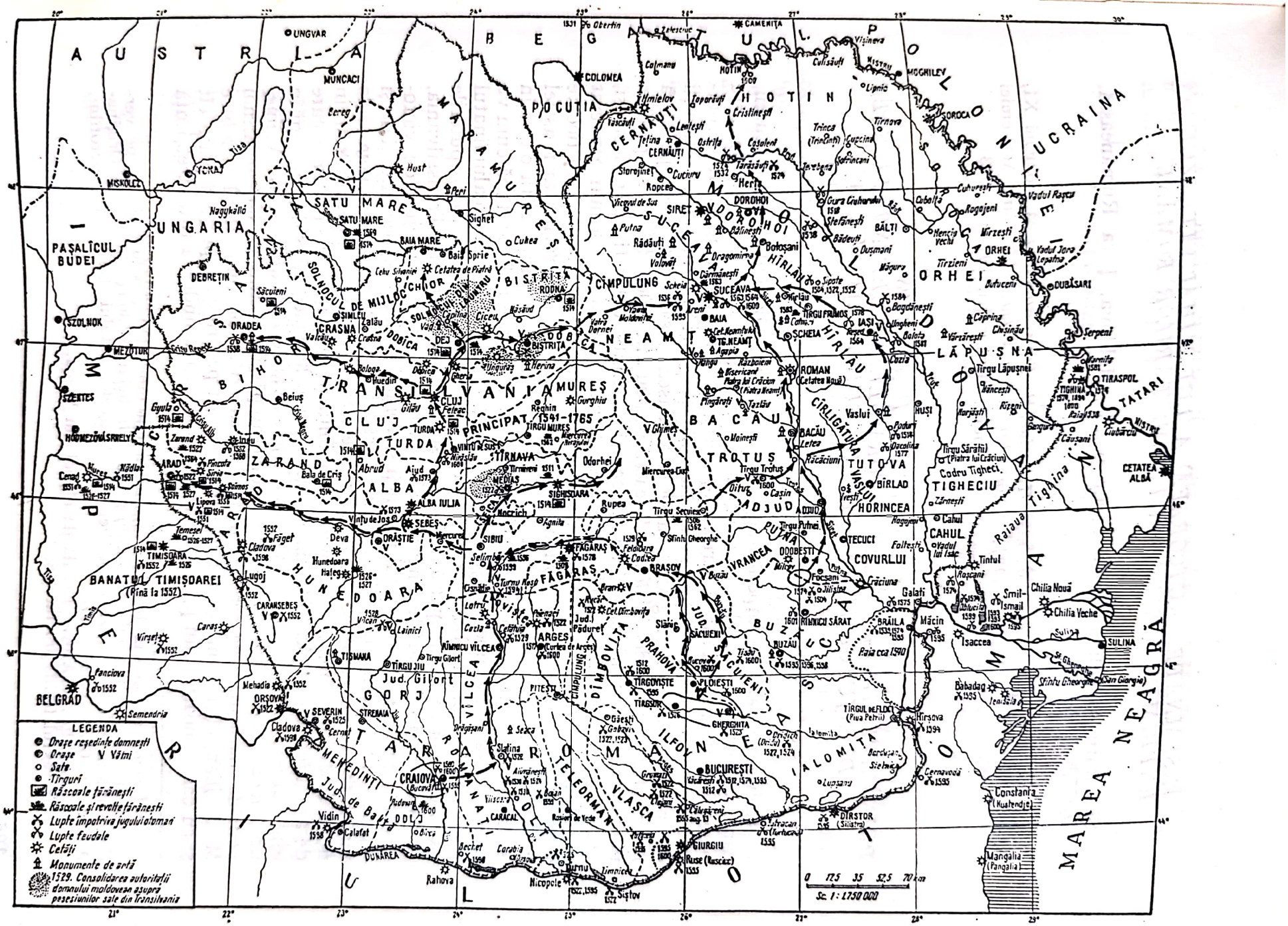

Țările române în timpul lui Mihai Viteazul. Autor, Ștefan Pascu, Editura didactică și pedagogică, 1975

Scanned with OKEN Scanner

[ÎNSEMNAREA AUTOGRAFĂ[1] A LUI MIHAI VITEAZUL EXPRIMÎND UNIREA TUTUROR ȚĂRILOR ROMÂNE]

Și hotaru Ardealului. Pohta ce-am pohtit, Moldova, Țara Rumânească. Io Mihai voevod.

Documenta Romaniae Historiae, B, *Țara Românească*, Volumul XI, *(1593—1600), Domnia lui Mihai Viteazul*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 563.

[DOCUMENT[2] DIN 9 IUNIE 1598 PRIN CARE MIHAI VITEAZUL FORMULEAZĂ CERINȚELE SALE DE AJUTOR ÎMPĂRATULUI RUDOLF AL II-LEA]

[...]

Întîi, majestatea sa imperială, cîtă vreme va ține războiul acesta cu turcii, care e de acum în al șaselea an, ne va da și se va îngriji să ni se numere de către oamenii și vistiernicii săi, pentru a apăra țara[3] și, dacă soarta ne va fi favorabilă, pentru a ataca pe dușman, plata a 5 000 de ostași în bani gata; pomeniții domni comisari ne-au făgăduit să se străduiască și să mijlocească pe lîngă majestatea sa să ne dea și să ne plătească pentru alți 5 000 de ostași, pe care noi i-am cerut în timp, sau să ne dea oameni în ființă, călăreți sau pedestrași, anume: vara numărul complet, iar iarna, numai jumătate. S-a mai convenit aceasta, ca plătitorul majestății sale să le plătească și să-i cerceteze în fiecare lună și dacă, prin voința lui Dumnezeu, starea și situația lucrurilor ar fi astfel încît să ne fie de trebuință atîta oaste, atunci să nu fie ținută atîta oaste în zadar, nici să o plătească, ci o va întrebuința după împrejurări și după cum va cere majestatea sa imperială și regală sau după cum va porunci prealuminatul arhiduce Maximilian. Iar cu această oaste noi ne vom sili din toate puterile ca în orice prilej să îndepărtăm pe turci și pe alți dușmani din Transsilvania, și Valachia și din părțile Ungariei, și în aceste cazuri și prilejuri de victorie noi ne vom potrivi în totul poruncii și voinței maiestății sale imperiale și regale și prea luminatului Maximilian. Dacă s-ar întîmpla să avem nevoie de mai multă oaste, cerută de împrejurări grele, maiestatea sa imperială sau, în numele său, prealuminatul arhiduce Maximilian, prea iubitul său frate, care de acum înainte va cîrmui Transsilvania în numele maiestății sale, va veni în ajutorul nostru cu oaste mai mare din Transsilvania și din alte locuri. Asemenea, dacă dușmanul ar izbi Transsilvania sau părțile vecine ale Ungariei, noi vom da, dacă ni se va cere de maiestatea sa ori de prealuminatul arhiduce Maximilian, cît mai mare ajutor, atît cu oastea pentru care primim plată cît și cu oastea noastră din provincia Transalpina, acolo unde va fi de trebuință

---

[1] Însemnarea este probabil de la sfîrșitul lunii iulie 1600 și a fost făcută pe verso-ul textului în limba maghiară al unui protocol încheiat la 1600 cu imperialii. Originalul se află în Arhiva de război din Viena; la Arhivele Statului, București, microfilm, Austria, r. 68/73, c. 377—378.

[2] Originalul, în Arhiva Regală de război din Viena.

[3] În textul latin: *provinciam*.

Scanned with OKEN Scanner

şi, dacă va fi lipsă, vom merge şi în persoană. Tunurile, praful şi alte instrumente de război ni le va da maiestatea sa imperială sau, în numele său, prealuminatul arhiduce Maximilian.

[...][1]

Dissertations historico-criticae in Annales veteres Hunnorum, Avarum et Hungarorum. a Georgio Pray, sacerdate conscriptae. Vindobonae, MDCCLXXV; § VI.

Relaţiile internaţionale ale României în documente (1368—1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenţii şi alte acte cu caracter internaţional, Bucureşti, 1971, pp. 176—177.

[LETOPISEŢUL CANTACUZINESC[2] *DESPRE MIHAI VITEAZUL*]

[...] Iar cînd fu într-o dămineaţă, văzu Mihai voevod oastea nemţască[3] către cortulu lui, unii călări, alţii pedestri, şi şi socoti Mihai că sînt ajutoriu lui, şi nimica de dînsul nu să temea. Iar ei procleţii[4], nu au fost ajutoru, ci vrăsmaşi. Şi daca văzu că sosescu, eşi din cortu înaintea lor şi le ziseră: bine aţi venit voinicilor, vitejilor. Iar ei să răpeziră asupră-i ca nişte dihănii sălbatice, cu săbiile scoase, iar unul dete cu sulița şi-l lovi dreptu în inimă, iar altul degrabu îi tăe capul, şi căzu trupul cel frumos ca un copaci, pentru că nu ştiuse nici să prileji[5] sabia cea iute în mâna lui, şi rămase trupul gol în pulbere aruncat, aşa au lucrat pisma încă din ceputul lumii, că pisma au pierdutu pre mulţi bărbaţi şi făr de vină, aşa şi acesta. [...]

Istoriia Ţierăi Rumâneşti de cîndu au descălicat pravoslovnicii creştini; ms. 50.

Cronicari munteni, Ediţie îngrijită de Mihail Gregorian. Studiu introductiv de Eugen Stănescu, I, **Stolnicul Constantin Cantacuzino. Anonimul Cantacuzinesc. Radu Popescu.** Bucureşti, Editura pentru literatură, 1961, pp. 138—139.

---

[1] Urmează alte şapte preconizări, după care precizarea locului (Tîrgovişte) şi datei (9 iunie 1598).

[2] Sub această denumire, **Letopiseţul cantacuzinesc,** este mai cunoscută, în literatură, **Istoria Ţării Rumâneşti de cînd au descălecat pravoslavnicii creştini,** alcătuită la sfîrşitul secolului al XVII (Dan Simionescu spune: la cîţiva ani după 1690), şi care are încorporate texte din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea; dacă Nicolae Bălcescu, publicînd-o prima dată în *Magazin istoric pentru Dacia,* vol. IV, 1847, p. 231 şi urm., nu şi-a pus problema paternităţii cronicii, mai tîrziu, Nicolae Iorga şi Nicolae Cartojan au opinat pentru Stoica Ludescu; în timpul din urmă Ion Ionaşcu, dovedind imprecizia acestei opţiuni, a socotit drept autor pe Dumitraşco Dumbrovici, scriitor de acte politice, nu civile (ca Stoica Ludescu) la curtea lui Constantin Brîncoveanu. Dan Simionescu a argumentat caracterul de ipoteză şi a acestor ultime soluţii.

S-au păstrat numeroase copii, manuscrisul de bază se află la filiala din Cluj-Napoca a Academiei Republicii Socialiste România, ms. rom. 50.

[3] Soldaţii trimişi de generalul austriac Gheorghe Basta în tabăra militară a lui Mihai, pentru a-l ucide.

[4] Afurisiţii, blestemaţii.

[5] A se prileji = a se folosi (de ceva), repede, într-un anumit prilej.

Scanned with OKEN Scanner

[*GRIGORE URECHE DESPRE ÎNSEMNĂTATEA CUNOAȘTERII ISTORIEI*]

Mulți scriitori s-au nevoit de au scris rîndul și poveastea țărilor, de au lăsat izvod pre urmă și bune și rele, să rămîie feciorilor și nepoților, să le fie de învățătură, despre ceale rele să se ferească și să se socotească, iar despre ceale bune să urmeaze și să învețe și să indirepteaze. Și pentru aceaia, unii de la alții chizmindu și îndemnînd și pre scurtu scriind, adecă și răpăsatul Gligorie Ureache ce au fost vornic mare, cu multă nevoință, cetind cărțile și izvoadele și ale noastre și ceale striine, au aflat cap și începătura moșilor, de unde au izvorît în țară și s-au înmulțit și s-au lățit, ca să nu îneeace a toate țările anii trecuți și să nu știe ce s-au lucrat, să să aseamene fiarălor și dobitiacelor celor mute și fără minte. [...]

Grigore Ureche, **Leatopiseţul ţării Moldovei, de cînd s-au descălecat ţara şi de cursul anilor şi de viiaţa domnilor carea scrie de la Dragoş Vodă pănă la Aron Vodă.**

Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, Ediţie îngrijită, studiu introductiv, indice şi glosar de P.P. Panaitescu, Editura de stat pentru literatură şi artă, [Bucureşti, 1955], p. 57.

[*MIRON COSTIN SPUNÎND CĂ* BIRUIT-AU GÎNDUL *SĂ SCRIE ISTORIA PROPRIULUI POPOR*]

Începutul țărilor acestora și neamului moldovenescu și muntenescu și cîți sînt în țările ungurești cu acest nume, români[1] și pînă astăzi, de unde sîntu și de ce seminție, de cînd și cum au descălecat aceaste părți de pămîntu, a scrie multă vreame la cumpănă au stătut sufletul nostru. Să înceapă osteneala aceasta, după atîtea veaci de la discălecatul țărîlor cel dintîi de Traian împăratul Rîmului, cu cîteva sute de ani peste mie trecute, să sparie gîndul. A lăsa iarăș nescris, cu mare ocară înfundat neamul acesta de o seamă de scriitori ieste inimii dureare. Biruit-au gîndul să mă apucu de această trudă, să scoț lumii la vedeare felul neamului, din ce izvor și seminție sîntu lăcuitorii țării noastre, Moldovei și Țării Muntenești și românii din țările ungurești, cum s-au pomenit mai sus, că toți un neam și o dată discălecați sîntu, de unde sîntu veniți strămoșii loru pre aceaste locuri, supt ce nume au fostu întăi la discălecatul lor și de cîndu s-au osebit și au luat numele cest de acum, moldovan și muntean, în ce parte de lume ieste Moldova, hotarăle ei păn unde au fost întîi, ce limbă țin și păn acum, cine au lăcuit mai nainte de noi pe aestu pămîntu și sub ce nume scot la știrea tuturoru, carii voru vrea să știe neamul țărilor acestora. [...]

Miron Costin, **De neamul moldoveanilor, din ce ţară au ieşit strămoşii lor. Predoslovie, adecă cuvîntare dintăi de descălecatul ţării cel dintăi şi a neamului moldovenesc. Către cetitoriu.**[2]

Miron Costin, *Opere*, [...] de P. P. Panaitescu, 1958, Editura de stat pentru literatură și artă, [București], p. 241.

[1] În alt ms.: rumâni.

[2] S-au păstrat multe manuscrise ale acestei cronici; dacă pornim de la clasificarea manuscriselor făcută prima dată de C. Giurescu, în 1904, îmbunătățită de P. P. Panaitescu, în 1958, cel mai bun manuscris, care se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, este L. 358.

Scanned with OKEN Scanner

[TRATATUL[1] DINTRE GHEORGHE ŞTEFAN, DOMNUL MOLDOVEI[2], ŞI ALEXEI MIHAILOVICI, ŢARUL RUSIEI, DIN 7 MAI 1656]

[...]

Punctele domnului nostru şi ale ţării întregi pe care le cer de la credinciosul şi singur stăpînitorul ţar cei care au nevoie, rugîndu-se.

I. Rînduielile noastre şi ale ţării noastre să nu se strice, ci, precum au trăit şi s-au condus în această lume ceilalţi domni vechi ai ţării noastre, acei care nu erau în închinarea şi sub cîrmuirea împărăţiei turcilor în felul acela şi în aceeaşi rînduială să vieţuim şi să ne conducem şi noi împreună cu toată ţara noastră.

Că, deşi domnii de mai tîrziu au fost sub cîrmuirea şi în închinarea împărăţiei turcilor precum sîntem şi noi, şi cu toate că turcii au luat chiar tribut de la aceia dinaintea noastră şi de la noi şi din ţară, cinstea domniei însă şi rînduiala ţării cu nimic n-au stricat.

II. Domnia să nu se schimbe, ci ori de cîte ori se întîmplă şi are loc plecarea din această lume a domnului nostru către Dumnezeu, precum este datoria întregii firi omeneşti, urmaşul să fie din ţară, cum a fost de la început rînduiala şi obiceiul ţării, şi să nu se pună domn strein şi dintr-un alt neam de oameni.

III. Cinstea şi rînduiala domniei să nu se strice, precum n-au fost stricate nici de păgîni, ci cu mai multă milă şi bunăvoinţă de la măria ta domnia să fie confirmată în cinstea şi rînduiala de mai înainte şi de măria ta.

IV. Domnul Dumnezeu să dăruiască putere marii şi puternicei tale împărăţii peste păgîni şi peste toate popoarele necredincioase. Noi, împreună cu toţi cîţi locuiesc în acea ţară[3], mai rugăm pe măria ta pentru cîteva cetăţi care sînt la hotarul ţării noastre[4] şi pe care le ţin acum păgînii sub cîrmuirea lor. Cetăţile acelea să ne miluieşti măria ta ca să fie iarăşi în hotarul ţării noastre şi în stăpînirea noastră precum au fost dintru început la domnii vechi, înainte de a le fi luat turcii, şi să fie cu porunca măriei tale să punem oameni din ţara noastră în acele cetăţi precum au fost şi mai înainte şi să avem ordin şi poruncă de la măria ta, că putere avem, să luăm cetăţile acelea din mîinile turcilor şi tătarilor.

V. ⟨Protecţia⟩ măriei tale să fim îndatoraţi a o răsplăti precum se cuvine, cu daturi mari, o dată pe an, în toţi anii pînă în veci; dar tribut din ţara noastră şi de la noi să nu iei cum ne-au luat păgînii, pentru că pe tine te-a învrednicit Domnul Dumnezeu şi eşti împărat mare, credincios şi pravoslavnic, ca să avem şi noi, săracii şi supuşii[5] tăi, linişte şi odihnă în marea ta împărăţie.

---

[1] Tratatul a fost încheiat prin intermediul solilor Ghedeon, mitropolitul Moldovei, şi Grigorie Neaniul, al doilea logofăt; originalul, în greceşte, în Arhiva principală a Ministerului de Externe din Moscova, după cum se preciza în 1933 în *Revista istorică română*, vol. III, care, publicînd documentul, în greceşte şi în traducere, dă şi facsimilul.

[2] În anii 1653—1658.

[3] Adică ţara citată mai sus, Moldova.

[4] Are în vedere Cetatea Albă, Tighina şi Hotin, incluse în Imperiul otoman şi transformate, astfel, în raiale.

[5] În sensul teudal, al unor raporturi, adesea doar diplomatice, de mentalitate răspîndită în acea perioadă, şi nu neapărat de supunere, de includere a ţării sub o dominaţie imperială.

Scanned with OKEN Scanner

VI. Cu plecăciune și metanie pînă la pămînt[1], cu inimă curată, supusă și smerită, cu mare evlavie creștinească ne rugăm și cu lacrămi în ochi cădem la preastrălucitele și sfintele trepte ale sfintei tale împărății ca să fie milostivă și îndurătoare pentru noi și pentru toți supușii tăi care locuiesc în această țară, cîți ne găsim acolo și locuim între păgîni, turci și tătari, cărora, deși stau tot timpul asupra noastră, nu le sîntem credincioși. Dar să știi împărate îndelung înzilit că, după cum ne sosesc vești din acele părți, hanul ar vroi să se ridice cu toată puterea tătarilor, ca să vină cu ajutorul polonilor! Împărate îndelung înzilit, aceia au putere mare să ne ia și pe noi în mijlocul lor și să ne ducă în război împotriva măriei tale, și noi neputînd să rezistăm în contra lor de nevoie se va întîmpla după ordinul și porunca lor. Că, dacă noi am voi să le rezistăm și să ne împotrivim lor, ei au putere să ne zdrobească și să ne ducă în sclavie încît să nu mai rămînă nimic aici decît numai pămîntul; pentru aceasta ne rugăm și cădem la sfînta și marea ta împărăție ca să avem crezămînt la măria ta că inima noastră este curată, supusă și plecată sub puternica și sfînta dreaptă a măriei tale.

VII. Domnul Dumnezeu să dăruiască sănătate măriei tale, prosperitate și biruință împotriva dușmanilor tăi și să vedem și noi ziua aceea precum s-a întîmplat polonilor și în celelalte părți la fel; și, cînd armatele măriei tale vor porni împotriva păgînilor noi să fim pregătiți și obligați să ieșim cu toți locuitorii țării împreună cu armatele măriei tale în contra păgînilor.

VIII. Pentru aceste puncte pe care le cerem de la măria ta, cădem și cu lacrămi în ochi ne rugăm, iar dacă măria ta primește rugarea și poftirea noastră, a supușilor săi, să ne dăruiască pentru nevoile noastre și punctele acestea un hrisov pe care să-l avem mîngîiere în multele nevoi și apăsări, și drept încredințare pentru punctele acestea.

IX. Mai cerem de la măria ta o scrisoare binevoitoare pentru oamenii noștri ca să-i putem trimite întotdeauna la măria ta cu vești și scrisori din părțile acestea; și oameni de-ai noștri să nu lipsească niciodată de la măria ta.

X. Domnul nostru mai cere de la măria ta să zugrăvim aici cîteva icoane sfinte pentru o mănăstire pe care o zidește acum domnia sa.

[...][2].

Dimitrie G. Ionescu, **Tratatul încheiat de Gheorghe Ştefan cu ruşii în 1656. Contribuţii la cunoaşterea legăturilor noastre politice cu Rusia;** *Revista istorică română*, MCMXXXIII, Volumul III, pp. 242—245, col. 2; text grecesc, pp. 242—245, col. 1.

Relaţiile internaţionale ale României în documente. (1368—1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenţii şi alte acte cu caracter internaţional, 1971, Editura politică, Bucureşti, pp. 190—192.

[1] Unele exprimări de acest fel, mai dese spre sfîrșitul textului, nu sînt afirmarea supunerii, includerii Moldovei în imperiul devenit vecin, ele sînt mai ales convenienţe medievale obișnuite în adresările către împărați: tratatul era tocmai pentru asigurarea independenței.

[2] Urmează semnătura și precizarea făcută de vtorii logofăt, Grigorie Neaniul, că el a scris, în locul domnitorului, și arhiereilor, și boierilor și a toată Țara Moldovei; apoi data: (1656, indictonul 9, luna mai, în 7) semnăturile și alte subscrieri.

Scanned with OKEN Scanner

[*ALEGEREA NEÎNTÎRZIATĂ CA DOMN A LUI CONSTANTIN BRÎNCOVEANU ÎNCÎT, ASTFEL, PROBLEMA SUCCESIUNII FIIND REZOLVATĂ, SĂ SE EVITE PERICOLUL IMIXTIUNII IMPERIILOR DOMINANTE*]

[...] şi au [1] sfătuit[2] pe cine vor pune domn în urma lui Şărban-vodă, întru care vorbe că nu este bine să facă zăbavă a nu pune domn şi nu este bine să meargă la Poarta turcească să ceară domn pentru două pricini: una că prin delungarea vremii, fiind oşti streine nemţeşti, care fiind nevoitori de a coprinde ţări, locuri, întru lauda împăratului lor nemţesc, pot să vie şi să-şi ridice domn despre partea lor, să cuprinză ţara, şi în urmă încă fiind turcul puternic va vrea să nu lase ţara şi cu multe pagube şi vărsări de sînge să va îndrepta. A doaă pricină socotiia că mergînd la Poartă să-şi ceară domn pe îndelungarea vreamii pot să să mai sfătuiască unii şi alţii într-alt chip ca să nu priimească cele ce vrea cei mai mari, întru care neuniciune pagube ar fi făcut şi vrăjmaşi avînd, cei mari, gîndiia ei, că pot să dea bani turcilor şi să puie domn strein, măcar din feciorii de domn ce era la Ţarigrad şi atuncea ar fi fost pagubă şi rea primejdie Şaităneştilor ce stăpînesc ţara şi aşa cu acestea şi ca cu de acestea gînduri fiind, nevoia cu tot mijlocul ca să rădice domn de pămînt şi curînd pentru să să aşaze gîndurile tuturor şi a vrăjmaşi, şi a altora. [...]

Istoriia Ţării Rumâneşti de la octombrie 1688 pînă la martie 1717. Domnia lui Constantin-voievod[3]. Leat 1797, oct. 30 dni[4].

Cronicari munteni, Ediţie îngrijită de Mihai Gregorian. Studiu introductiv de Eugen Stănescu. II, **Radu Greceanu. Anonimul brîncovenesc,** Bucureşti, Editura pentru literatură, 1961, pp. 275—276.

Constantin Brîncoveanu; gravură în aramă; din *Istoria della moderne rivoluzioni della Valachia*, Venezia, 1718

[1] Lectura întregii fraze arată că în text este: s-au.

[2] S-au sfătuit boierii, în adunarea lor din 30 octombrie 1688, cînd, îndată după moartea lui Şerban Cantacuzino, au trebuit să se pronunţe neîntîrziat asupra problemei cine să urmeze în scaunul domniei.

[3] Manuscrisul mai este cunoscut sub denumirea **Cronica anonimă despre Brîncoveanu**; un manuscris se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, nr. 441, altul la filiala din Cluj-Napoca a Academiei Republicii Socialiste România, ms. rom. 93.

[4] Cuvinte din slavonă: *leat* = anul; *dni* = ziua.

Scanned with OKEN Scanner

[IDEI ÎMPOTRIVA ŞERBIEI, LA DIMITRIE CANTEMIR ÎN ISTORIA IEROGLIFICĂ[1]]

[...]

După poveastea şi pilda aceasta, Brehnacea[2] iarăşi cuvîntul carile începuse la sfîrşit a-l duce apucă: „Aşeadară, în lume lucrurile tîmplătoare celor ce rădăcina şi pricina dintîi necunoscută le ieste, precum toate fără chiverniseala cuiva şi fără nici o pricină a cădea şi a se tîmpla să par. Însă fietece de a se hirişă[3] şi adevărată dintîi pricină nu să lipseaşte şi fietecui ceeia ce i se cade tîmplare, de hulă sau de laudă, de fericire sau becisnicie fără greş vine. De care lucru, aievea ieste că adunările dinceput deapte şi adevărate pricini să nu fie avut, ce numai pentru deşartă şi înflată slava numelui şi pentru ca să să dzică, iată că tot capul ni s-au plecat şi tot genunchiul ni s-au închinat, aceaste ale lumii răscoale au pricinit. Deci pentru izbînda a voii în păreare începute, a multora multă asupreală şi mare înăduşală să face, carea fără plată şi osindă, precum nu va rămînea, fără prepus ieste (că suspinele dreapte ceriurile pătrund şi lacrămile obidite chentrul pămîntului potricălesc[4] şi sîngele vărsat cărbune arzătoriu şi foc pîrjolitoriu să face). Carile la vreamea sa izbînda şi osînda îşi gătesc, de carile asupritoriul a scăpa şi necăjitoriul a să apăra preste fire şi peste putinţă ieste. Iată, fraţilor, izbînda la uşă, iară priietinilor, plata în casă şi răsplătirea în cap ne-au sosit. Au nu Vulturul[5], monarh a toată zburătoarea a fi poftind, batgiocura tuturor lighioilor ne-am făcut? Prodromul acestii urîcioase veşti încă de demult Liliacul[6] era, carile cu cuvîntul şi cu lucrul în mijlocul a tot theatrul şi denaintea a tot ochiul biruinţa au dobîndit. Aşijde-

Dimitrie Cantemir; gravură în aramă, de Christian Fritsch; reproducere după *Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului Otoman*, ediţia în germană, 1745

[1] Învăţatul erudit, Dimitrie Cantemir, care a trăit în anii 1673 — 1723, şi a fost domn în Moldova în 1693 şi în 1710—1711, a scris opera sa **Istoria ieroglifică** în manieră alegorică, în anul 1705; în alt loc în aceeaşi operă, înainte de extrasul pe care-l dăm aici, prezumînd direcţii moderne de evoluţie, remarcă rolul ţăranilor pe care-i asemănă cu *albinele*, deci făuritori ai avuţiei sociale. Manuscrisul — probabil, autograf — al lucrării se află la Arhiva Centrală de Stat a actelor vechi din Uniunea Sovietică, F, nr. 181, cartea 1419; microfilm, la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România. **Istoria ieroglifică** pentru prima dată a fost publicată în România în anul 1883.

[2] *Brehnacea* = Constantin Cantacuzino, stolnicul, marele cărturar erudit din cealaltă ţară românească, Muntenia, care, un timp, a fost sfetnic al lui Constantin Brîncoveanu.

[3] Pricină, cauză reală.

[4] Găuresc, străpung; de la *potricală:* unealtă de făcut găuri la opinci, la urechile oilor.

[5] *Vulturul* = *Muntenia.*

[6] *Liliacul* = Marco (Pseudobeizadea), pretendent la tronul Munteniei, dar şi al Moldovei, care se da a fi nepot al lui Matei Basarab.

Scanned with OKEN Scanner

rea, acmu, micele aceastea musculiță[1] dreptatea cît să fie de vîrtoasă, umilința cît să fie de înaltă și mîndriia cît să fie de plecată și de înflată frumos ne arătară. Au nu cartea Vulpei[2] fumul pojarului acestuia mirosiia?[3] Și încă altele mai reale și mai cumplite a vini prin neștiința prorociia (că tot prorocul adevărat în dzisă negîndit, în cuvînt nealcătuit și în ieșirea lucrului nesmintit iește). De vreame ce adevărate cuvintele Liliacului să pomenim ne învăța, și precum decît Cămila[4] și mai mare Filul[5] și decît zimbrul mai iute Inorogul[6] a fi aminte ne aducea. Aceastea toate atuncea de batgiocură și în samă nebăgate să avea, iară acmu iată că piatră după piatră a să pohîrni și val după val a ne lovi și a ne năbuși au început. Pentru aceasta dară, de mă viți asculta, sfatul bătrîneaților meale ieste acesta: Liliacul precum s-au aședzat să nu-l mai clătim. Pe Vidră[7] în gîrle, unde se află, cu hrană și cu alte trebuitoare să o chivernisim. A mușteloră[8] prieteșugul și frățiia, iară nu vrăjmășiia și veciniia[9], să poftim. [...]

Istoriia ieroglifică, în doaîsprădzece părți împărțită, așijderea cu 700 de sentenții frumos împodobită, la începătură cu scară a numerelor dezvăluitoare, iară la sfîrșit cu a numerelor streine tîlcuitoare 4.8.40.8.300.100.10.400. Dimitriu 20.1.50.300.5.40.8.100. Cantemir.

Dimitrie Cantemir, **Istoria ieroglifică**, I, Ediție îngrijită și Studiu introductiv de P.P. Panaitescu, I. Verdeș, Editura pentru literatură, București, 1965, pp. 258—260

[*ION NECULCE*[10] *DESPRE CONDIȚIILE DE INDEPENDENȚĂ ȘI INTEGRITATE TERITORIALĂ ALE TRATATULUI ÎNCHEIAT ÎNTRE DIMITRIE CANTEMIR ȘI PETRU CEL MARE*]

[...]

Dumitrașco-vodă, cheemîndu-și boierii, au întrebat sfat, dzicînd că moscalii să pogoară asupra țărîi[11], ce or face, ca să vadză cine ce ar dzice. Dar el să spuie adevărul că este agiunsu cu moscalii, nu spunea. Deci boierii nu-l credea pe Dumitrașco-vodă, gîndiea că ține cu turcii. Deci așea, unii dzicea să să dea în gios spre Fălcii, și doamna să o trimiță pre Oituz. Alții dzicea să trimiță spre Bîrlad, alții spre Focșani, păn' să vor bate turcii cu moscalii, și care parte a birui cu acee să ție. Și au rămas să trimiță pe doamna cu giupînesele la Oituz, iar boierii cu vodă spre Fălcii. Și cum s-au tocmit acestu lucru, au și început

[1] *musculițe* = oamenii mulți și de jos ca stare socială.
[2] *Vulpea* = Ilie Enache Tifescul, cumnatul lui Mihai Racoviță.
[3] Simptomele răscoalei devin deja evidente și se ridică din cauze adînci.
[4] *Cămila* (sau *Struțocămila*) = Mihai Racoviță, domn al Moldovei în anii 1703—1705.
[5] *Filul* = Antioh Cantemir, fratele lui Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei 1695—1700; 1705—1707.
[6] *Inorogul* (creat prin imaginația autorului) = însuși Dimitrie Cantemir.
[7] *Vidra* = Constantin Duca, ginere al lui Constantin Brîncoveanu; a fost domn în Moldova în anii 1693—1695 și 1700—1703.
[8] *mușteleă* = mulțimea țăranilor.
[9] În Moldova, veciniia = șerbia.
[10] Nu se cunoaște exact anul nașterii, probabil — în jurul anului 1672, la Iași; de asemenea nu se știe precis data încetării din viață: între 15 februarie 1745 și 12 ianuarie 1746.
[11] Se îndreptau spre hotarul Moldovei, în vederea războiului cu Imperiul otoman.

Scanned with OKEN Scanner

a-şi răschira casăle lor, cine cum putea, şi ales unii a să agiunge cu moscalii, precum s-au pomenit.

Dumitraşco-vodă au trimis-au sol la moscali pre Luca vistiernicul, dzicînd că-l trimite iscoadă, şi au scris şi la turci, făcîndu-le ştire. Deci Luca vistiernicul au găsit pre împăratul Mosculuı aproape, în Ţara Leşască, la Iaroslav, şi aşea au aşădzat cu împăratul de-u făcut legătura.

Ţara Moldovii cu Nistrul să-i fie hotarul, şi cu Bugeacul şi cu toate cetăţile tot a Moldovii să fie. Numai deodată prin cetăţi să aşedze moscalii oşteni, păn' s-a întemeiea ţara, iar apoi să lipsască oastea moschicească. Bir să nu dea ţara nici un ban, pre domnu să nu-l mazilească împăratul păn' la moarte, şi pre urmă fiii lui, pre care ş-or alege ţara. Neamul lui să nu iasă din domnie. Numai cînd s-ar haini sau cînd ş-ar lepăda legea, atunce acela să lipsască, şi să puie din fraţii lui.

Pre boieri să nu-i mazilească domnul din boierie păn' la moarte, sau cu mare vină să-i scoată. Vama Ocnii şi altor tîrguri să fie venitul domnilor, iar altă dare să nu fie. Mazilii şi mănăstirile să-şi stăpînească ocinele şi vecinii săi, să-ş iea desetină şi goştină de oi şi de mascuri şi de stupi despre moşiile sale. 10 000 de oaste să fie tot gata în ţară, şi împăraţia să le dea lefe din vistieria împărătească, din stoliţă[1]. Din moscali să nu s-amestece la boieriile Moldovii, nici să s-însoare în ţară, nici moşii să cumpere. Domnul pre boieri să nu fie volnic a-i pierde, orice greşală ar face, fără sfatul tuturor şi fără iscălitura mitropolitului. Către aceste i-au dat şi titu[2] de domnie, să să scrie mai de cinste şi mai sus, după cum scriu domnii acmu, iar titul aşea-i era: „săniantul domn al Ţărîi Moldovii samoderjeţu (sîngur stăpînitor) şi colegat (priecin) Ţărîi Moschiceşti", iar nu robu supus. Care acestu nume este puţin oarece mai de gios decît al unui craiu, care să cheamă lătineşte acestu nume sărenis, iar slavoneşte să cheamă predsfeliişe, iar leşeşte eşniosfinţunii. Aşea ca să să scrie domnii Moldovii. Aşijdere nicidecum pace cu turcul să nu facă, iar de s-ar tîmpla să facă pace, să rămîie Moldova iar suptu stăpînia turcească, să aibă împăratul moschicesc a da lui Dumitraşco-vodă 2 părechi de curţi în stoliţă şi moşii pentru moşiile din Moldova şi cheltuială pre dzi, în toată viiaţa lui, lui şi oamenilor lui să nu-i lipsască. Şi de nu i-ar plăcea acolo şi s-ar trage într-altă ţară creştinească, volnic să fie a merge, şi altele multe ca aceste. Şi pre aceste ponturi au giurat tare împărăţia Mosculuı[3] şi au şi iscălit mai gios şi i l-au trimis pe Luca vistiernicul. [...]

Ion Neculce, **Letopiseţul Ţării Moldovei de la Dabija-vodă pînă la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat,**[4] Cap. XIX.

Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei şi O samă de cuvinte.* Ediţie îngrijită, cu glosar, indice şi o introducere de Iorgu Iordan, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1955, pp. 264—265[5].

---

[1] După cuvîntul rusesc *столица*, = *capitală* (a ţării).

[2] Titlu

[3] Denumirea aceasta, folosită des în literatura cronicărească de atunci provine de la *cnezatul Moscovei.*

[4] Cronica lui Ion Neculce s-a transmis într-un număr mare de manuscrise; cele mai multe se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România (253, 53, 254, 252, 112, 114, 3.416, 4.161, 123, 232); două manuscrise se află la Biblioteca Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi (179/III—1, 330/II-3), unul la Arhivele Statului din Iaşi (Documente, Pachetul 437), şi altul, preciza în 1955 acad. Iorgu Iordan, în posesia lui Paul Mihail. Cel mai vechi manuscris este nr. 253.

[5] Textul a fost comparat şi cu ediţia a doua, revăzută, din 1959, pp. 211—212.

Scanned with OKEN Scanner

[TRATATUL ÎNCHEIAT ÎNTRE DIMITRIE CANTEMIR, DOMNUL MOLDOVEI, ŞI PETRU I, ÎMPĂRATUL RUSIEI, LA 13 APRILIE 1711]

Din mila lui Dumnezeu, noi Petru întîi, ţar şi autocrat a toată Rusia şi celelalte şi celelalte şi celelalte.

Facem cunoscut prin aceasta tuturor celor cărora li se cuvine a şti despre acestea că, deoarece sultanul turcesc uitîndu-şi făgăduielile şi tratatele de pace pe treizeci de ani întărite cu jurămînt, care au fost înnoite de dînsul cu noi anul trecut, 1710, cu cartea şi jurămîntul lui, le-a călcat şi fără nici o pricină din partea noastră potrivnică păstrării păcii a poruncit ca ambasadorul nostru, maltratat şi jefuit în chip barbar, să fie prins şi aruncat în crudă închisoare, iar prin năvălirea hanului Crimeii cu hoardele tătarilor din Crimeea şi ale nogailor şi a celor din Bugeac în ţara noastră a început chiar de fapt războiul împotriva noastră; pentru aceasta, noi, marele stăpînitor, măria noastră ţarul, chemînd în ajutor pe Cel de Sus, încredinţat de dreptatea armelor noastre împotriva lui, i-am declarat de asemenea război şi am poruncit oştirilor noastre să intre în Ţara Turcească sub comanda noastră proprie. Avem convingerea că Cel prea Înalt ne va da biruinţă împotriva acelui perfid călcător de jurăminte şi duşman veşnic, nu numai al nostru, ci al întregii creştinătăţi şi nu numai ne va mîntui de gîndurile lui cele rele îndreptate spre pieirea noastră, dar va binevoi ca prin armele noastre creştineşti să elibereze şi alte multe popoare creştine, care gem sub jugul său barbar. De aceea, noi, ca monarh creştin, drept credincios, sîntem gata să luptăm pentru aceasta, necruţînd nici fiinţa noastră pentru slava numelui Domnului. Şi pentru că a văzut apropierea oştilor noastre, prea strălucitul domn şi principe al ţării Moldovei, Dimitrie Cantemir, ca un creştin drept credincios şi luptător pentru Isus Hristos, a chibzuit că este spre binele numelui lui Hristos, mîntuitorul nostru, să trudească alături de noi şi pentru eliberarea slăvitului popor moldovenesc, aflător sub cîrmuirea lui, care pătimeşte împreună cu alte popoare creştine sub jugul barbarilor, necruţînd de asemenea viaţa şi starea sa, ne-a dat de ştire prin scrisorile sale despre gîndul său, dorind aşadar să fie sub protecţia măriei noastre, ţarul, cu ţara şi poporul Moldovei. De aceea, noi, văzînd această rîvnă creştinească a sa, îl primim pe principe sub apărarea noastră prea milostivă şi ne învoim cu articolele propuse de dînsul, în chipul arătat mai jos şi anume:

1

Amintitul prea strălucitul principe al Moldovei, cu toţi boierii mari şi mici şi cu oamenii de orice cin[1] ai slăvitului popor moldovenesc şi cu toate oraşele şi locurile acelei ţări va fi, de acum înainte, sub apărarea măriei noastre ţarului, aşa cum se cuvine supuşilor credincioşi, şi pe vecie. Şi va fi dator, după primirea acestei diplome a noastre, să ne depuie nouă, marelui stăpînitor, jurămînt, mai întîi în taină. Şi pentru încredinţare, după ce va scrie acel jurămînt şi-l va fi iscălit cu mîna sa, şi-l va fi pecetluit cu sigiliul domnesc, împreună cu articolele întocmai cu acestea semnate de mîna sa, să le trimită măriei noastre ţarului cu un om credincios şi de nădejde, cît mai curînd, cel mai tîrziu pînă la ultimele zile ale lunii mai[2]. Acestea vor fi ţinute de noi în cea mai mare taină pînă la intrarea oştilor noastre în ţara Moldovei. Iar pînă atunci va

[1] Cuvînt de proveniență slavonă; înseamnă: grad, rang.
[2] În anul: 1711.

Scanned with OKEN Scanner

trebui să ne arate nouă, marelui stăpînitor, măriei noastre ţarului, în toate împrejurările prielnice, slujbă credincioasă prin corespondenţă şi prin altele, pe cît se va putea, în taină.

2

Cînd grosul oştirii noastre va intra în ţara Moldovei atunci strălucitul principe se va declara pe faţă ca domn supus al nostru şi se va uni cu toată oştirea sa cu oştirea noastră, pentru care oştire noi făgăduim să-i dăm, în acea vreme, şi ajutor în bani din visteria noastră. Şi el va acţiona împreună cu oştile noastre, după porunca noastră, împotriva duşmanului crucii Domnului şi a aliaţilor şi celor de un gînd cu dînsul, după ajutorul pe care-l va da Atotputernicul, şi ne va ajuta cu toate sfaturile, după priceperea sa, acţiunile de acolo. Şi va fi sub protecţia noastră şi supus al măriei noastre ţarului şi urmaşilor noştri, el şi urmaşii lui, în veci.

3

În schimb, făgăduim, noi, marele stăpînitor, măria noastră ţarul, pentru noi şi pentru urmaşii noştri la tronul Rusiei, că noi nu vom avea dreptul să punem domn în Moldova, nici din ţara Muntenească, nici din altă familie străină, ci, pentru această dovadă de credinţă faţă de noi a prea strălucitului domn Dimitrie Cantemir, îl vom păstra pe el şi pe urmaşii lui din izvodul pe linie bărbătească în acea cîrmuire şi domnie a ţării Moldovei, fără schimbare, cu titlul de domn, exceptînd numai cazul cînd cineva dintre dînşii s-ar lepăda de sfînta biserică a răsăritului sau s-ar depărta de credinţa faţă de măria noastră ţarul.

4

Totuşi, dacă, ferească Dumnezeu, un astfel de domn nevrednic ar fi înlăturat din porunca măriei noastre ţarul (ori ca pedeapsă după legiuirea bisericească, ori cea mirenească), atunci va urma în domnie fiul aceluia, numai dacă acela va fi socotit de bună credinţă. Dacă va fi însă îndoială asupra credinţei lui, atunci va urma la demnitatea domniei aceleia alt domn de încredere, credioncios şi fără cusur, din aceiaşi familie a Cantemireştilor şi nu va trece în nici un chip demnitatea domnească la alţii, pînă la stingerea familiei lor, ci, chiar dacă va fi un prunc în sînul mamei, se va aştepta, sub cîrmuirea unor epitropi aleşi din rîndurile poporului moldovenesc, cu învoirea măriei noastre a ţarului, pînă se va naşte moştenitorul.

5

Chiar dacă domnia Moldovei ar fi fost făgăduită cuiva de înaintaşii noştri, această făgăduială se anulează prin cea de faţă.

6

După obiceiul vechi moldovenesc, toată puterea cîrmuirii va fi în mîna domnului Moldovei.

7

Domnul să aibă putere asupra tuturor şi asupra fiecăruia dintre boierii moldoveni, după obiceiul dinainte, fără a reînnoi legiuirile lor.

8

Domnul, după vechiul obicei, să aibă dreptul să stăpînească întotdeauna toate oraşele moldoveneşti, ca avere proprie, şi să nu aibă nici o scădere şi piedică în încasarea tuturor veniturilor acelui principat.

9

Boierii şi toţi supuşii domniei Moldovei să fie datori a se supune poruncii domnului, fără nici o împotrivire şi scuze (aşa precum mai înainte a fost întot-

Scanned with OKEN Scanner

deauna obiceiul), afară de excepţiile menţionate în punctul al treilea, în care caz nu vor fi datori să-i dea ascultare.

10

Toată legea şi judecata să fie a domnului şi fără hrisovul domnului nimic nu va fi întărit sau desfăcut de către măria noastră, ţarul.

11

Pămînturile principatului Moldovei, după vechea hotărnicie moldovenească asupra cărora domnul va avea drept de stăpînire sînt cele cuprinse între riul Nistru, Cameniţa, Bender, cu tot ţinutul Bugeacului, Dunărea, graniţele ţării Munteneşti şi ale Transilvaniei şi marginile Poloniei, după delimitările făcute cu acele ţări.

12

Cetăţile principatului Moldovei şi oraşele şi oricare alte locuri întărite să fie păzite şi prevăzute cu garnizoane domneşti sau, cu învoirea domnului, după nevoie, de ale măriei noastre ţarul.

13

În caz de cîndva s-ar face pace între împărăţia noastră şi sultanul turcesc principatul Moldovei să nu fie lipsit niciodată de apărarea şi protecţia măriei noastre ţarului şi cu precădere să ne stăruim ca în articolele principale cnezatul moldovenesc să ţie de măria noastră ţarul.

14

Dacă duşmanul (ferească Atotputernicul Dumnezeu) s-ar întări şi stăpînirea Moldovei ar rămîne în puterea păgînilor, atunci el, prea strălucitul principe al Moldovei, într-o asemenea împrejurare, are învoirea noastră ca să-şi aibă adăpost în ţara noastră şi va dobîndi acolo din visteria măriei noastre, a ţarului, anual, atîtea venituri, cît pot să-i ajungă domnului şi de asemenea urmaşii lui nu vor fi lipsiţi pe veci de miluirea măriei noastre, a ţarului.

15

Proprietăţile şi palatele pe care el le are la Ţarigrad şi le lasă acolo pentru măria noastră ţarul îi vor fi despăgubite de măria noastră ţarul cu altele, la Moscova, deopotrivă şi asemănătoare cu acelea.

16

Făgăduim că noi, cît şi urmaşii măriei noastre ţarului, vom fi datori să păzim cu sfinţenie aceste articole, să le întărim în chip neclintit şi să le păstrăm pe vecie.

17

Această diplomă şi articolele vor avea urmare şi putere atunci cînd, după ce îi vor fi înfăţişate prea strălucitului domn Dimitrie Cantemir, după cum s-a spus mai sus, ne va depune jurămînt de credinţă în faţa Preasfintei Treimi că se va supune întotdeauna poruncilor noastre şi ne va sluji cu slujbă credincioasă

Scanned with OKEN Scanner

și cinstită și, după ce va iscăli cu mînă proprie acel jurămînt și aceste puncte, le va trimite măriei noastre țarului și se va strădui a le aduce la îndeplinire nestrămutat, iar după intrarea oștirilor noastre va aduce pe toți boierii mari și mici, oștirea și tot poporul moldovenesc ca să ne jure credință și se va uni cu oștirile noastre. Pentru aceasta, în schimb, noi, marele stăpînitor, măria noastră țarul, făgăduim să-l apărăm pe el și tot poporul moldovenesc de toți dușmanii și să nu-l părăsim niciodată.

Pentru întărirea acestora s-a dat această diplomă împărătească a noastră, semnată cu mînă proprie și pecetluită cu pecetea noastră de stat, la Luțk, aprilie, ziua 13, anul 1711.

PETRU[1]
Contele GOLOVIN[2]

Исторические связи народов СССР и Румынии в XV — начале XVIII в. Документы и материалы в трёх томах, Том III, 1673—1711 Издательство „Наука", Москва, 1970, cc. 323—327; text în limba rusă; la pp. 327—331, text în limba romînă.

Relațiile internaționale ale României în documente (1368—1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional, 1971, Editura politică, București, pp. 198—202.

[*TRATATUL ÎNCHEIAT LA PASSAROVITZ, LA 21 IULIE 1718, ÎNTRE AUSTRIA ȘI TURCIA PRIN CARE OLTENIA ȘI BANATUL TIMIȘOAREI AU FOST ÎNCORPORATE IMPERIULUI HABSBURGIC*]

[...]

Art. I. Hotarele provinciilor[3] Moldovei și Valachiei, aflîndu-se la mijloc[4] și fiindu-le vecine de o parte hotarele Poloniei și de alta ale Transylvaniei, așa cum au fost în vechime, să se deosebească și să fie despărțite de munți, astfel ca în tot locul să se vadă semnele de hotar cele din vechime și să nu se facă vreo schimbare acestor hotare, nici dincolo nici dincoace de ele. Și fiindcă părțile Valachei așezate dincoace de rîul Olt[5], împreună cu locurile și întăriturile Severinului[6] sînt în puterea și stăpînirea Majestății S. C. Rom. Imp.[7] așa cum glăsuiește tratatul de pace încheiat, să rămînă în stăpînirea și puterea acestuia, așa cum se află și sînt stăpînite și tot astfel malul de răsărit al rîului zis mai sus să țină de Imperiul ottomanic, iar cel dinspre apus să țină de [Imperiul] roman[8], Rîul Olt, luîndu-și apele din Transylvania pînă în locul unde și le varsă în Danubiul, iar de acolo pe lîngă malurile Danubiului spre

[1] Petru cel Mare, sau Petru I; țar al Rusiei începînd din anul 1682; pînă în 1696 a domnit împreună cu fratele său Ivan al V-lea, în 1721 Petru Alexeevici s-a proclamat împărat și a fost suveranul Rusiei pînă la încetarea din viață, în 1725.

[2] Gavril Ivanovici Golovin (1660—1734).

[3] În textul latin: *Provinciarum.*

[4] Între cele două imperii, otoman și habsburgic.

[5] În textul latin: *Alutam.*

[6] În textul latin: *Temesvarini.*

[7] Formula aceasta, în limba latină, desemna pe împăratul Austriei: expresia *Roman* ducea la ideia Imperiului roman de națiune germană.

[8] În textul latin: ... *ad Romanum...*; e vorba de Austria; vezi și nota de mai sus.

Scanned with OKEN Scanner

Orșova[1] pînă la locul din părțile unde rîul Timoch se varsă în Danubiu, acolo să se tragă hotar precum înainte se țineau hotarele prin părțile rîului Mureș[2], [...][3].

Acte și documente relative la istoria renașterii României. Publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, Volumul I, *1391—1841*, Bucuresci, 1900, p. 33; text latin.

Relațiile internaționale ale României în documente (1368—1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional, 1971, Editura politică, București, p. 204.

[*TRATATUL DE PACE, DE LA BELGRAD, DIN 18 SEPTEMBRIE 1739 ÎNTRE AUSTRIA ȘI TURCIA PRIN CARE IMPERIUL HABSBURGIC RETROCEDA TERITORIUL ROMÂNESC OLTENIA*]

[...]

Art. IV. Sacra majestate imperială romană[4] cedează Porții ottomanice toată Valachia austriacă[5], cu munți cu tot, precum și fortăreața Perișani[6] care se află în Valachia, construită de sacra majestate imperială și regală, o cedează tot numitei Porți ottomanice, dar cu condiția ca întăriturile ei să fie dărîmate și ele să nu poată fi reclădite pe viitor de către Poarta ottomanică.

[...]

Acte și documente relative la istoria renașterii României. Publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, Volumul I, *1391—1841*, Bucuresci, 1900, p. 50; text latin.

Relațiile internaționale ale României în documente. (1368—1900). Culegere selectivă de texte, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional, 1971, Editura politică, București, p. 216.

[*PREVEDERI PRIVIND PRINCIPATELE ROMÂNE ÎN TRATATUL DE LA KÜCIÜC-KAINARGI, DIN 10 IULIE 1774*]

[...]

Art. XVI. Imperiul Rusiei restituie Sublimei Porți întreaga Basarabie cu Akkerman, Chilia, Izmail și cu tîrgurile și satele și tot ceea ce cuprinde această provincie, după cum îi restituie și fortăreața Bender. Tot astfel, Imperiul Ru-

---

[1] În textul latin: *Orsovam.*
[2] În textul latin: *Marusium.*
[3] Urmează prevederi care detaliază.
[4] În textul latin: *Sacra Romano Caesarea Majestas*; e vorba de împăratul Austriei; vezi ultimele două note de la pagina anterioară.
[5] În textul latin: *Valachiam Austriacam.*
[6] În textul latin: *Perichan.*

Scanned with OKEN Scanner

siei restituie Sublimei Porți, cele două principate ale Valachiei și Moldovei cu toate fortărețele, orașele, tîrgurile, satele și cu tot ce cuprind ele și Sublima Poartă le primește în condițiile următoare, cu promisiunea solemnă de a le respecta cu sfințenie:

1) Să respecte față de toți locuitorii acestor principate, de orice demnitate, rang, stare, înclinație sau proveniență ar fi ei, fără cea mai mică excepție, amnistia absolută și veșnica uitare, stipulate în primul articol al tratatului, în favoarea tuturor acelora care, efectiv, ar fi comis vreo crimă sau ar fi fost bănuiți de-a fi avut intenția să dăuneze intereselor Sublimei Porți, repunîndu-i în demnitățile, rangurile și posesiunile lor inițiale și redîndu-le bunurile de care s-au bucurat înaintea războiului actual. [...] 6) Să nu ceară și să nu impună nici o plată a vechilor socoteli, de orice natură ar fi ele. 7) Să nu impună acestor popoare nici o contribuție sau plată pentru toată durata războiului; și chiar din cauza devastărilor la care au fost expuse, să le socotească achitate de orice impozite pentru doi ani, începînd din ziua schimbării instrumentelor de ratificare ale prezentului tratat. 8) La expirarea termenului stabilit, Poarta promite să uzeze de aceasta cu toată omenia și să le primească prin intermediul trimișilor care vor veni din doi în doi ani; la sfîrșitul plății acestor impozite, nici pașalele, nici guvernatorii, nici vreo altă persoană nu va trebui să le înglobeze în datorii, nici să le impună alte plăți sau impozite, indiferent sub ce pretext sau denumire; dimpotrivă, ele vor trebui să se bucure de absolut toate avantajele de care s-au bucurat în timpul domniei răposatului sultan. 9) Poarta îngăduie domnitorilor acestor două state să aibă pe lîngă ea un însărcinat cu afaceri, ales dintre creștinii comunității grecești, care vor veghea asupra treburilor privind numitele principate și vor fi tratați cu bunătate de către Poartă și, în ciuda nesemnatei lor importanțe, vor fi considerați ca persoane care se bucură de dreptul internațional, adică vor fi la adăpost de orice violență. 10) Poarta consimte de asemenea ca, după cum o vor cere împrejurările în aceste principate, miniștrii curții imperiale ai Rusiei care își au reședința pe lîngă ea să poată vorbi în favoarea lor și făgăduiește a-i asculta cu toată considerația ce se cuvine unor puteri prietene și respectate.

[...]

Acte și documente relative la istoria renașterii României Publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, Volumul. I, *1391—1841*, Bucuresci, 1900, pp. 131—132; 132; text în limba franceză. *Relațiile internaționale ale României în documente (1368—1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional*, 1971, Editura politică, București, pp. 228; 229—230.

---

[1] În acest document, și în altele, imperiile vecine se „înțeleg" asupra *primirii, restituirii, cedării* de la unul la altul a țărilor românești; se știe că țările românești aveau o specifică autonomie, nu erau părți ale acestor imperii și astfel sultanul ori țarul nu aveau dreptul de a dispune de teritoriul lor. Poporul român a folosit însă conexiunile internaționale în lupta sa pentru neatîrnare.

Scanned with OKEN Scanner

[CONVENȚIA DE LA CONSTANTINOPOL[1], DIN 1775, PRIN CARE IMPERIUL OTOMAN CEDEAZĂ IMPERIULUI AUSTRIAC TERITORIUL ROMÂNESC NUMIT DE ATUNCI BUCOVINA]

Articolul I

Sublima Poartă cedează și remite[2] curții imperiale teritoriile mărginite pe de o parte de fluviul Nistru, Ungaria și Transylvania, și pe de altă parte de granițele explicate mai jos, pentru a avea o comunicare ușoară și neîntreruptă cu provinciile Galiției și Ludomiciei, restituite din partea regelui și Republicii Poloniei curții imperiale, și care se găsesc acum sub dominația sa; și această favoare s-a făcut în urma petițiilor maiestăților sale, împăratul și împărăteasa romanilor[3], și pentru a le demonstra și pentru a executa ceea ce este cuvenit neîndoielnicei prietenii și bunei vecinătăți, astfel încît de acum înainte susnumitele teritorii trebuie să rămînă pentru totdeauna sub dominație imperială ca și propriile sale posesiuni; și pentru a determina și distinge limitele care separă în viitor cele două imperii trebuie să se trimită comisari din ambele părți, și s-a stipulat ca granițele stabilite de ei să fie dumnezeește păstrate, de la frontierele Transylvaniei pînă la pămînturile Hotinului, conform hărții autentice prezentată de numitul ministru al curții imperiale și care hartă a fost acceptată de Sublima Poartă și după care s-au întocmit două copii autentice, din care s-a dat una comisarilor Sublimei Porți, cealaltă comisarilor curții imperiale [...][4]

Documente privind istoria României. Colecția Eudoxiu de Hurmuzaki (Serie nouă), Vol. I, *Rapoarte consulare ruse (1770—1796) Din „Arhiva Politica externă a Rusiei", Moscova.* Sub îngrijirea acad. A. Oțetea, Editura Academiei Republicii Socialiste România, [București], 1962, p. 106; text în franceză.

[ACTUL DIN 5 AUGUST 1746 DE DESFIINȚARE A ȘERBIEI ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ[5]]

[...]

Deci dar cunoscînd și noi cu toții de obște că acest lucru, a avea supusă robiei pe pravoslavnicii creștini, care sîntu întru o credință cu noi, nu iaste lucru creștinescu, ci de mare pagubă sufletelor noastre, socotit-am cu toții pentru rumînii[6] ce i-am avut pînă acum la stăpînirea noastră, fiind vînduți cu moșiile lor den vremile ceale vechi la strămoșii noștrii, așa am găsit cu cale mai mult pentru ușurarea sufletelor noastre și a părinților, a moșilor și a strămoșilor, ca ori la cine den neamul boerescu, sau la mănăstiri vor fi rumîni cu moșiile lor, moșiile să rămîie la stăpînirea noastră, să le stăpînim cum și pînă acum,

[1] Copie, în Arhiva Politica externă a Rusiei, Moscova, fondul Relațiile Rusiei cu Turcia, dosarul 445/1775, f. 9—10; copia de pe Convenție era comunicată de N. V. Repin împărătesei Ecaterina a II-a, la 11 august 1775.

[2] În textul francez: *...cède et remet...*

[3] Prin *des Romains* se indică și aici Imperiul austriac.

[4] Mai departe, în acest articol, și în încă alte două articole, se detaliază.

[5] Dat la București, în ziua de 5 august 1746; originalul, la Arhivele Statului, București, Suluri, 19.

[6] În Țara Românească șerbii erau numiți, adesea, rumîni, iar șerbia, rumînie.

Scanned with OKEN Scanner

iar cît pentru capetele rumînilor, fără de moşie, care dintre noi va vrea den bună voinţa lui ca să-i iarte pentru a sa pomenire, bine va face; iar de nu va vrea să facă această facere de bine sufletului său să aibă a face acei rumîni cum vor putea, şi să dea bani de fieştece cap cîte taleri zeace, şi să să răscumpere, şi cu voe de va fi stăpînului său, şi fără de voie, ei să facă bani şi să-i dea la stăpînul său, şi, nevrîndu să-i primească, va veni de va face jalbă la divan, pentru că acest lucru, bun şi sufletescu, noi cu toţii l-am găsit şi l-am legat să fie la mijlocul nostru păzit şi întărit şi de către noi şi de către tot neamul nostru carii în urma noastră vor rămînea noaă moştenitori. Pentru care noi după hotărîrea ce am legat, rugatu-ne-am şi mării sale, prea luminatul nostru domn Io Costandin Nicolae[1] voevod, ca să fie şi cu voia mării sale şi să ne întărească această legătură şi facere de bine sufletului nostru şi cu a mării sale domnească peceate şi iscălitură. Şi noi împreună cu prea sfinţii arhierei ce să află la această parte de loc şi cu toţi părinţii egumeni am iscălit şi am pus şi peceţile noastre ca să rămîe în veaci nestrămutate. Şi s-au scris cartea aceasta în anul de la zidirea lumii, leat 7254, iar de la naşterea domnului şi mîntuitorului nostru Isus Hristos 1746.

[...][2]

Io Costandin Nicolae voevod i gospodar zemli Ungrovlahischiia[3].

Această hotărîre ce s-au făcut printr-această carte pentru slobozirea şi răscumpărarea rumînilor, atît de către toată obştea bisericească cît şi de către toţi boiarii ţării, am întărit şi domnia mea cu pecetea şi cu iscălitura domniei meale ca să să păzească nestrămutat.

Mesiţa avgustu 5 dni leat 7254[4]

Io Costandin Nicolae voevoda, bojeiu milostiiu gospodar[5].

[...][6]

Documente privind relaţiile agrare în veacul al XVIII-lea. Vol. I. *Ţara Românească*, Editura Academiei Republicii Populare Române, [Bucureşti, 1961], pp. 463—464.

[*ACTUL DIN 6 APRILIE 1749 DE DESFIINŢARE A ŞERBIEI ÎN MOLDOVA*[7]]

Ioan Constandin Nicolai v.v.[8] bojii milosti gospodar zemli Moldavscoi[9].

Această hotărîre ce s-au făcut printr-aceasta carte, atît de către toată ob-

---

[1] Constantin Nicolae Mavrocordat a fost domn de mai multe ori în Ţara Românească: 1735—1741; 1744—1748; 1756—1758; 1761—1763, precum şi în cealaltă ţară românească, Moldova.

[2] Urmează numeroasele semnături ale boierilor.

[3] În document este în slavonă; înseamnă: voievod şi gospodar al ţării Ungrovlahiei.

[4] În slavonă; adică: luna august 5 ziua anul 7254 [adică: 1746]

[5] În slavonă; adică: voievod, din mila lui Dumnezeu, gospodar.

[6] Urmează întăriturile şi din partea patriarhului Ierusalimului şi din partea patriarhului din Alexandria, ambele scrise în greceşte.

[7] Dat la Iaşi, în ziua de 6 aprilie 1749; copie, în limba română, Arhivele statului, Bucureşti, D.I., CCXLVII, doc. 130.

[8] Constantin Nicolae Mavrocordat, voievod, care a fost de mai multe ori domn în Muntenia, a fost tot aşa domn în Moldova: 1733—1735; 1741—1743; 1748—1749; 1769.

[9] În slavonă; adică: din mila lui Dumnezeu gospodar al ţării Moldoveneşti.

Scanned with OKEN Scanner

ştia bisericească, cît şi cătră toţi boerii ţării, am întărit şi domnia me cu pecetea şi iscălitura domniei mele, ca să se păzească ne strămutat, într-alt chip să nu fie.

[...][1] 7257[2]

Pîrile de pricina vecinilor[3], şi la alţi luminaţi domni, cum şi la trecute domniile măriei sale preaînălţatului, luminatului domnului nostru, Constantin Nicolai v.v. n-au lipsit; iară la această a trea domnie, şi mai multe jalobe făcînd oamenii săteni ce şed pe moşiile mănăstireşti şi boereşti, făcînd pîră asupra stăpînilor satelor, că-i supun cu vecinitate, adecă părîndu-le oamenilor că acest nume de vecinie n-are osebire de robie, şi se silia ca să găsească îndreptare şi mîntuire de numele vecinii, arătînd şi pricini că unii din stăpînii satelor s-au fost obciduit a vinde pe vecini ca pe robi, ş-ai împărţi cu împărţală ca pre ţigani, şi a da numele lor în foi de zăstre, ş-ai despărţi pre copii de la părinţi, luîndu-i în casă la slujba lor, şi-ai muta de la un loc la altul; nefiind acea volnicie a se vinde şi a se supune întru atîta ca pre robi... Pentru care cercetînd măria sa vodă cu amăruntul ca să afle adevărul, din cea pricinuescu aceste gîlcevi şi neodihnă oamenilor, ce strîmbătate ar fi avînd de fac atîta necontenite jalbe; şi ce va să zică vecini, ce volnicie, ce supunere au stăpînii moşiilor asupra lor, cu cît sînt mai supuşi de cît lăturaşii ce şedu pe moşii boereşti şi fac slujba lor, şi ca pe robi se stăpînescu, au[4] ca pe ţigani, cum au fost obiceiul, au cerut măria sa vodă răspunsu la fieştecare de noi.

La şase zile a lui aprilie, joi întru a doua săptămînă după Paşti, fiind cu toţii adunaţi, atît partea bisericească, cît şi boerească şi altă obştie, în mănăstirea Teisfetitelor, la scosul sfintelor moaşte, s-au făcut sobor de întrebăciune acestor pricini mai sus arătate. La care cu toţii cu un glas am răspuns mărturisind adevărul că vecinii robi nu sînt, nici se stăpînescu cu nume de robie; fiindcă numai ţiganii au acea robie, carii cu femeile şi cu copiii lor slujescu pe toate zilele stăpînilor săi. Iară vecinii numai partea bărbătească slujescu, scoţînd la lucru numai un om dintr-o casă, măcar cîţi ficiori va ave omul, asemenea slujescu ca şi lăturaşii; iară partea femeească nu slujeşte; nici au acea supunere ca robii, că vecin va să zică sătean megieaş fără de moşie, atîta numai că din sat nu este volnicie ca să iasă; care poruncă este şi de la domnie şi visterie şi a pravelii, poruncind: săteanul să nu fie volnic a eşi din sat şi de unde va eşi să se dea la urmă. Care rînduială s-au păzit şi de răposaţii domni cei vechi, cum s-au văzut la hrisoavele lor, că cînd s-au pîrît sate pentru un sătean, de unde s-au dovedit că au fost de baştină, acolo s-au dat. Numai îndrăsneala unora din stăpînii moşiilor i-au supărat fără de cale; cu vînzările şi împărţirile, şi mutările ce s-au purtat de la un loc la altul, le au dat pricini de jalobă, părîndu-le lor o supunere ca de robie, care lucru a se vinde vecinii sau a se despărţi cu împărţeală, sau a se da foi de zestre pe fraţi, sau a se muta dintr-un sat întru altul, sau a se schimba numai pe oameni făr de moşie, sau pe copii a-i despărţi de la părinţi, n-au fost volnicie stăpînii satelor, şi nici de acum înainte această volnicie asupra lor nime să nu aibă, că nu este cu cale, şi cînd s-a vinde moşie oamenii să nu vîndă, ci ca nişte

[1] Locul iscăliturii şi a peceţii domneşti.
[2] Anul: 1749.
[3] În Moldova şerbii erau numiţi, adesea, vecini; iar şerbia, vecinie.
[4] În sensul de: sau.

Scanned with OKEN Scanner

săteni a satelor în sat să rămîe, făcând slujba obicinuită; însă și slujba să o facă cu nartu[1], 24 de zile de om într-un an, ori la ce lucru se va pune, și dijma să dea din cele de pe moșie. Așa mărturisim și ne priimim; și ca să fie păzit acest așezămînt, ne-am iscălit cu toții, care așezămînt să se întărească și de măria sa vodă.

[...][2]

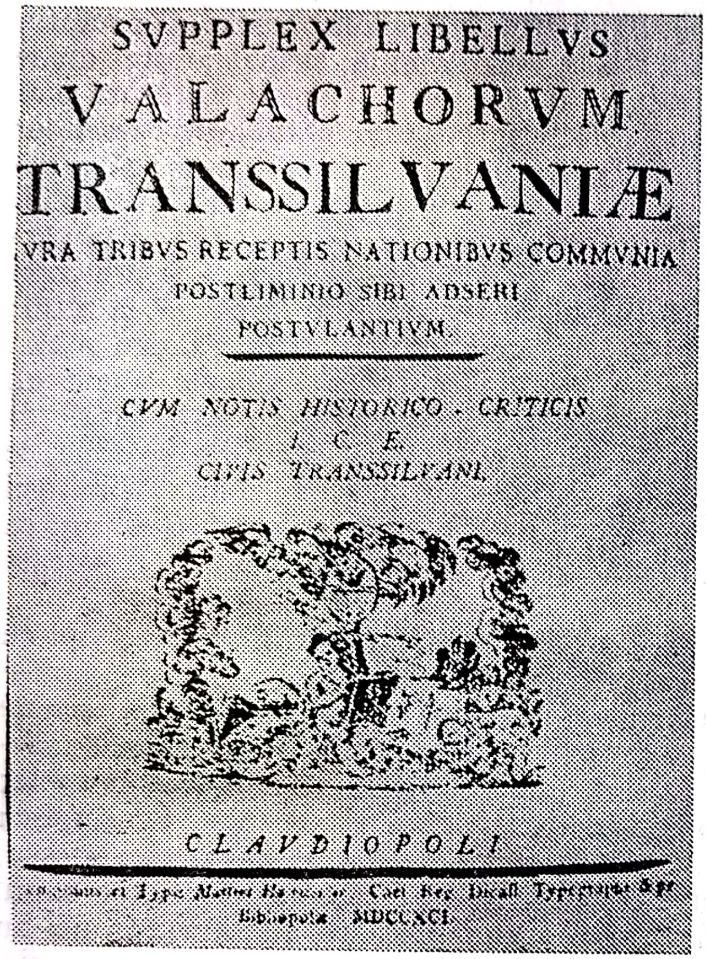
SVPPLEX LIBELLVS
VALACHORVM
TRANSSILVANIÆ
VRA TRIBVS RECEPTIS NATIONIBVS COMMVNIA
POSTLIMINIO SIBI ADSERI
POSTVLANTIVM.
CVM NOTIS HISTORICO - CRITICIS
CLAVDIOPOLI

Pagină de titlu din *Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae*

Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea, Vol. II, *Moldova*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, [București], 1966, pp. 287—288.

SUPPLEX LIBELLUS VALACHORUM[3]

[...][4] să i se dea înapoi străvechile drepturi, care sînt legate prin însăși firea lucrurilor de toți cetățenii și de care în secolul trecut ea[5] a fost despuiată, cum se va arăta îndată, fără nici un drept, ci numai din cauza vitregiei acelor timpuri.

Națiunea valachică[6] este cu mult mai veche dintre toate națiunile Transylvaniei din vremea noastră, întrucît este lucru sigur și dovedit, pe temeiul mărturiilor istorice, a unei tradiții niciodată întrerupte, a asemănării limbii, datinilor și obiceiurilor, că ea își trage originea de la coloniile romane[7] aduse la începutul secolului al

[1] Nart = cuantum, normă; preț oficial pentru anumite munci sau mărfuri.
[2] Urmează multele iscălituri ale boierilor, dregătorilor.
[3] Sub denumirea aceasta latină a rămas în istorie memoriul din 1791 al românilor din teritoriile care erau incluse în Imperiul habsburgic; *supplex,-is* = suplică, petiție, cerere; *libellus,-i* = cărticică, memoriu, adresă. Originalul nu a fost descoperit; sînt însă mai multe texte; despre unele versiuni s-a aflat mai recent; textul cel mai autentic — din cîte s-au păstrat — este cel remis de Leopold al II-lea dietei Transilvaniei, și care are pe el rescriptul imperial, din Florența, la 18 mai 1791; acest document se află în Arhivele Statului din Budapesta, arhiva Guvernului Transilvaniei.
[4] Mai înainte este formula amplă oficială de adresare către împărat. În acel timp, împărat la Viena era Leopold al II-lea, în anii 1790—1792.
[5] Națiunea română.
[6] În textul latin: ... *Natio Valachica*...
[7] Evident aici se observă înrîurirea unor idei ale ideologilor „Școlii Ardelene" care, în ripostă față de acele denigrări la adresa românilor, afirmau originea lor *nobilă* văzută îndeosebi prin proveniența direct romană.

doilea de către împăratul Traianus, în nenumărate rînduri, în Dacia, cu un număr foarte mic de soldați veterani, ca să apere provincia.

Urmașii augustului Traianus au stăpînit Dacia cîteva secole. Sub a lor neîntreruptă stăpînire în această provincie a fost răspîndită și credința creștină după ritul bisericii orientale prin străduința episcopilor Protogenis, Gaudentius, Niceta și Tehotinus, mai ales în secolul al IV-lea, după cum ne-o arată aceasta întreaga istorie bisericească.

Într-aceea, chiar din secolul al III-lea, ginți[1] barbare începuseră să primejduiască soarta ⟨oamenilor⟩ în această bogată provincie a imperiului roman și ele au izbutit să-și facă așezări statornice un timp oarecare în unele părți ale ei; totuși, ele nu putuseră merge nicidecum așa de departe încît să stingă acolo cu totul numele sau puterea romanilor; căci este lucru sigur că, în secolul al VI-lea chiar, mai multe cetăți întărite, mai ales pe malurile Dunăriului, erau supuse acolo împăraților romani din Orient, dar părțile dinlăuntru ale provinciei erau pline de un număr așa de mare de locuitori romani[2], încît chiar de prin secolul al VII-lea, scuturînd jugul străinilor, ele și-au făurit un stat propriu[3].

Acest noroc l-a avut mai ales acea parte a Daciei care astăzi poartă numele de Transylvania și locuitorii romani ai acesteia, după ce au înlăturat stăpînirea altor ginți, au ascultat de principi proprii, aleși din rîndul națiunii lor[4], pînă la venirea ungarilor.

A rămas apoi, ducînd pînă în ziua de azi, acel vestigiu al stăpînirii pe care, între celelalte popoare[5] străine ce s-au perindat după ei în această ⟨parte de loc⟩, au avut-o și unele ginți slave asupra locuitorilor romani ai Daciei, ⟨și anume⟩ că numirea de *vlachi* sau *valachi*, care pentru popoarele slave denota, după mărturia lui Lucius Dalmatus și Cromer Polonul, orice *roman*, *italic* sau *latin*[6], s-a păstrat în timpurile de mai tîrziu numai pentru locuitorii romani ai Daciei.

Cînd ungarii către sfîrșitul secolului al IX-lea, sub ducele ⟨lor⟩ *Tuhutum*, au năvălit în părțile Transylvaniei, locuitorii romani ai acestor ⟨părți⟩ se numeau, cu numele, schimbat, de *vlachi*, după mărturia celui mai vechi scriitor al Ungariei, Anonymus, notarul regelui Bela: în fruntea lor se afla în clipa aceea ducele lor propriu, *Gelu*, cu putere supremă, nenorocos însă în lupta la care a pornit cu ungurii spre apărarea patriei sale, de vreme ce în acea luptă el și-a pierdut și domnia și viața. [...][7].

Drept aceea,

Națiunea valachică, rugătoare și umilă, vine la tronul Majestății Voastre și cu veneratia și supunerea cuvenită, se roagă și cere următoarele[8]:

1) Ca numirile odioase și pline de ocară: *tolerați*, *admiși*, *nesocotiți între stări* și altele de acest fel, care, ca niște pete din afară, au fost întipărite fără drept și fără lege ⟨pe fruntea⟩ națiunii valachice, acum să fie cu

---

[1] În textul latin: *gentes*; mai complet: *barbarae gentes*.
[2] *...Romanorum incolarum, ...*
[3] *...propriam exigerent Rempublicam.*
[4] *...sua Natione, ...*
[5] *populos*
[6] *...Romanum, Italum* aut *Latinum.*
[7] Urmează relatarea situației după extinderea stăpînirii statului feudal ungar, etapele în care s-a adîncit asuprirea românilor.
[8] Fraza, derutantă pentru cititorul care așteaptă să afle afirmarea reală a demnității naționale, este însă aici formulă de convenienţă într-o suplică la împărat, folosită și în scopul de a-i căpăta bunăvoința.

Scanned with OKEN Scanner

totul îndepărtate, revocate și desființate în chip public ca nedemne și nedrepte, și astfel, prin îndurarea Majestății Voastre preasacre națiunea valachică, renăscută, să fie repusă în folosința tuturor drepturilor civile și regnicolare; în consecință.

2) Națiunii suplicante să i se restituie între națiunile regnicolare același loc pe care ea l-a ținut potrivit Mărturiei citate în cele de mai sus a Conventului Fericitei Fecioare Maria din Cluj-Mănăștur din anul 1437.

3) Clerul acestei națiuni credincios bisericii orientale, fără discriminare dacă gîndește sau nu în toate la fel cu biserica occidentală, de asemenea și nobilimea și plebea, atît cea orășenească, cît și cea rurală, să fie socotită și tratată drept în același fel ca și clerul, nobilimea și plebea națiunilor care alcătuiesc sistemul uniunii, și să fie făcută părtașă la aceleași beneficii.

4) În comitate, scaune, districte și comunități orășenești, cu ocazia alegerii slujbașilor și a deputaților în dietă, de asemenea cînd se întîmplă ⟨să se facă⟩ numiri noi sau înaintări în slujbe la dicasteriile aulice și provinciale, să se procedeze în chip just la punerea în slujbă, în număr proporțional, a persoanelor din această națiune.

5) Comitatele, scaunele, districtele și comunitățile orășenești în care valachii întrec în număr celelalte națiuni să-și aibă numirea și de la valachi; acele însă în care celelalte națiuni covîrșesc cu numărul să și-o aibă de la aceste sau să poarte nume mixt, *unguresc-valachic*, *săsesc-valachic*, sau, în sfîrșit, înlăturîndu-se cu totul numirea luată de la o națiune sau alta, atît comitatele, cît și scaunele și districtele să-și păstreze numai numele acelea pe care și pînă acum îl purtaseră după rîuri sau cetăți, și să se declare că toți locuitorii Principatului, fără vreo deosebire de națiune sau religie, trebuie să se folosească și să se bucure, după starea și condiția ⟨fiecăruia⟩, de aceleași libertăți și beneficii și să poarte aceleași sarcini pe măsura puterilor ⟨lor⟩.

Din cele mai sus zise se vede cu prisosință că aceste cereri se sprijină pe echitatea naturală și pe principiile societății civile, precum și pe pactele încheiate. [...]

D. Prodan, **Supplex libellus Valachorum.** Ediție nouă, refăcută, Editura științifică, București, 1967, pp. 493—494; 508—509; text latin[1], pp. 475—476; 489—491.

[*IOAN BUDAI-DELEANU COMBĂTÎND ASERȚIUNILE CELOR CARE AU ÎNCERCAT SĂ CONTRAZICĂ ADEVĂRURILE FUNDAMENTALE DIN* SUPPLEX LIBELLUS VALACHORUM]

OVSERVAȚII LA PREFAȚĂ

a) *Fucis patriae*[2]

Ce obrăznicie nechibzuită! Autorul notelor numește trîntori ai patriei pe oamenii care fac parte din aceeași categorie cu valachii[3]: prin urmare, după părerea sa, nici valachii nu sînt altceva decît tot niște trîntori. Dacă însă oa-

[1] Traducerea, a precizat acad. D. Prodan, a fost făcută de Th. Naum; am procedat la unele revederi asupra etnonimelor și omonimelor.

[2] Exprimare în latină: înseamnă: *trîntorii patriei*; expresia este extrasă de Ioan Budai-Deleanu, pentru a o combate, din textul lui Iosif Carl Eder, care în 1791 a scris note la **Supplex Libellus Valachorum,** încercînd să anuleze argumentația drepturilor și cererilor românilor.

[3] În textul, care-i în limba germană: *...den Walachen...*; mai departe, *...die Walachen...*

Scanned with OKEN Scanner

meni care cultivă pămîntul, se ocupă de creşterea vitelor, oameni din care este alcătuită cea mai mare parte a oastei şi a păturii producătoare transilvănene, care întreţin pe soldat, pe judecător şi pe însuşi autorul notelor, dacă aceştia sînt trîntorii Transilvaniei[1], atunci aş vrea să ştiu: cine sînt oare albinele acestei ţări? Desigur că nu aceia care trăiesc din hărnicia trîntorilor etc.

[...]

Ad Notam 4-tam[2]

[a] Ridicol.

Faptul că romanii, la cucerirea acestei provincii, nu au exterminat pe băştinaşi, ori nu i-au mutat în altă parte, ne dă oare dreptul să constatăm că valachii sînt, dintre locuitorii de azi ai Transilvaniei, cei mai vechi? Chiar dacă valachii s-au născut din amestecul coloniştilor romani cu vechii geţi sau daci, ce contează? Oricum, ei tot sînt cei mai vechi locuitori ai ţării decît ungurii, secuii şi saşii. Nu cumva autorul notelor este un partizan al părerii absurde, topeltiniene, că saşii sînt descendenţii geţilor? În cazul acesta, fără îndoială că proceda înţelepţeşte, fiind sigur că nici un om cu judecată nu îşi va da osteneala să combată o asemenea ipoteză.

b) Teoria privitoare la coloniştii romani mutaţi din Dacia în Moesia pe timpul împăratului Aurelianus se bazează de fapt numai pe mărturia lui Vopiscus, căci Eutropius pare să-l fi copiat pe Vopiscus. Aşadar, totul atîrnă de întrebarea: ce credit putem să acordăm cunoscutului pasaj din acest istoric în care spune „Provinciam trans Danubium Daciam a Trajano consitutam, sublato exercitu, et Provincialibus reliquid, desperans eam posse retineri: abdentosque ex ea Populos in Moesiam collocavit".

Este o exigenţă recunoscută a criticii, ca la cercetarea autenticităţii unei dovezi istorice să se aibă în vedere nu numai dacă martorul este demn de crezare, ci şi dacă evenimentul povestit e credibil. A fost oare posibil? A putut avea loc cu adevărat în cutare împrejurări sau în altele? Iată două întrebări pe care fiecare istoric şi le pune, răspunzînd la ele înainte de a le socoti ca adevărate, false sau îndoielnice. Dacă o istorisire este neverosimilă în sine sau improbabilă în raport cu cursul obişnuit al lucrurilor, atunci mărturia unui singur om e absolut neîndestulătoare, chiar dacă e de tot limpede, sigură şi demnă de crezare şi chiar dacă povestitorul e contemporan cu faptul istorisit.

[...][3]

Widerlegung der zu Klausenburg 1791 über die Vorstellung der Walachischen Nation herausgekommenen Noten [...] Zur Vorrede [...] Ad Notam 4 am.

Combaterea notelor publicate la Cluj în 1791, cu privire la petiţia naţiunii române[4]; Ioan Budai-Deleanu, *Scrieri inedite*, Ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi comentarii de Iosif Pervain, Editura Dacia, Cluj, 1970, pp. 79; 83; text german, pp. 37, 41—42.

[1] În textul german: *Siebenbürgens*.

[2] În liniile fundamentale ale teoriei „Şcolii Ardelene" despre originea poporului român, Ioan Budai-Deleanu respinge rînd pe rînd neadevărurile, interpretările intenţionat greşite, şi scoate în evidenţă caracterul autohtonic al poporului român, continuitatea lui pe pămîntul patriei proprii, drepturile pe care le-a avut şi trebuie să le aibă.

[3] În continuare, Ioan Budai-Deleanu efectuează, succint, demonstraţia sa împotriva aserţiunii nefondate a lui Vopiscus.

[4] I. Pervain precizează că traducerea din germană a fost făcută de Ana Ciurdariu.

Scanned with OKEN Scanner

[DESPRE NECESITATEA LEGISLAȚIEI INTERNE — EXPRESIE A REAFIRMĂRII AUTONOMIEI STATALE; HRISOVUL DE PROMULGARE, ÎN 1780, A LEGII CUNOSCUTĂ SUB DENUMIREA PRAVILNICEASCA CONDICĂ][1]

Cu cît iaste trebuincios provățuitoriul la un călătoriu ce va să treacă prin locuri pustii, ca să nu rătăcească din drum în locuri neumblate, și cu cît are trebuință de lumină unul ce umblă întru întunearec, ca să nu dea preste prăpăstii și adîncături, atît sînt de trebuincioase și pravilile la o politie[2], ca printr-însele să să povățuiască spre chipzuirea dreptății și adevărului și să nu greșască întru cea mai trebuincioasă și a toatei bunei orîndueli păzitoarea, adecă judecata lui D⟨u⟩mnezeu, (căci noi după chipul cel dumnezeesc nu mai avem a stăpîni pe pămînt, ci și a judeca după asemănarea judecătoriului tuturor ni s-au dăruit). Și măcară că întru știința și chipzuirea omului sînt oarește scîntee ale dreptății semănate, după care fieșcare, de ar voi, poate să să povățuiască spre dreptate, după cum iaste zis, ceaia ce ție nu place, altuia nu face, căci întru această coprinzătoare poruncă toată pravila și toată dreptatea să înțelege, dară fiindcă curgerea anilor nu încontenește de a schimba și a prefface pururea pricinile vieții ceale întîmplătoare, pentru aceaia face trebuință a avea o povață mai pe larg. Drept aceaia, miluindu-ne D⟨u⟩mnezeu cu domniia acestui prințipat, pe lîngă cealelalte faceri de bină ci ne-am străduit să arătăm la toți deobște și deosebit la fiștecare, am socotit Domniia mea că aceasta iaste cea mai de folos, nu numai pentru bune petrecerea lăcuitorilor, ci și pentru cinstea lor, pentrucă altă mai multă defăimare nu poate fi la un norod, și mai vîrtos la cel de bună credință, decît a vieții fără de pravili, adecă sau să nu aibă pravili sau să nu urmeze după pravili [...]

Pravilniceasca condică. 1780. Ediție critică, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1957, pp. 42, 44; text grecesc, pp. 43, 45.

[ULTIMATUMUL[3] RĂSCULAȚILOR DAT, LA 11 NOIEMBRIE 1784, NOBILIMII DIN COMITATUL HUNEDOARA]

[...][4]

Într-o stare destul de amarnică, tristă și jalnică a ajuns o parte a nobilei noastre patrii prin răscoala țăranilor, care cu omoruri, cu foc și alte stricări și-au vărsat și își varsă în voie furia și pe cruzimi nu sînt în stare a le descrie cu pană.

---

[1] Promulgată în 1780, în condițiile mai favorabile de după pacea de la Küciüc-Kainargi, de către Alexandru Ipsilante (1774—1782; 1796—1797), întocmită pe două coloane, în grecește și în românește; avea numai un lung titlu în grecește care începea: Συνταγμάτον Νομικόυ ...; într-un document din 1791 este numită **Pravilnilceasca condică,** intitulare sub care, cel mai des, a fost și este indicată.

[2] Cuvînt de proveniență helenă (grecească), de la πολιτεία, - ος = stat, formă de guvernămînt, constituție, organizarea țării.

[3] Ideile ultimatumului s-au păstrat în redactarea, în limba maghiară, a scrisorii informative trimisă autorităților de Carol Brünek, un nobil, în fond, potrivnic răscoalei; originalul autograf, în Arhivele Statului, Deva.

[4] Formulă amplă de adresare.

Scanned with OKEN Scanner

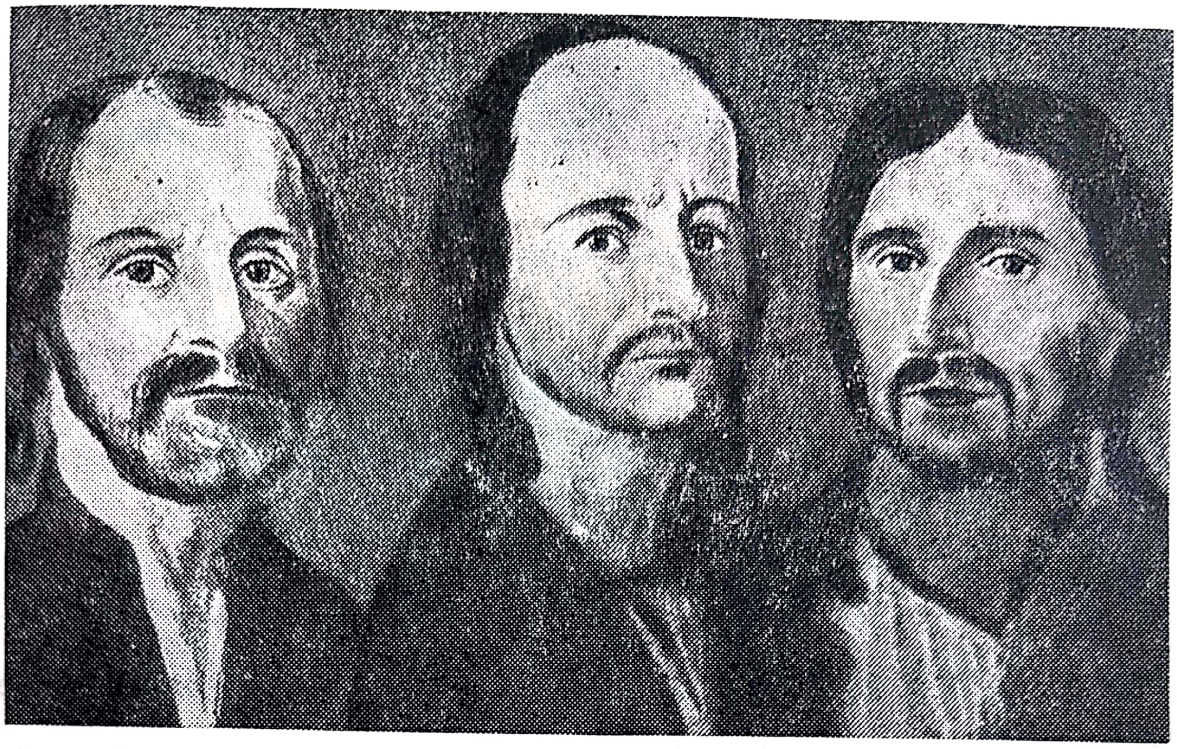

Crișan, Horea și Cloșca; reproducere după tablourile executate de Anton Streiwold

Dar acum cuprins de teamă, sînt silit, ca să-mi salvez viața, să comunic următoarele Măriei Tale și Onoratei Nobile Table, căci dacă nu (după cum mi-au făgăduit) voi fi lipsit de viață. Azi au fost trimiși la mine, din Crișcior Giurgiu Marcu, Ion Abrudean și din Ruda Petru Abrudean, toți trei trimiși ca deputați din partea căpitanului lor Horea[1] cu solia să scriu negreșit Măriei Tale și Onoratei Nobile Table intențiile pomenitului căpitan Horea și ale poporului său, căci dacă nu, voi fi de bunăseamă lipsit (cum am spus) de viață. La toate acestea și eu am socotit că dacă nu le-aș aduce la cunoștința Măriei Tale și Onoratei Table, ați fi turburați cu forța, fără ca Măriile Voastre să fi luat nici o dispoziție. În al doilea rînd, dacă nu le scriu, și viața mi-o pierd, și erariul va suferi prin incendieri, pagube, și și Măriile Voastre ați fi fost fără nici o pregătire. De aceea cu umilință rog pe Măriile Voastre să nu luați în nume de rău sila în care mă aflu ba mai curînd să mă faceți vrednic de îndurarea Voastră.

Solia sus-scrisului conducător al lor numit Horea și poporului său de rînd e aceasta:

1. Ca nobilul comitat și toți posesorii săi să pună jurămînt pe cruce, cu toate odraslele lor.

2. Ca nobilime mai mult să nu mai fie, ci fiecare unde poate primi o slujbă crăiască, din aceea să trăiască.

---

[1] Horea, supranume provenit de la împrejurarea că în sat horea, juca la horă; el însuși la interogatoriu se declară: Ursu Nicula allas Horea; iar în testament: Horea, Vasile, policra Nicula Ursu. Cloșca era porecla un Ioan Oargă, iar Crișan a lui Gheorghe (Giurgiu) Marcu.

3. Ca nobilii posesori să părăsească pentru totdeauna moșiile nobilitare.

4. Ca și ei să fie plătitori de dare tot așa ca și poporul contribuabil de rînd.

5. Ca pămînturile nobilitare să se împartă între poporul de rînd potrivit poruncii împăratului, ce va urma.

6. Dacă Măria Ta și Onorata Nobilă Tablă împreună cu nobilii posesori ar sta pe acestea, făgăduesc pace, în semnul căreia cer să se ridice atît pe cetate[1], cît și pe la capetele orașului și pe alte locuri, pe prăjini cît mai lungi steaguri albe.

Iar pentru toate acestea cei trei deputați mai sus scriși, din porunca căpitanului lor cu numele Horea, fixează termen să meargă de la Măria Ta, de la Onorata Nobilă Tablă și de la Nobilul Posesorat răspuns, duminică, adică la 14 a acestei luni[2], seara, la Crișcior, la Popa Dănilă a Crișciorului, căci dacă nu (după cum amenință) se vor strădui, împreună cu căpitanul lor și cu jurămînt, cu toată puterea să nimicească orașul.

Iar eu din nou mă rog de iertare Măriei Tale și Onoratei Nobile Table, că îndrăznesc a le importuna cu de acestea, dar frica îngrozitoare și focul în care mă găseam m-au îndemnat ca toate aceste solii să le scriu.

Recomandîndu-mă grației milostive a Măriei Tale și a Onoratei Nobile Table, rămîn cu stimă veșnică pînă la moarte.

Al Măriei Tale și al Onoratei Nobile Table, umil servitor, Carol Brüneck, m. pria.

Șoimuș, 11 noiembrie 1784

D. Prodan, **Răscoala lui Horea,** vol. I, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979, pp. 423—424

[UN ZIAR GERMAN DESPRE IDEEA DE UNITATE A POPORULUI ROMÂN EXPRIMATĂ ÎN ATITUDINEA LUI HOREA, CONDUCĂTORUL PRINCIPAL AL RĂSCOALEI DIN 1784]

[...]

Alte scrisori din Sibiu mai adaugă că Horea[3] a emis o circulară prin care oferă tuturor nobililor unguri pace și liniște, următoarele condiții: 1) să-și renege noblețea și să-și împartă proprietățile lor cu valachii; 2) pînă la încoronarea unui rege legitim să-l recunoască drept căpitan general și să asculte de el și 3) să abandoneze credința catolică și să adopte religia ortodoxă.

După cum se vede, omul are gînduri măreț; se vorbește că ar fi spus chiar că intenționează să se alieze cu cei de o credință cu el, valahii din Țara Românească și, împreună cu ei, să cucerească toată Transilvania și să reînvie vechiul Imperiu roman din care se trag.

---

[1] Ultimatumul era dat nobililor adăpostiți în cetatea Devei.
[2] Noiembrie
[3] În textul german, *Hora.*

Scanned with OKEN Scanner

[...]

În fine, guvernul[1] pare să fi procedat într-adevăr mult mai înțelept[2]. Domnii[3] țipă că vor să se răzbune pe supușii lor pe care i-au oprimat atît de tare, încît pînă la urmă aceștia au fost nevoiți să se răscoale, iar acum doresc să-i treacă pe răsculați prin foc și sabie; guvernul și-a zis însă că valachii formează două treimi din locuitorii țării, că se sprijină unii pe alții, că ei sînt cei care muncesc pămîntul și că odată cu distrugerea lor toată țara s-ar transforma într-un pustiu [...]

Conducătorul Horea și-a arogat drepturile unui rege, a împărțit scrisori de donație pentru pămînturile ocupate de ai lui și și-a atribuit titluri tot mai înalte, pe măsură ce se semețea. La început și-a zis doar căpitan, apoi comite, și, în fine, Dux Chrysialis, de la Chrysius sau rîul Criș, care curge prin comitatul Zărandului, peste care se socotea domn; se spune că pînă la urmă s-a numit chiar *Rex Daciae*[4].

[...]

Politisches Journal nebst Angzeige von gelehrten und andern Sachen, Hamburg, 1784, vol. II, p. 1273.

[„LEGEA NOUĂ": *ACORDATĂ ÎN 1792 DE IMPERIUL OTOMAN ÎN CEEA CE PRIVEȘTE OBLIGAȚIILE MATERIALE ALE MUNTENIEI ȘI MOLDOVEI ȘI DIN CARE REZULTĂ TOTODATĂ STAREA LOR DE AUTONOMIE*]

Suretul hatt-i hümayunului cel purtător de glorie care a fost pus cu cinste deasupra acestui kanunname[5].

Aceasta fiind legea mea, cu voia celui prea înalt, cuprinsul ei să se țină în vigoare. Originalul sigilat să se păstreze la divanul împărătesc, iar suretul să fie înregistrat la tarapanaua[6] imperială. Articolele de trebuință să fie scoase separat și, după ce vor fi înregistrate în celelalte locuri trebuincioase, să se facă și să se procedeze potrivit cerințelor cuvenite, și toți să se ferească de fapte potrivnice, neîngăduindu-se niciodată contrariul.

1) Veniturile și cheltuielile voievozilor din Eflak[7] și Bogdan[8], fiind puse într-o rînduială bine stabilită, este nevoie ca de azi încolo să se facă și să se procedeze potrivit cerințelor și trebuințelor cuvenite. De aceia, reflectîndu-se de astă dată asupra numeroaselor condiții, ele au fost înregistrate așa

---

[1] Guvernul imperial, de la Viena.

[2] Mai „înțelept" — decît cei care propuneau trecerea la represiune sîngeroasă, în masă.

[3] Adică: stăpînii, nobilii; de la *dominus*, *-i*

[4] În mari fragmente, traduse de Georgeta Balomey, documentul a fost publicat în *Magazin istoric*, anul VIII, nr. 5 (86), mai 1974; extrasele date de noi, la pp. 8,9,10.

[5] *Suret* = copie; *hatt-i hümayun* = autograful sultanului; *kanunname* = cod de legi, legislație; explicările le-am făcut după Mustafa A. Mehmed.

[6] Monetăria

[7] Muntenia

[8] Moldova

Scanned with OKEN Scanner

cum urmează mai jos; alcătuindu-se astfel o lege nouă, fiecare articol al ei să fie respectat de dregătorii Înaltei împărății, fără a se aduce vreodată schimbări sau modificări și ei să se ferească și să se țină departe de a face contrariul.

[...][1]

Mustafa A. Mehmet, **O nouă reglementare a raporturilor Moldovei și Țării Românești față de Poartă la 1792**; *Studii. Revista de istorie*, tomul 20, 1967, nr. 4. pp. 695—696.

[CHRONOGRAFUL ȚIEREI RUMÂNESCI DE LA 1764 PÎNĂ LA 1815 SCRIS DE DIONISIE ECLESIARHUL [*DESPRE UN ASPECT DIN ANUL 1815 DIN CARE SE VĂD CONDIȚIILE GRELE, NEOMENEȘTI DE EXPLOATARE SOCIAL-ECONOMICĂ*]

[...]

Deci fiind într-acel an earnă grea, și zăpadă mare, de 5 palme mare, începînd a nige de la decembrie 5, care țin minte că abia s-au luat pînă la blagovești, și scriindu-se vitele pe la Genar, n-au putut bieții creștini să scape nici un cap de vită cît de mic, de mărimea zăpezii, ci vitele se afla ale fiestecăruia în bătetura ca și naintea ușii. Scris-au și vitele mănăstirilor și ale boerilor, cu cuvînt să dea și boerii văcarit, dar de la ei nu s-au cerut nimic, eară mănăstirile au plătit. Și fără zăbavă isprăvind scrisul vitelor, au trimis catastisiele la vistierie, și vel-vistieriul a arătat lui vodă; și văzînd vodă suma vitelor mii peste mii s-a bucurat, nesățiosul; și tot nu-și aducea aminte de blestemele și lacrămile ticăloșilor de săraci, ca va să vie pe capul lui; și îndată au rînduit tacsildari[2] și au trimis porunci strajnice la isprăvnici, să rînduiască slujbași, cît mai în grab să strîngă de la oameni banii văcăritului, de cap de vită doi zloți dincoce de Olt într-aceste cinci județe, ear dincolo de Olt cîte doi lei de vită, și rînduind de la domnie mumbașîri[3] preste slujbași, turci, arnăuți, și pe alți ciocoi, și măcar de era slujbașii și mumbașîri și creștini, era mai reu decît turcii, și ca să nu scape cineva cu cîte vreo vită au adus tacsindarii țedule, adecă răvașie pecetluite cu roșiu, pecetea gospodu, după catastisie fiestecare om cu numele lui și cu cîte vite are, și plătindu-i da pecetluit, și catastisiele unele era la vist; altele asemene la ispravnici, și altele asemene la slujbași. Deci presfirîndu-se slujbașii cu bucurie și cu mumbașîri prin plășile județelor, și mergînd prin sate ca nisce lupi flămînzi și ca niște holtei de cîini leșinați, să fie văziut cineva nemilostivirea lor, și ce făcea cu creștinii, că-i apuca de a împlini banii, și dînd zor cum ai zice în zece-cinsprezece zile să se istovească dajdea văcăritului, oamenii nu prea aveau bani, fiind în mijlocul ernii, tîrgurile earna nu era să vînză oamenii vite, vremea de coasă și de sapă nu era să lucreze să cîștige bani să se plătească, bucate încă nu prea era să vînză, ci numai o seamă de oameni care

---

[1] Urmează multe prevederi concrete, de natură să ușureze, sub forța împrejurărilor, starea economică a celor două țării românești.

[2] Perceptori

[3] Agenți de poliție.

Scanned with OKEN Scanner

mai avea putere se plătia. Ear slujbașii închidea oameni și mueri prin coșieri și-i înneca cu fumuri de gunoi și cu ardei i afuma și-i ținea închiși ziua și noaptea flămînzi să dea bani, pe alții îi lega cu mîinile îndărăt și cu spatele de garduri, și-i bătea cu bicele, pe alții legați i băga cu picioarele goale în zăpadă geroasă, așia chinuia pe creștini, o, amar de bieții creștini, că plîngea și se văeta, și săracele văduve țipa de ger, dar nu era milostivire la varvarii de slujbași, că avea urechile astupate ca aspidele, și ca vrășmașii ucidea oamenii, încă preste Olt au și omorît mumbașîrii turci pre mulți, din care pre unul rudele lui l-au dus la Bucuresci și l-au băgat cu carul în curtea domească să-l arate lui vodă, și înscunțîndu-se vodă, a zis să dea bani că nu-i va omorî niminea. Ear nu i s-a făcut milă să poruncească slujbașilor să mai slăbească pre creștini, ci zicea să dea bani că nu-i va omorî niminea, o, vai de sufletul nesățiosului domn, și nu scia că peste puțină vreme nu va fi milă nici lui D-zeu, nici norodului de el ticălosul, și vom spune și sfîrșitul nesățiosului domn, că după ce au început a duce la visteria lui bani cu carăle mulțime multă, el se bucura. Ear boerii unii și gelepii cumpăra vite de pe la oameni pe fie-ce, de făcea cirezi să cîștige bani sîngerați, și lua boi cîte 10 sau 12 lei bou ales mare, vacile cîte 4,5 lei alese. Ear mai de gios vite cîte 2 lei sau 3, încă și cîte 2 zloți juninci, că oamenii nu avea cui să le vîndiă earna, precum am zis, ci le da de mare nevoie că-i muncea tiranii.

[...]

Tesauru de monumente istorice pentru România [...] de A. Papiu-Ilarianu, tomu II, București, 1863, pp. 192—193

[*DANIEL PHILIPPIDE*[1] *DESPRE TERITORIUL POPORULUI ROMÂN ȘI NECESITATEA CA ȚARA NOASTRĂ SĂ SE NUMEASCĂ ROMÂNIA*]

Parcurgînd istoria din timpul trecut, țara cuprinsă între Ugg, Tissa, Istros, Pontos Euxinos, Tyras, și o parte a vechii Schythii, cu care nume istoricii mai vechi și conservați o numeau, mai adesea părțile dinlăuntru, din stînga și de jos a Istrosului, spre nordul Pontului Euxinos și a mării Maetida[2]. Drept este că această țară să se cheme Rumunia[3], de la numele de rumun[4]; după cum locuitorii cei mai vechi și mult mai numeroși își dădeau lor, denumindu-se, și respectînd numai acest nume, aruncînd ori lepădînd pe oricare altul ca străin, insultător, îngîmfat și deșărt.

[...]

Aceasta este istoria acestei renumite țări, situată între Tissa, Istros, Pontos și Tyras pe care ca pe o încercare o produc cititorilor, fiu numit după pămîntul matern al lui Philippos și al lui Alexandros, și ca pe o pregătitoare

[1] Nu se cunosc exact anii nașterii și încetării din viață; s-a născut, probabil, între anii 1765—1770, în localitatea Milie, din Tesalia; după ce din Grecia a plecat în Italia, a venit în țările române.

[2] Marea Caspică.

[3] Ρȣмȣνιαν; scriitorul folosește pentru ου grafemul de inspirație slavonă: ȣ; altfel ar fi: Ρουμουνιαν cum a transcris Constantin Erbiceanu în 1906.

[4] Ῥȣмȣνος; s-au, după autorul citat mai sus, Ρουμοῦνος.

Scanned with OKEN Scanner

a alteia[1] mai bune, pe care doresc să o văd scrisă de un altul. Am numit țara aceasta Rumunia[2], denumind-o după numărul poporului și după vechimea predominantă, lepădînd orice altă numire ca neasemenea și nepotrivită, și ca producătoare de confuzie în istoria și geografia, etnică și îngîmfată.

[...]

[Δ. Φιλιππίδη], Ἱστορία της Ῥονμουνικας̀ ἐκθεσις [...][3]

D. Philippide, **Istoria României sau expunerea evenimentelor celor mai principale amintite în stînga Dunării de jos, de la năvălirea egiptenilor pînă la așezarea dominatelor românilor, a Țării Românești și a Moldovei,** Lipsca, 1816, pp. (9) — 10; 464[4].

[*SAMUEL MICU[5] DESPRE IMPORTANȚA SCRIERII ȘI CUNOAȘTERII ISTORIEI POPORULUI ROMÂN*]

Către Rumâni,

Socotind cu mintea mea zisa aceeia a filosofului aceluia carele au zis: că urît lucru iaste elinului să nu știe elinește, adevărat și rumânului să poată zice: că urît lucru iaste rumânului să nu știe istoriia neamului său, că vedem cum toate neamurile au scris lucrurile mai marilor săi, și să cuvine acestea omului, carele are minte, că istoriia iaste dascălul tuturor lucrurilor, și bisericești, și politicești, că ia nu numai cu cuvinte, ci și cu pilde adeverează cele ce învață. Acest lucru cugetînd-l, eu am socotit că acum întîiu, încai pe scurt, să dau oarece cunoștință a neamului mieu cel rumânesc, carele pînă acum nici atîta cunoștință de neamul său nu are. Poate ca să voar afla unii cu simțire tocma dobitocească, de voar defăima această osteneală a mea. Zicînd: Ce folosește omului să știe ceale ce au fost; unii ca aceștea sînt tocma dobitoace, că numai dobitoacele nu știu lucrurile mai marilor săi. [...]

Samuel Micu, **Scurtă cunoștință a istoriei românilor[6],** Editura științifică, București, 1963, p. 3. ; din textul ms. menționat în notă, p. 1.

---

[1] A altei istorii.

[2] Ῥωμῶνιαν; Ῥουμοῦνιαν.

[3] Dăm prescurtat foarte lungul titlu în grecește.

[4] Pentru prima dată a fost tradusă: Constantin Erbiceanu, **Despre români în scrierea lui Daniil Filipid,** *Biserica Ortodoxă romînă,* anul XXX, nr. 9, 1906, p. 928; nr. 10, pp. 1104—1105.

[5] Născut în septembrie 1745 (nu se știe exact ziua) în comuna Sadu, jud. Sibiu a încetat din viață la 13 mai 1806, la Buda (în Ungaria).

[6] Opera aceasta a lui Samuel Micu s-a păstrat în patru exemplare; originalul, care însă nu e complet, după ce a ajuns în biblioteca Episcopiei unite de la Oradea, acum se află la filiala din Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, mss. 67. fondul Oradea, 163 b. Titlul exact al lucrării nu se cunoaște; acesta, **Scurtă cunoștință a istoriei românilor,** este aflat ca titlu secundar pe copia de la Blaj din 1800, a lui Ioan Popovici, revăzută de autor.

Scanned with OKEN Scanner

[PETRU MAIOR DESPRE ROSTUL ISTORIEI ÎN APĂRAREA DEMNITĂȚII ȘI DREPTURILOR POPORULUI ROMÂN]

Cuvânt înainte

Zburdare așa nedumerită în mulți din cei streini scriitori iaste de a vomi cu condeiul asupra românilor, strănepoților romanilor cealor vechi, ori ce le șoptește lor duhul acela, carele mai demult spre aceea îi întărîta pre varvari, ca pre romani, sau ca pre domnii lor să-i urască, sau lor ca prea viteajilor biruitori a toată lumea să le pismuească; cît și cînd fără de nici o dovadă iscodesc ceava, sau și minciuni apriate spun asupra românilor, încă socotesc că lumea toată e deatoare să creadă nălucirilor lor; ba, de o bucată de vreame, precum măgariu pre măgariu scarpină, așa unii de la alții împrumutînd defăimările, fără de nici o cercare al adevărului, de iznov le dau la stampă; și cu cît românii mai adînc tac, nemica răspunzînd nedrepților defăimători; cu atîta ei mai vîrtos se împulpă pre români a-i micșora, și cu volnicie a-i batjocori.

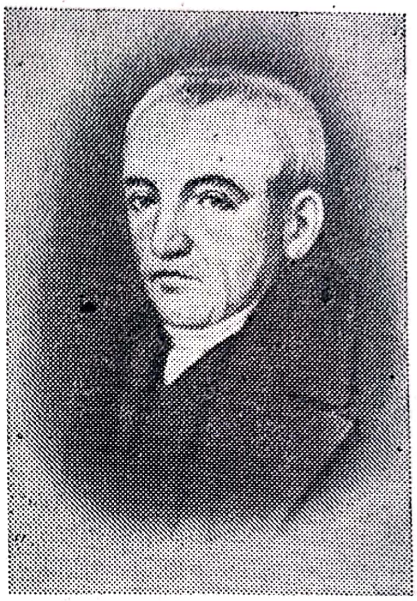

Petru Maior (s-a născut, probabil, în anul 1760; a trăit pînă în 1821)

Cugetul mieu iaste nu întreagă Istoriia Românilor a o țese, fără ceale ce mai vîrtos se țin de începutul lor în Dachia, din vechii scriptori, pentru aceeaia a le însemna, ca văzînd românii din ce viță strălucită sînt prăsiți, toți să se îndeamne strămoșilor săi întru omenie și în buna cuviință a le urma, adecă către împăratul lor al Austriei să fie cu credință[1], către Patria sa cu cucerie, către domnii locurilor cu ascultare, către tot de-aproapele cu dragoste; și pre sine întru toate puterile sufletului cu nevoință să se deplinească, cît, precum de la buna maică firea au împărtășit talant bun, așa toți să se facă cetățeani Patriei folositori.

[...]

Istoria pentru începutul românilor în Dachia. Întocmită de Petru Maior de Dicio-Sînmărtin, protopop, și la Înălțatul Crăescul Consilium Locumtenențiale al Ungariei crăesc a cărților revizor. În Buda. În crăiasca typografie a Universității ungurești din Pișta, 1812, pp. [I—II][2]

Petru Maior, *Scrieri*, [I], **Procanon, Propovedanii, Didahii, Istoria pentru începutul românilor în Dachia.** Ediție critică alcătuită de Florea Fugaru. Prefață și tabel cronologic de Maria Protase, Editura Minerva, București, [1976], pp. 93—95.

---

[1] Formulare făcută din motive de abilitate politică și prudență necesară.

[2] *Cuvîntul înainte*, nn e paginat, în această ediție princeps, care se află la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca, B.R.V. 809.

Scanned with OKEN Scanner

[PREVEDERI PRIVIND PRINCIPATELE ROMÂNE ÎN TRATATUL DE PACE ÎNCHEIAT ÎNTRE RUSIA ŞI TURCIA LA 16/28 MAI 1812]

[...]

Art. I. Ostilităţile şi diferentul care au existat pînă în prezent între cele două monarhii vor înceta în virtutea acestui tratat, începînd din această zi, atît pe mare cît şi pe uscat; va fi pentru vecie pace, prietenie şi bună înţelegere între Majestatea Sa imperială, autocratul şi padişahul tuturor Rusiilor şi Majestatea Sa imperială sultanul şi padişahul otomanilor, între moştenitorii şi succesorii lor la tron şi între imperiile lor respective. Cele două înalte părţi contractante, însufleţite de dorinţa sinceră de a împiedica tot ce ar putea face să renască neînţelegerea între supuşii lor, vor îndeplini scrupulos toate condiţiile prezentului tratat şi vor acorda cea mai mare atenţie faptului ca, în viitor, de o parte şi de alta, să nu se întreprindă nici pe faţă şi nici în ascuns nimic care să contravină prezentei convenţii.

[...]

Art. IV. Primul articol al preliminariilor stipulează că Prutul, din punctul unde acest rîu pătrunde în Moldova şi pînă la confluenţa sa cu Dunărea, apoi pornind din acest loc, malul stîng al acestui ultim fluviu pînă la Chilia şi la vărsarea sa în Marea Neagră, vor forma frontiera dintre cele două imperii. Navigaţia va rămîne totuşi comună celor două părţi. Micile insule ale Dunării, nelocuite pînă la începerea ostilităţilor şi care se întîlnesc începînd de dincolo de Ismail pînă la Chilia, vor reveni de fapt imperiului rus, dat fiind că ele sînt mai aproape de malul stîng; totuşi ele nu vor fi sub dominaţia nici uneia dintre cele două puteri şi nu se vor putea ridica de acum înainte acolo fortificaţii, nici întăriturii de nici un fel, ci ele vor rămînea pustii. Va fi, totuşi, permis supuşilor celor două ţări de a practica acolo pescuitul sau de a tăia acolo lemne, în toată libertatea. Insulele mari, situate în faţa Ismailului şi a Chiliei vor rămîne de asemenea pustii la distanţe de o oră, luînd ca punct de plecare marginea malului stîng cel mai apropiat al Dunării care totuşi va trebui să fie mai întîi fixat. Aşezările care, precum vechea Chilie, existau înaintea începerii ostilităţilor nu sînt cuprinse în această linie de demarcare. Prin ultimul paragraf al articolului citat anterior din preliminarii, Sublima Poartă renunţă la toate drepturile sale asupra teritoriului situat pe malul stîng al Prutului şi îl cedează curţii imperiale a Rusiei cu toate cetăţile, oraşele şi localităţile ce se găsesc acolo, precum şi jumătatea rîului Prut care formează frontiera dintre cele două imperii. Vasele comerciale ale uneia şi ale celeilalte puteri vor avea dreptul să intre şi să iasă liber pe braţul rîului aproape de Chilia, precum şi dreptul de a naviga pe tot cursul Dunării. Dar vasele de război ruseşti nu vor putea urca pe Dunăre pînă la gura Prutului.

Art. V. Majestatea Sa Împăratul tuturor Rusiilor cedează şi restituie Sublimei Porţi otomane partea din Moldova care este situată pe malul drept al Prutului, precum şi Valachia mare şi mică[1] cu toate cetăţile în starea lor actuală, cu oraşele, tîrgurile, satele, aşezările de orice fel şi tot ce cuprind în ele aceste provincii împreună cu insulele Dunării, cu excepţia totuşi a ceea ce se menţionează în art. 4 din prezentul tratat.

[1] În textul francez: *la grande et petite Valachie;* adică: Muntenia şi Oltenia ocupate de armatele Imperiului rus în timpul războiului cu Turcia, din 1806–1812.

Scanned with OKEN Scanner

Actele și convențiile enumerate printre privilegiile Moldovei vor fi confirmate pe baza prevederilor art. 5 din preliminarii. Vor rămîne, de asemenea, în vigoare, convențiile speciale și dispozițiile consemnate la art. 4 din tratatul de la Iași[1], care stipulează că nici o despăgubire nu va putea fi reclamată pentru veniturile neîncasate și că nu se va pretinde nici o contribuție pentru tot timpul războiului, că locuitorii acestor două provincii[1] vor fi scutiți de orice impozit timp de doi ani, socotind din ziua schimbării instrumentelor de ratificare ale prezentului tratat, și că cei ce ar dori să emigreze în alte state vor putea obține un termen convenabil; în acest scop li se va acorda un termen de patru luni, iar Poarta va consimți să nu impună Moldova decît în raport cu suprafața sa actuală.

[...][3]

Art. XVI. Prezentul tratat de pace veșnică va fi ratificat de Majestatea sa împăratul și padișahul tuturor Rusiilor și de Majestatea sa sultan și padișah al otomanilor prin ratificări solemne, prevăzute cu semnăturile autografe ale celor doi suverani, iar schimbarea ratificărilor se va face prin intermediul plenipotențiarilor respectivi, în orașul unde a fost încheiat tratatul și în termenul de patru săptămîni, sau mai curînd dacă se poate, socotind din ziua încheierii prezentului act.

Prezentul instrument de pace conținînd șaisprezece articole, și care va intra în vigoare imediat ce se va fi făcut schimbul ratificărilor respective, a fost semnat și sigilat, în virtutea deplinelor noastre puteri, și schimbat cu unul identic de către plenipotențiarii sus menționați[4] ai Sublimei Porți otomane și înregistrat cu sigiliul lor[5].

Acte și documente relative la istoria renașterei României. Publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, Volumul I, *1391—1841*, București, 1900, pp. 297; 297—298; 302; text în limba franceză.

[*DOCUMENT DIN 1819 DESPRE REFUZUL ȚĂRANILOR DE A MAI ÎNDEPLINI SERVITUȚI FEUDALE*[6]]

[...]

De asemenea am făcut plîngerea și despre clacă și i-am spus ispravnicului, precum mi-ați poruncit dumneavoastră, și imediat a dat ordin de s-a făcut o poruncă zapciilor[7] de aici, cerîndu-le cu tărie să-i silească pe rumâni[8] să facă clacă

[1] Tratatul de la Iași a fost încheiat la 29 decembrie 1791 între Rusia și Turcia.
[2] Este vorba de țările române de la sud și de la est de Carpați, pînă la Dunăre și Marea Neagră.
[3] Paragrafe pe probleme mai concrete.
[4] În preambulul tratatului.
[5] Urmează înscrierea locului (București) și a datei încheierii tratatului, și semnăturile plenipotențiarilor.
[6] Documentul, datat: Islaz, 28 iunie 1819, este o scrisoare a boierului Dimitrie Sachelarie, către boierul biv vel serdar, Polihronie Constantin Petru, din Ianușești; originalul, la Arhivele Statului, București, Corespondența Hagi Ianus, 84/1919, LXXXIV, 118.
[7] Slujitori care îndeplineau măsuri de constrîngere pentru executarea unei porunci.
[8] Este aici sensul social al termenului: țărani dependenți.

fără zăbavă și fără să se mai opună. Deci am venit aici cu porunca dumnealor și am înmînat-o zapciilor. Îndată au trimis și au chemat pe locuitorii satelor de aici și le-au citit porunca boierilor ispravnici. Cînd aceștia au ascultat porunca prin care li se cere cu tărie să facă clacă toți au strigat într-un glas și cu multă obrăznicie, ba chiar cîțiva din ei au îndrăznit să se opună, și noi am tăcut. Ei spuneau că fiecare are să dea cîte o vacă și cîte un bou, dar clacă nu vor face niciodată; și „nu numai dacă o să ne bage în pușcărie la Craiova, ci chiar dacă ne vor trimite la ocnă, clacă niciodată nu vom face". Așa au răspuns zapciilor, spunînd că au poruncă domnească, pe care o scos-o boierul clucer Crețulescu, în timpul iernii „cînd au fost și rumânii și domnia sa la București, în care poruncă se scrie boierilor ispravnici, după cum spun ei, să nu-i silească să facă clacă. Noi însă o astfel de poruncă n-am văzut. [...].

Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne, Vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1959, pp. 147—148; originalul în grecește, pp. 146—147.

[*DOCUMENT*[1] *DIN 15 IANUARIE 1821 DIN CARE REZULTĂ CĂ TUDOR VLADIMIRESCU A FOST ÎMPUTERNICIT SĂ CONDUCĂ MIȘCAREA REVOLUȚIONARĂ A POPORULUI ASUPRIT*]

[...]

Fiindcă este să se facă obștescul folos neamului creștinesc și patriei noastre, drept aceea ca niște buni și credincioși frați creștini toți și iubitori neamului, ⟨pe⟩ d⟨umneata⟩ sluger Teodore te-am ales să rădici norodul cu arme și să urmezi precum ești povățuit și noi ne jurăm din parte-ne subt aceste iscălituri, pe numele marelui și unuia adevăratului Dumnezeu, că la toate vom da ajutor cu mijloacele folositoare și cuviincioase și vom lucra unde și la ce ni se va cuveni pentru obștescul folos, punînd toată silința la cele ce va cere această delicată pornire, [...]

Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne. Vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1959, p. 196.

[1] În volumul din care-l luăm se precizează că documentul este în colecție particulară, dar în facsimil se află la Institutul de istorie „Nicolae Iorga" din București; publicat prima dată în *Revista istorică română*, MCMXLVI, vol. XVI, fasc. I, p. 3.

Scanned with OKEN Scanner

IV. AFIRMAREA NAȚIUNII ROMÂNE ȘI CONSTITUIREA STATULUI ROMÂN MODERN

TEMATICĂ

Premisele, cauzele revoluției de la 1821; stadiul dezvoltării economice, sociale și politico-ideologice a societății românești. Obiectivele, caracterul ei social și național. Revoluția de la 1821: începutul istoriei moderne a României.

Legătura istorică dintre revoluția de la 1821 și revoluția de la 1848. Direcțiile de realizare a progresului istoric, de afirmare mai proeminentă a conștiinței de sine a națiunii române.

Condițiile social-istorice interne ale revoluției de la 1848 din țările române; împrejurările internaționale. Obiectivele revoluției, caracterul ei unitar, întruchipat în programe, în acțiuni.

Perspectivele principale ale procesualității istorice după revoluția de la 1848.

Necesitatea ducerii prefacerilor revoluționare, progresiste pînă la înfăptuirea unității statal-naționale și la cucerirea independenței de stat absolute.

Unirea Moldovei și Munteniei în 1859; însemnătatea constituirii statului național român — nucleu în jurul căruia au gravitat mișcările de eliberare națională și de unire din teritoriile aflate pînă în 1918 sub stăpînirea imperiilor din jur.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Afirmarea conștiinței naționale românești în condițiile trecerii la epoca modernă.

Revoluția de la 1821 — prolog al revoluției române de la 1848.

Problema țărănească în programele revoluției române de la 1848.

Cauza unității și independenței poporului român în programele revoluției de la 1848.

Rolul intelectualității în revoluția de la 1848.

Lupta pentru unire reflectată în gîndirea social-politică (1848—1859).

Poziția puterilor europene față de unirea Munteniei și a Moldovei din 1859.

Reformele social-economice înfăptuite în timpul lui Alexandru Ioan Cuza și rolul lor în evoluția capitalistă a României.

Scanned with OKEN Scanner

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 31—33.

* * *

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere la Congresul cooperativelor agricole de producție, 7 martie 1966**; *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965—septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, pp. 274—275.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la marea adunare populară din Capitală. 150 de ani de la mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu și festivitatea acordării gradului de ofițer unei noi promoții de absolvenți ai școlilor militare. 20 august 1971**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Mai 1971 — februarie 1972*, Vol. 7, Editura politică, București, 1972, pp. 345—346.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea populară de la Iași consacrată aniversării revoluției de la 1848. 4 mai 1973**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973—Iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 391—392.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea populară de pe Cîmpia Libertății de la Blaj consacrată aniversării revoluției de la 1848. 17 mai 1973**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 548; 455—457.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea populară din București, consacrată aniversării a 125 de ani de la revoluția din 1848 și a unui sfert de veac de la naționalizarea principalelor mijloace de producție. 16 iunie 1973**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 591—592.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie — septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, p. 324.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la marea adunare populară din București organizată cu prilejul sărbătoririi a 130 de ani de la revoluția burghezo-democratică din 1848 și a 30 de ani de la naționalizarea principalelor mijloace de producție. 10 iunie 1978**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Aprilie—august 1978, Vol. 16*, Editura politică, București, 1979, pp. 291—293; 294.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al partidului, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii**

Scanned with OKEN Scanner

Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român. 1 decembrie 1978; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978 — martie 1979;* Vol. 17, Editura politică, București, 1979, pp. 269—270; 270—271; 271—272.

*

* *

* * * *Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne.* Vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1959.

* * * *Documente privind istoria României. Războiul pentru independență.* Vol. I, (Partea a II-a). *Evenimentele militare premergătoare anului 1877,* Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1954.

* * * *Documente privind Unirea Principatelor,* Vol. I, *Documente interne (1854—1857),* Editura Academiei Republicii Populare Române, [București, 1961].

1

[...]

Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu marchează începutul istoriei moderne a României, un moment de cotitură în lupta pentru libertate și dreptate socială, pentru scuturarea jugului dominației străine și afirmarea drepturilor naționale ale poporului român. Deși înfrîntă, ea a zdruncinat puternic vechea orînduire, vestind transformările revoluționare viitoare.

Odată cu începuturile dezvoltării capitalismului, în România apar forțe sociale care dau un nou avînt luptelor revoluționare.

Paralel cu dezvoltarea industriei, crește tot mai mult rolul social și politic al burgheziei care acționa pentru desfășurarea largă a activităților economice și comerciale și, implicit, pentru unele reforme democratice ce corespundeau cerințelor obiective ale dezvoltării societății noastre. Interesele de clasă făceau însă burghezia să intensifice exploatarea maselor și totodată să pactizeze pe plan politic cu moșierimea.

Unul din procesele sociale cele mai importante care marchează evoluția societății românești în această perioadă este dezvoltarea și intrarea fermă în arena vieții politice a tinerei clase a proletariatului industrial — clasa cea mai înaintată a țării. Proletariatul devine tot mai mult purtătorul idealurilor celor mai revoluționare ale maselor populare, exponentul aspirațiilor vitale ale întregului popor muncitor spre dezvoltarea patriei pe calea progresului, spre o viață liberă și demnă, spre făurirea unității naționale și cucerirea independenței de stat.

Revoluția burghezo-democratică de la 1848 a constituit un moment crucial în trecerea României de la feudalism la capitalism, a dat un puternic impuls creșterii conștiinței de sine a poporului român, a exprimat hotărîrea moldovenilor, muntenilor și transilvănenilor de a sfărîma vechile relații feudale, de a deschide calea noii orînduiri, de a făuri unitatea națională în cadrul frontiere-

Scanned with OKEN Scanner

lor unuia și aceluiași stat, de a înainta neabătut pe drumul progresului și democrației. Slaba dezvoltare a noilor forțe sociale, lipsa lor de fermitate și consecvență politică, lipsa unui program clar de schimbare socială, precum și intervenția armată a imperiilor străine chemate de reacțiunea feudală din țările românești — înspăimîntată de amploarea mișcărilor revoluționare — au dus la înfrîngerea vremelnică a revoluției. Dar ideile revoluției de la 1848 au continuat să se dezvolte, noile clase sociale, masele populare trăgînd învățămintele necesare pentru lupta lor ulterioară.

Merită să fie menționate operele cărturarilor din cele trei țări române de la 1848, din care unii erau simpatizanți ai ideilor socialiste. Inspirate din tradițiile revoluționare, progresiste ale poporului român, precum și din ideile înaintate ale veacului, aceste opere reprezintă un valoros tezaur de gîndire socială și politică; ele au dat un puternic impuls dezvoltării luptelor de eliberare socială și națională din țările române.

Forța principală a revoluției de la 1848 în toate țările române au fost masele populare, hotărîte să lupte pentru o viață mai bună, liberă și independentă, să asigure dezvoltarea țării pe calea progresului economic și social. Marile întruniri politice și manifestările de masă din Moldova, cucerirea, pentru un timp, de către revoluționari în Muntenia a puterii de stat și apărarea de către masele populare a guvernului revoluționar împotriva reacțiunii, luptele armate desfășurate de către revoluționarii din Transilvania ilustrau gradul înalt de radicalizare a maselor, uriașa forță politică pe care o reprezentau acestea, capacitatea lor de a-și impune voința și de a determina cursul evenimentelor istorice.

Un moment de o deosebită importanță istorică l-a constituit înfăptuirea în 1859 a statului național, prin unirea Munteniei și Moldovei sub domnia luminoasă a lui Alexandru Ioan Cuza. Aceasta a marcat intrarea țării noastre în noua etapă a evoluției ei capitaliste, a ridicat pe o treaptă superioară lupta de eliberare națională, mișcarea revoluționară a maselor muncitoare pentru drepturi și libertăți sociale.

[...][1]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 31—33.

[...]

Secolul al XIX-lea a determinat profunde transformări revoluționare în viața poporului nostru, ducînd la accelerarea dezvoltării forțelor de producție, la apariția relațiilor noi, capitaliste, la schimbarea structurii sociale prin intrarea pe arena istoriei a burgheziei în ascensiune și a noii clase revoluționare a proletariatului, prin realizarea de reforme economice, sociale și politice. S-a intensificat, de asemenea, lupta pentru unitate, care a culminat cu împlinirea visului secular al unirii Moldovei și Munteniei într-un singur stat. Crearea statului național român, dezvoltarea forțelor de producție și a noilor relații sociale, precum și situația politică internațională au pus la ordinea zilei, în modul cel mai imperios, lichidarea oricăror relații de dependență față de Poartă și

[1] În șirul marilor fapte care au afirmat România modernă **Programul** apreciază, în continuare, valoarea cuceririi independenței de stat în 1877; textul însă va fi reprodus la tema următoare care va privi în mod special acest eveniment istoric.

Scanned with OKEN Scanner

abolirea prevederilor Tratatului de la Paris, ce stabilea dreptul de garant al marilor puteri europene față de România. Cucerirea deplinei independențe de stat a țării apărea ca o necesitate obiectivă pentru afirmarea noilor clase și forțe sociale, pentru progresul multilateral al societății și afirmarea națiunii române libere în marea familie a popoarelor lumii.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, p. 324.

[...]

După cum se știe, marea mișcare revoluționară din 1821 marchează un moment de cotitură în istoria luptelor poporului nostru împotriva dominației imperiului otoman, pentru cucerirea independenței naționale, pentru dreptate socială. Deși această mișcare nu a ieșit victorioasă, ea a reușit să zdruncine puternic vechea orînduire, vestind marile transformări revoluționare care au culminat cu revoluția burghezo-democratică de la 1848 și cu unirea Principatelor române în 1859, cu formarea statului nostru național — moment epocal în istoria poporului român, care s-a afirmat în lume ca un popor dornic să contribuie la cauza civilizației, dornic să trăiască liber și independent.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marea adunare populară din Capitală, 150 de ani de la mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu și festivitatea acordării gradului de ofițer unei noi promoții de absolvenți ai școlilor militare. 20 august 1971**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Mai 1971 — februarie 1972*, Vol. 6, Editura politică, București, 1972, pp. 345—346.

[...]

Plămădite în condiții asemănătoare, desfășurîndu-se în aceeași perioadă, proclamînd țeluri comune, evenimentele revoluționare din 1848 au avut un caracter unitar în toate țările române; în centrul lor se aflau pretutindeni desființarea servituților feudale și eliberarea țărănimii iobage, introducerea libertăților democratice burgheze, scuturarea dominației străine și realizarea unității și independenței naționale — obiective democratice care interesau cele mai largi pături sociale, corespundeau năzuințelor afirmării de sine stătătoare a națiunii române. Desfășurîndu-se în condițiile avîntului revoluționar care a cuprins Europa, revoluția din țările române s-a integrat acestui amplu curent social-politic, constituind avanpostul cel mai înaintat al revoluției burgheze în sud-estul continentului.

În același timp, îmbinarea luptei pentru răsturnarea vechii orînduiri feudale cu lupta împotriva asupririi străine a imprimat mișcării revoluționare românești din 1848 un caracter deosebit în ansamblul mișcărilor revoluționare

Scanned with OKEN Scanner

ale timpului, a făcut ca această luptă să antreneze cele mai largi mase populare — meseriașii, meșteșugarii și tîrgoveții, țărănimea și intelectualii animați de ideile progresiste ale epocii — să joace un rol hotărîtor în destinele poporului român, în evoluția ulterioară a societății românești.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **120 de ani de la revoluția din 1848. Cuvîntare la adunarea populară din capitală. 29 iunie 1968;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1968 — martie 1969*, Vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 287.

[...]

Acest tablou[1] social-politic relevă faptul că în societatea românească din preajma anului 1848 se acumulaseră puternice contradicții de clasă, care impuneau în mod imperios schimbări radicale în organizarea vieții economico-sociale. Acestea au fost cauzele obiective care au determinat în 1848 în țările române apariția și desfășurarea revoluției. Pe bună dreptate, Nicolae Bălcescu, analizînd procesele care au dus la declanșarea revoluției, arăta: *„Revoluția română n-a fost un fenomen neregulat, efemer, fără altă cauză decît voința întîmplătoare a unei minorități sau mișcarea generală europeană. Revoluția europeană fu ocazia, iar nu cauza revoluției române. Cauza ei se pierde în zilele veacurilor. Uneltitorii ei sînt optsprezece veacuri de trude, suferințe și lucrare a poporului român asupra lui însuși"*.

Aspirațiile și interesele acute ale maselor largi populare găsesc un puternic ecou în conștiința unei largi pleiade de militanți revoluționari. Evenimentele de la 1848 au consacrat în istoria României o serie de personalități proeminente — luptători politici, gînditori și cărturari remarcabili, cum au fost Nicolae Bălcescu, Avram Iancu, Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, Ion Eliade Rădulescu, Vasile Alecsandri, Simion Bărnuțiu și alții —, care au dat glas idealurilor revoluționare ale poporului, au fundamentat teoretic revendicările progresiste ale maselor, au organizat și condus lupta revoluționară pentru emanciparea socială și națională a poporului român.

Plămădită în condiții asemănătoare, desfășurîndu-se în aceeași perioadă, proclamînd țeluri comune, revoluția de la 1848 a avut un caracter unitar în toate cele trei țări românești. Faptul că pe steagul revoluționar din toate aceste provincii erau scrise aceleași idealuri supreme — desființarea servituților feudale și eliberarea țărănimii iobage, cucerirea de libertăți democratice, scuturarea dominației străine și realizarea unității și independenței naționale — ilustrează comunitatea de interese și aspirații ce-i unea pe fiii aceluiași popor, în pofida hotarelor despărțitoare, artificiale și vremelnice. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea populară de la Iași consacrată aniversării revoluției de la 1848. 4 mai 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 391—392.

---

[1] Mai sus se vorbește de situația internațională și internă anterioară.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

La Blaj a fost adoptat un vast program economic, social și politic, în centrul căruia se afla cerința desființării iobăgiei fără nici o despăgubire din partea țăranilor. Programul cerea, de asemenea, libertate industrială și comercială, înlăturarea tuturor piedicilor și stavilelor puse în calea activității economice, a schimburilor cu țările vecine, elaborarea unei constituții noi pentru Transilvania și instituirea unei Adunări Constituante care să-și întemeieze activitatea pe „principiile libertății, dreptății, egalității și frățietății", „purtarea comună a serviciilor publice" și ștergerea privilegiilor, asigurarea libertății personale, a libertății adunărilor și a tiparului, precum și alte revendicări impuse de mersul înainte al societății. O mare însemnătate istorică are faptul că adunarea populară de la Blaj a adoptat rezoluția prin care *„națiunea română se declară și se proclamă națiune de sine stătătoare"*, exprimînd într-un singur glas, într-o singură voință aspirația: *„Vrem să ne unim cu țara!"*.

Marea adunare populară de la Blaj a demonstrat că mișcarea revoluționară din Ardeal nu a fost o acțiune izolată, expresia unor revendicări înguste sau o acțiune de import, ci o manifestare cu adevărat populară, care întrunea adeziunea maselor largi asuprite, dorința și voința tuturor de a cuceri o viață liberă și independentă. Dacă în Moldova revoluția a reușit să cuprindă îndeosebi cercurile largi ale intelectualității și să se sprijine, în dezvoltarea sa, de-abia mai tîrziu pe masele largi populare, în Ardeal ea s-a caracterizat de la început printr-o participare largă a maselor populare — români, maghiari, germani, secui — și tocmai aceasta a imprimat forța și durata mișcării revoluționare de la 1848.

Despre amploarea și semnificația acestui adevărat forum popular întrunit la Blaj, contemporanii au lăsat mărturii pline de admirație. „*Aceasta* — spunea Alexandru Papiu Ilarian în „Istoria românilor din Dacia superioară" — *a fost o adunare unde ținea consiliu poporul despre scăparea republicii; pe fețele lor se putea citi toate durerile trecutului și toate virtuțile pe care le mîntuesc prezentul și viitorul națiunii: seriozitate în adunare, eroism în război, dacă se cere*".

Istoricul și memorialistul maghiar Jakab Flek, martor ocular la aceste evenimente, scria: *„Măreț era spectacolul ce se desfășura în fața noastră. Această masă imensă de oameni părea o mare liniștită pe a cărei suprafață nu se zărea nici cel mai mic val, în ale cărei adîncuri nu se putea bănui nici cel mai mic indiciu de agitație; aproape nici nu se putea observa că aici e atît popor întrunit pentru prima oară în viața lui cu scop de consfătuire politică"*. Sub impresia puternică a celor văzute la Blaj, profesorul sas Ștefan Ludwig Roth scria la rîndul său: *„Masele care au venit la această grandioasă adunare porniseră pentru a auzi cuvîntul despre desființarea robotelor... În fiecare participant însă se deșteptase gîndul naționalității. Acest gînd prinsese rădăcini atît de adînci, încît el nu va mai putea fi niciodată scos din inimile românilor"*.

Cîmpia de la Blaj, care a dobîndit numele simbolic de „Cîmpia Libertății", avea să devină în tot cursul revoluției de la 1848 locul în care, în momente hotărîtoare, de cumpănă, era convocat forumul popular, se adunau zeci de mii de cetățeni pentru a lua hotărîri asupra sorții luptei revoluționare.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea populară de pe Cîmpia Libertății de la Blaj consacrată aniversării revoluției de la 1848. 17 mai 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 455—457.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Se poate spune că revoluția din Muntenia a avut cea mai mare amploare, a atras în vîltoarea ei cele mai largi forțe sociale, a îmbrăcat cele mai variate și mai ascuțite forme de manifestare. La aceasta a contribuit și faptul că la desfășurarea evenimentelor au participat unii dintre cei mai reprezentativi gînditori și revoluționari pașoptiști, în rîndul cărora un rol de cea mai mare importanță avea să joace, prin vasta sa cultură social-politică, prin radicalismul și spiritul creator al concepțiilor sale, prin calitățile sale de organizator politic și militant revoluționar, Nicolae Bălcescu. [...]

[...]

Una din caracteristicile fundamentale ale evenimentelor revoluționare din Muntenia o constituie faptul că, datorită sprijinului maselor populare, revoluția a reușit să cucerească pentru un timp puterea în stat, trecînd chiar la promulgarea unora din reformele programului adoptat la Islaz. Sub puternica presiune a maselor, însuși domnitorul Bibescu este nevoit să accepte, la 11 iunie, revendicările pașoptiștilor și guvernul alcătuit de aceștia. Amploarea victoriei dobîndite l-a făcut pe Bălcescu să aprecieze că *„revoluția de la 11 iunie a fost cea mai frumoasă ce s-a întîmplat vreodată la un popor"*.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea populară din București, consacrată aniversării a 125 de ani de la revoluția din 1848 și a unui sfert de veac de la naționalizarea principalelor mijloace de producție. 16 iunie 1973**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 590; 591—592.

[...] Cînd reacțiunea începe să reprime mișcarea țărănească, căpeteniile revoluției cheamă poporul să pună mîna pe arme. Această chemare străbate de-a lungul și de-a latul munții Ardealului. Țăranii se adună și se organizează, hotărîți mai bine să moară decît să cadă iar sub jugul robiei feudale. Lupta maselor țărănești ia amploare, înlăturînd în multe localități vechea administrație și înlocuind-o cu administrația nouă, revoluționară, a poporului. În Munții Apuseni, Avram Iancu instaurează o adevărată „republică românească". Așa cum consemnează Karl Marx, *„acest ținut al minelor deveni centrul adevăratului război național"*.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea populară de pe Cîmpia Libertății de la Blaj consacrată aniversării revoluției de la 1848. 17 mai 1973**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973—iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, p. 458.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Revoluția de la 1848, desfășurată aproape concomitent în Țara Românească, Moldova și Ardeal, a constituit o necesitate obiectivă a dezvoltării forțelor de producție, a descătușării energiei maselor largi populare, care au constituit forța motrice a luptelor revoluționare pentru lichidarea orînduirii feudale și trecerii la o orînduire socială superioară — burghezo-democratică. Ea a constituit o parte integrantă a marilor mișcări sociale din acel an, desfășurate în cea mai mare parte a Europei, demonstrînd strînsa legătură dintre revoluționarii români și forțele revoluționare din Europa.

După cum este bine cunoscut, masele populare s-au ridicat în 1848 pentru realizarea unor profunde transformări, care să deschidă calea progresului economico-social, îmbunătățirii condițiilor de viață, să asigure realizarea unității naționale, formarea națiunii și a statului național unitar — idealuri revoluționare care oglindeau cerințele obiective ale afirmării poporului român ca un popor liber în rîndul marii familii a popoarelor lumii.

În toate cele trei principate române, revoluționarii, masele populare cereau lichidarea cu desăvîrșire a dominației străine, respectarea dreptului poporului de a-și organiza viața corespunzător voinței sale. Programele mișcărilor revoluționare din cele trei principate române demonstrează unitatea de interese și aspirații a întregului popor, de a trăi într-un stat unitar, liber și independent.

Totodată, realitatea istorică din Ardeal, unde de multe secole locuiesc împreună români, maghiari, germani și alte naționalități, pune la ordinea zilei și necesitatea realizării deplinei egalități în drepturi între toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate.

Înțelegînd bine că înfăptuirea năzuințelor de libertate și dreptate socială, de unitate națională nu se putea realiza decît prin lupta comună a tuturor maselor populare, fără deosebire de naționalitate, fruntașii revoluției din 1848— atît români, cît și maghiari și germani — s-au pronunțat pentru întărirea solidarității și unității lor în înfăptuirea idealurilor revoluției.

Nicolae Bălcescu, subliniind necesitatea unității naționale a românilor arăta, totodată, importanța deosebită a colaborării între români și unguri în lupta revoluționară. „Astăzi — spunea el — vedem curat că același despotism ne copleșește pe toți românii împreună cu ungurii și toate popoarele Europei. Astăzi este învederat pentru tot românul cu minte și inimă că libertatea naționalităților nu poate veni de la curțile împărătești și din mila împilatorilor și a despoților, ci numai dintr-o unire strînsă între toți românii și dintr-o ridicare a tuturor împreună și în solidaritate cu popoarele împilate". La rîndul său, revoluționarul român din Ardeal Avram Iancu se pronunța pentrú întărirea solidarității românilor și maghiarilor, spunînd: „Firea ne-a așezat într-o patrie ca împreună să asudăm cultivînd-o, împreună să gustăm dulceața fructelor ei". Simion Bărnuțiu, în discursul rostit la 14 mai 1848, afirma: „Națiunea română dă de știre națiunilor conlocuitoare că, voind a se constitui și organiza pe temei național, n-are cuget dușman în contra altor națiuni, ci cunoaște același drept pentru toate, voiește a-l respecta cu sinceritate, cerînd respect împrumutat după dreptate". De asemenea, în Proclamația redactată de Aron Pumnul se declara: „Spuneți ungurilor, secuilor și sașilor că noi îi iubim ca pe frații noștri, cu care locuim într-o țară. Spuneți-le cu cuvîntul și le arătați cu fapte că noi îi iubim;

Scanned with OKEN Scanner

însă e drept ca și ei să ne iubească și să corespundă iubirii noastre ce o avem către ei. Spuneți-le să urmeze și dînsele aceste principii care cheamă pe toți fiii țării să ne îmbrățișăm și să ne sărutăm frățește strigînd: Trăiască frățietatea! Aceasta e frățietatea cea adevărată pe care e întemeiată fericirea țării".

În același spirit s-au pronunțat și mulți revoluționari maghiari de seamă, înțelegînd că realizarea aspirațiilor de libertate și dreptate socială presupune o strînsă colaborare și unitate între români și maghiari. Astfel, revoluționarul Simonffi spunea: „Românii și maghiarii au neapărată trebuință de cea mai strînsă frăție. Numai astfel își vor asigura existența. Prin urmare, cine provoacă ură și produce vărsare de sînge între aceste două națiuni surori este trădător al propriei națiuni". Iar cunoscutul militant Kossuth Lajos declara în toamna anului 1848 în parlamentul revoluționar maghiar: „În unirea maghiarului cu românul și a românului cu maghiarul stă viitorul fericit al amîndurora, iar dacă unul dintre ei s-ar lăsa amăgit de ideea asupririi celuilalt, ar însemna să se folosească de o armă periculoasă pentru el însuși".

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marea adunare populară din București organizată cu prilejul sărbătoririi a 130 de ani de la revoluția burghezo-democratică din 1848 și a 30 de ani de la naționalizarea principalelor mijloace de producție. 10 iunie 1948;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Aprilie—august 1978;* Vol. 16, Editura politică, București, 1979, pp. 291—293.

[...]

Datorită lipsei de unitate[1] și fermitate a conducătorilor revoluției, precum și neînfăptuirii la timp a cerințelor maselor largi populare, care constituiau forța principală a revoluției, marea mișcare socială de la 1848 a fost înfrîntă în toate cele trei țări române. Înăbușirea revoluției a fost, totodată, rezultatul direct al intervenției militare a imperiilor absolutiste — țarist, otoman și habsburgic —, care, în fața valului revoluționar, și-au dat mîna, sprijinind forțele reacționare din cele trei principate românești și reprimînd cu forța armelor revoluția burghezo-democratică.

Dar, deși înfrîntă, revoluția de la 1848 a deschis era marilor schimbări revoluționare naționale și sociale din România, a transformărilor burghezo-democratice, a înfăptuirii năzuințelor de secole ale poporului romîn de a trăi liber, de a fi stăpîn pe destinele sale.

În anii care au urmat revoluției de la 1848 s-a intensificat dezvoltarea forțelor de producție capitaliste și, în același timp, s-a afirmat cu putere conștiința unității naționale, ceea ce a dus, în 1859, la Unirea Țării Românești cu Moldova și crearea României. Momente cruciale în istoria poporului nostru au

[1] Mai sus, cu referiri la unele deficiențe, se arată că mințile luminate, clarvăzătoare ale revoluționarilor români și maghiari nu au putut determina unirea la timp a forțelor revoluționare în luptă.

Scanned with OKEN Scanner

fost, de asemenea, războiul de independență din 1877 și Unirea, în mod democratic, prin voința maselor populare, a Transilvaniei și Banatului cu patria, în 1918, care a dus la realizarea statului național unitar român.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marea adunare populară din București, organizată cu prilejul sărbătoririi a 130 de ani de la revoluția din 1848 și a 30 de ani de la naționalizarea principalelor mijloace de producție. 10 iunie 1978**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Aprilie—august 1978;* Vol. 16, Editura politică, București, 1979, p. 294.

[...]

Ideea unității naționale a fost înscrisă pe frontispiciul tuturor mișcărilor sociale ale românilor în perioada istoriei moderne. Unitatea națională s-a afirmat ca un țel major al revoluției de la 1848 din toate cele trei principate românești. „*Noi, românii* — spunea în 1849 Nicolae Bălcescu — *nu vom putea fi puternici pînă cînd nu ne vom uni cu toții într-unul și același corp politic. Să ne concentrăm toată puterea, toate voințele într-un singur popor, într-o singură voință.*" Un moment hotărîtor pe drumul înfăptuirii statului național unitar român l-a constituit Unirea Moldovei cu Țara Românească la 24 ianuarie 1859, cînd au fost puse bazele statului român modern — România. Prin lupte și jertfe grele, poporul nostru a cucerit, în războiul din 1877, independența de stat a României.

[...]

O situație specială s-a creat în Transilvania, unde românii — care au constituit întotdeauna marea majoritate a populației — au trăit o lungă perioadă de timp sub dominație străină. Istoria arată că niciodată populația română din Transilvania nu s-a împăcat cu această realitate, ridicîndu-se mereu la luptă pentru dreptul său sacru la o viață liberă și independentă. De-a lungul timpului s-a dezvoltat o bogată tradiție de conviețuire frățească și de luptă comună pentru libertate socială și națională a românilor, maghiarilor, germanilor și altor naționalități. Clasele dominante, fără deosebire de naționalitate, au căutat întotdeauna să-i învrăjbească pe oamenii muncii de diferite naționalități pentru a-i putea exploata și asupri mai ușor.

Imperiul habsburgic, care stăpînea Transilvania, ca și alte teritorii străine, a promovat consecvent cunoscuta politică „divide et impera", în speranța de a putea înăbuși aspirațiile popoarelor asuprite. Așa cum arăta însă Engels în ianuarie 1848, Imperiul habsburgic era „*un complex pestriț rezultat din moșteniri și furtișaguri*", „*un talmeș-balmeș organizat în care se învălmășesc zece limbi și zece națiuni*". La rîndul său, Karl Marx arăta că Imperiul habsburgic „*este un bolnav incurabil*", care „*se găsește în fața unei revoluții ce îl privește cu ochi îndrăzneți, drept în față*".

[...]

O uriașă amploare a cunoscut lupta de eliberare socială și națională din Transilvania, ca, dealtfel, din toate țările române, în timpul revoluției burghezo-democratice de la 1848. Din păcate, datorită faptului că unii revoluționari, atît români, cît și maghiari, n-au înțeles necesitatea imperioasă a unirii în-

Scanned with OKEN Scanner

tr-un singur front comun în lupta împotriva Imperiului habsburgic, revoluția a fost, pînă la urmă, înăbușită de oastea împăratului de la Viena, sprijinită de trupele Imperiului țarist.

Urmărind învrăjbirea românilor și maghiarilor, aţîţarea unora împotriva celorlalți, curtea imperială habsburgică a recurs la numeroase manevre diversioniste. În acest sens, ea a inițiat pactul dualist, care a dus la crearea Imperiului austro-ungar, asociind clasele exploatatoare din Ungaria la dominația uriașei populații străine, ținută în robie în granițele acestei închisori a popoarelor. Prin crearea Imperiului austro-ungar, Transilvania, care timp de peste 300 de ani s-a menținut ca principat autonom, a fost înglobată în Ungaria. Aceasta a accentuat și mai mult situația grea a românilor, lipsa lor de drepturi și libertăți și, totodată, lupta tuturor maselor asuprite împotriva puterii imperiale, pentru afirmarea drepturilor naționale legitime.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român. 1 decembrie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978 — martie 1979;* Vol. 17, Editura politică, București, 1979, pp. 269—270; 270—271; 271—272.

[...]

Niciodată în trecut țărănimea nu a beneficiat însă de roadele muncii sale. Ea a fost condamnată să ducă o viață neînchipuit de grea, de exploatare, de împilare și silnicie. Apăsată de lanțurile robiei feudale, de jugul moșierilor, lipsită de pămînt și unelte, de drepturile cele mai elementare, ea a udat pămîntul patriei, așa cum scriau poeții, cu lacrimi, cu sudoare și cu sînge.

Situația grea a țăranilor este prezentată deosebit de impresionant în jalba înaintată de deputații clăcași Divanului ad-hoc al Moldovei la 1857:

„...pînă în zioa de astăzi toate sarcinile cele mai grele numai asupra noastră au fost puse, și noi mai nici de unele bunuri ale țerii nu ne-am îndulcit, iară alții, fără să fie supuși la nici o povară, de toată mana țerii s-au bucurat; ...noi biruri grele pe cap am plătit, oameni de oaste numai noi am dat; ...boierescuri... numai noi am îndeplinit; clacă de voe și fără voe numai noi am dat; ...pîine neagră și amară, udată cu lacrimi, numai noi am mîncat; bătălii și resmeriţe, cînd au fost, tot greul numai noi l-am dus; oști, cînd au venit, noi le-am hrănit...

...toată bogăția, toată îmbelșugarea, brațele și sapele noastre o aduc. Cîtu-i Dunărea de mare și de largă curge rîul sudorilor noastre, ...iar noi nici rînduială, nici dreptate nu am avut. Cînd ne-am jăluit, cînd ne-am lînguit, păsurile cînd ne-am spus: Ispravnicul ne-a bătut... boierul de moșie ne-a bătut; ...Boul și vaca, munca ostinelilor noastre, ...puiul și găina, laptele de la gura copiilor noștri de multe ori cu nedreptul ni s-a luat.

...Vroim să scăpăm... de robia în care sîntem... să nu mai fim ai nimănui, să fim numai ai țerii, și să avem și noi o țeară;...“[1]

[1] „Acte și documente relative la renașterea României“ vol. IV, partea I, București, 1896, p. 342—346 (notă dată în opera din care extragem).

Doleanțele țăranilor clăcași nu și-au putut găsi însă rezolvare în vremea aceea. Chiar și după reforma agrară din 1864 — care a jucat un rol pozitiv în viața țărănimii și în general în viața țării—, în agricultură au rămas puternice resturi feudale, sursă a unor îndelungi suferințe ale truditorilor ogoarelor. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la Congresul cooperativelor agricole de producție. 7 martie 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, 1968; pp. 274—275.

2

[...] Unul dintre afiliații săi[1] principali era *Tudor Vladimirescu*, fost sublocotenent în serviciul Rusiei. El trebuia să răscoale Oltenia și de asemenea să revolte pe sîrbi. De aceea se afla la Cerneți. Dar Vladimirescu era patriot român. El nu s-a adresat boierilor, ci țăranilor. Cum a auzit despre cele dintîi mișcări ale lui Ipsilante, a și chemat la arme pe țăranii din munții Olteniei; coborî cu dînșii la Craiova, adună poporul și îi făcu cunoscut planurile sale de eliberare. În cîteva zile era stăpîn pe întregul banat al Craiovei. Primul său act de autoritate a fost reforma legilor fiscale: reduse capitația la ceea ce fusese sub vechile legiuiri; desființă darea pe vii și pe vite. Țăranii alergau în masă în jurul său, nu-l mai numesc decît *Tudor Vodă* (principele Tudor). Trupa sa crește considerabil cu voluntari țărani și cu cete armate venite din munți. [...]

K. Marx, *Însemnări despre români. (Manuscrise inedite)*. Publicate de acad. A. Oțetea și S. Schwann, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 110.

[...] La *1 august 1826* avu loc conferința de la Akkerman[2]. Convenția de la Akkerman stipula printre altele: „În cazul cînd pentru considerații grave numirea candidatului ales (la domnie) nu corespunde cu dorința Înaltei Porți, după ce aceste considerații grave vor fi recunoscute ca juste *de către ambele curți*, va trebui să se procedeze la o nouă alegere... Dacă pe timpul guvernării lor, domnii ar comite oarecare abateri, Înalta Poartă va informa despre aceasta pe *ministrul Rusiei* și dacă, după verificare de către *o parte și cealaltă*, se va fi considerat că domnul este în adevăr vinovat, destituirea sa va fi permisă, dar numai în acest caz... Dacă se va întîmpla ca unul dintre domni să abdice înainte de împlinirea termenului de șapte ani, Înalta Poartă *va aduce faptul la cunoștința Curții Rusiei* și abdicarea va putea avea loc după *un acord prealabil al celor două curți*... Domnii vor trebui să țină seamă de

[1] Dintre afiliații Eteriei.
[2] Cetatea Albă.

demersurile ministrului M.S. Imp.[1] și de acelea pe care consulii Rusiei le vor adresa pe baza ordinelor acestuia. Un articol dispunea rechemarea boierilor moldoveni eteriști și le restituia rangurile și proprietățile. *Ultima clauză a tratatului: „Domnii vor fi obligați* să se ocupe, fără cea mai mică întîrziere, împreună cu divanurile respective, de măsurile necesare pentru a îmbunătăți starea Principatelor, încredințate grijei lor, și aceste măsuri vor face obiectul unui regulament general pentru fiecare principat". Boierii însărcinați cu redactarea Regulamentului organic își cheltuiră timpul lor în lupte personale, dezbateri sterile, rivalități puerile, și fiecare invoca de partea sa sprijinul și sugestiile consulului rus Minciaky. Regulamentul organic nu a fost redactat prin deliberările de la Iași și București, ci pe baza instrucțiunilor venite de la St. Petersburg. Minciaky era arbitrul suprem. [...]

K. Marx, *Însemnări despre români (Manuscrise inedite)*. Publicate de acad. A. Oțetea și S. Schwann, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, pp. 114—115.

[...]

În persoana lui Nicolae[2] a venit la tron un țar care corepundea întru totul dorințelor diplomației; un om mediocru, cu o mentalitate de majur, care punea mai presus de orice *nimbul* puterii, de dragul căreia consimțea la orice. Acum au început să fie întreprinse acțiuni mai energice și s-a declanșat războiul împotriva Turciei[3], fără ca Europa să fi avut un cuvînt de spus. Anglia și Franța, ademenite, prima prin fraze liberale, iar a doua prin promisiunile amintite mai sus, și-au unit flotele cu flota rusă și, la 20 octombrie 1827, în plină pace, au atacat și au distrus la Navarino flota turco-egipteană. Și, chiar dacă Anglia s-a retras curînd, Franța Burbonilor a rămas credincioasă Rusiei. În timp ce țarul declara război turcilor și la 6 mai 1828 trupele sale treceau Prutul, 15 000 de soldați francezi se pregăteau să se îmbarce pentru Grecia, unde au debarcat în august-septembrie. Acesta era un avertisment serios pentru Austria să nu atace din flanc trupele rusești care înaintau spre Constantinopol: consecința ar fi fost un război cu Franța, și atunci ar fi devenit operantă alianța franco-rusă, care prevedea cucerirea Constantinopolului pentru una din părți și cucerirea malului stîng al Rinului pentru cealaltă.

Dibici a înaintat astfel pînă la Adrianopol, dar acolo a ajuns într-o situație atît de desperată, încît, dacă turcii ar fi rezistat încă paisprezece zile, el ar fi trebuit să se retragă în mare grabă dincolo de Balcani. El nu avea decît 20 000 de oameni, dintre care un sfert erau bolnavi de ciumă. În acest moment critic a intervenit ca mediatoare ambasada prusiană de la Constantinopol, care, cu ajutorul unor rapoarte mincinoase cu privire la amenințătoarea, dar în realitate absolut imposibila înaintare a rușilor, a mediat pacea. Astfel ea l-a salvat, potrivit spuselor lui Moltke, pe comandantul armatei ruse

„dintr-o situație care, dacă ar mai fi durat numai cîteva zile, l-ar fi prăvălit de pe culmile victoriei în prăpastia pieirii" (Moltke: „Der russisch-türkische Feldzug", S. 390).

În orice caz, pacea i-a adus Imperiului rus gurile Dunării, o porțiune de teritoriu în Asia și noi pretexte pentru permanente imixtiuni în treburile Prin-

[1] Majestății Sale Imperiale.
[2] Nicolae I (1825—1855).
[3] Războiul din 1828—1829 care s-a încheiat cu pacea de la Adrianopole, la 14 septembrie.

cipatelor dunărene. De atunci și pînă la războiul Crimeii, ele au servit trupelor ruse, care în cursul acestei perioade numai rareori le-au părăsit, drept karczma zajezdna[1].

[...]

Friedrich Engels, **Politica externă a țarismului rus;** *Die Neue Zeit*, nr. 5, din mai 1890; *Time*, aprilie și mai 1890.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 22, Editura politică, București, 1965, pp. 33—34.

[...] Același ziar[2] care a afirmat tot timpul că *protectoratul* rus asupra populației ortodoxe din Turcia nu avea în genere nici un fel de consecințe politice[3] a început să susțină deodată că Moldova și Valahia se află sub o dublă suzeranitate, că în realitate ele nu formează o parte integrantă a imperiului turc și că de aceea ocuparea lor nu ar fi, „în sensul strict al cuvîntului", o invadare a teritoriului imperiului turc, deoarece prin tratatul de la București[4] și Adrianopole[5] s-a acordat țarului protectoratul asupra coreligionarilor săi în Provinciile dunărene. Convenția de la Balta-Liman, încheiată la 1 mai 1849, stabilește cît se poate de limpede:

„1) că ocuparea acestor provincii, dacă ar trebui să aibă loc, nu poate fi efectuată decît în comun de forțele armate rusești și turcești;
2) că numai grave tulburări în Principatele dunărene ar putea să constituie un temei pentru ocuparea lor".

Întrucît însă în Principatele dunărene nu au avut loc nici un fel de tulburări și întrucît, pe deasupra, Rusia nu are cîtuși de puțin intenția să le ocupe împreună cu Turcia, ci, dimpotrivă, acționînd tocmai împotriva Turciei, „Times" este de părere că Turcia ar trebui mai întîi să rabde liniștită ocuparea Principatelor exclusiv de către Rusia și apoi să înceapă tratative cu ea. Dacă însă Turcia nu va da dovadă de calmul necesar și va considera că ocuparea Principatelor constituie casus belli, Anglia și Franța, socoate „Times", nu sînt cîtuși de puțin obligate să procedeze în același mod. Și dacă totuși Anglia și Franța vor face la fel, „Times" le recomandă să procedeze cu toate menajamentele și în nici un caz să nu acționeze împotriva Rusiei ca beligeranți, ci să se limiteze să apere Turcia ca aliați ai ei[6].

[...]

Karl Marx, **Turcia și Rusia. — Atitudinea tolerantă a cabinetului Aberden față de Rusia. — Bugetul. — Taxa pe suplimentele de ziar. — Corupția parlamentară.** Londra, 21 iunie 1853; *New York Daily Tribune*, nr. 3 814, din 8 iulie 1853.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 9, Editura politică, București, 1959, p. 152.

---

[1] În limba polonă: traducătorul din 1965 explică: han și cîrciumă.
[2] *Times*
[3] Adică Principatele dunărene, care nu erau parte integrantă a Turciei, nu constituiau *casus belli*, cauză de război, față de Turcia dacă pe teritoriul lor intrau trupele Rusiei.
[4] Tratatul ruso-turc de la București, din 16 mai 1812.
[5] Tratatul ruso-turc de la Adrianopole, din 2 septembrie 1829.
[6] Mai departe Karl Marx consideră această atitudine a ziarului *Times* ca „lașă și perfidă".

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Începînd din *12 mai 1848*, locuitorii mai multor sate își fac apariția la Blaj.

La *14 mai*, a avut loc adunarea în aceeași sală, ca la 30 aprilie. Ținură discursuri: Iancu, Bărnuțiu, Laurian, Barițiu. Se ceru eliberarea lui Micaș.

15 mai 1848. Adunarea fu pregătită în biserică; comisarii maghiari sînt prezenți în costum maghiar de mare ținută; ei citesc în limba maghiară instrucțiunile pe care episcopul Șaguna le traduce în românește.

Adunarea s-a ținut în cîmpia din fața porților orașului. Drapelele poartă inscripția: *Virtus romana rediviva* (V.R.R.), culorile erau: roșu, alb, albastru. Deasupra stindardului fîlfîia o panglică negru-galben (reprezentînd culorile Austriei), (pentru a se pune sub scutul împăratului împotriva maghiarilor). Se aflau 50 000 de oameni. Țăranii erau cu preoții lor. Doi episcopi au fost aleși ca președinți; vicepreședinți: Bărnuțiu și Barițiu.

Bărnuțiu la tribună. Propuneri. Adunarea se proclamă adunare generală națională a națiunii române din Transilvania; ea declară credință Austriei; și proclamă națiunea română națiune independentă și parte integrantă a Transilvaniei, cu drepturile pe care le conferă egalitatea și libertatea; jurămînt național, aclamație generală. Țăranii aveau să plătească provizoriu proprietarilor toate redevențele[1] pînă ce iobăgia avea să fie desființată. Fiecare naționalitate avea să fie reprezentată proporțional în Dieta Transilvaniei. Abolirea privilegiilor etc. Instituția juraților etc. *Petiția* (conținînd 16 articole), *redactată de Laurian*, fu primită cu unanimitate. Două deputății au fost alese; una pentru a prezenta petiția împăratului, iar alta pentru a o comunica Dietei. Un comitet permanent de 12 membri a fost desemnat pentru Sibiu.

La 17 mai, s-a desfășurat o a treia și ultima adunare, unde, în prezența comisarilor guvernului (care au lăudat ținuta avută de Adunare), au fost adoptate procesele verbale etc.

La 29 mai 1848, Dieta magnaților Transilvaniei a votat încorporarea la Ungaria. Deputația trimisă de la Blaj află la Pesta că cine nu recunoaște unirea va fi declarat rebel.

[...]

K. Marx, *Însemnări despre români (Manuscrise inedite)*. Publicate de acad. A. Oțetea și S. Schwann, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, pp. 148—149.

[...]

La Paris[2], supremația o are partidul lui Thiers, la Berlin este la putere guvernul Pfuel, cu cîte un Wrangel[3] în toate provinciile, la Frankfurt avem o jandarmerie centrală; în toată Germania s-a instituit, sub o formă mai mult sau mai puțin camuflată, starea de asediu; Italia e pacificată de blajinul Ferdinand și de Radetzky; Jellačić, comandantul armatelor din Ungaria, după ce i-a nimicit pe unguri, proclamă, la Viena, împreună cu Windischgrätz, „libertatea și ordinea croată"; la București revoluția este înnecată în sînge și Principatele Dunărene au parte de binefacerile regimului rusesc; în Anglia

[1] Cotă din produse care se plătește la date stabilite.
[2] După evenimentele revoluționare de la 1848.
[3] Friedrich Henrich Ernst, conte de Wrangel (1784—1877): general, feldmareșal; în noiembrie 1848 a participat la lovitura de stat și dizolvarea Adunării Naționale prusiene.

sînt arestați și deportați toți conducătorii cartiștilor; Irlanda este prea înfometată pentru a putea face vreo mișcare — spune, mai mult ce dorești?[1]

Revoluția de la Viena n-a învins încă. Prima ei fulgerare a fost însă suficientă pentru a lumina în fața Europei toate pozițiile contrarevoluției și a face astfel inevitabilă o luptă generală pe viață și pe moarte.

Contrarevoluția încă nu-i înfrîntă, dar ea *s-a făcut de rîs.* Eroul Jellačić întruchipează, caricaturizîndu-i, pe toți eroii ei, iar în proclamația publicată de *Fuad-Effendi* după baia de sînge de la București[2] sînt usturător parodiate toate proclamațiile prietenilor „libertății și ordinii constituționale", începînd cu proclamațiile Reichstagului pînă la cele mai neînsemnate moțiuni ale tînguitorilor.

[...]

Karl Marx, **„Frankfurter Oberpostamts-Zeitung" și revoluția de la Viena**, Colonia, 18 octombrie; *Neue Rheinische Zeitung*, nr. 120, din 19 octombrie 1848.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 5, Editura politică, București, 1959, p. 484.

[...] Să ne amintim[3] doar de cea mai recentă mostră a „modului de a acționa" al țarului. Valahii răstoarnă[4] vechiul guvern și pun în mod provizoriu în locul lui unul nou. Ei vor să schimbe în întregime vechiul sistem și să se organizeze după modelul popoarelor civilizate. „Pentru a le lăsa deplina libertate de a-și înfăptui experiențele politice și sociale", a năvălit în țară un corp de soldați ruși.

[...]

Karl Marx, **Nota Rusiei**; *Neue Rheinische Zeitung* nr. 64, din 3 august 1848.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Vol. 5, Editura politică, București, 1959, p. 331.

[...] Mai mult decît atît[5]: din moment ce turcii au încălcat în felul acesta prevederile capitulațiilor încheiate cu valahii și și-au pierdut dreptul la suzeranitate, rușii ar putea, dacă valahii li s-ar adresa lor, să invoce această încălcare a tratatelor pentru a-și legitima pretenția de a alunga pe austrieci din Principate. Și acest lucru n-ar fi cîtuși de puțin surprinzător, dat fiind că Rusia, în politica ei, a încurajat întotdeauna pe turci și chiar i-a împins să încalce drepturile valahilor pentru a provoca discordie între cele două țări

[1] Marx folosește, interogativ, la sfîrșitul pasajului, un vers al lui Heinrich Heine, din ciclul **Die Heimkehr (Întoarcerea acasă)**.
[2] Marx are în vedere represiunea, prin intervenția trupelor otomane și țariste.
[3] Karl Marx dă replică lui Nesselrode, care, în Camera Comunelor, a spus că țarul nu se amestecă în „treburile interne ale statelor care ar voi să-și schimbe felul lor de organizare"; Marx dă mai multe exemple, și în seria lor se referă la faptul privind pe români.
[4] În 1848.
[5] Mai sus s-a vorbit de faptul că turcii n-au dreptul să pună Valahia sub ocupație străină, și că lor înșile le este interzis de a trece pe teritoriul ei fără un motiv serios; în notă am folosit cuvîntul Valahia numai pentru a fi mai aproape de textul original, de altfel cum a procedat și traducătorul.

Scanned with OKEN Scanner

și a crea în felul acesta un pretext pentru intervenție. Ce s-a întîmplat, de pildă, în 1848? În primăvara acestui an, cîțiva boieri au înmînat domnitorului Moldovei o petiție prin care cereau anumite reforme; sub influența consulului rus, aceste revendicări nu numai că nu au fost satisfăcute, dar autorii petiției au fost aruncați în închisoare. Tulburările provocate de această măsură au dat apoi pretext rușilor să treacă granița la 25 iunie și să se îndrepte spre Iași. Tot pe atunci, domnul Valahiei, urmînd exemplul altor guverne europene, a promis o serie de reforme, pe care le cerea partidul liberal al boierilor valahi. Aceasta s-a întîmplat la 23 iunie. Nici nu face să mai spunem că aceste reforme nu afectau cu nimic suzeranitatea Porții. Dar ele anihilau toată influența pe care și-o cîștigase Rusia prin legea fundamentală promulgată de ea în timpul ocupației din 1829 și care era anulată prin reformele menționate. Constituția introdusă în locul acestei legi fundamentale desființa iobăgia și dădea în proprietate țăranilor o parte din pămîntul ocupat de ei, în timp ce moșierii urmau să primească de la stat o compensație pentru pămîntul ce le fusese luat și pentru pierderea dreptului asupra muncii țăranilor lor. Ca urmare, domnitorul, la îndemnul rușilor, a abdicat, și pentru conducerea treburilor statului a fost alcătuit un guvern provizoriu. Poarta, care, după cum am mai spus, nu avea dreptul să se amestece în treburile interne ale Principatelor și care pierduse prilejul de a protesta împotriva intrării rușilor în Moldova, l-a trimis pe Soliman-pașa cu o armată turcească în Valahia și a publicat un apel amenințător al sultanului către populație; se înțelege că toate aceste măsuri au fost adoptate de Divan sub presiunea Rusiei. Valahii au ieșit în întîmpinarea pașei și a turcilor și au fraternizat cu ei. A fost încheiat un acord în care se prevedea că guvernul provizoriu va fi înlocuit printr-o Leutenance Princière[1], care trebuia să fie formată mai întîi din șase membri, iar apoi din trei. Acest guvern a fost recunoscut de pașă, iar la insistențele lui, și de consulii străini. Noii constituții i s-au adus unele modificări, după care a fost recunoscută și de sultan.

În acest timp, guvernul rus, în manifeste adresate întregii Europe, tuna și fulgera împotriva poporului valah, pe care-l acuza că a instaurat republica și a proclamat comunismul. La 1 august 1848, o mare oaste rusească a trecut Prutul, îndreptîndu-se spre București. Soliman-pașa a fost rechemat pe neașteptate de către Poartă; sultanul a refuzat să primească pe delegații valahi, sosiți la Constantinopol la propria lui invitație, iar la 25 septembrie Fuad-efendi și-a făcut apariția la marginea Bucureștilor, în fruntea unei armate turcești, și a declarat că a venit numai cu scopul de a lipsi Rusia de orice pretext pentru invadarea Principatelor dunărene. Încrezîndu-se în vorbele turcilor, peste 100 000 de locuitori ai orașului București și ai satelor din apropiere, fără arme, îmbrăcați în haine de sărbătoare, au ieșit, în frunte cu clerul, să întîmpine pe turci. Fuad-efendi a propus să se trimită la el, în lagăr, o delegație căreia să-i comunice instrucțiunile lui. În raportul său, d-l Brătianu[2] povestește următoarele despre aceste evenimente:

„Nici n-a ajuns bine delegația să i se prezinte lui Fuad-efendi, cînd a și fost arestată; în același timp, trupele turcești, înaintînd în marș vertiginos, au năvălit în București, au călcat sub copitele cailor lor pe pașnicii locuitori ieșiți să întîmpine pe turci ca pe niște prieteni, le-au smuls

[1] Locotenență domnească (notă în opera din care extragem).

[2] Ion Brătianu, participant la evenimentele din 1848; mai tîrziu, conducător al partidului liberal, a fost prim-ministru.

steagurile, le-au sfărîmat crucile, au pus sub focul armelor lor o cazarmă militară care le-a apărut în cale, precum și un întreg cartier al orașului, au tras cu mitraliile în soldații valahi aflați în cazărmi, îndemnîndu-i să se predea și să depună armele, și au măcelărit pe cei bolnavi; intrînd în oraș, oastea s-a dedat la jafuri, la asasinate și la alte cumplite acte de violență"

Aici, armatei turce i s-a alăturat împuternicitul rus, generalul Duhamel, și de fapt el i-a servit de comandant. După el venea armata rusă, și rezultatul a fost convenția de la Balta Liman[1], care, printre altele, a restabilit legea fundamentală rusească, așa-zisul Statut, cu alte cuvinte același statu-quo la care Austria se obligă acum să readucă Valahia.

Este limpede că, dacă Omer-pașa ar păși acum cu armata sa victorioasă în Valahia, turcii, care au tras unele învățăminte din recenta lor experiență și care se află în stare de război cu Rusia, ar restabili constituția din 1848, care ar duce la o reapariție „a republicii, a comunismului și a tuturor inovațiilor anului 1848". Nimeni nu va crede că Austria ar fi mai încîntată decît Rusia de o asemenea perspectivă. Pe de altă parte, este tot mai limpede că Poarta trebuie să fi fost supusă unei presiuni extrem de puternice, dacă s-a lăsat antrenată într-o nouă încălcare a tratatelor sale cu valahii, deși știa din proprie experiență care pot fi consecințele unui asemenea act. Această presiune n-a putut fi exercitată decît de ambasadorul englez. De aceea este interesant să amintim de atitudinea adoptată în anii 1848—1849 de lordul Redcliffe și de șefii săi din Downing Street față de încălcarea drepturilor Moldovei și Valahiei de către ruși și turci.

Cînd, în iunie 1848, armata rusă a trecut pentru prima oară granița Moldovei, lordul Palmerston, răspunzînd la o întrebare a inevitabilului Dudley Stuart, a declarat în Camera comunelor că

„armata rusă a intrat în Moldova fără să fi primit ordin în acest sens din partea cabinetului de la Petersburg; ea nu urmărește altceva decît să mențină sau să restabilească ordinea, după care se va retrage imediat; trecerea ei s-a făcut cu consimțămîntul domnitorului, și Rusia nu are intenția să anexeze acest teritoriu".

În august 1848, cînd armata rusă, în drum spre București, a trecut din nou Prutul și moldovenii și valahii au trimis o delegație la Constantinopol, Divanul a cerut sfatul ambasadorilor Angliei și Franței, și lordul Redcliffe i-a recomandat să urmeze linia politică prescrisă de către Rusia.

În octombrie, cînd turcii și rușii au ocupat împreună Valahia, un ofițer valah a fost urmărit de ruși pînă la locuința lui Omer-pașa, comandantul trupelor turcești din București. Omer-pașa și Fuad-efendi au protestat amîndoi împotriva acestui act. Aflînd de o asemenea ofensă, Poarta a declarat că nu mai dorește să aibă de-a face cu rușii și că va ordona trupelor sale să se retragă peste Dunăre, pentru a nu mai fi părtașe la politica rușilor în Principatele dunărene. Totodată ea a amenințat că va adresa marilor pu-

[1] Localitate în Turcia, pe Bosfor; convenția s-a încheiat la 1 mai 1849.

Scanned with OKEN Scanner

teri un protest solemn, la care va anexa și un memorandum amănunțit în legătură cu toate cele întîmplate în Principatele dunărene. Același ambasador a intervenit din nou și a dejucat aceste intervenții ale Porții.

În sfîrșit, cînd, în 1849, ocupația comună ruso-turcă a căpătat caracterul unui regim de teroare, și Magheru, conducătorul trupelor neregulate valahe, a fost singurul care a opus rezistență, el a fost nevoit să se retragă dincolo de Carpați, „supunîndu-se argumentelor consulului general britanic, care i-a arătat că prezența armatei lui paralizează activitatea diplomației și că în curînd țara lui va fi pusă din nou în drepturile sale."

Karl Marx, **Insurecția de la Madrid.—Tratatul austro-turc. — Moldova și Valahia,** Londra, 4 iulie 1854; *New York Daily Tribune*, nr. 4134, din 19 iulie 1854.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 10, Editura politică, București, 1961, pp. 329—332.

[...]

Aceste evenimente au avut loc la 6 august[1]. Subiectul dramei este neschimbat, doar dramatis personae[2] și-au schimbat rolurile și, printr-o nouă mise en scène[3], drama urmează să capete o oarecare aparență de inedit. De data aceasta nu Rusia, ci Franța se plasează în avangardă. D-l Thouvenel, ambasadorul Franței la Constantinopol, a cerut Porții în mod autoritar, în maniera cam afectată a lui Menșikov, să anuleze alegerile din Moldova pe motiv că Vogoride, caimacamul Moldovei, prin amestecul său inadmisibil și prin violarea tratatului de la Paris, ar fi făcut ca adversarii unirii să aibă majoritatea mandatelor. Poarta a refuzat să satisfacă această pretenție, dar s-a declarat gata să-l cheme pe caimacam la Constantinopol pentru a răspunde la acuzațiile ce i se aduc. D-l Thouvenel a refuzat cu aroganță această propunere și a insistat ca cercetarea felului în care s-au desfășurat alegerile să fie încredințată Comisiei europene de reorganizare de la București. Dat fiind că comisia se compune, în cea mai mare parte din reprezentanți ai Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei, adică tocmai ai țărilor care sînt pentru unirea Principatelor dunărene, și-l acuză pe Vogoride de amestec ilegal, Poarta, aținută de ambasadorii Marii Britanii și Austriei, a refuzat, firește, să facă din adversarii ei declarați judecători ai propriei lor cauze. Atunci s-a produs catastrofa.

Adevăratul obiect al disputei este evident același care a provocat războiul cu Rusia, și anume separarea efectivă a Principatelor dunărene de Turcia, înfăptuită de astă dată nu sub forma unei „garanții materiale", ci sub forma

[1] 1857; „problema orientală" se credea că a fost rezolvată prin Conferința de pace de la Paris, din 1856; dar, spune Karl Marx, a devenit din nou actuală „în urma grevei diplomatice de la Constantinopol"; ambasadele Franței, Rusiei, Prusiei și Sardiniei și-au coborît steagurile și au rupt relațiile cu Turcia.
[2] Expresie latină; deci: personajele dramei.
[3] Punere în scenă (notă a traducătorului din 1962).

Scanned with OKEN Scanner

unei uniri a Principatelor sub spectrul unui prinț-marionetă din Europa. Rusia, cu calmul, circumspecția și răbdarea care-i sînt proprii, nu renunță niciodată la scopul urmărit. Într-o problemă care o interesează exclusiv pe ea, Rusia a și reușit să unească o parte din dușmanii ei împotriva celorlalți, iar acum poate spera să țină în frîu pe unii cu ajutorul celorlalți. Cît privește pe Bonaparte[1], el acționează din diferite motive. El speră să găsească prin complicații externe o supapă pentru nemulțumirile interne. El este nespus de măgulit că Rusia binevoiește să apară sub o mască franceză și îi permite lui să deschidă balul. Imperiul său, creat din ficțiuni, trebuie să se mulțumească cu triumfuri teatrale, și poate că în forul său interior Bonaparte nutrește speranța că va pune, cu ajutorul Rusiei, un Bonaparte pe simulacrul de tron al unei Românii improvizate cu ajutorul protocoalelor diplomatice. De la faimoasa Conferință de la Varșovia din 1850[2] și de cînd Austria a trimis o armată la granița de nord a Germaniei, Prusia arde de dorința să i-o plătească Austriei, dar fără a se expune vreunei primejdii. Sardinia își pune toate speranțele într-un conflict cu Austria, de astă dată însă nu încheind o alianță primejdioasă cu revoluția italiană, ci la adăpostul puterilor despotice de pe continent.

Austria se împotrivește unirii Principatelor dunărene cu același zel cu care Rusia o susține. Austria înțelege foarte bine motivul principal al acestui proiect îndreptat în mai mare măsură împotriva propriei ei puteri decît împotriva Porții[3]. În sfîrșit, Palmerston, a cărui popularitate se datorește în special unei rusofobii simulate, trebuie, firește, să se prefacă că împărtășește temerile reale ale lui Franț Iosif. El trebuie în orice caz să dea impresia că face cauză comună cu Austria și Poarta și că nu va ceda presiunii Rusiei decît silit de Franța. Aceasta este poziția părților interesate. Poporul român nu este decît un pretext și nici nu este luat în seamă. Chiar și oamenii cei mai entuziaști nu vor fi atît de naivi încît să creadă că Ludovic-Napoleon luptă în mod sincer pentru alegerile populare nemăsluite, sau că Rusia arde de dorința de a consolida poporul român, a cărui distrugere a constituit încă de pe vremea lui Petru cel Mare obiectul permanent al intrigilor și războaielor ei.

[...][4]

Karl Marx, **Problema orientală,** Londra, 11 august 1857; *New York Daily Tribune*, nr. 5102, din 27 august 1857.
Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, Volumul 12, Editura politică, București, 1962, pp. 257—259.

---

[1] Napoleon al III-lea; ales președinte al Republicii Franceze, la 10 decembrie 1848, Ludovic Napoleon Bonaparte devine la 15 ianuarie 1852 împărat al francezilor, sub numele de Napoleon al III-lea; domnește pînă în 1870.

[2] Conferință la care a luat parte țarul Nicolae I, împăratul Franz Joseph și prințul Wilhelm al Prusiei; țarul a declarat că, în ceea ce privește măsurile de unificare a Germaniei, va sprijini Austria împotriva tendințelor hegemoniste ale Prusiei.

[3] Pentru că un stat român mai dezvoltat ar fi contribuit prin însăși existența sa la intensificarea mișcării de eliberare a românilor din Transilvania și Bucovina.

[4] Mai departe, Karl Marx prezintă și reproduce, în text integral, cîteva documente, publicate de ziarul liberal român *Étoile du Danube*, care apărea la Bruxelles, referitoare la alegerile din Moldova.

Scanned with OKEN Scanner

3

[PROCLAMAȚIA[1] LUI TUDOR VLADIMIRESCU]

Cătră tot norodul omenesc din București și din celelalte orașe și sate ale Țării Rumânești, multă sănătate!

Fraților lăcuitori ai Țării Rumânești, veri de ce neam veți fi!

Nici o pravilă nu oprește pre om de a întîmpina răul cu rău! Șarpele, cînd îți iasă înainte, dai cu ciomagul de-l lovești, ca să-ți aperi viiața, care mai de multe ori ni să primejduiește din mușcarea lui!

Dar pre bălaurii care ne înghit de vii, căpeteniile noastre, zic, atît cele bisăricești, cît și cele politicești, pînă cînd să-i suferim a ne suge sîngele din noi? Pînă cînd să le fim robi?

Dacă răul nu este priimit lui Dumnezău, stricătorii făcătorilor de rău bun lucru fac lui Dumnezău! Că bun este Dumnezău și ca să ne asemănăm lui trebuie să facem bine! Iar asta nu să face pînă nu se strică răul. Pînă nu vine iarna, primăvara nu se face!

Au vrut Dumnezău să facă lumină? Aceia s-a făcut, dupe ce a lipsit întunericul!

Vechilul lui Dumnezău, prea puternicul nostru împărat[2], voește ca noi, ca niște credincioși ai lui, să trăim bine. Dar nu ne lasă răul, ce ni-l pun peste cap căpeteniile noastre!

Veniți dar, fraților, cu toții, cu rău să pierdem pe cei răi, ca să ne fie noaă bine! Și să se aleagă din căpeteniile noastre cei care pot să fie buni. Aceia sînt ai noștri și cu noi dinpreună vor lucra binele, ca să le fie și lor bine, precum ne sînt făgăduiți!

Nu vă leneviți, ci siliți să veniți în grabă cu toții: care veți avea arme, cu arme; iar care nu veți avea arme, cu furci de fier și cu lănci; să vă faceți degrabă și să veniți unde veți auzi că se află Adunarea cea orînduită pentru binele și folosul a toată țara. Și ceiace vă va povățui mai marii Adunării, aceia să urmați, și unde vă vor chema ei, acolo să mergeți. Că ne ajunge, fraților, atîta vreme de cînd lacrămile du pe obrazăle noastre nu s-au mai uscat!

Și iar să știți că niminea dintre noi nu este slobod, în vremea aceștii Adunări, obștii folositoare, ca să se atingă măcar de un grăunți, de binele sau de casa vreunui neguțători, oroșan sau țăran, sau de alt vreunui lăcuitori, decît numai binele și averile cele rău agonisite ale tiranilor boieri

---

[1] Dată, după cum au stabilit specialiștii, la 23 ianuarie 1821; ciorna autografă, la Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România, inv. nr. 32 666.

[2] Se referă, cu anumit rost de prudență diplomatică, la împărat, pentru a apărea că răzvrătirea ar fi sprijinită de o mare putere politică.

Scanned with OKEN Scanner

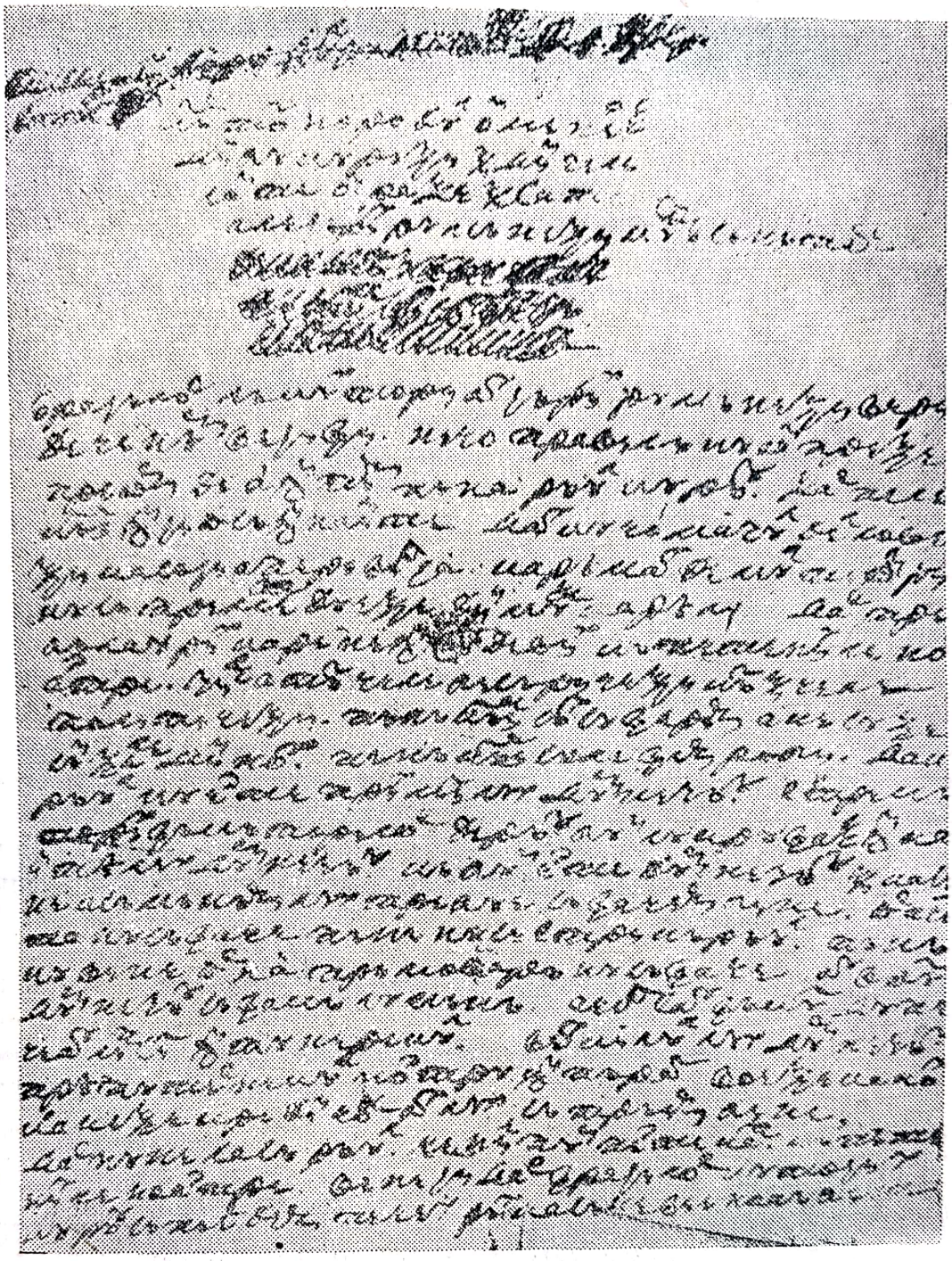

Facsimil de pe *Proclamația de la Padeș* din 23 ianuarie 1821 dată de Tudor Vladimirescu; text autograf

să se jărtfească: însă al cărora nu vor urma nouă — precum sînt făgăduiți — numai al acelora să să ia, pentru folosul de obște!

Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne, Vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1959, pp. 207—208.

Scanned with OKEN Scanner

[APELUL[1] LUI TUDOR VLADIMIRESCU, DIN 20 MARTIE 1821, CĂTRE LOCUITORII ORAȘULUI BUCUREȘTI]

Către toți locuitorii din orașiul București, parte bisericească și mirenească, boierească și negustorească, și către tot norodul.

Pricinile care m-au silit a apuca armele, sînt: pierderea privilegiurilor noastre și jafurile cele nesuferite care le pătimea frații noștri. Mai naintea intrării mele în București cu cale am socotit să vă vestesc mai întîi ca din partea norodului uitare de istov celor mai nainte lucrate; și să vă chiem pe toți ca să vă uniți cu norodul și să lucrați cu toții dinpreună obștească fericire, făr' de care norocire în parte nu poate fi.

Fraților! cîți n-ați lăsat să se stingă în inimile d-v sfînta dragoste cea către patrie, aduceți-vă aminte că sînteți părți ale unui neam; și că, cîte bunătăți aveți, sînt răsplătiri din partea neamului către strămoșii noștrii pentru slujbele ce au făcut. Ca să fim și noi vrednici acestei cinstiri ale neamului, datorie netăgăduită avem să uităm patimele cele dobitocești și vrăjbile care ne-au defăimat atît, încît să nu mai fim vrednici a ne numi neam. Să ne unim dar cu toții, mici și mari, și ca niște frați, fii ai unia maici, să lucrăm cu toții împreună, fiștecare după destoinicia sa, cîștigarea și nașterea a doua a dreptăților noastre.

Vericarele va îndrăzni a face cea mai mică împotrivire în lucrarea acestei nașteri de al doilea, unul ca acela, fraților, să se pedepsească cumplit ca să cunoască adevărații patrioți și osîrdia celor ce voiesc a sluji patriei cu dreptate și făr' de vicleșug, cu cale am găsit a se întări legătura cea de obște pentru binele norodului și prin jurămînt, care să și trimite ca să-l iscăliți, adevărații fii ai patriei.

Theodor
1821, martie 20.

Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne, Vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1959, p. 385.

[IDEIA DE PATRIE, EXPRIMATĂ DE TUDOR VLADIMIRESCU, ÎN SCRISOAREA[2] DIN 11 FEBRUARIE 1821]

[...]

Cinstita scrisoarea dumitali cu multă plecăciune am priimit, din care alta nu înțeleg, fără decît văz că toate pornirile cele vrăjmășești ale mai

[1] Nu se cunoaște textul original; primul său editor, C. D. Aricescu, publică un document care, preciza el, „se află azi în posesiunea mea" (*Acte justificative la istoria revoluțiunii române de la 1821*, 1874, Craiova, p. 9).

[2] Scrisoarea a fost trimisă boierului „biv vel dvornic" Nicolache Văcărescu; textul original se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, ms. rom. 322, f. 224.

marilor noștri care le-au pornit asupra patrii le grămădești asupră-mi, ca cînd eu aș fi făcut sau aș face vre un rău patrii mele! Ci pă semne dumneata pă norod, cu al cărora sînge s-au hrănit și s-au poleit tot neamul boieresc, îl socotești nimic și numai pă jăfuitori îi numeri patrie, măcar că eu nici asupra acestii tagme nu sînt voitor de rău, ci încă mai vîrtos le voiesc întregimea și întărirea privilegiurilor.

Apoi de ce, fără nici un cuvînt al dreptății, mă categorisiți? Și cum nu socotiți că pă mine mă categorisește numai tagma jăfuitorilor, iar pă jăfuitori îi categorisesc toate neamurile! Văz dar că alta nu este, fără numai Dumnezeu au înpietrit inimile mai marilor noștri, precum oarecînd pă ale eghiptenilor.

Tudor Vladimirescu; pictură de Theodor Aman, executată nu cu mult înainte de anul 1873

Dar, cum nu socotiți dumneavoastră că patrie să cheamă popolul, iar nu tagma jăfuitorilor? Și cer ca să-mi arătați dumneata ce înpotrivire arăt eu înpotriva popolului? Că eu alta nu sînt decît numai un om luat de către tot norodul țării cel amărît și dosădit din pricina jăfuitorilor ca să le fiu chivernisitor în treaba cererii dreptăților! Iar tagma jăfuitorilor; căci nu le place una ca aceasta, au rădicat arme de moarte asupra patrii și a ticălosului norod! O, ce mare jale!

[...]

Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne, Vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1959, p. 258.

[*NICOLAE BĂLCESCU DESPRE REVOLUȚIA DE LA 1821 ȘI PREFAȚAREA DE CĂTRE EA A REVOLUȚIEI DE LA 1848*]

[...]

Vladimirescu, care avu norocirea d-a purta glasul în numele poporului și a personifica desceptarea lui, avu însă norocirea da-și da viața pentru credința sa, și d-a fi ucis d-acești fanarioți[1], pe cari și după moarte-i umbra lui urmează a-i mătura din țeară. Căci revoluțiea nu moare cu dînsul; și turcii care intervin în țeară cu toate împotrivirile Rusiei ce de mult protegea pe

[1] Mai sus, în articol, Nicolae Bălcescu face aprecieri critice asupra etapei domniei fanarioților.

fanarioți, ia puterea din mîna lor; dar în loc d-a o încredința poporului o lasă în mîna ciocoilor, și ciocoii spre recunoscință trec la 1828 în partea rușilor, ridicînd țeara în contra turcilor.

[...]

Dar Regulamentul[1] nu se mulciumesce a desmosceni un popor întreg și a organisa statul ciocoiescu, ci încă, cu toate că recunoscu drepturile de posesie ale țeranilor asupra pămîntului lucrat de dînșii din veaci, urcă nemesurat drepturile proprietarilor, și în faptă robesce pe om pămîntului și monopolisează proprietatea în mîna ciocoilor. Nici odată oligarhia nu fu mai bine întărită, înlăuntrul țerii, pe Regulament, dinafară pe sprijinul puternic al Rusiei. Cu toate acestea, această tiranie spăimîntătoare moare ucisă prin covîrșirea ei chiar.

Regulamentul cu toate relele sale aduse însă oarecare principuri folositoare și se făcu un instrument de progres. El recunoscu în dreptu principiul libertății comerțiale, despărțirea puterilor judecătorești, administrative și legiuitoare și introduse regimul parlamentar. Spiritul național și patrioticu loase o putere mare din Revoluțiea de la 1821 și din restatornicirea unui guvern mai național decît cel trecut; și în vreme ce partida ciocoilor cu nuoa partidă fanariotă reîntemeiată la 1830 își dispută puterea și rivalizează de zel și lingușiri către Rusiea, o jună partidă națională se întocmesce și își ia de misie d-a continua programa Revoluției de la 1821 și d-a realisa întru tot dorincele și trebuincele poporului, surpînd ciocoismul și fanariotismul și înălțînd românismul la putere. Ca la 1821 partida națională voesce a mântui poporul prin popor, adică este o partidă revoluționară. Ea nu era numeroasă, dar era jună și înfocată și scia că adevărul și viitorul e cu dînsa, că mulți în fundul inimei lor simt și gîndesc ca dînsa, și că stindardul ei va fi împregiurat de o mulțime de prooseliți în ziua ce îl va înălța. Nerăbdătoare în lucrare, ea se ispitesce la 1840 a preluda o mișcare; dar timpul nu sosise, și ea nu izbutesce alt fără numai a înscri vr-o cățeva numere mai mult în șirul martirilor libertății române. De atunci își mărginesce lucrarea în propaganda tainică și de față a ideilor în scrieri literare și caută a pregăti Revoluțiea viitoare și a formula sintesa ei. Ideile și interesele poporului se prefăcuseră și Revoluțiea așteptată nu se va mai putea mărgini în sinteza de la 1821. Acum nu era de agiuns a voi numai ca statul să se facă românescu; trebuia încă a deslega problemul sărăciei poporului; a da o altă organisație proprietății, basa societății, a bogăției și fericirei publice. Sdrobind Regulamentul care monopolisase statul, proprietatea pămîntului și capitalului în mâinile ciocoiului, era neapărat a proclama: democratisarea statului prin egalitatea drepturilor, a pămîntului prin împroprietărirea țeranilor, și a capitalului prin instituțiile de credit organisate de stat. D-aci nevoea d-a opera o Revoluție democratică și socială. Astfel fu programul Revoluției de la 1848.

[...]

Nicolae Bălcescu, **Mersul revoluției în istoria românilor. 16 septembrie 1850;** *România viitoare*, Paris, 1850, pp. 9—10; 10—11.

---

[1] Regulamentul Organic.

Scanned with OKEN Scanner

[PREVEDERI PRIVIND PRINCIPATELE ROMÂNE ÎN TRATATUL DE LA ADRIANOPOLE, DIN 2/14 SEPTEMBRIE 1829]

[...]

Art. V. Principatele Moldovei și Valachiei punîndu-se, în urma unei capitulații, sub suzeranitatea Sublimei Porți și Rusia garantîndu-le prosperitatea, este de la sine înțeles că ele își vor păstra toate privilegiile și imunitățile care le-au fost acordate, fie prin capitulațiile lor, fie prin tratate încheiate între cele două imperii, sau prin hatișerifurile date în diverse momente. În consecință, ele se vor bucura de liberă exercitare a cultului lor, de o siguranță perfectă, de o administrație națională independentă și de o deplină libertate a comerțului; clauzele adiționale stipulațiilor de mai înainte, considerate necesare pentru a asigura acestor două provincii posibilitatea de a se bucura de drepturile lor, sînt consemnate în actul separat anexat, care este și va fi socotit ca făcînd parte integrantă din prezentul tratat.

[...]

ACT SEPARAT RELATIV LA PRINCIPATELE MOLDOVEI ȘI VALAHIEI

Cele două înalte puteri contractante, confirmînd tot ceea ce a fost stipulat prin actul separat al convenției de la Akkerman[1] referitor la modul de alegere a hospodarilor Moldovei și Valachiei, au recunoscut necesitatea de a da administrației acestor provincii o bază mai stabilă și mai conformă cu adevăratele interese ale celor două țări. În acest scop s-a convenit și reglementat definitiv ca durata de guvernare a hospodarilor să nu mai fie limitată la șapte ani, ca în trecut, ci ca ei să fie de acum înainte investiți cu această demnitate pe viață[2], în afară de cazurile de abdicare de bunăvoie sau de destituire din cauză de delicte, prevăzute în numitul act separat.

Hospodarii vor reglementa nestingherit toate treburile interne ale provinciilor lor, consultînd divanurile respective, fără a putea, totuși, să aducă vreun prejudiciu drepturilor garantate celor două țări de hatișerifuri, și nu vor fi tulburați în administrarea lor internă de nici un ordin contrar acestor drepturi.

Sublima Poartă făgăduiește și se angajează să vegheze în mod scrupulos ca privilegiile acordate Moldovei și Valachiei să nu fie încălcate în nici un chip de către comandanții săi de frontiere; să nu îngăduie nici un amestec din partea lor în treburile celor două provincii și să împiedice orice incursiune a persoanelor riverane de pe malul drept al Dunării pe teritoriul valach și moldovenesc[4]. Vor fi considerate ca făcînd parte integrantă din acest teritoriu toate insulele alăturate malului stîng al Dunării, iar thalweg-ul[3] acestui fluviu va alcătui limita celor două principate de la intrarea sa în statele ottomane pînă la confluența sa cu Prutul.

---

[1] Convenția de la Akkerman încheiată la 7 octombrie 1826; *Akkerman* este orașul *Cetatea Albă*.

[2] Această măsură era bună cel puțin pentru că se limitau și astfel posibilitățile de abuzuri din partea Porții otomane.

[3] În textul francez: *la chenal (Thalweg)*.

[4] *...sur le teritoire valaque et moldave.*

Scanned with OKEN Scanner

[...][1]

În plus, Sublima Poartă, ținînd seama de toate calamitățile pe care le-au avut de îndurat Moldova și Valachia[2] și animată de un sentiment de omenie cu totul deosebit, consimte să-i scutească pe locuitorii acestor provincii pe o perioadă de doi ani, începînd din ziua în care principatele vor fi în întregime evacuate de trupele rusești, de plata impozitelor anuale vărsate în tezaurul său.

În sfîrșit, Sublima Poartă, dorind să asigure în toate chipurile viitoarea bunăstare a celor două principate, se angajează în mod solemn să confirme regulamentele administrative care, în timpul ocupării acestor două provincii de către armatele curții imperiale[3], au fost făcute potrivit dorinței exprimate de adunările formate din cei mai notabili locuitori ai țării[4] și care vor trebui pe viitor să servească drept baze pentru orînduirea internă a celor două provincii, bineînțeles în măsura în care numitele regulamente nu vor aduce nici un prejudiciu drepturilor de suveranitate ale Sublimei Porți.

[...][5]

Acte și documente relative la istoria renașcerii României. Publicate de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, Volumul I, București, 1900, pp. 321; 326; 328; text în franceză.

Relațiile internaționale ale României în documente. (1368—1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional, 1971, Editura politică, București, pp. 284—285; 285—286; 288.

[ISTORICUL FLORIAN AARON DESPRE NECESITATEA CUNOAȘTERII ISTORIEI PATRIEI]

Nimic nu poate fi la o națiie mai scump decît începutul său, numele ce-l poartă, pămîntul pe care lăcuește, starea întru care se află acum și grija de ceea ce poate să fie în vremea viitoare. La niște fii adevărați ai nației pe cari i-au ajutat natura și au priimit o creștere bună, încă nimic nu poate fi de mai mare interes decît cunoaștința de acele lucruri scumpe care fac ființa nației și pe a lor însuși. Oricare din-trînșii fie slujbaș obștesc, fie particular, din curiositate sau trebuință, de multe ori este adus la asfel de împrejurări ca să întrebe, să cerceteze și să caute cu tot dinadinsul după isvorul din care poate afla acele lucruri ce sînt de cea mai mare importanță atît pentru întreaga națiia sa, cît de multe ori și pentru sine singur. În

[1] Urmează, în același spirit, o seamă de prevederi, unele mai concrete.
[2] În timpul războiului ruso-turc din 1827—1829.
[3] Armatele curții imperiale rusești.
[4] Probabil prin însăși natura lui ca document diplomatic nu reflectă în privința semnalată adevărata complexitate a situației.
[5] Formula protocolară de încheiere; în continuare un succint **Act separat privitor la îndemnizațiile de comerț și de război și la evacuarea principatelor române, Moldova și Țara Românească.**

Scanned with OKEN Scanner

neastîmpărarea aceea grea în care se află oricare iubitor de adevăr fiu al naţiei, se înfăţişează ideea istoriei patriei, oglinda aceea magică a veacurilor trecute, icoana cea adevărată a vremii de acum, şi chiea cea de mare preţ, cu care se descude oarecum şi ascunsurile viitorului. Aceasta odihneşte, mulţumeşte şi mîngîe curiositatea sau trebuinţa tuturor celor ce se interesează a cunoaşte lucrurile acele nepreţuite ale naţiei; în-trînsa ca într-un hrisov sigur sînt scrise cu slove de aur drepturile unei naţii pentru începutul, numele şi pămîntul său; în-trînsa se află deosibitele acele întămplări şi împrejurări care au adus naţia la starea aceea de cultură sau de barbarie, de lumină sau de întunerec, de fericire sau de nefericire întru care se află; şi tot prin-trînsa poate cineva să îndrăsnească a pătrunde oarecum şi în întunericul viitorului, şi să se apropie cu ideea de soarta ce aşteaptă pe acea naţie.

Trebuinţa de o astfel de istorie este atît de pipăită şi atît de netăgăduită încît naţia fără istoria patriei este ca pierdută între celelalte naţii, streină chiar în pămîntul său, necunoscătoare de drumul pe care a umblat mai înainte şi rătăcită în calea pe care a apucat acum. Oricare altă naţie poate să-i zică cu desprețuire: „Începutul ce ai este necunoscut, numele ce porţi nu este al tău, nici pămîntul pe care lăcueşti; soarta ta aşa a fost ca să fii tot după cum eşti: leapădă-te de începutul tău, schimbă-ţi numele, sau priimeşte, pe acesta ce ţi-l dau eu, ridică-te şi du-te din pămîntul pe care lăcueşti căci nu este al tău, şi nu te mai munci în zadar căci tu nu poţi fi mai bine de cum eşti". Aceste vorbe pline de ruşine, de descurajare şi de dăsnădăjduire ca un trăsnet ar cădea asupra acelei naţii, i-ar fărîma toate legăturile, o ar nimici cu totul, şi atît începutul, numele şi pămîntul, cît şi toată fiinţa ei s-ar arunca în adîncul unei uitări vecinice. Întristarea, durerea, lacrămile, nimic nu o ar folosi: simpatia, mila, ajutorul, toate ar fi pentru dînsa închise. Plecînd în lumea cea largă, ducînd cu sine ruşinea sa, hula lumei şi suvenirul de nişte lucruri pierdute, naţia aceea numai cu lacrămile desnădejduirei s-ar măngîia; dar acestea nici o dată n-ar fi în stare de a-i întoarce nişte lucruri pierdute ce nici o dată nu poate zice că au fost ale sale dacă cu nimic nu le poate dovedi; atît e de mare trebuinţa şi importanţa istoriei patriei![1]

[...]

F. Aaron[2], **Idee repede de istoria prinţipatului Ţării Rumâneşti,** Tomul I, Bucureşti, 1835, pp. V-VII.

[*MIHAIL KOGĂLNICEANU DESPRE SEMNIFICAŢIA ISTORIEI NAŢIONALE*]

[...]

Ce interes mare trebuie să aibă istoria naţională pentru noi, îmi place a crede că şi d-voastră o înţelegeţi ca şi mine. Ea ne arată întîmplările, faptele strămoşilor noştri, care prin moştenire sînt şi a noastre. Inima mi se bate cînd aud rostind numele de Alexandru cel Bun, lui Ştefan cel Mare, lui Mihai Viteazul; dar, domnilor mei, şi nu mă ruşinez a vă zice că aceşti

[1] Textul este tipărit cu slove chirilice, primele cuvinte din titlu în litere latine.
[2] Florian Aaron

bărbați pentru mine sînt mai mult de cît Alexandru cel Mare, de cît Anibal, de cît Cesar; aceștii sînt eroii lumii, în loc că cei dintei sînt eroii patriei mele. Pentru mine bătălia de la Războieni are mai mare interes de cît lupta de la Termopile, și izbînzile de la Racova și de la Călugăreni îmi par mai strălucite decît acelea de la Maraton și Selamina, pentru că sînt cîștigate de către români. Chiar locurile patriei mele îmi apar mai plăcute, mai frumoase de cît locurile cele mai clasice. Suceava și Tîrgoviștea sînt pentru mine mai mult decît Sparta și Atena; Baia, un sat ca toate satele pentru străin, pentru român are mai mult preț de cît Corintul, pentru că în Baia, avanul rigă a Ungariei, Matei Corvinul, veteazul vetejilor, craiul crailor cum îi zicea Sixt IV, rănit de sabia moldovană, fu pus în fugă, și uită drumul patriei noastre.

Trebuința istoriei patriei ne este neapărată chiar pentru ocrotirea drepturilor noastre împotriva națiilor străine. Neavînd istorie, fiește care popor dușman[1] ne-ar putea zice cuvintele d-lui Aaron[2]: „Începutul ce ai este necunoscut, numele ce porți nu este al tău, nici pămîntul pe care lăcuiești; soarta ta așa a fost ca să fii tot după cum ești: leapădă-te de începutul tău, schimbă-ți numele sau primește pre acesta ce ți-l dau eu, ridică-te și du-te din pămîntul pe care lăcuești, căci nu este al tău, și nu te mai munci în zădar, căci tu nu poți fi mai bine de cum ești". Și în adevăr toate aceste cuvinte ni s-au zis de către străini; începutul nostru ni s-au tăgăduit, numele ni s-au prefăcut, pămîntul ni s-au sfîșiat, drepturile ni s-au călcat în picioare, numai pentru că n-am avut conștiința naționalității noastre, numai pentru că n-am avut pe ce să ne întemeiem și să ne apărăm drepturile[3].

Domnilor, cînd aș fi așa de norocit să dezvoltez mai mult în inima d-voastră interesul pentru istoria patriei, m-aș făli că am sporit în d-voastră iubirea către patrie, și că prin urmare am contribuit la păstrarea naționalității; căci ce poate mai mult să ne o păstreze de cît această istorie, care ne arată ce am fost, de unde am venit, ce sîntem, și ca regula de trei ne descopere și numărul necunoscut, ce avem să fim!

[...]

Mihail Kogălniceanu, **Cuvînt pentru deschiderea cursului de istorie națională în Academia Mihăileană rostit în 24 noiembrie 1843;** Iași, La Cantora Foaiei sătești, 1843, pp. 5—6.

Mihail Kogălniceanu, *Opere*, II, *Scrieri istorice*. Text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii, de Alexandru Zub, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976, p. 389.

---

[1] Mihail Kogălniceanu nu a avut, în acest loc, formularea cea mai bună; nu popoarele, națiunile între ele sînt dușmane.

[2] Florian Aaron (1805—1887), istoric, profesor la Academia Domnească „Sf. Sava", din București.

[3] În ultimele cuvinte ale acestui așa de interesant și frumos comentariu M. Kogălniceanu nu are deplină dreptate, căci, în fapt, românii au avut conștiința naționalității (am folosit aici termenul naționalitate într-un sens larg, dar, și special, adică indicînd originea, nașterea, proveniența, comunitatea în propria țară).

Scanned with OKEN Scanner

[NICOLAE BĂLCESCU DESPRE ÎNSEMNĂTATEA SCRIERII ISTORIEI NAȚIONALE ȘI ROLUL EI ÎN PREFACERILE SOCIALE]

O istorie adevărat națională ne lipsește. Ea zace încă supt praful hronicilor și documentelor contimpurane. Nimeni pînă acum nu s-a încercat s-o dezgroape. Toți cîți s-au îndeletnicit în scrierea istoriei nu ne-au dat decît biografia stăpînitorilor. Nimeni nu ne-au reprodus cu acurateță instituțiile soțiale, ideile, simtimentele, obiceiurile, comerțul și cultura intelectuală a vremilor trecute.

Cît de mare trebuință, însă, am avea de o asemenea istorie! Soarta părinților noștri a pregătit pe a noastră; instituțiile lor sînt baza instituțiilor noastre. Într-însa, mai cu seamă, am vedea că în acele veacuri ce le numim barbare părinții noștri adoptară niște instituții întemeiate pe niște principuri pe care publiciștii de acum a Europei luminate le găsesc ca cele mai raționale. Într-însa am vedea că drepturile sfinte ale omenirei au găsit totdeauna apărători într-această țară, că părinții noștri le-au cunoscut, le-au prețuit, s-au jărtfit pentru dînsele; dacă nu ni le-au lăsat întru toată întregimea lor, vina n-a fost a lor ci a grelelor împrejurări în care s-au aflat; căci ei se luptară vitejește și învinseră mai multe stavili decît am avea noi a întîmpina, dacă am avea inimă să urmăm pe pasurile lor. Dar a face un tot din amărunturile ce se află răspîndite în deosebitele uvrajuri și documente este o lucrare lungă și anevoie. Ea cere, pe lîngă alte calități, o răbdare, o erudiție și o agerime ce rar se pot întîlni într-un același om.

Mărturisesc că sînt departe de a lua dorința-mi pentru studiile istorice ca o dovadă de talent, că nu poci prin urmare a pretinde a fi istoricul țării mele. Prin această mică scriere, imperfectă în multe priviri, am vroit numai să arăt chipul și drumul ce ar trebui a să lua spre a scrie o istorie, încredințat fiind că, curînd sau tîrziu, se va rădica și între români un om care să aibă curajul și vrednicia să ia asupră-și această înaltă sarcină. Omul acela ar face cea mai mare slujbă patriei noastre. [...]

Nicolae Bălcescu, **Puterea armată și arta militară, de la întemeierea principatului Valahiei pînă acum.** Iași, 1848, pp. 5—7.

N. Bălcescu, *Opere*, I, *Scrieri istorice, politice și economice. 1844—1847. Texte, note și materiale*. Ediție critică de G. Zane și Elena G. Zane. Cu reproduceri după manuscrise și stampe. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București 1974, p. 45.

*

* *

Românii au trebuință astăzi să se întemeieze în patriotism și în curaj și să cîștige statornicie în caracter. Aceste rezultate credem că s-ar dobândi cînd ei ar avea o bună istorie națională, și cînd aceasta ar fi îndestul răspândită. Privind la acel șir de veacuri în care părinții noștri au trăit, și la chipul cu care ei s-au purtat în vieața lor soțială, noi am căuta să dobîndim virtuțile lor, și să ne ferim de greșelile în care au picat. Am părăsi, prin urmare, acel duh de partidă, și de ambiție mîrșavă. Am scăpa de acele temeri de nimic și d-acele nădejdi deșarte. Am dobîndi adevăratele prințipe,

Scanned with OKEN Scanner

care trebue să ne povățuiască în viața noastră soțială, ca să ne putem mîntui. Istoria încă ne ar arăta că părinții noștri se aflară în vremi cu mult mai grele decît acele în care ne aflăm noi acum. Călcați de la începutul lor de atîtea popoare barbare, *goți, huni, gepizi, avari, bulgari, pacinați, cumani, tătari*, înconjurați apoi de nații puternice, cum ungurii, polonii și turcii, care toate țintea a-i robi, ei își păstrară naționalitatea lor. O mînă providențială priveghiă asupră-le și îi strecură minunat din toate primejdiile. Aceasta ne va aduce să credem că o nație care în mijlocul atîtor nevoi și-a păstrat naționalitatea ei în curgere de 18 veacuri nu mai poate pieri. Această convincție apoi ne va face să avem mai multă încredere în viitor, și să lucrăm cu mai multă inimă la o reformă politică și soțială, care să ne facă vrednici a ne lua rangul ce ni se cuvine în marea familie a națiilor europene.

Dar ca o Istorie să poată aduce aceste foloase nu trebuie să fie numai ca un șir de oarecare întîmplări politice sau militare uscate, fără nici o coloare, fără nici un adevăr local; nu trebue să se ocupe numai de oarecare persoane privilegiate; dar să ne arate poporul român cu instituțiile, ideile, simtimentele și obiceiurile lui în deosebite veacuri.

Noi credem că o asemine Istorie este cu putință. Pentru aceasta socotim ca cei ce se ocupă cu Istoria noastră nu trebue a se ținea numai de ceea ce au lucrat și au zis istoricii noștri cei moderni, dar, tot într-o vreme, folosindu-se de adevăruri descoperite de dînșii, să meargă mai departe, să alerge la isvoarele originale, să caute și să adune toate daturile putiincioase, și atunci vor putea țese o bună Istorie.

[...]

Nicolae Bălcescu, **Cuvînt preliminariu despre izvoarele istoriei românilor;** *Magazin istoric pentru Dacia*, Tomul I, București, 1845, p. 1—2.

N. Bălcescu, *Opere*, I, *Scrieri istorice, politice și economice. 1844—1847, Texte, note și materiale*. Ediție critică de G. Zane și Elena G. Zane. Cu reproduceri după manuscrise și stampe, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1974, p. 95.

* * *

[...]

Să deschidem Istoriea, cartea de mărturie a veacurilor, și luminați de filosofia ei, vom vedea că de 18 veacuri națiea română n-a vegetat, n-a stat pe loc, ci a mers înainte transformîndu-se și luptîndu-se neîncetat pentru triumful binelui asupra răului, al spiritului asupra materiei, al dreptului asupra silei, pentru realisarea, atît în sînul său cît și în omenire, a dreptății și frăției, aceste doă temelii a ordinei absolute, perfecte, a ordinei dumnezeesci. [...]

Nicolae Bălcescu, **Mersul revoluției în istoria românilor. 16 septembrie 1850,** *România viitoare*, Paris, 1850, p. 7.

Scanned with OKEN Scanner

[NICOLAE BĂLCESCU DESPRE CARACTERUL NECESAR ŞI OBIECTIVELE REVOLUŢIEI DE LA 1848]

Nicolae Bălcescu; pictură în ulei de Gh. Tattarescu, Paris, 1851

Revoluţiea română de la 1848 n-a fost un fenomen neregulat, efemer, fără trecut şi viitor, fără altă causă decît voinţa întîmplătoare a unei minorităţi sau mişcarea generală europeană. Revoluţiea generală fu ocasia iar nu causa revoluţiei române. Causa ei se pierde în zilele veacurilor. Uneltitorii ei sînt 18 veacuri de trude, suferinţe şi lucrare a poporului român asupra lui însuşi. [...][1]

[...]

Revoluţiea de la 1848 caută a reîntregi pe român numai în drepturile sale de om şi de cetăţean, fără a căuta a-l reîntregi în drepturile sale de naţie. Întru aceasta ea se mărgini a cere ca Turcia să respecte vechile capitulaţii recunoscute şi întărite şi prin tratatul de la Adrianopol şi hatişeriful de la 1834. Ea ceru asemenea cu Rusiea să-şi păzească tractatele care recunosc autonomia şi independenţa administrativă a ţerii şi nesiluirea pămăntului ei, şi să se mărginească în rolul ei de chezaşă fără a se amesteca în treburile din lăuntru ale ţerii usurpînd titlul şi rolul de protectoare. Revoluţia de la 1848 nu era dar în drept împotrivitoare nici Porţii nici Rusiei, de vreme ce se mărginea a cere păzirea tractatelor fără a proclama un drept nou. Românii, în bună credinţa lor socoteau că aceste Puteri vor fi gata a păzi sfîncenia tractatelor, şi nu vor putea a le tăgădui reformarea legiuirilor potrivit dreptului lor de autonomie.

[...][2]

Revoluţia de la 1821 a strigat *dreptate* şi a vrut ca tot românul să fie liber şi egal, ca statul să se facă românesc. Ea fu o revoluţie democratică.

Revoluţia de la 1848 a vrut ca românul să fie nu numai liber dar şi *propietar* fără care libertatea şi egalitatea e minciună. Pentru aceea adaugă la devisa sa cuvîntul *frăţie*, această condiţie de căpetenie a programului social. Ea fu o revoluţie socială.

Revoluţia viitoare nu se mai poate mărgini a voi ca românii să fie liberi, egali, proprietari de pămănt şi de capital şi fraţi asoţiaţi la fapta unui progres comun. Ea nu se va mărgini a cere libertatea din lăuntru care e peste putinţă a dobîndi fără libertatea din afară, libertatea de supt domnirea streină, ci va cere unitatea şi libertatea naţională. Devisa ei va fi: *Dreptate, Frăţie, Unitate*. Ea va fi o revoluţie naţională.

---

[1] În continuare, N i c o l a e B ă l c e s c u evocă istoria celor „optsprezece veacuri de trude, suferinţe şi lucrare a poporului român asupra lui însuşi", şi revoluţia, premergătoare, de la 1821.

[2] Incursiune în istoria de veacuri a luptei românilor pentru neatîrnare şi independenţă, pentru afirmarea modernă, naţională.

Scanned with OKEN Scanner

Aceasta este calea ce va lua Revoluția Română în viitor.

Și numai atunci cînd resboiul sfînt va mântui națiea de apăsarea streinilor și o va reîntregi în libertatea și unitatea sa, adunarea poporului, *Constituianta*, va putea să realiseze în pace toate reformele politice și sociale de care el are nevoie și să constitueze domnirea democrației, domnirea poporului prin popor.

[...]

Nicolae Bălcescu, **Mersul revoluției în istoria românilor;** *România viitoare*, Paris, 1850, pp. 7; 12; 14.

[*PETIȚIA-PROCLAMAȚIE ADOPTATĂ DE ADUNAREA DE LA IAȘI DIN 28 MARTIE 1848*]

[...]

1) Sfînta păzire a Regulamentului[1], în tot cuprinsul său și fără nici o răstălmăcire.

2) Secarea corupției prin pravili înadins făcute și a abusurilor ce isvorăscî din acea corupție.

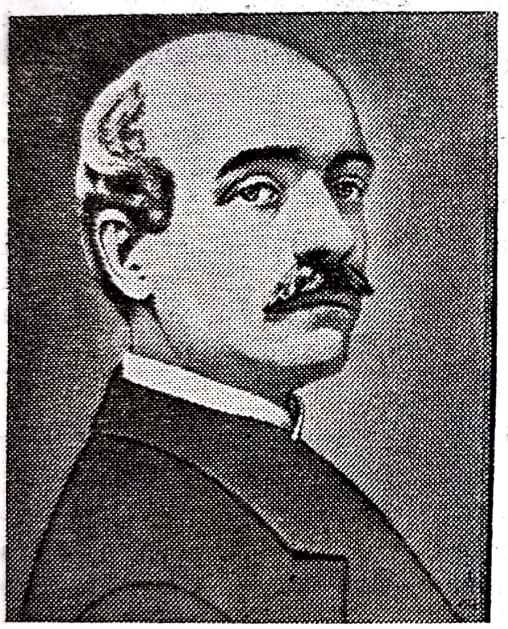

Vasile Alecsandri (1821—1890); din partea colectivului de militanți revoluționari, marele poet, a contribuit la redactarea Proclamației.

3) Siguranța personală, adecă nime să nu poată fi pedepsit decît pe temeiul legilor și în urmarea unei hotărîri judecătorești. Fieștecare arestuit să fie înfățoșat în vreme de 24 ceasuri dinaintea tribunalului competent.

4) Grabnică îmbunătățire a stării lăcuitorilor săteni atît în relația lor cu proprietarii moșielor, cît și în acelea cu Cărmuirea, precum conteriirea tuturor beilicurilor[2] supt numire de plată și celelalte.

5) Alcătuirea unei noă catagrafii, spre a scăpa de impilare pe toți nenorociței lăcuitori, care sînt astăzi asupriți prin măsurile catagrafiei trecute.

6) Mazilii[3] ruptași[4], ruptele[5] vistieriei și celelalte clasuri privilegiate să fie ocrotiți potrivit Regulamentului, și să nu mai fie întrebuințați în trebile particulare.

7) Privighetorii să se aleagă după glăsuirea Regulamentului, fără nici o înrăurire a Cărmuirii.

---

[1] Încă mai de mult s-a precizat că această primă preconizare a fost pusă mai mult ca pavăză împotriva pericolului intervenției țarismului rus Implicat în întocmirea Regulamentului Organic.

[2] Munci gratuite în folosul boierului, al stăpînirii.

[3] Scoși din dregătorii; însărcinați cu strîngerea birurilor.

[4] Care plăteau birul potrivit *ruptei*.

[5] Învoieli, înainte de a se depune o anumită muncă, indiferent de durata ei.

Scanned with OKEN Scanner

8) Reforma școalelor pe o temelie largă și națională spre răspîndirea luminărilor în tot poporul.

9) Desarmarea grabnică a arnăuților, și a altor ce s-au înarmat de Ocîrmuire, și închezășluirea lor pentru viitoru că nu vor mai fi pricină de turburare publică.

10) Rădicarea pedepselor trupești înjositoare caracterului de miliția națională, îmbunătățirea hranei sale, și mai ales dreapta înaintire în ranguri după merituri personale.

11) Militarii carii au slujit patriei, și carii au cîștigat recunoștiința obștească să fie scutiți de orice dăjdii cănd vor eși din slujbă.

12) Ministrii să aibă deplină libertate pravinilcească în lucrările lor, pentru ca să poarte toată răspunderea acestor lucrări.

13) Desființarea poșlinei[1], ca una ce este vătămătoare agriculturei și comerțului țărei.

14) Îmbunătățirea portului Galații, ca cel mai mare canal al înfloririi comerțului și agriculturei țărei.

15) Rădicarea morală și soțială a clerului.

16) Păzire cu sfințenie a legilor pe care se reazămă creditul public, și aceasta în privirea tuturor fără osebire pentru siguranța relațiilor comerțiale.

17) Informarea[2] unui tribunal de comerț în Iași; codul de comerț al Franței, consfințit de Regulament, să fie tălmăcit în limba țărei.

18) Banii de rezervă să fie întrebuințați în formarea unei bănci de scont pentru înlesnirea negutetorilor în înflorirea comerțului.

19) Hrana obștei de prin tărguri să fie supt cea mai de aproape îngrijire a stăpănirii, spre a nu se face mijloc de îmbogățire particulară.

20) Așezarea poliției tărgurilor pe principii de omenire în privirea nenoriciților arestați.

21) Liberarea tuturor arestanților în pricini politice atăt civile căt și militare; reîntoarcerea driturilor politice acelor cărora li s-au rădicat nedrept pentru asemine pricini.

22) Neștrămutarea din posturi a amploiaților vrednici și cinstiți și înaintarea lor în posturi potrivit Regulamentului, precum și sporirea lefilor lor, spre a le înlesni mijloace de o viețuire cinstită și neatîrnată.

23) Toți amploiații să fie răspunzători pentru faptele lor în lucrările slujbelor.

24) Înființarea unui banc național[3] pe cel mai sigur temeiu.

25) Grabnicele forme de îmbunătățiri ale condicei criminale, a procedurei și a sistemului pedepsitor.

26) Împărțire dreaptă și potrivit Regulamentului a banilor pensiilor și îndreptarea abuzurilor ce s-au introdus în împărțirea acestor bani.

27) Ofisurile slobozite pînă acum de Ocărmuire în ramul judecătorescu și administrativ să se supuă voturilor Obștești Adunări, și de acum să se conteniască de a se slobozi asemine ofisuri, fără a fi cercetate de Adunare.

28) Seanțele tribunalelor să fie publice.

29) Seanțele Obștescii Adunări să fie publice. Ținerea rănduielei în sinul ei să atărne de însăși Adunarea, iar nu de Vornicia de aprozi potrivit Regulamentului.

30) Fiecare pămîntean să aibă dreptul de a adresa jalubă Obștești Adunări.

---

[1] Taxă, vamă; taxă vamală.
[2] Formarea
[3] Este vorba de: înființarea unei Bănci Naționale.

Scanned with OKEN Scanner

31) Deputații să nu poată fi în slujbă, să nu poată primi nici ranguri, nici mulțămire bănească în vremea deputăției lor.

32) Chipul ce s-a întrebuințat la alegerile deputaților fiind înpotriva legilor, și în urmare și Obștească Adunare de astăzi fiind rodul acestui chip, nu insuflă nici o încredere a obștei, deci această Adunare să se desființeză și îndată să se înjghebe o noă Cameră fără nici o înrăurire asupra alegătorilor din partea Cărmuirii, pentru ca acea Cameră să fie adevărată representație a nației și adevărată închizășluire a fericirii patriei.

33) Pe temeiul art. 57 din Regulament, Camera să aibă dreptul de a face Domnului punere înainte a tot felul de lucruri privitor la folosulu obștescu.

34) Rădicarea censurei în privirea tuturor trebilor și a intereselor din lăuntrul țărei.

35) Informare[1] grabnică a unei guardii cetățene prin toate târgurile țărei, alcătuită atăt de români, căt și de străini proprietari.

[...][2]

Gazeta de Transilvania, anul XI, nr. 30, din 12 aprilie 1848, pp. 125—126.

[*PROCLAMAȚIA*[3] *REVOLUȚIEI DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ PREZENTATĂ LA 9 IUNIE 1848*]

[...][4]

Pe scurt, popolul român, recapitulînd, decretă:

1. Indipendența sa administrativă și legislativă pe temeiul tractatelor lui Mircea și Vlad V[5]., și neamestec al nici unei Puteri din afară în cele din întru ale sale.

2. Egalitatea drepturilor politice.

3. Contribuție generală.

4 Adunanță generală compusă de representanți ai tutulor stărilor soțietății.

5. Domnul responsabil ales pe cîte cinci ani și căutat în toate stările soțietății.

6. Împuținarea listei civile — aridicarea de orice mijloc de corumpere.

7. Responsabilitate ministrilor și a tutulor fonctionarilor în fonctia ce ocupă.

8. Libertatea absolută a tiparului.

9. Orice recompensă să viie de la patrie, prin reprezentanții sei, iar nu de la domn.

10. Dreptul fiecărui județ de a-și alege dregătorii săi, drept care purcede din dreptul popolului întreg de a-și alege domnul.

11. Gvardie națională.

---

[1] Formarea

[2] Urmează semnăturile.

[3] Documentul original, sub formă de foaie volantă, se află la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, F.V. 106.

[4] Înainte de prevederile concrete, rezumate, ale programului, este ampla pledoarie explicativă făcută de Ioan Heliade Rădulescu.

[5] *V*, prescurtarea de la *voievod;* în acest enunț vedem încă o expresie a conștiinței că s-au încheiat capitulații între țările române și Imperiul otoman.

Scanned with OKEN Scanner

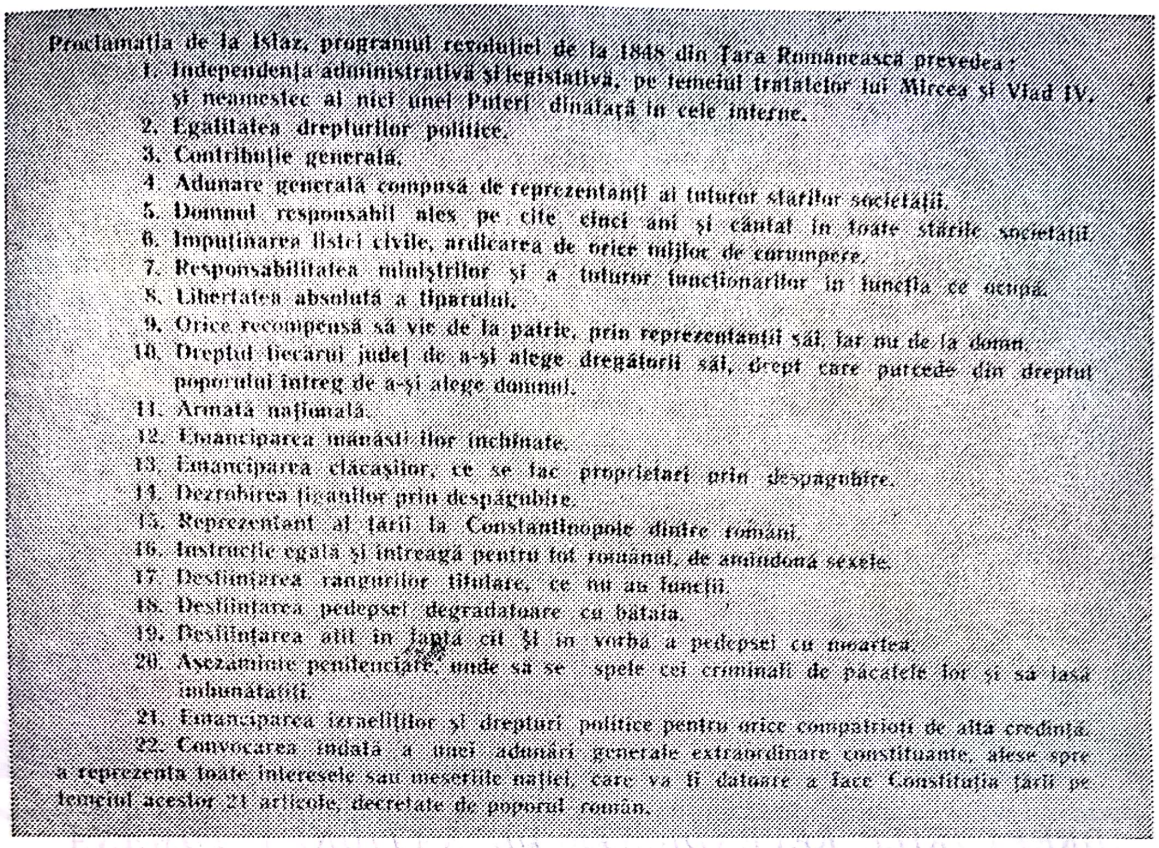

Proclamația de la Islaz, programul revoluției de la 1848 din Țara Românească prevedea:

1. Independența administrativă și legislativă, pe temeiul tratatelor lui Mircea și Vlad IV, și neamestec al nici unei Puteri dinafară în cele interne.
2. Egalitatea drepturilor politice.
3. Contribuție generală.
4. Adunare generală compusă de reprezentanți ai tuturor stărilor societății.
5. Domnul responsabil ales pe cîte cinci ani și cântat în toate stările societății.
6. Impuținarea listei civile, ardicarea de orice mijloc de corumpere.
7. Responsabilitatea miniștrilor și a tuturor funcționarilor în funcția ce ocupă.
8. Libertatea absolută a tiparului.
9. Orice recompensă să vie de la patrie, prin reprezentanții săi, iar nu de la domn.
10. Dreptul fiecărui județ de a-și alege dregătorii săi, drept care purcede din dreptul poporului întreg de a-și alege domnul.
11. Armată națională.
12. Emanciparea mănăstirilor închinate.
13. Emanciparea clăcașilor, ce se fac proprietari prin despăgubire.
14. Desrobirea țiganilor prin despăgubire.
15. Representant al țării la Constantinopole dintre români.
16. Instrucție egală și întreagă pentru tot românul de amîndouă sexele.
17. Desființarea rangurilor titulare, ce nu au funcții.
18. Desființarea pedepsei degradatoare cu bătaia.
19. Desființarea atît în faptă cît și în vorbă a pedepsei cu moartea.
20. Așezăminte penitențiare, unde să se spele cei criminali de păcatele lor și să iasă îmbunătățiți.
21. Emanciparea israeliților și drepturi politice pentru orice compatrioți de altă credință.
22. Convocarea îndată a unei adunări generale extraordinare constituante, alese spre a representa toate interesele sau meseriile nației, care va fi datoare a face Constituția țării pe temeiul acestor 21 articole, decretate de poporul român.

Proclamația de la Islaz, din 9 iunie 1848, tipărită sub formă de manifest

12. Emancipația mănăstirilor închinate.
13. Emancipația clăcașilor, ce se fac proprietari prin despăgubire.
14. Desrobirea țiganilor prin despăgubire.
15. Representant al țării la Constantinopole dintre români.
16. Instrucție egală și întreagă pentru tot românul de amîndouă sexele.
17. Desființarea rangurilor titulare ce nu au funcții.
18. Desființarea pedepsei degrădătoare cu bătaiea.
19. Desființarea atît în faptă cît și în vorbă a pedepsei cu moartea.
20. Așezăminte penitențiare, unde să se spele cei criminali de păcatele lor și să easă îmbunătățiți.
21. Emancipația israeliților și drepturi politice pentru orice compatrioți de altă credință.
22. Convocare îndată a unei Adunanțe generale estraordinare constituante alese, spre a representa toate interesele sau meseriile nației, care va fi datoare a face constituția țării pe temeiul acestor 21 articole, decretate de popolul român.

[...][1]

Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente, publicate cu ajutorul comitetului pentru rădicarea monumentului lui Ioan C. Brătianu, Tomul I, *1821—1848 iunie 20*, Bucuresci, 1902, pp. 495—496.

[1] Urmează explicații de principii și apeluri către popor de a sprijini mișcarea revoluționară.

Scanned with OKEN Scanner

[SCRISOAREA[1] LUI EFTIMIE MURGU DIN 8/20 IULIE 1848 CĂTRE NICOLAE BĂLCESCU, SALUTÎND SUCCESUL REVOLUȚIEI LA BUCUREȘTI]

[...]

Eu, frate! se știi că am plîns de bucurie, cînd am luat știre despre triumful libertății în România; — și cu nerăbdare aștept ca eu, carele după cum știi, ca rob eșind din acea țieară, pentru că i-am vrut desrobirea, și carele tot din pricina aceasta earăși am picat în robie amară, acum, ca om slobod, se ved în România slobodă și se mă bucur de fericirea fraților mei, carii mai de mult ar fi meritat această soartă. Eu, cu toate că mă aflu foarte ocupat, dar îndată ce se va închide adunarea țierii, — măcar numai pre o zi — voi să vin să ne vedem, că mi-i dor de frații mei, — și me voiu bucura putend vedea pre acei bărbați — carii n-au pregetat a se jertfi pentru obștească fericire a poporului și a țierii.

[...]

Transilvania, Brașov, anul X, nr. 16, din 15 august 1877, p. 184. Eftimie Murgu, *Scrieri*. Ediție îngrijită cu o introducere și note de I.D. Suciu, 1969, Editura pentru literatură, [București], pp. 452—453.

[DREPTURILE REVENDICATE DE NAȚIUNEA ROMÂNĂ ÎN PETIȚIA ADOPTATĂ DE ADUNAREA DE LA BLAJ, DIN 3 MAI 1848]

[...]

1. Națiunea română răzimată pe principiul libertății, egalității și fraternității pretinde independința sa națională, în respectul politic, ca să figureze în numele său ca națiune română, să-și aibă representanții săi la dieta țării în proporțiune cu numerul său, să-și aibă dregătorii săi în toate ramurile administrative, judecătorești și militare în aceeași proporțiune, să se servească cu limba sa în toate trebile ce se ating la dănsa, atăt în legislățiune cît și în administrățiune. Ea pretinde pe tot anul o adunare națională generală. [...]*[2]

2. Națiunea română pretinde că beserica română fără distincțiune de confesiune să fie și se remănă liberă, independintă de la ori care altă biserică, egală în drepturi și foloase cu celelalte biserici ale Transilvaniei. Ea cere restabilirea mitropoliei române și a sinodului general anual după vechiul drept, în care sinod să fie deputați bisericești și mirenești. În acelaș sinod să se aleagă și episcopii românesci liber prin majoritatea voturilor fără candidațiie. [...]*

3. Națiunea română ajungînd la constiința drepturilor individuale, cere fără întărziere desființarea de iobăgie fără nici o despăgubire din partea țăranilor iobagi atăt în comitate căt și în districte, scaune sau granițe militare. Ea cere totdeodată și desființarea dijmelor ca a unui mijloc de contribuire împedicatoriu economiei.

---

[1] Scrisoarea trimisă din Pesta.

[2] Aici, și în alte locuri unde este acest semn, în textul petiției au fost adăugate propuneri făcute atunci pentru a concretiza.

Scanned with OKEN Scanner

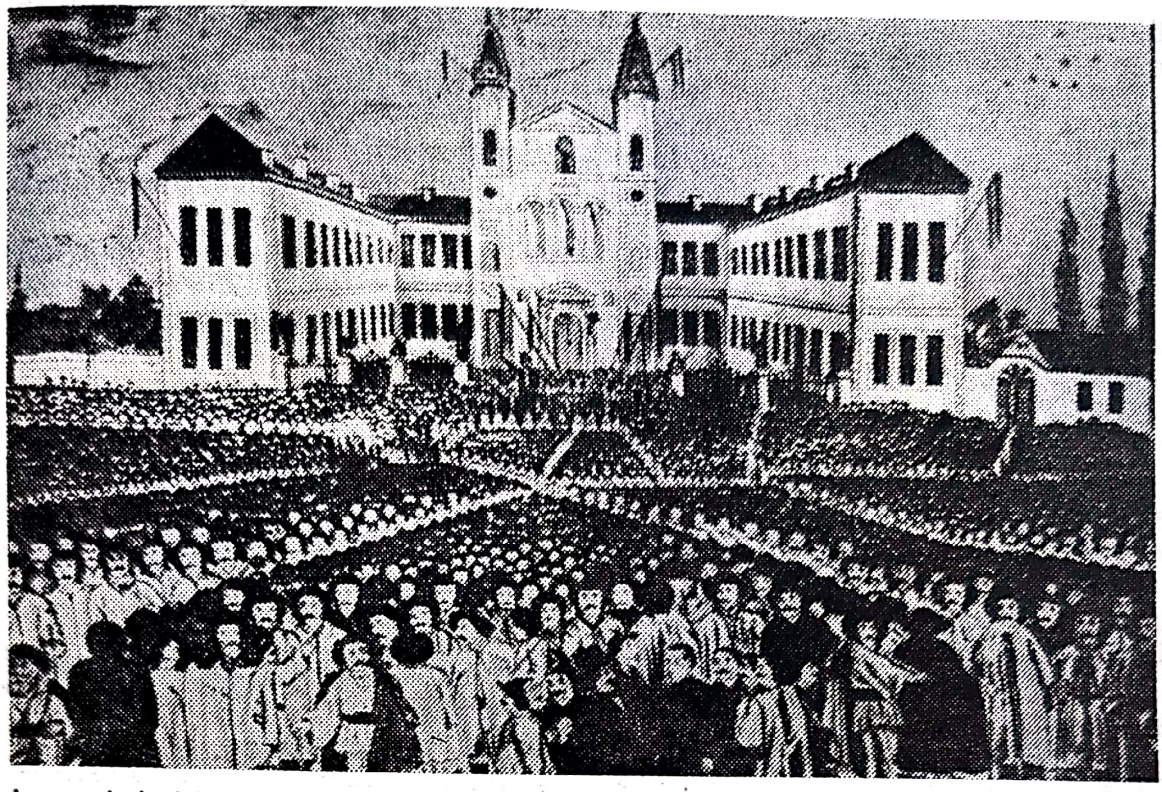

Aspect de la Adunarea națională de la Blaj, din 3/15 mai 1848; după o pictură contemporană

4. Națiunea română poftește libertatea industrială și comercială cu radicarea țehurilor[1] și a privilegiurilor și a tuturor pedecelor și stavelelor cu țările convecine, de care se ține desființarea vămilor la graniță.

5. Națiunea română poftește ca dajdea ce s-a pus de la un timp încoace asupra vitelor care din pricina strimtorii hotărelor gremiale[2] se o țin și pasc în țerile vecine cu mari chieltuieli și nespusă greutate și însuși cu periculul vieței, ca o vederată pedecă a industriei și a comerciului activ, să se șteargă cu totul, și tractatele care s-au încheiat între Înalta Casă Austriacă, Poarta Otomană și Principatele Române pentru economia vitelor să se păziască cu toată scumpătea.

6. Națiunea română cere desființarea dijmei adică a zecimelei (Zehend)[3] metalelor create în patria aceasta, care zeciuială e o adevărată pedecă pentru lucrarea minelor. La toți proprietarii de fodine[4] să li se dea acelaș drept în privința măsurei hotarului fodinei.

7. Națiunea română cere libertatea de a vorbi, de a scrie și a tipări fără nici o censură, prin urmare pretinde libertatea tipariului pentru orice publicare de cărți, de jurnale și de altele, fără sarcina cea grea a cauțiunii, care se nu se ceară nici de la jurnaliști, nici de la tipografi.

8. Națiunea română cere asigurarea libertății personale; niminea să nu se poată prinde supt vreun pretest politic. Cu acestea din npreună cere

---

[1] Măsuri care stînjenesc; a țehni = a zăpăci, a năuci, a ameți.
[2] De la *gremiu* = brațe; cuprinsul brațelor; deci: înconjurate, strînse, limitate.
[3] Explicație pin cuvînt german.
[4] Proprietari de mine.

libertatea adunărilor ca oamenii să nu cadă la nici un prepus[1] dacă se adună numai ca să vorbiască şi se se înţeleagă în pace.

9. Naţiunea română cere tribunale de juraţi (Jurge)[2] cu publicitate în care procesele se se facă verbale.

10. Naţiunea română cere înarmarea poporului, sau gardă naţională spre apărarea ţărei în lăuntru şi din afară. Miliţia română să-şi aibă ofiţerii săi români [...][3].

11. Naţiunea română cere denumirea unei comisiuni mixte compusă din români şi alte naţiuni transilvane pentru cercetarea causelor de meziune ale moşiilor, şi pădurilor, de ocuparea pămentului comun şi a sesiunilor colonicale, şi altele cîte se ţin de categoria aceasta.

12. Naţiunea română cer⟨e⟩ dotarea clerului român întreg din casa statului, în tocma cu clerurile celorlalte naţiuni.

13. Naţiunea română cere înfiinţarea şcoalelor române pe la toate satele şi oraşele, a gimnasiilor române, a institutelor militare şi tehnice şi a seminarelor preoţiesci, precum şi a unei universităţi române dotate din casa statului în proporţiunea poporului contribuent, în dreptul deplin de a-şi alege directori şi profesori şi de a-şi sistemisa învăţăturile după un plan scolastic şi cu libertate de a învăţa (docere[4]).

14. Naţiunea română pretinde purtarea comună a sarcinilor publice după starea şi averea fiecăruia, şi ştergerea privilegiurilor.

15. Naţiunea română poftește ca să se facă constituţiune noaă pentru Transilvania prin o adunare constituentă din naţiunile ţărei care constituţiune să se întemeieze pe principiile dreptăţii, libertăţii, egalităţii şi fraternităţii, să lucrezie codici noă de legi civile, ciminale, comerciale, şcl. tot după acelea principii.

16. Naţiunea română cere ca conlocuitoarele naţiuni nicidecum să nu ia la desbatere causa uniunii Transilvaniei cu Ungaria, pănă cănd naţiunea română nu va fi naţiune constitută şi organisată cu vot deliberativ şi decisiv, representantă în camera legislativă; iar din contră, dacă dieta Transilvaniei ar voi totuş a se slobozi la pertractarea aceleiaş uniuni de noi fără noi, atunci naţiunea română protestează cu solenitate.

Foaie pentru minte, limbă şi literatură, nr. 20, din 17 mai 1848, pp. 153—155.

[*RELATARE A LUI NICOLAE BĂLCESCU DESPRE SEMNIFICAŢIA LOZINCII* VREM SĂ NE UNIM CU ŢARA, *PRONUNŢATĂ LA ADUNAREA NAŢIONALĂ DIN 1848 DE LA BLAJ*]

[...]

Dzi de 15 maiu (1848)! Dzi de lumină, de libertate şi de mărire română, te pomenim şi te serbăm cu drag! Tu minunaşi lumea şi-i arătaşi că naţia română e matoră, vrednică de libertate şi d-a intra în frăţia cea mare a naţiilor. În analele române altă dzi nu strelucesce mai frumos decît tine şi cea asemenea-ţi,

[1] Bănuială
[2] Explicaţie prin cuvînt german.
[3] A se vedea nota 2 de la p. 236.
[4] Explicaţie prin cuvînt latin.

Scanned with OKEN Scanner

sora ta iubită, dziăa de 11 iunie (1848) a poporului din Bucuresci. Te pomenim şi te serbăm cu drag, o dzi măreaţă! căci întiaşi dată audzirăm atunci un popor întreg respundzînd celor ce-i vorbea de Unirea Ardealului cu Ungaria, prin această strigare: *„Noi vrem să ne unim cu Ţeara!"*[1]. Minunată deştăinuire a lui Dumnedzeu, care, în dzile aşa mari de serbătoare populară, vorbesce d-a dreptul în inimile aleşilor sei, şi numai poporul şi poeţii, aceşti fii ai inspiraţiei divine, avură la 1848 consciinţa întîmplărilor viitoare, numai ei cetiră şi deştăinuiră aceea ce era scris în fundul inimii fiecărui român: *mintuirea de orice domnire străină prin unitatea naţională.*

[...]

Aci, cetăţeni, daţi-mi voe a ve aduce aminte că revoluţionarii de la 1848, din Ţeara-Românească, deşi credzură că trebue a urma după pilda ardelenilor şi că împrejurările politice nu-i eartă a pune din început în programa lor chestia unităţii naţionale, dar n-au perdut un minut din vedere solidaritatea ce îi leagă cu toate rămurile naţiei române. Ei au apărat şi s-au luptat deopotrivă pentru drepturile Moldovei ca şi pentru ale Ţeri-Românesci, şi atît înainte, în vreme, cît şi dupe Revoluţia de la iunie 1848, ei mereu au apărat şi apără încă, înaintea ungurilor şi a Europei întregi, drepturile românilor din Ardeal, Banat şi Ungaria. [...]

Astfel am văzut eu, cetăţeni, Revoluţia Română din Ardeal, cu simţimentele ei naţionale, cu faptele ei măreţe şi eroice, cu greşalele şi cu vinele ei. Dar dziua de la 15 mai (1848) remîne frumoasă şi luminoasă, neatinsă şi curată de ori ce ecces şi greşală. Daţi-mi voie, cetăţeni, a închina la această dzi în care poporul român adunat la Blaj în *Cîmpul Libertăţii*, strigă: *„Noi vrem să ne unim cu Ţeara!*

Discursul cetăţeanului Bălcescu[2]; *Junimea română*, numărul I, 1851, nr. 2, pp. 12, 13, 13.

[*STEPHAN LUDWIG ROTH DESPRE ADUNAREA NAŢIONALĂ A ROMÂNILOR DE LA BLAJ, DIN 3/15 MAI 1848*]

În titlul acestui articol[3], care în continuare se va ocupa de întreaga adunare a poporului de la Blaj, m-am servit de expresia românii[4]. Acest lucru îl fac dintr-un simţămînt frăţesc faţă de acest popor mult promiţător al pa-

[1] Supt acest cuvînt *Ţeara*, ardelenii arăt ţeara Românească. Eu n-am avut norocire a me afla la Blaj în dziua de 15 maiu (1848), dar mai mulţi români din Ardeal ce se aflară me asigurară despre această strigare a poporului (notă a lui Nicolae Bălcescu).

[2] Alexandru Odobescu, republicînd textul, cu foarte mici deosebiri, în *Revista Română*, anul II, 1862, pp. 588—594, i-a dat titlul, devenit încetăţenit, **Mişcarea românilor din Ardeal la 1848.**

[3] Articolul se intitulează: **Die Volksversammlung der Romanen im Blasendorf, am 15/3. Mai 1848. Romanen.**

[4] În textul german: *Romanen.*

Scanned with OKEN Scanner

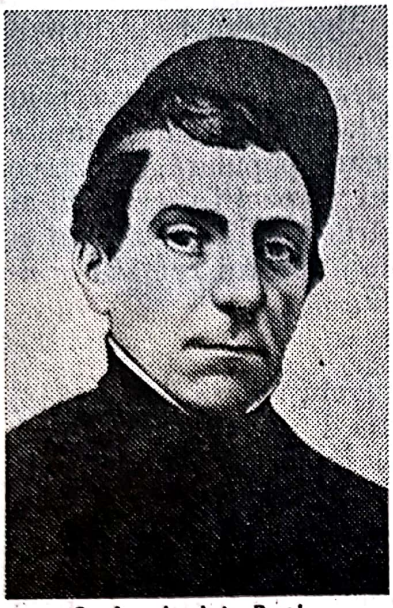

Ștefan Ludvig Roth
(1796—1849)

triei noastre[1] și ca urmare a unui deziderat și hotărîre publică unanimă a acestei măreţe adunări populare. Ei au declarat că termenii olah, vlah, bloch și valach nu le convin, că le socotesc drept o ocară și o rușine, și au cerut ca de acum înainte și pentru totdeauna să nu mai fie numiţi altfel decît *români*[2] căci numai această denumire arată cu adevărat și pe bună dreptate originea, graiul și istoria lor. Așadar, dacă nu avem intenţia să-i iritǎm și să-i jignim, atunci fiecare confrate va face cu plăcere pe voie celuilalt. Dacă fiecare individ are dreptul să arate celorlalţi cum dorește să fie numit, de ce n-ar avea acest drept un popor întreg? Marea mulţime care s-a adunat acolo avea, ce-i drept, mai mult dorinţa să afle în sfîrșit eliberarea de robotă, dar fiecărui om care a umblat cît de cît într-o școală i-a încolţit îndată și nădejdea că naţionalitatea proclamată să fie trainică; pînă la urmă, ideea de naţionalitate era atît de înrădăcinată în inimile tuturor, încît ea nu va mai putea fi vreodată stîrpită. Mulţimea îmbrăţișa acest crez, al naţionalităţii, atît de călduros, strîngîndu-l la inima ei entuziastă, ca și stegarul rănit pe cîmpul de luptă care, simţind apropierea morţii, se înfășoară în drapel; dacă cu viaţa nu-l mai poate apăra, cel puţin să-l acopere cu trupul, atunci cînd va cădea. Acest sentiment puternic de a trăi și a muri pentru naţionalitatea lor l-au exteriorizat și l-au consfinţit cu numele de român; și unde este puterea care să le poată lua această naţionalitate, unde se află dreptul care ar putea să le-o conteste? [...][3]

Stephan Ludwig Roth, **Die Volksversammlung der Romanen in Blasendorf, am 15/3 Mai 1848. Romanen;** *Transilvania*, Sibiu, nr. 48, din 16 iunie 1848.

Stephan Ludwig Roth, *Viaţa și opera*. Ediţia bilingvă. Studiu introductiv și alegerea textelor de Carol Göllner. Prefaţă de Vasile Maciu, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1966, pp. 113—114; text german, pp. 282—283.

---

[1] Avea în vedere situaţia statală a momentului; Principatul Transilvaniei, inclus în Imperiul habsburgic.

[2] În textul german: *Romanen.*

[3] Este semnificativă și opinia lui Ștefan Ludwig Roth despre caracterul firesc al întrebuinţării limbii române în Transilvania: „Nu văd nevoia de a impune o limbă oficială a ţării. Nu este nici limba germană, nici cea maghiară, ci este limba română! Oricît ne-am suci și ne-am învîrti noi, naţiunile reprezentate în Dietă, nu puteau schimba nimic. Asta este realitatea." (*op.cit.*, p. 101).

Scanned with OKEN Scanner

PRINȚIPIILE NOASTRE PENTRU REFORMAREA PATRIEI[1]

1 Desființarea boerescului și a ori ce alte dări ale lăcuitorilor săteni către proprietari.

2 Rădicarea beilicurilor, a lucrului șoselilor și a tuturor impovărărilor fără plată către stăpînire.

3 Împroprietărirea lăcuitorilor săteni fără nici o rescumpărare din partea lor.

4 Nimicirea tuturor privilegiilor și prin urmare: deopotriva purtare a sarcinilor statului de către tot poporul în deobștie, precum și deopotriva împărtășire a lui la toate driturile politice și țivile.

5 Întemeierea instituțiilor țării pe prințipiile de libertate, de egalitate și de frățietate, dezvoltate în toată întinderea lor.

6 Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatîrnat românesc.

12/24 mai 1848 Brașău[2]

[...][3]

Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova, București, 1960, p. 226.

DORINȚELE PARTIDEI NAȚIONALE

[...][4]

Pe lîngă toate aceste radicale instituții singurele care ne potu regenera patria, apoi partida națională mai propune una ca cununa tuturor, ca cheia boltei fără care s-ar prăbuși tot edificiul național: aceasta este **Unirea Moldovii cu țeara Românească,** pe temeiul punturilor de mai sus, și care se vor putea modifica de către Adunarea Obștească Constituantă a ămbelor țări unite; o *unire* dorită de veacuri de toți românii cei mai însemnați, a ămîndouror principatelor, o *unire* pe care, după spiritul timpurilor, cu armele în mănă au vroit să o săvărșească Ștefan cel Mare și Mihail Viteazul, carele și ajunse a se intitula *Cu mila lui Dumnezeu domn, Țerii Românești, a Moldovii și a Ardealului.* Pregiudețele veacului și intrigele străinilor pînă acum au stavilat această unire. Astăzi însă împregiurările ne sînt mai favorabile ca să putem realisa aceea ce stramoșilor noștri le au fost cu putință numai de a dori. [...][5]

Dorințele partidei naționale în Moldova, [Cernăuți], avgust 1848, pp. 46—47.

---

[1] Program întocmit la 12/24 mai 1848, la Brașov, de către revoluționarii de la Iași refugiați peste Carpați; originalul, la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca, mss. 152; în facsimil publicat prima dată de G h. U n g u r e a n u, **Familia Sion,** Iași. 1936.

[2] Brașov

[3] Urmează semnăturile.

[4] M i h a i l K o g ă l n i c e a n u, a comentat, în mod amplu, punctele Petiției-proclamație din martie 1848 de la Iași, insistînd pe revenirea libertăților și drepturilor care au fost, această revenire fiind o cale de progres față de starea rea a momentului în care scria noul document.

[5] Text tipărit cu slove chirilice.

Scanned with OKEN Scanner

[NICOLAE BĂLCESCU DESPRE REZISTENȚA REVOLUȚIONARĂ A ROMÂNILOR ÎN MUNȚII APUSENI, DIN 1848—1849, CONDUȘI DE AVRAM IANCU]

Avram Iancu; (1824—1872); pictură contemporană de Barbu Iscovescu

[...] În acea vreme, cînd inima-mi era sdrobită, căci din toate părțile vedeam naționalitatea română călcată și strivită de dușmanii străini, fusei fericit a găsi acolo, pe acele piscuri uriașe, pe d-asupra norilor, o naționalitate și o viață românească înfocată și puternică. Cu ce entuziasmu freneticu fuseiu aclamat și binecuvintat de toți acei țerani cîndu le spusei că am venit să le aduc urări de noroc și isbîndă din partea fraților lor din țeară minunați de vitejia lor! În ce tăcere adîncă me ccoliau și me ascultau ei cînd le vorbeam de puterea nației române, de numerul ei, de întinderea pămîntului ce-i a dat Dumnedzeu și de ursitele cele mărețe, ce o asceaptă în viitor! Seara, după ce toată dziua strejuiau potecele, se hîrțuiau și se luptau cu dușmanul, îi vedeai adunați, trîmbe, trîmbe pe lîngă focuri, care povestind întîmplările dzilei și acele trecute, care dzicînd din fluere, buciume și cimpoiu. Cît colo o altă trîmbă din cei mai juni învățînd și întrebîndu-se dialogul românisat din cartea: *Paroles d'un Croyant*[1] a lui *Lamennais*[2]: *„June Soldat, unde mergi?"*. Apoi cu toții, juni, bărbați și bătreni, se puneau de făcea să resune văile munților de cîntări de vitezie și de naționalitate, mai cu seamă de acea puternică și frumoasă marseilesă, a domnului Mureșanul: *„Deșteaptă-te Române"* pe care o cîntau chiar în mijlocul focurilor și a urletelor tunurilor și siliseră și pe unguri a o nvăța, ș-a o cînta în bătae dinpreună cu dînșii. Generalii acestei oaste țerenesci ereau nisce preoți și nisce tineri abia eșiți din școalele de teologie, filosofie și jurisprudență. Ei nu puseseră pînă atunci mîna pe o armă cînd nevoia îi sili a se face generali ș-a cîștiga bătălii. Lipsiți de cunoșcințe și de principe de artă militară, ei le inventară. Am vezut cu mirare cum ei dibuiseră adevăratele principe ale resboiului și cum simțiră importența posițiilor naturale și folosul ce sciură trage din orice localitate.

[...]

Discursul cetățeanului Bălcescu[3], *Junimea română*, numărul I, 1851, nr. 2, p. 13.

---

[1] **Cuvintele unui credincios**, 1834.

[2] Félicité Robert de Lamennais, scriitor francez, 1782—1854.

[3] După cum am notat și la p. 239, Alexandru Odobescu, republicînd textul în 1862, i-a dat titlul **Mișcarea românilor din Ardeal 1848.**

[ION IONESCU DE LA BRAD DESPRE SEMNIFICAȚIA EMANCIPĂRII CLĂCAȘILOR ÎN CONCEPȚIA BOIERILOR ȘI ÎN CONCEPȚIA CLĂCAȘILOR ÎNSIȘI]

[...]

De la moși și strămoși locuitorii au moștenit dreptul de a se hrăni pe moșiile pe care se află așezați. Acest drept nestrămutat și vecinic s-a păstrat pînă astăzi, nu numai în obiceiuri, dar chiar în Regulament[1], la articolul 144, fața 64, ediția din 1832 în București „... se va împărți toată întinderea moșiei în trei părți de o potrivă, din care două se vor da pe seama locuitorilor și o parte se va păstra pe seama proprietarilor". De această șerbire a proprietății caută proprietarii să se libereze, și în loc să zică: cerem emancipația proprietății noastre, zic: voim emancipația clăcașilor: și solicitați de liberali de a emancipa pe clăcași, ei îi emancipează, însă în faptă ei își emancipează proprietatea lor; și liberalii dobîndind aceasta, nu numai că nu sporesc întru nimic îmbunătățirea soartei clăcașilor, dar le nimicesc și dreptul ce au de a se hrăni pe moșie, un drept pe care proprietarii întotdauna au căutat a-l nimici, precum se vede aceasta în Regulamentul ediția din 1847, tipărită la Karkaleki[2], unde în locul principiului împărțirii pămîntului se declară libertatea atît a muncii cît și a pămîntului. În ediția de la 1832, mai înainte de a fi volnici sătenii să se mute de pe o moșie îngustă, din trei părți ale moșiei se da două părți clăcașilor după obiceiul vechi; iar în ediția din 1847, fața 85, art. 144 se zice numai că este volnic a-și muta locuința, fiind el stăpîn pe munca sa, precum proprietarul este stăpîn pe moșia sa, opiniune ce sprijinește în Moldova prințul Grigorie Sturdza. Liberalii carii doresc emancipația clăcașilor cer totdeodată și împroprietărirea lor prin răscumpărare, căci și deputații săteni au sfințit dreptul proprietății, însă, dacă li se va da și lor un petic de pămînt pentru hrana lor și a vitelor lor. Acesta este glasul clăcașilor. Liberalii ce nu aud glasul acesta, ce nu au mandatul clăcașilor, ce nu au străbătut dreptul clăcașilor, se roagă de proprietari de a emancipa pe clăcași, iar proprietarii toți, dorind această emancipație, se pleacă de a face, prin urmare de a sfinți ediția din 1847 a Regulamentului. În numele dreptului ce au clăcașii asupra moșiei protestez înpotriva uniunii ce caută a se face de liberalii degenerați[3] ai Constituției cu liberalii degenerați ai Regulamentului din 1832.

Emancipația clăcașului este în folosul proprietarului și în paguba clăcașului, aceasta o voi dovedi. Iară emancipația clăcașului și împroprietărirea lui este în folosul ambelor părți.

Pruncul român, nr. 36, din 4 septembrie 1848, pp. 145—146. *Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente publicate cu ajutorul comitetului pentru rădicarea monumentului lui Ioan C. Brătianu, Tomul IV. 1848 august, 31 — 1848 octombrie 3.* București, 1903, pp. 209—210.

[1] În Regulamentul Organic.
[2] Zaharia Carkalechi, editor și publicist.
[3] Adică din *generația* Constituției; din *generația* Regulamentului Organic.

Scanned with OKEN Scanner

[NICOLAE BĂLCESCU DESPRE CARACTERISTICILE REVOLUȚIEI DE LA 1848 ȘI PERSPECTIVA EI]

[...] Care trebuia deci să fie programul revoluției din 1848? El era dezvoltarea progresivă a revoluției din 1821. El era organizarea democrației și eliberarea țăranului, împroprietărindu-l. Într-un cuvînt, trebuia făcută *o revoluție democratică și socială*[1]. Acesta a fost scopul nostru și programul din 1848. El este întrutotul același cu cel din 1821, avînd în minus problema fanarioților, și în plus problema socială. Noi n-am făcut o revoluție nici împotriva turcilor, nici împotriva rușilor. Dreptul nostru de a face revoluție era dreptul nostru de autonomie, care ne-a fost recunoscut de cele două puteri, deși voalat din timp în timp, chiar și în Regulament[2]. Noi am cerut respectarea lui fără să vrem să ne eliberăm de tratate. Odată revoluția realizată, ne mai rămîneau de făcut alte două revoluții; o revoluție pentru *unitatea națională*[3] și, mai tîrziu, pentru *independență națională*[4], ca în felul acesta națiunea să reintre în plenitudinea drepturilor sale naturale. Este deci evident, pentru toți cei care înțeleg ce înseamnă progres și dezvoltare istorică, că revoluția care va deveni nu se va mărgini la a fi democratică și socială și că, potrivit actualelor tendințe ale ideilor în toată Europa și mai ales printre romani[5], ea se va face într-una din unitățile naționale. Revoluția democratică și socială va sluji mai degrabă drept mijloc decît drept scop. Problema unității a făcut mari progrese și s-a simplificat foarte mult. Unirea Valachiei și a Moldovei este un fapt împlinit pentru toată lumea, chiar și pentru ruși, și ea nu poate să nu se realizeze neîntîrziat. Valachii din Austria, bazîndu-se pe constituția din 4 martie și pe promisiunile făcute, cer toți și cu multă insistență să se constituie într-un singur corp de națiune de 3 milioane și jumătate, și pînă la urmă vor obține[6].

Cînd deci cele două mari grupe de 4 milioane și de 3 milioane și jumătate de români se vor constitui unul alături de celălalt, cine îi va mai putea împiedica să se unească? *România noastră va exista deci.* Am această convingere intimă. E orb cine nu o vede. Ea poate exista sau nu în folosul sau al Turciei, sau al Austriei, după aceea dintre ele care se va grăbi să o favorizeze. Ea poate exista în ciuda amîndurora și împotriva lor dacă ele vor pune piedici. Maghiarii luminați nu se mai opun la aceasta și sînt fericiți ca cu acest preț să trăiască într-o confederație cu noi. Ei nu pierd nimic; dimpotrivă, cîștigă. S-ar putea deci întîmpla ca revoluția pentru unitatea națională să se prezinte în același timp ca o revoluție pentru independență. [...]

[Scrisoarea trimisă de N. Bălcescu, din Paris, la 4 martie 1850, lui A. C. Golescu].

N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență, Scrisori. Memorii. Adrese. Documente. Note și materiale*, Ediție critică de G. Zane, București, 1964, pp. 277–278; originalul este în limba franceză.

---

[1] În originalul, care-i în limba franceză: *...une révolution démocratique et sociale.*
[2] Regulamentul Organic.
[3] *...d'unité nationale...*
[4] *...d'indépendance nationale...*
[5] Nicolae Bălcescu are în vedere națiunile romanice.
[6] Împlinirea acestei cerințe.

Scanned with OKEN Scanner

[CONFERINȚA DE LA PARIS DIN 1856 DESPRE STATUTUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI MOLDOVEI[1]]

[...]

Art. 22. Țările România[2] și Moldavia se vor bucura și pe viitor, subt suzeranitatea Î⟨naltei⟩ Porți și sub chezășia Puterilor tocmitoare de drepturile și scutirile ce au. Nici una din puterile chezașe nu va putea să aibă în parte ocrotire asupra acestor țări; asemenea nu se poate îngădui ca să se amestece cineva în treburile lor din năuntru.

Art. 23. Î⟨nalta⟩ Poartă se îndatorează a păstra ziselor țări o oblăduire neatîrnată și națională, precum și deplina slobozenie de religie, legi, negoț și plutire.

Legile și întocmirile de astăzi se vor schimba. Spre a se întocmi o comisie care se va aduna la București, cu un comisar al Î⟨naltei⟩ Porți, și despre a cărei alcătuire puterile tocmitoare se vor înțelege între dînsele.

Însărcinarea acestei comisii va fi de a cerceta și a afla starea de astăzi a țărilor numite, și de a arăta temeiurile viitoarei lor întocmiri.

Art. 24. Sultanul făgăduiește că va chema îndată, în fiecare din aceste două țări, o Adunare într-adins pentru aceasta (ad-hoc) alcătuită din înfățișătorii tuturor intereselor și tuturor stărilor de oameni ale neamului. Aceste adunări vor fi chemate pentru sfîrșitul[3] de a da pe față dorințele poporului asupra chipului de întocmire hotărîtoare a țărilor.

Congresul va regula cum trebue să se înțeleagă comisia cu aceste Adunări.

Art. 25. Comisia, luînd în cătare părerea celor două Adunări, va trimite fără întîrziere la sediul de astăzi al Congresului lucrările sale.

Înțelegerea hotărîtoare despre aceasta cu puterea suverană se va așterne în scris, într-o învoială încheiată la Paris între părțile tocmitoare; și un hatișerif, potrivit acestei învoieli, va hotărî desăvîrșit noua stare a acestor țări, cari pe viitor vor fi puse sub chezășia tuturor Puterilor iscălite în tractat.

Art. 26. S-a primit de noi ca țările române să aibă oștire națională pentru siguranța din năuntru și a granițelor. Nici o piedică nu se va putea pune măsurilor neobișnuite de apărare pe care, în unire cu Î⟨nalta⟩ Poartă, aceste țări vor fi chemate a lua spre a respinge orice năvălire străină.

Art. 27. Dacă liniștea din năuntru țărilor acestea va fi amenințată, Î⟨nalta⟩ Poartă se va înțelege cu celelalte Puteri tocmitoare asupra măsurilor ce ar trebui ca să se ia spre a restatornici sau a păstra liniștea. Nici una din Puteri nu poate, mai nainte de a se înțelege cu celelalte, să intre cu arme în aceste țări.

[...]

Conferințele din Paris. Tractatul de pace împreună cu Protocoalele, precum și Tractatele încheiate de România și Moldova cu Înalta Poartă și cel de negoț încheiat cu Englitera, București, 1856, p. 3. *Relațiile internaționale ale României în documente (1368—1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional*, 1971, Editura politică, București, pp. 330—331.

[1] Conferința de la Paris, întrunită în urma Războiului Crimeii (1853—1856) și care a adoptat, la 18/30 martie 1856, tratatul semnat de reprezentanții celor șapte mari puteri europene: Austria, Franța, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia, Turcia.

[2] În originalul francez este expresia plurală: *Les pays roumaines;* în prima traducere română din 1856: *Țările România și Moldavia;* desigur prin *România*, în acel text, se numea Muntenia, pentru că uneori i s-a spus *Țara Românească*.

[3] În sensul: încheirea, concluzia, scopul.

Scanned with OKEN Scanner

[*JALBA*[1] *DEPUTAȚILOR ȚĂRANI PREZENTATĂ ÎN DIVANUL AD-HOC, LA 7 DECEMBRIE 1857*]

Domnilor,

Ca rumîni, carii am jărtfit și care sîntem datori și gata a jărtfi orce interes al nostru în parte pentru păstrarea cu întregime a sfintelor drepturi strămoșești ale țării noastre a tutulor, ca credincioși și hotărîți înfățișători ai alegătorilor noștri, și ca cetățeni țărani carii dorim din tot sufletul nostru pacea, liniștea, buna înțelegere, unirea și fericirea obștească a tutulor stărilor de rumîni venim acum, cu mare încredere, a depune în sînul acestei onorabile adunări amara suferință și statornica hotărîre a noastră în tristele împrejurări de astăzi ale scumpei și nenorocitei noastre patrii a tutulor.

În adevăr, domnilor, este de prisos a vă mai arăta noi cu deamănuntul nemărginitul și durerosul șir de sugrumătoare suferințe în care ne-am chinuitu și ne chinuimu încă, noi țărani rumîni plugari, frații cei mai adevărați ai dumneavoastră, căci inimile dumneavoastră pline de simțiri omenești și rumînești credem că le cunoaște, ca și noi, și că niciodată nu pot fi reci pentru cei ce ne-au dat vii dovezi că vor să fie fierbinți.

Acum însă, după ce fundamentalele dorințe politice ale țării și actul dezvoltator al lor le-am votat cu dumneavoastră și cu dumneavoastră toți și în urma răspunsului ce l-am dat cu dumneavoastră dimpreună la cele doaă note ale Înaltei Comisii internaționale, ne simțim cu nestrămutare datori ca, potrivit cu mandatul ce îl avem de la alegătorii noștri și spre împăcarea conștiinței noastre, să aducem aminte în fața sfîntului altar al patriei noastre, acestea:

Că în drepturile de autonomie ale țării are parte firește și rumînul țăran plugar, ca fiecare rumîn:

Că cel de astăzi Regulament Organic al țării, care ne-a strivit și ne strivește de moarte și care chiar Tractatul de la Paris a hotărît să se schimbe, n-a fost făcut cu știrea și voința noastră, a țăranilor. Noi nu l-am primit, ci l-am alungat cu chiar primejdia vieții noastre, și nu ne-am plecat capul în greul jug ce el ne-a impus, decît numai după ce în multe părți ale țării am fost zeciuiți de cortece și baionete!

Că ori cîte legiuiri s-au mai făcut de la înființarea Regulamentului Organic încoace, s-au făcut tot făr de noi și în paguba noastră!

Că cu adîncă durere vedem că cu cît țara se îmbunătățește prin munca și sudoarea noastră, cu atît soarta noastră, a țăranilor, se face mai amară și mai de nesuferit!

Că astăzi, nu numai noaă rumînilor ci lumei întregi este cunoscut cît de rău e întocmită această țară și cît de apăsat este poporul ei!

Că noi am fost chemați în această onorabilă adunare pentru că șapte împărați, în virtutea autonomiei țării, au găsit de cuviință ca să se facă în țară noi întocmiri care, fiind așezate pe dreptate, să fie în folosul tutulor rumînilor și spre întărirea patrii;

Că noi, rumînii țărani plugari, am suferit și suferim mai dureros de nedreptatea legilor și așezămintelor ce sînt astăzi în țara noastră!

---

[1] Textul se află la Arhivele Statului, București, Divanul ad-hoc al Țării Românești, nr. 9/1857, f. 1—2.

Scanned with OKEN Scanner

Țăranii deputați în Divanul ad-hoc din 1857 al Moldovei; fotografie dăruită de M. Kogălniceanu lui C.A. Rosetti cu dedicația, semnificativă: *Temelia Casei*

Că, dacă noi n-am deschis gura spre a arăta omorîtoarea noastră împilare, care este totdeodată și rana din năuntrul Țării Române, pricina a fost că am împins în fundul inimilor noastre orice chin al clasei noastre, ca să nu avem înaintea ochilor noștri acum decît numai suferințele țării întregi!

Că din această tăcere a noastră însă să nu voiască nimenea a înțelege că noi sîntem mulțumiți cu cea de astăzi stare a noastră din năuntru;

Că noi mai nainte de toate cugetăm acum cu neclintită îngrijire, ca și dumneavoastră toți, la apărarea autonomiei patriei noastre a tutulor;

Că pentru noi, rumîni țărani, de am votat și stăruim a nu intra acum în cercetarea trebilor din năuntrul țării nu este nepătrundere de ceea ce facem, nici temere că vom pierde noi, țăranii, vreun folos al nostru în parte, ci este numai via simțire că nu cumva să se vateme autonomia țării prin noi înșine;

Că noi, rumîni țărani, stăruim aici așteptînd hotărîrea Înaltului Congres de la Paris asupra celor patru dorințe politice ale țării, votate de toată această onorabilă adunare la 9/21 octombrie și care țin întrînsele viața viitoare a rumînilor;

Că noi, rumîni țărani plugari, ca partea cea mai însemnată a unei țări autonome, avem dreptul netăgăduit d-a lua parte la viitoarele adunări, care vor face Constituția țării și legiuirile din năuntru;

Scanned with OKEN Scanner

Că noi, rumînii țărani, prin urmare, ne păstrăm dreptul ca în Adunarea ce va face legile din năuntru țării să dăm pe față toate greutățile la care legile acum în ființă ne-au împilat și să arătăm îndreptările ce trebuie să se facă ca să fie fericire și pace adevărată într-această țară, și

Că, dacă locul nostru al romînilor țărani plugari, ne-ar fi răpit din Adunările viitoare, noi, printr-aceasta, protestăm din nainte și facem cunoscut de astăzi că orice legi s-ar face făr de noi, vor fi privite de țară ca nedrepte și împilatoare și nu vor fi primite de noi decît impuse cu sila ca și Regulamentul Organic.

În numele dreptății dar, cerem cu stăruință ca această mărturisire dă credință a noastră să se treacă în procesul verbal al ședinței de azi.

[...][1]

Documente privind Unirea Principatelor, I, *Documente interne. (1854—1857)*, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București, 1961], pp. 657—659.

[*PREVEDERI PRIVIND PRINCIPATELE ROMÂNE ÎN CONVENȚIA DE LA PARIS, DIN 19 AUGUST 1858*[2]]

[...]

Care[3], avînd depline puteri, recunoscute a fi în forma cuvenită, s-au întocmit în Conferință la Paris și au hotărît următoarele:

Art.1. Principatele Moldovei și Valahiei, constituite de acum înainte sub denumirea de „Principatele unite ale Moldovei și Valahiei"[4] rămîn așezate sub suzeranitatea M.S.[5] Sultanul.

Art.2. În virtutea capitulațiilor date de sultanii Baiazid I, Mahomed al II-lea, Selim I și Soliman al II-lea, care constituie autonomia lor, reglementînd raporturile lor cu Sublima Poartă și pe care mai multe hatișerifuri, în special cel din 1834, le-au consacrat; conform, de asemenea, articolelor 22, 23 din tratatul încheiat la Paris la 30 martie 1856, Principatele vor continua să se bucure, sub garanția colectivă a puterilor contractante, de privilegiile și imunitățile pe care le au.

În consecință, Principatele se vor administra liber și în afară de orice amestec al Sublimei Porți, în limitele stipulate prin acordul puterilor garante cu curtea suzerană.

Art.3. Puterile publice vor fi încredințate în fiecare principat unui hospodar și unei adunări colective, acționînd în cazurile prevăzute de prezenta convenție, cu concursul unei comisii centrale comune celor două principate.

Art.4. Puterea executivă se va exercita de către hospodar.

---

[1] Urmează semnăturile, numeroase, primul fiind învățătorul Tănase Constantin, care a redactat petiția țăranilor.

[2] Convenția a fost încheiată potrivit Tratatului de la Paris, din 18 martie 1856, între Austria, Franța, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia și Turcia.

[3] Plenipotențiarii desemnați de împăratul francezilor, împăratul Austriei, regina Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei, regele Prusiei, împăratul întregii Rusii, regele Sardiniei și împăratul turcilor, plenipotențiari enumerați cu titlurile lor, în partea incipientă a textului.

[4] În textul francez: *Principautés unies de Moldavie et de Valachie.*

[5] Majestății Sale.

Scanned with OKEN Scanner

Art.5. Puterea legislativă va fi exercitată în mod colectiv de către hospodar, adunare și comisia centrală.

Art.6. Legile prezentînd un interes special pentru fiecare principat vor fi pregătite de către hospodar și votate de către adunare.

Legile prezentînd un interes comun pentru ambele principate vor fi pregătite de către comisiunea centrală și supuse votării adunărilor de către hospodari.

Art.7. Puterea judecătorească, exercitată în numele hospodarului, va fi încredințată magistraților numiți de el, fără ca cineva să se poată sustrage judecătorilor săi naturali.

O lege va determina condițiile de admitere și de înaintare în magistratură, luînd ca bază aplicarea în mod progresiv a principiului inamovibilității.

Art.8. Principatele vor plăti curții suzerane un tribut anual al cărui total rămîne fixat la suma de 1 500 000 de piaștri pentru Moldova și 2 500 000 de piaștri pentru Valachia.

Investitura hospodarilor va fi făcută, ca și în trecut, de către M.S. sultanul.

Curtea suzerană va aranja împreună cu Principatele măsurile de apărare a teritoriului lor în caz de agresiune externă și ei îi revine datoria de a produce, printr-o înțelegere cu curțile garante, măsurile necesare restabilirii ordinei în cazul în care ea va fi compromisă.

Ca și în trecut, tratatele internaționale care vor fi încheiate de curtea suzerană cu puterile străine vor fi aplicabile în Principate în tot ceea ce nu va duce la prejudicierea imunității lor.

Art.9. În caz de încălcare a imunității Principatelor, hospodarii vor adresa un recurs puterii suzerane; și dacă nu li se dă dreptate, reclamația va putea fi trimisă, prin agenții lor, reprezentanților puterilor garante la Constantinopole.

Hospodarii vor fi reprezentați pe lîngă curtea suzerană prin agenții (capuchehaie), moldoveni sau valahi din naștere, nefiind supuși nici unei jurisdicții străine și agreați de Poartă.

Art. 10. Hospodarul va fi ales de către adunare pe viață.

[...][1]

Acte și documente relative la istoria renașterii României. Publicate de Ghenadie Petrescu, Dimitrie A. Sturdza și Dimitrie C. Sturdza, Vol. VII, Bucuresci, 1892, pp. 307—308; text în limba franceză.
Relațiile internaționale ale României în documente. (1368—1900), Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional, 1971, Editura politică, București, pp. 334—335.

[*SALUTUL*[2] *ADRESAT DE MIHAIL KOGĂLNICEANU, ÎN NUMELE ADUNĂRII ELECTIVE A MOLDOVEI, LA ALEGEREA CA DOMN A LUI ALEXANDRU IOAN CUZA*]

După una sută cincizeci și patru ani de dureri, de umiliri și de degradație națională, Moldova a reintrat în vechiul său drept, consfințit prin capitulațiile sale, dreptul de a-și alege pre capul său, pre domnul.

Prin înălțarea ta pre tronul lui Ștefan cel Mare, s-a reînălțat însăși naționalitatea română. Alegîndu-te de capul său, neamul nostru a voit să împli-

[1] În continuare, articole referitoare la alte aspecte, unele, la sfîrșit, de procedură.
[2] Rostit în ziua de 5 ianuarie 1859, la Iași.

Scanned with OKEN Scanner

Mihail Kogălniceanu.
(1817—1891)

neasca o veche datorie către familia ta, a voit să-i răsplătească sîngele strămoșilor tăi vărsat pentru libertățile publice. Alegîndu-te pe tine domn în țara noastră, am vroit să arătăm lumei aceea ce toată țara dorește: la legi noue om nou.

O Doamne! mare și frumoasă îți este misia. Constituția din 7 (19) august ne însemnează o epohă nouă și Măria ta ești chemat să o deschizi! Fii dar omul epohei; fă ca legea să înlocuiască arbitrariul, fă ca legea să fie tare; iară tu, Măria ta, ca Domn, fii bun, fii blînd, fii bun mai ales pentru acei pentru cari mai toți domnii trecuți au fost nepăsători seau răi.

Nu uita că, dacă cincizeci de deputați te-am ales domn, însă ai să domnești peste două milioane de oameni!

Fă dar ca domnia ta să fie cu totul de pace și de dreptate; împacă patimile și urile dintre noi; și reintrodu în mijlocul nostru strămoșeasca frăție.

Fii simplu, Măria ta, fii bun, fii domn cetățean; urechea ta să fie pururea deschisă la adevăr, și închisă la minciună și lingușire.

Porți un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun. Să trăești dar mulți ani ca și dănsul,; să domnești ca și dănsul, și fă, o doamne, ca prin dreptatea Europei, prin dizvoltarea instituțiilor, noastre, prin simtemîntele tale patriotice să mai putem ajunge la acele timpuri glorioase ale nației noastre, cînd Alexandru cel Bun zicea ambasadorilor Împăratului din Bizanț, că

„România nu are alt ocrotitor decît pe Dumnezeu și Sabia sa![1]".

Să trăiești, Măria Ta!

Monitorul Oficial al Moldovei, nr. 28, din 28 ianuarie 1859. Supliment la nr. 28 al Monitorului Oficial al Moldovei, 28 ianuarie 1859, p. 2.

[*ALEGEREA LUI ALEXANDRU IOAN CUZA CA DOMN AL AMBELOR ȚĂRI ROMÂNEȘTI UNITE, LA 24 IANUARIE 1859*]

[...]

După aceasta[2] se procedează prin apel nominal și vot secret la alegerea domnului. Se deschide scrutinul și după citirea biletelor Prea Sf. Sa

[1] Adică nu era subordonată poruncilor oricărei împărății; în acest text așa cum a fost publicat de *Monitorul Oficial* se folosește foarte des *ă*, pe care noi nu l-am mai transcris.

[2] După apelul și jurămîntul deputaților.

Scanned with OKEN Scanner

părintele Mitropolit, prezidentul Adunării, proclamă că s-a ales domnul Țării Rumânești, cu unanimitatea voturilor esprimate, adică 64, prințul Moldavii *Alexandru Ioan I Cuza*.

La această proclamare toată Adunarea se ridică și sala răsună de aplaudele și strigările de trei ori repetate, ale deputaților și publicului: „să trăiască unirea, să trăiască *Alexandru Ioan Cuza*, să trăiască puterile suzerană și garante".

Acest act însemnat al Adunării se constatează printr-un proces verbal redijeat chiar în seanță, care se anexează la aceasta.

[...]

Principatele Unite.

Adunarea Electorală a Țării Românești.

Astăzi sîmbătă în 24 ianuarie, Adunarea Electivă procedînd la vot pentru alegerea domnului său, rezultatul a fost că cu unanimitate s-a ales *Alecsandru Ioan I Cuza*, domnul actual al Moldovii și s-a proclamat domn și al Țării Românești. Se constată acest rezultat sub iscăliturile prezedenții și secretarilor.

[...][1]

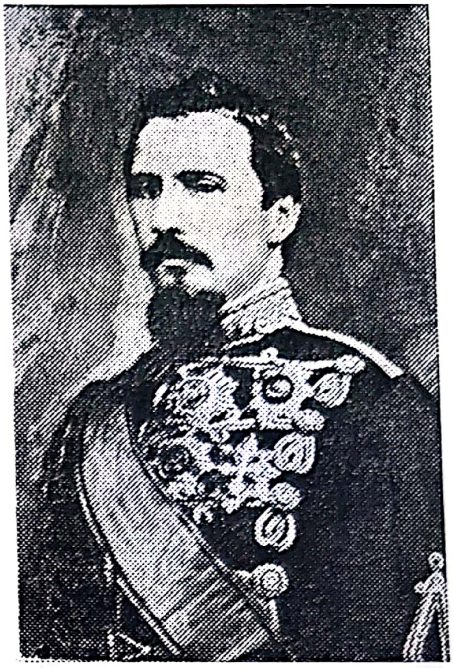

Alexandru Ioan Cuza; litografie executată la Paris după pictura lui Carol Popp de Szathmary

Domnilor![2]

Această zi este cea mai mare ce au văzut românii în analele istoriei lor! Actul ce am făcut noi astăzi este un act ce dovedește la noi un patriotism și o desinteresare așa de mare cum rar se poate vedea esemple la națiunile cele mai civilisate ale Europii! Sînt acum mai mult de noă secoli și jumătate, de cînd unirea românilor, această aspirațiune generoasă a tuturor generațiilor, căuta să se realizeze prin puterea materială, prin sforță, prin singe. Astăzi unirea se realisează prin puterile morale, prin armele spirituale.

[...][3]

[...] Alegerea domnului Alexandru Ioan Cuza este oare conformă cu Convenția din Paris? Liniștiți-vă, domnilor, și căutați fiecare răspunsul în con-

---

[1] Urmează semnăturile.

[2] Cuvîntarea lui Vasile Boerescu, pronunțată din partea Adunării elective de la București, la alegerea domnitorului ambelor țări.

[3] Apreciază, mai departe, în ce constă legalitatea dublei alegeri, precizare necesară din motive politico-diplomatice. Dealtfel, înșeși Puterile garante, în Convenția de la Paris, au lăsat — ori le-au scăpat atenției — prevederea că un cetățean dintr-o țară sau alta poate îndeplini funcțiuni în oricare.

Scanned with OKEN Scanner

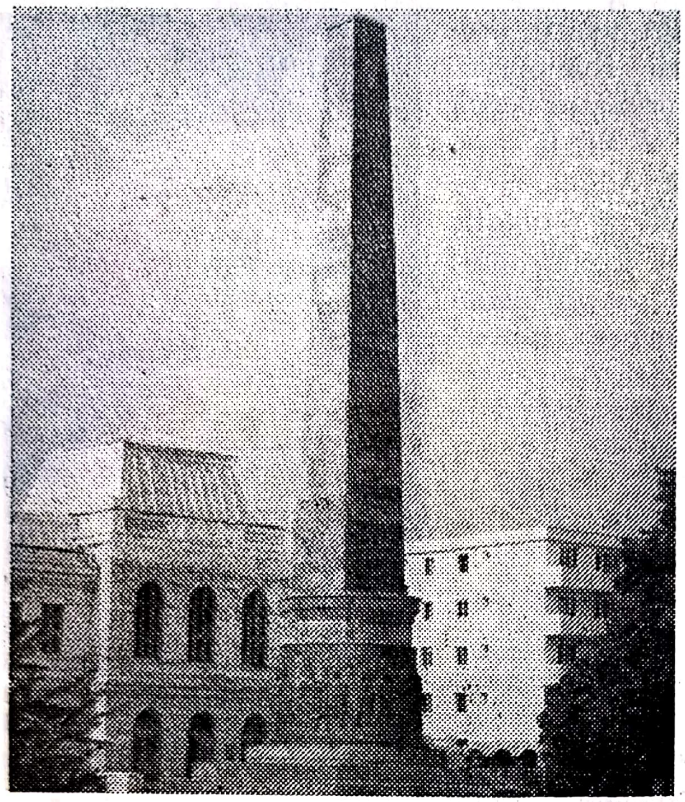

Monumentul Unirii, din Focșani, ridicat în anul 1976; fotografie

știința și rațiunea voastră. Alegerea noastră este legală; actul nostru este din cele mai legitime ce un om poate face în circonstanțe atît de grele. El nu este în nimic contrariu literei Convenții; din contra, este absolut conformă cu spiritul său.

Convenția voește ca fiecare principat să-și aibă un guvern al său. Dar guvernul unui stat se compune mai ales din puterea legislativă și esecutivă. Acest prințip atinsu-s-a în ceva? Nici decum. Fiecare principat, atît Moldova cît și Țara Românească, are un guvern separat, adică o cameră a sa, un minister al său, o administrație a sa. Unirea noastră nu este politică, este numai personală.[1] Am unit adică doă guverne într-o singură mînă. Dar guvernele sînt doă deși persoana este una: ceea ce este absolut conform cu Convenția.

Pe de altă parte, ce și-au propus Puterile garante prin actul lor de la 7/19 august? Ele și-au propus, între altele, ca aceste țări, prin identitatea legilor lor, prin acțiunea comună a guvernelor lor, să ajungă la puterea ce le face a să respecta ca nație, și la prosperitatea materială, ce le face a se aredica ca societate. [...]

Monitorul Oficial al Țării Românești, nr. 9, din 29 ianuarie 1859, pp. 35; 36; nr. 14, din 16 februarie 1859, p. 55; 55.

[*DIMITRIE BOLINTINEANU*[2] *DESPRE AUTONOMIA PRINCIPATELOR ROMÂNE EXPRIMATĂ ÎN FELUL NOU ÎN CARE SULTANUL A PRIMIT, ÎN 1860, VIZITA DOMNITORULUI ROMÂN LA ISTANBUL*]

Visita domnitorului român în capitala imperiului otoman a ocupat și ocupă încă spiritele în amîndouă principatele. Unii au crezut că are de scop realisarea unirei țerilor într-un chip definitiv. Astfel auzirăm, cu durere,

[1] De fapt *unirea* era și *politică*, dar precizarea că era *personală* a trebuit să fie făcută pentru că altfel apăreau contradicții formale față de Convenția de la Paris.

[2] 2 aprilie 1819, București — 29 august 1872, București.

Scanned with OKEN Scanner

mulțime de oameni întrebîndu-se dacă turcii au dat unirea țerilor, dacă domnitorul a căpătat această unire!

Călătoria domnitorului la Constantinopole nu a trebuit să aibă altă țintă decît esecutarea unei voinți a puterilor garante stipulată în tractate și fără a cărei esecutare s-ar fi atras asupra țerilor urmări nefericite, a fost o datorie tristă poate; dar care a căutat a se esecuta neapărat.

Cât pentru unirea țerilor, domnitorul nu putea lucra lângă Poarta otomană cu speranța de a căpăta de la turci, fără să fi compromis autonomia română. De ar fi tratat numai cu Poarta, ar fi deschis cale turcilor în lucrurile noastre.

Convențiunea, închiată la Paris[1], susscrisă de șeapte plinipotențiari, numai la Paris se poate schimba, numai cele șeapte puteri, împreunate, o pot modifica: să ne esplicăm. Românii sînt autonomi: numai românii pot lua inițiativa, voi să zic, pot proclama unirea țerilor prin domnitorul lor, prin corpurile lor legislative. Puterile streine pot recunoaste cele făcute. Nimic mai mult, și această recunoascere se poate face în Conferințe.

Domnitorul Principatelor-Unite a înțeles această inportintă chestiune, și, în marele simț de naționalitate, nu a putut decît să surîză în față cu cei care așteptau unirea țerilor de la Poarta otomană.

Tot ce domnitorul ar fi putut face era să sondeze opiniunea puterilor garante, nimic mai mult. Această basă odată așezată, se începem descrierea călătoriei domnitorului în capitala Turcici. Ea poate servi într-o zi de fapți veridici la cei ce vor scri istoria acesteii epoce.

Această călătorie, până astăzi este singură de felul seu. Visita M.S.[2] în adevăr deși subordonată voinței Europei, are aerul unei întrevederi a doi suverani din care cel mai interesant în chestiune este imperatorul otomanilor. Nici odată în casuri de această natură, Poarta otomană nu a esprimat atîta dorință de a vedea un *domn* român în capitala Turciei; nici odată nu a oferit mai multe onoruri aleșilor românilor; însă nici odată domn român nu a arătat mai multă demnitate, fiertate[3] națională și mai puțină grabă de a face această vizită impusă de tractate; situațiunea actuală a Turciei, noile condițiuni ale țerilor române, putea să fie pentru mult întru aceasta; dar atitudinea demnă și națională a principelui Alesandru Ioan, și conduita mintoasă, a agentului țerilor, demnul bărbat Negri[4], au contribuit cu desăvărșire să încunune dorințele românilor.

Chemat a face parte din astă călătorie, nu poci lăsa să treacă ocasiunea fără a descri cele ce se întîmplară în cursul ei[5].

[...]

Dimitrie Bolintineanu[6] **Vizita domnitorului Principatelor-Unite la Constantinopole,** Bucuresci, 1860, pp. 1—3.

---

[1] Convenția de la Paris, semnată în ultima zi a lucrărilor Conferinței reprezentanților celor șapte puteri privind organizarea Principatelor române, întrunită în zilele de 10/22 mai — 7/19 august 1958.

[2] Majestății Sale.

[3] De la cuvîntul francez: *la fierté:* mîndria, demnitatea, noblețea.

[4] Costache Negri (1812—1876).

[5] Am reprodus textul cu unele simplificări prinvind literele folosite (consoane duble etc.).

[6] Semnătura pe coperta exterioară a broșurii este cu inițiale: D.B.

Scanned with OKEN Scanner

[PROCLAMAȚIA LUI ALEXANDRU IOAN CUZA DIN 11 DECEMBRIE 1861 ÎN LEGĂTURĂ CU RECUNOAȘTEREA DEFINITIVĂ A UNIRII]

Români!

Unirea este îndeplinită! Naționalitatea Română este întemeiată! Acest fapt măreț, dorit de generațiunile trecute, aclamat de corpurile legiuitoare, chiamat cu căldură de Noi, s-a recunoscut de Înalta Poartă, de Puterile garante, și s-a înscris în datinile națiunilor.

Dumnezeul părinților noștri a fost cu Țeara, a fost cu Noi. El a întărit silințele Noastre prin înțelepțiunea poporului, și a condus Națiunea către un falnic viitor.

În zilele de 5 și 24 ianuarie ați depus toată a voastră încredere în Alesul Națiunii, ați întrunit speranțele voastre într-un singur Domn. Alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie.

Vă iubiți Patria, veți sci, dar a o întări!

Să trăiască România![1]

Dat în Iași, la 11 decembrie 1861.

[...][1]

Monitorul. Jurnal oficiale al Țărei Românesci, nr. 271, din 11 decembrie 1861, p. 1.

[LEGEA RURALĂ DIN 14 AUGUST 1864]

[...]

Cap. I.

Pentru dreptul de proprietate a săteanului clăcaș și pentru răscumpărarea sarcinilor sale de către stăpînul moșiei.

Art.1. Sătenii clăcași (pontași) sînt și rămîn deplini proprietari pe locurile supuse posesiunii (stăpînirii) lor, în întinderea ce se hotărăște prin legile în ființă

[...][2]

Art.X. Se desființează o dată pentru totdeauna și în toată întinderea României: claca (boierescul), dijma, podvezile[3], zilele de meremet[4], carele de lemne și alte asemenea sarcini, datorite stăpînilor de moșii sau în natură sau în bani, unele și altele stabilite prin legi, hrisoave sau învoieli perpetue ori timporale.

Art.XI. Drept clacă, dijmă și celelalte sarcini desființate prin decretul de față se va da stăpînilor de moșii, o dată pentru totdeauna, o despăgubire după cum se regulează la Cap. *III.*

Art.XII. Claca nu mai este permisă; însurățeii nu vor putea face cu proprietarii decît învoieli timporale.

---

[1] Urmează semnătura domnitorului, precum și a fiecărui ministru.

[2] Urmează un număr de alineate ale acestui articol, și alte articole, în care se concretizează.

[3] Podvadă = lucrul cu carul; țăranii erau obligați să facă această muncă îndeosebi în vreme de război.

[4] Meremet = muncă prestată pentru diferite reparații.

Scanned with OKEN Scanner

Învoielile sînt slobode între proprietari și săteni; dar cînd cu aceste învoieli săteanul își obligă chiar munca sa, ele nu se vor putea face decît numai pe un termen de cinci ani.

Învoielile astăzi în ființă pentru prisoase, pe un timp mărginit, nu se desființează; afară numai de vor fi făcute pe un timp mai mare de cinci ani, și afară de cazul cînd proprietarul unei moșii va fi făcut cu săteanul o învoială peste tot, atît pentru cele legiuite cît și pentru prisoase.

Art. XIII. Sătenii au facultatea de a primi, în locurile legiuite pometurile[1] ce le au astăzi.

Orice alte pometuri mai are săteanul peste locurile legiuite rămîn în folosul lui, după învoielile săvîrșite, sau după îndatoririle obișnuite pînă acum.

Art. XIV. Locurile de islaz (imaș), arătură și fîneață, cari, prin legi speciale, stăpînii de moșii sînt datori a da preoților bisericești sătești nu se ating prin decretul de față. Aceste locuri vor urma și în viitor a servi pentru întreținerea clerului din respectivele comune.

Art. XV. Islazurile (imașele), locurile de fînețe și arătură rămase în proprietatea sătenilor, după decretul de față se vor hotărnici și pietrui. Ingineri topografi îndestulători, orînduiți și plătiți de stat, se vor numi pentru fiecare județ, spre a dirija și a activa lucrarea de mai sus.

Art. XVI. Cînd locurile menționate în articolul precedent vor fi risipite (diseminate) în multe părți, ele se vor întruni, pe cît va fi cu putință. Această lucrare se va face prin comisiuni ad-hoc, compuse din doi membri, aleși unul de proprietarul respectiv și celălalt de autoritatea comunală a locului. La caz de neînțelegere între membrii comisiunii în lucrările lor ea va alege un superarbitru prin sorți dintre membrii Comitetului permanent al județului.

În caz de întrunirea pămînturilor, se vor da săteanului cît va fi cu putință locuri de aceeași calitate și întindere.

[...][2]

Acte și legiuiri privitoare la chestia țărănească, Seria I, *De la Vasile Lupu pînă la 1866*. Adunate de D.C. Sturdza-Scheianul, Volumul II, București, 1907, pp. 892; 894—896[3].

[*PROCLAMAȚIA DOMNITORULUI ALEXANDRU IOAN CUZA, DIN 14 AUGUST 1864, PRIVIND ÎNFĂPTUIREA REFORMEI ȘI IMPORTANȚA EI PENTRU ȚĂRĂNIME*]

[...]

De acum înainte voi nu veți mai fi cu dînșii[4] în alte legături decît acele ce vor izvorî din interesul și buna primire a unora și altora. Aceste legături însă vor fi pururea neapărate pentru ambele părți. Faceți dar ca ele să

---

[1] Locuri cu pomi, și livezi.

[2] Urmează cap. II, **Despre vatra satului;** cap. III, **Despre determinarea prețului răscumpărării clăcii și celorlalte sarcini;** cap. IV, **Despre casa de despăgubiri:** cap. V, **Despre vînzarea de pămînturi de pe moșiile statului,** și, în sfîrșit, cap. VI, cuprinzînd **Dispoziții diverse.**

[3] Textul legii, de asemenea al Proclamației, care urmează imediat mai jos, nu au fost publicate în *Monitorul Oficial*, Adunarea fiind dizolvată; proiectul legii îl aflăm tipărit mai înainte.

[4] Cu foștii stăpîni de moșii.

Scanned with OKEN Scanner

fie întemeiate pe iubire și pe încredere. Mulți și foarte mulți din proprietari au dorit îmbunătățirea soartei voastre. Mulți din ei au lucrat cu toată inima ca să ajungeți la această frumoasă zi, pe care voi astăzi o serbați. Părinții voștri și voi ați văzut de la mulți stăpîni de moșii ajutor la nevoile și trebuințele voastre. Uitați dar zilele grele prin cari ați trecut; uitați toată ura și toată vrajba; fiți surzi la glasul acelora care vă vor întărîta în contra stăpînilor de moșii, și în legăturile de bună voie ce veți mai aven de aci încolo cu proprietarii nu vedeți în ei decît pe vechii voștri sprijinitori și pe viitorii voștri amici și buni vecini. Au nu sînteți toți fii ai aceleiași țări? Au pămîntul României nu este muma care vă hrănește pe toți?

Stăpîni liberi pe brațele și pe ogoarele voastre, nu uitați mai înainte de toate că sînteți plugari, că sînteți muncitori de pămînt. Nu părăsiți această frumoasă meserie, care face bogăția țării, și dovediți și în România, ca pretutindenea, că munca liberă produce îndoit decît munca silită. Departe de a vă deda trîndăviei, sporiți încă hărnicia voastră, și ogoarele voastre îndoit să fie mai bine lucrate, căci de acum aceste ogoare sînt averea voastră și moșia copiilor voștri.

Îngrijiți-vă asemenea de vetrele satelor voastre, cari de astăzi devin comune neatîrnate și locașuri statornicite ale voastre din cari nimeni nu vă poate izgoni. Siliți-vă dar a le îmbunătăți și a le înfrumuseța: faceți-vă case bune și îndestulătoare; înconjurați-le cu grădini și cu pomi roditori. Înzestrați-vă satele cu așezăminte folositoare vouă și urmașilor voștri. Statorniciți mai ales și pretutindenea școlale; unde copiii voștri să dobîndească cunoștințele trebuitoare pentru a fi buni plugari și buni cetățeni. Actul din 2 mai[1] v-a dat la toți drepturi; învățați dar pe copiii voștri a le prețui și a le bine întrebuința.

Și mai presus de toate fiți și în viitor ceea ce ați fost și pînă acum, și chiar în timpurile cele mai rele, fiți bărbați de pace și de bună rînduială; aveți încredere în domnul vostru, care vă dorește tot binele, dați, ca și pînă acum, pilda supunerii către legile țerii voastre, la a cărora facere aveți și voi de acum a lua parte; și în toată întîmplarea, iubiți România care, de astăzi, este dreaptă pentru toți fiii săi.

[...]

Acte și legiuiri privitoare la chestia țărănească. Seria I. *De la Vasile Lupu pînă la 1866*. Adunate de D. C. Sturdza-Scheianu. Volumul II, București, 1907, pp. 890—891.

[*BOGDAN PETRICEICU HAJDEU DESPRE CALITĂȚILE SCRIITORULUI DE ISTORIE*]

Istoricul este un uvrier și un artist totu duo dată.

Ca uvrier, el adună; ca artist, el dă brutei materii acea sublimă espresiune, care face că statuele lui Canova sau curțile Alhambrei nu sînt de

[1] 1864

peatră, că Madona lui Rafael nu este uă pînză sau uă scîndură îmbuibată de nesce sucuri vegetale.

Sculptorul, pictorul, architectul sînt numai artişti: ei lasă[1] vulgului sarcina provisiunii.

Istoricul, din contra, el singur strînge, singur scoate petre, ţese pînză, taiă scîndură, ferbe culori; şi apoi tot el singur sculpă, edifică, pinge!

De aceea sînt destui sculptori, destui architecţi, destui pictori; de aceea sînt prea puţini istorici.

[...]

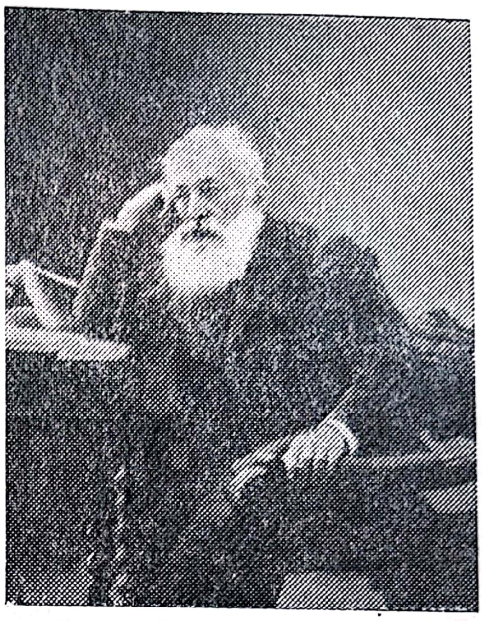

Bogdan Petriceicu Haşdeu
(1838—1907)

B. P. Hasdeu, **Ioanu-vodă celu Cumplitu. Aventurele, domnia, resbellele, moartea lui; rollulu seu în istoria universală şi în vieaţa poporului românu (1572—1574),** Bucuresci, 1865, pp. IX—X.

B. P. Haşdeu, *Scrieri alese*, I, Ediţie de prof. I. Bych. Cu un studiu introductiv de George Munteanu, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1964, p. 251.

PRONUNCIAMENTUL[2] DE LA BLAJ, DIN 3/15 MAI 1868.

Inteligenţa[3] română adunată spre a sărba aniversaria dilei 3/15 maiu[4], celei atîtu memorabilă în analele naţiunei române, petrunsă de însemnătatea dilei, după terminarea serbărei a aflatu cu cale a se aduna întru una unire şi între marginile legei a descuta atîtu asupra situaţiunei politice presente, în care, în contra voiei sale, se vede aruncată, pre sine şi naţiunea română, — cîtuşi ca cetăţiani credintioşi ang⟨ustului⟩ monarchu şi mare principe, şi ţierei, asupra miedialoru[5] ce le consideră a fi sigure corespindietoare spre delăturarea nemulţiamirilor interne, ce domnescu în naţiunea română din Transilvania şi se manifestă pe toată dieua, din toate unghiurile ţierei.

Deci, preinscienţiîndu lucrulu la loculu competinte s-a întrunitu spre scopulu preamintitu.

Întrunirea formată în modulu acesta, după desbatere, precum o cerca momentulu obiectului, face următoriul

pronunciamentu:

Considerîndu nemulţeamirea generală, considerend periculului prea inveratu în care ajunse naţiunea română, limba şi confesiunile ei prin starea presentá a lucruriloru şi nemulţiamirea provenitoarie de aci;

[1] În textul haşdeian: *lassu*; în general, am redat textul cu unele simplificări în întrebuinţarea literelor, mai ales am omis pe *u* final, consoane duble etc.

[2] Cuvînt de provenienţă latină, *pronuntiatio,-ōnis*, adică: pronunţarea, declaraţia.

[3] Intelectualitatea. Şi aici am fost nevoiţi să procedăm la unele simplificări pentru a uşura lectura.

[4] 1848

[5] Mijloacelor

Scanned with OKEN Scanner

Considerîndu, că aceasta din urmă nu se poate delătura decîtu punendu-se în vieață principiile de egalitate, atîtu naționale, cît și confesionale;

din detorința cătră pătrie și națiunea noastră, cari sîntu aruncate pre marginea unui abisu, și nu se potu mîntui, decîtu prin mulțiamirea justeloru pretensiuni ale națiunei noastre, carea face majoritatea precumpănitoare a locuitorilor Transilvaniei, dechiarămu o remîne neclătiți pre lîngă principiile și pretensiunile proclamate serbătoresce de națiunea română în adunarea generală și legală de la 3/15 mai 1848.

Iar în specie:

1. Ne pronunciamu pentru *autonomia Transilvaniei*, pre basa diplomei leopoldine și a sancțiunii pragmatice, cu atîtu mai vertos că și autonomia țierilor croato-slavone e recunoscută, deși relațiunea acelora cătră Ungaria a fostu cu totulu diferite de ale Transilvaniei.

2. Ne pronunciămu pentru *reactivarea* articolilor de lege aduși în dieta *de la Sibiiu* 1863/4 prin ambii factori competenți ai legislațiunei *sancționați* de Maiestate, publicați și puși în viață, prin cari articli națiunea română s-a inarticulatu ca națiune regnicolarie[1], limba și confesiunile ei s-au garantatu.

3. Ne pronunciamu pentru redeschiderea dietei *transilvane* pre basea unui adeverate representațiuni poporali, după dreptu și cuvenența, în sensulu votului dat de minoritatea română la dieta feudală de la Clusiu[2] anul 1865. Că noi, *dieta pestană*[3] *nu o potemu considera de îndreptățită a face legi valide pentru Transilvania*, nici pre transilvanii ce poate vor fi siediendu intrensa, de representanți legali ai țierei noastre.

Fiindcă între împrejurările presente nu ni-a remasu altu terenu pentru a cîștiga incuvențare și valoare convincțiunilor noastre politice, ne restrîngem la descoperirea loru pe calea publicității, ca celu pușenu în estu modu să ne plinimu detorința de cetățieni, nisnind[4], odată a face și unu serviciu regimului prin descoperirea francă a nemulțiamiei provenitoare din purcederea densului în afacerile Transilvaniei.

Blasiu[5], 3/15 maiu 1868.

[...][6]

Telegrafu românu, anul XVI, nr. 43, din 30 mai (11 iunie), 1868, p. 1.

[*ARTICOL, DIN 1870, AL LUI MIHAI EMINESCU, PRIN CARE POETUL COMBATE „UNIUNEA" FORȚATĂ A TRANSILVANIEI LA UNGARIA, ÎN CADRUL IMPERIULUI DUALIST HABSBURGIC*]

[...]

Uniunea Banatului a fost forțată, căci a fost făcută contra voinței românilor; uniunea Transilvaniei a fost făcută fără a se întreba românii. Cine a

[1] *Regnicolar;* latinism însemnînd: privitor la țară, de țară, al țării; indigen, autohton.
[2] Cluj
[3] Adică din Pesta (Buda-Pesta).
[4] Năzuind
[5] Blaj
[6] Urmează semnăturile.

Scanned with OKEN Scanner

protestat contra? Cine a alarmat Europa într-o cestiune atît de gravă? Nimeni[1].

Avem dreptul de a petiţiuna. Sala tronului este, *trebue* să fie deschisă popoarelor ca şi indivizilor, şi anima suveranului trebue să fie dreaptă şi nepărtinitorie, fără considerante unilaterale faţă cu toţi, asemenea limbei la cumpenă, asemenea echilibrului voinţelor umane ce se numeşce drept; căci în secolul al nouăsprezecelea aceasta este *singura* raţiune de a fi a monarchilor — alta nu cunoscem şi nici nu voim a cunosce. [...]

[...]

[...] Trebue să încete aceste referinţie de dominaţi şi dominatori; trebue să fim puşi pre picior de naţiune egal îndreptăţită faţă cu naţiune egal îndreptăţită. E timpul ca se ni se resplătească şi nouă[2] sacrificiile, cari le-am adus secol de secol acestei Austrii, carea ni-a fost vitregă, şi acestor Habsburgi, pre carii i iubim cu idolatrie fără se scim de ce, pentru cari ni-am versat de atătea ori sîngele animei noastre fără ca ei se facă nimica pentru noi. Astăzi credem că ar fi venit timpul ca să pretindem şi noi ce-a ce ni se cuvine de secoli. E timpul se declarăm neted şi clar că în ţiera noastră (căci este a noastră mai bine decît a ori şi cui) noi nu sîntem nici nu vrem se fim maghiari ori nemţi. Sîntem români, vrem se remănem români şi cerem egala îndreptăţîre a naţiunei noastre. [...]

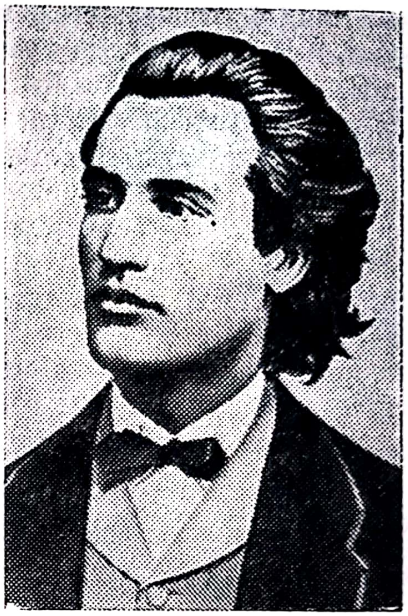

Mihai Eminescu (1850—1889); fotografie din timpul cînd era student la Viena

V a r r o[3], **Să facemu unu congresu;** *Federaţiunea*, Pesta, anul al treilea, MDCCCLXX, 17/5 aprilie 1870, p. 1; 1.

[*TITU MAIORESCU DESPRE ÎNSEMNĂTATEA TRATATULUI DIN 10/22 IUNIE 1875 DINTRE ROMÂNIA ŞI AUSTRO-UNGARIA ÎN CEEA CE PRIVEŞTE AFIRMAREA INDEPENDENŢEI*]

[...]

La activul ministerului L. Catargi (mărginindu-ne în politica lui generală şi fără a intra în resorturile speciale, unde s-au făcut unele îmbunătăţiri durabile) se cuvine să mai adăugăm convenţia comercială cu Austro-Ungaria, negoţiată sub ministerul de externe al lui B. Boerescu şi semnată la 10/22 iunie 1875 de G. Costaforu, agentul diplomatic la Viena, şi de contele Andrassy, ministrul de externe al Austro-Ungariei. Oricare ar fi fost valoarea

[1] Românii au luat încă îmediat poziţie faţă de actul de includere a Transilvaniei la Ungaria, în cadrul Imperiului austro-ungar, fapt atestat şi de cunoscutul document pe care-l reproducem imediat anterior; tînărul poet, care va deveni cel mai mare poet al României, se exprima retoric în intenţia de a îndemna, de a mobiliza la fapte şi mai mari.

[2] În textul tipărit: *nóe*; în alte locuri din text am procedat la unele simplificări tacite.

[3] M i h a i E m i n e s c u a semnat cu acest pseudonim.

economică a acestei convenţii, dealtminteri limitată la 10 ani şi denunţată înlăuntrul acestui termin, valoarea ei politică a fost din cele mai semnificative. Pentru a o înţelege, trebuie să ne aducem aminte că în chiar firmanul pentru învestitura principelui Carol din 23 oct⟨ombrie⟩ 1866 Înalta Poartă pune anume condiţia ca statul nostru să nu încheie nici o convenţie directă cu vreo putere străină, şi că prin art. 7 şi 19 a tractatului de comerţ din Constantinopol de la 3 februarie 1862 Turcia stipulase un drept vamal de 8% *ad valorem* de la toate articolele importate „în Principatele unite Moldova şi Valahia", dispunînd astfel de noi fără a ne întreba. Iar acum o Mare Putere occidentală, sub inspirarea unui adevărat om de stat, recunoştea în mod ostentativ emanciparea economică a României de sub suzeranitatea Porţii şi prevestea recunoaşterea deplinei independenţe.

[...]

Titu Maiorescu, Istoria contimporană a României (1866—1900), Bucureşti, 1925, pp. 68—69.

[NOTA[1] DIN 4 IANUARIE 1876 A MINISTRULUI DE EXTERNE PRIN CARE INVITĂ PE AGENŢII DIPLOMATICI SĂ SE INTERESEZE DE PROBLEMELE CARE POT SURVENI ÎN URMA RĂSCOALELOR ANTIOTOMANE DIN BOSNIA ŞI HERŢEGOVINA, ŞI ÎN CARE SE REAFIRMĂ STAREA DE AUTONOMIE A ROMÂNIEI]

[...]

Pus în faţa tuturor acestor fapte,[2] a căror gravitate nu poate să vă scape, domnule agent, guvernul princiar[3] s-a văzut silit, din prudenţă şi din prevedere, să facă şi el pregătiri militare, căci dacă neutralitatea pe care a păstrat-o pînă acum ar fi ameninţată, fie prin acte de agresiune din partea Turciei, fie prin intervenţia vreunei alte Puteri care ar dori, indiferent în ce scop, să ocupe România, datoria sa faţă de ţară nu i-ar îngădui să rămînă un spectator nepăsător.

A fost un timp cînd ţara noastră era un cîmp deschis pentru lupte şi bătălii; dar acest cîmp a fost îngrădit pentru totdeauna de către garanţia colectivă a Marilor puteri.

Într-adevăr, tratatul de la Paris, după ce a consacrat propriile noastre capitulaţii pe care sînt întemeiate legăturile ce le avem cu Turcia, a făcut din România o ţară de nepătruns pentru acţiunea, rînd pe rînd, predominantă, a diferitelor Puteri străine.

Separată de Turcia şi nefăcînd în nici un fel *parte integrantă* din Imperiul otoman, aşa cum îi place Sublimei Porţi să pretindă, ţara noastră a rămas neutră, şi, în toate împrejurările, guvernul princiar a avut drept deviză a

[1] Originalul, în limba franceză, în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, dosarul nr. 10, filele 6—9.

[2] Răscoalele antiotomane din Bosnia şi Herţegovina, în urma cărora ar putea surveni pentru România situaţii favorabile în ceea ce priveşte înlăturarea deplină a dominaţiei otomane.

[3] România era considerată principat; regatul s-a proclamat în 1881.

Scanned with OKEN Scanner

atitudinei sale neutralitatea și păstrarea ordinei, aceste două condiții esențiale care-i sînt impuse de tratate și care fac din România Belgia Orientului.

Europa știe că România n-a fost nici cucerită, nici părăsită la bunul plac al Turciei, așa cum Sublima Poartă ar fi dorit să lase să se creadă. Punîndu-se odinioară sub protecția Imperiului otoman, ea n-a înțeles niciodată să renunțe la suveranitate.

Cînd românii au contractat cu turcii, ei au făcut o convenție cu îndatoriri reciproce prin care aceștia s-au obligat să-i apere pe primii la nevoie, în schimbul unui tribut anual. Dar acest tribut nu atinge cu nimic suveranitatea noastră.

[...][1]

Documente privind istoria României, Războiul pentru independență, Volumul I, (Partea II-a), *Evenimentele militare premergătoare anului 1877*. Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1954, p. 65.

[*CIRCULARA*[2] *MINISTRULUI AFACERILOR STRĂINE DIN 18 DECEMBRIE 1876, PRIN CARE AGENȚII DIPLOMATICI ROMÂNI SÎNT INVITAȚI SĂ EXPLICE GUVERNELOR CĂ ESTE NEPOTRIVITĂ PREVEDEREA DIN RECENTA CONSTITUȚIE OTOMANĂ CARE ȘTIRBEȘTE STATUTUL DE AUTONOMIE A ROMÂNIEI*]

Domnule Agent,

Agentul nostru la Constantinopol a comunicat Ministerului Afacerilor Străine vestea promulgării Șartei[3] constituționale otomane, atrăgîndu-mi atenția asupra articolului 7 al acestui act care, cu prilejul enumerării *drepturilor suverane* ale Sultanului, spune textual că acesta „*dă investitura* șefilor provinciilor privilegiate în formele determinate de *privilegiile* ce le-au fost concedate".

Această dispoziție, făcînd obiectul unei serioase deliberări din partea Consiliului de Miniștri, am adresat generalului Ghica avizul dat de Consiliu și totodată depeșa al cărui conținut urmează:[4]

> Prin telegrama dvs. de la 24 decembrie, ne anunțați că, în acea zi, s-a promulgat Constituția otomană și adăugați că: „trebuie observat, în ce ne privește, articolul șapte care spune că Sultanul acordă investitura

---

[1] Despre Tratatul de la Paris, că el însuși doar a perpetuat o stare existentă, ceea ce a fost bine, dar care nu a mers mai departe pentru a favoriza dezvoltarea tuturor condițiilor pentru un stat complet independent.

[2] Originalul, în limba franceză, în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, dosarul nr. 22, filele 309—310.

[3] Altfel spus, Chartei constituționale, sau Constituției, adoptată după ce însuși regimul sultanal de tip feudal renunța la modalități anacronice.

[4] S-a cerut să se reproducă în document depeșa din 17/29 decembrie; am inclus-o în rîndurile imediate cu altfel de literă.

Scanned with OKEN Scanner

șefilor provinc· ior privilegiate etc." și noi am citit sus amintitul articol în Consiliul de Miniștri și el a format obiectul unei serioase deliberări.

Care sînt aceste provincii privilegiate, nenumite, dar desemnate ca fiind acelea ce alcătuiesc întregul indivizibil al Imperiului? Să ni se spună în chip categoric.

Raporturile dintre Sublima Poartă și România, stat vecin cu Imperiul otoman, nu pot face obiectul niciunui dubiu. Legăturile noastre cu Turcia ne fac să salutăm cu bucurie toate inițiativele pe care aceasta le ia pentru a apuca pe calea ce merge spre civilizație. Am privit, așa dar, cu un viu interes, cum Imperiul a fost înzestrat cu o Cartă Constituțională. Dar în aceasta se vorbește de șefii provinciilor privilegiate și îndoielile formulate de dvs. ne poruncesc să vă însărcinăm să luați îndată contact cu E.S.[1] Savfet Pașa, pentru a-i cere explicații autorizate asupra înțelesului dispozițiilor de care este vorba.

Insistați pentru a obține un răspuns, declarînd că România are un interes imediat și foarte important în a cunoaște părerea sfetnicilor Înălțimei Sale Sultanului, asupra acestei chestiuni[2].

Comunicîndu-vă cuprinsul acestei depeșe vă rog, domnule agent, să binevoiți a sublinia în cursul întrevederilor ce veți avea cu ⟨membrii⟩ guvernului pe lîngă care sînteți acreditat atingerea gravă pe care enumerarea despre care este vorba o aduce tratatelor și altor acte internaționale care au garantat existența noastră politică, dacă cumva în enumerare s-ar viza relațiile existente între România și Înălțimea Sa Stăpînul și Suveranul Constituțional al Otomanilor.

Am abia nevoie să vă spun cu cît interes aștept comunicările dv. în legătură cu impresia ce conversațiile dv. în sensul corespondenței de față vor fi produs asupra bărbaților politici din...[3]

[...][4]

Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, Volumul I, (Partea II-a), *Evenimentele militare premergătoare anului 1877*, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1954, pp. 534—535.

[1] Excelența Sa; S a v f e t P a ș a, ministru de externe al Turciei.

[2] Originalul în limba franceză, în Arhiva Ministerului de Externe, dosarul nr. 22; fila 307; *Documente privind istoria României. Războiul pentru independență*, Volumul I, (Partea II-a), *Evenimentele militare premergătoare anului 1877*, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1954, p. 533. Semnează ministrul afacerilor străine.

[3] În document a fost lăsat loc liber pentru a fi completat de fiecare agent diplomatic.

[4] Urmează formula oficială de încheiere

Scanned with OKEN Scanner

V. PROCLAMAREA INDEPENDENȚEI DEPLINE A ROMÂNIEI ȘI ÎNCHEIEREA PROCESULUI DE FORMARE A STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN

TEMATICĂ

Lupta pentru libertate, unitate și independență națională, — permanență a istoriei poporului român.

Condițiile interne și internaționale în care s-a desfășurat lupta poporului român pentru cucerirea independenței naționale.

Activitatea diplomatică a guvernului român premergătoare actului de la 9 mai 1877.

Caracterul popular și național al războiului de independență; efortul uman și material al poporului român.

Recunoașterea pe plan internațional a independenței depline a României.

Proclamarea independenței naționale, rod al luptei poporului român, omment istoric hotărîtor în evoluția României moderne. Accelerarea dezvoltării țării după 1877. Afirmarea României independente în viața internațională.

Unitatea și libertatea națională — obiective majore ale poporului român în perioada 1878—1918.

Participarea României la primul război mondial și problema realizării statului național, unitar.

Făurirea statului național unitar, expresie a hotărîrii întregului popor român; recunoașterea ei în tratatele internaționale.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Activitatea diplomatică a României după Unirea Principatelor (1859—1877).

Caracterul popular și național al războiului de independență a României.

Sprijinul acordat de românii din teritoriile aflate sub dominație străină luptei pentru dobîndirea independenței depline a României.

Ecoul independenței României în opinia publică internațională.

Diplomația românească și recunoașterea independenței.

Dezvoltarea României în perioada 1878—1914.

Lupta forțelor sale progresiste, patriotice pentru unirea tuturor românilor.

Formarea statului național-unitar român în 1918. Contribuția mișcării muncitorești la înfăptuirea unității de stat a României.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism**, Editura politică, Bucureşti, 1975, pp. 34; 37—38.

* * *

NICOLAE CEAUŞESCU, **O jumătate de secol de la marea epopee naţională a Mărăşeştilor. Cuvîntare la adunarea populară consacrată aniversării bătăliilor de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz. 12 august 1967**; *România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Septembrie 1966 — decembrie 1967*, Vol. 2, Editura politică, Bucureşti, 1968, pp. 467—468; 468—470.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Expunere la şedinţa jubiliară a Marii Adunări Naţionale consacrată sărbătoririi semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România. 29 noiembrie 1968.** *România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1968 — martie 1969*, Vol. 3, Editura politică, Bucureşti, 1969, pp. 711—716.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naţionale şi activului central de partid şi de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenţei de stat a României. 9 mai 1977**; *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, Bucureşti, 1977, pp. 326—331.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Cuvîntare la plenara Consiliului Naţional al Frontului Unităţii Socialiste. 2 noiembrie 1978**; *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978—martie 1979*, Vol. 17, Editura politică, Bucureşti, 1979, pp. 180—182.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Naţional al Frontului Unităţii Socialiste şi Marii Adunări Naţionale consacrată sărbătoririi a şase decenii de la făurirea statului naţional unitar român. 1 decembrie 1978**; *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978—martie 1979*, Vol. 17, Editura politică, Bucureşti 1979, pp. 272—277.

* * *

* * * *Documente privind începuturile mişcării muncitoreşti din România, (1821—1878)*, Editura politică, Bucureşti, 1971.

* * * *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, (1879—1892)*, Editura politică, Bucureşti, 1973.

* * * *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, (1916—1921)*, Editura politică, Bucureşti, 1966.

* * * *Documente privind istoria României. Războiul pentru independenţă*, Vol. II. *(1 ianuarie 1877—9 mai 1877)*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1952.

Scanned with OKEN Scanner

* * * *Documente privind istoria României. Războiul pentru independență*, Vol. III, *(9 mai 1877 — 15 iunie 1877)*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1953.
* * * *Documente privind istoria României. Războiul pentru independență*, Vol. V, *(16 iulie 1877—31 august 1877)*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1953.
* * * *Documente privind istoria României, Războiul pentru independență*, Vol. IX, *(16 ianuarie 1878—3 martie 1878)*, Editura Republicii Populare Române, București, 1955.
* * * *Independența României. Documente*, Vol. I, *Documente și presa internă*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977.

1

[...]

La scurt timp după Unire[1], în urma războiului din 1877, a fost cucerită independența de stat a României. Rezultat al luptei eroice a armatei române împotriva imperiului otoman, al voinței ferme de libertate și neatîrnare a poporului nostru, care și-a dovedit încă o dată marea capacitate de luptă—dobîndirea independenței naționale a dat un nou și puternic imbold dezvoltării economice și sociale a țării, a exercitat o profundă înrîurire asupra întregii evoluții istorice a României pe drumul progresului social, a permis afirmarea tot mai viguroasă a poporului nostru ca națiune de sine stătătoare.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, p. 34.

[...]

În timpul luptelor din primul război mondial pentru apărarea pămîntului patriei împotriva ocupanților militariști germani, pentru salvgardarea unității și integrității teritoriale, oștirile române, masele populare din România au înscris în istoria țării o pagină nepieritoare de eroism și abnegație, de spirit de jertfă și patriotism fierbinte.

Legitățile dezvoltării istorice impuneau cu stringență încheierea procesului de formare a statelor naționale aflate sub dominația marilor imperii din Europa. În mișcarea popoarelor europene pentru autodeterminare națională și scuturarea dominației străine se încadrează și lupta maselor populare din România și din celelalte teritorii românești aflate sub dominație străină, pentru formarea statului național român unitar. Realizarea acestui deziderat

[1] Unirea Moldovei și a Munteniei din 24 ianuarie 1859.

Scanned with OKEN Scanner

istoric vital a fost rodul luptei maselor largi populare, a muncitorimii, țărănimii, intelectualității, a cercurilor înaintate ale burgheziei, ale principalelor clase și pături ale societății, opera întregului popor, a întregii națiuni. Istoria demonstrează că formarea statului național unitar român nu a fost rezultatul unui eveniment întîmplător, de conjunctură, al înțelegerilor intervenite la masa tratativelor; tratatul de pace n-a făcut decît să consfințească o situație de fapt, creată de lupta maselor populare. Unirea Transilvaniei cu România a constituit înfăptuirea firească a năzuinței seculare de unitate a poporului nostru, a visului pentru care au luptat și s-au jertfit nenumărate generații de înaintași, împlinirea unei necesități obiective a însăși dezvoltării istorice.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 37—38.

Cetățeni ai României socialiste!

La 1 decembrie 1978, sărbătorim 60 de ani de la unirea Transilvaniei cu România, eveniment care a marcat înfăptuirea statului național unitar român. Această măreață realizare a reprezentat o încununare a aspirațiilor și luptei de veacuri ale poporului nostru pentru eliberarea națională și unitatea statală. Unirea din 1918 a fost rezultatul voinței ferme a întregului popor, al luptei duse de cele mai înaintate forțe politice ale vremii din rîndul tuturor categoriilor sociale, ea a evidențiat rolul hotărîtor al maselor largi populare în făurirea istoriei. Formarea statului național unitar — moment de importanță crucială în destinele patriei — nu a fost un produs al întîmplării sau al unei conjuncturi internaționale, ci o necesitate istorică, o expresie a cerințelor legilor obiective ale evoluției sociale. Prin unire s-a realizat cadrul propice pentru o mai accentuată dezvoltare a forțelor de producție, a economiei naționale, pentru o mai puternică înflorire a științei și culturii, pentru intensificarea mișcării muncitorești, revoluționare, a activității tuturor forțelor progresiste ale societății.

[...]

Chemarea Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste[1] privind aniversarea a 60 de ani de la formarea statului național unitar român; *Scînteia,* anul XLVIII, nr. 11 260, din 3 noiembrie 1978, p. 1.

[...]

Evoluția războiului ruso-turc, a desfășurării luptelor pe frontul din Balcani, înțelegerile intervenite între guvernul român și guvernul rus, precum și necesitatea de a cuceri, pe cîmpul de luptă, dreptul la totala neatîrnare

[1] Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste a avut loc la 2 noiembrie 1978; la Congresul al II-lea, întrunit în zilele de 17—28 ianuarie 1980, s-a adoptat denumirea: Frontul Democrației și Unității Socialiste.

Scanned with OKEN Scanner

față de Imperiul otoman, care refuza să recunoască prerogativele suverane ale statului român, au făcut ca armata română să treacă Dunărea și să ia parte directă la marea înfruntare militară din Peninsula Balcanică. În acest război, alături de munteni, olteni și moldoveni, au luat parte, într-o formă sau alta, și românii din celelalte provincii aflate sub stăpînire străină. Locuitorii din Transilvania, Bucovina, Banat și-au făcut auzit cu putere glasul în sprijinul luptei de independență a României. *„Cauza ostașului român* — scria „Gazeta Transilvaniei" — *e o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni"*. În pofida măsurilor represive luate de autoritățile austro-ungare, din aceste provincii au fost trimise ofrande pentru ostași, iar un mare număr de tineri au trecut munții și s-au înrolat în armată, vărsîndu-și sîngele în războiul pentru cucerirea independenței țării — aspirație scumpă a românilor de pretutindeni.

Merită să subliniem, totodată, faptul că și unii locuitori de origine maghiară din Transilvania și de origine germană și-au manifestat simpatia față de cauza poporului român și au acordat sprijin luptei pentru independență, unii oferindu-se chiar să se înroleze în unitățile românești și în serviciile de Cruce Roșie. Una din publicațiile maghiare ce se pronunțau cu hotărîre pentru independența României, ziarul „Alföld" din Arad, scria că, așa cum arată experiența istorică, *„maghiarii și românii trebuie să fie în orice împrejurare prieteni sinceri"*, că noi *„trebuie să dăm mîna; atunci vom putea întîmpina fără teamă multe pericole"* și că *„maghiarii și românii numai împreună pot avea un viitor"*. Dealtfel, în decursul istoriei, nu o dată mulți maghiari, secui, sași, șvabi au luptat alături de oștile române și au pecetluit cu sîngele lor frăția, solidaritatea în lupta comună, pentru un viitor comun, liber pe aceste meleaguri.

Oștile noastre au luptat pe teritoriul Bulgariei timp de aproape 6 luni, luînd parte la grele bătălii, pînă la victoria finală împotriva Imperiului otoman. În asaltul redutelor Plevnei, în luptele de la Grivița, Rahova, Smîrdan și în alte bătălii, ostașii români au dovedit un eroism fără seamăn, ducînd mai departe tradițiile glorioase de la Rovine, Călugăreni și Vaslui, afirmînd încă o dată înaltele virtuți ale poporului nostru, capacitatea sa de a-și cuceri cu arma în mînă drepturile fundamentale, libertatea și independența. În aceste lupte au luat parte peste 52 000 de ostași, din care peste 10 000 și-au dat viața. Marea epopee a bătăliilor pentru independență, actele de eroism și jertfele ostașilor români, patriotismul clocotitor de care erau animați, comportarea cu adevărat impresionantă în acest greu război a tinerei noastre armate au atras admirația și simpatia opiniei publice internaționale. Dînd o înaltă apreciere comportării strălucite a armatelor române în războiul din 1877, cunoscutul revoluționar italian Garibaldi spunea: *„Descendenții vechilor noastre legiuni, românii, se luptă astăzi cu eroism pe țărmul Dunării pentru independența lor; îmi pare că este bine a face să se audă o aplaudare din partea capitalei vechii lumi și a Italiei întregi îndreptată valoroaselor noastre rude"*. De asemenea, corespondentul de front al unor ziare americane și elvețiene comunica de la fața locului, încă după primele lupte purtate de ostașii noștri, că *„armata română merită a fi pusă lîngă orice altă armată a Europei și oricine poate fi mîndru de soldații și ofițerii ei, care au dat probe atît de strălucite de vitejie"*.

Scanned with OKEN Scanner

O adevărată încununare a victoriilor strălucite cîştigate de dorobanţii români în marele război pentru independenţă îl constituie momentul, cu profunde semnificaţii, cînd faimosul comandant al armatelor otomane de la Plevna, generalul Osman Paşa, învins, şi-a întins sabia colonelului român Cerchez şi i-a spus: *„Capitulez cu armata mea, predîndu-mă în mîinile junei şi bravei armate române"*.

În războiul de acum 100 de ani pentru cucerirea independenţei de stat a României, oştile române au luptat cot la cot şi şi-au vărsat sîngele împreună cu armatele ruseşti. Consemnînd însemnătatea colaborării de arme româno-ruse pentru cucerirea victoriei în războiul împotriva Imperiului otoman, ţarul Alexandru al II-lea afirma la sfîrşitul anului 1877, într-o scrisoare adresată prinţului Carol cu prilejul decorării acestuia: *„După o rezistenţă de cinci luni, eforturile unite ale trupelor noastre aliate au fost încununate de succes deplin. Armata lui Osman Paşa a depus armele şi Plevna a căzut. Doresc a consacra amintirea acestui strălucit succes"*. La rîndul său, Marele Duce Nicolae, în Ordinul de zi din 5 decembrie 1877 consacrat contribuţiei armatelor române la victoria operaţiunilor militare din Balcani, spunea: *„Împăratul a fost martor la abnegaţia voastră, la valoarea voastră fără margini, la bărbăţia voastră... V-am admirat în nenumărate ocazii şi vă reînnoiesc viu simţita şi sincera mea gratitudine"*. În cursul acestui mare război, care a avut o importanţă hotărîtoare pentru cauza libertăţii şi independenţei popoarelor din Balcani, s-a închegat o puternică solidaritate şi frăţie de arme între ostaşii români şi ostaşii ruşi, s-a dezvoltat şi mai mult tradiţionala prietenie, cu vechi rădăcini istorice, dintre cele două popoare. Faptele dovedesc că, în ciuda politicii Imperiului ţarist şi acţionînd împotriva acestei politici, între poporul român şi poporul rus, între forţele democratice, progresiste din cele două ţări au existat întotdeauna relaţii strînse. Aceste raporturi aveau să capete un conţinut nou în condiţiile dezvoltării mişcării muncitoreşti, revoluţionare din cele două ţări, ale întăririi solidarităţii de clasă dintre proletariatul din România şi cel din Rusia, ale luptei pentru victoria Revoluţiei din Octombrie şi apărarea tînărului stat sovietic, pentru progres şi pace.

De asemenea, în războiul din 1877 s-a manifestat puternic solidaritatea poporului nostru cu poporul bulgar, care gemea sub jugul Imperiului otoman, frăţia de arme cu luptătorii bulgari care au participat, alături de români şi ruşi, la bătăliile împotriva duşmanului. Dealtfel, întreaga luptă de eliberare naţională purtată de forţele înaintate ale poporului bulgar este legată de colaborarea şi sprijinul frăţesc al poporului român. Pe teritoriul ţării noastre şi-au găsit adăpost şi s-au organizat revoluţionarii bulgari conduşi de Hristo Botev. Tot aici, după înfrîngerea răscoalei bulgăreşti din aprilie — mai 1876, s-a ţinut „cel dintîi parlament neoficial al Bulgariei" — cum i-a spus poetul revoluţionar bulgar Ivan Vazov —, care a hotărît trecerea la o nouă organizare a luptei de eliberare. În tabăra de la Ploieşti au fost pregătiţi circa 6 000 de voluntari bulgari. Comentînd toate acestea, fostul preşedinte al Sobraniei bulgare, Z. Stoianov, avea să scrie fruntaşului socialist român Zamfir Arbore: *„Timp de jumătate de secol, de-a lungul unor vremi teribile pentru noi, privirile poporului bulgar n-au încetat să se îndrepte spre malul stîng al Dunării; toţi cei care au fost cinstiţi şi mari, toţi cei care aveau cîte o iniţiativă, toţi cei care nu puteau trăi şi respira în Bulgaria aservită au trecut în sfînta Românie"*. În aceste împrejurări istorice hotărîtoare, au fost dezvoltate relaţiile tradiţionale de prietenie şi întrajutorare dintre poporul român

Scanned with OKEN Scanner

și poporul bulgar, s-a întărit solidaritatea lor de luptă, continuată apoi în condițiile bătăliilor duse de forțele progresiste, revoluționare din țările noastre, pentru libertate și dreptate socială, pentru o viață mai bună.

Faptele, istoria arată că și alte popoare din Balcani, cum sînt grecii, sîrbii, albanezii, au găsit sprijin în organizarea luptei lor de eliberare națională pe teritoriul țării noastre. În perioada războiului de la 1877, în România s-au format și s-au instruit grupuri de luptători sîrbi care au luat parte la bătăliile duse pe teritoriul Iugoslaviei împotriva dominației otomane. Aceste puternice manifestări de solidaritate și frăție sînt o ilustrare elocventă a relațiilor strînse de prietenie, bună vecinătate, colaborare și solidaritate care au existat timp de secole între popoarele din Balcani în lupta lor împotriva asupririi, pentru libertate, pentru o viață demnă.

Dobîndirea independenței de stat a României nu a fost deci rezultatul unor împrejurări întîmplătoare sau al unei conjuncturi politice, nu a reprezentat un dar primit din afară, ci este rodul luptelor purtate timp de veacuri de înaintași, lupte care au culminat cu măreața victorie obținută în 1877 pe cîmpul de bătălie împotriva Imperiului otoman, ce a deschis o eră nouă în dezvoltarea liberă și independentă a patriei noastre. Trebuie să spunem că fără cucerirea independenței România nu ar fi putut să-și asigure dezvoltarea și nu ar fi putut să se afirme din plin atît ca națiune, cît și pe plan internațional. Lupta pentru neatîrnare a însoțit permanent dezvoltarea poporului nostru, căpătînd tot mai multă amploare și forță odată cu formarea națiunii române, cu crearea statului român unitar; ea a constituit o expresie a victoriei afirmării națiunii noastre, a voinței ei de a fi stăpînă pe propria soartă, pe propriul viitor, de a păși de-sine-stătător pe calea progresului și prosperității. Prin vitejia și sacrificiile date de armata noastră, de întregul popor, în marea familie a țărilor Europei apărea astfel un nou stat independent, o nouă națiune liberă, energică și viguroasă, hotărîtă să nu mai admită niciodată nici un fel de tutelă asupra sa, să participe cu drepturi egale la viața internațională.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 326—331.

[...]

La sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, cu toate progresele obținute în înaintarea pe calea capitalismului, România continua să fie o țară slab dezvoltată din punct de vedere economic, cu o industrie restrînsă, cu o economie avînd un pronunțat caracter agrar. Această situație era determinată de menținerea unor puternice rămășițe feudale, precum și de politica monarhiei și claselor dominante, care aserveau bogățiile țării

Scanned with OKEN Scanner

monopolurilor străine, marilor puteri imperialiste. La rîndul ei, Transilvania, aflată sub domnia imperiului habsburgic, nu-şi putea valorifica întregul potenţial economic, se dezvolta unilateral, ca bază de materii prime pentru industria provinciilor centrale ale imperiului. Se poate spune deci că la începutul secolului al XX-lea România se afla în etapa iniţială a dezvoltării sale industriale, în prima fază a capitalismului. Analiza obiectivă, ştiinţifică a nivelului de dezvoltare a forţelor de producţie şi a caracterului relaţiilor de producţie infirmă categoric opiniile potrivit cărora în acea perioadă România s-ar fi aflat în stadiul capitalismului monopolist, ar fi fost un stat imperialist. România era ea însăşi un hinterland al marilor puteri imperialiste, sursă de materii prime şi piaţă de desfacere pentru monopolurile străine. La acestea se adăuga faptul că procesul de formare a statului naţional român nu era încă încheiat, că o însemnată parte a teritoriului ţării se găsea sub stăpînire străină. Referindu-se la situaţia ţării noastre şi a altor ţări est-europene în 1913, Lenin sublinia că sarcina istorică ce sta în faţa popoarelor din această zonă era crearea statelor naţionale unitare. „În toată Europa răsăriteană (Austria şi Balcanii) — spunea Lenin — şi în Asia, adică în ţările vecine cu Rusia, transformarea burghezo-democratică a statelor — care pretutindeni în lume a dus, într-o măsură mai mare sau mai mică, la crearea de state naţionale independente sau de state formate din naţionalităţi cît mai apropiate şi înrudite între ele — nu a luat încă sfîrşit sau se află abia la început"[1]. Realizarea statului naţional unitar devenise, în preajma primului război mondial, o cerinţă imediată, o condiţie primordială a mersului înainte al ţării noastre pe plan economic şi social.

Izbucnirea războiului mondial în 1914 a constituit un moment de răscruce în dezvoltarea socială şi politică a statelor europene, un eveniment care a zguduit puternic rînduielile vechi, ascuţind la maximum contradicţiile sociale şi naţionale de pe continent, determinînd un puternic val al luptei popoarelor pentru eliberare socială şi naţională. După cum se ştie, primul război mondial a avut un caracter imperialist, fiind rezultatul luptei marilor puteri pentru reîmpărţirea lumii, a imperiilor coloniale, a sferelor de influenţă, pentru cucerirea de noi teritorii şi acapararea de surse de materii prime şi pieţe de desfacere. Declanşarea războiului a provocat o vie reacţie de protest şi împotrivire în rîndul maselor muncitoare din toate ţările, care ştiau că această conflagraţie mondială le va aduce uriaşe suferinţe şi vărsări de sînge, că ea va fi suportată pînă la urmă de cei ce muncesc. La aceste mişcări antirăzboinice desfăşurate de clasa muncitoare internaţională au luat parte activă şi muncitorimea, mişcarea socialistă din ţara noastră. Prin puternice demonstraţii şi acţiuni greviste masele populare şi-au exprimat opoziţia faţă de intrarea României în război.

După cum se ştie, timp de doi ani ţara noastră a rămas în afara războiului, adoptînd o politică de neutralitate. Desfăşurarea evenimentelor, precum şi presiunile exercitate asupra sa de marile puteri europene au determinat România să intre în anul 1916 în vîltoarea războiului de partea coaliţiei imperialiste anglo-franco-ruse, care promitea şi satisfacerea revendicării unirii Transilvaniei cu ţara. Astfel participarea ţării noastre în război alături de această coaliţie a coincis cu dorinţa arzătoare a maselor largi populare de a realiza unirea cu Transilvania, făurirea statului român unitar.

[1] *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 23, Bucureşti, Editura politică, 1964, p. 333 (notă dată în opera din care extragem).

Scanned with OKEN Scanner

Criza generală a capitalismului, declanșată în condițiile primului război mondial, a cunoscut o considerabilă agravare odată cu victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — eveniment de însemnătate istorică pentru destinele omenirii, care a inaugurat epoca revoluțiilor proletare, a eliberării naționale a popoarelor, a trecerii de la capitalism la socialism. Constituirea primului stat muncitoresc-țărănesc pe a șasea parte a globului pămîntesc a creat o breșă adîncă în sistemul capitalist, a provocat un avînt fără precedent în mișcarea revoluționară a timpului, a dat un nou și puternic imbold popoarelor asuprite în lupta pentru scuturarea jugului străin. Ecoul Revoluției din Octombrie s-a făcut simțit cu intensitate și în țara noastră, în rîndul păturilor muncitoare, în cadrul mișcării socialiste, exprimîndu-se în mari demonstrații de solidaritate cu primul stat socialist, în participarea cu arma în mînă a militanților români la lupta pentru apărarea tinerei republici sovietice.

Ideile nobile proclamate de Revoluția din Octombrie și înscrise în „Declarația drepturilor popoarelor din Rusia" cu privire la „egalitatea și suveranitatea popoarelor", „dreptul popoarelor la autodeterminare liberă pînă la separare și formarea de state independente", „desființarea tuturor privilegiilor și a îngrădirilor naționale" au fost însușite cu entuziasm de popoarele care gemeau sub jugul asupririi imperiului habsburgic, au devenit un stindard de luptă pentru dezvoltarea lor liberă și independentă în cadrul unor state naționale proprii.

Victoria revoluției din Rusia și rezonanța sa în rîndul clasei muncitoare internaționale au reprezentat un factor puternic de accelerare a destrămării imperiului habsburgic; încă în 1916 Lenin considera că acesta poate fi calificat drept „o unire șubredă a cîtorva clici de paraziți sociali" și că „lichidarea Austro-Ungariei nu reprezintă istoricește decît o continuare a destrămării Turciei, fiind, ca și aceasta, o necesitate a procesului istoric de dezvoltare"[1]. Această previziune s-a adeverit și, în cursul anului 1918, imperiul habsburgic s-a prăbușit sub loviturile luptei de eliberare națională a popoarelor asuprite, iar pe ruinele sale s-a creat Republica Cehoslovacă, a avut loc unirea într-un singur stat a regatului Serbiei cu Croația, Slovenia, Bosnia și Herțegovina, s-a refăcut statul independent polonez, Austria s-a transformat în republică, a luat naștere Republica Ungară independentă. Aceste transformări radicale petrecute în viața popoarelor Europei, deși au dus la crearea unor state burgheze, s-au înscris în istoria modernă ca procese cu caracter obiectiv, progresist, iar desfășurarea ulterioară a evenimentelor a dovedit viabilitatea formării statelor naționale ca urmare a destrămării imperiului habsburgic.

În mișcarea popoarelor europene pentru autodeterminare națională și scuturarea dominației străine desfășurată în anul 1918 se încadrează și lupta maselor populare din România și Transilvania pentru eliberarea Transilvaniei de sub jugul habsburgic. Trăsătura distinctivă fundamentală a acestei lupte a fost largul ei caracter de masă, faptul că a antrenat muncitorimea, țărănimea, intelectualitatea, cercurile înaintate ale burgheziei, principalele clase și pături ale societății. În condițiile respective, burghezia, cu toate limitele sale politice, a jucat un rol pozitiv în lupta pentru unire, acționînd în sensul cerințelor obiective ale dezvoltării istorice, în spiritul intereselor și

[1] *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, p. 8 (notă dată în opera din care extragem).

Scanned with OKEN Scanner

aspirațiilor maselor. Un rol deosebit de activ în mișcarea pentru unirea Transilvaniei cu România l-au jucat proletariatul, mișcarea muncitorească și socialistă. Despre aceasta vorbește însăși compoziția Consiliului Național format din șase reprezentanți ai Partidului Național și șase reprezentanți ai mișcării socialiste. Mișcarea muncitorească și socialistă și-a afirmat voința și hotărîrea în mod energic prin puternice acțiuni greviste și demonstrații politice, prin crearea consiliilor muncitorești care au preluat conducerea unor centre transilvănene din mîinile autorităților habsburgice. Rolul clasei muncitoare s-a manifestat pregnant și prin influența pe care a exercitat-o asupra programului politic al unirii, în exprimarea revendicărilor cu caracter democratic, muncitoresc. Crearea consiliilor și gărzilor naționale în toate județele, orașele și comunele Transilvaniei, sutele de mii de semnături care au întărit mandatul încredințat delegaților la marea adunare de la Alba Iulia, participarea a peste 100 000 de oameni la această adunare dovedesc că unirea Transilvaniei cu România nu a fost actul cîtorva persoane sau grupuri izolate, ci opera întregului popor, a întregii noastre națiuni.

Iată de ce nimeni, în afară de popor, nu poate pretinde că a înfăptuit unirea. Analiza desfășurării evenimentelor demonstrează elocvent că formarea statului național unitar român nu este rezultatul unor înțelegeri încheiate la masa tratativelor, ci rodul luptei întregului popor, însuflețit de năzuința secular ă a unității, de hotărîrea de a împlini visul pentru care au luptat și s-au jertfit atîtea generații de înaintași. Merită subliniat că pentru unire s-au pronunțat și numeroși reprezentanți ai naționalităților conlocuitoare. Cu toate că, după cum este știut, unele țări imperialiste doreau menținerea imperiului habsburgic, viața a dat peste cap planurile acestora, silindu-le să accepte realitatea creată prin voința unanimă a poporului român, ca și a celorlalte popoare asuprite. Tratatul de pace nu a făcut decît să consfințească situația de fapt stabilită ca urmare a luptei maselor populare din România și Transilvania.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la ședința jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România. 29 noiembrie 1968;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1968—martie 1969,* Vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 711—716.

[...]

Primul război mondial imperialist — care își punea cu putere amprenta asupra începutului secolului al XX-lea — ridica și în fața poporului român probleme de mare însemnătate pentru însăși soarta națiunii. După cum se știe, în această perioadă, în țara noastră, ca și în celelalte țări balcanice — așa cum sublinia pe atunci și Lenin — construcția de stat în direcția burghezo-națională nu se terminase, un mare număr de români trăiau încă în afara granițelor statului, teritorii românești se aflau sub stăpînire străină. Dezvoltarea socială, progresul economic, politic și cultural al țării erau strîns legate de încheierea procesului de formare a națiunii române. Unirea într-un

Scanned with OKEN Scanner

singur stat — aspirație seculară a românilor, cauză înălțătoare pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași — devenise un obiectiv imediat, o necesitate stringentă impusă de însuși mersul înainte al societății românești.

Cu toate că primul război mondial a avut un caracter imperialist, poporul român nu a participat la acest război călăuzit de intenții de cotropire și anexiune teritorială; cedînd presiunilor puterilor Antantei, cercurile conducătoare ale țării au hotărît intrarea în război alături de Anglia, Franța și Rusia, care promiteau satisfacerea dezideratului unității noastre naționale.

Desigur, se poate pune azi întrebarea dacă aceasta era calea cea mai indicată pentru înfăptuirea țelurilor legitime ale poporului român, dacă n-ar fi fost mai bine ca România să evite a intra într-un război care, după cum știți, a îndoliat sute de mii de familii și a atras după sine un lung cortegiu de suferințe și distrugeri. Evoluția evenimentelor a fost însă aceea pe care o știm, și noi trebuie să judecăm faptele așa cum au fost, analizînd în mod obiectiv contextul lor istoric, consecințele pe care le-au generat, străduindu-ne să le dăm interpretarea cea mai justă.

Aspirațiilor profunde ale poporului român spre unitate le-au dat glas declarațiile politice ale vremii, presa, puternicele manifestări publice care au avut loc cu acest prilej pe întreg cuprinsul țării și, în mod deosebit, entuziasmul nemărginit cu care ostașii români au fost întîmpinați în Transilvania de masele largi ale întregii populații. Numeroși cetățeni, atît din România de atunci, cît și din Transilvania și Bucovina aflate sub stăpînirea imperiului habsburgic, s-au înrolat voluntari, cerînd să li se dea posibilitatea de a lupta pentru cauza întregirii țării. În luptele împotriva armatelor imperialismului german s-au ridicat figuri de eroi legendari ca Ecaterina Teodoroiu, maiorul Atanase Ionescu, căpitanul Grigore Ignat, caporalul Constantin Mușat, generalii Praporgescu, Dragalina și mulți alții care și-au jertfit viața pentru libertatea și neatîrnarea patriei.

După cum se știe, armatele germane și austro-ungare, mult superioare ca număr și înzestrare tehnică, au ocupat cea mai mare parte a pămîntului țării.

[...] În aceste clipe dramatice pentru soarta țării, forțele patriotice s-au ridicat la luptă, și-au adunat toate puterile și au hotărît să reziste cu orice preț în fața armatelor invadatoare. În acest cadru se înscriu eroicele bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, care au dovedit încă o dată că peste voința de fier a poporului ce-și apără dreptul la viață și libertate „nu se poate trece".

Spiritul de sacrificiu al ostașilor și ofițerilor care au oprit înaintarea năvălitorilor exprimă voința întregului popor român de a scutura jugul ocupației străine, de a salva țara de robia imperialistă. Poporul nostru păstrează o frumoasă amintire, și cele mai calde sentimente de recunoștință, ostașilor ruși și francezi care au luptat alături de ostașii români, aducîndu-și obolul de sînge la înfruntarea cu dușmanul. Victoria de la Mărășești a reprezentat o contribuție importantă la înfrîngerea militarismului german, un moment hotărîtor în lupta pentru eliberarea patriei noastre, pentru înfăptuirea idealului de unitate națională.

Războiul, înfrîngerea militară a coaliției puterilor centrale și în primul rînd a imperialismului german, prăbușirea imperiului habsburgic și a imperiului țarist au ascuțit la maximum contradicțiile orînduirii capitaliste, ceea ce a determinat apariția unor mari mișcări sociale și naționale, desfășurarea unor profunde transformări revoluționare cu repercusiuni asupra evoluției

Scanned with OKEN Scanner

ulterioare a numeroaselor state din Europa. Un rol de însemnătate istorică a avut triumful Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a deschis era eliberării popoarelor de asuprire și exploatare, era înlăturării dominației imperialismului și colonialismului, a accelerat procesul nașterii și dezvoltării a noi și noi națiuni pe calea progresului economic și social.

Realizată în aceste împrejurări internaționale favorabile, unitatea noastră națională a fost rezultatul luptei maselor populare din toate colțurile țării, opera întregului popor român. Marea adunare populară de la Alba Iulia, care a proclamat unirea Transilvaniei la patria mamă, uriașele manifestări organizate de masele populare din toate provinciile românești au consfințit voința de unire a întregii noastre națiuni. Unirea a fost încununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor român.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **O jumătate de secol de la marea epopee națională a Mărășeștilor. Cuvîntare la adunarea populară consacrată aniversării bătăliilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz. 12 august 1967;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Septembrie 1966—decembrie 1967*, Vol. 2, Editura politică, București, 1968, pp. 467—468; 468—470.

[...]

Dealtfel, istoria poporului nostru, istoria armatei noastre demonstrează cu putere că niciodată poporul român, armata sa nu și-au propus țeluri agresive. Secole de-a rîndul armata noastră a luptat pentru a apăra independența țării, pentru a asigura înfăptuirea unității naționale, pentru afirmarea independentă a națiunii noastre. Acest caracter l-a avut și războiul din 1877, cînd, deși am luptat pe teritoriul Bulgariei prietene, am luptat într-un război de eliberare, de cucerire a independenței și ajutorare a poporului bulgar în lupta pentru eliberarea sa de sub dominația străină. Același caracter l-a avut și lupta din 1916—1918, cînd armata noastră a dus un război pentru apărarea independenței țării, a suveranității sale, pentru realizarea unității naționale și formarea statului național unitar. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la ședința activului de bază de comandă și de partid din armată. 16 septembrie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978—martie 1979*, Vol. 17, Editura politică, București, 1979, p. 79.

[...]

Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste[1] a adoptat în unanimitate chemarea adresată întregului nostru popor în legătură cu apropiata aniversare a 60 de ani de la făurirea statului național unitar român, de la Unirea Transilvaniei cu România.

[1] Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste din 2 noiembrie 1978.

Scanned with OKEN Scanner

Acest moment epocal din istoria poporului nostru a deschis noi perspective atît dezvoltării forțelor de producție, științei și culturii, cît și afirmării poporului nostru, a aspirațiilor sale de progres, a voinței sale de pace, a hotărîrii de a-și făuri o viață demnă, liberă, de a trăi în prietenie și colaborare cu vecinii săi, cu toate popoarele lumii.

Fără îndoială, realizarea statului național unitar este rezultatul unui lung proces istoric, expresia unei necesități legice. Condițiile vitrege ale dominației străine au întîrziat realizarea acestui deziderat, a acestei cerințe obiective pentru dezvoltarea economico-socială a poporului nostru. Actul Unirii nu este o întîmplare, rezultatul unor momente conjuncturale, ci consecința unor cerințe legice, rodul luptei maselor largi populare, hotărîte să facă totul pentru a se uni într-un stat unitar, conștiente că numai în acest fel își puteau deschide calea spre progres, spre afirmarea cu drepturi egale, în rîndul celorlalte popoare și națiuni.

Fără îndoială că actul Unirii n-a putut rezolva toate problemele sociale și naționale, n-a împlinit toate așteptările maselor largi populare care luptau pentru noi condiții de viață, pentru relații egale între toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate. Nu doresc acum să mă opresc asupra acestor probleme; așteptările maselor muncitoare n-au putut fi realizate în România, ca, dealtfel, și în alte țări, datorită faptului că cercurile conducătoare, clasele dominante, care în anumite împrejurări au jucat un rol istoric în dezvoltarea socială, au avut limitele lor și în nici un caz nu concepeau ca puterea să fie predată poporului. Clasele dominante au considerat că unirea le deschide noi posibilități de consolidare a privilegiilor lor, de exploatare a maselor populare, fără deosebire de naționalitate. Aceasta a pus sarcini deosebite în fața forțelor progresiste, a mișcării muncitorești, revoluționare. Este incontestabil că înfăptuirea statului național unitar a dat un nou și puternic imbold mișcării progresiste, revoluționare, a întărit forțele clasei muncitoare, a deschis calea unității dintre muncitori, țărani, intelectuali, dintre toți fiii patriei care doreau ca România să se dezvolte, în cadrul statului unitar, pe o cale democratică, ca problemele sociale să fie rezolvate în folosul maselor populare. Aceasta a intensificat lupta pentru ca oamenii muncii și toți cetățenii de alte naționalități care s-au așezat pe meleagurile Transilvaniei și Banatului de secole, au muncit și luptat împreună cu românii să se bucure de drepturi depline și, împreună cu întregul popor, să asigure pentru toți cei care muncesc, pentru toți cetățenii patriei condiții egale de muncă, de viață și învățătură, de participare la conducerea societății.

Ceea ce n-a realizat și nu putea realiza regimul burghezo-moșieresc s-a realizat odată cu înfăptuirea insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste, cu trecerea la revoluția democratică și apoi socialistă, cu cucerirea puterii politice de către masele largi populare, în momentul în care poporul a devenit cu adevărat stăpîn pe destinele sale, asumîndu-și rolul de făuritor conștient al propriei sale istorii libere și independente.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste. 2 noiembrie 1978**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978 — martie 1979*, Vol. 17, Editura politică, București, 1979, pp. 180—182.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Declanşarea primului război mondial imperialist, ascuţirea la maximum a contradicţiilor orînduirii capitaliste au determinat creşterea fără precedent a luptei popoarelor asuprite pentru eliberare şi unitate naţională. Un moment de însemnătate istorică l-a constituit victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, care a nimicit imperiul ţarist şi a inaugurat era lichidării dominaţiei imperialismului şi colonialismului, a eliberării popoarelor de asuprire şi exploatare. Sub loviturile puternice ale luptei popoarelor s-a prăbuşit şi Imperiul habsburgic, pe ruinele căruia s-au creat un şir de state naţionale independente. În aceste împrejurări istorice s-a creat şi statul naţional unitar român, s-a înfăptuit idealul secular al poporului nostru.

Se împlinea astfel previziunea lui Engels, care, încă în 1888, în scrisoarea adresată socialistului român Ioan Nădejde, arăta: *„Căderea ţarismului, nimicirea acestui vis rău care apasă peste Europa întreagă, iată, după noi, cea dintîi condiţie pentru dezrobirea naţiunilor din mijlocul şi din răsăritul Europei. Dacă mîine despotismul din Petersburg ar cădea, poimîne nu ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungaire..."*

Prăbuşirea Imperiului ţarist şi a Imperiului austro-ungar constituie evenimente epocale în istoria universală a omenirii, care au dat un puternic impuls evoluţiei progresiste a societăţii, au dus la transformarea profundă a raporturilor internaţionale. Apar, de aceea, cel puţin stranii încercările unor istorici de a pune în discuţie oportunitatea dispariţiei imperiilor absolutiste şi a formării statelor naţionale independente, de a susţine aşa-zisul caracter eliberator al imperiilor, de a prezenta politica lor de dominaţie şi asuprire drept o politică progresistă. Dacă ar fi să acceptăm opiniile unor asemenea istorici, ar însemna să facem vinovate de starea de înapoiere în care se zbate o mare parte a omenirii înseşi popoarele care au trăit sub jugul asupririi străine, şi nu imperiile opresoare, nu pe colonialişti. Li se poate reproşa un singur lucru popoarelor: că nu au reuşit să înlăture mai curînd pe colonialişti, să pună capăt dominaţiei.

A pune sub semnul întrebării „justeţea" sau „oportunitatea" constituirii unor state naţionale înseamnă în esenţă a face apologia dominaţiei şi asupririi, a nega rolul revoluţionar, progresist al luptei de eliberare a popoarelor. Aceasta înseamnă a nesocoti nu numai principiile socialismului ştiinţific, ci chiar cele mai elementare concepţii burghezo-democratice. Asemenea poziţii sînt cu atît mai de neînţeles astăzi, în epoca celei mai impetuoase afirmări a voinţei popoarelor de a scutura orice jug străin, de a se afirma ca naţiuni libere, cu drepturi egale în marea familie a naţiunilor lumii.

Istoria demonstrează justeţea incontestabilă a luptei popoarelor pentru eliberarea şi constituirea lor în entităţi proprii, în state naţionale unitare, independente. Aceasta constituie calea dezvoltării economico-sociale rapide a fiecărui popor, precum şi a instaurării în lume a unor raporturi noi, de colaborare egală între toate naţiunile.

A încerca, de asemenea, contestarea justeţei constituirii statelor naţionale unitare pe considerent că acest proces s-a desfăşurat sub conducerea burgheziei înseamnă a ignora realitatea istorică, ce demonstrează rolul progresist jucat, într-o anumită perioadă istorică, de această clasă în dezvoltarea societăţii, în lichidarea orînduirii feudale, a statelor absolutiste.

Scanned with OKEN Scanner

În realizarea unității noastre naționale, fără îndoială că burghezia, cu toate limitele sale de clasă, a avut un rol de seamă, acționînd în sensul cerințelor obiective ale dezvoltării istorice. Totodată, trebuie subliniat că rolul hotărîtor în înfăptuirea Unirii l-au avut proletariatul, ce se afirma tot mai puternic pe arena politică a societății, mișcarea muncitorească și socialistă, precum și masele țărănimii, care legau de Unire atît nădejdea eliberării naționale, cît și a eliberării sociale. Puternice mărturii ale hotărîrii maselor populare din Transilvania de a se uni cu Țara au fost marile demonstrații politice de afirmare a dreptului la autodeterminare națională, constituirea consiliilor muncitorești și a gărzilor naționale, care au preluat puterea din mîinile autorităților habsburgice, sutele de mii de semnături pe mandatul delegaților la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, participarea la adunare a peste 100 000 de români. Au rămas întipărite cu litere de aur în marea carte a istoriei patriei noastre aceste cuvinte ale Rezoluției de la Alba Iulia: *„Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania și Banat..., adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, decretează Unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România"*.

Desfășurarea evenimentelor istorice demonstrează în modul cel mai categoric faptul că Unirea nu a fost efectul unei întîmplări, rodul unei simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerilor intervenite la masa tratativelor, ci rezultatul luptei hotărîtoare a celor mai largi mase ale poporului, un act de profundă dreptate națională, realizarea unei concordanțe legice între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de aceste realități. Tratatul de pace încheiat ulterior n-a făcut decît să consfințească starea de fapt existentă, situația creată ca urmare a luptei maselor populare din România și din Transilvania, a întregului nostru popor.

Istoricul act al Unirii a găsit sprijin și în rîndul unor reprezentanți progresiști ai poporului maghiar, ca și al oamenilor muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare din Transilvania interesați în lichidarea opresiunii naționale și sociale. Este semnificativ în acest sens manifestul publicat la Budapesta de proeminente personalități maghiare, ca Ady Endre, Bartók Béla și alții, în care se spunea: *„Față de națiunile surori nu avem nici o pretenție. Și noi ne considerăm o națiune reînnoită, o forță acum eliberată ca și acei frați care se ridică fericiți la o viață proaspătă pe ruinele monarhiei. Ne trezim ușurați la conștiința faptului că nu mai sîntem forțați să fim stîlpii asupririi. Să trăim unul lîngă altul în pace ca națiuni libere cu alte națiuni libere"*. O poziție de puternică aprobare față de Unire au manifestat și naționalitățile de origine germană din Transilvania și Banat. *„Poporul săsesc, întemeiat pe dreptul de liberă dispunere, declară alipirea sa la regatul român și salută frățește poporul român și-l felicită din inimă pentru îndeplinirea idealului național"*, se spunea în Rezoluția Adunării naționale a sașilor transilvăneni din 8 ianuarie 1919. *„Numai unirea cu România* — se afirma în documentele Congresului șvabilor din Banat — *va putea să ofere garanții suficiente pentru existența și progresul nostru"*.

După cum se știe, odată cu formarea statului național unitar român s-au creat și alte state independente în centrul și sud-estul Europei. A luat ființă, de asemenea Republica Ungară independentă, ceea ce a permis înfăptuirea revoluției burghezo-democratice, iar apoi instaurarea puterii revoluționare a republicii sfaturilor. Trebuie să spunem că, din păcate, atît revoluția burgheză,

Scanned with OKEN Scanner

cît și puterea sovietică instaurată în Ungaria în 1919, neînțelegînd pe deplin principiile dreptului popoarelor la autodeterminare, nu au recunoscut de la bun început caracterul legic și deci just al unirii Transilvaniei cu România. Abia mai tîrziu, conducătorul guvernului sovietelor revoluționare maghiare, Béla Kun, a înțeles necesitatea acestui proces obiectiv și a exprimat aprobarea revoluției maghiare față de formarea statului național unitar român. Într-o notă oficială adresată guvernului român la 30 aprilie 1919, Béla Kun scria: *„Guvernul trecut n-a admis propunerile dumneavoastră, menținîndu-se pe baza așa-zisului drept istoric, care își trage dreptul oprimării viitoare din oprimarea din trecut. În prima zi a venirii noastre la putere, noi am renunțat la acest principiu. Am declarat în repetate rînduri în modul cel mai solemn că nu ne menținem pe principiul integrității teritoriale, iar acum vă aducem la cunoștință acest lucru și în mod direct, anume că recunoaștem fără nici o rezervă toate pretențiunile dumneavoastră teritoriale naționale"*. Această recunoaștere expresă și oficială a drepturilor istorice ale noului stat unitar național român avea o importanță deosebită, fiind de natură să ducă la așezarea raporturilor dintre cele două popoare, dintre România și Ungaria, pe baze noi, de prietenie și bună vecinătate, de colaborare și respect reciproc.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la sesiunea solemnă comună[1] a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român. 1 decembrie 1978**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978 — martie 1979*, Vol. 17, Editura politică, București, 1979, pp. 272—277.

2

[...]

Reiese clar că Prusia[1] va cere cu prima ocazie o „compensație" pentru *succesele rușilor*, care au fost posibile numai datorită *ei*. Acest lucru sare în ochi chiar și din comportarea rușilor față de guvernul român, care i-a *salvat* la Plevna înainte de sosirea trupelor lor de întărire. Drept mulțumire, Carol de Hohenzollern va trebui acum să cedeze din nou rușilor județele din Basarabia restituite de ruși după războiul Crimeii. Cei din Petersburg știu că Berlinul nu va îngădui asta cu una cu două și de aceea sînt foarte dispuși să ofere o frumoasă compensație.

[...]

[Scrisoarea lui Karl Marx, din 4 februarie 1878, către Wilhelm Liebcnecht.]

Marx, Engels, Lenin despre România, Editura politică, București, 1965, p. 370.

[1] Karl Marx considera că Prusia ajuta, în secret, Rusia.

Scanned with OKEN Scanner

Presa străină din toate țările, presa tuturor partidelor abundă în știri, telegrame și articole în legătură cu trecerea unei părți dintre navele flotei Mării Negre de partea revoluției ruse[1]. Ziarele nu găsesc cuvinte pentru a-și exprima uimirea, pentru a caracteriza îndeajuns de pregnant starea rușinoasă în care a ajuns guvernul absolutist.

Culmea acestei rușini a fost *demersul prin care guvernul țarist a solicitat României și Turciei ajutor polițienesc* împotriva matrozilor răsculați! [...]

Iată ce scrie ziarul „*Times*" în articolul său de fond din 4 iulie (st. n.); — trebuie să spunem că acest ziar este unul dintre cele mai bogate și mai bine informate ziare din lume; organ al burgheziei conservatoare engleze, el găsește că pînă și „osvobojdeniștii"[2] noștri sînt excesiv de radicali, nutrește simpatii pentru „șipoviști"[3] etc. Într-un cuvînt, nimeni nu-l poate suspecta că ar fi înclinat să exagereze forțele și importanța revoluției ruse.

„Neputința guvernului rus pe mare — scria „*Times*" — și-a găsit o confirmare surprinzătoare în nota pe care, după cum se comunică, a adresat-o *Porții* (adică guvernului *turc*) și guvernului *român*. În această notă, guvernul rus cere statelor menționate să considere pe matrozii răsculați ai flotei ruse drept delincvenți de drept comun și le avertizează că în caz contrar se pot ivi complicații internaționale. Cu alte cuvinte, guvernul țarului se umilește pînă într-atît, încît imploră pe *sultanul Turciei* și pe *regele României* să fie atît de buni și să facă pentru el treaba polițienească pe care el însuși nu mai e în stare să o facă. [...] Cît privește guvernul român, el a procedat corect, ignorînd cererea de a considera pe matrozii răsculați drept delincvenți de drept comun. Ceea ce, de altfel, era și de așteptat de la guvernul unei națiuni care se respectă. Guvernul român a dispus să nu se dea navei «Potemkin» nici provizii, nici cărbuni, dar în același timp a făcut cunoscut celor 700 de matrozi ai navei că, dacă vor debarca pe țărmul românesc, vor fi considerați doar ca dezertori străini".

Așadar, guvernul român nu este cîtuși de puțin de partea revoluției, nici vorbă de așa ceva! Dar el nu vrea să se înjosească pînă într-atîta, încît să facă slujbă de polițist la cererea țarului întregii Rusii, care e urît și disprețuit de toată lumea. El refuză să îndeplinească rugămintea țarului. El procedează așa cum poate proceda numai „guvernul *unei națiuni care se respectă*".

[...]

Se comunică de asemenea că, atunci cînd torpilorul „Stremitelnîi[4], însoțit de alte cîteva nave de război, a sosit la Constanța (România) în căutarea crucișătorului „Potemkin", guvernul român a reamintit autorităților rusești că în apele românești veghează asupra ordinii armata română și poliția română, chiar și în cazul cînd „Potemkin" s-ar mai afla în apele românești.

[...]

Țarul Rusiei caută ocrotire împotriva propriului său popor la sultanul Turciei; „Proletarii", nr. 7, din 10 iulie (27 iunie) 1905.

V. I. Lenin, *Opere complete, Ediția a doua*, Vol. 10, *Martie — iunie 1905*. Editura politică, București, 1962, pp. 343; 343—344; 344; 345.

---

[1] Revoluția rusă, burghezo-democratică, din 1905.

[2] Denumire provenind de la *Osvobojdenie*, revistă rusă, de orientare liberală, apărută sub îngrijirea lui P. B. Struve, în anii 1902—1905.

[3] D. N. Șipov (1851—1920), mare moșier rus, liberal democrat.

[4] Se spune că pe nava „Stremitelnîi" nu sînt matrozi. Aproape întreg echipajul este alcătuit din ofițeri. Aristocrația împotriva poporului! (nota lui V. I. Lenin).

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Grupul de state din estul Europei — Rusia, Austria, Turcia (din punct de vedere geografic este mai just ca aceasta din urmă să fie considerată astăzi un stat asiatic, iar din punct de vedere economic o „semicolonie") și cele 6 mici state balcanice: România, Bulgaria, Grecia, Serbia, Muntenegru și Albania — ne oferă la prima privire un tablou care este radical diferit de cel precedent. *Nici unul* dintre aceste state nu au o compoziție națională pură! Numai micile state din Balcani pot fi considerate state naționale, dar nu trebuie să se uite că și aici populația de altă naționalitate constituie între 5 și 10%, că foarte mulți români și sîrbi (în raport cu numărul total al românilor și sîrbilor) locuiesc în afara granițelor statului „lor", că în general „construcția de stat" în direcția burghezo-națională nu s-a terminat în Balcani nici chiar prin războaiele, s-ar putea spune, „de ieri" din 1911—1912. [...]

P. Piriucev[1], **Statistică și sociologie**[2], *Bolșevik*, nr. 2, 1935.
V. I. Lenin, *Opere complete*, *Ediția a doua*, Vol. 30, *Iulie 1916—februarie 1917*, Editura politică, București, 1964, p. 355.

3

[*NECESITATEA ÎNTĂRIRII ARMATEI OGLINDITĂ ÎN PROGRAMUL MINISTERIAL PREZENTAT LA 28 APRILIE 1876 ÎN SENAT ȘI CAMERA DEPUTAȚILOR*]

[...]

Poziţiunea geografică a României, conservarea naţionalităţei noastre reclam că să fim pururea în stare de a ne apăra ⟨h⟩otarele, de a face să ni se respecte neutralitatea. Imperios dar se cere ca ţara să-şi organiseze bine forţele militare.

Proclamînd acest adevăr, pe care naţiunea ⟨î⟩l recunoaşte şi l-a recunoscut în multe dăţi şi cu facere de multe sacrificii, cu aceeaşi francheţă declarăm că nu înţelegem ca, sub nume de *înarmare*, să se stoarcă în mod nefructuos şi nefolositor o mare parte din resursele ţărei.

Fiii şi fraţii noştri formează rîndurile armatei noastre. Ea dar merită toată solicitudinea d-voastră. Organizarea sa mai economică, fără însă a-i slăbi tăria, asigurarea poziţiunei ofiţerilor, îmbunătăţirea soartei soldatului, sînt reforme reclamate şi cari sperăm că prin concursul Corpurilor Legiuitoare vor deveni realităţi.

[...]

Monitorul Oficial al României, nr. 94, din 29 aprilie / 11 mai 1876, p. 2 370.
Independenţa României, *Documente*, Volumul I, *Documente şi presa internă*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1977, p. 2.

---

[1] Pseudonim publicistic al lui V. I. Lenin.
[2] Articolul a fost scris în ianuarie 1917; pînă în 1935, a rămas nepublicat.

Scanned with OKEN Scanner

[CONVENȚIA ROMÂNO-RUSĂ DIN 4/16 APRILIE 1877 PRIVIND RĂZBOIUL ÎMPOTRIVA IMPERIULUI OTOMAN]

Lucrînd în acord cu celelalte mari Puteri, pentru a ameliora condițiunile de esistență ale chreștinilor supuși dominațiunei Sultanului, Guvernul Imperial al Rusiei a atras atețiunea Cabinetelor garante asupra necesității de a asigura într-un mod eficace esecutarea reformelor cerute de la Poartă.

Pentru că escitarea musulmanilor și slăbiciunea învederată a guvernului otoman nu lasă a se spera măsuri serioase de esecutare din partea autorităților turce, uă intervențiune militară din afară poate deveni necesarie. În casul cînd desvoltarea ulterioară a afacerilor politice în Orient ar sili Rusia a asuma această sarcină și a dirige armata sa în partea Turciei din Europa, Guvernul Imperial, dorind a respecta inviolabilitatea teritorială a Statului Român, a convenit de a încheia cu Guvernul Alteței Sale Domnului Carol I uă convențiune specială relativă la trecerea trupelor ruse prin România.

Prin urmare, au fost desiqnați ca plenipotențiari:

[...][1].

Carii, după ce și au preschimbat deplinele lor puteri, găsite în bună și regulată formă, s-au învoit asupra articolelor următoare:

Articolul I

Guvernul Alteței Sale Domnului României Carol I asigură armatei ruse, care va fi chemată să meargă în Turcia, libera trecere prin teritoriul României, și tratamentul reservat armatelor amice.

Toate chieltuielile cari ar putea fi ocasionate de trebuințele armatei ruse, de transportul său, precum și pentru satisfacerea tutulor trebuințelor seale, cad naturalmente în sarcina Guvernului Imperial.

Articolul II

Pentru ca nici un inconvenient sau pericol să nu resulte pentru România din faptul trecerii trupelor ruse pe teritoriul său, Guvernul Majestății Sale Imperatorul tuturor Rusielor se obligă a menține și a face a se respecta drepturile politice ale Statului Român, astfel cum resultă din legile interioare și tratatele esistinde, precum și a menține și a apăra integritatea actuală a României.

Articolul III

Toate detaliurile relative la trecerea trupelor ruse, la relațiunile lor cu autoritățile locale, precum și toate învoielile cari ar trebui să fie luate pentru acest sfîrșit, vor fi consemnate într-uă convențiune specială care va fi încheiată de delegații ambelor guverne și ratificată în același timp ca și cea de față, și va intra în lucrare de uă-dată.

Articolul IV

Guvernul Alteței Sale Domnului României se obligă a obține pentru Convențiunea de față, precum și pentru cea menționată la art. precedent, ratificarea cerută de legile române și a face imediat esecutorii stipulațiunile coprinse într-însa.

[1] Se arată plenipotențiarii, cu titlurile și ordinele lor onorifice.

Scanned with OKEN Scanner

Drept aceea, plenipotențiarii respectivi au pus pe Convenţiunea de faţă semnăturile lor şi sigiliul armelor lor.

Făcut la Bucuresci, la 4(16) aprilie, anul graţiei una mie opt sute şeaptezeci şi şeapte.[1]

(Semnat) Baron DIMITRI STUART,
Agent diplomatic şi consul general al Rusie în România

(Semnat) M. KOGĂLNICEANU,
Ministru al afacerilor străine al României

Monitorul Oficial, nr. 91, din 22 aprilie (4 mai) 1977, pp. 2 671; 2 675,
Documente privind istoria României, Războiul pentru independenţă Vol. II, *(ianuarie 1877—9 mai 1877)*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1952, pp. 111; 112.

[*CUVÎNTAREA LUI MIHAIL KOGĂLNICEANU ÎN ŞEDINŢA ADUNĂRII DEPUTAŢILOR, LA 9 MAI 1877, CU PRIVIRE LA PROCLAMAREA INDEPENDENŢEI*]

[...] În stare de rezbel, cu legăturile rupte, ce sîntem? Sîntem independenţi; sîntem naţiune de sine stătătoare. Avem domn de sine stătător. Însă, d-lor, aci se opresce travaliul nostru? aci se opresce misiunea noastră? Am adjuns la scopul urmărit nu de adzi, ci, pot dzice, de secole, şi mai cu deosebire urmărit de la 1848 încoace? Mai întîiu de toate, d-lor, să ne facem întrebare: Ce am fost înainte de declararea resbelului? Fost-am noi dependenţi către Turcia? Fost-am noi provincie turcească? Fost-am noi vasali ai Turciei? Avut-am noi pe sultanul ca suzeran? Străinii au dzis aceasta; noi nu am dzis-o nici o dată. Noi nu am fost vasali. Sultanul nu a fost suzeranul nostru. Însă, era ceva: erau nisce legături *sui generis;* nisce legături cari erau slabe cînd românii erau tari; nisce legături cari erau tari cînd românii erau slabi.

Încercările Turciei, pretenţiunile Turciei în contra noastră, deacă în adevăr nu sporeau, cel pucin se repeţeau necontenit; şi mai mult în scris, căci în fapt nu se puteau face pentru că Turcia slăbea din ce în ce mai mult, şi numai cînd slăbea socotea de cuviinţă a-şi arăta puterea către noi pe cari ne credea slabi. În acest mod resistenţa Turciei ni s-a manifestat mai cu seamă în aceşti din urmă 20 de ani, nevoind să intre în înţelegere cu noi spre a preface acele legături *sui generis*, cari nu mai sînt ale secolului actual şi cari, dacă nu mai erau de folos pentru noi, nu mai erau de folos nici pentru Turcia. Resultatul a dovedit aceasta.

D-lor, eu nu voiu să fac procesul Turciei; aceasta este treaba oamenilor de stat şi cari sînt în guvern, şi cari au fost, şi cari astădzi iau parte la parlamentul otoman. Ei sînt datori să vadză că au greşit cînd au răspuns pururea şi într-un mod sistematic cu *non possumus* la toate cererile noastre. Aceasta este ceea ce

[1] La Convenţie a fost anexată o lege în care s-au concretizat prevederile.

Scanned with OKEN Scanner

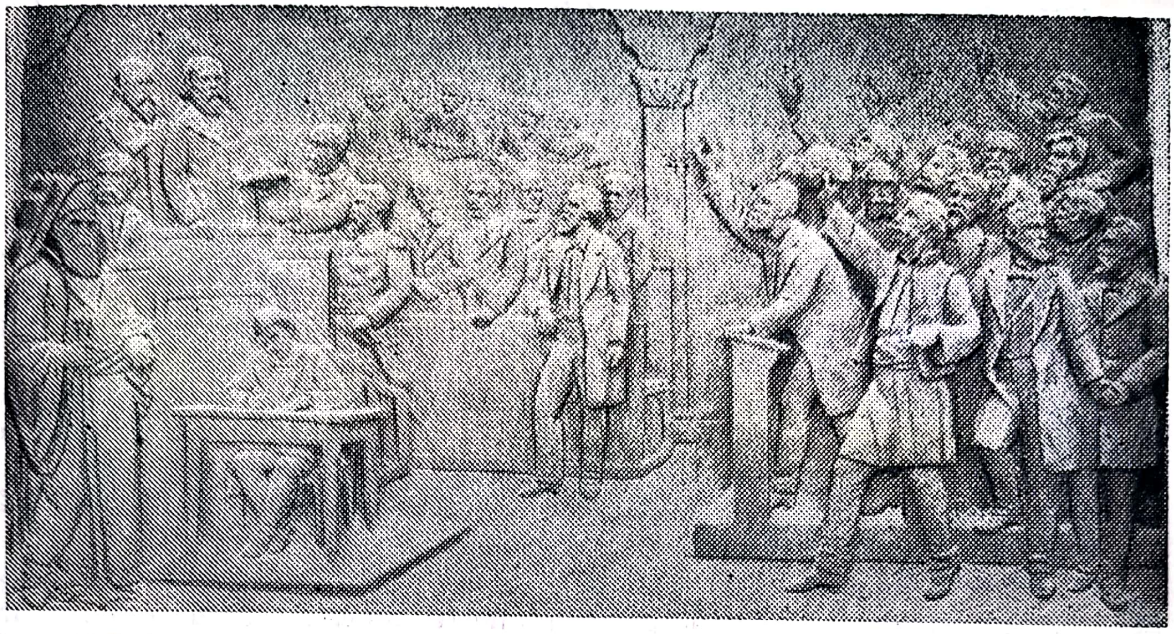

Basorelief, de pe statuia lui C.A. Rosetti, din București, reprezentînd momentul proclamării Independenței, la 9 mai 1877

ne-a adus pe noi în trista necesitate de a îndrepta armele noastre în contra armelor turcesci îndreptate asupra noastră; aceasta ne a dus în trista necesitate ca, precum pe noi ne pîra Poarta și ne învinovățea că am trădat interesele imperiului, că am rupt buna credință, să declarăm și noi la rîndul nostru că, fiindcă tunul rațională și pune în aplicațiune amenințările coprinse în nota din 2 maiu a lui Savfet-pașa, asemenea și noi am făcut recurs la tun, și tunul nostru răspunde tunului otoman. Ne întrebați acum ce sîntem? Sîntem în stare de resbel cu turcii; legăturile noastre cu Înalta Poartă sînt rupte, și cînd va fi ca pacea să se facă nu cred că un singur român va mai consimți ca România să reintre în posițiunea ei de mai nainte, rău definită, hibridă și jicnitoare atît intereselor României cît și intereselor Turciei.

Așa deară, d-lor deputați, nu am cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața representanțiunei naționale că noi sîntem uă națiune liberă și independinte[...][1]. Noi trebuie să dovedim că sîntem națiune viuă, trebuie să dovedim că avem consciința misiunei noastre, trebuie să dovedim că sîntem în stare să facem și noi sacrificie pentru ca să păstrăm această țeară și drepturile ei pentru copiii noștri, și această misiune în momentele de față este incredințată fraților și fiilor noștri care mor la hotare.

Deară, uă dată aceasta făcută, trebuie, nu numai guvernul, deară și Camera, și Senatul, și națiunea să pledeze naintea Europei, naintea marelui Areopag, acel areopag naintea cărui însăși Rusia se adresează și-și pledează causa sa; să ne adresăm și să pledăm cu fermitate și cu înțelepciune buna noastră credință și buna causă a independinței noastre. Trebuie să dovedim că, deacă noi voim să fim mai independinți de cît am fost pînă acum, aceasta este pentru că nu mai voim să depindem de certele altora, nu mai voim să depindem de greșelile pe cari le face Poarta, — fiindcă, fără a acusa, sînt dator să constat că acest resbel a provenit din causă că Turcia n-a voit să țină seama de uă hotărîre

[1] Se referă la dificultățile care vor trebui întîmpinate pînă la afirmarea deplină a independenței naționale.

unanimă a Europei, care a constatat că Poarta nu a dat chreştinilor acele îmbunătăţiri pe cari le-a promis prin tratatul de Paris, nu le-a făcut măcar uă condiţiune de om. Ei bine, pentru că Poarta a făcut asemenea greşeală, trebuie oare să plătim noi? Pentru că, d-lor, deacă resbelul încă nu a venit, au venit însă greutăţile lui, greutăţile armatelor mari venite pe pămîntul nostru, şi aceasta din greşeala Turciei. Iată deară pentru ce voim să fim independinţi, ca să nu mai atîrnăm de capriciul sau de greşelile cutărui sau cutărui vizir din Constantinopole. Trebuie să dovedim că reclamăm independinţa pentru că şi noi ca naţiune avem dreptul să trăim cu vieaţa noastră. Cînd toată Europa predică sentimentele de justiţie este cu drept ca aceste sentimente să se răspîndească şi asupra noastră, şi să ne lase să trăim cu viaţa noastră proprie, răspundzînd numai pentru greşelile noastre, şi primind chiar pedepse pentru greşelile noastre, eară nu pentru ale altora. Trebuie să arătăm Europei că nu voim ca noi cari, în timp de 20 de ani, am lucrat şi am dat un avînt de progres şi de civilisaţiune acestei naţiuni, nu voim să vedem acest travaliu al nostru ca să fie pus în cumpănă afară din hotarele noastre.

Aşa deară trebuie să dovedim că, deacă voim să fim naţiune liberă şi independinte, nu este ca să neliniştim pe vecinii noştri, nu este pentru ca să fim un popor de îngrijiri pentru dînşii; din contra, şi încă mai mult decît pînă acum, să arătăm că sîntem uă naţiune hotărîtă să ne ocupăm de noi, să ne ocupăm de naţiunea noastră, să ne ocupăm de desvoltarea bunei stări morale şi materiale, eară nici de cum ca să îngrijim, ca să neliniştim pe cineva. Noi voim să fim bine cu toate puterile, şi cu Rusia, şi cu Austria, şi chiar cu Turcia; şi cu Turcia vom face legături nouă, deară legături de acelea cum se cuvine să se facă în secolul al XIX⟨-lea⟩, cum am făcut cu Austria, cum am făcut cu Rusia etc., eară nu să rămînem în acele legături ca pînă astădzi, care nu mai au raţiunea lor de a fi.

Mă rezum, d-lor: voim să fim independenţi, pentru că voim să trăim cu viaţa noastră proprie, pentru că nu voim să mai pătimim pentru greşelele altora, pentru că voim ca la gurele Dunării de jos să fim un bulevard contra resbelului.

Vor fi greutăţi foarte mari, pentru că, din nenorocire, interesele europene de multe ori se încrucişează; deară cu prudenţă, cu patriotism, urmînd uă politică energică, deară pururea ţinînd seamă de greutăţi, precum am făcut de 20 de ani, cum am făcut totdauna de cînd eram două mici provincie şi astfel am ajuns să fim ceea ce sîntem astădzi; deacă, dzic, vom pune uă asemenea energie, şi deacă energia noastră va fi nedeslipită de înţelepciune, eu cred că vom ajunge ca atunci cînd pacea se va face România să fiă şi ea naţiune de sine stătătoare şi să nu i se mai dzică de nicăieri că face parte din Imperiul otoman.

[...]

Încă uă dată vă declar, d-lor, în numele guvernului, că noi ne privim ca în resbel cu Poarta, că legăturile noastre cu Poarta sînt rupte, că guvernul va face tot ce va fi cu putinţă ca starea noastră de stat independinte şi de sine stătător să fie recunoscută de Europa la viitoarea pace, pe care şi guvern şi dv. şi ţeara întreagă o doresce să o vază cu uă oră mai înainte.

Monitorul Oficial al României, nr. 118, din 27 mai / 8 iunie 1877, pp. 3 451—3 452; 3 452; 3 453.

Independenţa României, Documente, Volumul I, *Documente şi presă internă*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1977, pp. 86; 87—88; 88.

Scanned with OKEN Scanner

[*MOȚIUNEA CAMEREI DEPUTAȚILOR, LA 9 MAI 1877, ÎN PROBLEMA PROCLAMĂRII INDEPENDENȚEI*]

Camera mulțumită de esplicările guvernului asupra urmărilor ce a dat votului ei de la 29 aprilie anul curent.

Ia act că resbelul între România și Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficiale.

Și comptînd pe dreptatea Puterilor garante, trece la ordinea dzilei.

Monitorul Oficial al României, nr. 118, din 27 mai / 8 iunie 1877, p. 3 453.

Pagini din lupta poporului român pentru independență națională. Documente și texte social-politice. 1877—1878, Editura politică, București, 1967, p. 110.

[*MOȚIUNEA SENATULUI, DIN 9 MAI 1877, PRIVIND INDEPENDENȚA ROMÂNIEI*]

În urma esplicațiunilor date de d. ministru al afacerilor străine, în privința moțiunii votată de Senat, în dziua de 30 aprilie.

Senatul, luînd act de posițiunea făcută României de Imperiul otoman, consideră Statul Român independinte, și invită pe guvern a lucra ca independința ei să fie recunoscută și garantată de marile Puteri europene, a căror dreptate și sprijin au contribuit în tot timpul la desvoltarea României[1].

Monitorul Oficial, nr. 132, din 12(24) iunie 1877, p. 3 798.

Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, Vol. III, *(9 mai 1877—15 iunie 1877)*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1953, pp. 17—18.

[*DISCURSUL ROSTIT LA 10 MAI 1877, DE ION BRĂTIANU, ÎN CALITATE DE PRIM MINISTRU, ÎN ADUNAREA DEPUTAȚILOR, ÎN LEGĂTURĂ CU NECESITATEA INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI*]

[...]

Cînd, însă, a încetat orice speranță că turmentele[2] de peste Dunăre se pot potoli pe cale diplomatică, cînd resbelul între Rusia și Turcia a isbucnit, și cînd nimic nu se poate asigura despre consecințele acestei teribile convulsiuni pentru peninsula Balcanică; cînd, înainte chiar de a fi sigură că va eși victorioasă din acest resbel, din teribila crisă politică și socială pe care o străbate, Turcia, în circulara sea către puteri, ne croește, prin capriciul urgiei seale, uă soartă care nu este conformă nici cu drepturile, nici cu dorințele noastre; cînd

[1] Formulare cuprinzînd prudență diplomatică pentru a fi mai ușoară ulterior consfințirea pe scară internațională a faptului cuceririi independenței.

[2] De la cuvîntul francez: *le tourment* = chinul, sbuciumul.

Scanned with OKEN Scanner

programa din acea circulară este deja pusă în esecutare, prin faptul tratărei agintului nostru de la Constantinopoli ca un simplu funcţionar otoman; cînd oraşele şi satele noastre deschise, unde nu erau nici trupe rusesci, nici chiar trupe românesci, sînt, nu ocupate ca puncte strategice, deară dzilnic bombardate, incendiate şi jefuite, cînd cîmpiile şi holdele noastre sînt pustiite şi arse, cînd santinelele noastre de-a lungul Dunărei sînt ucise şi ciopărţite în modul cel mai barbar, cînd muncitorii sînt răpiţi de la plugul lor şi duşi în robie împreună cu femeile şi copiii lor, ca în timpul lui Mahomet II, cînd într-un cuvînt, vedem Patria noastră ameninţată de toate ororile, invasiunile sălbatice din secolele trecute, acelaş simţimînt de prudinţă şi de înţelepciune, care ne-a condus totdauna, ne impune astădzi datoria de a ne rădica cu toţii, de a ţine pept pericolului, spre a salva individualitatea politică a Statului Român.

Trecutul nostru, Măria Ta, a putut, credem, asigura deja pe toate Puterile Garante asupra scopului ce urmărim; faptele noastre, în evenimentele presenţi le vor dovedi la toate, şi mai ales puternicilor noştri vecini, Rusia şi Austria, că politica noastră este numai uă politică de conservaţiune şi că deacă ne deslipim astădzi cu totul şi pentru totdauna de Turcia este ca să nu mai resimţim efectele convulsiunilor sale; deacă luam armele, este ca să răspundem agresiunilor ei, să le punem uă stavilă puternică, şi să facem astfel ca ele să nu se mai poată repeţi în viitor.

Puterile se vor convinge că, puşi precum sîntem, între două mari puteri şi puternice Imperii, simţimîntul de conservaţiune însuşi ne interdzice orice alte aspiraţiuni aventuroase, cari ar putea pune în pericol esistenţa noastră chiar. În marginile deară ale României actuale, care de fapt şi de drept public european este patrimonul nostru, credem că nu vom demerita de solicitudinea şi protecţiunea Puterilor Garante, deacă ne vedem siliţi astădzi a lupta, şi a lupta pînă la estreme pentru apărarea drepturilor şi independinţei noastre.

[...]

Monitorul Oficial, nr. 106, din 11(23) mai 1877, p. 3 144.

[*HOTĂRÎREA ADUNĂRII DEPUTAŢILOR DIN 11 MAI 1877 DE A NU MAI PLĂTI TRIBUT PORŢII OTOMANE*]

[...]

Domnilor,

Din iniţiativa mai multor d⟨om⟩ni deputaţi s-a presintat un proiect de lege pentru ştergerea din budgetul anului curent a sumei alocate ca dare către Poartă şi afectarea acestei sume la cheltuielile de întreţinerea armatei.

Comisiunea d-voastră financiară, luînd în deliberare acest proiect, şi considerînd că în urma ruperii definitive a vechielor noastre legături cu Poarta, în urma denunţării obligaţiunilor ce ne impuneau acele legături, şi a proclamărei independinţei noastre absolute, suma alocată în budget ca dare către Poartă devine disponibilă, admite trecerea pe de uă parte a acestei sume între veniturile anului curent, eară pe de alta afectarea ei la cheltuielile armate pe anul curent.

Supun, d-lor, această părere şi la aprobarea d-voastră.

Raportor, *E. Costinescu*

Scanned with OKEN Scanner

Proiect de lege.

Art. 1. — Suma de 914 000 lei ce figurează la cheltuieli în budgetul anului curent ca dare către Poartă se șterge de la acel capitol.

Art. 2. — Această sumă se afectează la cheltuielile întreținerei armatei pe anul curent.

Monitorul Oficial, nr. 121, din 31 mai / 12 iunie 1877, p. 3 517.
Pagini din lupta poporului român pentru independență națională. Documente și texte social-politice. 1877—1878, Editura politică, București, 1967, p. 114—115.

[*SCRISOAREA*[1] *SOCIALISTULUI ROMÂN NICOLAE CODREANU, ÎN CARE ANUNȚĂ CĂ SPRIJINĂ RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ DIN 1877*]

[...][2] Or cum ar fi, țara noastră se află în rezboiu cu unul din mulții sei inimici: cu Turcia. Idea despre datoria ce trebue acum îndeplinită către țară pune pe gînduri și neliniștește nu numai pe oamenii de omenie, dar mai pe toți dearendul. M-am gândit și eu neapărat despre cea ce trebuie să fac în împrejurările de față ale țerei noastre: în ce chip să mă arăt că sînt vrednic de un adevărat fiu al națiunei române; de aceea iată că m-am hotărît să părăsesc, pentru cîtăva vreme, serviciul de medic de plasă, și să me duc acolo unde arma inimicului sau, mai bine, barbaria omenirei, sdrobește vieți tinere și puternice pentru gustul și caprițiul a doi tirani!! [...]

O pagină din socialismul român. Viața și activitatea lui Nicolae Zubcu Codreanu, [f.a, f.e.] pp. 24—25.
Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878), Editura politică, București, 1971, pp. 807—808.

[*ARTICOL DIN REVISTA* FAMILIA[3] *RELATÎND DESPRE MOMENTUL ÎN CARE A FOST PROCLAMATĂ INDEPENDENȚA ROMÂNIEI*]

Luni în 9/21 maiu [...] pe la 12 oare, sute de oameni alergară cu inimile palpitînde spre dealulu Metropoliei, ca să fie faciă la săvîrșirea unui fapt dorit de secoli: „Independența absolută a României!"

Nu sunase ora 1, tribunele și galeriile gemeau de mulțimea nerăbdătoare, chiar și curtea Mitropoliei nu era mai puțin impoporată. Ședința se deschide.

[1] Scrisoarea, din 2 mai 1877, este trimisă din Puești, jud. Tutova, doctorului Constantin Istrate.
[2] Aici, și la sfîrșitul acestui text, întreruperea este făcută de socialistul Zamfir Arbore, autorul broșurii despre Nicolae Codreanu, broșură în care se cuprind și fragmente din scrisori.
[3] Revista *Familia* apărea la Pesta, între 1865—1880, apoi la Oradea, între 1880—1906 sub direcția lui Iosif Vulcan.

Scanned with OKEN Scanner

La invitarea presidentelui, bunul patriot, d. Nic⟨olae⟩ Fleva se suie pe tribună pentru a-şi dezvolta interpelarea anunţată de mai înainte şi care, pentru scurtimea spaţiului, permiteţi-mi a v-o relata numai în rezumat: „1. Dacă guvernul a comunicat oficial tuturor puterilor rumperea legăturilor noastre cu Turcia şi prin urmare independenţa absolută a României? şi 2. Dacă în starea de război în care ne găsim în urma provacaţiunii Turciei, d. min⟨istru⟩ de externe a rechiămat pe agentul român din Constantinopole? Dacă s-a comunicat în mod oficial puterilor această stare de război şi dacă s-au luat toate mesurile necesarie?".

La suirea pe tribună a d-lui Fleva o tăcere profundă domnia în întreaga sală, privirile tuturora erau aţintite asupra oratorului, se putea ceti pe feţele tuturor o nelinişte, dar totodată şi o bucurie, „sînt momente solemne", zice d. Fleva la început, „în viaţa popoarelor, cînd orice ură şi dezbinare trebuie să tacă, să se exprime, şi toţi să se gîndească la soarta mamei tuturor, a ţării, la mărirea şi asigurarea ei. Istoria contemporană a noastră" etc. (aci oratorul arată starea noastră vis-à-vis de Turcia în timpii din urmă). „În faţa acestora nu putem sta în ezitaţiune, eu, ca român şi reprezentant al naţiunii, nu pot decît să mă pronunţ, sus şi tare, că această ţară e liberă şi independentă şi domnul României este domnul unei ţări libere şi absolut independente..." La auzirea acestora întreaga sală erupse în aplauze frenetice ce durară cîteva minute, pe faţele multora se vedeau chiar lacrimi. Sublim moment!

În mijlocul aplauzelor se scoală d. min⟨istru⟩ de externe, marele diplomat M. Cogălniceanu, şi cu inima liniştită declară cu vocea sa puternică că „... România e în stare de rezboi cu Turcia, că legăturile dintre România şi Turcia sînt rupte, şi că guvernul va face tot pentru ca la viitoarea pace România să fie recunoscută ca ţară cu desăvîrşire liberă şi independentă..." Aplauze prelungite şi entuziasmate. Camera în unanimitate (afară de două abţineri) în zgomotul aplauzelor votase următoarea moţiune, prin care:

„Ia act că rezboiul între România şi Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta şi independinţa absolută a României au primit consacrarea larg oficială, şi, comptînd pe dreptatea puterilor garante, trece la ordinea zilei".

După cele săvîrşite în cameră, ideea independinţei nu putea decît a fi îmbrăţişată şi susţinută de înşişi aceia ce pînă ieri o combătuseră ca o idee aventuroasă.

Principele Dim⟨itrie⟩ Gr. Ghica în Senat — tot luni —, cu acel instinct patriotic ce-l caracterizează, formulă o moţiune în sensul celei din Cameră, ce fu primită — în aplauze cu unanimitate.

Luni 9/21 mai, dară, s-a petrecut în capitala României un fapt dorit de secole şi care va fi înscris cu litere de aur în analele române. Ideea pentru care au luptat atîţia domni iluştri, atîţia mari patrioţi şi atîtea generaţiuni s-a împlinit.

Şi acum România întreagă, sub lovitura puternicei emoţiuni ce face a bate orice anima română, înălţînd glas de mulţimire către ceriu, imploră pe D-zeu, care a scăpat-o pînă acum din furtunile ce ameninţau în atîtea rînduri de a o nimici, să-i deie şi astă dată sprijinul său pentru întemeierea unei României independente şi fericite.

Familia, Pesta, XIII, nr. 21, din 22 mai / 3 iunie 1877, pp. 251—252.
Independenţa României. Documente, Volumul I, *Documente şi presă internă*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1977, pp. 88—89.

Scanned with OKEN Scanner

[ARTICOL APĂRUT ÎN PRESA SOCIALISTĂ CU PRIVIRE LA SEMNIFICAȚIA ISTORICĂ A PROCLAMĂRII INDEPENDENȚEI ROMÂNIEI LA 9 MAI 1877]

[...] Proclamarea neatîrnării României a fost fără îndoială un fapt de cea mai mare însemnătate, întrucît el constituie o linie de despărțire între veacurile de asuprire sub stăpînirea Turciei și independența de care ne bucurăm astăzi. Poporul român a știut, prin jertfe și abnegații și cu prețul sîngelui său, să se libereze de sub turci, într-un război glorios, asigurîndu-și astfel o neatîrnare care să-i permită să se dezvolte în pace și să păşească pe calea civilizației arătată de popoarele mai înaintate. [...]

Lumea Nouă, anul VI, seria III, nr 43, din 7 mai 1900, p. 1.

[TELEGRAMA[1] MARELUI DUCE NICOLAE AL RUSIEI CĂTRE DOMNITORUL CAROL, SOLICITÎND INTRAREA ARMATEI ROMÂNE ÎN RĂZBOI]

19/7 1877 Sosit, 31/7 1877
Urgent Tîrnova

Prințului Carol al României, oriunde s-ar afla

Turcii masînd cele mai mari forțe la Plevna, distrug. Rog faceți fuziune, demonstrație și, dacă este posibil, trecerea Dunării pe care dorești s-o faci între Jiu[2] și Corabia. Această demonstrație este indispensabilă pentru a-mi facilita mie mișcările.

NICOLAE

Independența României. Volumul I. *Documente și presă internă*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977, p. 167.; text francez, și traducere.

[ORDINUL DE ZI[3] AL DOMNITORULUI CĂTRE ARMATĂ DAT CU PRILEJUL TRECERII DUNĂRII]

MARELE CARTIER GENERAL

ÎNALT ORDIN DE ZI, nr. 49

Oșteni!

A trecut anul de cînd lupta de peste Dunăre între turci și creștini pune în primejdie hotarele noastre.

Pentru a le apăra, țara a făcut apel la voi. La glasul ei, v-ați părăsit căminele cu avîntul oamenilor cari au conșciință că de devotamentul lor atîrnă ființa statului român.

---

[1] Textul original, în limba franceză, se află la Arhivele Statului, București, fond Casa Regală. Carol I (Personale), VJ—103/1877.

[2] În transcrierea, în franceză, a cifrului este: *Djoula*, și se menționează: *probalment*.

[3] Dat în Corabia, la 20 august 1877. Documentul orignal se află la Arhivele Statului, București, Marele Stat Major, dosarul 111/1877 a, fila 367.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Oșteni români, voi șciți cît de mult a suferit patria noastră pe timp de peste 200 de ani, în care vi se răpiseră mijloacele d-a mai apăra bărbătesce, pe cîmpurile de bătae drepturile ei. Astăzi aveți ocasiunea d-a arăta din nou vitejia voastră și Europa întreagă stă cu ochii țintiți spre voi. Înainte dar cu inima românească, și lumea să ne judece după faptele noastre.

Reîncepem astăzi luptele glorioase ale strămbunilor, alăturea cu numeroasele și bravele armate ale uneia din cele dintîi puteri din lume. Armata română deși mică se va distinge, sînt sigur, prin bravura și disciplina ei. Ea va reda astfel României rangul ce a avut altă dată și care i se cuvine între națiunile europene.

[...]

Documente privind istoria României, Războiul pentru independență, Vol. V. *(16 iulie 1877—31 august 1877)*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1953, p. 544; 554.

[*EROISM DE MASĂ ÎN RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ; AMINTIRI ALE UNUI PARTICIPANT LA BĂTĂLIA DE LA RAHOVA*]

[...]

Nu mai țin minte pe la ce oră a început focul artileriei; bateriile Borănescu și Calinderu bubuiau de credeai că se sparge cerul. Pozițiile turcești dominau. Comandantul turc, cu cele 2 tunuri ale lui, făcea față la focurile tunurilor noastre care erau așezate cam în jurul Rahovei, pînă aproape de rîul Șchit, unde era și bateriile călărețe ale noastre. Bateria căpit⟨an⟩ Virgil Hepites și cele rusești cu divizia de cavalerie Meyerdorf și brigada de roșiori. Din ce în ce focul se întețește, infanteria, pe brînci, caută să urce Dealul Tabiei, de front, dar sînt opriți de focurile infanteriei vrăjmașe; focurile de artilerie continuă tot cu putere la noi, ale turcilor se răresc din cauza lipsei de muniții. Infanteria noastră făcînd o ocolire spre dreapta, atacă întăririle stîngi ale turcilor, ia la asalt o redută, împlîntă tricolorul nostru și urmărește dușmanul spre reduta principală, pînă la cam optzeci metri de ea, unde sînt opriți de salvele înspăimîntătoare ale vrăjmașului; aici a fost ucis locotenentul Radovici din infanterie și rănit sublocot⟨enentul⟩ Spiroiu. Atunci se dă ordin de a se ataca reduta principală; maiorul Giurescu execută ordinul, dar cade mort împreună cu credinciosul său cîine; ia comanda maiorul Ene, care la rîndul său cade asemenea jertfă datoriei; urmează apoi colonelul Măldărescu, care, în avîntul său ostășesc îndemnînd rezerva să înainteze, cade și dînsul grav rănit. În sfîrșit, încet, încet, întunericul se lasă, ne învălue, focurile încetează și rămînem pe poziții.

Turcii, văzînd că nu mai pot avea nici o scăpare încearcă cu îndrăzneala deznădejdii cel din urmă mijloc care le mai rămînea, adică o ieșire cu arme și bagaje în zorii zilei de a doua zi. [...]

Amintiri din război. (1877—1878), de locot.-colonel ⟨Constantin⟩ Căplescu, București, 1908, pp. 31—32.

Scanned with OKEN Scanner

Ostașii români cucerind reduta Griviței; **cromolitografie editată ca supliment la** *Calendarul pentru toți românii*, **1881**

Atacul de la Smîrdan **pictură de Nicolae Grigorescu, dezvoltată pe baza schițelor făcute pe front**

Scanned with OKEN Scanner

[TITU MAIORESCU DESPRE PREDAREA LUI OSMAN-PAŞA ÎN FAŢA OFIŢERILOR ROMÂNI]

[...] Colonelul Cerchez, însoţit de coloneii Arion şi Berendei urmează pe trimisul turcesc[1] şi împreună intră în căsuţa de lîngă pod[2], unde dau de Osman. Cu respect salută ofiţerii români pe marele ostaş; acesta le declară predarea sa şi a armatei, şi, oferindu-şi sabia, încredinţează mărinimiei biruitorilor pe soldaţii săi şi pe locuitorii din oraş. Colonelul Cerchez, adînc mişcat, refuză sabia eroului de la Plevna pînă va hotărî Principele Carol; dar sosind generalul Ganetzki împreună cu adjutantul Împăratului, generalul Strucov, acesta cere lui Osman-Paşa sabia şi necondiţionata predare a întregii armate. În starea desperată, în care se află, Osman stă cîtva timp pe gînduri, apoi fără a zice un cuvînt îşi descinge sabia împodobită cu pietre scumpe — un dar al Sultanului — şi o predă în mîinile ruseşti.[3]

[...]

Titu Maiorescu, Istoria contimporană a României (1866-1900), Bucureşti, 1925, p. 151.

[MIHAI EMINESCU DESPRE PERMANENŢA INDEPENDENŢEI ÎN ISTORIA POPORULUI ROMÂN, ÎNAINTE DE CONGRESUL DE LA BERLIN DIN 1878]

[...] Toate, dar absolut toate statele dunărene au devenit paşalicuri, marele regat al Ungariei a fost asemenea paşalic o sută de ani. Polonia a fost împărţită şi nu mai este azi[4] pe cînd vechile noastre tractate iscălite cu litere mari şi bătoase pe piele de viţel au fost pînă ieri isvorul neatîrnării reale, isvorul din care au decurs actele succesive de emancipare de sub domnia turcească. Tudor[5] se basează pe ele cînd cere de la Poartă reintroducerea domniei naţionale şi divanurile ad-hoc n-au găsit alte arme mai puternice înaintea areopagului Europei decît tot pe acestea.

* * *

Aşa dar „independenţa“ precum o numim astăzi nu este un „copil găsit“ fără căpătîiu şi fără antecedente, ci un prinţ, care dormea, cu sceptrul şi coroana alături. Căzută în desuetudine prin necumpănitele acte ale lui Dimitrie Cantemir[6] şi a generalului de cavalerie Toma Cantacuzino[7], neatîrnarea

---

[1] Trimisul din partea lui Osman-paşa, comandantul suprem al trupelor otomane care a organizat rezistenţa la Plevna.

[2] Podul de peste rîul Vid.

[3] Mai tîrziu cu prilejul defilării în Plevna, împăratul Alexandru al II-lea, însoţit de Marele Duce Nicolae, i-a restituit lui Osman-Paşa sabia; după o reţinere în Rusia, în martie 1878 Osman Paşa s-a întors la Istanbul.

[4] Cînd scria Mihai Eminescu; Polonia a rămas împărţită pînă în 1918.

[5] Tudor Vladimirescu, conducătorul revoluţiei din 1821.

[6] Mihai Eminescu, scoţînd adesea în evidenţă expansionismul ţarismului, privea în optică negativă apropierea lui Dimitrie Cantemir, de Rusia, în 1711.

[7] Spătarul Toma Cantacuzino care, fără ştirea lui Constantin Brîncoveanu, a trecut de partea ruşilor, în 1711.

Scanned with OKEN Scanner

noastră a fost pururea reală, ca drept pururea în vigoare, ca fapt ştirbit din cînd în cînd, nu prin alt drept ci prin escese şi abuzuri de putere ale turcilor şi dacă ea a fost întunecată curs de o sută de ani prin postomania fanariotă, tradiţia ei şi încercările de a o restitui n-au încetat nici cînd, iar mai cu seamă secolul nostru a fost bogat în succese pe terenul acesta. [...]

[...]

N-avem nevoie să adăugăm că, departe de a fi un *copil găsit*, neatîrnarea României era atît de reală încît, cu prea puţină politică bună şi fără cheltuiala unui ban roşu, ea se restabilise pe deplin înaintea tractatului de la Berlin care, în loc de-a uşura situaţiunea, recunoscînd pur şi simplu un fapt, ce resulta de sine din căderea împărăţiei turceşti, a îngreuiat-o punîndu-ne condiţiuni atît de costisitoare.

[...]

[1] **Studii asupra situaţiei, II;** *Timpul*, anul V, nr. 39, din 19 februarie 1880, p. 1.

[*MEMORIU PREZENTAT CONGRESULUI DE LA BERLIN DE CĂTRE PLENIPOTENŢIARII ROMÂNIEI, 12/24 IUNIE 1878*]

[...]

Azi, cînd Tratatul de la San Ştefano este obiectul dezbaterilor Europei, România, prin subsemnaţii, îşi ia libertatea de a supune plenipotenţiarilor Marilor Puteri punctele următoare, adoptarea cărora, răspunzînd totodată nevoilor şi dorinţelor legitime ale ţării, nu ar fi decît consacrarea drepturilor sale şi garantarea intereselor europene, aşa cum aceste drepturi şi interese au fost recunoscute de Tratatul de la Paris[2].

1 Nici o parte a actualului teritoriu să nu fie detaşată de România;

2 Pămîntul românesc să nu fie supus unui drept de trecere în folosul armatelor ruse;

3 Principatul, în virtutea titlurilor sale seculare, să intre în posesia insulelor şi gurilor Dunării, inclusiv insula Şerpilor.

4 El să primească, în proporţie cu forţele militare pe care le-a pus în linie, o indemnizaţie, în forma în care s-ar aprecia a fi mai practică.

5 Independenţa sa să fie definitiv consacrată şi teritoriul să fie neutralizat.

Aceste cereri nu ies pentru că nu depăşesc din domeniul dreptului şi al echităţii; Congresul, satisfăcîndu-le, ar da României poziţia recunoscătoare a unui Stat în măsură să ducă mai departe opera sa de ordine, de civilizaţie şi de progres. Interesul special al naţiunii române este în completă armonie cu interesul general al Europei. Avînd în vedere situaţia sa geografică, scopul său este liniştea şi pacea în Orient.

Fiind pătrunsă de această convingere, simţind în ce măsură s-ar compromite un viitor în care nu numai ea este interesată dacă i s-ar lua malul cel mai important al Dunării şi dacă ar fi separată de mare, ea ţine neapărat să păstreze integritatea actuală a teritoriului său şi cutează să spere că tratatul de la Berlin, care urmează să-l substituie pe cel de la Paris, va preciza

[1] Articolul nu este semnat.
[2] Congresul de pace de la Paris a avut loc în 25 februarie — 30 martie 1856.

Scanned with OKEN Scanner

în favoarea sa garanţia de drept public, al cărui principiu i-a fost asigurat prin actul european din 1856.

Plenipotenţiarii României

(Semnat:) I. C. BRĂTIANU, Preşedintele Consiliului de Miniştri.
(Semnat:) M. KOGĂLNICEANU, Ministru al Afacerilor Străine

Documente oficiale din corespondinţa diplomatică de la 5(17) octombrie 1877 pînă la 15(27) septembrie 1878 presentate Corpurilor legiuitoare în sesiunea anului 1880—1881, Bucureşci, 1880, pp. 169—170; textul, în franceză.

[*PREVEDERI PRIVIND ROMÂNIA ÎN TRATATUL DE PACE ÎNCHEIAT LA BERLIN, DUPĂ RĂZBOIUL DIN 1877—1878*]

[...]

Art.43. Părţile contractante recunosc independinţa României, legînd-o de condiţiunile espuse în următoarele două articole.

Art.44. În România, deosebirea credinţelor religioase şi a confesiunilor nu va putea fi opusă nimănui ca un motiv de excludere sau de incapacitate în ceea ce priveşte bucurarea de drepturi civile sau politice, admiterea în demnităţi, funcţiuni şi onoruri publice sau exercitarea diferitelor profesiuni şi industrii în orice localitate ar fi. Libertatea şi esercitiul exterior a oricărui cult vor fi asigurate tuturor locuitorilor Statului Român, ca şi străinilor şi nu se va pune nici un fel de piedică atît organisaţiei ierarchice a diferitelor comunităţi religioase, cît şi raporturilor acestora cu capii lor spirituali. Naţionalii tutulor puterilor, comercianţi sau alţii vor fi trataţi în România fără deosebire de religiune, pe piciorul unei depline egalităţi.

Art.45. Principatul României retrocedează M.S. Împăratului Rusiei partea din ţinutul Basarabiei, care a fost despărţită de Rusia în urma tratatului de la Paris din 1856, şi care la apus se mărginesce cu talvegul Prutului, eară la miazăzi cu braţul Kiliei şi cu gura Stari-Stambulului.

Art. 46. Insulele formate de delta Dunării, precum şi insula Şerpilor, sandgiacul Tulcei, cuprinzînd districtele (cazas[1]) Kilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hîrşova, Kustenge[2], Megidie se vor uni cu România.

Principatul mai primesce apoi ţinutul coprins, la sudul Dobrogei, de uă linie care începe de la Silistra şi se termină la sud de Mangalia, pe Marea Neagră. Linia graniţelor se va fixa de comisiunea europeană instituită pentru delimitarea Bulgariei.

Art.47. Cestia împărţirei apelor şi a pescărielor se va supune la deliberarea Comisiunii Europene a Dunării.

Art.48. Nu se va lua nici uă taxă vamală de transit pentru mărfurile ce vor trece prin principat.

Art.49. România va putea încheia convenţiuni pentru regularea privilegielor şi atribuţiunilor consulilor în materie de protecţiune în principat.

[1] Cuvînt turcesc, dînd înţelesul echivalent.
[2] Denumirea turcească a oraşului Constanţa.

Scanned with OKEN Scanner

Drepturile cîştigate vor rămîne în vigoare atîta timp cît nu vor fi modificate prin uă înţelegere comună între principat şi părţile interesate.

Art.50. Pînă la încheierea unui tratat care să reguleze între Turcia şi România privilegiele şi drepturile consulilor, supuşii români ce vor călători sau vor sta în Imperiul otoman, precum şi supuşii otomani ce vor călători sau vor sta în România se vor bucura de drepturile garantate supuşilor celorlalte puteri europene.

Art.51. În ceea ce priveşte îndeplinirea lucrărilor publice sau altele asemenea România va fi substituită în drepturile şi îndatoririle Înaltei Porţi, pentru tot teritoriul cedat.

Art.52. Pentru a mări garanţiele asigurate libertăţei de navigaţie pe Dunăre, care e recunoscută de un interes european, Înaltele Puteri contractante hotărăsc ca toate întăririle şi fortificaţiile, ce se găsesc pe tot cursul rîului de la Porţile de Fer pînă la gurile lui, să fie desfiinţate şi că nu se vor mai putea ridica altele noui. Nici un vas de resboi nu va putea să plutească în josul Porţilor de Fer, afară de vasele uşoare destinate pentru poliţia fluviului şi pentru serviciul vamal. Vasele de staţiune ale puterilor la gurile Dunării vor putea însă să se sue pînă la Galaţi.

Art.53. Comisiunea Europeană a Dunării, în sînul căreia va fi reprezentată România, va rămîne menţinută în funcţiile ei, pe care le va exercita cu o desăvîrşită independinţă de autoritatea teritorială, pînă la Galaţi. Toate tractatele, arangiamentele, actele şi hotărîrile cari privesc drepturile, privilegiele, prerogativele şi îndatoririle comisiei dunărene sînt confirmate.

Art.54. Cu un an înainte de încetarea termenului însemnat duratei acestei comisiuni europene, Puterile se vor pune în înţelegere comună asupra prelungirei drepturilor sale sau a modificărilor ce vor găsi de cuviinţă a introduce.

Art.55. Reglementele de navigaţiune, de poliţie fluvială şi supraveghiere, de la Porţile de Fer pînă la Galaţi, se vor întocmi de comisia europeană, cu asistenţa delegaţilor statelor ţermurene, punîndu-le în acord cu acelea care au fost făcute, sau cari se vor hotărî pentru parcursul din jos de Galaţi.

Art.56. Comisia europeană dunăreană se va pune în înţelegere cu cei în drept pentru a asigura întreţinerea farului din Insula Şerpilor.

Art.57. Executarea lucrărilor destinate a înlătura piedicile pe care Porţile de Fer şi cataractele le opun navigaţiunei s-au încredinţat Austro-Ungariei. Statele învecinate cu aceste părţi ale rîului vor da toate înlesnirile ce s-ar putea cere în interesul acestor lucrări. Stipulaţiile art. 6 din tratatul de la Londra din 13 martie 1871, relative la dreptul perceperei unei taxe provisorie pentru acoperirea cheltuielilor, se mănţin în favoarea Austro-Ungariei.

[...][1]

Tractatul de la Berlin, urmat de protocoalele Congresului, precum şi de charta Basarabiei române, a Deltei Dunărei şi a Dobrogei (Traducţiunea Ministerului Afacerilor Străine), Bucuresci, 1878, pp. 10—11.

Documentele privind istoria României, Războiul pentru independenţă, Vol. IX *(16 ianuarie 1878—3 martie 1878)*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1955, pp. 382—384.

[1] După alte cîteva articole, urmează menţionarea localităţii (Berlin), a datei încheierii Tratatului („a 13-a zi a lunii lui iulie 1878/stil vechi"), sigiliile şi semnăturile plenipotenţiarilor (în număr de 20).

Scanned with OKEN Scanner

[*ARTICOLUL*[1] *PUBLICAT DE REVISTA SOCIALISTĂ ROMÂNĂ* DACIA VIITOARE, *CARE APĂREA LA PARIS, DESPRE NECESITATEA UNITĂȚII NAȚIONAL-STATALE A POPORULUI ROMÂN*]

[...] La lumina binefăcătoare a civilizațiunei, muntenii și moldovenii au cunoscut că sînt frați, că sînt toți români, că orice luptă între dînșii e o luptă fratricită și că interesul lor le comandă a se uni. Și astfel s-a făcut unirea României, mai înainte decît a Italiei și Germaniei.

Această unire e incompletă. Piste Carpați trei milioane de români, cari zic ca noi: sum român, care vorbesc aceeaș limbă și au aceleași sentimente ca noi, suferă de cîțiva ani o opresiune, care-i face să regrete, lucru de necrezut!, dominațiunea austriacă. Ei bine!... sîntem prea juni spre a întrebuința perifrase bisantine sau o limbă diplomatică, vom spune dar verde și lămurit cugetarea noastră: *voim Dacia așa cum ea fu*, fiindcă istoria și dreptul, tradițiunea și plebiscitul, trecutul și presentul ne dau dreptul de a aspira la o Dacie Română. Acest pămînt udat cu sîngele și sudoarea strămoșilor noștri, îmulțit cu țerîna lor de douăzeci de ori seculară, e al nostru. Voim dar ca ceea ce este al românului, lui să-i aparțină, ca injusta, neomenoasa și nedemna de secului în care trăim de dominare a unei națiuni asupra alteia să înceteze, ca românii să fie toți liberi și să formeze un stat, iar nu să geamă sub niște dominațiuni străine și vitrege. Strănepoți poporului-rege au putut să fie la unele epoce dominați de musulmani, barbari de miazăzi, și de germani, barbari de miazănoapte, dar, cum ei s-au liberat la apus, tot așa se vor libera și la răsărit. Ne-am scăpat de urmașii lui Soliman, vom și a scăpa pe Transilvania, sora noastră, și de urmașii lui Atila!

Această unire este ea oare posibilă or e numai visul junimii plină de ilusiuni? Eu nu voi zice: deacă dreptul are vreo putere pe acest pămînt, Transilvania și celelalte părți ale vechii Dacie unde românii sînt în majoritate trebuie să se fusioneze și vor fusiona mai curînd sau mai tîrziu în statul român. Iubesc dreptatea pre cît animei omenesci ⟨î⟩i este dat a o iubi, dar starea actuală a societății îmi lasă puțină ilusiune de triumful seu. Sentimentalismul pre cît este de frumos și sublim, pre atît este de periculos pentru cei cari ⟨î⟩l profesează. Eu voi zice dar: deacă lucrurile au o logică, deacă sînt supuse oricăror reguli, raționamentul cel mai perfect zice că aceleași cause trebue să producă aceleași efecte. Care au fost causele actului măreț de la 1859? Comunitatea de origină, de limbă, de suferințe și mai presus de toate comunitatea de sentimente. Îndată ce românii au cunoscut că sînt frați, Milcovul a dispărut cu toată opositiunea austro-turcă; tot așa vor dispărea și Carpații, oricît s-ar opune mosaicul austro-unguresc.

Pe de altă parte, Austro-Ungaria, stat intrat în descompositiune, nu poate dura mult timp cu toate veleitățile sale, care nu pot fi decît convulsii de muribund, ultimile licăriri ale unei lampe, aproape de a se stinge. Ea se ține încă grație impulsiunei și unui capital din trecut, în virtutea inerției, deși Francia (1793—1806), Italia (1839—1866) și Germania (1866) au redus-o în starea de *umbră* a vechii seale măriri, dar viața sa e o chestiune de timp, căci boala ei este incurabilă.

[1] Articolul intitulat **România față de principiul naționalităților** era semnat Ion Dacu.

Scanned with OKEN Scanner

România nu poate decît să se bucure de dispariţiunea acestui monstru din alte timpuri; Austria care ne-a răpit Bucovina, ea care ţine în robie de fer pe fraţii noştri de piste munţi, Austria, tirana Poloniei, salvatoarea sa, şi a Italiei, sora noastră, ea care a subscris desmembrarea ţerii noastre la Berlin şi vine să ne ia Dunărea, oaia sărmanului cioban, nevasta lui Uric, Austria, zic, a meritat în destul blestemile ţerii noastre pentru ca să nu o plîngem în momentul cînd vreunul din patrioţi va striga: *Finis Austriae!* Românii nu sînt însă mocenitorii Austriei, şi nici nu vor să fie; ei sînt creditori, prin urmare ei nu vor accepta momentul morţii seale spre a-şi lua drepturile lor, ci vor veni îndată ce împrejurările vor permite ca dreptul lor să poată fi invocat cu triumf.

[...]

Dacia viitoare, anul I, nr. 2, din 16 februarie 1883, p. 17—22.
Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România (1879—1892), Editura politică, Bucureşti, 1973, pp. 165—166.

[*CUVÎNTAREA PREŞEDINTELUI PARTIDULUI NAŢIONAL ROMÂN, ION RAŢIU, LA PROCESUL MEMORANDIŞTILOR DIN 1894*][1]

Onorabilă Curte,
Domnilor juraţi!

Memorandul, pentru a căruia publicare şi respîndire sîntem traşi ca nisce făcători de rele înaintea acestei bare judecătoresci, nu cuprinde, precum v-aţi putut convinge, decît gravaminele[2] poporului român, care ne-a trimis pe noi, ca să cerem scutul Tronului pentru drepturile lui nesocotite şi călcate în picioare.

Ceea ce ne-a silit pe noi şi pe întregul popor român ca să facem acest demers este faptul că atît legislaţiunea, cît şi guvernul ne-a adus la convingerea nestrămutată că în faţa lor pentru noi vorbă de dreptate nu poate fi.

În zadar au fost toate promisiunile ce s-au dat în repeţite rînduri pentru respectarea drepturilor noastre naţionale! În zadar am încercat toate formele şi mijloacele legale! În zadar ne-am plîns la toţi factorii competenţi ai statului!

Esclusivismul de rasă a declarat războiu de esterminare limbei şi naţionalităţii noastre.

Nu ne mai rămăsese dear decît această singură cale a apelului la factorul suprem al statului şi la opiniunea publică a lumii civilisate.

Faţă de acest act, care nu conţine decît curatul adevăr şi este icoana credincioasă a suferinţelor şi nedreptăţilor seculare, ce le îndură poporul român din Transilvania şi Ungaria[3], trebuia ca regimul ori să se desvinovăţească, ori să-şi răsbune.

---

[1] Procesul memorandiştilor a avut loc la Cluj, între 20 — 22 aprilie 1894; am reprodus textul din epocă, însă fără a mai consemna pe *ü*.

[2] Gravame = sarcini, grele, incomode.

[3] În acest document, dealtminteri şi în altele de pînă la 1918, prin asemenea formulare se avea în vedere Transilvania în sensul administrativ-teritorial al fostului principat, iar prin expresia *şi Ungaria*, teritoriile româneşti de la vest atunci înglobate direct în organizarea statului ungar, altfel spus, *Partium*.

Scanned with OKEN Scanner

Desvinovățirea nu era cu putință, a ales calea răsbunărei!

Ne-a împiedicat să ajungem la Tron și acum ne supune judecății acelora contra cărora ne-am plîns.

Ceea ce se discută aici, domnilor, este însăși esistența poporului român.

Esistența unui popor însă nu se discută, se afirmă.

De aceea nu ne e în gînd să venim înaintea d-voastră să dovedim că avem dreptul la esistență.

Într-o asemenea cestiune nu ne putemu apăra în fața d-voastră, nu putem decît să acusăm în fața lumei civilisate sistemul asupritor, care tinde să ne răpească ceea ce un popor are mai scump: *legea și limba!*

De aceea nu mai sîntem aici acusați, sîntem acusatori.

[...]

Gazeta Transilvaniei, anul LVII, nr. 106, din 13(25) mai 1894, p. 3.

[*DECLARAȚIA DE INTRARE ÎN RĂZBOI A ROMÂNIEI ÎMPOTRIVA AUSTRO-UNGARIEI, ÎN 14 AUGUST 1916, PENTRU REALIZAREA UNITĂȚII NAȚIONAL-STATALE*]

Alianța încheiată între Germania, Austro-Ungaria și Italia nu avea, după înseși declarațiile Guvernelor, decît un caracter esențialmente conservator și defensiv. Obiectivul său principal era de a asigura țările aliate împotriva oricărui atac din afară și de a consolida starea de lucruri creată prin Tratatele anterioare. În dorința de a pune de acord politica sa cu aceste tendințe pacifice, România s-a alăturat acestei Alianțe.

Dedicată operei sale de reconstrucție internă și fidelă hotărîrii sale ferme de a rămîne în regiunea Dunării de Jos un element de ordine și de echilibru, România nu a încetat de a contribui la menținerea păcii în Balcani. Ultimele războaie balcanice, distrugînd statu-quo-ul, i-au impus o nouă linie de conduită. Intervenția sa a grăbit pacea și a restabilit echilibrul; ea s-a mulțumit pentru ea însăși cu o rectificare a frontierei care îi dădea mai multă siguranță împotriva unei agresiuni și care în același timp repara nedreptatea comisă în detrimentul său la Congresul de la Berlin[1]. Dar, în urmărirea acestui scop, România a avut decepția să constate că nu a întîlnit la Cabinetul de la Viena atitudinea la care era în drept a se aștepta.

Cînd a izbucnit actualul război, România, la fel cum a făcut Italia, a declinat de a se asocia la declarația de război a Austro-Ungariei, despre care ea nu a fost prevenită de către cabinetul din Viena. În primăvara anului 1915 Italia a declarat război Austro-Ungariei: Tripla alianță nu mai exista. În același timp au dispărut rațiunile care au determinat adjoncțiunea României la acest sistem politic. În locul unei grupări de state căutînd prin eforturi comune să lucreze de acord pentru a asigura pacea și conservarea situațiilor de fapt și de drept create prin tratate, s-a găsit în fața unor Puteri făcîndu-și război exact în scopul de a ajunge la transformarea în întregime a vechilor aranjamente care au servit drept bază Tratatului lor de Alianță. Aceste profunde schimbări au fost pentru România o dovadă evidentă că

[1] Congresul de la Berlin din 1878.

Scanned with OKEN Scanner

scopul, pe care ea l-a urmărit alăturîndu-se Triplei Alianţe, nu mai putea fi atins şi că ea trebuie să-şi îndrepte privirile şi eforturile spre căi noi; aceasta cu atît mai mult cu cît opera întreprinsă de către Austro-Ungaria a luat un caracter ameninţător pentru interesele esenţiale ale României, ca şi pentru aspiraţiile sale naţionale cele mai legitime.

În prezenţa unei modificări atît de radicale a situaţiei create între Monarhia Austro-Ungară şi România, aceasta din urmă şi-a reluat libertatea sa de acţiune.

Neutralitatea pe care Guvernul Regal şi-a impus-o, ca urmare a unei declaraţii de război făcută în afara voinţei sale şi contrarie intereselor sale, a fost adoptată în primul rînd în urma asigurărilor date la început de către Guvernul Imperial şi Regal, că Monarhia, declarînd război Serbiei, ea nu a fost mînată de un gînd de cucerire şi nu a urmărit în nici un fel achiziţii teritoriale. Aceste asigurări nu s-au realizat.

Astăzi noi ne găsim în faţa situaţiei de fapt de unde pot ieşi mari transformări teritoriale şi schimbări politice de natură a constitui o gravă ameninţare pentru securitatea şi viitorul României. Opera de pace pe care România, fidelă spiritului Triplei Alianţe, a încercat să o îndeplinească, a fost făcută astfel sterilă chiar de către cei care erau chemaţi să o sprijine şi să o apere.

Aderînd în 1883 la grupul de Puteri Centrale, România, departe a uita legăturile de sînge care unesc populaţiile din Regat şi românii supuşi ai Monarhiei Austro-Ungare, a văzut în raporturile de prietenie şi alianţă care s-au stabilit între cele trei mari Puteri o garanţie preţioasă pentru liniştea sa internă, ca şi pentru îmbunătăţirea soartei românilor din Austro-Ungaria. De fapt, Germania şi Italia care au reconstituit statele lor pe baza principiului naţionalităţii nu puteau să nu recunoască legitimitatea bazei pe care se aşeza propria lor existenţă. Cît priveşte Austro-Ungaria, ea a găsit în relaţiile prieteneşti care s-au stabilit între ea şi Regatul României asigurările pentru liniştea sa atît în interior cît şi la frontierele noastre comune; căci ea nu putea să nu ştie la ce punct nemulţumirile populaţiei româneşti se resfrîngeau la noi, ameninţînd în fiecare moment de a turbura bunele raporturi între cele două state.

Speranţa pe care noi ne-am făcut-o din acest punct de vedere aderînd la Tripla Alianţă a fost înşelată. În timpul unei perioade de mai mult de treizeci de ani românii din Monarhie nu numai că n-au văzut niciodată introducînd-se o reformă de natură a le da chiar o aparentă satisfacţie, dar, ei au fost, dimpotrivă, trataţi ca o rasă inferioară şi condamnaţi să sufere opresiunea din partea unui element străin care nu constituie decît o minoritate în mijlocul diverselor naţionalităţi din care se compune Statul Austro-Ungar. Toate nedreptăţile suferite de fraţii noştri au întreţinut între ţara noastră şi Monarhie un element continuu de animozitate pe care Guvernele Regatului nu au ajuns să-l potolească decît cu preţul unor mari dificultăţi şi a numeroase sacrificii.

Cînd a izbucnit actualul război se putea spera că Guvernul Austro-Ungar, cel puţin în ultimul ceas, va sfîrşi prin a se convinge de necesitatea urgentă de a face să înceteze această nedreptate care punea în pericol nu numai relaţiile de prietenie, dar înseşi raporturile normale care trebuiau să existe între state vecine.

Doi ani de război, în timpul cărora România a păstrat neutralitatea, au dovedit că Austro-Ungaria, ostilă oricărei reforme interne putînd să facă

Scanned with OKEN Scanner

mai bună viața popoarelor pe care le guvernează, s-a arătat la fel de promptă în a le sacrifica ca și neputincioasă a le apăra împotriva atacurilor exterioare.

Războiul la care ia parte aproape întreaga Europă pune în discuție cele mai grave probleme privind dezvoltarea națională și însăși a existenței statelor; România, mînată de dorința de a contribui la grăbirea sfîrșitului conflictului și sub imperiul necesității de a salvgarda interesele sale de rasă, se vede silită de a intra în linie alături de cei care îi pot asigura realizarea unității sale naționale.

Pentru aceste motive ea se consideră, începînd din acest moment, în stare de război cu Austro-Ungaria.

[...][1]

România în războiul mondial, 1916—1919. Volumul I, *Documente. Anexe*, București, 1934, pp. 3—5; text în limba franceză.

[*DISCURSUL ROSTIT DE NICOLAE IORGA IN ADUNAREA DEPUTAȚILOR, LA 14/27 DECEMBRIE 1916, INVITÎND LA REZISTENȚĂ ÎMPOTRIVA ARMATELOR COTROPITOARE*]

[...] Trebuie să-i răspundem[2] că, oriunde am fi, oricum am fi, sîntem hotărîți să mergem pînă la capăt, în credința că, dacă s-a ridicat vreodată o religie pe lume, dacă s-a vorbit de dreptate și ideal, nu se poate, cu nici un chip, ca, și înaintea celei mai sălbatice forțe organisate, să piară drepturile unui popor de a trăi pe pămîntul în care nu este un fir de țărînă care să nu fie acoperit de cel mai nobil sînge.

[...]

Spre [noi se uită astăzi o oștire, oștirea României, care este moralicește întreagă: este mai mare chiar decît momentul cînd întîiul detașament a sfărmat cu patul puștii piatra de nedreptate la graniță. Atunci om viu lîngă om viu, ea represinta numai puterea fisică și încrederea în biruință; astăzi cei vii aduc cu dînșii moștenirea sufletească a celor cari au murit pe cîmpul de luptă. Precum noi lăsăm la alții averea și numele nostru, aceia cari cad pentru Țară și viitorul Neamului își lasă sufletul întreg, atît de mare cum era în momentul sacrificiului lor, acelora în mijlocul cărora cad. Tot sufletul oștirii românești se găsește astfel în acei cari se întorc astăzi copleșiți de număr, cum au fost copleșiți soldații lui Ștefan cel Mare, și gata ca și dînșii să se întoarcă asupra biruitorilor. Cel din urmă soldat cu haina sfîșiată de suferințele și răbdările îndelungate față de asprimea naturii și de cruzimea dușmanului aduce în făptura sa morală pe toți aceia pe cari nu-i vom mai vedea aivea niciodată. Și niciodată steagul românesc n-a fost mai mîndru decît în momentul cînd a arătat celei mai superbe alcătuiri militare din Europa că pot merge țărani fără școală, fără arme moderne, înaintea oștirii înzestrate cu tot ce o cultură grozavă și învierșunată dă sclavilor înarmați cari o represintă.

[...]

---

[1] Declarația este semnată de E m. P o r u m b a r u, ministrul român al Afacerilor Străine, din acel timp.

[2] Cotropitorului străin: armatele Puterilor Centrale.

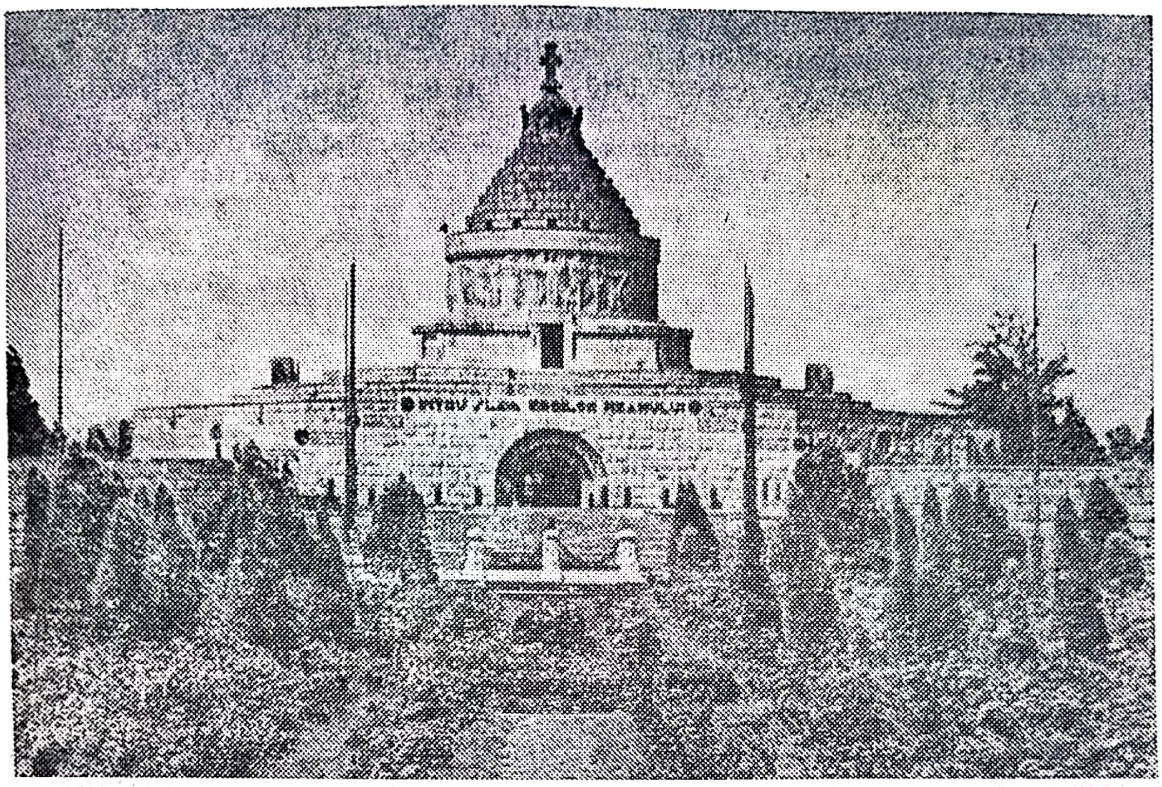

Mausoleul de la Mărăşeşti; iniţiativa de construire a lui a fost luată încă din anul 1919; a fost inaugurat la 18 septembrie 1938; fotografie din acel timp

În trecutul nostru mulţi oameni au suferit. Dacă sîntem ceva, noi sîntem ceva numai prin suferinţa lor. Toate puterile noastre nu sînt altceva decît jertfa lor, strînsă laolaltă şi prefăcută în energie. Şi unul dintre aceşti strămoşi, mare, fiindcă a fost nenorocit şi el într-o clipă de supremă restriştе, cînd i se zicea: „lasă ţara şi du-te sub jug", el, Gheorghe Ştefan[1], din părţile unde luptă ostaşii noştri la Oituz, a strigat: „decît să plec pentru totdeauna de aici, mai bine să mă mănînce cîinii pămîntului acestuia". Au trecut trei veacuri de la 1650, cînd Gheorghe Vodă Ştefan spunea celor mai vechi această hotărîre a sa şi faţă de care nici noi nu putem spune altceva decît: „să ne mănînce cîinii pămîntului acestuia mai curînd decît să găsim fericirea, liniştea şi binele din graţia străinului duşman".

Undeva, aici aproape, în codrii Vasluiului, este o bisericuţă frumoasă de lemn de stejar, în care ai crede că s-au cuprins numai ţăranii din vecinătate. În această bisericuţă, acum trei sute de ani, Vasile Lupu[2], izgonit de tătari, s-a strîns cu familia şi cu toţi boierii şi a înălţat în fiecare zi de sărbătoare rugăciuni către Dumnezeu. [...] Pe pămîntul curăţit de horde şi astăzi însă în adîncul codrilor stă bisericuţa de stejar, înfăţişînd în ea o învăţătură aşa de mare. Ea ni spune astăzi, cînd alte hoarde au năvălit graniţele şi ni-au călcat pămîntul nostru cel sfînt: în colţul acesta unde ne-am

[1] Gheorghe Ştefan, domn al Moldovei în anii 1653; 1653—1658.
[2] Vasile Lupu domn al Moldovei în anii 1634—1653; 1653.

strîns, să păstrăm cu scumpătate sămînța de credință, și vom vedea și noi la rîndul nostru dispărînd negura stăpînirii străine și vom zice ca Petru Rareș, fiul lui Ștefan[1], că „vom fi iarăși ce am fost, și mai mult decît atît".

N. Iorga, *Discursuri parlamentare*, Volumul I-iu. Partea II-a, București, 1939, pp. 352; 354; 357; 358.

[*DECLARAȚIA DE UNIRE A BASARABIEI CU ROMÂNIA, 28 MARTIE 1918*]

În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia)[2], în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria,

ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechei Moldove,

în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam,

pe baza principiului ca noroadele sîngure să-și hotărască soarta lor,

de azi înainte și pentru totdeauna

se unește cu mama sa România.

Această unire se face pe următoarele baze:

1. Sfatul Țării actual rămîne mai departe pentru rezolvirea și realizarea reformei agrare după nevoile și cererile norodului; aceste hotărîri se vor recunoaște de Guvernul Român; 2. Basarabia își păstrează autonomia provincială, avînd un Sfat al Țării (Dietă), ales pe viitor prin vot universal, egal, direct și secret, cu un organ împlinitor și administrația proprie; 3. Competența Sfatului Țării este: a) Votarea bugetelor locale; b) Controlul tuturor organelor zemstvelor[3] și orașelor; c) Numirea tuturor funcționarilor administrației locale, prin Organul său Împlinitor, iar funcționarii înalți sînt întăriți de Guvern; 4. Recrutarea Armatei se va face în principiu pe baze teritoriale; 5. Legile în vigoare și organizația locală (zemstve și orașe) rămîn în putere și vor putea fi schimbate de Parlamentul Român, numai după ce vor lua parte la lucrările lui și reprezentanții Basarabiei; 6. Respectarea drepturilor minorităților din Basarabia; 7. Doi reprezentanți ai Basarabiei vor intra în Consiliul de miniștri Român, acum desemnați de actualul Sfat al Țării, iar pe viitor luați din sînul reprezentanților Basarabiei din Parlamentul Român; 8. Basarabia va trimite în Parlamentul Român un număr de reprezentanți proporțional cu populația, aleși pe baza votului universal, egal, secret și direct; 9. Toate alegerile din Basarabia pentru voloste[4] și sate, orașe, zemstve și Parlament, se vor face pe baza votului universal, egal, secret și direct; 10. Libertatea personală, libertatea tiparului, a cuvîntului, a credinței, a adunărilor și toate libertățile obștei

---

[1] Ștefan cel Mare.

[2] În fosta gubernie dintre Prut și Nistru, după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, care a răsturnat regimul țarist, s-a constituit, ca rezultat al mișcării revoluționare de eliberare socială și națională, Republica Democratică Moldovenească.

[3] În Rusia prerevoluționară: administrația locală exercitată de nobilime.

[4] În Rusia prerevoluționară: una din diviziunile administrativ-teritoriale, pe care, dacă o comparăm cu diviziunea teritorială indicată prin denumirea județ (mai cunoscută în România), este o subdiviziune a județului.

Scanned with OKEN Scanner

vor fi garantate prin Constituție; 11. Toate călcările de legi făcute din motive politice în vremurile tulburi ale prefacerei din urmă sînt amnestiate.

Basarabia unindu-se ca o fiică cu mama sa România, Parlamentul Român va hotărî convocarea neîntîrziată a Constituantei, în care vor intra proporțional cu populația și reprezentanții Basarabiei aleși prin vot universal, egal, direct, și secret, spre a hotărî împreună cu toți înscrierea în Constituție a principiilor și a garanțiilor de mai sus.

[...]

Sfatul Țării, [anul I], nr. 4, din 30 martie 1918, p. 2.

[*SCRISOARE A SOCIALIȘTILOR DIN BUCUREȘTI CĂTRE SOCIALIȘTII DIN IAȘI ÎN CARE SE PRONUNȚĂ PENTRU REFACEREA FORȚELOR PROLETARIATULUI RĂZLEȚITE DE RĂZBOI*]

București, 15 iunie 1918

Dragi tovarăși,

Am luat cu bucurie cunoștință și am citit cu entuziasm primul număr din „*Social-democrația*". Înainte! Sîntem alături de voi pentru a duce mai departe opera Partidului nostru, pe care trebuie să-l așezăm la locul lui de priveghiere, educare și luptă.

Războiul a fost o grozavă lecție dureroasă, din care clasa muncitoare a învățat unde e locul ei, și unde al clasei stăpînitoare.

Războiul a răzlețit numai forțele proletariatului, dar nu le-a nimicit. În curînd partidul nostru se va ridica cu mult mai tare ca în trecut.

Fiindcă acolo aveți mai multă libertate [...][1], puneți toată vigoarea și toată capacitatea pentru ziar. El va reface totul.

Imediat ce pacea va fi ratificată și libertățile revenite la normal,[...]

Cu salutări socialiste

„*Social-Democrația*", anul I, nr. 3, din 10 iunie 1918, p. 2.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, p. 91

[*DECLARAȚIA DE UNIRE A BUCOVINEI CU ROMÂNIA, 15/28 NOIEMBRIE 1918*]

Congresul General al Bucovinei, întrunit azi, joi în 15/28 noiembrie 1918 în sala sinodală din Cernăuți, considerînd: că de la fundarea Principatelor Române Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevei și Cernăuților, a făcut pururea parte din Moldova, care în jurul ei s-a închegat ca stat;

[1] Aici, și unde este paranteza următoare, a rămas spațiu alb, în urma cenzurării.

Scanned with OKEN Scanner

că în cuprinsul hotarelor acestei țări se găsește vechiul scaun de domnie de la Suceavă, gropnițele domnești de la Rădăuți, Putna și Sucevița, precum și multe alte urme și amintiri scumpe din trecutul Moldovei;

că fiii acestei țări, umăr la umăr cu frații lor din Moldova și sub conducerea aceloraşi domnitori, au apărat de-a lungul veacurilor ființa neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară și a cotropirei păgîne;

că în 1774 prin vicleșug Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei și cu de a sila alipită coroanei Habsburgilor;

că 144 de ani poporul bucovinean[1] a îndurat suferințele unei ocîrmuiri străine, care îi nesocotea drepturile naționale și care prin strîmbătăți și persecuții căuta să-i înstrăineze firea și să-l învrăjbească cu celelalte neamuri cu cari el voiește să trăiască ca frate;

că în scurgere de 144 de ani bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate cîmpiile de bătălie din Europa sub steag străin pentru menținerea, slava și mărirea asupritorilor lor și că ei drept răsplată aveau să îndure micșorarea drepturilor moștenite, isgonirea limbei lor din viața publică, din școală și chiar din biserică;

că în acelaşi timp poporul băștinaș a fost împiedicat sistematic de a se folosi de bogățiile și izvoarele de cîștig ale acestei țări, și despoiat în mare parte de vechea sa moștenire;

dară că cu toate acestea bucovinenii n-au pierdut nădejdea că ceasul mîntuirii, așteptat cu atîta dor și suferință, va sosi, și că moștenirea lor străbună, tăiată prin granițe nelegiuite, se va reîntregi prin realipirea Bucovinei la Moldova lui Ștefan[2], și că au nutrit vecinic credința că marele vis al neamului se va înfăptui prin unirea tuturor țărilor române dintre Nistru și Tisa într-un stat național unitar;

constată că ceasul acesta mare a sunat!

Astăzi, cînd după sforțări și jertfe uriașe din partea României și a puternicilor și nobililor ei aliați s-a întronat în lume principiile de drept și umanitate pentru toate neamurile și cînd în urma loviturilor zdrobitoare monarchia austro-ungară s-a zguduit din temeliile ei și s-a prăbușit, și toate neamurile încătușate în cuprinsul ei și-au cîștigat dreptul de liberă hotărîre de sine, cel dintîiu gînd al Bucovinei desrobite se îndreaptă către regatul României, de care întotdeauna am legat nădejdea desrobirii noastre.

Drept aceea

Noi,

Congresul general al Bucovinei,

întrupînd suprema putere a țării și fiind investit singur cu putere legiuitoare,

În numele Suveranității Naționale,

Hotărîm:

Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare pînă la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu regatul României.

Glasul Bucovinei, anul I, nr. 14, din 29 noiembrie 1918, p. 3.

---

[1] Mai exact: populația română din Bucovina; românii sînt un singur popor, nu mai multe popoare după zone teritorial-istorice.

[2] Ștefan cel Mare.

Scanned with OKEN Scanner

[CONVOCAREA MĂRII ADUNĂRI NAȚIONALE LA ALBA IULIA PENTRU ZIUA DE 18 NOIEMBRIE/1 DECEMBRIE 1918 ÎN VEDEREA PROCLAMĂRII UNIRII TRANSILVANIEI CU ROMÂNIA]

Istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii omenești a scos și neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina cunoștinței de sine. Ne-am trezit din somnul de moarte și vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumei, liberi și independenți. În numele dreptății eterne și a principiului liberei dispoziții a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluțiunea istoriei, națiunea română din Ungaria[1] și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de acum înainte. Toate neamurile din preajma noastră și-au determinat viitorul prin rezoluțiuni în conformitate cu sufletul lor național. E rîndul nostru acum. Națiunea română din Ungaria și Transilvania are să-și spună cuvîntul hotărîtor asupra sorții sale și acest cuvînt va fi respectat de lumea întreagă, el este chiar așteptat, pentru ca la gurile Dunării și pe drumul larg, unde comunică pulsul vieții economice între Apus și Răsărit, să se poată înfăptui ordinea, și neamurilor prejmuitoare să li se procure tihna trebuitoare la munca binecuvîntată spre desăvîrșirea umană.

În scopul acesta convocăm

ADUNAREA NAȚIONALĂ

a națiunii române din Ungaria și Transilvania la Alba Iulia, cetatea istorică a neamului nostru, pe ziua de duminică în 18 noiembrie v. (1 decembrie st.n.) a.c. la orele 10 a.m.

La adunare vor lua parte: 1) episcopii români din Ungaria și Transilvania, 2) toți protopopii în funcțiune ai celor două confesiuni românești, 3) cîte un exmis[2] al fiecărui consistor și capitlu, 4) cîte 2 exmiși ai societăților culturale (Asociațiune, Fondul de teatru, Asociațiunea Arădană etc.), 5) cîte 2 exmise din partea fiecărei reuniuni femeești, 6) de la fiecare școală medie (gimnaziu, școală reală), apoi de la fiecare institut teologic, pedagogic și școală civilă, cîte 1 reprezentant al colegiului profesoral, 7) cîte 2 delegați de la fiecare reuniune învățătorească, 8) garda națională va fi reprezentată prin cîte 1 ofițer și 1 soldat din fiecare secțiune comitatensă, 9) cîte 2 delegați de la fiecare reuniune de meseriași, 10) delegații partidului social-democrat român, ca reprezentanți ai muncitorimii organizate, 11) tinerimea universitară prin cîte 2 exmiși ai săi, și în fine, 12) fiecare cerc electoral în care locuiesc români va trimite cîte 5 reprezentanți (delegați).

Sîntem convinși că afară de cei care vor reprezenta în chipul arătat mai sus toate păturile sociale ale națiunii noastre la această istorică adunare, unde se va hotărî soarta neamului nostru poate pentru vecie, se va prezenta însuși poporul românesc în număr vrednic de cauza mare și sfîntă. [...][3]

Adevărul, anul XIV, nr. 46, din 17 noiembrie (1 decembrie) 1918, p. 2.

---

[1] Vezi nota 3 de la p. 297

[2] Delegat, trimis, împuternicit.

[3] Mai departe, despre pregătirile organizatorice.

Scanned with OKEN Scanner

[*DECLARAȚIA REPREZENTANTULUI PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT LA MAREA ADUNARE NAȚIONALĂ DE LA ALBA IULIA*]

[...] Astăzi e vorba de libertatea, de posibilitatea de dezvoltare în viitor a culturii românești, și astăzi venim și noi aici adevărații reprezentanți ai muncitorimei românești din Ungaria[1], Transilvania și Banat, venim să declarăm în fața d.-voastră, în fața Internaționalei socialiste și în fața întregei lumi că *vrem unirea tuturor românilor*. Noi vrem și sîntem gata a lupta cu toate mijloacele pentru înfăptuirea și apărarea unirii. Noi sîntem proletari, noi ducem luptă socială de clasă, în lupta aceasta cu toții sîntem solidari cu toți frații noștri de orice neam ar fi ei. Cu toții sîntem pentru transformarea societății astfel ca fiecare om să fie om liber și stăpîn pe sine însuși. Dar solidaritatea aceasta n-o înțelegem în așa fel ca să fim și pe mai departe sateliții unui partid, nu voim să fim și pe mai departe o clasă fără importanță care n-are la dispoziție nici mijloace de afirmare și dezvoltare. De aceea, cînd aderăm la unirea tuturor românilor voim totodată și posibilitatea de dezvoltare a muncitorimii române, voim să deschidem porțile largi, în această țară românească nouă, să se dezvolte și progreseze și poporul muncitor român așa cum au progresat și popoarele muncitoare din Apus.

Social-democrația nu-i identică cu lipsa simțului național, noi nu zicem ubi bene ibi patria[2]; ci zicem că acolo unde ți-e patria acolo să-ți creezi fericirea vieții tale. Și noi n-avem teamă că poporul muncitor român, care a rupt acum cătușele unei robii seculare, nu va avea destulă putere ca și-n România Mare să-și asigure drepturile la o viață liberă. Cînd aderăm la unire nu o facem numai pentru că în interiorul nostru există simțul acesta, ci și din convingerea fermă și conștiința clară că prin postulatele luate în rezoluția prezintată sînt asigurate toate celelalte garanțe pentru democratizarea României. [...]

Adevărul, anul XIV, nr. 47, din 24 noiembrie / 8 decembrie 1918, p. 3.

[*REZOLUȚIA ADUNĂRII NAȚIONALE DE LA ALBA IULIA, DIN 18 NOIEMBRIE/1 DECEMBRIE 1918*]

[...]

I. Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească[3] *adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie*[4] *1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România.* [...]

---

[1] Vezi nota 3 de la p. 297

[2] În limba latină; înseamnă: unde este bine acolo este patria. Ideea ar fi fost pentru prima oară la Aristofan în **Plutos!** în expresie condensată latină, la Cicero, în **Tusculane disputationes,** V. 37.

[3] Vezi nota 2 de la p. 297

[4] În document data este pe stil nou.

Scanned with OKEN Scanner

Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918; fotografie

II. Adunarea națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie pînă la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român, Adunarea Națională proclamă următoarele:

1) Deplina libertate națională pentru toate popoarele[1] conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sînul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2) Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile de stat.

3) Înfăptuirea desăvîrșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe, în vîrstă de 21 de ani, reprezentarea în comune, județe ori parlament.

4) Desăvîrșită libertate de presă, asociere și întrunire; libera propagandă a tuturor gîndirilor omenești.

5) Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri desființînd fideicomisiile[2] în temeiul dreptului de-a micșora după trebuință latifundiile, i se face posibil țăranului să-și creeze o proprietate (arător, pășune, pădure) cel puțin atît cît să o poată munci el și familia lui.

Principiul conducător al acestei politici agrare este, pe de o parte, promovarea nivelării sociale, pe de altă parte, potențarea producțiunii.

6) Muncitorimei industriale i se asigură aceleași drepturi și avantagii, cari sînt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus.

IV. Adunarea națională dă expresiune dorinței sale că congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

---

[1] *Popoarele*, în sensul: populația, locuitorii naționalităților conlocuitoare.

[2] Fideicomis = dispoziție testamentară prin care testamentatorul încredințează ereditarului un lucru, pe care, mai departe, să-l dea în posesia unei alte persoane aflată în imposibilitatea de a testa după lege.

Scanned with OKEN Scanner

V. Românii adunați în această adunare națională salută pe frații lor din Bucovina, scăpați din jugul monarhiei Austro-Ungare și uniți cu țara mamă, România.

VI. Adunarea națională salută cu iubire și entuziasm liberarea națiunilor subjugate pînă aci în monarhia austro-ungară, anume națiunile: ceho-slovacă, austro-germană, iugo-slavă, polonă și ruteană și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea națională cu smerenie se înclină înaintea memoriei acelor bravi români cari în acest răsboi și-au vărsat sîngele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII. Adunarea națională dă expresiune mulțumitei și admirațiunii sale față de puterile aliate, cari, prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit pe multe decenii pentru război, au scăpat civilizațiunea din ghearele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Bănat și Țara-Ungurească, Adunarea națională hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română, oricînd și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile, pe care le va afla necesare în interesul națiunii.

Marea Adunare Națională întrunită la Alba Iulia în ziua de 1 decembrie 1918, Acte și documente [București, 1928], pp. 10—11.

Scanned with OKEN Scanner

VI. ÎNCEPUTURILE MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI ÎN ROMÂNIA. CREAREA PARTIDULUI POLITIC AL CLASEI MUNCITOARE ȘI ROLUL SĂU ÎN VIAȚA SOCIAL-POLITICĂ A ȚĂRII

TEMATICĂ

Dezvoltarea economico-socială, politică și culturală a societății românești în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea; extinderea relațiilor de producție capitaliste.

Procesul social-istoric al apariției și afirmării clasei muncitoare; rolul proletariatului în epoca modernă.

Începuturile mișcării muncitorești pe teritoriul țării noastre. Socialismul utopic în România.

Răspîndirea ideilor socialismului științific; formarea primelor organizații socialiste.

Organizarea profesională și politică a clasei muncitoare.

Congresul de înființare a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România (1893). Rolul partidului muncitoresc în viața socială și politică a țării.

Poziția partidului clasei muncitoare față de problemele fundamentale ale societății românești; dezvoltarea industriei, transformări în viața satului și a țărănimii, făurirea statului național unitar, acordarea de drepturi și libertăți democratice.

Ascensiune și continuitate în mișcarea muncitorească din România; marea răscoală țărănească din 1907; poziția mișcării socialiste și muncitorești față de răscoalele țărănești.

Contribuția mișcării muncitorești la realizarea statului național unitar român.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Tradițiile revoluționare, democratice ale gîndirii românești și rolul lor în procesul nașterii și dezvoltării mișcării socialiste.

Fenomenul social-politic de unire a mișcării muncitorești cu socialismul științific.

Contribuția socialiștilor români în fundamentarea teoretică a rolului mișcării muncitorești din România.

Scanned with OKEN Scanner

Conținutul programului P.S.D.M.R. adoptat la Congresul din 1893. Legăturile dintre socialiștii din toate teritoriile țării.

Analiza stadiului de dezvoltare social-economică a României de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului al XX-lea, în lumina documentelor recente ale Partidului Comunist Român.

Mișcarea muncitorească din România și primul război mondial. Contribuția socialiștilor români la înfăptuirea Marii Uniri din 1918.

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism,** Editura politică, București, 1975, pp. 34—35; 36.

* * *

NICOLAE CEAUȘESCU, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției societății socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole, Iulie 1965 — septembrie 1966.* Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 341; 343. 344—347; 349.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973,* Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 256—257; 262—267; 270—271.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere cu privire la creșterea rolului clasei muncitoare, al consiliilor oamenilor muncii în conducerea activității economico-sociale, în realizarea programului partidului de dezvoltare a industriei socialiste, a întregii economii naționale, de ridicare a bunăstării poporului și perfecționare continuă a democrației socialiste. Prezentată la Congresul consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi. 12 iulie 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie — septembrie 1977,* Vol. 14, Editura politică, București, pp. 546—547.

* * *

* * * *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878),* Editura politică, București, 1971.

* * * *Documente din istoria mișcării muncitorești din România (1879—1892):* Editura politică, București, 1973.

* * * *Documente din istoria mișcării muncitorești din România (1893—1900),* Editura politică, București, 1969.

Scanned with OKEN Scanner

* * * *Documente din istoria mișcării muncitorești din România (1900—1909)*, Editura politică, București, 1975.
* * * *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915*, Editura politică, București, 1968.
* * * *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966.

1

[...]

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea se dezvoltă industria, forțele de producție cunosc în general o evoluție puternică, se extind relațiile de producție capitaliste. Odată cu aceasta crește numericește noua clasă socială, proletariatul, care se afirmă tot mai puternic în lupta de emancipare a țării. În același timp, în economia românească are loc o pătrundere rapidă a capitalului străin, a monopolurilor internaționale. Drept urmare, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, în principalele ramuri industriale puterile imperialiste dețin cea mai mare parte a capitalului, transformînd România într-o țară dependentă. Toate acestea arată că la sfîrșitul veacului trecut România era o țară slab dezvoltată, cu o economie predominant agrară, în care relațiile de producție feudale erau încă puternice, aflîndu-se de fapt abia în prima fază a dezvoltării capitaliste.

Odată cu apariția pe scena istoriei a proletariatului, pe măsura intensificării organizării lui de clasă, încep să pătrundă în România ideile socialismului. Încă de la 1835 socialismul utopic era cunoscut și experimentat în țara noastră. Socialismul științific găsește, chiar de la întemeierea sa, un ecou profund în mișcarea noastră revoluționară, ideile lui Marx și Engels înregistrînd rapid o largă răspîndire în România.

Merită subliniat faptul că Marx și Engels au acordat o atenție deosebită studierii istoriei României, dezvoltării ei economico-sociale, evoluției mișcării muncitorești din țara noastră. Clasicii marxismului au privit cu simpatie lupta eroică desfășurată de poporul român împotriva exploatării și asupririi, pentru eliberarea națională și socială, pentru unirea într-un singur stat național și scuturarea jugului străin.

Încă din deceniile al VII-lea și al VIII-lea ale secolului trecut încep să se creeze în țara noastră asociații și cluburi muncitorești, iau ființă cercuri socialiste, apar o serie de publicații ale acestora; la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului al XX-lea se creează organizații sindicale, încep să se desfășoare acțiuni greviste pentru apărarea intereselor clasei muncitoare și a libertăților democratice.

Un rol important în răspîndirea ideilor revoluționare marxiste în România l-a avut lucrarea lui C. Dobrogeanu-Gherea „Ce vor socialiștii români", apărută în 1886 — aceasta constituind, de fapt, primul program revoluționar marxist din țara noastră.

Înființarea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România în 1893, pe baza principiilor socialismului științific, a ridicat pe o treaptă superioară lupta clasei muncitoare, a sporit rolul ei în întreaga dezvoltare social-economică a țării.

[...]

Paralel cu dezvoltarea mișcării muncitorești, la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului al XX-lea iau o amploare tot mai mare mișcările țărănești, care culminează cu marea răscoală din primăvara anului 1907. Prin proporțiile și intensitatea ei, răscoala din 1907 a scos în evidență necesitatea imperioasă a înlăturării relațiilor feudale din agricultura României, a rezolvării problemei agrare în favoarea maselor largi țărănești. Totodată, ea a dezvăluit marile energii revoluționare ale țărănimii, care a înscris în acel an una din paginile glorioase ale luptei sociale a poporului român. În cursul desfășurării răscoalei din 1907 s-au manifestat pentru prima dată în mod activ colaborarea și solidaritatea în luptă a muncitorimii cu țărănimea, prevestind zorii alianței muncitorești-țărănești ce avea să devină cea mai puternică forță socială și politică a societății noastre.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 34—35; 36.

[...] În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste, în țara noastră are loc începutul creării industriei. În procesul apariției și dezvoltării industriei capitaliste asistăm la nașterea unei noi clase sociale — proletariatul, căruia i-a revenit misiunea istorică de a duce mai departe lupta revoluționară a poporului, de a elibera întreaga societate de exploatare și asuprire, de a inaugura epoca dreptății sociale.

[...]

Evenimentul cel mai important în această perioadă îl reprezintă afirmarea pe arena istoriei a clasei muncitoare, forța cea mai înaintată a societății, purtătoare consecventă a idealurilor de progres, de eliberare socială și națională a poporului român. Prin natura sa de clasă, prin locul său în producția materială, proletariatul devine exponentul aspirațiilor întregului popor muncitor, interesele sale corespunzînd pe deplin cu interesele tuturor oamenilor muncii, cu cerințele obiective ale dezvoltării societății.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției societății socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 341; 343.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Unul din procesele sociale cele mai importante care marchează evoluția societății românești în această perioadă[1] este dezvoltarea și intrarea fermă în arena vieții politice a tinerei clase a proletariatului industrial — forța cea mai înaintată a țării. Proletariatul devine tot mai mult purtătorul idealurilor celor mai revoluționare ale maselor populare, exponentul aspirațiilor vitale ale întregului popor muncitor spre dezvoltarea patriei pe calea progresului, spre făurirea unității naționale, cucerirea independenței de stat, spre o viață liberă și demnă. Exploatarea nemiloasă a muncitorilor de către capitaliștii autohtoni, agravată de jaful trusturilor străine, care acționau pentru transformarea României într-o sursă de materii prime, de forță de muncă ieftină și de piață de desfacere a produselor lor, accentuează contradicțiile de clasă din sînul societății românești de atunci, impulsionează mișcarea muncitorească. În contextul dezvoltării generale economico-sociale a țării, al schimbărilor care au loc în raportul de forțe politice, lupta proletariatului are drept scop principal eliberarea sa și a maselor muncitoare de exploatare și asuprire, căpătînd, totodată, și un caracter național, patriotic, prin aceea că ținteа la apărarea independenței și suveranității țării, la salvgardarea dreptului sacru al poporului român de a se dezvolta de sine stătător. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 256—257.

[...]

Dezvoltarea luptei clasei muncitoare este legată indisolubil de apariția și răspîndirea în țara noastră a socialismului științific, a ideilor marxiste. Tradiția democratică din gîndirea românească, intensa activitate pe tărîm teoretic desfășurată de gînditori progresiști și revoluționari, ca Nicolae Bălcescu, Cezar Bolliac, Mihail Kogălniceanu, C.A. Rosetti și alții, au creat un climat favorabil răspîndirii ideilor socialiste. Încă de la începutul secolului al XIX-lea pătrunseseră în țara noastră ideile socialismului utopic, al cărui reprezentant de frunte era Teodor Diamant, inițiatorul falansterului de la Scăeni-Prahova din 1835, figură reprezentativă a socialismului fourierist pe plan european. Odată cu crearea Internaționalei întîi, la activitatea căreia participă și socialiști români ca Mircea Rosetti, Gheorghe Panu, Vasile Conta, Zamfir Arbore, și odată cu crearea la Timișoara a unei secții a Internaționalei în frunte cu Gheorghe Ungureanu și Carol Farcaș, ideile socialiste încep să fie tot mai larg cunoscute în România.

O contribuție de prim ordin la răspîndirea marxismului în țara noastră, la formarea conștiinței de clasă și maturizarea politică a proletariatului au adus-o publicațiile socialiste — „Contemporanul", „Revista socială", „Critica

[1] În perioada făuririi partidului politic propriu al proletariatului din România.

Scanned with OKEN Scanner

scoială", precum și unele studii originale ale gînditorilor români, ca, de pildă, „Ce vor socialiștii români", „Karl Marx și economiștii noștri", „Concepția materialistă a istoriei", „Anarhia cugetării" și altele. O serie de reprezentanți ai mișcării socialiste ca Iosif Nădejde, Ștefan Stîncă, Panait Mușoiu, Raicu Ionescu-Rion, Constantin Z. Buzdugan, abordează unele probleme importante ale evoluției sociale și politice a României în lumina socialismului științific.

O importanță deosebită în clarificarea problemelor sociale ale țării are activitatea teoretică desfășurată de Constantin Dobrogeanu-Gherea — una din cele mai proeminente figuri de gînditori socialiști ai țării noastre din acea vreme. Cu toate lipsurile și limitele sale, opera lui Dobrogeanu-Gherea ocupă un loc de mare însemnătate în istoria științelor sociale din România, în răspîndirea ideilor marxiste, în dezvoltarea concepției revoluționare a proletariatului.

Exploatarea exercitată de către capitaliștii autohtoni și trusturile imperialiste străine făcea ca condițiile de viață și muncă ale maselor muncitoare să fie deosebit de grele. Aceasta a dus la ascuțirea contradicțiilor dintre proletariat și burghezie, a determinat amplificarea luptei de clasă între acestea, a accelerat organizarea clasei muncitoare din România. În a doua jumătate a secolului trecut — s-ar putea spune odată cu nașterea clasei muncitoare — se formează primele organizații profesionale și cercuri politice ale muncitorilor, apar primele ziare muncitorești. Acțiunile greviste și demonstrațiile pentru revendicări economice, pentru cucerirea zilei de muncă de opt ore și a dreptului la organizare reflectă gradul de dezvoltare a conștiinței politice de clasă a proletariatului. O puternică influență în viața socială a țării aveau campaniile politice inițiate de mișcarea muncitorească și socialistă pentru obținerea dreptului de vot universal. Din rîndurile proletariatului se ridică conducători ca Alexandru Ionescu, Constantin Olcescu și alții, care joacă un rol important în organizarea și îndrumarea mișcării muncitorești din țara noastră.

Crearea în 1893 a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România constituie un moment de însemnătate istorică în dezvoltarea luptelor sociale din țara noastră, în organizarea clasei muncitoare pe plan național, începutul afirmării sale în principalele probleme care frămîntau viața social-politică a societății din acea vreme. Înființarea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România marchează intensificarea răspîndirii în cadrul mișcării noastre muncitorești a teoriei științifice despre lume și viață, elaborată de Marx și Engels, marii dascăli ai proletariatului internațional.

Înscriind ca revendicări principale imediate ameliorarea stării materiale și intelectuale a muncitorilor, dreptul de grevă, de organizare, de întrunire, învățămînt general, ziua de muncă de 8 ore, programul Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România afirmă, totodată, pentru prima dată în istoria României, necesitatea luptei pentru *„desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producție și prefacerea lor în proprietate socială"*, *„distrugerea societății burgheze și întemeierea societății socialiste"*[1]. Atitudinea mișcării socialiste împotriva monarhiei, pentru o republică democratică, pentru realizarea egalității între toți cetățenii, indiferent de naționalitate, a contribuit la crearea unei largi opinii democratice în România.

[1] „Programul Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România", București, 1894, p. 7 (notă dată în opera din care extragem).

Scanned with OKEN Scanner

Ca pe întreg teritoriul țării, mișcarea muncitorească din Transilvania se afirma cu tot mai multă putere. Crearea, începînd cu 1890, a organizațiilor locale ale Partidului Social-Democrat în Transilvania, intensificarea relațiilor dintre socialiștii din România și cei transilvăneni, unitatea tot mai strînsă a forțelor proletariatului de diferite naționalități au constituit factori care au favorizat dezvoltarea mișcării muncitorești, crearea unității naționale a poporului român.

Încă de la începuturile sale, mișcarea muncitorească s-a pronunțat pentru dezvoltarea industriei, cerînd promovarea unei politici vamale protecționiste și asigurarea calificării forței de muncă. „*Întemeierea industriei* — scria ziarul socialist „Lumea nouă" — *se impune la noi cu atîta seriozitate, încît nepăsarea în această privință poate aduce cele mai mari nenorociri asupra țării. România nu poate rămîne o țară agricolă... trebuie creată în România industria mare*"[1]. Constantin Dobrogeanu-Gherea remarca faptul că dezvoltarea industriei constituie calea principală pentru înlăturarea rămînerii în urmă a țării, pentru deschiderea unor noi orizonturi societății românești. „*Acolo unde strigătul strident al sirenei* — scria el — *cheamă mulțimea muncitoare la muncă, acolo unde masele muncitoare în mine răscolesc măruntaiele pămîntului, unde ciocane uriașe spulberă blocuri de oțel, unde pădurea de coșuri înălțată spre cer anunță izbînda și victoria muncii omenești asupra naturii... acolo unde fierbe și spumegă lupta uriașă dintre muncă și capital, din care trebuie să nască o lume nouă... acolo naște viitorul!*"[2].

Sub înrîurirea ideilor mișcării socialiste, numeroși oameni de știință, artă și cultură se orientează în opera lor după ideile materialiste, iau poziție împotriva nedreptăților sociale, își manifestă simpatia față de cauza poporului muncitor.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966**; *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 344—347.

[...]

Lucrările congresului, care au avut loc la București, în zilele de 31 martie — 3 aprilie 1893, salutate cu entuziasm și urmărite cu profund interes de muncitorimea din întreaga țară, au statuat înființarea partidului politic marxist al clasei muncitoare — Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România. Acest eveniment a intrat în istoria noastră ca moment de excepțională însemnătate pentru destinele luptei revoluționare a proletariatului și a maselor muncitoare, ca momentul ce marchează înfăptuirea organizării politice a clasei muncitoare pe scară națională. Partidul clasei muncitoare din România, înființat în 1893, pe baza principiilor socialismului științific, a teoriei de clasă a lui Marx și Engels, și-a asumat din prima clipă misiunea istorică de a

[1] „Lumea nouă", din 17 octombrie 1895 (notă dată în opera din care extragem).
[2] *C. Dobrogeanu-Gherea* „Neoiobăgia" București, 1910, p. 494 (notă dată în opera din care extragem).

Scanned with OKEN Scanner

conduce lupta revoluționară pentru cucerirea puterii politice de către proletariat și celelalte mase muncitoare de la orașe și sate, pentru transformarea socialistă a societății românești. Anul 1893 este anul nașterii detașamentului revoluționar, de avangardă, al clasei muncitoare din România. Iată de ce putem spune, cu deplin temei, că adevăratele începuturi ale Partidului Comunist Român — care continuă cele mai înalte tradiții de luptă ale poporului și își are rădăcinile împlîntate adînc în mișcarea muncitorească, socialistă din a doua jumătate a secolului trecut — coincid cu începutul activității partidului muncitoresc călăuzit de teoria revoluționară marxistă, creat cu 8 decenii în urmă[1].

Făurirea partidului clasei muncitoare a marcat o etapă nouă în desfășurarea procesului revoluționar din țara noastră, în dezvoltarea luptelor sociale. Stat-major marxist al proletariatului, el s-a situat în fruntea maselor populare în bătăliile împotriva exploatării și asupririi, pentru o viață mai bună, pentru libertate socială și națională. Nașterea partidului revoluționar al clasei muncitoare, ca și întreaga sa dezvoltare ulterioară au fost rezultatul evoluției economico-sociale și politice a țării noastre, expresia cerințelor mersului înainte al societății românești pe calea progresului social. Partidul s-a format din rîndurile proletariatului și s-a ridicat la luptă pentru eliberarea clasei sale, a maselor muncitoare, exprimînd în modul cel mai fidel interesele și aspirațiile cele mai înaintate ale națiunii noastre. El s-a dezvoltat odată cu cristalizarea și maturizarea conștiinței de clasă a proletariatului, cu transformarea muncitorimii dintr-o clasă în sine într-o clasă pentru sine, cum spunea Marx. Istoria de 80 de ani a partidului politic al muncitorimii românești demonstrează, o dată în plus, că numai atunci cînd detașamentul revoluționar al proletariatului pornește în activitatea sa de la realitățile concrete, social-istorice, ale poporului în mijlocul căruia activează și ține seama de cerințele, interesele și aspirațiile acestuia poate juca un rol esențial în lupta împotriva exploatării și asupririi, își poate îndeplini cu succes misiunea istorică în înfăptuirea revoluției proletare, în transformarea revoluționară a societății pe calea socialismului și comunismului. Istoria, viața, faptele demonstrează că formarea partidului muncitorilor a fost rezultatul evoluției istorice a poporului nostru, al dezvoltării forțelor și relațiilor de producție și al ascuțirii contradicțiilor de clasă din România acelei perioade, rezultatul condițiilor obiective create în viața societății noastre.

În programul său, Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România înscria țelul final al luptei clasei muncitoare — *„desființarea relațiilor de producție capitaliste"*, *„întemeierea societății socialiste"* — și, totodată, stabilea o serie de revendicări imediate, ca de pildă: garantarea dreptului de întrunire și organizare, votul universal, învățămîntul gratuit și altele. Subliniind rolul istoric al clasei muncitoare, programul definea drept sarcină centrală a partidului *„de a organiza proletariatul, de a organiza poporul muncitor"* în lupta revoluționară. Trebuie spus că, atît în elaborarea programului, cît și în activitatea de traducere în viață a prevederilor sale, socialiștii români au ținut seama de realitățile concrete ale societății noastre din acea epocă, de cerințele specifice ale dezvoltării istorice a României. Anton Bacalbașa arăta în ziarul socialist „Munca" că la elaborarea sarcinilor și obiectivelor programului partidului *„socialiștii români au avut în vedere condițiile speciale ale țării în care trăiesc"*, iar Dobrogeanu-Gherea afirma: *„Școlari ai socialismului, membri ai*

[1] Cuvîntarea a fost ținută în 1973.

Scanned with OKEN Scanner

marii familii socialiste europene, noi știm că felul activității noastre atîrnă de condițiile reale ale țării noastre și mai ales de cele economico-sociale. Așadar, să analizăm condițiile de trai ale țării noastre cum urmează din poziținea poporului muncitor, din relațiile de clasă, din cultura noastră, din temeliile economice". Dealtfel, socialiștii români afirmaseră această poziție încă din 1891, în raportul prezentat la Congresul Internaționalei a II-a de la Bruxelles. În raport se spunea: „*Din punct de vedere al tacticii, socialismul român trebuie să aibă armele sale proprii, condițiile economice și cîmpul economic pe care va trebui să lucreze fiindu-i proprii*". Sau, menționînd că țelul tuturor socialiștilor este „*stabilirea unei societăți solidare și armonioase, a unei societăți în care toate uneltele de muncă vor fi socializate*", raportul sublinia că în ce privește „*mijloacele prin care s-ar ajunge la acest scop, fiecare va întrebuința pe acelea cerute de condițiile specifice ale țării sale*".

Ancorat în realitățile social-politice ale țării, partidul muncitorilor din România și-a spus cuvîntul față de toate marile probleme care frămîntau societatea românească din acea vreme, luînd poziție și preconizînd soluții în conformitate cu interesele de clasă, cu aspirațiile revoluționare ale proletariatului. Astfel, socialiștii români abordează în mod aprofundat problema agrar-țărănească, de o deosebită acuitate pentru societatea acelei vremi, militînd pentru înfăptuirea reformei agrare, pentru lichidarea formelor de exploatare feudale la sate, pentru împămîntenirea țăranilor și organizarea pe baze noi a muncii acestora, pentru introducerea unor mijloace de lucru avansate în agricultură. În același timp, pornind de la analiza științifică a stării de înapoiere economică a țării, de la rămînerea în urmă a forțelor de producție, socialiștii subliniau importanța deosebită a dezvoltării intense a unei industrii naționale noi, ca o condiție atît pentru progresul general al societății, cît și pentru creșterea rîndurilor proletariatului, pentru amplificarea luptei revoluționare a acestuia, pentru crearea premiselor în vederea trecerii, în perspectivă, la edificarea societății socialiste. Acestea erau probleme esențiale pentru existența clasei muncitoare și a țărănimii — cele două forțe sociale de bază, cărora le revenea sarcina ca, în strînsă alianță, să acționeze pentru transformarea revoluționară a societății.

Socialiștii români acordau, de asemenea, o atenție deosebită asigurării condițiilor pentru dezvoltarea instrucției publice, pentru ridicarea nivelului de cultură și civilizație al maselor populare, pentru formarea unei intelectualități provenite din popor și legată de acesta — parte componentă a luptei generale pentru emanciparea socială și națională a României. Ocupîndu-se îndeaproape de problemele legate de lărgirea libertăților publice, cetățenești, democratice, partidul clasei muncitoare și-a definit clar poziția față de problema națională, pronunțîndu-se ferm pentru lichidarea oricăror discriminări și asupriri naționale, pentru egalitatea deplină în drepturi între toți cetățenii țării, fără deosebire de naționalitate.

Reprezentanții de frunte ai partidului se ridicau cu putere împotriva dominației străine, proclamînd solemn dreptul imprescriptibil și inviolabil al națiunii noastre, ca, dealtfel, al tuturor națiunilor, la o viață liberă și independentă.

Toate acestea demonstrează că socialiștii români s-au situat de la început pe poziții marxiste clare, și-au propus ca obiective fundamentale soluționarea

Scanned with OKEN Scanner

problemelor arzătoare izvorîte din realitățile concrete ale țării, din necesitățile dezvoltării României pe calea progresului material și social.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 262—267.

[...]

O puternică ilustrare a forței și combativității mișcării revoluționare din țara noastră a constituit-o participarea clasei muncitoare, a socialiștilor români la evenimentele din 1907 — anul celei mai mari răscoale țărănești din istoria modernă a României. Țărănimea răsculată a primit un puternic sprijin din partea muncitorilor, a socialiștilor, care s-au deplasat la sate, însuflețindu-i pe țărani, dîndu-le un țel clar de luptă. Sînt cunoscute energicele acțiuni de protest ale muncitorilor împotriva represaliilor la care a fost supusă țărănimea, atitudinea hotărîtă a socialiștilor în apărarea răsculaților. Acesta a fost un moment deosebit de important în afirmarea pe arena politică națională atît a muncitorimii revoluționare, cît și a țărănimii — profund interesată în transformarea democratică a țării, în manifestarea unității și alianței celor două clase care militau pentru lichidarea exploatării și asupririi burghezo-moșierești.

În marile acțiuni democratice, revoluționare care s-au desfășurat în acei ani în România, un loc important ocupă intelectualitatea progresistă, oamenii de știință și cultură înaintați, care își aplecaseră urechea la nevoile și aspirațiile poporului și luau parte activă la luptă, alături de muncitori și țărani, de militanții socialiști.

În această perioadă are loc o tot mai evidentă închegare a forțelor revoluționare ale clasei muncitoare, proces ce își găsește expresie în unificarea cercurilor „România muncitoare" din întreaga țară și crearea Uniunii Socialiste din România. Congresul socialist din 1910 statuează constituirea Partidului Social-Democrat din România, care se proclamă în mod solemn *„vlăstar al vechii rădăcini socialiste, pe care nimic nu a putut-o distruge"*, continuatorul firesc al Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, creat în 1893.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 270—271.

[...]

Unul dintre marile evenimente care au dominat începutul secolului al XX-lea a fost războiul mondial din 1914—1918, dezlănțuit de către puterile imperialiste pentru împărțirea sferelor de influență ale lumii, acapararea de colonii și teritorii străine.

Scanned with OKEN Scanner

Partidul Social-Democrat din România s-a situat în rîndul partidelor și grupărilor de stînga din Internaționala a II-a care au condamnat războiul imperialist și a avut un rol activ în organizarea Conferinței socialiste internaționale de la Zimmerwald îndreptată împotriva războiului. Dezvăluind primejdia ce amenința România din partea ambelor tabere imperialiste, socialiștii români au militat pentru o politică de neutralitate. Clasa muncitoare s-a ridicat împotriva războiului, organizînd numeroase greve, întruniri și demonstrații, printre care lupta eroică a muncitorilor gălățeni din iunie 1916. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 349.

[...]

Se poate spune că, încă de la apariția sa, mișcarea noastră muncitorească a fost prezentă în momentele hotărîtoare ale istoriei poporului român, ale evoluției sale pe calea progresului și civilizației. Muncitorimea, ce se dezvolta odată cu apariția burgheziei, a noilor forțe și relații de producție, a luat parte nemijlocită în 1848 la desfășurarea revoluției burghezo-democratice, apoi la înfăptuirea actului istoric al Unirii principatelor, și-a vărsat sîngele în marele război pentru cucerirea independenței de stat a României. În timpul marii răscoale din 1907, ca și cu ocazia altor mișcări sociale de la sate, s-a manifestat activ solidaritatea muncitorimii cu țărănimea, conturîndu-se astfel zorii alianței muncitorești-țărănești, ce avea să devină cea mai puternică forță social-politică a României moderne, care asigură mersul ferm înainte al țării noastre pe calea făuririi societății socialiste. Clasa muncitoare și mișcarea muncitorească revoluționară din țara noastră s-au ridicat cu hotărîre împotriva războaielor imperialiste, organizînd diferite acțiuni de masă și luînd parte la conferințele internaționale contra războiului. Totodată, în timpul primului război mondial ea a luptat eroic, cu arma în mînă, împotriva ocupanților militariști germani, pentru apărarea integrității patriei, aducîndu-și contribuția activă la unirea Transilvaniei cu România, la realizarea visului secular al poporului român de a trăi într-un singur stat național independent și liber.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere cu privire la creșterea rolului clasei muncitoare, al consiliilor oamenilor muncii în conducerea activității economico-sociale, în realizarea programului partidului de dezvoltare a industriei socialiste, a întregii economii naționale, de ridicare a bunăstării poporului și perfecționare continuă a democrației socialiste. Prezentată la Congresul Consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi. 11 iulie 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie — septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 546—547.

Scanned with OKEN Scanner

2

123 Regent Park Road, N. W.
Londra, la 4 ian(uarie) 1888

Scumpe cetățene[1],

Prietenul mieu K. Kautsky, redactorul revistei „Die Neue Zeit", mi-a dat mai multe numere din „Revista socială" și din „Contemporanul", cari numere cuprind, între alte materii, traducerile cîtorva din scrierile mele și anume „Origina familiei etc." Dați-mi voie să vă mulțămesc pentru osteneala ce-ați avut pentru a face înțelese de cetitorii români aceste scrieri. Pe lîngă cinstea ce mi-ați făcut astfeliu, îmi făcurăți și îndatorirea de a mă ajuta să învăț, în sfîrșit, o leacă limba română. Zic în sfîrșit, că sînt la cincizeci de ani de cînd m-am încercat, dar în deșert, cu „Gramatica comparată a limbelor romanice" a lui Dietz. Mai în urmă mi-a fost adus gramatica lui Cionca; dar fără bucăți de cetit, și fără dicționare, nu înaintam de feliu. Cu traducerea d-tale am putut face oareși cari progres: textul mieu, etimologia latinească și slavă mi-au ținut loc de dicționariu și, din pricina traducerii d-tale, pot zice acuma că limba română nu mai ieste pentru mine o limbă cu desăvîrșire necunoscută. Totuși dacă veți putea să-mi spuneți ce dicționariu mai bunișor să-mi cumpăr, din românește în nemțește, în franțuzește ori în italienește, ași fi îndatorat; astfeliu ași putea înțelege mai ușor articolele originale și broșurile: „Ce vor socialiștii români?" și „Karl Marx și economiștii noștri", trimese de Kautsky.

Cu mare plăcere am văzut că socialiștii din Romăniea primesc, în programul lor, principiile de căpetenie ale teoriei care a izbutit a aduna într-un mănunchiu de luptători mai pe toți socialiștii din Europa și din America — ie vorba de teoriea prietenului mieu, răposatul Karl Marx. La moartea acestui mare cugetător, starea socială și politică, progresele partidei noastre în toate țerile civilizate l-au făcut să închidă ochii cu încredințarea că silințele sale pentru a întruni într-o singură armată puternică, și sub același steag, pe proletarii din cele două lumi, se apropieau de izbutirea cea mai desăvîrșită. Dar dacă ar fi putut să-și închipuie nespusele progrese ce am făcut de atuncia în America și în Europa!

Aceste progrese au fost atît de mari încît cel puțin partida din Europa poate și trebuie să aibă o politică internațională comună. În această privință, mă simt foarte mulțămit văzînd că sînteți, în principiu, de o părere cu noi și cu socialiștii apuseni. Traducerea articolului mieu „Despre starea politică a Europei" și răvașul ce l-ați trimis la redacțiea revistei „Die Neue Zeit" îmi sînt destulă dovadă.

În adevăr, noi cu toții vedem în față-ne aceeași piedică uriașă care oprește dezvoltarea liberă a tuturor popoarelor, și a fiecărui popor în parte; dezvol-

[1] Friedrich Engels se adresează socialistului român Ioan Nădejde. Textul s-a păstrat în traducerea română, făcută după originalul care, probabil, a fost în limba franceză; ediția germană, cea mai recentă, a *Operelor* lui. Karl Marx și Friedrich Engels traduce după textul românesc: Karl Marx, Friedrich Engels, *Werke*, Band 37, Dietz Verlag, Berlin, 1967, pp. 3—7; pentru că punctul de plecare este textul românesc — atît timp cît nu se cunoaște textul primar al lui Friedrich Engels, — am reprodus exact cum a apărut, lingvistic, în *Contemporanul*.

Scanned with OKEN Scanner

tare fără care nu am putea nici să ne gîndim la revoluţiea socială, nu tocmai să o săvîrşim în toate ţerile, ajutîndu-ne unii pe alţii. Această piedică ieste vechea Sfîntă Alianţă a celor trei ucigaşi ai Poloniei, alianţă cîrmuită, de la 1815, de cătră ţarismul rusesc şi ţinută pănă în zilele noastre cu toate sfezile trecătoare ce au avut loc între aliaţi. La 1815 alianţa a fost întemeiată înpotriva spiritului revoluţionar al poporului francez; la 1871, fu întărită prin rîpirea Alsaciei şi a Lorenei de la Franţiea, rîpire care făcu din Germaniea roaba ţarismului şi din ţar cîrmuitorul Europei; în 1888, alianţa ie ţinută pentru a înnăbuşi mişcarea revoluţionară înlăuntrul celor trei împărăţii, cererile naţionale cît şi mişcările politice şi sociale ale muncitorilor. Rusiea, bucurîndu-se de o poziţie strategică aşa încît ie mai peste putinţă a fi cucerită, ţarismul rusesc formează sîmburele acestei alianţe, rezerva cea mare a reacţiunei europene. Căderea ţarismului, nemicirea acestui vis reu care apasă peste Europa întreagă, ieată, după noi, cea dintăiu condiţie pentru dezrobirea naţiilor din mijlocul şi din resăritul Europei. Ţarismul căzînd, puterea nelegiuită reprezentată acuma prin Bismarck, lipsită de sprijinul său cel mai puternic, va cădea şi iea; Austriea se va desface în bucăţi, pierzînd singura pricină de vieaţă ce mai are, datoriea de-a împiedica prin existenţa sa pe ţari de-a înghiţi naţiile împrăştiete de la Carpaţi şi din Balcani; Poloniea va învieа din nou; Rusiea mică[1] va putea să-şi aleagă în libertate legăturile sale politice; românii, maghiarii, slavii de la amiează, liberi de orice amestec străin, îşi vor putea regula între dînşii treburile şi hotarele lor; în sfîrşit, aleasa naţie a ruşilor mari[2] va putea să îndeplinească nu cuceriri nefolositoare dar de folos ţarismului, ci adevărata-i menire civilizatoare în Asiea şi îşi va dezvălui în legătură cu apusul însemnatele-i facultăţi intelectuale în loc de a-şi jertfi sîngele cel mai preţios în spînzurători şi în catorga[3].

Afară de aceasta, d-voastră românii trebuie să fi cunoscînd ţarismul; aţi suferit îndestul prin Regulamentul Organic al lui Kisseleff, prin înnădușirea răscoalei de la 1848, prin răpirea de două ori repetată a Besarabiei, prin năvălirile fără număr în Romăniea, ca şi cum ţara ar fi fost un simplu popas rusesc pe drumul spre Bosfor; prin siguranţa că neatîrnarea naţională a Romăniei va înceta pe dată ce s-ar îndeplini visul ţarismului, cucerirea Constantinopolului. Pănă atunci ţarismul vă momeşte, aretîndu-vă Transilvaniea românească pe mîinile maghiarilor; pe cînd tocmai ţarismul o ţine deosebită de Romăniea; dacă mîine despotismul din Petersburg ar cădea, poimîine n-ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie.

Acuma alianţa pare desfiinţată, războiul pare neînlăturat. Dar chiar dacă va fi război, se va face numai pentru a aduce la ascultare pe Austro-Ungariea şi pe Prusiea, cari nu se prea dau după păr. Să nădăjduim că nu se va începe război; în asemenea luptă n-am putea să ţinem cu vreo unul din luptători, dinpotrivă le-am dori să fie *cu toţii* bătuţi, dacă s-ar putea. Ar fi un război groaznic. Dar fie ce-a fi, numai atîta ie sigur, ori cum ar ieşi la capăt, tot în folosul mişcări socialiste are să sfîrşească, şi are să grăbească ajungerea clasei muncitoare la putere.

---

[1] Altfel spus: Malorusia.
[2] Este vorba de: velicoruşi.
[3] Cuvîntul a fost preluat din limba rusă. *(kamopea)*, în caractere latine fără adaptări fonematice; înseamnă: ocnă, muncă silnică, de unde la figurat: chin, viaţă de rob, cazană.

Scanned with OKEN Scanner

Iertați că lungesc atîta vorba, dar nu mi-a fost cu putință să scriu unui român fără a-i spune părerea mea în aceste chestii arzătoare. Părerea mea, pe scurt, ieste că o revoluție în Rusiea acuma ar scăpa Europa de nenorocirile nespuse ale unui război general, și ar fi începutul revoluției sociale în toată lumea.

Dacă relațiile cu socialiștii germani, schimbul de ziare etc. ar lăsa ceva de dorit, v-aș putea fi de folos și v-aș fi cu plăcere.

Primiți salutările mele frățești.

FR. ENGELS

Contemporanul, anul VI, ianuare s.n. 1888, nr. 6, pp. 570—573.

[...] Cerințele pe care ni le pune internaționalismul cresc an de an. Înainte de 1848 te puteai mulțumi să cunoști într-o anumită măsură principalele limbi din Europa centrală și apuseană; acum însă situația a evoluat în așa fel încît, la bătrînețe, trebuie să mă apuc să învăț și limbile română și bulgară pentru a putea urmări înaintarea socialismului spre est și sud-vest. Noi, aici, în Occident, ne bucurăm din suflet de aceste avanposturi ale noastre din sud-estul Europei, la granița Asiei, care duc spre malurile Mării Negre și ale Mării Egee steagul, înălțat de Marx, al proletariatului contemporan, — o, dacă Marx ar fi putut să vadă acest lucru! — și care răspund la momelile și amenințările țarismului rus opunînd proclamațiilor țariste lucrările socialiste ale luptătorilor înaintați ai proletariatului rus. [...]

[Scrisoarea lui Friedrich Engels, din 9 iunie 1893, către redacția revistei bulgare *Soțial-democrat.*]

Marx, Engels, Lenin despre România, Editura politică, București, 1965, pp. 380—381.

Faptul că am lipsit de la Londra m-a împiedicat să răspund mai de vreme la scrisoarea dv.[1] din 24 februarie,[2] și să vă confirm primirea ei cît și a traducerii „Manifestului Comunist" și a „Socialismului utopic și științific[3]", pentru care vă mulțumesc foarte mult. Din păcate încă nu am izbutit să stăpînesc atît de temeinic limba română încît să pot formula o apreciere a meritelor traducerii dvs. Aș vrea totuși să vă previu să nu luați ca bază pentru traducerea cărților germane versiunea lor franceză.

Spre regretul meu nu dispun de suficient timp pentru a putea satisface dorința dv. de a scrie o prefață pentru noile ediții ale traducerilor dv. Mă ocup acum de ultima redactare a volumului III din „Capitalul" lui Marx și întrucît tipărirea avansează destul de rapid sînt nevoit să-mi consacru tot timpul pentru a pune la punct restul manuscrisului, ca să nu intervină nici o stagnare.

Cu salutări cordiale,
F. ENGELS

[Scrisoarea lui Friedrich Engels, din 20 martie 1894, către Panait Mușoiu]

Marx, Engels, Lenin despre România, Editura politică, București, 1965, p. 384.

[1] Răspuns la scrisoarea lui Panait Mușoiu, traducătorul în limba română, în 1892, a **Manifestului Partidului Comunist.**

[2] 1894

[3] Această a doua operă menționată, aparținînd lui Friedrich Engels, a fost tradusă în românește în anul 1891.

Scanned with OKEN Scanner

[...] În afară de celelalte ziare socialiste, în momentul de față mi se trimit ziarul românesc („Munca") și ziarul bulgăresc (care se numea înainte „Lucrătorul", iar acum se numește „Socialismul") și încep să mă familiarizez cîte puțin cu aceste limbi. Românii vor edita la București un cotidian.

[Scrisoarea lui Friedrich Engels, din 10 noiembrie 1894, către F. A. Sorge]

Marx, Engels, Lenin despre România. Editura politică, București, 1965, p. 385.

[...] Rămas singur după moartea lui Marx, Engels a continuat să fie sfătuitorul și conducătorul socialiștilor europeni. Lui i se adresau pentru sfaturi și directive, în egală măsură, atît socialiștii germani, a căror forță, cu toate persecuțiile din partea stăpînirii, creștea rapid și necontenit, cît și reprezentanții țărilor înapoiate, de pildă spaniolii, românii, rușii, care trebuiau să-și chibzuiască și să-și măsoare primii lor pași. Cu toții sorbeau bogata comoară de cunoștințe și de experiență a bătrînului Engels.

[...]

[1] **Friedrich Engels;** *Rabotnick*, nr. 1—2, 1896.

V. I. Lenin, *Opere complete. Ediția a doua*, Vol. 2, *1895—1897*, Editura politică, București, 1963, pp. 12—13.

[...]

47: Răscoala țăranilor din România din 1907 (primăvara) a jucat același rol în ceea ce privește îmbunătățirea situației lor ca revoluția din 1905—1907 din Rusia.

[...]

Caiete despre imperialism [...] Caietul „β" („beta"), [...] Schilder. Primul volum din „Tendințele de dezvoltare ale economiei mondiale"[2].

V. I. Lenin, *Opere complete, Ediția a doua.* Vol. 28, **Caiete despre imperialism,** Editura politică, București, 1965, p. 72.

Dragă tovarășe,

Doi emigranți politici, Nikita Pașev și Ivan Demidovski, au lucrat la d-l Cerchez, la aerodromul de la Chitila. D-l Cerchez și-a concediat muncitorii fără să le plătească banii ce li se cuveneau. Dar cu Nikita Pașev lucrurile s-au complicat, deoarece acesta avea contract. Cerchez și-a pus în gînd să scape de N. Pașev, știind că Nikita și Ivan, ca emigranți politici, vor fi nevoiți să tacă. D-l Cerchez a făcut o plîngere mincinoasă împotriva lui Nikita Pașev, afirmînd că acesta ar fi scos niște piulițe de la un aeroplan. Nikita a fost reținut și probabil că și Ivan. Sînt convins că cei doi emigranți politici (Nikita Pașev și Ivan Demidovski) nu sînt în stare să facă

[1] Articolul, intitulat **Friedrich Engels,** a apărut nesemnat.
[2] Însemnările despre imperialism au fost făcute în anii 1915—1916.

Scanned with OKEN Scanner

așa ceva. De aceea vă rog, dragă tovarășe, să interveniți în această chestiune, care poate avea drept consecință extrădarea tovarășilor noștri. Primiți, vă rog, dragă tovarășe, salutările mele frățești.

N. Lenin (VI. Ulian ov)—
reprezentantul social democrației ruse pe lîngă Biroul socialist internațional

[Scrisoarea lui V. I. Lenin, din 4 noiembrie 1911, trimisă din Paris la București, lui I. C. Frimu[1]]; *Kommunist*, Odesa, nr. 33, 1924.

V. I. Lenin, *Opere complete. Ediția a doua*, Vol. 48. *Scrisori: noiembrie 1910—iulie 1914*, Editura politică, București, 1968, pp. 46—47.

3

[*BROȘURA LUI TEODOR DIAMANT APĂRUTĂ ÎN 1833 LA PARIS CUPRINZÎND UNELE IDEI DE TIP SOCIALIST-UTOPIC*]

[...][2]

Prietenii libertății, dreptății și ordinii să binevoiască să reflecteze asupra rigurozității de neînvins și a însemnătății imense a acestei deducții logice:

Nu poate fi libertate individuală, nici dreptate, și nici ordine fără un MINIMUM decent de existență asigurat poporului.

Nu poate fi obținut nici un minimum de existență fără de atracția în producție, căci poporul, odată ce i s-a asigurat necesarul, s-ar lenevi[3]*, dacă muncile în producție ar continua să rămînă penibile și respingătoare.*

Nu poate fi producție atrăgătoare în munca fărămițată, solitară, în ședințe lungi, cu un salariu insuficient.

Deci libertatea, dreptatea și ordinea nu se vor putea naște decît în ziua în care se va ieși din fărămițarea care este baza societății actuale, care exclude

---

[1] Ioan C. Frimu (1891—1919) era în acel moment secretar al Partidului Social-Democrat din România.

[2] Teodor Diamant înfățișează, mai întîi, mișcările muncitorești, începînd cu evenimentele de la Lyon, din 1831, doctrinele socialiste ale lui Robert Owen, Saint-Simon și Charles Fourier.

[3] Nu este vorba de lipsa hărniciei, ci de lipsa de interes în condițiile exploatării; rezultă acest sens al expresiei din chiar fraza în care se află, căci ideea este vis-à-vis de situația în care muncile de producție ar rămînea „penibile și respingătoare".

Scanned with OKEN Scanner

unitatea, economia şi care face respingătoare producţia, pentru a intra în asociaţia care, susţinută de atracţia în producţie, este singura care poate să asigure MINIMUL[1].

[...]

Aux amis de la liberté, de la justice et de l'ordre, sur un moyen de faire cesser le débat entre ceux qui ont et ceux qui n'ont pas sens prendre à ceux qui ont, Paris, 1833; cf. T. Diamant, *Scrieri economice*, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1958, pp. 90—91; textul în limba franceză, pp. 76—77.

Documente privind începuturile mişcării muncitoreşti şi socialiste din România. (1821—1878), Editura politică, Bucureşti, 1971, p. 79.

STATUTELE ASOCIAŢIUNEI GENERALE A TUT⟨UR⟩OR LUCRĂTORILOR DIN ROMÂNIA;
1 octombrie 1872

Capitolul I

Fondarea şi scopul

Art. 1. Se formează o asociaţiune a lucrătorilor de orice profesiune din România.

Art. 2. Scopul asociaţiunii este:

a) A încuragia pe industriaşii[2] români prin ajutoare morale şi materiale;

b) A forma maestri în diferitele ramuri ale industriei, trimiţînd cu cheltuiala sea, pe cîtu mijloacele ⟨î⟩i vor permite, pre cei mai inteligenţi şi mai distinşi dintre meseriaşii români ca să se perfecţioneze în atelierele din străinătate;

c) A înlesni membrilor asociaţi cu modu de împrumutare mijloace băneşci pentru înfiinţarea de stabilimente industriale;

d) A înlesni fiecărui lucrător asociat mijloacele necesari în cazu de boală, infirmităţi corporale, moarte şi lipsă de lucru;

e) A se face mici pensiuni viagere văduveloru decedaţilor asociaţi, precum şi copiilor lor rămaşi orfani care s-ar găsi în adevărată lipsă.

Capitolul II

Compunerea Asociaţiunii

Art. 3. Asociaţiunea se compune de unu număru nelimitat de membri atît români, cît şi străini naţionalizaţi[3].

Art. 4. Oricare lucrător ce va voi să devină membru al acestei asociaţiuni n-are decît să subscrie, sau, în neputinţă de aceasta, să ceară înscrierea sea în registrulu asociaţiunii plătindu înainte cotisaţiunea prevăzută mai la vale, cu trimestrul, semestrul şi cu anul.

Art. 5. Nu pot fi membri ai asociaţiunei persoanele condamnate de legi pentru crime infamante şi imorale.

---

[1] În sensul: condiţiile principale suficient necesare ale subzistenţei.
[2] În sensul general al cuvîntului: meseriaşi, producători, întreprinzători, lucrători.
[3] Lucrători veniţi din alte ţări, pentru a munci, dar care s-au stabilit în România.

Scanned with OKEN Scanner

Art. 6. Încetează a fi membru al Asociațiunii:

a) Acela care n-ar respunde la timpu cotisațiunea regulată după trecere de trei luni, afară de casuri bine constatate;

b) Se esclude acel membru care ar cădea în categoria art. 5.

Art. 7. Se numesc patroani[1] ai Asociațiunii toate persoanele filantrope[2] române, care ar veni în adjutorul ei prin donațiuni de valoare sau alte obiecte ce ar trece preste suma de 100 lei.

Streinii donatori va purta numele de membri onorifici fără vreun alt drept.

Ca patroni pot fi considerate comunele, societățile române constituite și orice alte autorități care ar veni în adjutorul Asociațiunii.

[...][3]

Lucrătorul român, anul I, nr. 2, din 12 noiembrie 1872, pp. 7—8. *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România. 1821—1878*, Editura politică, București, 1971, pp. 647—648.

[*PROGRAMUL SOCIALIȘTILOR ROMÂNI DIN 1886*]

[...]

Venind cu programul nostru înaintea cetitorilor, știm că poziția noastră ie cu totul alta decît a partidelor de felurite colori cari au venit și vin înnaintea poporului. [...][4] Noi, socialiștii, nu cerem putere de la poporul românesc, noi venim în numele unui viitoriu frumos, unei vieți măreție și ridicăm steagul socialismului științific european, al socialismului muncitorilor. Noi venim cu o idee măreață, dar totodată și nouă, pentru țara noastră, se vede deci ce datorie avem de îndeplinit: trebuie să luminăm pe toți despre ce ieste socialismul științific; mai trebuie să dovedim că socialismul are loc în țara aceasta și că nu-i plantă *exotică* la noi, cum nu-i nici în Europa; trebuie să dovedim că viitoriul ie al socialismului.

[...]

Împărțim lucrarea în două. În partea întăiea arătăm ce ieste socialismul științific european; în a doua, vorbim despre socialismul românesc, ori, cum am zis, dovedim că socialismul își are loc și în țara noastră, chiar ținînd samă de împrejurările României deosebite de ale altor țeri. În sfîrșit, dăm programul nostru practic, pe lîngă care, după părerea noastră, s-ar putea aduna toți oamenii cinstiți și luminați ai țerii. Acest program, se înțelege, nu înseamnă deloc revoluția socială, cum o înțelegem noi, dar prin aducerea la îndeplinire a punctelor programului nostru, a tuturor ori a unora din iele,

---

[1] În sensul larg al cuvîntului: apărători, proteguitori.

[2] Mai bine zis: altruiste.

[3] Urmează capitolele prevăzînd organizarea și compunerea administrației, fondurile, beneficiile, ședințele generale și ședințele comitetului, dispoziții generale.

[4] Este o apreciere privind superficialitatea programelor partidelor burgheze, prevalarea în ele a unor interese economico-politice fără orizont.

Scanned with OKEN Scanner

s-ar înlesni trecerea țerei de la formele burgheze la cele socialiste, singurul lucru *practic* ce putem îndeplini în împrejurările în care ne aflăm, afară, se înțelege, de organizarea societăților de lucrători și de propaganda socialistă, cari vor fi scopul nostru de căpetenie. Vom căuta prin propaganda noastră să popularizăm adevărurile cuprinse în lucrarea aceasta.

[...]

Din cele spuse vedem acuma, logic, ce trebuie să facă partida socialistă, că își iea însărcinarea colosală: *de a lumina poporul muncitoriu din sate și orașe asupra stărei lui, de a organiza poporul în jurul unor cereri practice, cari ating interesele lui și a căror realizare, pe de o parte, ar îmbunătăți starea lui de acuma, iar pe de alta ar crea o stare de lucruri cît se poate mai potrivită pentru transformarea socialistă.*

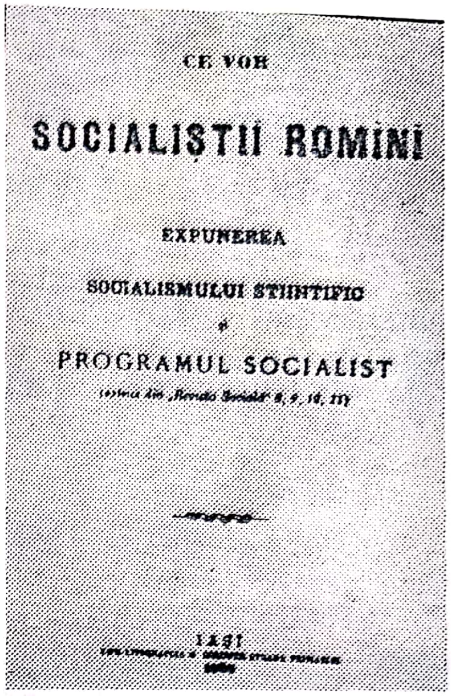
CE VOR

SOCIALIȘTII ROMÎNI

EXPUNEREA

SOCIALISMULUI ȘTIINȚIFIC

ȘI

PROGRAMUL SOCIALIST

IAȘI

Coperta exterioară a lucrării *Ce vor socialiștii români*; redactată de C. Dobrogeanu-Gherea.

Ieată în cîteva cuvinte ce au de făcut socialiștii: această lucrare, împreună cu propaganda socialismului științific în toate clasele societății, cuprinde toată activitatea socialiștilor, ieste respuns la întrebarea: *Ce-i de făcut?* Credem că în cele ce am spus în această scriere nu poate ieși altă activitate practică pentru socialiștii români. Pentru a nu da loc la nedumeriri vom mai dezvolta încă formula dată. Am văzut care ieste chestiea de căpetenie ce se ridică amenințătoare în țara noastră și că trebuie să ne organizăm producțiunea. Am văzut că organizarea ar putea fi făcută în două feluri: de burghezime ori de poporul muncitoriu. Ie de prisos, se înțelege, a spune unde sînt și unde trebuie să fie simpatiile noastre, cui vom închina toată activitatea noastră; am văzut ce nenorociri și ce rele ar pricinui organizarea în folosul burghezimei și cum chiar în cel mai bun caz nu s-ar putea întemeia industrie mare; și am văzut de asemenea cum, dacă organizațiea s-ar face de către poporul muncitoriu, chiar în cazul cel mai reu, ar aduce urmări frumoase în privința materială, morală și intelectuală, ar face cu putință și întemeierea unei industrii naționale conduse de asociații de lucrători.

[...][1]

Revista socială, anul I, nr. 8 și 9, septembrie 1885, pp. 333, 333; 338 — 339, 444—445.

Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, Vol. 2, Editura politică, București, pp. 7; 7; 13—14; 112.

---

[1] După alte explicații de principiu, urmează „un șir de cereri politice și economice" care ar putea fi, spune C. Dobrogeanu-Gherea, „programul partidei socialiste muncitoare".

Scanned with OKEN Scanner

[MANIFEST AL „CERCULUI MUNCITORILOR" DIN BUCUREȘTI CU PRIVIRE LA RĂSCOALA ȚĂRANILOR DIN 1888]

Muncitori,

Frații voștri de suferință, muncitorii[1] de la țară, s-au răsculat!

De ani din munca țăranului se hrănesc stăpînii. Fără pămînt, fără protecțiune, apăsați de boeri și de toate stăpînirile, lucrînd un pămînt care nu dă roade decît proprietarului, munciți și netihniți, bătuți și jefuiți, foamea și neajunsurile i-au scos, în sfîrșit, din răbdare.

[...]

Muncitori,

Numai voi știți ce e amarul și sărăcia, numai voi știți ce va să zică robia muncei, numai voi puteți să înțelegeți pe cei cari, desperați de lipsă și nedreptate, s-au sculat. Ceilalți sînt potrivnicii voștri ca și ai lor, ceilalți nu pot înțelege. Cînd țărănimea e închisă, voi trebuie să strigați; cînd ea e împușcată, datoria voastră e să ridicați glasul.

În lupta jalnică dintre român și român, luptă care amenință să se întindă în toată țara, datoria voastră e să nu lăsați să curgă sînge nevinovat, să cereți guvernului să liniștească revolta nu prin salve de pușcă, dar făcînd reformele trebuincioase pentru ca războiul civil să nu mai fie cu putință.

[...]

Dezrobirea, anul I, nr. 17, din 9 aprilie 1888, p. 1.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1879—1892, Editura politică, București, 1973, pp. 513; 514—515.

PROGRAMUL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT AL MUNCITORILOR DIN ROMÂNIA, [ADOPTAT ÎN 1893]

[...]

Și totdeodată[2] societatea modernă burghezo-capitalistă creiază ea singură acea clasă a cărei menire istorică e realizarea societății socialiste. Această clasă e clasa proletară — proletariatul.

Societatea modernă creiază armate mari proletare, le concentrează în anumite locuri: în fabrici, pe moșii întinse, în orașe mari, le disciplinează, le dezvoltă solidaritatea, inteligența, talentele administrative, cerințele unei vieți mai bune. Și proletariatul e totdeodată clasa ale cărei interese cer din ce în ce mai cu tărie desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producere și prefacerea lor în proprietate socială. Astfel, avînd ca îndemn

[1] În acea vreme expresia *muncitori* se folosea des și în sens cît mai general, adică oamenii care muncesc.

[2] Mai înainte, despre tendințele principale de evoluție a societății „burghezo-capitaliste".

Scanned with OKEN Scanner

MUNCA

ORGAN SOCIAL-DEMOCRAT

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIEA — BUCUREȘTI, SALA SOTIR — 16, PIEȚA AMZEI, 16

Sub direcția Comitetului executiv AL „CLUBULUI MUNCITORILOR"

ABONAMENTUL

PROIECTUL DE PROGRAM

AL

PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ROMAN

PROGRAMUL

Proiectul de program al P.S.D.M.R., publicat de *Munca*, 13 decembrie 1892; fotocopie

interesul material, avînd pentru el forța materială numerică, avînd pentru el tendințele întregei desvoltări economico-sociale moderne, proletariatul e acea clasă a cărei menire istorică este distrugerea societății burgheze și întemeierea societății socialiste, — după cum menirea istorică a burgheziei a fost distrugerea societății feodale și întemeirea societății burghezo-capitaliste.

Socialismul e reprezentantul teoretic al acestei clase; social-democrația e avangarda conscientă și organizatoare.

Datoria dar a social-democrației lumei întregi este de a organiza proletariatul, de a organiza poporul muncitor, de a-l face conscient de menirea lui istorică și de lupta pe care trebuie să o ducă. Social-democrația trebue să lupte pentru ridicarea puterei materiale și intelectuale a poporului muncitor, deci și a puterei lui de luptă, puterei de împotrivire, putinței spre victoria finală.

[...]

Dar, oricari ar fi deosebirile între social-democrația română și cea occidentală, deosebiri provocate de condițiunile speciale țerii noastre, esențialul, fondul este același.

Social-democrația română, ca și social-democrația lumei întregi, se luptă pentru emanciparea desăvîrșită economică, politică și intelectuală a poporului muncitor de sub asuprirea, înjosirea și toate nedreptățile strigătoare de azi!

Ca și social-democrația lumei întregi, social-democrația română, luptîndu-se contra apăsărei și nedreptății ce se face poporului muncitor, se luptă totdeodată contra oricărei apăsări și nedreptăți.

Scanned with OKEN Scanner

Carte de membru al P.S.D.M.R. din anii 1897—1898; fotocopie

Ca și social-democrația lumei întregi, cea română vede cauza robiei degradatoare a poporului muncitor, ca și cauza tuturor nedreptăților strigătoare de azi, în faptul că mai toate instrumentele de muncă sînt proprietatea privată a unei clase privilegiate de capitaliști și mari proprietari de pămînt.

Ca și social-democrația lumei întregi, cea română vede leacul definitiv în prefacerea tuturor instrumentelor de muncă în proprietatea colectivă a societății întregi și în înlocuirea producerei de mărfuri prin producerea de către societate și pentru societate cu mijloacele de producție socializate.

Ca și social-democrația lumei întregi, cea română se luptă nu pentru înlocuirea dominațiunei unei clase prin dominațiunea alteia, ci pentru desființarea claselor, pentru desființarea oricărei neegalități politice și economico-sociale, neegalității de sex, rasă, națiune, religie.

Ca și social-democrația lumei întregi, cea română e convinsă că prefacerea socială e menite s-o îndeplinească poporul muncitor organizat și luminat de social-democrație, și deci — făcînd o largă propagandă socialistă în toate clasele sociale — principala îndatorire a social-democrației e organizarea politică a poporului muncitor, arătarea poziținei lui actuale și a poziținei ce trebuie să o aibă, ce este el și ce trebue să fie, care e menirea lui istorică. Cu alte cuvinte, principala îndatorire a social-democrației e prefacerea poporului muncitor într-o armată bună de luptă, conștientă și pătrunsă de menirea ei.

Ca și social-democrația lumei întregi, cea română știe că dezrobirea poporului muncitor nu poate fi o chestie națională, ci o chestie internațională, la care lucrează muncitorii tuturor țărilor civilizate. Adînc pătrunsă de solidaritatea internațională a tuturor popoarelor muncitoare, social-democrația română va îndeplini toate îndatoririle ce urmează din această solidaritate.

Ca și social-democrația lumei întregi, cea română socotește obligatorii[1] pentru ea hotărîrile congreselor internaționale din Paris 1889, din Bruxelles 1891, și ale congreselor viitoare.

Ca și social-democrația lumei întregi, social-democrația română are un program de acțiune apropiat cu condițiunile speciale ale țării noastre și care înfățișează cererile imediate ale partidului social-democrat român. Prin aducerea la îndeplinire a acestor cereri nu se realizează idealul nostru socialist. Acest program de luptă reprezintă numai acele reforme cari s-ar putea realiza chiar în societatea actuală și a căror îndeplinire ar fi un pas uriaș către idealul nostru prin faptul că s-ar stabili o stare mai prielnică pentru întemeierea unei societăți socialiste, prin faptul că s-ar spori bunastarea ma-

[1] Statutar, hotărîrile Internaționalei a II-a nu erau obligatorii pentru partidele afiliate; expresia folosită de socialiștii români are sensul de aderare, însușire, aplicare.

terială și intelectuală a poporului muncitor și, deci, puterea lui de luptă și de împotrivire.

În sfîrșit, ca și social-democrația lumei întregi, cea română ca formă de guvernămînt, nu poate fi, în principiu, decît pentru cea republicană.

Partidul social-democratic român va lupta *acuma* pentru aducerea la îndeplinire a următoarelor puncte: [...][1]

Munca, anul V, nr. 7, din 11 aprilie 1893, p. 2, 2.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1893—1900, Editura politică, București, 1969, pp. 51—52; 55—57.

[*APELUL DIN NOIEMBRIE 1899 AL UNUI GRUP DE TINERI UCENICI PENTRU ORGANIZARE*]

Fraților, față cu exploatările fără milă din partea patronilor, cari exploatări și-au ajuns culmea, trebue să ne ridicăm glasul nostru, care pînă acuma a fost amorțit.

Acum, cînd suferințele noastre nu mai sînt de îndurat, cînd muncim patronilor ziua și noaptea, și drept răsplată din partea lor avem bătaie, înjurături și înjosiri, ba încă repausul duminical, atît de folositor lucrătorilor și nouă elevilor[2], este călcat în picioare, cînd ducem asemenea viață trebue să ne scuturăm odată și să eșim din amorțirea în care am fost pînă acuma, să imităm pe lucrătorii organizați, să ne organizăm și noi, să căutăm și noi, ca și elevii din alte țări, să ne unim, să ne luminăm asupra rostului vieței noastre și să căutăm să ne ușurăm traiul nostru atît de greu.

Cu fruntea sus, nu prin umiliri, să ne căpătăm îmbunătățirile de cari avem nevoie.

Singurul mijloc, singura noastră scăpare e Organizarea în societăți a elevilor din toate breslele.

Lumea nouă, anul VI, seria III, nr. 20, din 21 noiembrie 1899, p. 4.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1893—1900, Editura politică, București, 1969, pp. 765—766.

[*ORGANIZAREA SINDICALĂ OGLINDITĂ ÎN REZOLUȚII ADOPTATE DE CONFERINȚA MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI ȘI SOCIALISTE DIN ROMÂNIA, ÎNTRUNITĂ ÎN 1906*]

Conferința declară centralizarea morală și materială a sindicatelor, adică concentrarea lor în uniuni cu sediul în București, ca un principiu general referitor la organizarea muncitorilor din România.

---

[1] Nu mai reproducem, în paginile acestei lucrări, prevederile pentru că sînt multe; și, unele, formulate foarte concret, dar și fiindcă în termenii lor principali, generali, sînt cuprinse în propozițiile de mai sus.

[2] Prin *elevi* se înțelegeau, în acest caz, ucenicii.

Scanned with OKEN Scanner

Ea însărcinează deci pe Comisia Generală a Sindicatelor din România de a spori și sprijini formarea de uniuni sindicale în țară fără întîrziere.

[...]

Conferința recomandă cu insistență la toți salariații de a forma sindicate în industrie și meseriile din cari ei fac parte.

[...]

Avînd în vedere însă că lupta sindicatelor este limitată la interesele mai ales economice și profesionale ale proletariatului, că ea are de scop mai mult de a organiza conflictele directe în timpul producțiunii în fabrice și ateliere dintre muncitori și patroni, că, pe de altă parte, lupta pentru emanciparea proletariatului trebuie să fie îndreptată înpotriva tutulor instituțiunilor politice și altele.

Că o astfel de luptă nu poate să fie dusă cu succes decît prin formarea partidului social-democrat al muncitorilor din România care va avea de scop, prin luptele în parlament și în afară de parlament, de a aduce la îndeplinire idealul clasei muncitoare.

Conferința recomandă la toți muncitorii să se pătrundă de acest adevăr și să caute să aducă la îndeplinire această necesitate.

România muncitoare, anul II, seria II, nr. 25—26, din 20—27 august 1906, pp. 3; 5.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1900—1909, Editura politică, București, 1975, pp. 587—588.

[*APELUL LANSAT DE MILITANTUL SOCIALIST MIHAI GHEORGHIU BUJOR ÎN TIMPUL RĂSCOALEI DIN 1907 CĂTRE OSTAȘI*]

Tovarăși,

Acum cînd vîntul răscoalei țărănești se extinde și amenință însăși temelia proprietății boierești, stăpînitorii noștri s-au gîndit la veșnicul lor sprijin, la armată, spre a înăbuși în sînge o mișcare ce a izvorît din nedreptățile și împilarea lor. Ei au trimis pe cîmpul revoltelor armata permanentă avută la îndemînă, ei mobilizează acum contingentele de concediați și rezerviști. Ei vor ca și de astă dată arma muncitorului soldat să se îndrepte în pieptul muncitorului în luptă.

Voi știți, tovarăși, cît de drepte sînt cererile țăranilor apăsați de proprietari, de arendași și de boierimea întreagă de orice neam, de baștină sau de viță mai nouă.

După cum mizeria vă împinge pe voi la luptă, la greve, tot mizeria i-a împins și pe țărani la răscoală.

Voi știți atunci, ca muncitori cinstiți, ca tovarăși bravi și ca luptători neînfricați, care e datoria lucrătorului încătușat de livreaua cazonă: să nu

tragă niciodată în cei ce sufăr, în tovarășii de muncă, în frați, surori, rude sau părinți.

Mii de tovarăși vor fi porniți spre locul tragicelor evenimente.

Să nu uităm în aceste împrejurări linia noastră de purtare: să luminăm pe acei cu care vom intra în vorbă că nu trebuie să omoare pe semenii lor, să nu omorîm noi înșine și să arătăm tuturor, soldaților ca și țăranilor, că pricina relelor țărănești este nedreapta orînduire burgheză, sălbateca exploatare capitalistă, subjugarea și impilarea boierească și nu sărmana și nevinovata populație evreiască.

Arătați pretutindeni pe dușmanul adevărat și — dacă va fi nevoie și dacă va fi cu putință — dați-vă de partea răsculaților ca să luptăm contra acestui dușman.

Niciodată gloanțele voastre în pieptul țăranilor asupriți!

Trageți în vînt!

România muncitoare, anul III, seria II, nr. 2 din 11—18 martie 1907, p. 2.

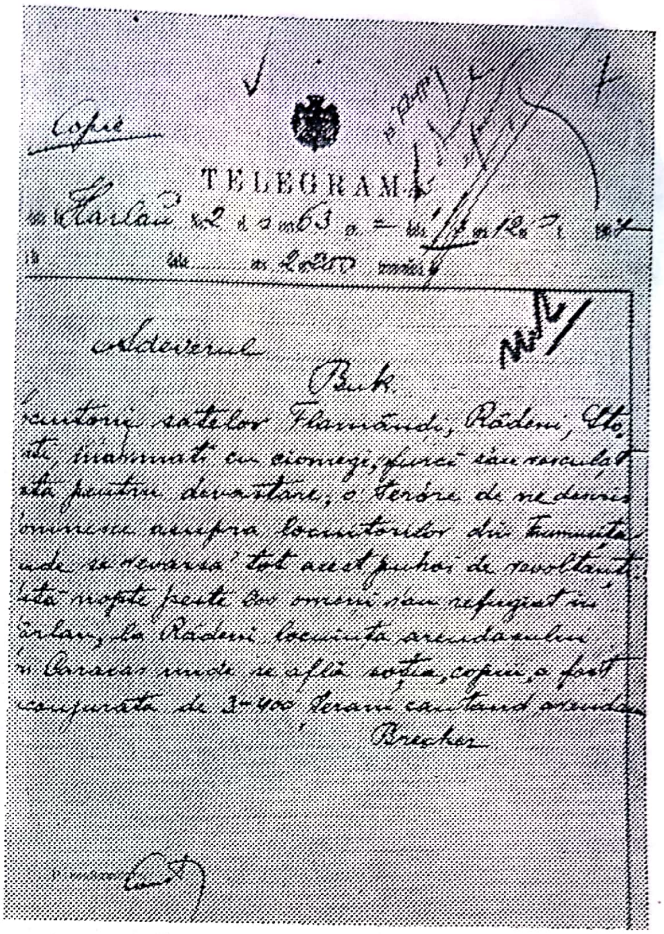
TELEGRAMĂ

Facsimil de pe telegrama prin care se anunța izbucnirea răscoalei în satele Flămînzi, Rădeni și Stoenești, la 14 februarie 1907

Presa muncitorească și socialistă din România. Volumul al II-lea, *(1900—1921)*, Partea I *(1900—1907)*, Editura politică, București, 1966, p. 304.

[APEL ÎMPOTRIVA POLITICII REPRESIVE DE DUPĂ RĂSCOALA DIN PRIMĂVARA ANULUI 1907, CÎND AU FOST ÎNTEMNIȚAȚI ȘTEFAN GHEORGHIU ȘI ALȚI MILITANȚI AI MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI]

Tovarăși!

A treia oară poliția ne calcă dreptul de a ne întruni. Prefectul capitale ne-a declarat categoric că „nu ne va mai lăsa să ținem întruniri". Și pentru că motivul invocat de prefect e banal și copilăresc, noi nu mai putem răbda samavolniciile administrației noastre polițienești, care în tot timpul din urmă s-a transformat într-un adevărat sbir al nostru.

Ștefan Gheorghiu (1879—1914)

Trei tovarăși de-ai noștri arestați la Cîmpina[1] și trimiși la jandarmeria din Ploești pentru că au împărțit manifeste privitoare la alegeri; tovarășul nostru Gheorghiu[2] închis de atîta timp pe nedrept; el doarme pe țimentul gol și nu are nici voe să comunice cu cineva. Mai în urmă, arestarea lui Bontilă, torturarea tovarășului nostru Enciu și proiectarea de a-l expulza, cum și celelalte nedreptăți, ne arată pînă la evidență că liberalii s-au transformat în adevărații călăi ai libertăților noastre. Și sînt abia cîteva zile de cînd acești negustori de voturi îndemnau pe muncitori să lupte alături de partidul lor dacă vor să vadă realizată „domnia legilor". Acuma însă, mai mult ca oricînd, ne-am convins că această domnie a legilor pentru liberali înseamnă domnia celui mai nerușinat reacționarism[3]. Acuma ne-am convins pe deplin că cei chemați a lupta pentru domnia libertăților poporului nu pot fi nici unul din partidele noastre[4], ci numai noi, muncitorimea din România.

[...]

România muncitoare, anul III, seria a II-a, nr. 15, din 10—17 iunie 1907, p. 1.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1900—1909, Editura politică, București, 1975, pp. 561—562.

[*CONCLUZIA DIN* NEOIOBĂGIA *LUI C. DOBROGEANU-GHEREA POTRIVIT CĂREIA VIITORUL ROMÂNIEI CONSTĂ ÎN AFIRMAREA INDUSTRIALĂ*]

[...]

O, nu. Nu o societate poporanisto-țărănistă poate să fie idealul nostru. Și nu numai societatea cea reală, dar nici cea romantico-ideală.

O, nu. Nu în staulul unde se rumegă atît de liniștit, unde se vegetează atît de domolit și potolit, și nu în curtea din dos unde găinile, rațele, gîștele scormonesc pămîntul, cocoșii vestesc zorile și unde Rostand[5] a găsit material și inspirație pentru poema sa păsărească.

---

[1] Cu prilejul răscoalelor țărănești din primăvara anului 1907.

[2] Ștefan Gheorghiu

[3] Mai ales că era etapa represiunii de după răscoala țăranilor din primăvara anului 1907.

[4] Desigur se referă la partidele claselor dominante, cele mai de seamă atunci fiind partidul liberal și partidul conservator.

[5] Edmond Rostand, poet și autor dramatic francez (1868—1918).

Scanned with OKEN Scanner

Şi nici într-o societate rustico-idilică poate fi idealul nostru şi al ţării.

Acolo, unde fierbe viaţa şi lupta, acolo unde strigătul strident al sirenii cheamă mulţimea muncitoare la muncă, acolo unde masele muncitoare în mine răscolesc măruntaele pământului, unde ciocane uriaşe spulberă blocuri de oţel, unde pădurea de coşuri înălţată spre cer anunţă izbînda şi victoria muncii omeneşti asupra naturii, unde vapoare uriaşe spintecă oceanele, acolo unde în oraşele gigantice se sbat şi se izbesc pasiunile, se lovesc şi se ciocnesc ideile, se plămădeşte cultura formidabilă de azi şi cea imensă de mîine, acolo unde ferbe şi spumegă lupta uriaşă dintre muncă şi capital, din care trebuie să nască o lume nouă... acolo şi numai acolo poate fi idealul nostru şi al ţării.

C. Dobrogeanu-Gherea.
(1855–1920)

Toată frămîntarea şi lupta şi zbuciumul uriaş şi neîncetat de acolo nu sînt durerile cari vestesc apropierea morţii, ci sînt frămîntările uriaşe şi durerile naşterii...

Acolo naşte *viitorul!*

C. Dobrogeanu-Gherea. **Neoiobăgia. Studiu economico-sociologic al problemei noastre agrare,** Bucureşti, 1910, pp. 493–494.

Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, Vol. 4, Editura politică, Bucureşti, 1977, pp. 368–369.

[*PROGRAMUL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT DIN ROMÂNIA ADOPTAT LA CONGRESUL DIN 1910*]

I. EXPUNERE DE MOTIVE

Partidul social-democrat din România se inspiră de la ideile socialismului ştiinţific şi din principiile de program şi tactică elaborate la congresele socialiste internaţionale. El urmăreşte desfiinţarea exploatării muncii sub orice formă şi înlocuirea ei prin socializarea mijloacelor de producţie, inclusiv solul, a mijloacelor de transport şi de schimb. În acest scop, Partidul social-democrat vrea să cucerească puterea guvernamentală ca unul din mijloacele de prefacere socială.

Ca bază a activităţii sale, Partidul social-democrat admite lupta de clasă şi solidaritatea internaţională a lucrătorilor.

Lupta de clasă nu va dispărea nici prin tăgăduirile interesate ale unora, nici prin încercările nu mai puţin interesate ale altora de a o slăbi, propovăduind armonia socială între clase. Lupta de clasă e un fapt. Ea există. Dar, pe cînd clasele dominante o întrebuinţează pentru consolidarea dominării

Scanned with OKEN Scanner

Şi nici într-o societate rustico-idilică poate fi idealul nostru şi al ţării.

Acolo, unde fierbe viaţa şi lupta, acolo unde strigătul strident al sirenii cheamă mulţimea muncitoare la muncă, acolo unde masele muncitoare în mine răscolesc măruntaele pământului, unde ciocane uriaşe spulberă blocuri de oţel, unde pădurea de coşuri înălţată spre cer anunţă izbînda şi victoria muncii omeneşti asupra naturii, unde vapoare uriaşe spintecă oceanele, acolo unde în oraşele gigantice se sbat şi se izbesc pasiunile, se lovesc şi se ciocnesc ideile, se plămădeşte cultura formidabilă de azi şi cea imensă de mîine, acolo unde ferbe şi spumegă lupta uriaşă dintre muncă şi capital, din care trebuie să nască o lume nouă... acolo şi numai acolo poate fi idealul nostru şi al ţării.

C. Dobrogeanu-Gherea.
(1855—1920)

Toată frămîntarea şi lupta şi zbuciumul uriaş şi neîncetat de acolo nu sînt durerile cari vestesc apropierea morţii, ci sînt frămîntările uriaşe şi durerile naşterii...

Acolo naşte *viitorul!*

C. Dobrogeanu-Gherea, **Neoiobăgia. Studiu economico-sociologic al problemei noastre agrare,** Bucureşti, 1910, pp. 493—494.

Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, Vol. 4, Editura politică, Bucureşti, 1977, pp. 368—369.

[*PROGRAMUL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT DIN ROMÂNIA ADOPTAT LA CONGRESUL DIN 1910*]

I. EXPUNERE DE MOTIVE

Partidul social-democrat din România se inspiră de la ideile socialismului ştiinţific şi din principiile de program şi tactică elaborate la congresele socialiste internaţionale. El urmăreşte desfiinţarea exploatării muncii sub orice formă şi înlocuirea ei prin socializarea mijloacelor de producţie, inclusiv solul, a mijloacelor de transport şi de schimb. În acest scop, Partidul social-democrat vrea să cucerească puterea guvernamentală ca unul din mijloacele de prefacere socială.

Ca bază a activităţii sale, Partidul social-democrat admite lupta de clasă şi solidaritatea internaţională a lucrătorilor.

Lupta de clasă nu va dispărea nici prin tăgăduirile interesate ale unora, nici prin încercările nu mai puţin interesate ale altora de a o slăbi, propovăduind armonia socială între clase. Lupta de clasă e un fapt. Ea există. Dar, pe cînd clasele dominante o întrebuinţează pentru consolidarea dominării

Scanned with OKEN Scanner

Ioan C. Frimu
(1871—1919)

și exploatării lor, proletariatul o întrebuințează pentru desființarea acestei dominări și a oricărei exploatări.

Atît prin scopul, cît și prin metodele sale de luptă, Partidul social-democrat se pune în opoziție hotărîtă cu toate partidele burgheze, a căror activitate nu trece de marginile societății actuale.

Întrucît luptă pentru completa prefacere a societății, Partidul social-democrat este un partid revoluționar, pe cînd toate partidele burgheze, atît cele reacționare, cît și cele mai democratice, rămîn partide de conservare a stării de lucruri de azi.

În istorie, Partidul social-democrat apare ca expresiunea cea mai desăvîrșită a mișcării muncitoare. El apără interesele generale și permanente ale proletariatului manual și intelectual de la orașe și de la sate, din industrie, agricultură, comerț, transport, din întreprinderile particulare, cît și din cele ale statului, făcînd abstracție de deosebirile profesionale, cît și de cele de neam, religie sau sex, ale diferitelor categorii de proletari.

[...]

Partidul social-democrat este reprezentantul politic al proletariatului din România.

Partidul social-democrat, internaționalist prin firea sa, după cum internaționaliste sînt raporturile capitaliste ce au dat naștere proletariatului român, e deci singurul partid cu adevărat național, căci el apără și reprezintă interesele tuturor claselor oprimate ale națiunii, îndrumîndu-le la luptă pe calea perfecționării civilizației capitaliste, menită a face loc mai tîrziu unei civilizații mai desăvîrșite, *civilizația socialistă*. Ca atare, Partidul social-democrat va lupta, cum luptă partidele socialiste din toate țările, contra oricărei subjugări naționale.

[...]

Astfel, Partidul social-democrat, *național și democrat în înțelesul cel mai adînc al cuvîntului*, se deosebește de toate celelalte partide care sub firma de naționale ascund interesele strîmte ale unei clase sau clice date drept ale națiunii. Chemînd la viața politică și culturală întreaga națiune, și mai cu seamă clasele ei orășenești și sătești cele mai de jos, ținute în întuneric și apăsare, el se sforțează a le face conștiente spre a lua ele însele în mîini destinele României și a-i crea un loc de vrednicie și fericire în mijlocul popoarelor înfrățite și eliberate de sub jugul capitalismului.

[...]

Ca o adîncă necesitate izvorîtă din frămîntările și luptele proletariatului industrial din România răsare astăzi noul Partid social-democrat, vlăstar al vechii rădăcini socialiste, pe care nimic n-a putut-o distruge, și considerînd

Scanned with OKEN Scanner

ca patrimoniu legitim al său, pe lîngă adevărurile socialismului științific, tradițiunile și întreaga literatură socialistă română de treizeci de ani încoace.

[...]

România muncitoare, anul V, seria II, nr. 96 din 27 ianuarie 1910, p. 1.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915. Editura politică, București, 1968, pp. 11—12, 17, 17—18, 18—19.

[*OBIECTIVELE CERCULUI TINERETULUI MUNCITOR, POTRIVIT STATUTULUI DIN 29 MARTIE 1910*]

[...]

Art. 3. Scopul Cercului Tineretului muncitor este:

1) Gruparea tineretului salariat în vederea ridicării stării sale materiale și morale prin apărarea intereselor sale și educația sa socială.

2) Înființarea de cursuri elementare, ținerea de conferințe și convorbiri cu subiect de meserie, cît și de știință, artă, sociologie, economie etc.

3) Studierea cît mai amănunțită și mai exactă a stării tineretului muncitoresc din țară prin culegerea de date statistice, alcătuiri de rapoarte, anchete etc.

4) Convocarea de întruniri cu scop de propagare sau de revendicare, precum și angajării de serbări, serate distractive, conferințe cu plată etc.

5) Alcătuirea de biblioteci și săli de lectură în centrele mai populate.

6) Editarea de foi volante asupra evenimentelor și chestiunilor mai importante; apariția, în marginile posibilității, a unor organe periodice.

7) Înființarea prin suburbii sau pe unde s-ar simți nevoie de grupări de tineret, tot în vederea culturii.

[...]

Cercul Tineretului muncitor. Statutul și regulamentul, Tipografia Cooperativa „Poporul", București, 1910, p. 3.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915, Editura politică, București, 1968, p. 128.

[*AL. D. XENOPOL DESPRE FAPTUL CĂ ÎMBUNĂTĂȚIREA CONDIȚIILOR DE VIAȚĂ ALE MASELOR MUNCITOARE ESTE O SERIE*[1] *ISTORICĂ*]

[...]

Seria faptelor constatate pînă acuma în un chip hotărît ne arată o tendință către îmbunătățirea condiției claselor care trăesc din munca mîinelor lor.

---

[1] Se știe că Al. D. Xenopol nega istoriei capacitatea de a formula *legi*, dar îi recunoștea particularitatea de a avea *serii*, care, într-un fel, cuprindeau în ele necesitatea devenirii.

Scanned with OKEN Scanner

Al. D. Xenopol
(1847—1920)

Dacă socialismul voește să ajungă la acest rezultat, este aproape sigur că el va fi atins. Dar în ce chip, adecă prin cari fapte acest țel va fi îndeplinit, iată ceea ce sociologia nu ar ști niciodată să ne arate, dacă ea vrea să rămînă o știință adevărată și sinceră, adecă o disciplină care cercetează adevărul. Acest rezultat fi-va el obținut prin o evoluție; fi-va el îndeplinit prin intervenirea statului sau în un chip neatîrnat de acțiunea lui; sau poate o revoluție cumplită a proletariatului împotriva burghezimii va aprinde el din nou pojarul care amenințase să dărapene Franța, cînd cu revoluția burghezimii contra claselor privilegiate — iată întrebări foarte grave și cari ne interesează în gradul cel mai înalt, dar asupra cărora sociologia nu poate să ne dea nici un răspuns. Cum se poate însă pretinde atunci că socialismul, pentru a fi rațional, trebuie să se reazime pe datele sociologiei, cînd aceasta din urmă nu poate să-i dea nici o arătare precisă Cum? să se conceapă atunci un socialism științific?[1]

[...]

Dar seriile de fapte constatate pînă astăzi în creșterea lucrării unor forțe sociale precum și în scăderea altora îndatoresc pe sociologi a nu întoarce spatele socialismului. Așa sînt, bunăoară, decăderea spiritului religios, care împinge pe oameni a nu se mai mulțumi cu fericirile unei vieți viitoare, ci doresc a se bucura de aceea ce le este măsurată pe pămînt, de unde izvorește tendința de a îmbunătăți condiția lor reală și refuzul de a se mulțumi cu o compensare înșelătoare a suferințelor din traiul de față prin perspectiva unei fericiri după moarte. Al doilea, adîncirea simțimîntului moral care face tot mai vie pătrunderea nedreptăților sociale și tot mai rodnice încercările de a le repara. Al treilea, împărțirea luminilor cari pătrund tot mai adînc în masele poporane și cer cu o putere necontenit crescătoare îmbunătățirile pe cari simțimîntul moral mai subțiat le pregătește în folosul lor. Aceste puteri lucrînd asupra unor condiții necontenit schimbătoare ale existenței, provoacă desvoltarea de serii întregi de fapte cari, prin contralovitura lor, întăresc lucrarea puterilor înseși, și fac de sporește fără încetare volumul bulgărului de zăpadă ce se prăvăle pe clina vremurilor.

Fiind vorba de o desvoltare obștească privitoare la mase și asupra căreia întîmplarea poate prinde mai puțin, direcția acestei desvoltări, dată de seria de fapte și de lucrarea puterilor, este destul de bine stabilită pentru a fi privită ca sigură și neînlăturabilă.

[...]

A. D. Xenopol, **Sociologia și socialismul**; *Analele Academiei Române*, Seria II, Tom. XXXII. Memoriile secțiunii istorice, București, 1910, pp. 6—7; 9—10.

[1] Al. D. Xenopol pune la îndoială caracterul de știință a socialismului pentru că așeza la baza explicării lui sociologia în general, văzută, în principal, ca intelectual care se orienta spre liberali, și nu în chip revoluționar; totodată pentru că sociologia, cum o vedea el, nu ar stabili legi pentru viitor.

[*MOȚIUNE A MUNCITORIMII DIN BUCUREȘTI FAȚĂ DE IZBUCNIREA RĂZBOIULUI MONDIAL, ÎN IULIE 1914*]

Muncitorimea organizată din capitală, adunată la „Dacia", la chemarea Partidului Social-Democrat, astăzi 19 iulie 1914.

În fața împrejurărilor grave internaționale și a primejdiei războiului dezlănțuit de intrigile, anarhia și tirania capitalistă a statelor moderne, se ridică împotriva politicii de învrăjbire, de cucerire și de omor a acestor state, cari, prin imperialismul și militarismul lor, sărăcesc popoarele, țin pe loc civilizația și amenință a ne întoarce spre barbarie.

Proletariatul român, solidar prin idealuri și prin interese cu întreg proletariatul lumii, într-un gînd cu dînsul, își afirmă voința-i neclintită de a apăra cu orice preț pacea binefăcătoare.

Proletariatul român se ridică împotriva intrigilor austro-ruse cari amenință însăș independența și existența statelor mici din Balcani, între cari se prenumără și România.

Proletariatul român cere guvernului să păstreze neutralitatea cea mai complectă și să puie toată trecerea lui în cumpăna situației internaționale spre a contribui la restabilirea și păstrarea păcii.

Proletariatul român salută mișcarea clasei muncitoare organizată din apus, care lucrează spre a împiedica izbucnirea conflagrației europene și care are ca lozincă *mai bine revoluția decît războiul!*

Proletariatul român se închină îndurerat în fața memoriei marelui luptător pentru pace și socialism care a fost Jean Jaurès, căzut asasinat în lupta pentru pacea omenirei.

Muncitorimea capitalei, ridicîndu-se împotriva măsurilor reacționare și sălbatece luate împotriva greviștilor de la tramvaie și cerînd împlinirea revendicărilor lor, îndeamnă pe clasa muncitoare din toată țara să formeze un zid inespugnabil pentru apărarea păcei.

Trăiască pacea!

Jos războiul!

România muncitoare, anul X, nr. 83, din 22 iulie 1914, p. 3, *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1910—1915*, Editura politică, București, 1968, p. 796.

[*MIHAI GHEORGHIU BUJOR DESPRE CONCEPȚIA SOCIALIȘTILOR CU PRIVIRE LA PATRIE*]

[...]

Între socialism și patrie, între interesele proletariatului și ale poporului nu este, nu poate să fie antagonism.

[...]

Socialismul nu este și nu a fost niciodată pentru desființarea patriilor. El nu a fost detractorul lor.

Patriile sînt cadre naturale și istorice de dezvoltare a popoarelor. În aceste cadre s-a întemeiat pentru fiecare națiune o existență proprie, cu tradițiile ei, cu viața ei sufletească, cu idealurile ei, cu civilizația ei, elementul prețios

Mihai Gheorghiu-Bujor
(1881—1964)

și indispensabil în concertul civilizației generale În acest înțeles patriile sînt *necesare*, căci în regimul actual numai înlăuntrul acestor cadre popoarele și-ar putea dezvolta în voie și pe deplin toată originalitatea și toată puterea lor de creațiune. Acesta e unul — evident, nu singurul — din motivele pentru cari social-democrația se ridică împotriva ciuntirii țărilor constituite, împotriva frîngerii popoarelor în bucăți, împotriva suprimării vieții naționale a popoarelor. Ea a proclamat întotdeauna dreptul imprescriptibil și inviolabil al *tuturor* națiunilor la vieață liberă și integrală.

[...]

Internaționalismul socialist este pavăza cea mai sigură a libertății popoarelor. El cuprinde patriotizmul cel adevărat și larg — nu acela al dividendelor, al profiturilor capitaliste și al asupririi altora — ci patriotizmul care duce la convieţuirea slobodă a *tuturor* națiunilor în mijlocul unei omeniri reconstituite, împăcate și izbăvite.

Calendarul Muncei pe anul 1916, București, Cercul de Editură Socialistă, 1915, pp. 54; 54; 55—56.

[*C. DOBROGEANU-GHEREA DESPRE NECESITATEA REALIZĂRII STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN*]

[...]

O țară ca un organizm social trebuie să se dezvolte ca un organizm întreg în marginile sale etnice. Împărțită în mai multe părți, cum e Polonia sau cum e în parte România, dezvoltarea sa devine anormală și nesănătoasă în cel mai înalt grad. Din împărțirea și acapararea aceasta rezultă cele mai mari inconveniente de dezvoltare pentru țările acaparate, dar rezultă asemenea inconveniente grave și pentru dezvoltarea morală și democratico-socială a țărilor acaparatoare. Subjugările acestea se fac în folosul claselor dominante, popoarele[1] muncitoare se aleg din ele, de obicei, cu îngreuierea lanțurilor lor. Social-democrația deci din lumea întreagă, care luptă împotriva oricărei nedreptăți, oricărei apăsări și robiri a omului prin om, luptă și cu cea din urmă energie împotriva tuturor banditizmelor politice din societatea capitalistă, împotriva tuturor acaparărilor naționale, — luptă pentru liberarea națiunilor de sub jugul străin. Și nu numai social-democrațiile țărilor cucerite, ci *tot așa și social-democrațiile tuturor țărilor cuceritoare.*

[1] În sensul: populația; populațiile; masele de oameni.

Scanned with OKEN Scanner

Cînd popoarele muncitoare conștiente vor dispune de soarta lor și a țărilor lor, atunci va suna și ceasul liberării națiunilor de sub jugul celor puternice, — atunci va deveni cu adevărat posibilă și întregirea țării noastre într-o Românie mare, cuprinzînd pe toți românii. Altă posibilitate pentru întregirea *unei țări mici ca a noastră*, ca să se dezvolte astfel în marginile sale etnice — altă perspectivă nu există. [...]

Asupra socialismului în țările înapoiate. Postfață la lucrarea lui K. Kautsky, Bazele social-democrației, traducere de Albu, Bujor, Călin. București, Biblioteca România muncitoare, nr. 30, Cercul de Editură socialistă, 1911, p. 264.

Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, Vol. 5, Editura politică, București, 1978, pp. 59—60.

[*MANIFEST*[1] *AL SECȚIEI P.S.D. ȘI AL COMISIEI LOCALE A SINDICATELOR, DIN GALAȚI, PRIN CARE SE CONDAMNĂ REPRESIUNEA ÎMPOTRIVA DEMONSTRAȚIEI MUNCITOREȘTI DE LA 13 IUNIE 1916*]

Cetățeni și muncitori!

Pentru a lămuri opinia publică asupra dramei ce s-a petrecut în ziua de 13 iunie[2], se impune a vă explica cum s-au desfășurat evenimentele.

Organizațiile muncitorești, convocînd întrunirea de duminică 12 iunie pentru a protesta contra purtării murdare a autorităților comunale, care au insultat comisia ce s-a dus a le cere a lua măsuri de a iefteni traiul și a le da zahăr. Din ordinul prefecturei s-a interzis dreptul de întrunire, care e garantat de Constituție, oprind cu forța armatei a nu pătrunde în sala „Regală". Pentru luni s-a hotărît o demonstrare prin o grevă de 24 ore. La ora 10 dimineața, plecînd cu cortegiul de mii de oameni, am fost întîmpinați în dreptul palatului Navigațiunii fluviale de armată; aci nici un reprezentant al parchetului și al prefecturei, nici procuror, nici prefect, un singur sublocotenent, care a declarat că el nu știe multe și va împușca dacă lumea nu se va retrage; în acest timp un glonț de revolver, tras de sublocotenentul Eliad în pieptul lui Vrînceanu[3], care în fața lui a și căzut jos, a făcut să se producă panică, care a avut ca urmare tragere de foc din partea sergenților de stradă și a armatei.

Trăiască memoria celor morți căzuți pentru dreptatea lor!
Jos tirania! Trăiască socialismul!

[...]

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, pp. 43—44.

---

[1] Originalul, în Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., cota M.M. 1916, document 12.
[2] 1916
[3] Muncitorul portuar Spiridon Vrînceanu.

Scanned with OKEN Scanner

[APELUL[1] SECȚIUNII DIN BUCUREȘTI A P.S.D. CĂTRE POPULAȚIE DUPĂ CĂDEREA CAPITALEI SUB OCUPAȚIA TRUPELOR PUTERILOR CENTRALE ÎN 1916]

Cetățeni ai capitalei!

Sînt trei luni de cînd am intrat în război[2] și rezultatele lui le vedem clar care sînt.

Dacă această nenorocire s-a abătut asupra țării și a poporului, considerăm că este o datorie a partidului social-democrat, apărător al vostru și care el a prevestit aceste catastrofe, să vă adreseze un cuvînt a nu mări și înmulți nenorocirile.

Dacă o mare parte din teritoriu este ocupat de trupe străine și populația, în disperarea ei, a părăsit totul la voia întîmplării, voi cei de la București păstrați-vă sîngele rece și întîmpinați fără șovăire, orcare ar fi urmările acestui război, de care nu voi sînteți vinovați.

Nu trebuie să părăsiți capitala, ⟨stați⟩ locului, că, plecînd, veți trece ⟨prin⟩ tot mai mari chinuri, țara întreagă e ⟨plină⟩ de fugari[3] și cu toții o duc ⟨greu⟩.

Partidul nostru, care ⟨este un partid de⟩ clasă, el rămîne pe ⟨loc⟩ atunci cînd nenorocirea va face ⟨ca⟩ teritoriul nostru să fie ocupat de alți stăpîni.

Deci, în numele celor mai juste simțăminte, vă zicem nu plecați și rămîneți în capitală cei ce legile nu i-au obligat a părăsi capitala[4].

Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1916—1921, Editura politică, București, 1968, pp. 49—50.

[MANIFEST[5] DIN DECEMBRIE 1917, ÎN CARE, ÎN CONDIȚIILE RIDICĂRII VALULUI REVOLUȚIONAR, SE AFIRMA FORȚA DE ACȚIUNE A MIȘCĂRII REVOLUȚIONARE]

Cetățeni și muncitori!

Strigați și cîntați de bucurie!

Pe o întindere de mii de kilometri, de la Marea Baltică și pînă la gurile Dunării, trecînd prin Carpații Moldovei, popoarele nu se mai războiesc, omorul fratricid a încetat, armistițiul s-a încheiat. Noul guvern revoluționar rus, în numele poporului muncitor și al milioanelor de soldați din tranșee, a început tratativele de pace.

Trăiască pacea care lasă să coboare peste sufletele noastre, peste mizeria noastră, peste ruinele nesfîrșite razele unei lumi noi, speranțe noi!

Muncitori!

Pacea, dorința tuturor popoarelor, nu ne este adusă nici de papa de la Roma, nici de împărați și regi, nici de boieri și fabricanți; pacea a fost cucerită pe

---

[1] Originalul, în Arhiva C.C. al P.C.R., fondul 28, 1916, mapa 13.
[2] România a intrat în război la 14 august 1916.
[3] În sensul: oameni care se refugiază.
[4] Apelul este semnat „În numele partidului" prin inițialele: C. D. și G h. M.
[5] Originalul, în Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., cota A—I—1.

Scanned with OKEN Scanner

baricadele Rusiei cu sîngele revoluționarilor, muncitori și țărani, călăuziți de lumina socialismului!

Muncitori și cetățeni!

Energia, cinstea și convingerea muncitorimii ruse, socialismul revoluționar au salvat omenirea din prăpastie. De azi începe o nouă eră în istoria lumii!

[...]

Muncitori!

În fața acestei revoluții mărețe, în fața acestei transformări pentru vecie, care e datoria noastră?

De noi depinde totul! Noi vom cuceri totul! Eliberarea noastră poate și trebuie să fie numai opera noastră proprie! Muncitorimea din satele și orașele României nu mai poate da destinele ei în mîinile clasei stăpînitoare. Interesele muncitorilor și țăranilor sînt tocmai potrivnice intereselor celor două mii de boeri și fabricanți din România.

[...]

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, pp. 71; 72.

[*MANIFEST*[1] *AL P.S.D., DIN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL, ÎN CARE SE EVIDENȚIAZĂ NECESITATEA CĂII REVOLUȚIONARE*]

[...]

Atitudinea noastră, ⟨a⟩ Partidului Social-Democrat, rămîne aceeași: în contra războiului, pentru pace, contra oricărei stăpîniri de clasă și pentru transformarea societății burghezo-capitaliste în societatea socialistă.

I În contra războiului, pentru calamitățile lui pentru care ⟨...⟩[2] de prisos ⟨...⟩ trăind ⟨...⟩ sub ele, pentru pace fiind singura stare normală în care poporul și clasa muncitoare pot lupta pentru drepturile și libertățile ce au de cîștigat.

II În contra oricărei stăpîniri și guvernări de clasă, ca fiind singura vinovată de toate nedreptățile de clasă și naționale care ⟨...⟩ lipsa de dreptate socială, lipsa de cultură și pauperismul și cu mizeria cea mai neagră, rămînînd întreg poporul muncitor și producător la bunul plac și suferințele produse din cauza tuturor abuzurilor pe care le face clasa stăpînitoare prin puterea ei de stăpînire.

III. Pentru transformarea societății actuale în societate socialistă, pentru că e singura care va lecui societatea omenească de toate relele de care suferă și va pune la îndemîna tuturor oamenilor mijloacele de dezvoltare politică și economică, va da libertatea neprecupețită pentru toată lumea și va înde-

[1] Originalul, în Arhiva C.C. al P.C.R. fondul 28/1918, mapa 27.

[2] Punctele I și II dintre cele trei în care se formulează, mai sintetic, orientările fundamentale ale mișcării revoluționare din acel moment au textul deteriorat; documentul a fost un manifest răspîndit conspirativ.

Scanned with OKEN Scanner

părta pentru totdeauna orice urmă și motiv de ură și războaie între națiii, conflictelor și luptelor între clase care nu vor mai exista.

De aceea noi invităm pe cetățeni să rămînă pe loc, băjenia aducîndu-le tot felul de privațiuni și mizerie, și să se alieze la lupta noastră.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, p. 51.

[*MOȚIUNEA PENTRU PACE ȘI ÎNȚELEGERE INTERNAȚIONALĂ ADOPTATĂ LA 1 IULIE 1918 DE CONGRESUL REGIONAL AL ORGANIZAȚIILOR SOCIALISTE ȘI SINDICALE DIN TERITORIUL ROMÂNIEI RĂMAS NECOTROPIT DE ARMATELE PUTERILOR CENTRALE*]

Congresul constată că burghezia internațională este incapabilă de a pune capăt măcelului pe care ea l-a dezlănțuit și care amenință să distrugă întreaga civilizație a omenirii. Și convins că încheierea păcii nu poate veni decît prin influența și presiunea proletariatului internațional, congresul invită partidele socialiste din țările în război cît și cele neutrale ca în de comun acord să întreprindă o grabnică și puternică acțiune națională și internațională pentru a impune o pace durabilă fără anexiuni și fără contribuții cu respectarea dreptului ce-l are fiecare popor de a dispune de el însuși.

Trăiască pacea între popoare

[...][1]

Social-democrația, anul I, nr. 7, din 8/21 iulie 1918, p. 2.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, p. 96.

[*APELUL DIN 2/15 DECEMBRIE 1918 AL COMITETULUI CONDUCĂTOR AL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT DIN TRANSILVANIA PENTRU REORGANIZAREA ACTIVITĂȚII ÎNDATĂ DUPĂ UNIRE*]

[...] Întreaga clădire a vechei monarhii austro-ungare s-a prăbușit acum, prin aceasta și toate popoarele ținute pînă aci cu puterea armei în cadrele acestei monarhii au devenit acum libere și de sine stătătoare. Astfel ni s-a deschis și nouă românilor calea de a hotărî singuri asupra sorții noastre. Ca o urmare firească a evenimentelor acestora a venit apoi *adunarea de la Alba Iulia*, la care reprezentanții întregului neam românesc din Transilvania, Banat și Ungaria[2] s-au adunat și *au hotărît înfăptuirea vechiului nostru ideal, unirea tuturor românilor*.

La această adunare istorică au luat parte și reprezentanții partidului nostru[3], contribuind și dînșii prin votul lor la aducerea hotărîrei. *Era de dato-*

[1] Mai departe, spațiu alb, din pricina cenzurii, el însuși mărturie a intervenției opresive.
[2] Vezi nota 3 de la p. 297.
[3] Reprezentanții Partidului Social-Democrat.

Scanned with OKEN Scanner

ria lor să o facă aceasta, căci chiar social-democrația recunoaște dreptul fiecărui neam de a se desvolta nestînjenit în cadrele sale naționale. Și noi care am luptat pînă acum și am jertfit muncă fără preget pentru desrobirea atît națională cît și socială a neamului românesc *nu ne puteam uita de trecut și nu ne putem împotrivi atunci cînd a fost vorba de realizarea desrobirii naționale.* Dar am făcut-o aceasta și *pentru ca mai tîrziu cu atît mai ușor să putem lupta pentru nimicirea oricărei stăpîniri de clasă și pentru înfăptuirea societății socialiste.*

Cum însă desrobirea națională e numai o floare stearpă dacă nu merge împreună cu îndreptățirea socială, cu ridicarea poporului la o treaptă de viață mai înaltă, de aceea *la Alba Iulia pe lîngă unire s-a hotărît și înfăptuirea celor mai democratice și mai drepte legi* cari vor contribui la fericirea întregului popor. [...]

Dar să ne dăm seama că azi ne aflăm numai la începutul unei epoci noui. Să înțelegem că *soarta noastră în viitor va atîrna în primul rînd de la noi înșine.* Dacă vom fi destul de energici și destul de conștienți vom putea întîmpina orice greutăți, în caz contrar vom fi perduți. De aceea să ne punem acum pe lucru, *să ne organizăm cu toții în partidul social-democrat,* ca, formînd o tabără puternică, să aibă respect oricine.

Din noul centru al mișcării noastre, din Sibiiu, *începem acum munca și lupta pentru desrobirea desăvîrșită a proletariatului român.* Tovarășii să asculte glasul nostru și să ne urmeze.

Cu salut frățesc:
Comitetul conducător al partidului
social-democrat din Ardeal

Adevărul, anul XIV, nr. 48, din 2/15 decembrie 1918. p. 1;

[*REZOLUȚIA CONGRESULUI PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT DIN ARDEAL ȘI BANAT*]

Congresul partidului social-democrat din Ardeal și Banat ținut în zilele de 19—20 ianuarie[1] 1919 la Sibiiu, luînd act despre darea de seamă a Comitetului.

Declară că este în deplin acord cu ținuta delegaților social-democrați, cari la adunarea națională din Alba Iulia, în concordanță cu voința întregului neam românesc, au votat pentru unirea tuturor românilor. Congresul constată că unirea poporului românesc într-un singur stat independent este o necesitate istorică, bazată pe dreptul de liberă dispoziție al tuturor popoarelor — și social-democrația română cînd a aderat la înfăptuirea acestui ideal al românilor de pretutindeni n-a depășit întru nimic de la principiile stabilite de congresele socialiste internaționale, cari totdeauna au recunoscut dreptul fiecărei națiuni asuprite și divizate sub mai multe stăpîniri străine de a lupta în primul rînd pentru independența sa.

Neamul românesc fiind o națiune ruptă în bucăți, era condamnat a nu-și putea desvolta în deplină libertate toate bunurile ce posedă — materiale, intelectuale, sufletești. Împărțit în mai multe părți, desvoltarea sa devenise anormală și nesănătoasă în cel mai înalt grad. Luptele continue pentru menținerea caracterului etnic absorbeau partea cea mai mare a forțelor sale morale și intelectuale, iar în urma acestui neajuns evoluția organismului social al națiunei române suferea și stagna foarte mult. Faptul acesta,

[1] În document datele sînt după stil nou.

precum și consecințele războiului națiilor, care s-a terminat cu descompunerea vechei împărății austro-ungare, asigurîndu-se tuturor popoarelor înglobate în organismul acestei împărății dreptul independenței naționale, a determinat și social-democrația română din Ardeal și Banat a contribui la realizarea idealului național al Țării Românești. De aceea putem zice împreună cu marele nostru învățător, tovarășul C. Dobrogeanu-Gherea: „Cu conștiința perfect împăcată, în plenitudinea dreptului nostru, am formulat revendicările noastre, le-am formulat în virtutea dreptului imprescriptibil al unui popor de a trăi nesupărat și de sine stătător în marginile sale etnice.

Congresul este convins că hotărîrea aceasta a partidului social-democrat din Ardeal și Banat va întîmpina aprobarea întregii Internaționale."

[...]

Adevărul, anul XV, nr. 2, din 13/26 ianuarie 1919, p. 2,
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921.
Editura politică, București, 1966, pp. 157—158.

Scanned with OKEN Scanner

VII. CONSOLIDAREA STATULUI NAȚIONAL ROMÂN UNITAR. CONGRESUL DE UNIFICARE A ORGANIZAȚIILOR POLITICE ALE CLASEI MUNCITOARE. FĂURIREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

TEMATICĂ

Noua etapă a dezvoltării social-economice și politice a României după făurirea statului național unitar.

Poziția clasei muncitoare, a partidului ei politic față de problemele fundamentale ale țării.

Concepții, atitudini ale partidelor burgheze față de problemele de bază ale dezvoltării României după primul război mondial.

Procesul de unificare organizatorică a mișcării muncitorești din toate teritoriile românești.

Adoptarea unui program de luptă corespunzătoare noii etape de către partidul socialist.

Intensificarea luptelor de clasă. Greva generală din octombrie 1920; însemnătatea ei în istoria social-politică a țării.

Pregătirea politică și ideologică a congresului general al Partidului Socialist din mai 1921; transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român.

Însemnătatea istorică a făuririi Partidului Comunist Român.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Activitatea politico-administrativă pentru consolidarea statului național unitar român, în primii ani interbelici.

Poziția diferitelor partide și grupări politice față de problemele fundamentale ale societății românești.

Creșterea rolului clasei muncitoare în viața social-politică a țării; afirmarea organizațiilor ei.

Intensificarea luptei de clasă; trăsături ale mișcărilor sociale din România anilor 1918—1920.

Unificarea mișcării socialiste pe întregul teritoriu al țării.

Importanța grevei generale din octombrie 1920.

Ecoul intern și internațional al creării Partidului Comunist Român.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism,** Editura politică, București, 1975, pp. 39—40.

Chemarea Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste privind aniversarea a 60 de ani de la formarea statului național unitar român; *Scînteia,* anul XLVIII, nr. 11 260, din 3 noiembrie 1978, pp. 1, 3.

*

* *

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R. 19 iulie 1965;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol. I, Editura politică, București, 1968, p. 69.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965— septembrie 1966,* Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 352—354.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973,* Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 272—275.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere cu privire la creșterea rolului clasei muncitoare, al consiliilor oamenilor muncii în conducerea activității economico-sociale, în realizarea programului partidului de dezvoltare a industriei socialiste, a întregii economii naționale, de ridicare a bunăstării poporului și perfecționare continuă a democrației socialiste. Prezentată la Congresul Consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi. 11 iulie 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977,* Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 547—548.

*

* *

* * * *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921,* Editura politică, București, 1966.

* * * *Presa muncitorească și socialistă din România,* Volumul III, *1917—1921,* Partea I *(septembrie 1917 — iunie 1919)* Editura politică, București, 1971.

Scanned with OKEN Scanner

1

[...]

În condițiile interne și internaționale ale perioadei de la sfîrșitul primului război mondial, luptele de clasă, revoluționare din România se intensifică tot mai mult, culminînd cu greva generală din 1920. Ca urmare a creșterii conștiinței politice a proletariatului, în cadrul Partidului Socialist s-a desfășurat o luptă intensă împotriva pozițiilor reformiste și oportuniste, pentru clarificarea principiilor ideologice, precum și cu privire la programul, strategia și tactica luptelor revoluționare viitoare. În același timp au avut loc contacte repetate ale conducătorilor socialiști români cu Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, cu conducătorii Internaționalei Comuniste, inclusiv cu Lenin, privind afilierea la Internaționala a III-a. Activitatea ideologică și organizatorică desfășurată pentru organizarea pe baze noi, marxist-leniniste, a partidului a creat condițiile corespunzătoare ca la Congresul Partidului Socialist Român din anul 1921 să se hotărască, prin votul marii majorități a participanților, transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român. Crearea Partidului Comunist Român pe baza ideologiei marxist-leniniste a marcat o etapă nouă, superioară, atît pe plan politic și ideologic, cît și organizatoric în mișcarea revoluționară din România, în dezvoltarea detașamentului de avangardă al clasei muncitoare, a dat un nou și puternic avînt luptelor politice și sociale desfășurate de masele largi populare din țara noastră.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 39—40.

[...]

În deceniile care au urmat unirii din 1918 a avut loc în țara noastră o intensă dezvoltare a industriei, a bazei tehnico-materiale a societății, a activității politice, culturale și artistice. În noile condiții create, s-a dezvoltat în mod deosebit mișcarea revoluționară, muncitorească, forțele progresiste s-au afirmat tot mai viguros pe arena vieții politice a țării.

Datorită însă faptului că la cîrma statului se aflau burghezia și moșierimea, care au folosit unirea pentru consolidarea pozițiilor lor de clasă și intensificarea exploatării celor ce muncesc, marile probleme ale vieții sociale nu au putut fi rezolvate, idealurile și aspirațiile profunde ale maselor nu și-au găsit împlinirea. S-au menținut și s-au adîncit contradicțiile sociale dintre clasele dominante exploatatoare și clasa muncitoare, țărănime, masele largi ale celor ce muncesc de la orașe și sate. Clasele exploatatoare au promovat o politică de discriminare și învrăjbire națională, menită să înlesnească exploatarea și dominarea maselor muncitoare, atît din rîndul poporului român, cît și din rîndul naționalităților conlocuitoare. Au continuat să se păstreze puternice rămășițe feudale în economia națională, ceea ce a contribuit la frînarea dezvoltării economico-sociale, a progresului societății.

Scanned with OKEN Scanner

A revenit Partidului Comunist Român, orînduirii socialiste misiunea istorică de a soluționa problemele fundamentale ale societății românești în interesul întregului popor. [...]

Chemarea Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste privind aniversarea a 60 de ani de la formarea statului național unitar român; *Scînteia*, anul XLVIII, nr. 11 260, din 3 noiembrie 1978, pp. 1, 3.

[...]

În țara noastră mișcarea muncitorească a cunoscut între anii 1918 și 1920 o creștere impetuoasă; a avut loc un val de lupte muncitorești, culminînd cu greva generală din 1920. Creșterea conștiinței revoluționare și a experienței de luptă a proletariatului român au accelerat procesul de clarificare ideologică și politică în mișcarea socialistă. La Congresul din mai 1921, marea majoritate a delegaților a votat pentru transformarea partidului socialist în partid comunist — partid revoluționar al clasei muncitoare, care a așezat la baza activității sale învățătura marxist-leninistă. *Aceasta a constituit o cotitură istorică în dezvoltarea mișcării muncitorești din România, în viața poporului român.*

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R. 19 iulie 1965;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966.* Vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 69.

[...]

Acțiunile desfășurate de clasa muncitoare în perioada avîntului revoluționar, greva generală din octombrie 1920 au scos totodată în evidență necesitatea creării unui partid revoluționar, capabil să organizeze și să conducă proletariatul în lupta pentru îndeplinirea sarcinilor sale istorice.

Procesul profund și rapid de radicalizare prin care trece mișcarea muncitorească din țara noastră în acești ani este însoțit de clarificări politice și ideologice, de hotărîrea de a rupe cu reformismul Internaționalei a II-a. Marea majoritate a membrilor Partidului Socialist din România se pronunță pentru transformarea partidului socialist în partid comunist și afilierea sa la Internaționala a III-a creată de Lenin, pentru adoptarea unei linii consecvent revoluționare.

În toamna anului 1920 socialiștii români au trimis o delegație la Moscova pentru a discuta problemele afilierii mișcării muncitorești din țara noastră la Internaționala Comunistă. În timpul discuțiilor cu reprezentanții Internaționalei a III-a, Gheorghe Cristescu, Constantin Popovici, Eugen Rozvani, care făceau parte din delegația română, manifestîndu-și aderiunea la principiile leniniste cu privire la partidul de tip nou, au exprimat o serie de obiec-

Scanned with OKEN Scanner

ții asupra aprecierilor date de Comintern situației din România ca urmare a necunoașterii realităților din țara noastră. Totodată, ei au obiectat împotriva amestecului Cominternului în stabilirea componenței organelor de conducere ale Partidului Comunist din România, considerînd că aceasta este atributul inalienabil al partidului însuși.

La 8 Mai 1921 a avut loc la București Congresul care a consfințit transformarea Partidului Sccialist în Partidul Comunist din România. Avînd la ordinea de zi probleme și documente de importanță fundamentală pentru mișcarea muncitorească, printre care programul și Statutul partidului, problema agrară și altele, Congresul a dezbătut darea de seamă privind activitatea partidului, raportul asupra afilierii la Internaționala Comunistă. Printre participanții la Congres se numărau militanți de seamă ai mișcării sccialiste — Gheorghe Cristescu, care pînă la Congresul al III-lea a fost secretar general al Partidului Comunist din România, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Andrei Ionescu, Dumitru Grofu, Gheorghe Niculescu-Mizil, Gheorghe Stoica, Constantin Mănescu, Mihail Cruceanu și alții. La Congres, majoritatea covîrșitoare a delegaților au votat pentru crearea partidului comunist și afilierea lui la Internaționala Comunistă fără rezerve, iar o parte au votat pentru înființarea partidului comunist și afilierea lui la Internaționala Comunistă, exprimînd rezerve în ceea ce privește obligativitatea hotărîrilor Internaționalei Comuniste pentru partidele componente. Se poate spune, deci, că în unanimitate Congresul din mai 1921 a hotărît transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist din România.

Crearea partidului comunist — detașamentul de avangardă al clasei muncitoare —, pe baza ideologiei marxist-leniniste, a constituit un moment de cea mai mare importanță în istoria proletariatului din România. Prin aceasta lupta revoluționară se ridică pe o treaptă superioară, se dă un puternic avînt procesului de clarificare ideologică, politică a mișcării muncitorești, dezvoltării conștiinței de clasă a proletariatului și celorlalte mase muncitoare ale poporului. Continuînd lupta de veacuri pentru eliberarea socială și națională, cele mai bune tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste din România, partidul comunist este în noile condiții istorice exponentul fidel al intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor. Începînd din acest moment, clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, a fost prezentă și și-a spus cuvîntul în toate evenimentele mai importante ale țării, s-a situat în fruntea luptei pentru progres social. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român—conducător al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai, 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste.- Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol 1, Editura politică, București, 1968, pp. 352—354.

[...]

Partidul Comunist Român s-a născut ca expresie a cerințelor obiective ale dezvoltării societății românești. Cu mai bine de un secol în urmă, pe baza creșterii conștiinței de clasă a proletariatului din România și în strînsă legătură

Scanned with OKEN Scanner

cu mișcarea socialistă internațională, a luat ființă la noi mișcarea socialistă. Ea a parcurs de-a lungul cîtorva decenii un proces complex de organizare și clarificare sub influența ideilor socialismului științific și a exercitat o profundă influență asupra vieții social-politice a țării. În cursul marilor bătălii de clasă, desfășurate de masele populare, în primul rînd de clasa muncitoare, după primul război mondial, ca rezultat al necesității istorice de a se crea un partid combativ și revoluționar și sub influența exercitată de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, Partidul Socialist din România s-a transformat, în mai 1921, în partid comunist, pe baza marxism-leninismului.

Crearea Partidului Comunist Român a marcat o treaptă superioară în dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră, constituirea forței politice revoluționare chemate să conducă lupta clasei muncitoare, a oamenilor muncii împotriva exploatării și asupririi burghezo-moșierești, pentru apărarea intereselor vitale ale celor ce muncesc, pentru scoaterea țării din starea de dependență față de imperialismul străin, pentru făurirea socialismului în România. Acum, la aniversarea a 50 de ani de existență a partidului nostru comunist, relevăm cu deosebită satisfacție că el a îndreptățit pe deplin speranțele militanților revoluționari și ale maselor populare din țara noastră, că și-a îndeplinit cu cinste misiunea sa. De-a lungul a peste două decenii de activitate ilegală, partidul comunist, înfruntînd represiunea sălbatică, teroarea polițienească și dînd grele jertfe de sînge, a fost sufletul luptelor revoluționare, democratice și antifasciste, a slujit cu eroism și devotament cauza poporului, a libertății și independenței României, a socialismului și comunismului.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cinci decenii de luptă în slujba intereselor poporului muncitor, a cauzei socialismului. Articol apărut în ziarele „Pravda" și „Scînteia" din 7 mai 1971**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1970 — mai 1971*, Vol. 5, Editura politică, București, 1971, pp. 846—847.

[...]

Un moment hotărîtor în desfășurarea evenimentelor internaționale, cu influențe deosebit de pozitive și asupra istoriei noastre, a fost victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a dus la prăbușirea imperiului țarist, la instaurarea în Rusia a primului guvern al muncitorilor și țăranilor, ceea ce a exercitat un puternic stimulent în lupta revoluționară a clasei muncitoare, a oamenilor muncii de pretutindeni. Prăbușirea imperiului țarist și destrămarea monarhiei austro-ungare au creat condiții pentru realizarea unor profunde transformări social-politice în această parte a Europei, pentru închegarea statelor naționale — și în acest cadru pentru crearea statului național unitar român, ce încununa lupta de secole a maselor populare din toate cele trei provincii românești. Se adevereau, în acest fel, cuvintele pe care Engels le scria socialistului român Ion Nădejde în ianuarie 1888, și anume: *„Dacă mîine despotismul din Petersburg ar cădea, poimîine n-ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie."* Și, după cum știți, așa s-a întîmplat. Salutînd cu entuziasm actul istoric al închegării unității noastre statale, socialiștii români subliniau într-o declarație publicată în ziarul „Socialismul" la începutul anului 1919:

„Ca socialiști români internaționaliști, salutăm cu bucurie dezrobirea națională a poporului român și respectăm legăturile de unire hotărîte. România nouă de astăzi trebuie să devie România socialistă de mîine".

Înfăptuirea unității statului național român — victorie epocală a maselor populare din întreaga țară, la realizarea căreia clasa muncitoare, mișcarea socialistă au adus o prețioasă contribuție — a deschis perspectiva dezvoltării mai rapide a forțelor de producție ale țării și, totodată, a creat condiții favorabile pentru intensificarea activității forțelor sociale progresiste, a mișcării muncitorești revoluționare. În anii 1918—1920, pe fundalul ascuțirii contradicțiilor regimului burghezo-moșieresc, crește combativitatea maselor muncitoare. Sînt cunoscute marile demonstrații de la 13 decembrie 1918, înăbușite în sînge de regimul burghezo-moșieresc, acțiunile revoluționare, deosebit de intense, ale clasei muncitoare în perioada de după război, care au luat o tot mai mare amploare, culminînd cu greva generală din 1920, ce a cuprins proletariatul de pe tot cuprinsul țării, zguduind puternic însești temeliile regimului burghezo-moșieresc și demonstrînd că muncitorimea este o forță socială în stare să conducă poporul în lupta pentru transformarea revoluționară a întregii societăți.

În România se aflau atunci la ordinea zilei probleme deosebit de stringente, care se cereau soluționate fără întîrziere, ca, de pildă, reforma agrară, lichidarea relațiilor de producție feudale la sate, refacerea economiei distruse de război și dezvoltarea unor ramuri noi ale economiei naționale, asigurarea unor condiții de viață mai bune pentru masele muncitoare. Clasa muncitoare, care se dezvoltase numericeşte, al cărei nivel politic crescuse ca urmare a experienței proprii de luptă și sub influența victoriei Revoluției Socialiste din Octombrie, a intensificării mișcării revoluționare mondiale, avea de jucat un rol de cea mai mare importanță în dezvoltarea țării, în apărarea intereselor și drepturilor oamenilor muncii de la orașe și sate. Aceasta impunea în mod necesar reorganizarea partidului, astfel încît să poată acționa ca organizator și conducător al marilor bătălii de clasă ce se anunțau, să-și poată asuma răspunderea conducerii întregii lupte revoluționare din România pentru răsturnarea claselor exploatatoare de la putere, pentru înfăptuirea victorioasă a revoluției proletare și trecerea la făurirea societății socialiste.

În această perioadă, socialiști români de frunte întrețin legături strînse cu reprezentanții Internaționalei a III-a, cu însuși Vladimir Ilici Lenin, cu care poartă discuții privitor la condițiile în care urma să aibă loc afilierea partidului la Internaționala Comunistă. Exprimîndu-și de la bun început adeziunea față de principiile leniniste ale partidului de tip nou, ei au formulat, totodată, o serie de obiecții cu privire la amestecul Cominternului în stabilirea componenței organelor de conducere ale partidului — considerînd, pe bună dreptate, că aceasta este un drept legitim al propriului partid —, precum și cu privire la o serie de analize și aprecieri eronate făcute de Comintern la adresa situației din România. Justețea acestor puncte de vedere ale socialiștilor români se relevă cu claritate în lumina experienței istorice a mișcării muncitorești din ultima jumătate de veac.

Răspunzînd necesităților obiective ale dezvoltării sociale a țării noastre, reprezentanții socialiștilor români hotărăsc la Congresul din mai 1921, prin vot unanim, transformarea partidului socialist în Partidul Comunist Român. Prin aceasta se ridică pe o treaptă superioară activitatea detașamentului de avangardă, revoluționar al clasei muncitoare din România. Partidul comunist,

Scanned with OKEN Scanner

continuatorul direct al mișcării revoluționare, socialiste, al partidului clasei muncitoare făurit în 1893, a dus mai departe și a ridicat pe un plan superior, în noile condiții ale dezvoltării României, lupta de eliberare socială și națională. Tocmai de aceea apreciem acest moment ca un moment de răscruce în dezvoltarea României noi. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973—iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 272—275.

[...]

În perioada de la sfîrșitul și după primul război mondial, cînd România intră într-o nouă etapă a dezvoltării sale istorice, proletariatul se ridică hotărît pentru transformarea democratică a societății și apărarea intereselor maselor largi populare. Victoria revoluției proletariatului în Rusia și avîntul general al mișcării revoluționare pe plan internațional au avut un puternic ecou și în țara noastră. Detașamentele revoluționarilor români au luptat cu arma în mînă pentru apărarea revoluției și a primului stat al muncitorilor și țăranilor. În același timp, în țara noastră se intensifică grevele și demonstrațiile de masă contra politicii claselor exploatatoare. Sînt cunoscute grevele și demonstrațiile din 1918, reprimate sîngeros de regimul burghezo-moșieresc, puternicele lupte de clasă, revoluționare, din anii următori, care au culminat cu marea grevă generală din 1920.

Creșterea conștiinței politice a proletariatului, avîntul tot mai puternic al luptei de clasă au dus la formarea, în 1921, a Partidului Comunist Român, pe baza concepției revoluționare a materialismului dialectic și istoric. Aceasta a constituit o strălucită victorie politică, ideologică și organizatorică a mișcării noastre muncitorești, un mare pas înainte în desfășurarea luptelor sociale, în apărarea intereselor maselor populare, în lupta pentru dreptate socială și națională. Încă de la înființarea sa, asumîndu-și răspunderea pentru împlinirea năzuințelor de dreptate și libertate ale maselor muncitoare, pentru dezvoltarea progresivă a societății românești, pentru interesele vitale ale poporului, partidul comunist a desfășurat o intensă activitate revoluționară, conducînd clasa muncitoare la mari lupte politice și sociale.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere cu privire la creșterea rolului clasei muncitoare, al consiliilor oamenilor muncii în conducerea activității economico-sociale, în realizarea programului partidului de dezvoltare a industriei socialiste, a întregii economii naționale, de ridicare a bunăstării poporului și perfecționare continuă a democrației socialiste. Prezentată la Congresul consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi. 11 iulie 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977*. Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 547—548.

Scanned with OKEN Scanner

2

[...]

O succintă privire asupra situației internaționale nu face decît să ne întărească convingerea că victoria va fi a noastră.

În toate statele dușmane nouă cresc forțele care ne sînt prietene. În statele mici, de pildă, în țări ca Finlanda, Letonia, Polonia, România, toate încercările de a coaliza marea și mica burghezie în vederea luptei împotriva noastră s-au soldat printr-un eșec, și nici o altă putere decît aceea care există la noi nu va fi cu putință acolo.

[...]

Expunere asupra situației interne și externe a republicii prezentată la Conferința organizației Moscova a P.C. (b) din Rusia. 12 iulie[1] 1919. Relatare apărută în presă; *Pravda*, nr. 154, din 16 iulie 1919.

V. I. Lenin, *Opere complete, Ediția a II-a*, Vol. 39, *Iunie—decembrie 1919*, Editura politică, București, 1966, p. 89.

[...]

Dar au mai rămas unele state, ca România, care n-a încercat să lupte împotriva Rusiei, și ca Polonia, unde există și își exercită rolul lor dominant o clică militară de aventurieri și o clasă exploatatoare. Știm că ei nu pot să adune forțe mari și să le îndrepte împotriva noastră; totodată știm că cel mai prețios lucru pentru noi îl constituie menținerea păcii și deplina posibilitate de a ne consacra toate forțele refacerii economiei, că trebuie să fim precauți, extrem de precauți. Sîntem în drept să spunem că principalele greutăți din domeniul politicii internaționale au rămas în urmă, dar ar fi să dăm dovadă de prea multă ușurință dacă am închide ochii în fața posibilității unor noi tentative. Se înțelege că, dacă România nu s-a hotărît să pornească război într-un moment favorabil pentru ea, apoi acum, după ce la noi a fost complet lichidat frontul lui Vranghel, e și mai puțin probabil ca ea să se încumete să facă acest pas; dar nu trebuie să uităm că clasa guvernantă din România și din Polonia se află într-o situație pe care o putem considera ca fiind aproape desperată. Ambele țări sînt vîndute cu ridicata și cu amănuntul capitaliștilor străini. Ele sînt înglodate în datorii, pe care n-au cu ce le plăti. Falimentul lor este inevitabil. Mișcarea revoluționară a muncitorilor și țăranilor este în continuă creștere. Nu o dată s-a întîmplat ca, într-o asemenea situație, un guvern burghez să se arunce orbește în cele mai absurde și mai nebunești aventuri, care nu pot fi altfel explicate decît prin situația desperată și fără ieșire a claselor dominante. [...]

Cuvîntare rostită la cel de-al IV-lea Congres general al muncitorilor din industria de confecții. 6 februarie 1921; *Al IV-lea Congres general al muncitorilor din industria de confecții (1—6 februarie 1921). (Dare de seamă stenografiată)*, Petrograd, 1922.

V. I. Lenin, *Opere complete, Ediția a doua*, Vol. 42, *Noiembrie 1920—martie 1921*, Editura politică, București, 1966, pp. 327—328.

[1] Datele din lucrările lui V. I. Lenin sînt după stil nou; tot așa și la p. urm.

[...]

In legislația rusă și în cea străină există reguli amănunțite în această privință[1]. Cînd ne-am ocupat de această chestiune la Baku, am cerut informații de la specialiștii noștri în legătură cu legislația din România și din California. Pentru menținerea resurselor noastre de materii prime, trebuie să facem în așa fel ca să fie aplicate și respectate regulile tehnice-științifice. [...] Toată lumea știe că, sub raportul perfecționărilor tehnice, al nivelului tehnic, capitalismul avansat este incomparabil superior industriei noastre de azi. De aceea noi nu ne mărginim la legislația rusă. De pildă, în ceea ce privește petrolul am început să luăm materiale din legislația rusă, din cea română și din cea californiană. Avem dreptul să luăm orice lege și în felul acesta să înlăturăm orice bănuială că aici ar fi vorba de vreo născocire sau de ceva arbitrar.[...]

Ședința fracțiunii comuniste a C.C.S. din Rusia. 11 aprilie 1921. Raport cu privire la concesiuni, *Culegeri din Lenin*, Vol XX, 1932.

V. I. Lenin, *Opere complete. Ediția a II-a.* Vol. 43, *Martie-iunie 1921*, Editura politică, București, 1966, pp. 176; 177.

3

[PROIECTUL DE PROGRAM AL PARTIDULUI SOCIALIST DIN ROMÂNIA PUBLICAT LA 9/22 DECEMBRIE 1918]

Partidul socialist din România este un partid de clasă, care, inspirîndu-se de la ideile socialismului științific, urmărește desființarea exploatării muncii sub orice formă, prin trecerea mijloacelor de producere și de schimb în stăpînirea societății. El este deci partidul clasei muncitoare, care are istoricește chemarea de a înfăptui această socializare a pămîntului, a fabricilor și a uneltelor de muncă.

Partidul socialist din România se găsește — prin firea lui — în opoziție completă cu toate partidele politice burgheze, fie ele oricît de înaintate, a căror activitate nu poate trece de marginile societății actuale. *Luptînd pentru schimbarea totală a organizației sociale burgheze, partidul socialist este un partid revoluționar*, pe cînd toate celelalte partide existente, cele reacționare cît și cele democratice, întrucît vor menținerea proprietății private, deci a claselor și a robiei de clasă, sînt și rămîn partide de conservare a societății de azi.

Născut prin dezvoltarea societății burgheze capitaliste și ca o necesitate a luptei de clase dintre proletariat și burghezie, partidul socialist din toate

[1] În privința protecției zăcămintelor de petrol împotriva pericolului inundațiilor.

Scanned with OKEN Scanner

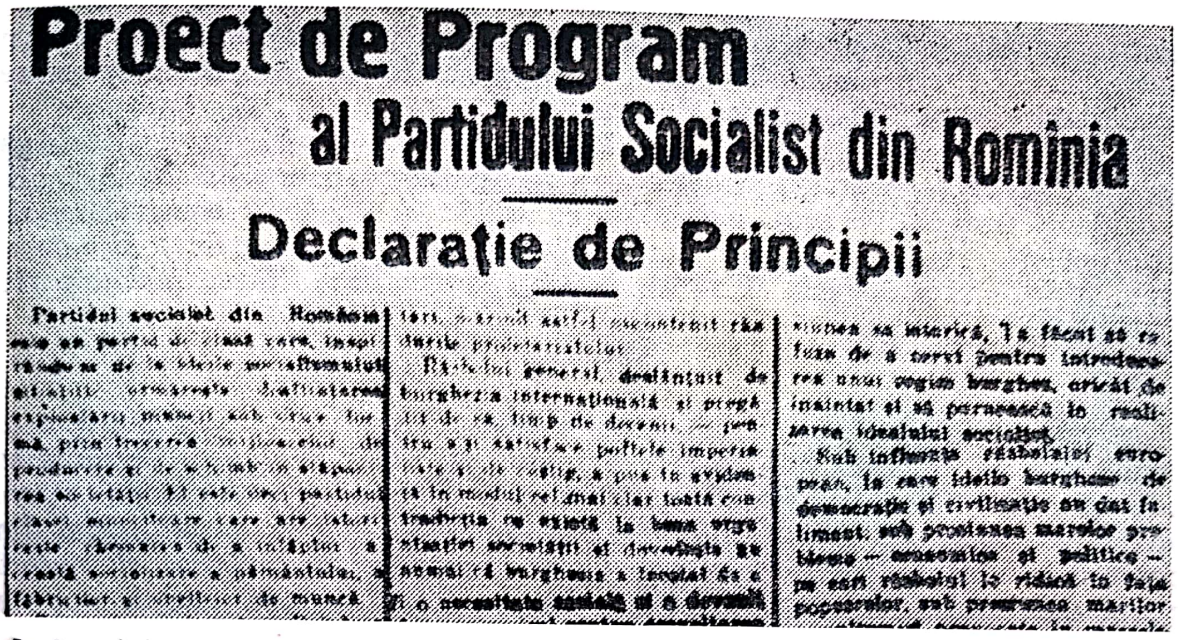

Proect de Program
al Partidului Socialist din Rominia
Declarație de Principii

Proiectul de program al Partidului Socialist din România. Declarație de principii; publicat în *Socialismul* la 9/22 decembrie 1918; fotocopie

țările reprezintă și apără interesele generale și permanente ale proletariatului manual și intelectual de la orașe și de la sate, din industrie, agricultură, comerț, transport și din întreprinderile particulare, cît și din cele ale statului, făcînd abstracție de deosebirile profesionale, de neam, religie sau sex ale diferitelor categorii de proletari.

În România, ca și în toate țările moderne, mișcarea muncitoare este un rezultat firesc al dezvoltării economice, în cursul căreia capitalul, sub toate formele sale, de capital cămătăresc, industrial, comercial sau agricol, zdrobește prin legea neînlăturabilă a concurenței mica producțiune, expropriază pe meseriași și pe țăranii proprietari, mărind astfel necontenit rîndurile proletariatului.

Dezvoltarea capitalismului, operînd această expropriere, tinde în a împărți tot mai mult întreaga societate în două mari clase: *exploatatori și exploatați*. Împingînd în rîndurile exploataților elemente din mica burghezie de la sate și de la orașe, ea mărește armata celor cari n-au nimic, deci a celor cari nu au nimic de pierdut din desființarea proprietății capitaliste. Adunînd în aceste ateliere și fabrici sute și mii de muncitori la un loc, capitalismul dezvoltă în ei sentimentul de solidaritate, îi obișnuiește cu munca asociată și creiază astfel una din condițiile necesare pentru organizarea unei producții socialiste.

Regimul capitalist a dus dezvoltarea forțelor productive la un grad care nici nu se bănuia în trecut. El a creat astfel condițiuni psihologice și materiale pentru înfăptuirea societății socialiste. Pe zi ce trece, capitalismul își tăgăduiește propria lui necesitate. Dacă el a dus desvoltarea industriei, comerțului și agriculturei la progresele uriașe ale științei și technicei din ziua de azi, dacă a sfărîmat cadrele economice și politice ale feudalismului, dacă a revoluționat toată viața socială și intelectuală a popoarelor, — el se arată în același timp tot mai incapabil să înlăture urmările modului său de producere, precum sînt: crizele economice de supraproducție, risipa nebună a muncii și a produ-

Scanned with OKEN Scanner

selor ei, mizeria maselor cu tot cortegiul ei de crime, boli și sinucideri, luptele dintre clase cu toate urmările lor și, în sfîrșit, antagonismul dintre popoare cu militarizmul și războaiele ce decurg din el.

Războiul general, dezlănțuit de burghezia internațională și pregătit de ea timp de decenii,— pentru a-și satisface poftele imperialiste și de cîștig, a pus în evidență în modul cel mai clar toată contradicția ce există la baza organizației societății și dovedește nu numai că burghezia a încetat de a fi o necesitate socială, ci a devenit chiar un pericol pentru dezvoltarea mai departe a societății.

[...][1]

Astfel capitalismul apare neputincios de-a stăpîni forțele economice și sociale pe cari el însuși le-a deslănțuit, așa că, dintr-un factor de progres economic și social, cum a fost odată, deveni însăși piedica lui cea mai mare. Forțele producătoare cari prin comerț și industrie au scos capitalismul din scutecele evului-mediu se răzvrătesc acum împotriva lui, arătînd că numai organizarea socialistă a producției este singura formă socială care va asigura dezvoltarea lor armonică în folosul întregei omeniri.

[...][2]

Revoluția rusă a fost primul semnal. Pornită la început pentru doborîrea țarismului, revoluția rusă a creat condițiile favorabile pentru ca proletariatul să puie mîna pe puterea politică și să înfăptuiască republica socialistă. Rolul hotărîtor pe care proletariatul l-a avut în prima și în a doua revoluție rusă, precum și conștiența pe care o avea de puterea și misiunea sa istorică, l-au făcut să refuze de a servi pentru introducerea unui regim burghez, oricît de înaintat, și să pornească la realizarea idealului socialist.

[...][3]

Partidul socialist din România, pornind de la aceste constatări și solidar cu Partidul comunist rus și cu toate partidele socialiste revoluționare din lumea întreagă, declară:

Că lupta pentru cucerirea ⟨prin orice mijloc a⟩[4] puterei politice din mîinile burgheziei ⟨române și întronarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist formează unicul său scop⟩.

Că pentru atingerea acestui scop, Partidul socialist din România se va folosi de toate libertățile politice ⟨și-și va cuceri altele noi⟩.

Că se va folosi de parlament, comună și județ pentru a duce și acolo critica, ⟨opoziția și dezorganizarea⟩ statului burghez.

Într-un cuvînt, își va depune toate sforțările pentru trezirea, educarea și organizarea muncitorimii de la sat și din orașe, pentru ca, făcînd-o conștientă

---

[1] Se redau, inclusiv în cifre, marile distrugeri provocate de război.

[2] Despre criza generală a capitalismului, văzută, de bunăseamă, și sub impresia momentană a marilor dificultăți pe care orînduirea burgheză le întîmpină. Se considera, fără o analiză mai profundă, mai realistă, că la ordinea zilei era revoluția proletară mondială.

[3] Considerații de principiu asupra problemei revoluției socialiste în condițiile Occidentului.

[4] Documentul a fost cenzurat; textul este reconstituit; noi dăm reconstituirile nu ca note, ci în text.

Scanned with OKEN Scanner

asupra idealului comunist — idealul ei de clasă —, s-o pregătească pentru momentul decisiv al realizării societății socialiste.

Acest proiect de program a fost însușit de Comitetul executiv al partidului socialist și primit de secțiunea București. Restul secțiunilor din țară urmează să ia cunoștință de dînsul și să-l discute în vederea congresului din ianuarie al partidului[1].

Socialismul, anul VIII, nr. 29, din 9(22) decembrie 1918, p. 1; 1; 1; 1
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, pp. 123—125; 125; 125—126; 127—128.

[*REORGANIZAREA, ÎN CONDIȚIILE NOI, DIN 1918, A TINERETULUI SOCIALIST*]

Organizațiile tineretului muncitor, care s-au bucurat în toate țările de o atenție deosebită din partea acelora cari îi recunoșteau importanța, au avut și aci discipoli sîrguitori. Înaintea catastrofei mondiale, organizația tineretului muncitor la noi era în floare, ședințele instructive și distractive, ca și revista periodică „Foaia tînărului" răspundeau cu folos menirii ce li se dădea întru instruirea și regenerarea tineretului.

Războiul a întrerupt activitatea organizației bucureștene, ca și legăturile ei cu cele din provincie. În urmă, cînd stabilirea legăturilor a devenit posibilă, s-a putut afla că doar în Moldova[2] cîteva organizații au mai continuat să fiinţeze.

Acum, mișcarea tineretului se reorganizează. În București s-au reluat ședințele săptămînale și se țin conferințe instructive, iar comitetul depune o deosebită activitate pentru a putea scoate din nou cît de curînd „Foaia tînărului".

Organizația tineretului consideră de datoria fiecărui tînăr muncitor de a se înscrie în mișcare, și face apel la părinții socialiști de a-și trimite copiii la conferințele ce se țin regulat în fiecare duminică după amiază.

Socialismul, anul VIII, nr. 12, din 29 noiembrie 1918, p. 1.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, pp. 122—123.

S-A TRAS CU MITRALIERA ÎN MUNCITORI! [*MANIFEST*[3] *DE CONDAMNARE A REPRESIUNII DE LA 13 DECEMBRIE 1918*]

Muncitori!...

O crimă nemaipomenită a săvîrșit stăpînirea împotriva muncitorimei bucureștene. Străzile Bucureștiului au fost stropite cu sînge muncitoresc și acoperite cu cadavrele tovarășilor noștri.

[1] În ianuarie 1919 nu s-a ținut congresul general al partidului, el s-a întrunit mai tîrziu, în 8 mai 1921.
[2] Adică, mai exact, în teritoriul care nu căzuse sub ocupația trupelor Puterilor Centrale.
[3] Originalul, în Arhiva C.C. al P.C.R., fondul 28/1918, mapa 25.

Scanned with OKEN Scanner

Doi ani de război și de mizerie ne-au adus pe noi, poporul muncitor, la disperare. Amenințați să murim de foame, am ieșit din fabrici și ateliere cerînd pîine și libertate. Și eri pe cînd muncitorii manifestau, ei au fost întîmpinați de armata echipată ca de război, cu preotul în frunte. La strigătul nostru de pîine și libertate, stăpînitorii, care ne-au trimis cu miile ca să murim în tranșee și în Moldova[1], NE-AU DAT GLOANȚE, eri în stradă ARMATA ȘI POLIȚIA AU TRAS CU MITRALIERELE ÎN MUNCITORI. SÎNT ZECI DE MORȚI ȘI RĂNIȚI.

Iar cei rămași în viață au fost schilodiți și înnebuniți de bătăi. Izbiți cu capetele de marginile trotuarului, ÎMPUNȘI CU BAIONETE ÎN PIEPT, ÎNSÎNGERAȚI, CU FÎȘII DE CARNE ATÎRNÎNDE, tovarășii noștri au fost rostogoliți de brutele polițiste și slugile burgheziei la secțiile polițienești și la prefectură. Tovarășii noștri sînt fără îndoială și acum chinuiți cu sălbăticie acolo.

TOVARĂȘI! Crima aceasta nu trebuie să rămînă neispășită. Sîngele tovarășilor noștri trebuie răzbunat. Tovarășii uciși chiar cu gloanțele pe care ei le-au fabricat nu se vor mai scula. Dar în schimb noi, cei rămași în viață, trebuie să ne ridicăm ca un singur om.

[...]

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, p. 137.

[*DECLARAȚIA DIN 13 FEBRUARIE 1919, ADOPTATĂ LA BUCUREȘTI, PRIN CARE SOCIALIȘTII ROMÂNI AU CONSFINȚIT SEMNIFICAȚIA FĂURIRII STATULUI NAȚIONAL UNITAR*]

Partidul Socialist reprezintă nu numai interesele proletariatului, ci și interesele permanente și generale ale dezvoltării civilizației și progresului întregei omeniri; el este hotărît potrivnic oricărei asupriri de neam, rasă, clasă și sex. Consecvent cu aceste principii, partidele socialiste internaționale au fost și sînt apărătorul cel mai hotărît al emancipării națiunilor subjugate și revendicările acestora au găsit totdeauna în Socialism un punct de sprijin.

Plecînd de la constatarea că orice asuprire, orice regim excepțional, fie îndreptat contra unei rase sau națiune, se exercită în dauna maselor largi ale poporului și stinghерește, prin aceasta, libera lui dezvoltare economică, politică și culturală, partidul socialist, ca reprezentant al acestor mase, în primul rînd este pentru complecta emancipare a națiunilor subjugate și deci pentru autodeterminarea lor.

Războiul european, prin toate schimbările politico-sociale la care a dat naștere, a impus ca o necesitate hotărîtoare rezolvirea problemelor naționale din întreaga Europă. Această rezolvire s-a impus mai ales în acele state a căror ființare ca stat se baza pe un conglomerat hibrid de națiuni subjugate. Imperiul rus și austro-ungar au fost cele dintîi state în care popoarele subjugate, încă în timpul războiului, au purces la sfărîmarea jugului apăsător, pentru ca imediat ce războiul s-a apropiat de sfîrșit să scuture lanțurile robiei

[1] Este o vibrantă replică dată cercurilor politice conducătoare de atunci, amintind că, în fond, țara a fost salvată prin eroismul maselor populare împotriva trupelor puterilor cotropitoare înfrînte în luptele epopeice din 1917; *în Moldova*, altfel, mai bine spus; în teritoriul românesc rămas necotropit în timpul războiului.

Scanned with OKEN Scanner

DECLARAȚIUNE

București 13 Februarie 1919

Comitetul Executiv Provizoriu al Partidului Socialist din România

Comisia Generală Provizorie a Sindicatelor din România

Declarația Partidului Socialist din România și a Comisiei Generale a sindicatelor din România cu privire la făurirea statului național unitar român; fotocopie

naționale și să înfăptuiască, prin dreptul lor de liberă determinare, regimul lor propriu.

Provinciile românești subjugate de alte națiuni nu puteau să rămîie în afară de aceste prefaceri. Locuite în marea lor majoritate de o populațiune românească, apăsată de secole de dominațiunea străină, — împiedicate astfel în dezvoltarea lor economică, politică și culturală, aceste provincii s-au emancipat de sub aceste dominațiuni, devenind libere.

Prin dreptul de autodeterminare al națiunilor, principiu recunoscut de întregul socialism internațional, românii din teritoriile subjugate și-au manifestat, prin hotărîrile adunărilor lor naționale, voința de a se uni cu România, pe baza rezoluțiunilor votate.

Ca socialiști români, internaționaliști, salutăm cu bucurie dezrobirea națională a poporului român din provinciile subjugate pînă acum și respectăm legămintele de unire hotărîte.

Partidul Socialist din România, ca reprezentant al clasei muncitoare, își ia angajamentul de a lupta împreună cu muncitorimea din teritoriile alipite[1] pentru respectarea libertăților și drepturilor cucerite și socoate ca un punct al său de onoare respectarea drepturilor minorităților de altă naționalitate, pe toate terenurile, economic, politic și cultural.

Recunoscînd starea înapoiată politică, economică și culturală a vechei Românii, rezultatul regimului oligarhic de arbitrar și desfidător al legilor, Partidul socialist din România pune toată nădejdea în noile forțe proletare călite în lupta de secole în contra unei duble apăsări, pentru înlăturarea acestui regim nefast și crearea unor noi condițiuni de viață, bazată pe toate drepturile și libertățile ce noile situațiuni mondiale le impun.

[1] De bună seamă că exprimarea este în sensul: teritoriile care s-au unit cu țara.

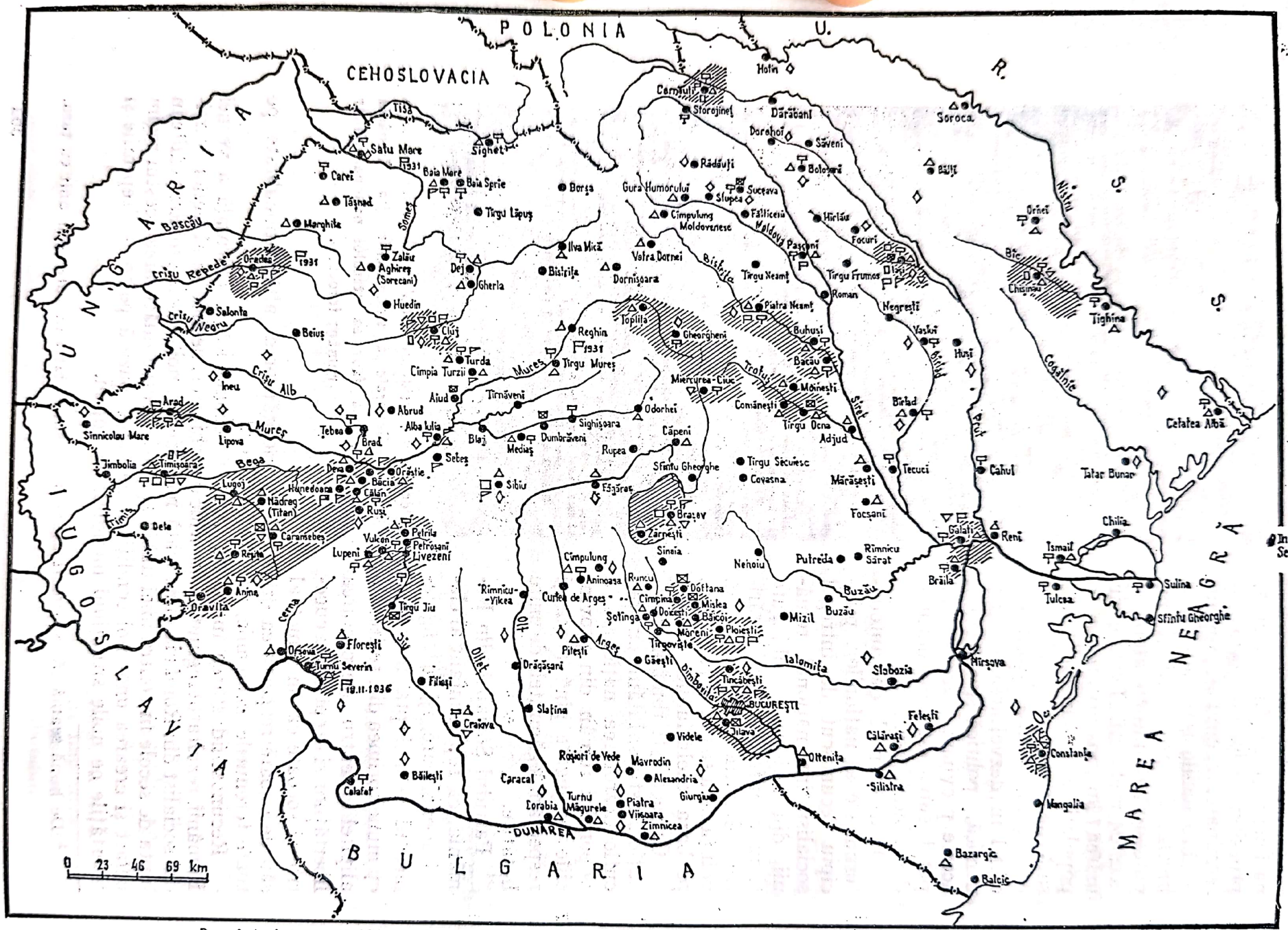

România între anii 1918—1940. Mișcarea revoluționară și democratică, inițiată, organizată și influențată de P.C.R.
Autor, Gh.I. Ioniță. Editura didactică și pedagogică, 1975

Scanned with OKEN Scanner

În acest scop, Partidul Socialist din România face apel la toate forţele proletare şi socialiste din Basarabia, Bucovina şi Transilvania pentru unificarea lor, formînd un singur bloc socialist, un singur partid proletar, care să ducă înainte lupta clasei muncitoare din noua Românie, spre realizarea idealului ei socialist de dezrobire de sub apăsarea burghezo-capitalistă.

România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine.

Bucureşti, 18 februarie 1919

Comitetul Executiv Provizoriu al Partidului Socialist din România,
Comisia Generală Provizorie a Sindicatelor din România

Socialismul, anul IX, nr. 37, din 17 februarie / 2 martie 1919, p. 1.

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România. 1916 — 1921, Editura politică, Bucureşti, 1966, pp. 165—167.

LEGENDĂ

Bazine muncitoreşti cu maximă concentrare proletară şi o continuă stare de efervescenţă revoluţionară.

Greve muncitoreşti mai importante.

Frămîntări şi mişcări ţărăneşti mai importante.

Centre universitare cu o vie activitate democratică, antifascistă a cadrelor didactice şi studenţilor.

Conferinţe şi congrese mai importante ale mişcării muncitoreşti.

Mari demonstraţii populare şi de stradă ale oamenilor muncii. Procese înscenate mişcării muncitoreşti.

Succese electorale mai importante ale forţelor muncitoreşti, democratice în alegerile parlamentare, judeţene şi comunale.

Manifestaţii de protest împotriva Dictatului de la Viena din 30 august 1940.

Închisorile cele mai mari în care au fost deţinuţi luptători comunişti şi antifascişti

[*APEL DIN 1919 AL STUDENŢILOR SOCIALIŞTI PENTRU DEZVOLTAREA ORGANIZĂRII ŞI COOPERĂRII LOR*]

[...]

De aşteptat era şi a doua veste[1]. După gruparea studenţilor socialişti din Bucureşti înregistrăm acelaş fapt şi din partea voastră, a colegilor noştri de la facultăţile din Iaşi. Şi cum putea să fie altfel?

Sguduirile produse de războiu au trezit la luptă întreaga muncitorime din lume pentru realizarea idealului ei. Ideea socialistă se întinde peste tot şi prinde rădăcini adînci în conştiinţe. Noi, cari încă din liceu ne-am adăpat de la şcoala marxistă şi ne-am hrănit entuziasmul în contactul cu mişcarea cinstită a proletariatului, se putea oare să rămînem tot atît de pasivi[2] ca şi înainte vreme? [...][3]

---

[1] După vestea, dată de ziarul *Social-democraţia*, că studenţii socialişti români din Franţa îndemnau studenţimea din patrie să reorganizeze mişcarea lor socialistă.

[2] Expresia *pasivi* a fost probabil folosită în scop de a mări rolul mobilizator al apelului; în România încă de la începuturile mişcării socialiste, studenţii cu vederi revoluţionare au participat activ, adesea avînd rol iniţiator.

[3] Spaţiu alb, în urma cenzurii.

Scanned with OKEN Scanner

Începutul modest l-am făcut noi aici, în împrejurări vitrege și în ciuda tuturor nătîngilor.

Facem școală socialistă, atît. Citim și comentăm din cărțile socialiste. Ținem conferințe urmate de discuții contradictorii. Totul se petrece în mod intim, într-o atmosferă de dragoste reciprocă.

Ne bucură mult faptul că și dv. ați înjghebat la Iași o grupare analoagă. Acest fapt ne dă și mai mult îndemn la lucru știind că acțiunile noastre paralele se vor sprijini reciproc, amîndouă avînd același scop.

De aceea datoria noastră este de a stabili legături strînse între grupările noastre pentru ca să ne cunoaștem și să ne iubim și pentru ca să lucrăm în comun pentru mai multă reușită.

Aceasta este prima solie și prin dînsa vă trimitem urările noastre de spor la muncă și salutul nostru frățesc[1].

[...]

Socialismul, anul IX, nr. 59, din 29 martie 1919, p. 2; 2.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921. Editura politică, București, 1966, pp. 173—174.

[*IDEEA COLABORĂRII ÎNTRE POPOARE CA OBIECTIV AL POLITICII EXTERNE, ÎN PROGRAMUL ELECTORAL DIN MAI 1920 AL PARTIDULUI SOCIALIST*[2]]

[...]

România trebuie să aibă relații prietenești cu toate statele. Poporul român nu are nimic de împărțit cu poporul rus, bulgar, ungur, sîrb sau cu vreun popor mai îndepărtat. Dimpotrivă, el are nevoie de prietenia tuturor ca să-și poată trimite produsele care-i prisosesc, și să ia de acolo alimentele, îmbrăcămintea și instrumentele de care are nevoie.

[...]

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, p. 391.

[*REVENDICĂRILE DIN ULTIMATUMUL MUNCITORIMII ÎNAINTAT GUVERNULUI ÎN PREAJMA GREVEI GENERALE DIN OCTOMBRIE 1920*]

[...]

1 Respectarea dreptului de asociațiune și recunoașterea delegațiilor și consiliilor muncitorești în toate întreprinderile.

2 Retragerea armatei din toate fabricile, uzinele și atelierele.

---

[1] Semnat: *Grupul studenților socialiști din România. Secretar, M. Leomar.*
[2] Documentul original, în Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., cota Ab. IV, 7.

Scanned with OKEN Scanner

Relatare din ziarul *Socialismul*, publicată la 22 octombrie 1920, despre desfășurarea grevei generale; fotocopie. ⟶

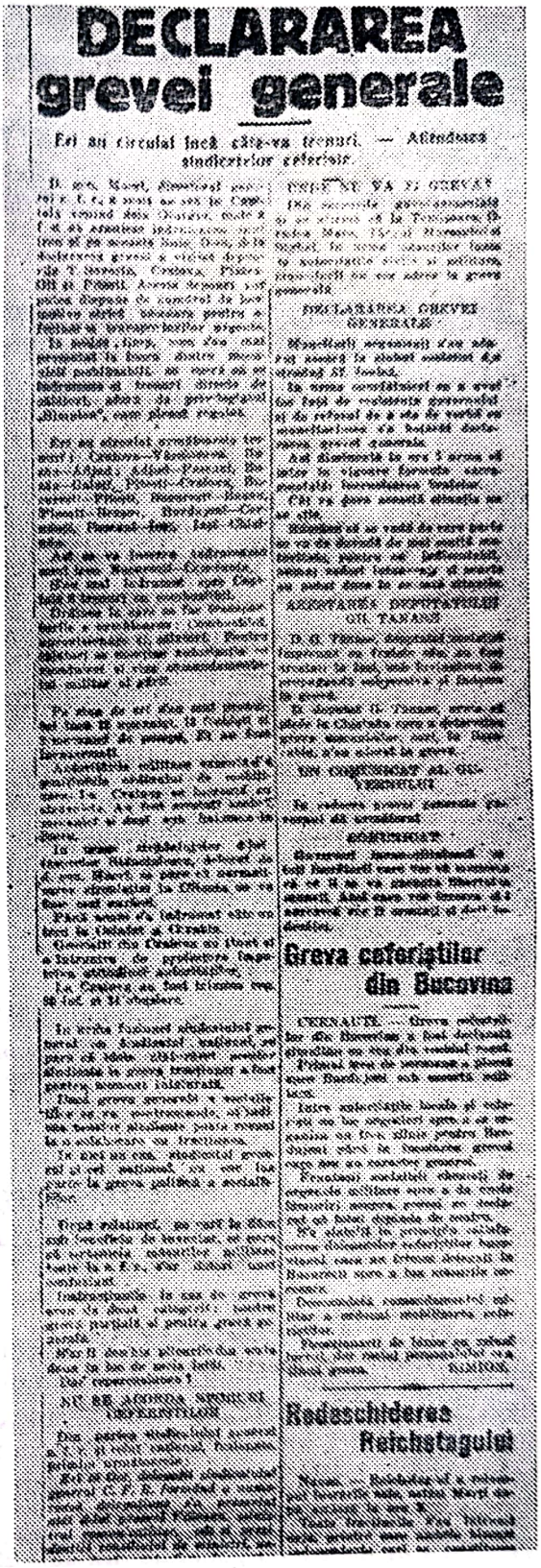

DECLARAREA
grevei generale

Ei au circulat încă câte-va trenuri. — Atitudinea sindicatelor ceferiste

Greva ceferiștilor din Bucovina

Redeschiderea Reichstagului

3 Interzicerea strictă direcțiunilor din întreprinderile statului de a se amesteca sub orice formă în chestiunile referitoare la organizarea muncitorilor și reintegrarea în serviciu a tuturor lucrătorilor concediați sau suspendați.

4 Acordarea revendicărilor formulate de muncitorii din instituțiile statului, atît acolo unde au funcționat comisiuni de arbitraj (C.F.R. și „Monitorul Oficial"), cît și acolo unde asemenea comisiuni nu au fost încă instituite.

5 Suspendarea aplicării legii pentru reglementarea conflictelor colective de muncă pînă la întocmirea unei alte legi, care să respecte drepturile cîștigate cu mari sacrificii de clasa muncitoare.

6 Desființarea efectivă și completă a stării de asediu și a cenzurii prin:

a) recunoașterea dreptului și libertății complecte de asociațiune, întruniri, de presă;

b) desființarea curților marțiale și trecerea tuturor proceselor privitoare la[1] civili, a delictelor politice și de presă, în instanțele civile;

c) scoaterea armatei din administrația civilă a teritoriilor alipite[2].

d) încetarea sistemului expulzărilor și evacuărilor forțate.

7) Redarea autonomiei caselor cercuale din Ardeal și Banat și modificarea legei asigurărilor din vechiul regat[3] pe baza principiului de autonomie, cu consultarea clasei muncitoare prin reprezentanții ei autorizați.

Muncitorimea organizată din toată țara va fi chemată ca printr-o grevă generală să obțină toate aceste drepturi și libertăți, de cari sînt legate interesele ei cele vitale.

[1] În textul din ziar: pe.
[2] A se vedea nota 1 de la p. 361.
[3] Adică statul român din frontierele de pînă la 1918.

[...][1]

Această rezoluție va fi prezentată astăzi primului ministru de către delegațiunea aleasă în acest scop.

Socialismul, anul XIV, nr. 230, din 14 octombrie 1920, p. 1; 1.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, Editura politică, București, 1966, pp. 512—513, 513.

[APEL CĂTRE MUNCITORI PENTRU ORGANIZARE ȘI UNITATE; APLICAREA TEORIEI MARXISTE ÎN RAPORT DE ÎMPREJURĂRILE CONCRETE]

[...]

Să intrăm hotărîți pe calea disciplinei, educației, organizării temeinice, hotărîrilor mature și îndelung și trainic chibzuite.

Noi nu reprezentăm numai interesele grupărei, oricum restrînse ale muncitorilor organizați, ci și pe acelea ale păturilor proletare largi și încă neorganizate.

Față de aceste interese, de răspunderea ce o avem către întreaga clasă muncitoare, de la sate și din orașe, către toți salariații, către toți nepăstuiții datoria noastră, acum cînd pornim la reorganizare[2], e de a asigura în primul rînd stabilitatea mișcării.

Teoria marxistă care ne călăuzește ne impune să cunoaștem, în rîndul dintîi, împrejurările în care trăim, mediul țării noastre, solul în care trebuie să săpăm și fiecare să așezăm temelia organizațiilor noastre.

Să reclădim casa noastră pe o temelie de piatră masivă, ca nici furtunile să nu o clatine, nici șuvoaiele să nu o miște, nici cutremurile să nu o sdruncine.

Strîngeți rîndurile proletari din tot cuprinsul țării mărite, pregătiți uneltele, adunați materialele. Pornim la reclădire. Într-un ceas bun și cu spor.

Socialismul, anul XIV, nr. 241, din 6 noiembrie 1920, p. 1.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, p. 544.

[TRANSFORMAREA PARTIDULUI SOCIALIST ÎN PARTID COMUNIST PRESUPUNE ADÎNCI PREFACERI NECESARE INTERNE]

[...]

Dar nu vor avea dreptate nici aceia[3] cari, chiar după ce congresul apropiat[4] va vota afilierea, vor cere partidului nostru, indiferent de numele ce-l va purta, de a fi comunist. Un partid nu devine comunist nici numai pentru că-și schimbă numele, și nici numai pentru că acceptă anumite directive. Un partid devine comunist deabia cînd el își schimbă structura și tipul de organizare, cînd,

[1] Urmează semnăturile, numeroase, ale membrilor Consiliului general.
[2] În urma grevei generale din 20—28 octombrie 1920; de fapt, în multe locuri ea a durat pînă în prima săptămînă a lunii noiembrie.
[3] Mai sus se comentează opiniile care erau în acel moment în legătură cu stadiul activității politico-ideologice pentru întemeierea partidului comunist.
[4] Congresul era deja convocat pentru zilele de 8—12 mai 1921.

Scanned with OKEN Scanner

dintr-un partid de cotizanți anonimi, el devine un partid de proletari aleși, convinși, conștienți, încercați în luptă și capabili să reziste la luptă și să conducă masele mari la atac.

Cu alte cuvinte: transformarea unui partid muncitoresc oarecare într-un partid comunist nu depinde de o hotărîre de congres sau de o schimbare de titlu. Această transformare poate fi culeasă numai la capătul unui proces lung, răscolitor și dificil.

[...]

Noi, însă ne dăm seama că marile transformări prin care trebue să treacă partidele socialiste pentru a ajunge comuniste, adică apte să prezideze revoluția, se desfășoară în forma unor răscoliri adînci, a unor lupte acerbe între diferite grupuri proletare, reprezentînd diferitele stadii de dezvoltare a conștiinței de clasă.

De aceia noi nu ne înfricoșăm nici de greutatea de plumb a unora și nici de violențele de limbaj sau de luptă ale altora, amîndouă fenomene totuna de inevitabile. Ci ne adunăm toate puterile morale și intelectuale pentru a putea trece prin diferitele stadii ale procesului de transformare comunistă a partidului nostru fără a ne perde cumpătul și încrederea.

*

Nu trebuie deci să ne închipuim nici că partidul nostru e comunist, și să-i cerem a lucra în consecință. Dar nici nu trebuie să îngăduim ca partidul nostru să recadă întru vechile maluri. Noi trebuie să-l mînăm înainte și să-l ajutăm să reziste obstacolelor ce le va întîlni în cale, frămîntărilor prin care va trece.

La sfîrșit el va ieși întărit și cu adevărat unificat, căci în drumu-i de transformare el se va fi dezbărat de elementele inutile, dar își va fi asimilat în schimb tot ceea ce-i revoluționar în sînul proletariatului din România.

Socialismul, anul XV, nr. 32, din 25 februarie 1921, p. 1.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, pp. 590; 591.

PROGRAMUL AGRAR AL PARTIDULUI SOCIALIST-COMUNIST DIN ROMÂNIA[1]

MOTIVARE

Primul pas spre schimbarea sistemului capitalist și spre desființarea desăvîrșită a exploatării sub orice formă, care e scopul partidului socialist-comunist din România, e preluarea puterii politice de către proletariat pe cale revoluționară și cu mînă energică începe transformarea nu numai a instituțiilor economice și juridice, între cari e și constituția, dar procedează și la stîrpirea rădăcinilor adînci prin cari societatea capitalistă se vîră în sufletul și în gîndirea clasei exploatate de către ea.

[1] Documentul original, în Arhiva C.C. al P.C.R., fondul 1/1921, mapa 40.

Scanned with OKEN Scanner

Condițiunile preluării puterii politice de către proletariat acum sînt favorabile în toată lumea. Minciunile, suferințele războiului imperialist, anarhia ce l-a urmat și producția care nu poate restabili cumpăna economică au rezultat o nemulțumire și o conștiință revoluționară a maselor la un grad ne mai constatat pînă acum. Menirea cea mai de căpetenie a celui mai conștient strat al proletariatului, partidul socialist-comunist, este a da directivă acestei nemulțumiri și a conduce spiritul revoluționar al maselor, folosindu-se de el pentru a înfrînge puterea burgheziei și a o pune în mîna proletariatului organizat.

Prima condiție a izbucnirei luptei pentru preluarea puterii însă nu este creșterea repede a numărului stratului despuiat care să fie pătruns cu desăvîrșire de scopul final al luptei, pentru că sistemul capitalist a monopolizat pentru sine toate mijloacele de propagandă, așa că au făcut iluzorică deșteptarea grabnică a maselor.

Lupta pentru preluarea puterii se poate duce cu succes și așa dacă numai o parte a proletariatului e pătrunsă complet de scopul final al luptei proletariatului, pînă cînd nemulțumirea straturilor celorlalte față de situația creată de capitalism, care e de caracter momentan sau dovedesc o neutralitate față de lupta între capital și muncă[1].

În baza acestei aprecieri, partidul socialist-comunist din România privește cu atențiune încordată spre populația agricolă, care compune 85% din populația țării[2], care fără revoluționarea unei părți și fără neutralizarea altei părți nu se poate lua puterea politică.

Populația agricolă a României, desmembrată în clase, se află acum în fața unui mare antagonism de clasă. Puterea determinatoare a situației din timpul războiului a silit pe mulți factori ai burgheziei să recunoască dreptul țăranilor la pămîntul lucrat de ei, că acum a devenit inevitabilă exproprierea unei părți din marile proprietăți. România se află acum în fața realizării reformei agrare, fapt de care trebuie să ție cont și partidul socialist-comunist.

Se impune deci întemeierea unui program agrar care să servească de directivă membrilor partidului în contactul lor cu elementele agricole și în munca lor pentru revoluționarea sau neutralizarea acestora.

La formarea principiului unui program agrar într-o țară agricolă ca România sînt consultabile experiențele făcute de proletariatul învingător din Rusia sovietelor cu masele țărănești de acolo, pe cari le-a revoluționat contra sistemului feudal-capitalist, apoi le-a neutralizat față de lupta dintre capital și muncă și apoi le-a cucerit treptat-treptat pentru ideea comunistă.

Aceste experiențe dovedesc că masele agricole încă nu dispun de condițiunile culturale cari sînt necesare la introducerea sistemului de producere colectivă. Economia individuală de secole a lăsat urme atît de adînci în mentalitatea țăranilor noștri că judecata lor încă nu se poate împăca astfel cu interesele sale economice decît cu posedarea proprietății private.

Deci, partidul socialist-comunist numai dacă nu voește să se lupte cu morile de vînt trebuie să se așeze și el deocamdată pe baza posedării individuale a pămîntului și în lupta dusă contra capitalului, țăranii fiind de partea muncitorilor, trebuie să li se apere interesele cît se poate mai mult.

---

[1] În textul original fraza a fost construită fără toată claritatea.
[2] Procentul populației agricole era, realmente, ceva mai mic, oricum destul de mare.

E adevărat că parcelarea marilor proprietăți creează un regres în producția agricolă, aceasta însă va mări criza inevitabilă a economiei capitaliste și va grăbi minarea societății capitaliste, și problema agrară, setea lacomă a țăranilor după pământ, e numai o urmare a concurenței desfrînate pe care este bazat sistemul de producție capitalist și care grăbește acum descompunerea sistemului economic care a creat-o. La aceasta se referă exemplul că societatea capitalistă singură își sapă groapa și își creează ciocli.

Noi nu avem nici un motiv ca, referindu-ne la scăderea producției, să împiedicăm acest fenomen (curs), din contră, trebuie să ne bucure faptul că această tranziție necesară descompune sistemul capitalist.

Realizarea economiei colective numai în timpul dictaturii proletare, prin transformarea mentalității maselor agricole și numai cu învoirea acestora se poate face. Nerăbdarea sau violența în această privință numai daune ar face cauzei revoluției.

Aceste preconizări conduc congresul partidului socialist comunist, cînd își stabilește următorul program ca plan de acțiune cea mai apropiată.

[...][1]

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, pp. 669—672.

PROIECT[2] DE STATUT AL PARTIDULUI SOCIALIST-COMUNIST

Art. 1. Partidul socialist-comunist din România urmărește organizarea proletariatului pe terenul luptei de clasă și al solidarității internaționale a muncitorilor, pentru cucerirea puterii politice și aplicarea dictaturei proletariatului prin regimul politic al sfaturilor în vederea socializării mijloacelor de producțiune, adică transformarea societății capitaliste, bazată pe exploatarea muncii, într-o societate socialistă în care munca este organizată după un plan general cu sforțările tuturor.

Art. 2. Partidul socialist-comunist din România este o secție a Internaționalei Comuniste de la Moscova.

Art. 3. Membru al partidului este orice persoană de la 20 de ani în sus, indiferent de rasă și sex, care recunoaște principiile, programul și mijloacele de luptă ale partidului și care e hotărît să lucreze pentru ele din toate puterile sale.

Art. 4. Fiecare membru trebuie să aparțină organizației de partid din localitatea în care domiciliază sau, în cazul cînd aceasta nu există, din localitatea cea mai apropiată.

În cazuri excepționale, Comitetul Executiv al partidului poate autoriza înscrierea directă la Comitetul Executiv.

Art. 5. Nici un membru al partidului nu poate face parte din vreo altă grupare politică. Fiecare membru este obligat să facă parte din sindicatul

---

[1] Urmează partea concretă a programului.

[2] Este *proiect*, pentru că a fost întocmit anterior congresului care ar fi trebuit, nu numai să-l dezbată, ci și să-l adopte oficial; congresul general al partidului socialist din mai 1921, nu a mai avut posibilitatea și să-l voteze, datorită întreruperii lucrărilor în urma arestării delegaților.

Scanned with OKEN Scanner

său de breslă şi nu poate ajuta sub nici o formă direct sau indirect alte organizaţii politice.

Art. 6. Fiecare membru este obligat să fie abonat la unul din ziarele zilnice ale partidului.

Art. 7. Partidul se compune din grupări, secţiuni, federaţiuni judeţene şi provinciale.

[...][1]

Socialismul, anul *XV*, nr. 84, din 9 mai 1921, p. 2.
Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România. 1916—1921, Editura politică, Bucureşti, 1966, pp. 627—628.

[*ORDINEA DE ZI DEFINITIVĂ A CONGRESULUI DIN MAI 1921*]

În Consiliul Comun întrunit marţi seara 17 martie[2] s-a fixat ordinea de zi definitivă a congreselor din mai.

Ordinea de zi a congresului partidului

1. Darea de seamă morală şi materială, *rap.*[3] *Gh. Cristescu.*
2. Raportul delegaţiei în Rusia, *rap. Gh. Cristescu.*
3. Afilierea şi Programul, *rap. Gh. Cristescu şi D. Fabian.*
4. Problema agrară, *rap. Al. Dobrogeanu*[4].
5. Cooperativele, *rap. L. Negru şi D. Stoiculescu*
6. Presa şi propaganda, *rap. P. Constantinescu*[5].
7. Modificarea statutelor, *rap. Margulius*[6].
8. Chestiunea naţionalităţilor, *raportor dr. Rozvanin*[7], *Tiron Albani.*
9. a) Mişcarea tineretului, *rap. I. Roşian.*
   b) Mişcarea femenină, *rap. Mina Neuvirt.*
10. Alegerea Comitetelor.
11. Diverse.

Ordinea de zi a congresului sindical

1. Darea de seamă morală şi materială, *rap. C. Popovici.*
2. Afilierea, *rap. C. Popovici,*
3. Organizarea, *rap. I. Elena şi Bebrici*[8].
4. Modificarea statutelor, *rap. N. Marian şi K. Barta*[9].
5. Raporturile dintre sindicate şi partid, *rap. E. Rozvany*[10] *şi C. Mănescu.*
6. Alegerea Comitetelor.
7. Diverse.

* * *

[1] Mai departe sînt prevederi, în formulare cît mai concretă, privind *Secţiuni şi grupări, Dizolvări, excluderi şi arbitraj, Federaţii şi regiuni, Comitetul Executiv, Consiliul General, Consiliul comun, Comisia de Control, Organizaţii femenine, Cercurile tineretului, Presa, Alegeri, Congrese, 1 Maiu.*

[2] 1921

[3] Aici şi în rîndurile următoare; *raportor*

[4] *Al. Dobrogeanu-Gherea.*

[5] *P. Constantinescu-Iaşi*

[6] *S. Margulius*

[7] Militantul socialist român, *Eugen Rozvan.*

[8] *I. Bebrici*

[9] *Karol Bartha*, militant socialist din Braşov.

[10] A se vedea nota 7.

Scanned with OKEN Scanner

Congresul partidului va avea loc în zilele de 8, 9, 10 și 11 mai, iar în zilele de 12, 13 și 14 mai congresul sindicatelor.

Punctele comune se vor discuta în ultima zi.

Sistemul de reprezentare pentru partid:

a) 1 delegat la 25 membri;
b) 2 delegați la 100 membri; iar peste acest număr pentru fiecare sută de membri 1 delegat;
c) Comitetul Executiv complet;
d) 1 delegat al Federației Socialiste a Prahovei;
e) 2 delegați ai Comitetului Central al Tineretului;
f) 1 delegat al grupului parlamentar;
g) 1 delegat al Comitetului Central Femenin;
h) 1 delegat al Casei Poporului;
i) 1 delegat al ziarului „Socialismul";
j) 1 delegat al Cercului de Editură;
k) Comisia Centrală de control completă;
l) Comisiunea Generală completă.

Sistemul de reprezentare la congresul sindical:

a) 1 delegat pînă la 100 membri;
b) 1 delegat pentru fiecare sută de membri;
c) 3 delegați pentru fiecare Uniune;
d) Comitetul Executiv complet;
e) Comisiunea Generală completă;
f) Comisiunea Centrală de control completă;
g) 1 delegat al ziarului „Socialismul".

*
* *

La acest congres participă delegații mișcării sindicale și politice din Ardeal, Banat și Bucovina.

Votarea se face pe numărul de mandate.

Organizațiunile ce nu pot trimite numărul de delegați la care au dreptul, delegații ce-i vor trimite vor reprezenta atîtea voturi cîte mandate au dreptul.

Delegații vor veni cu rapoartele materiale și morale la congres, după care se vor controla mandatele fiecărei organizațiuni.

Organizațiile care din cauza teroarei nu s-au putut reface vor avea dreptul la delegații ce le-o dă situația avută la 1 noiembrie 1920.

Socialismul, anul XV, nr. 83, din 7 mai 1921, p. 2.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—*1921*, Editura politică, București, 1966, pp. 619—621.

[*IDEI DESPRE CARACTERISTICILE ȘI SCOPUL PARTIDULUI COMUNIST ÎN DEZBATERILE CONGRESULUI DIN MAI 1921*]

Din cauza șicanelor guvernului, desbaterile congresului nostru nu au putut avea loc în sala Clubului Socialist[1] *aflat de la greva generală din octombrie sub paza baionetelor soldățești.*

[1] Sediul central al partidului și sindicatelor.

Scanned with OKEN Scanner

Congresul General al
Partidului Socialist din România

Desbaterile de Duminică 8 Mai şi Luni 9 Mai

Constituirea biroului, Moţiunile, Salutul tovarăşilor prigoniţi, Discuţii în jurul activităţii, Consiliului Executiv.

Ziua I

Relatare despre lucrările Congresului General al Partidului Socialist din România publicată în ziarul *Socialismul* din 12 mai 1921; fotocopie

În sălile modeste ale redacţiei ziarului „Socialismul", delegaţii muncitorimei din vechiul regat[1] *şi din noile teritorii s-au întrunit iarăş ferm hotărîţi să deschidă proletariatului român drumurile carè îl vor duce hotărît la victorie!*

[...]

Dîndu-se cuvîntul tov. *Cristescu*[2], acesta înfierează mijloacele pe cari clasa burgheză le întrebuinţează contra clasei muncitoare, căutînd prin toate mijloacele s-o împiedice de a-şi ţine congresul, pe cînd asociaţiilor burgheze şti li se îngăduie aceasta.

Azi prezentîndu-se din nou delegaţia noastră ca să ia autorizaţia deschiderii localului din centru, a fost respinsă. Aceasta arată că burghezia nu mai poate să-şi respecte nici promisiunile. Ca răspuns acestei noui samavolnicii, am hotărît să ţinem cum vom putea congresul, dar nu-l vom amîna.

[...][3]

Scumpi tovarăşi,

Deşi prizonieri ai burgheziei, ziua aceasta[4] *e mult mai frumoasă pentru noi, pentrucă ştim că azi reprezentanţii clasei muncitoare din România şi terito-*

---

[1] A se vedea nota 1 de la p. 361.

[2] Gheorghe Cristescu; în acel moment secretar general provizoriu al partidului socialist.

[3] După respingerea prin vot a propunerii ca să fie din nou amînat congresul, a fost citită moţiunea de solidaritate primită de la militanţii întemniţaţi.

[4] Ziua întrunirii congresului general al partidului socialist.

riile alipite[1] *încep cea mai rodnică şi cea mai mult dorită muncă pentru consolidarea puterei clasei muncitoare de la noi.*

Salutăm dar primul congres al mişcării muncitoare de la noi de după război, încrezători că din desbaterile ce vor avea loc va răsări puternic şi încrezător în victorie Partidul Comunist din România — conducătorul cel mai viguros al clasei muncitoare, care, curăţat de elementele şovăitoare şi oportuniste şi punîndu-se pe principiile, tezele şi rezoluţiile Internaţionalei Comuniste, va fi singura chezăşie că triumful cauzei noastre este asigurat.

[...]

Gheorghe Cristescu
(1882—1973)

Spune[2] că Partidul Comunist Român va lua fiinţă prin deciziile congresului de faţă. El va trebui să conducă prin minoritatea ⟨con⟩ştientă masele proletare, şi acei ce vor conduce de aici înainte îşi vor lua o mare responsabilitate şi deci trebuie să aibă mîna de fer. Să ne afiliem deci la a III-a Internaţională.

[...]

În aceste momente solemne pentru noi[3], — să pornim cu inima şi sufletul curat la luptă, care va fi grea şi plină de sacrificii, dar şi plină de speranţe, pentru ca în viitorul cel mai apropiat să aducem prin sacrificiul nostru dezrobirea proletariatului.

[...]

Socialismul, anul XV, nr. 85, din 11 mai 1921, pp. 1; 1; 2; anul XV, nr. 87, din 13 mai 1921, p. 2,2.
Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România. 1916—1921, Editura politică, Bucureşti, 1966, pp. 680, 680—681; 687—688; 722; 723.

[*UNELE REZOLUŢII*[4] *ALE CONGRESULUI GENERAL AL PARTIDULUI SOCIALIST DIN MAI 1921*]

Pentru pace, contra războiului

Congresul partidului socialist întrunit în Bucureşti în ziua de 8 mai 1921; considerînd că războaiele duse de statele capitaliste au în realitate scopuri

[1] A se vedea nota 1 de la p. 361.
[2] Elek Köblös; între 1924 şi 1928 va fi secretar general al P.C.R.
[3] După votarea pentru făurirea partidului comunist; vorbeşte Gheorghe Cristescu, în concluzie, la punctul respectiv de pe ordinea de zi.
[4] Textele originale, în Arhiva C.C. al P.C.R., fondul 1, dosarul 8, filele 41—42.

Scanned with OKEN Scanner

de pradă, de jaf și subjugare a claselor muncitoare, atît în afară cît și înăuntrul acestor state,

că războaiele sînt îndreptate în primul rînd împotriva popoarelor muncitoare din propria țară și că aceeași politică războinică și antipacifică duc guvernanții noștri prin diplomația lor secretă,

se ridică, în numele clasei muncitoare din România împotriva unei asemenea politici de provocare și atîțare la război, cere grabnica încheere a păcei cu Rusia și Ucraina sovietică și reluarea relațiilor pacinice cu toate statele vecine.

Pentru amnistie

Congresul partidului socialist întrunit în București în ziua de 8 mai 1921;

față de marele număr al celor ce zac închiși în ocne și închisori fără nici o vină, pentru vreun gest ori vreun cuvînt de protest față de nedreptățile săvîrșite de la război încoace, mulți condamnați de curțile marțiale, cei mai mulți aflați în prevenție nesfîrșită,

protestează împotriva acestui sistem de teroare și cere amnistiarea generală a tuturor celor aflători în curs de judecată ori condamnați pentru delicte militare sau politice.

Pentru cei închiși

Congresul partidului socialist întrunit în ziua de 8 mai 1921;

înainte de a-și începe lucrările sale, destinate înaintării mișcării socialiste și asigurării unei izbînzi cît mai grabnice, se simte dator să aducă prinosul său de recunoștință vouă, tovarăși, bărbați și femei, cari suferiți cu bărbăție toate lipsurile și rigorile ocnelor și închisorilor, și vă încredințează că lupta noastră, care e și a voastră, va urma hotărîtă mai departe, așa că toate suferințele voastre să fie spre binele clasei muncitoare și întru grăbirea liberării sale.

Contra cenzurii și stării de asediu

Congresul partidului socialist întrunit în București în ziua de 8 mai;

în fața stării nemaipomenite de arbitrar, ce s-a întins asupra țării întregi și îndeosebi asupra teritoriilor anexate[1] *și care lovește în primul rînd în libertățile și drepturile clasei muncitoare, oprindu-le organizarea și propaganda ideilor socialiste, protestează împotriva acestui regim de subjugare a poporului muncitor și îndeamnă muncitorimea din întreaga țară să ducă luptă hotărîtă pentru doborîrea lui.*

Socialismul, anul XV, nr. 85, din 11 mai 1921, p. 1.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, Editura politică, București, 1956, pp. 683—685.

[1] A se vedea nota 1 de la p. 361.

VIII. PARTIDUL COMUNIST ROMÂN — STEGAR AL LUPTEI PENTRU ELIBERARE SOCIALĂ, SALVGARDAREA SUVERANITĂȚII ȘI INDEPENDENȚEI NAȚIONALE A ROMÂNIEI (1921—1940)

TEMATICĂ

Trăsături ale vieții economice și social-politice din România în perioada interbelică. Sistemul partidelor politice.

România în contextul internațional al perioadei dintre cele două războaie mondiale.

Activitatea politică și organizatorică a Partidului Comunist Român în anii 1921—1940.

Ilegalizarea Partidului Comunist Român. Lupta clasei muncitoare, a oamenilor muncii, sub conducerea P.C.R., împotriva exploatării și asupririi, pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice. Importanța istorică a luptelor revoluționare din anii 1929—1933.

Lupta forțelor democratice și progresiste, în frunte cu P.C.R., împotriva pericolului fascismului și revizionismului, pentru apărarea unității și independenței României.

Însemnătatea demonstrației antifasciste și antirăzboinice de la 1 Mai 1939.

Situația României în contextul declanșării celui de-al doilea război mondial.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Trăsături ale vieții politice din România în anii 1922—1938.

Regimul constituțional din România (1923—1938).

Luptele revoluționare ale clasei muncitoare, sub conducerea P.C.R., în anii 1929—1933.

Activitatea Comitetului Național Antifascist (1933—1934).

Frontul Studențesc Democrat și acțiunea sa împotriva fascismului.

Trăsăturile dictaturii regale.

Demonstrația antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939.

Lupta maselor populare împotriva Dictatului fascist de la Viena.

Scanned with OKEN Scanner

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism,** Editura Politică, București, 1975, pp. 40—43; 43—45.

*
* *

NICOLAE CEAUȘESCU, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea P.C.R. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 355—356; 361—363; 367—369.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român. Expunere la adunarea solemnă din Capitală. 7 mai 1971;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1970 — mai 1971,* Vol. 5, Editura politică, București, 1971, pp. 865—866.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973,* Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 276—277.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român. 1 decembrie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1979 — martie 1979,* Vol.. 17, Editura politică, București, 1979 pp. 279—283.

*
* *

* * * *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924),* Editura politică, București, 1970.

1

[...]

În perioada anilor 1921—1930 are loc o dezvoltare mai accentuată a forțelor de producție, îndeosebi a industriei, ceea ce exercită o puternică influență asupra vieții economico-sociale a țării. Aceasta corespunde, de altfel, cu perioada dezvoltării economice și stabilizării relative a capitalismului pe plan internațional.

Scanned with OKEN Scanner

Între anii 1921—1924, Partidul Comunist Român, desfășurîndu-și activitatea în condiții legale, și-a concentrat atenția îndeosebi asupra întăririi organizatorice și definirii liniei sale generale politice. Odată cu scoaterea sa în afara legii, partidul a avut de soluționat diferite probleme complexe; el a trecut la organizarea activității în condițiile ilegalității — condiții de opresiune și teroare — continuîndu-și totodată preocuparea pentru cristalizarea liniei generale în concordanță cu situația din România acelei perioade.

Activitatea partidului a fost mult îngreunată de lipsa unității, de neînțelegerea și necunoașterea aprofundată a realităților și proceselor social-politice ce aveau loc în România. Aceasta s-a reflectat îndeosebi în adoptarea unor poziții greșite în legătură cu problema națională și colaborarea cu alte forțe muncitorești și democratice, ceea ce a avut o influență negativă asupra înfăptuirii rolului organizator al partidului în lupta clasei muncitoare, a maselor largi populare. La toate acestea a contribuit și faptul că uneori în conducerea partidului s-au aflat oameni ce nu cunoșteau realitățile țării, inclusiv cetățeni ai altor state.

Izbucnirea crizei economice capitaliste mondiale în 1929 a avut grave repercusiuni asupra dezvoltării României, asupra nivelului de trai al maselor populare. Consecințele crizei au afectat puternic clasa muncitoare, țărănimea, o serie de categorii sociale mijlocii și părți însemnate ale intelectualității. În aceste împrejurări ia avînt lupta revoluționară pentru apărarea intereselor economice ale maselor largi populare, împotriva pregătirii războiului și fascizării țării, pentru libertăți democratice și o politică de pace.

În anii 1931—1933, partidul reușește să-și refacă și să-și consolideze unitatea, să-și lărgească rîndurile și să-și întărească legăturile cu clasa muncitoare și alte categorii sociale, ceea ce are o influență pozitivă asupra politicii sale generale. O importanță crucială a avut Congresul al V-lea al Partidului Comunist Român, care, se poate spune, a marcat o etapă nouă în viața partidului, sporind rolul său în viața politică a țării, în conducerea luptelor de clasă și a mișcării antifasciste din România. Aceasta i-a permis să desfășoare o intensă activitate în organizarea luptelor de clasă din acea perioadă, să treacă la dezvoltarea colaborării cu celelalte forțe muncitorești pe baza Frontului Unic. Stau mărturie în acest sens marile bătălii muncitorești ce au culminat cu luptele petroliștilor și ceferiștilor din iarna anului 1933, care au demonstrat creșterea conștiinței și combativității revoluționare a clasei muncitoare, sporirea capacității partidului de a organiza și conduce proletariatul. Toate acestea au evidențiat o dată în plus importanța unității clasei muncitoare, a Frontului Unic Muncitoresc realizat în procesul luptei — între comuniști și social-democrați. Puternicele lupte revoluționare desfășurate de proletariatul român, în perioada imediat următoare instaurării la putere a hitlerismului în Germania, au avut și un amplu ecou internațional.

În condițiile accentuării procesului de diferențiere economică a țărănimii, de sărăcire a țăranilor cu pămînt puțin în favoarea moșierilor și chiaburilor, se intensifică mișcările sociale la sate împotriva politicii claselor guvernante. Cea mai proeminentă este răscoala țăranilor români și maghiari din Valea Ghimeșului. În acest timp se creează Frontul Plugarilor, organizație democratică a țărănimii, punîndu-se bazele alianței organizate între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, în lupta pentru interesele celor ce muncesc, pentru o politică democratică.

Scanned with OKEN Scanner

În anii 1934—1938 are loc un nou avînt al economiei României, îndeosebi al industriei. În același timp, situația politică internațională se agravează, crește pericolul de război. În România se intensifică activitatea organizațiilor fasciste, a forțelor celor mai reacționare. În aceste condiții, Partidul Comunist Român își sporește eforturile pentru unirea forțelor democratice, antifasciste, pentru apărarea intereselor maselor populare și a libertăților democratice, împotriva fascismului, pentru o politică de prietenie cu Uniunea Sovietică, împotriva războiului. Forțele democratice antifasciste obțin o serie de succese importante în activitatea lor — ele reușesc să realizeze înțelegeri, pe baza Frontului Popular, și să dobîndească victorii în alegerile parțiale din 1936. Se demonstrează astfel capacitatea partidului de a uni masele populare, forțele antifasciste în lupta pentru bararea drumului fascismului, pentru o politică de pace. În 1934 se stabilesc relații diplomatice între România și Uniunea Sovietică.

Politica antinațională și măsurile antidemocratice promovate de cercurile guvernante aveau drept scop să înăbușe lupta forțelor progresiste, antifasciste, să întărească pozițiile forțelor celor mai reacționare. Aceasta a dus la instaurarea dictaturii regale, a deschis calea fascismului, a aruncării țării în brațele Germaniei naziste.

Pe plan internațional se intensifică pregătirile de război, crește agresivitatea Germaniei fasciste, are loc o politică de cedare în fața hitlerismului care duce, la München, la o serie de capitulări cu rezultate dezastruoase pentru independența popoarelor, pentru cauza păcii.

În aceste împrejurări se întărește colaborarea partidului cu celelalte forțe democratice, antifasciste din țara noastră. În cadrul breslelor, unitatea de acțiune a comuniștilor și social-democraților capătă un caracter mai organizat. Se amplifică conlucrarea partidului cu alte forțe democratice, cu o parte a burgheziei, inclusiv cu unii miniștri ai guvernului de dictatură regală care se pronunțau împotriva politicii de aservire a țării Germaniei naziste. Se intensifică activitatea de unire și mobilizare de către partid a maselor largi populare în lupta împotriva pregătirilor de război și fascismului.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 40—43.

[...]

În anii 1939—1940 iau tot mai multă amploare luptele de clasă pentru apărarea intereselor maselor muncitoare, se intensifică mișcarea împotriva fascismului, pentru libertăți democratice, împotriva războiului antisovietic, pentru o politică de pace și prietenie cu Uniunea Sovietică, cu toate statele ce se pronunțau împotriva dominației hitleriste. Aceste acțiuni au culminat cu puternica demonstrație de la 1 Mai 1939, ilustrînd hotărîrea maselor largi populare de a lupta cu arma în mînă împotriva Germaniei fasciste.

Un obiectiv permanent al partidului în acei ani a fost lupta fermă împotriva organizației teroriste legionare, fasciste „Garda de Fier", creată de cercurile oligarhiei române, agentura hitlerismului în România, a cărei politică profund antinațională a adus grave prejudicii poporului român. Împotriva acestei organizații, a rasismului și antisemitismului, a tendințelor de fascizare

Scanned with OKEN Scanner

a țării, Partidul Comunist Român a chemat la luptă, a unit și organizat clasa muncitoare, masele populare de la orașe și sate, intelectualitatea progresistă, numeroși oameni politici democrați.

Încă de la înființarea sa, partidul s-a pronunțat cu hotărîre pentru deplina egalitate în drepturi între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate. În decursul anilor el a dezvoltat o largă activitate de apărare a intereselor oamenilor muncii de naționalitate maghiară, germană și de alte naționalități, de organizare a acestora, de întărire a solidarității între toți cei ce muncesc. După lichidarea pozițiilor greșite în problema națională, s-au realizat progrese însemnate în activitatea politică în rîndul oamenilor muncii de alte naționalități. Politica națională marxist-leninistă a partidului de întărire a solidarității între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, și-a confirmat cu putere justețea în perioada luptelor de clasă din anii 1929—1933, în cadrul mișcării antifasciste din anii 1934—1938 și 1939—1940 și în special în poziția hotărîtă împotriva Dictatului de la Viena, în afirmarea voinței oamenilor muncii, inclusiv de naționalitate maghiară și germană, a întregului popor român de a apăra integritatea și suveranitatea patriei noastre.

Începînd din 1938—1939 se intensifică penetrația economică, politică și militară a Germaniei hitleriste în România. Aceasta a făcut ca partidul să pună pe primul plan — în pofida unor teze greșite din acea perioadă, care afirmau că principalul pericol îl prezintă imperialismul anglo-francez și nu hitlerismul — mobilizarea forțelor naționale împotriva politicii de dominație și subordonare promovată de Germania nazistă, politică ce prezenta un pericol grav, atît pentru independența națională, cît și pentru cea internațională.

Politica de cedare și capitulare în fața Germaniei pe plan internațional, cît și politica antinațională a cercurilor celor mai reacționare din România, instaurarea dictaturii militaro-fasciste, în septembrie 1940, au deschis calea aservirii complete a țării noastre de către Germania hitleristă. A început cea mai neagră perioadă din istoria modernă a României.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 43—45.

[...]

Dezvoltarea forțelor de producție în România după primul război mondial a avut loc în condițiile crizei generale a capitalismului, care și-a pus amprenta și asupra vieții economice din țara noastră.

Datorită marilor distrugeri și dezorganizării întregului aparat de producție și circulație provocate de război și de jaful ocupanților germani, problema economică dominantă era acum aceea a refacerii și punerii în funcțiune a potențialului economic existent pe întregul teritoriu al țării. După atingerea nivelului antebelic în principalele ramuri de producție în 1924, urmează o perioadă caracterizată prin accelerarea dezvoltării industriei și a întregii economii.

Între anii 1923 și 1929 industria românească cunoaște un avînt însemnat și se diversifică, deși ca structură continuă să predomine industria bunurilor de consum și industria extractivă. Sporește volumul capitalului investit, se îmbunătățește înzestrarea tehnică a întreprinderilor; ca urmare, se ridică ponderea industriei în produsul social și în venitul național.

Scanned with OKEN Scanner

În același timp, această perioadă se caracterizează prin intensificarea procesului de concentrare și centralizare a capitalului și prin accentuarea opoziției marii burghezii autohtone împotriva capitalului străin, prin întărirea poziției sale într-o serie de ramuri ale industriei și circulației; în același timp, monopolurile internaționale dețin o pondere importantă în economia României.

Cu toată creșterea înregistrată în economie în această perioadă, România continuă să rămînă o țară slab dezvoltată din punct de vedere industrial. Datele recensămîntului din 1930 arată că din populația activă a țării numai 10,2% era ocupată în industrie, iar 78,2% în agricultură. Dezvoltarea producției a fost totodată însoțită de creșterea exploatării clasei muncitoare, salariile muncitorilor români fiind cu mult sub salariile plătite în țările capitaliste avansate.

Printre problemele social-economice ce se cereau rezolvate la sfîrșitul războiului, cea mai arzătoare pentru asigurarea mersului înainte al României era problema agrară. Sub presiunea marilor frămîntări sociale și a necesităților economice obiective, burghezia înfăptuiește în 1921 reforma agrară, care duce la exproprierea a peste 6 000 000 ha, adică circa 66% din întreaga suprafață de pămînt deținută de moșierime. Reforma agrară din 1921 dă impuls dezvoltării capitalismului în agricultură, slăbește puterea economică a moșierimii, reduce rolul jucat de această clasă în viața politică și socială a României. Totodată, la sate se accentuează diferențierea țărănimii, se adîncesc contradicțiile social-economice, crește rolul economic al burgheziei sătești.

[...]

După cum se știe, în 1929 începe criza economică mondială care zguduie întreaga lume capitalistă. Producîndu-se pe fondul crizei generale a capitalismului, criza economică din 1929—1933 cuprinde toate ramurile de activitate și toate țările capitaliste, accentuînd și mai mult instabilitatea lumii burgheze, făcînd să crească valul luptei revoluționare a oamenilor muncii. În România criza de supraproducție a fost agravată de o serie de factori de ordin intern și extern, printre care acela că în economia noastră predomina o agricultură înapoiată, cu puternice rămășițe feudale. La aceasta se adaugă creșterea datoriilor externe ale țării, acapararea unor întreprinderi importante de către capitalul străin, scăderea catastrofală a prețurilor produselor destinate exportului, concomitent cu menținerea la un nivel ridicat a prețurilor produselor importate. În țara noastră criza a dus la scăderea producției în toate ramurile industriei, cu excepția industriei petroliere care se găsea în mîna monopolurilor străine, unde producția a crescut. Apogeul crizei este atins în 1932, cînd indicele general al producției industriale scade din punct de vedere valoric la 57,7% față de 1929. În mod deosebit a scăzut producția industriei carbonifere și a industriei prelucrătoare. În 1933 capacitățile de producție erau nefolosite în proporție de 73% la fontă, 43% la oțel, 77% în industria lemnului etc. Ca urmare, șomajul a căpătat în 1932 o extindere fără precedent, ajungînd la circa 35% din totalul salariaților. În perioada crizei are loc un proces continuu de ruinare a întreprinderilor industriale mici și mijlocii, de centralizare a capitalului.

Capitaliștii străini și români au căutat să arunce greutățile economice provocate de criză pe spatele oamenilor muncii, intensificînd exploatarea acestora, reducînd salariile, aplicînd așa-zisele „curbe de sacrificiu".

Scanned with OKEN Scanner

Criza a dus la ruinarea a milioane de producători agricoli mici și mijlocii și la accentuarea degradării agriculturii. Prețurile produselor agricole au scăzut, în timp ce prețurile mărfurilor industriale s-au menținut la un nivel relativ ridicat. Acest decalaj a agravat situația maselor țărănimii, restrîngînd totodată piața pentru mărfurile industriale.

Criza economică a fost însoțită de o criză politică a regimului burghezo-moșieresc, concretizată în schimbarea și remanierea continuă a guvernelor.

Concesiile acordate capitaliștilor străini adînceau starea de dependență economică și politică a țării, reprezentanții puterilor imperialiste dictînd în mare măsură politica internă și externă a României.

[...]

După ieșirea din criza economică, producția industrială și agricolă cunoaște o continuă creștere, atingînd în 1938 cel mai înalt nivel cunoscut în orînduirea burghezo-moșierească. Se accentuează procesul de concentrare a capitalului și a producției, îndeosebi în industria grea, extractivă și prelucrătoare, de formare a monopolurilor, care încep să joace un rol dominant în viața economică și politică a țării.

La sate, rămășițele semifeudale frînau dezvoltarea forțelor și relațiilor de producție, agricultura rămînînd domeniul cel mai slab al economiei românești. Se adîncea procesul de diferențiere a țărănimii, numărul celor care-și pierdeau pămîntul în favoarea moșierilor și chiaburilor crescînd mereu.

Dezvoltarea economică a țării era în bună măsură încetinită și de faptul că o importantă parte a venitului național, produs prin truda poporului român, continua să fie însușită de monopolurile străine care dețineau poziții puternice în economia românească. Potrivit unor calcule estimative, în ajunul celui de-al doilea război mondial capitalul străin deținea 38% din capitalul societăților industriale pe acțiuni. Dominația monopolurlor străine în industrie accentuează înrobirea economică a poporului român, dependența țării față de interesele puterilor imperialiste.

În această perioadă, în viața politică a țării se face simțită tot mai pregnant influența cercurilor monopoliste reacționare. Se accentuează procesul de lichidare a democrației burgheze, de restrîngere a drepturilor și libertăților cetățenești.

Fenomenul cel mai caracteristic al tendințelor ultrareacționare promovate de cercurile oligarhiei române îl constituie crearea organizației teroriste de tip fascist „Garda de fier" și impunerea ei în viața politică a țării. Mișcarea legionară, agentura hitlerismului în România, aservită în întregime imperialismului german, a dus o politică profund antinațională, prejudiciind grav interesele poporului român. În cîrdășie cu reprezentanții burgheziei monopoliste, ea a trădat interesele poporului, a subordonat țara dominației Germaniei hitleriste, punînd în pericol însăși existența României ca stat independent și suveran.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 355—356; 361—363; 367—369.

Scanned with OKEN Scanner

[...] După trei ani de activitate legală[1], guvernul burghezo-moșieresc a scos partidul în afara legii. Timp de două decenii comuniștii au fost obligați să activeze în condițiile grele ale ilegalității, înfruntînd represiunile regimului burghezo-moșieresc. În toată această perioadă partidul a fost organizatorul și conducătorul tuturor luptelor revoluționare ale oamenilor muncii. Dintre numeroasele bătălii de clasă din acea vreme, voi menționa greva minerilor de la Lupeni din 1929, grevele petroliștilor și ceferiștilor din 1933 — care au exprimat în modul cel mai grăitor spiritul combativ al clasei noastre muncitoare, afirmarea rolului partidului comunist, a capacității sale de a organiza și conduce lupta oamenilor muncii.

O activitate multilaterală a desfășurat partidul nostru pentru unitatea clasei muncitoare, pentru unirea tuturor forțelor democratice în lupta împotriva politicii de fascizare a țării și a pregătirii de război. Merită menționate în acest sens acțiunile unite ale forțelor democratice soldate cu succes în alegerile parțiale din 1936, precum și marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939. În toată această perioadă partidul a militat neobosit pentru o politică de prietenie și colaborare cu Uniunea Sovietică, pentru stabilirea de relații diplomatice între cele două țări.

În fața politicii antinaționale a cercurilor reacționare, partidul comunist a fost forța cea mai consecventă a apărării intereselor naționale ale țării. Lipsa de unitate a forțelor democratice a permis însă reacțiunii să instaureze dictatura militaro-fascistă, să subordoneze țara Germaniei hitleriste. După cum se știe, în 1939—1940 situația internațională s-a agravat; Germania nazistă a trecut la agresiune directă împotriva a numeroase state din Europa, dezlănțuind cel de-al doilea război mondial. România se găsea într-o situație de izolare internațională care a ușurat lui Hitler impunerea Dictatului de la Viena, dezmembrarea teritorială a țării noastre. În aceste împrejurări Partidul Comunist din România împreună cu Frontul Plugarilor, MADOSZ-ul și alte forțe politice au chemat poporul la luptă pentru apărarea integrității teritoriale a patriei. Se crease o situație favorabilă rezistenței naționale, dar trădarea cercurilor conducătoare guvernante și a conducerii partidelor burgheze a împiedicat lupta maselor largi populare. La scurt timp, România a fost împinsă de dictatura militaro-fascistă, alături de Germania nazistă, în războiul antisovietic, împotriva voinței poporului și a intereselor sale naționale.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român. Expunere la adunarea solemnă din Capitală. 7 mai 1971**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1970—mai 1971*, Vol. 5, Editura politică, București, 1971, pp. 865—866.

[...] Sînt cunoscute acțiunile desfășurate de către comuniști pentru mobilizarea poporului la lupta cu arma în mînă pentru apărarea independenței României, în eventualitatea unui război național de apărare împotriva agresorilor fasciști, precum și pentru sprijinirea poporului cehoslovac, care căzuse victimă ocupației germane. Un moment culminant al valului luptei popu-

[1] 1921—1924.

Scanned with OKEN Scanner

lare conduse de partid în această perioadă împotriva politicii de fascizare a țării și pentru apărarea independenței naționale îl constituie marea demonstrație antifascistă din 1 mai 1939, desfășurată sub semnul unității de acțiune între comuniști și socialiști. Sînt prezenți în sală comuniști, socialiști și alți militanți revoluționari care au mers umăr la umăr în această demonstrație, care, putem spune, a marcat un moment superior în lupta pentru unitatea clasei muncitoare în România. Nu aș putea să nu reamintesc, de asemenea, marile demonstrații împotriva dictatului de la Viena, organizate sub conducerea partidului, cu participarea socialiștilor, a Madoszului și a altor organizații, și care au constituit o afirmare puternică a hotărîrii revoluționarilor români, maghiari, germani și de alte naționalități de a apăra independența României, de a lupta pentru unitatea statului național român. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973.** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973—iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, pp. 276—277.

[...]

Așa cum se știe, după primul război mondial, fascismul a acaparat puterea politică în Ungaria, Italia, Portugalia, Bulgaria, apoi, în deceniul al patrulea, în Germania și Spania, iar în Asia s-a instaurat regimul militarist japonez. Prin politica sa agresivă, războinică, fascismul punea tot mai evident în primejdie gravă libertatea și independența popoarelor, pacea și securitatea mondială. Și în România și-au făcut apariția o serie de organizații fasciste, printre care „Garda de fier", ce îndeplinea rolul de agentură a Germaniei naziste în țara noastră. În aceste condiții, i-a revenit Partidului Comunist Român sarcina istorică de a acționa pentru unirea tuturor forțelor revoluționare, democratice, patriotice în lupta împotriva fascismului și războiului, pentru apărarea democrației, a libertății și integrității teritoriale a patriei. După cum este cunoscut, la începutul anului 1939, armatele lui Hitler ocupaseră deja o parte a Cehoslovaciei. În fața acestui act de cotropire samavolnică, în fața pericolului iminent pe care-l reprezenta Germania fascistă pentru libertatea altor popoare, inclusiv pentru independența și integritatea României, partidul nostru s-a ridicat cu fermitate, și-a făcut auzit cu putere glasul, condamnînd agresiunea fascistă, chemînd masele populare la luptă pentru a se opune invadatorului, pentru a apăra patria.

Marea demonstrație de la 1 Mai 1939, desfășurată sub semnul unității, al Frontului Unic dintre comuniști și socialiști, a evidențiat cu putere hotărîrea eroicei noastre clase muncitoare de a se opune fascismului și politicii de război, de a apăra interesele naționale supreme ale României. Manifestații similare cu cele din București au avut loc și în alte centre ale țării, la Ploiești, Iași, Cluj, Timișoara, Alba Iulia, în Valea Jiului și altele. Toate acestea au exprimat combativitatea revoluționară a clasei muncitoare, hotărîrea oamenilor muncii, a forțelor democratice, antifasciste de a lupta pentru cauza libertății și democrației, a independenței și integrității României.

Demonstrațiile de la 1 Mai 1939 au avut și un puternic ecou internațional, fiind apreciate în presa străină a vremii ca unele din cele mai mari mani-

Scanned with OKEN Scanner

festări muncitorești antifasciste pe plan mondial în condițiile în care Germania hitleristă trecuse la aplicarea planurilor ei de înrobire a popoarelor.

Politica de cedare și compromis față de pretențiile de dominație mondială ale Germaniei naziste, promovată de cercurile conducătoare din diferite state, a încurajat acțiunile agresive ale hitleriștilor, a deschis calea declanșării de către forțele fascismului a celui de-al doilea război mondial.

În aceste împrejurări deosebit de complexe ale situației politice interne și internaționale, poporului român, aflat singur — ca urmare a politicii cercurilor conducătoare — în fața agresiunii Germaniei hitleriste, i-a fost impus odiosul Dictat de la Viena, iar în România a fost instaurată dictatura militaro-fascistă, care a înrobit țara Germaniei. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marea adunare populară consacrată zilei de 1 Mai. 30 aprilie 1979;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Martie — septembrie 1979,* Vol. 18, Editura politică, București, 1979, pp. 240—241.

[...]

Făurirea statului național unitar a determinat intrarea României într-o nouă etapă a dezvoltării, creînd premise pentru dezvoltarea mai intensă a forțelor de producție, pentru accelerarea progresului economic și cultural al țării. În același timp, aceasta a avut ca urmare creșterea forțelor proletariatului, ale mișcării muncitorești, revoluționare, intensificarea luptei democratice.

Datorită însă faptului că la cîrma țării s-au aflat în continuare clasele exploatatoare, care au folosit Unirea pentru a-și consolida dominația de clasă, cursul evoluției sociale ulterioare nu a corespuns așteptărilor și speranțelor maselor populare, marile probleme ale societății românești nu și-au putut găsi o soluționare deplină, corespunzătoare intereselor maselor largi populare.

Reformele înfăptuite după Unire au avut un caracter limitat și au fost în bună măsură anulate de legile antidemocratice ale guvernelor burghezo-moșierești. Adîncirea exploatării și asupririi maselor muncitoare, restrîngerea drepturilor și libertăților democratice au dus la intensificarea luptei revoluționare a proletariatului și a celorlalte forțe progresiste ale țării.

În noile condiții, nu numai că n-a încetat, dar s-a accentuat pătrunderea capitalurilor străine în economia românească. O serie de capitaliști austrieci și maghiari și-au păstrat fabricile și alte proprietăți pe care le-au avut în Transilvania. Statisticile confirmă că în această perioadă economia românească se afla în proporție de aproape 40 % în mîinile monopolurilor străine. Toate acestea au facilitat amestecul puterilor imperialiste în treburile interne ale României, au adus grave știrbiri independenței și suveranității noastre naționale.

În același timp, urmărindu-și interesele de clasă, burghezia și moșierimea continuă politica de oprimare a forțelor revoluționare, progresiste, democratice și, în acest cadru, de descriminare națională și învrăjbire a maselor de diferite naționalități, în scopul dominării și exploatării lor tot mai intense. Aceasta a făcut să crească avîntul luptei revoluționare a proletariatului român și a celorlalte forțe progresiste ale țării. În condițiile radicalizării politice tot mai profunde a maselor muncitoare, în mai 1921 a fost făurit Parti-

Scanned with OKEN Scanner

dul Comunist Român — eveniment de o deosebită însemnătate pentru evoluția ulterioară a societății românești. Făurirea Partidului Comunist Român a ridicat pe o treaptă superioară lupta pentru libertate și dreptate socială, împotriva exploatării și asupririi, pentru apărarea și întărirea independenței și suveranității naționale. Perioada dintre cele două războaie mondiale, caracterizată prin adîncirea continuă a contradicțiilor sociale, a fost jalonată de nenumărate bătălii ale clasei muncitoare, ale maselor largi populare, fără deosebire de naționalitate, conduse și organizate de Partidul Comunist Român. S-au înscris pe veci în luminoasa carte de aur a mișcării revoluționare din România luptele purtate sub conducerea Partidului Comunist Român, printre care grevele minerilor din 1929 din Valea Jiului, precum și luptele din anii 1931—1932, care au culminat cu eroicele bătălii revoluționare ale petroliștilor și ceferiștilor din ianuarie-februarie 1933, luptele de pe Valea Mureșului, crearea Frontului Popular, victoriile în alegerile parțiale din 1936, accentuarea procesului de întărire a unității de luptă a maselor muncitoare.

O intensă activitate politică și organizatorică a desfășurat partidul nostru împotriva politicii de fascizare a țării și a pregătirii de război, pentru prietenie și colaborare cu Uniunea Sovietică. Lipsa de unitate a forțelor democratice a permis însă reacțiunii să instaureze dictatura militaro-fascistă, să subordoneze țara Germaniei hitleriste. Cînd trupele Germaniei naziste au atacat Cehoslovacia, partidul și-a ridicat glasul cu putere condamnînd acest act barbar, chemînd masele la lupta cu arma în mînă pentru apărarea independenței naționale a Cehoslovaciei. Partidul nostru a condamnat pactul de la München, cerînd în mod ferm să se pună stavilă politicii agresive a Germaniei hitleriste. Luptele antifasciste conduse de partid au culminat cu marea demonstrație populară de la 1 Mai 1939, care a avut un puternic ecou în opinia publică din România, ca și peste hotare. În momentele de grea încercare ale rușinosului „Dictat de la Viena", Partidul Comunist Român a organizat puternice manifestații de protest, chemînd poporul la luptă armată pentru apărarea integrității și suveranității patriei. Partidului i s-au alăturat organizațiile democratice, numeroase personalități de frunte ale vieții politice și culturale, masele muncitoare și cercurile progresiste ale populației de naționalitate maghiară din România. După cum se știe, MADOSZ-ul a condamnat cu fermitate „Dictatul de la Viena", exprimînd adeziunea populației maghiare din Transilvania la statul național unitar român, hotărîrea ei de a lupta pentru apărarea suveranității și integrității României.

Partidul nostru a dus o luptă necurmată împotriva războiului antisovietic, a inițiat și organizat puternice mișcări de masă pentru sabotarea mașinii de război fasciste, acțiuni de partizani, a militat neobosit pentru unirea clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice și patriotice în vederea răsturnării guvernului de dictatură militară fascistă și ieșirii României din acest război nedrept.

Realizînd o largă unitate a tuturor forțelor patriotice naționale, întărind colaborarea cu forțele militare, în condițiile internaționale favorabile create de victoriile obținute împotriva Germaniei de Uniunea Sovietică, de celelalte forțe ale coaliției antihitleriste, partidul nostru a organizat și înfăptuit în mod victorios insurecția națională antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944. Poporul român s-a angajat, cu întreaga sa armată, cu toate forțele materiale și umane, alături de armata sovietică, de întreaga coaliție antifascistă, în războiul antihitlerist, dînd jertfe grele pentru eliberarea de-

Scanned with OKEN Scanner

plină a țării, precum și pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la victoria finală asupra Germaniei naziste.

Eliberarea țării de sub jugul fascist și victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste de la 23 August 1944 au marcat începutul unei epoci istorice noi în dezvoltarea societății românești, au deschis poporului român perspectiva făuririi unei vieți noi, demne și independente.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român. 1 decembrie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978 — martie 1979*, Vol. 17, Editura politică, București, 1979, pp. 279—283.

3

[*PARTIDUL COMUNIST — CONTINUATOR AL VECHIULUI PARTID SOCIALIST*]

Secțiunea București a partidului socialist - comunist, în mijlocul entuziasmului muncitorimei care a luat parte la adunarea generală[1], și-a reînceput activitatea. E prima manifestare, e primul pas spre muncă și organizare pe care partidul comunist îl face.

Urmat de încrederea maselor proletare, urmat chiar de o parte din acei conducători cari într-o clipă de îndoială sau nehotărîre s-au abătut din calea dreaptă a luptei noastre, a comunismului, dar care de bună credință fiind, și-au recunoscut greșala, azi mai mult decît oricînd partidul comunist reprezintă adevăratele și nefalsificatele interese ale clasei proletare.

Continuatori ai vechiului partid socialist, noi, partidul comunist, începem organizarea și lupta cu tot bagajul de experiențe și învățăminte ale unui trecut furtunos. [...] *Avangarda* proletariatului revoluționar, partidul comunist este și rămîne totuși un partid de masă. Căci dacă nu mulțimea membrilor este scopul urmărit, pregătirea și îndrumarea întregei mase proletare din România sînt rațiunea însăși a existenței lui[2].

[...]

Socialismul, anul XVI, nr. 106 din 15 februarie 1922, p. 1; 1. *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924)*, Editura politică, București, 1970, pp. 140—141; 141.

[1] Adunarea generală de reorganizare a secțiunii din București a Partidului Socialist-Comunist, din 12 februarie 1922, convocată pentru a lua măsuri de revitalizare a organizației lovită de represiunea organelor de stat începută prin arestarea unei părți însemnate a delegaților congresului din mai 1921.

[2] Articolul, intitulat **Spre noua organizare,** a fost scris de Lucrețiu Pătrășcanu și semnat pseudonimic: A. Moldoveanu.

Scanned with OKEN Scanner

[IMPORTANȚA EXISTENȚEI ȘI ACTIVITĂȚII PARTIDULUI COMUNIST]

[...]

1 Partidul comunist este o parte din clasa muncitoare și anume pătura cea mai înaintată, cu conștiința de clasă cea mai dezvoltată și deci cea mai revoluționară.

Partidul comunist se creiază prin selecțiunea naturală[1] a celor mai prevăzători[2] lucrători.

Partidul comunist nu are interese cari se deosebesc de interesele întregei clase muncitoare.

Partidul comunist se deosibește de întreaga masă muncitoare prin aceia că are o privire generală asupra întregii căi istorice pe care a urmat-o întreaga clasă muncitoare și pentru că se străduește ca pe toate cotiturile acestui drum istoric să nu apere interesele unei singure grupări sau bresle, ci interesele întregei clase muncitoare. Partidul comunist este pîrghia organizatorică și politică cu al cărei ajutor pătura cea mai înaintată a clasei muncitoare îndreaptă întreaga masă a proletariatului și a semiproletariatului[3] pe drumul cel adevărat.

[...]

Lupta socialistă, anul IV, nr. 90, din 16 aprilie 1922, p. 3.
Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921 — august 1924), Editura politică, București, 1970, p. 198.

[APELUL CONFERINȚEI GENERALE A TINERETULUI SOCIALIST DIN 19—20 MARTIE 1922, CĂTRE MUNCITORIMEA TÎNĂRĂ DIN ROMÂNIA]

Tovarăși și tovarășe,

Tineretul Socialist din România, adunat în conferința generală în ziua de 19—20 martie 1922, cu delegații din vechiul regat[4], Ardeal, Banat, Basarabia, Bucovina și Cadrilater, se adresează către voi spre a vă aminti să nu uitați datoriile ce le aveți către voi înșivă și către idealul clasei muncitoare, clasă din care faceți parte.

Voi muncitori tineri și muncitoare tinere, care alături de tovarășii vîrstnici sînteți speculați de clasa capitalistă, voi care pînă acuma în luptele cu burghezia stăpînitoare ați dat atîtea jertfe pentru cauza proletară, voi pînă acum n-ați dus lupta voastră proprie, pe care aveți datoria s-o începeți și să o duceți fără întărziere.

---

[1] În sensul: selectarea firească.
[2] În sensul: care, politicește, privesc înainte, vizionari.
[3] În sensul: mase de oameni ai muncii care au o anumită proprietate însă insuficientă pentru condiții bune de subzistență.
[4] Se înțelegea statul român dintre hotarele de dinainte de Unirea din 1918.

Scanned with OKEN Scanner

Anul X-lea. — No. 35 1 LEU EXEMPLARUL 25 Martie 1922

TINERETUL SOCIALIST

ORGANUL MIȘCĂRII TINERETULUI SOCIALIST DIN ROMANIA

— Apare săptămânal —

DESBATERILE CONFERINȚEI GENERALE DIN 19—20 MARTIE 1922

A TINERETULUI SOCIALIST DIN ROMANIA

Frontispiciu al numărului *Tineretului socialist* în care s-a relatat despre Conferința generală a tineretului socialist din 19—20 martie 1922

Voi încă nu v-ați organizat cu toții în cercurile voastre muncitorești, în cercurile tineretului socialist.

Tovarăși, tovarășe tinere,

[...] Conferința cere tineretului din Ardeal, Bucovina și Banat să-și întărească organizațiile și să pornească alături de tineretul din România în luptă și muncă comună.

Tovarăși și tovarășe,

Intrați cu toții în organizațiile tineretului socialist, acolo unde încă ele nu există lucrați și faceți ca ele să-și ieie ființă; aci veți căpăta cultura și îndrumările care nu trebuie să lipsească nici unui muncitor conștient.

Organizați-vă și vă pregătiți la lupta ce mîine ca vîrstnici o veți avea de dus contra dușmanului nostru de clasă.

La luptă și la muncă vă chemăm ca în rînduri strînse să pornim la pregătirea înfăptuirii idealului nostru, — desrobirea clasei muncitoare.

Trăiască tineretul muncitor!

Trăiască tineretul socialist!

Tineretul socialist, anul X, nr. 35, din 25 martie 1922, p. 4.
Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—1924), Editura politică, București, 1970, pp. 172; 172—173.

[*CONGRESUL AL II-LEA AL P.C.R.*[1] *DESPRE DENUMIREA PARTIDULUI ÎNTRE MAI 1921 ȘI OCTOMBRIE 1922*]

[...]

Am ales numele de Partid Socialist-Comunist din cauză că acesta fusese acela care era propus de către comitet la congresul din mai[2]. S-ar putea interpreta că prin afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă, trebuia în mod automat să considerăm că numele partidului era acela de Partidul Comunist, cu atît mai mult cu cît congresul din mai nu votase[3] schimbarea

[1] Documentul original al Raportului Comitetului Central, în Arhiva C.C. al P.C.R., fondul 1/1922, mapa 54.

[2] 1921

[3] Din pricina întreruperii lucrărilor congresului prin arestarea delegaților.

Scanned with OKEN Scanner

numelui în sensul propunerii comitetului. Pe de altă parte, noi știm însă că Internaționalei i se comunicase afilierea sub numele de Socialist-Comunist și eram îndreptățiți să credem că Internaționala aprobase provizoriu acest nume de vreme ce nu primisem imediat protestul ei. Astfel ne-am decis la acest nume; dv., tovarăși[1], vă veți pronunța dacă am făcut bine.

[...]

Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924), Editura politică, București, 1970, pp. 309—310.

[*STATUTUL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ADOPTAT LA CONGRESUL DIN OCTOMBRIE 1922*]

[...]

Membrii

Art. 16. Poate face cerere de înscriere în Partidul Comunist oricine a împlinit 18 ani și recunoaște tezele și statutele Internaționalei Comuniste și ale Partidului Comunist din România și care este recomandat de doi membri. Comitetul secțiunii poate respinge cererea de înscriere.

Calitatea de membru implică plata regulată a cotei și a taxelor hotărîte de statute și deciziuni, păstrarea disciplinei de partid și, în principiu, abonamentului la organul partidului.

Datoriile membrilor sînt: a lupta în cadrul hotărîrilor partidului pentru răspîndirea ideilor comuniste, a lua parte la acțiunile, manifestațiile, întrunirile etc. ale partidului, a păstra cinstea proletară, a da exemplu de devotament de clasă și a executa însărcinările primite de la partid și comitete.

Art. 17. Membrii cari se vor fi făcut vinovați de trădare față de partid, indisciplină, imoralitate recunoscută vor fi excluși din partid de către C.C. direct ori după propunerea comitetelor secțiunilor.

Membrii în restanță cu cota (în afară de cazuri de forță majoră, arestări etc.) pe mai mult de 4 luni sînt din oficiu șterși din rîndurile membrilor, după ce vor fi fost înștiințați de două ori, la interval de două săptămîni. Eventual, lipsa de abonament poate aduce același efect. În contra excluderii ori ștergerii din partid membrul poate face apel la congres ori con⟨ferința⟩ g⟨enerală⟩ și la Internațională.

Art. 18. Taxa de înscriere în partid este fixată de C.C. Cotizația lunară va avea un minimum fixat de C.C. Comitetul secțiunii va fixa pentru fiecare membru în parte mărimea cotei, care va fi fixată după veniturile și greutățile

[1] Delegați la conferința generală din 3—4 octombrie 1922 de la Ploiești, devenită Congresul al II-lea al P.C.R.

Scanned with OKEN Scanner

de existență ale fiecărui membru. Comitetul Central va putea după nevoie să supuie membrii la o cotizație excepțională.

75 la sută din cote precum și taxele de înscriere în întregime se înaintează C.C. regulat o dată pe lună.

Socialismul, anul XVI, nr. 194, din 15 octombrie 1922, p. 2.
Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924), Editura politică, București, 1970, pp. 361—362.

[*ARTICOL AL LUI GHEORGHE CRISTESCU, DIN MARTIE 1923, ÎN CARE SE ARATĂ SARCINILE COMUNIȘTILOR DIN ACEL MOMENT*]

Partidul nostru, de la greva generală din octombrie 1920, nu a mai avut putința să se manifeste și să-și spună cuvîntul prin întruniri asupra tuturor chestiunilor ce i se pun atît de ordin politic, cît și economic, exceptînd scurta durată din timpul alegerilor anului 1922.

Această situație a împins direcția partidului ca să-și concentreze toată activitatea pentru propășirea ziarului partidului, „Socialismul". Socialismul", singura tribună îngăduită partidului comunist, a fost întrebuințat cu toată puterea pentru a servi interesele clasei muncitoare oprimate de oligarhie.

[...]

Puterea partidului comunist izvorăște dintr-o necesitate istorică.

Contrazicerile din sînul societății capitaliste și reaua repartiție a bunurilor sociale fac ca partidul comunist și sindicatele ⟨să trăiască și să înfrunte⟩ cu bărbăție toate loviturile.

În fața valului de reacțiune, muncitorii din toate breslele, cari sub flamura roșie a comunismului și-au îmbunătățit traiul, au o datorie față de clasa lor: să rămînă intacte în mijlocul organizațiilor sindicale și ale partidului. Să caute ca tuturor agitațiilor ce le duc partidele burgheze, și care se adresează maselor muncitoare, să le opună parolele comuniste, aceasta în conformitate cu metoda de propagandă comunistă. Să nu ne tragă ei de partea lor, ci noi să cîștigăm pe muncitorii fără conștiință de clasă de partea partidului comunist și a sindicatelor roșii. Numai așa lucrînd, fără nici o încredere în partidele burgheze, dar absolut fără nici o încredere, chiar cînd participăm la întrunirile lor[1], putem zice că ne-am făcut datoria.

Socialismul, anul XVII, nr. 24, din 25 martie 1923, p. 2.
Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921 — august 1924), Editura politică, București, 1970, pp. 441—442; 442—443.

[1] În textul documentului: *ei*.

Scanned with OKEN Scanner

[ORDONANȚA NR. 2, DIN 23 IULIE 1924, A COMANDANTULUI CORPULUI II ARMATĂ, PRIN CARE SE AMPLIFICĂ MĂSURILE DE INTERZICERE A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, ȘI A ALTOR ORGANIZAȚII REVOLUȚIONARE]

Avînd în vedere dispozițiunile înaltului decret Nr. 4 209 din 21 octombrie 1920.

Avînd în vedere ordonanța noastră nr. 1 din 5 aprilie 1924.

Pe teritoriul acestui comandament, pus sub stare de asediu, va intra în vigoare de la data publicării în *Monitorul Oficial* ordonanța de față.

Art. 1. Se vor pedepsi cu pedepsele prevăzute în art. 78 din codul penal (recluziunea de la 5 la 10 ani și cu circumstanțe ușurătoare minimum 1 an închisoare):

a) Oricine va propovădui prin viu grai sau prin scris schimbarea formei de guvernămînt, sau suprimarea, sau schimbarea prin violență a legilor sau așezămintelor statului;

b) Oricine se va asocia pentru a propovădui vreunul din actele enumerate mai sus. Asemenea asociații existente în momentul aplicării ordonanței vor fi dizolvate;

c) Oricine va lua parte la întruniri sau conferințe cari au de scop propovăduirea vreunuia din aceste acte.

Cînd aceste întruniri sau conferințe vor fi organizate de asociații constituite, ori și care ar fi natura lor, aceste asociații vor fi dizolvate de autoritatea militară;

d) Proprietarii cari cu bună știință vor fi pus săli sau încăperi la dispoziția organizatorilor întrunirilor și conferințelor;

e) Orcine va imprima, scrie la mașină, schapirographia sau publica, sau edita, sau pune în circulație cărți, broșuri, ziare, afișe sau orice alt material, avînd ca scop de a propovădui vreunul din aceste acte;

f) Oricine va ajuta în ori și ce fel pe cei cari se vor fi făcut vinovați de unul din actele mai sus enumerate, fie că locuiesc sau nu în zona stării de asediu;

g) Oricine va arbora, expune sau purta insigne sau embleme cari ar întruchipa îndemnuri sau credințe contrarii legilor sau așezămintelor statului;

h) Pedepsele prevăzute în această ordonanță vor fi aplicate și acelui care va fi săvîrșit vreunul din faptele enumerate de ea, în afară de zona stării de asediu, dar care are domiciliul înăuntrul acelei zone.

Dată în București, la 23 iulie 1924[1].

Comandantul corpului II armată, **General de divizie,** HOLBAN

Monitorul Oficial, nr. 159, din 24 iulie 1924, p. 8 501.

[1] Prima Ordonanță a fost dată la 5 aprilie, același an, dar a avut un exercițiu de funcțiune mai limitată; măsurile de interzicere s-au intensificat, și oarecum, definitivat, în decembrie.

Scanned with OKEN Scanner

[APRECIERI DIN ANUL 1925 ALE LUI LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU DESPRE REFORMA AGRARĂ]

Recenta reformă agrară din România marchează, prin importantele ei consecințe asupra tuturor domeniilor vieții economice și sociale, un moment de cotitură în dezvoltarea țării. Noile relații agrare, create de reforma agrară, vor constitui baza unui proces nu numai pentru agricultură, ci pentru întreaga economie națională românească.

[...]

Dacă analizăm reforma agrară din punctul de vedere al consecințelor ei economice, și anume dintr-un punct de vedere general, fără a se intra în amănunte, ea trebuie să fie considerată ca o măsură progresistă, în măsura în care a desființat sistemul latifundiar. Este adevărat că se mai poate discuta încă despre funcția și importanța marii proprietăți în economia națională — și unii economiști de renume au apărat-o —, dar s-a dovedit, totuși, că pentru o economie națională proprietatea latifundiară este oriunde și oricînd însoțită de consecințe economice, sociale și politice dintre cele mai nefaste. Nu i se poate atribui îndeplinirea vreunei funcții economice sau sociale însemnate. Proprietatea latifundiară a constituit totdeauna o piedică pentru progresul economic și cultural al unei țări; acele țări în care marea proprietate a degenerat în latifundii au rămas în urmă în ce privește dezvoltarea lor. Istoria economică oferă destule exemple în acest sens. Cuvintele lui Plinius: „Latifundia perdidere Italia, jam vero quam provincia" au devenit un adevăr istoric. Proprietatea latifundiară a fost pentru România tot atît de dăunătoare ca și pentru celelalte țări unde ea a existat. Desființarea ei, din orice punct de vedere am examina-o, nu poate să însemne pentru economia românească decît o binefacere.

[...]

Reforma agrară, odată cu trecerea unei părți a țărănimii de la dependență economică la independență economică, odată deci cu crearea unei puternice clase de mici proprietari, a înlăturat pentru întreaga țărănime cauza care dusese la dependența sa și la un sistem de semiiobăgie.

O consecință directă a reformei agrare este actuala diferențere a țărănimii în cele trei pături: proprietarii independenți din punct de vedere economic, proprietarii de parcele și proletariatul agricol, care vor fi subordonați cu toții dreptului civil comun. Acesta este, în ciuda tuturor părților slabe, un indiscutabil progres social în comparație cu relațiile dinainte de război.

[...]

Die Agrarreform in Grossrumänien und ihre ergebnisse. Inaugural dissertation zur Erlangung der Doktorwürde, der hohen philosophischen Fakultät der Universität Leipzig, vorgelegt von Lucrețiu D. Pătrășcanu, aus Bukarest (Rumänien), pp. [I], 30—31; 94—95.

Lucrețiu D. Pătrășcanu, **Reforma agrară în România Mare și urmările ei.** Teză de doctorat pentru obținerea titlului de doctor al Facultății de filozofie a Universității din Leipzig; Lucrețiu Pătrășcanu, *Studii economice și social-politice. 1925—1945*, Editura politică, București, 1978, pp. 11; 100—101; 111—112.

Scanned with OKEN Scanner

[*PROGRAMUL DE ACȚIUNE AL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT DIN ROMÂNIA, ADOPTAT ÎN 1927*]

Partidul social-democrat din România, solidar cu partidele muncitorești socialiste din toate țările, cu care este unit în Internaționala Muncitoare Socialistă și condus de același ideal, reprezintă și apără interesele și aspirațiile clasei muncitoare de la orașe și sate, precum și ale tuturor păturilor asuprite sociale sau naționale din România. Bazat pe învățăturile socialismului științific, el urmărește ca ultim scop desființarea exploatării economice, a asupririi politice sau naționale și a înapoierii culturale sub orice formă, prin cucerirea puterii de stat, socializarea mijloacelor de producție, transport și schimb și transformarea statului de clasă burghezo-capitalist în societate democratică socialistă. Partidul social-democrat este condus de principiile luptei de clasă și al solidarității organizate a muncitorilor. El combate toate privilegiile și prejudecățile naționale, de rasă, religie sau sex și declară că lupta împotriva exploatării trebuie să fie internațională ca exploatarea însăși.

Partidul social-democrat din România stă ferm pe platforma socialismului democratic, considerînd că lupta de emancipare a clasei muncitoare se poate pregăti și desfășura în modul cel mai eficace și sigur pe baza democrației. Partidul social-democrat declară că democrația trebuie cucerită și apărată cu toate mijloacele care corespund concepției de drept, conștiinței, puterii și scopurilor clasei muncitoare.

Consecvent cu aceste principii, partidul social-democrat va lupta — în înțelegere cu sindicatele muncitorești afiliate Federației Sindicale Internaționale — pentru organizarea proletariatului din România în organizații de clasă politice, sindicale și cooperative, educîndu-l în spiritul socialismului științific, făcîndu-l conștient de tendințele de evoluție și legile economice ale societății românești și ale capitalismului în general, deșteptînd, ținînd trează și întărind conștiința lui revoluționară de clasă prin continuă acțiune politică și pregătindu-l astfel nu numai pentru luptele imediate politice și economice, dar și pentru marea misiune istorică de a transforma societatea capitalistă în societate socialistă.

Partidul social-democrat se va strădui să alăture proletariatului, în lupta sa pentru democrație și socialism, toate păturile sociale muncitoare de la orașe și sate care, deși nu fac parte din proletariatul salariat, își bazează existența pe munca lor proprie și suferă sub regimul de exploatare economică, asuprire politică și înapoiere culturală a societății actuale.

El cheamă sub steagul său țăranii muncitori, pe care îi va sprijini în lupta lor pentru dezrobirea deplină de sub jugul boieresc, pentru ocrotirea micilor gospodării țărănești și îndrumarea lor pe calea cooperației.

El mai cheamă alături de clasa muncitoare toate minoritățile naționale, care numai împreună cu partidul social-democrat își pot cuceri drepturile legitime și apelează la toți intelectualii luminați să se solidarizeze cu mișcarea de emancipare a proletariatului și cu marele ideal al socialismului.

POLITICA INTERNĂ

Democratizarea desăvîrșită a vieții de stat sub condițiunea principală pentru desfășurarea liberă a luptei de clasă și pentru educația politică și culturală a clasei muncitoare.

Scanned with OKEN Scanner

De aceea Partidul social-democrat cere:

1) Alcătuirea Camerei și în general a tuturor corpurilor elective, reprezentative sau administrative numai prin votul universal, egal, direct și secret, cu reprezentarea proporțională pe județe și totalizarea resturilor de voturi din toată țara.

Drept de vot pentru toți cetățenii de la 20 de ani în sus, fără deosebire de neam, religie sau sex.

Suportarea de către stat a tuturor cheltuielilor necesare pentru efectuarea alegerilor.

Efectuarea alegerilor într-o singură zi de repaus legal.

Desființarea instituției membrilor de drept și numiți, precum și a dreptului acordat universităților, camerelor profesionale, consiliilor județene și comunale și altor corporațiuni de a trimite membri în corpuri elective, legislative sau administrative.

Desființarea Senatului.

Dreptul parlamentului de a se întruni din proprie inițiativă.

Alegerea guvernului de către parlament.

Incompatibilitatea între mandatul de parlamentar și calitatea de membru în consiliile de administrație, ale societăților anonime.

2) Libertatea deplină a presei, întrunirii și asociației.

Dreptul de asociație sindicală pentru funcționarii publici.

Libertatea grevei pentru toate categoriile de salariați.

Abrogarea tuturor legilor excepționale.

Scoaterea dispozițiilor polițienești și restrictive din legea conflictelor colective de muncă și legea asociațiunilor profesionale; scoaterea sindicatelor de sub regimul legii persoanelor juridice.

Suprimarea sistemului bătăii, practicat de autorități, și sancțiuni severe împotriva funcționarilor bătăuși.

Desființarea instituției Siguranței generale și înlocuirea jandarmeriei cu o poliție rurală.

Responsabilitatea personală, penală și civilă a funcționarilor care au comis, ordonat sau tolerat acte atingînd libertățile și drepturile cetățenești.

Desființarea stării de asediu și a regimului excepțional în toată țara.

Liberul exercițiu al cultului pentru toate confesiunile și credințele religioase.

Dreptul pentru fiecare cetățean de a ieși dintr-o confesiune religioasă și de a se declara liber cugetător.

Despărțirea bisericii de stat și susținerea ei de către credincioși.

Aplicarea efectivă a dispozițiilor constituționale cu privire la egalitatea cetățenilor, fără deosebire de neam și religie în fața legii.

Dreptul tuturor cetățenilor de a fi instruiți, judecați și administrați în limba lor, acolo unde locuiesc în mase compacte.

3) Descentralizarea administrativă.

Autonomia deplină a județelor și comunelor.

Delimitarea circumscripțiilor administrative și electorale potrivit cu structura socială, economică și etnică.

Salarii și pensii suficiente pentru funcționarii publici, văduvele și orfanii lor.

Responsabilitatea funcționarilor pentru averile cîștigate în timpul funcțiunii și confiscarea averilor nejustificate.

[...]

Programul și Statutul Partidului social-democrat din România. Tipografia „Gutenberg", [1927], Cluj, pp. 1—3.

Scanned with OKEN Scanner

[*MANIFEST AL C.C. AL P.C.R. ŞI AL C.C. AL U.T.C. ÎMPOTRIVA REPRIMĂRII MINERILOR DE LA LUPENI, DIN AUGUST 1929*]

[...] Sîntem la începutul ridicării valului revoluţionar în România. Asta ne arată evenimentele din Lupeni.

Partidul comunist din România cheamă întreaga muncitorime şi ţărănime trudită la lupta cea mai curajoasă contra regimului dictaturii fasciste[1].

Tovarăşi muncitori şi muncitoare!

Întăriţi organizaţiile voastre revoluţionare de clasă, deschideţi sindicatele unitare!

Formaţi comitete de luptă în toate fabricile şi întreprinderile!

Organizaţi cît mai repede comitetele de ajutorare a victemelor din Lupeni!

Strîngeţi prin aceste comitete bani pentru Lupeni! Organizaţi în toate părţile greve de protest, demonstraţii şi întruniri ca semn de solidarizare cu muncitorii din Lupeni!

[...][2]

Arhiva Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., A. XIII—1.

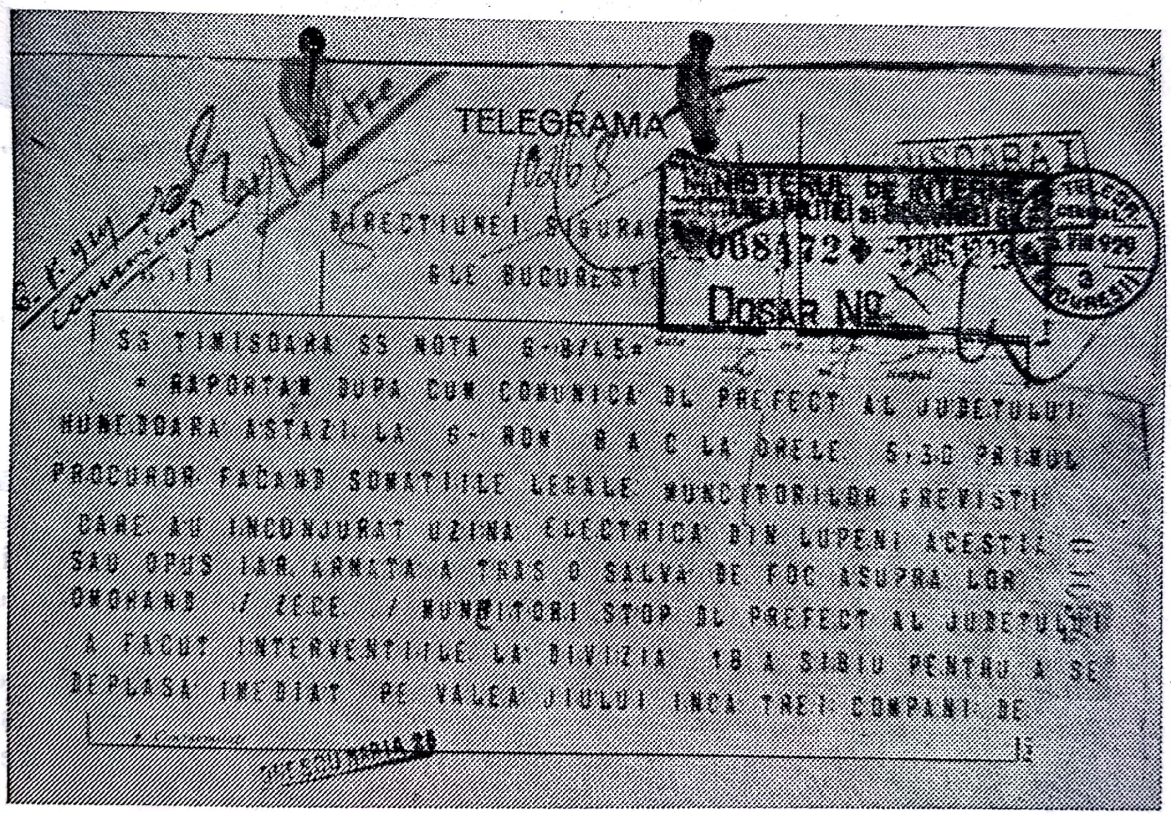
TELEGRAMA

DOSAR NR

Fotocopie după telegrama din 6 august 1929 anunţînd reprimarea grevei minerilor de la Lupeni

[1] Aprecierile din documentele timpului, potrivit cărora, bunăoară, în anul 1929 în România ar fi fost un regim de dictatură fascistă nu au oglindit veridic realitatea; în 1929 era la guvern Partidul Naţional-Ţărănesc, venit la putere în 1928 şi care, renunţînd la propriile promisiuni din vremea cît s-a aflat în opoziţie (faţă de guvernările naţional-liberale) a dus însă, în multe privinţe, o politică retrogradă, inclusiv de reprimare sîngeroasă faţă de mişcarea muncitorească revoluţionară.

[2] Urmează şi alte lozinci revoluţionare şi apeluri la solidaritate de clasă.

Scanned with OKEN Scanner

2 lei
Red. Anul I. 15 August 1931
ORGANUL COMITETULUI CENTRAL al Partidului Comunist din Romînia
(Secţiunea Internaţionalei Comuniste)

Frontispiciul primului număr al ziarului *Scînteia*, organ al Comitetului Central al P.C.R, apărut, în format mic, dactilografiat, la 15 august 1931

[*ARTICOLUL DE FOND DIN PRIMUL NUMĂR AL „SCÎNTEII"*[1], *DESPRE ROSTUL EI CA ORGAN CENTRAL AL P.C.R.*]

[...]

Fără un organ central prin care să îndrumeze, organizeze şi conducă această luptă[2], partidul nu este în stare să-şi îndeplinească sarcinile sale. Gazeta partidului este cu atît mai necesară, întrucît membrii partidului şi toţi muncitorii revoluţionari au nevoie să cunoască linia partidului în toate chestiunile care se pun la ordinea zilei.

Lipsa unei gazete centrale legale cît şi a publicaţiunilor de partid regulate impun şi mai mult apariţia „Scînteii", pentru ca tovarăşii să-şi poată desăvîrşi cunoştinţele în toate chestiunile teoretice şi practice ale mişcării revoluţionare.

[...][3]

Scînteia, anul I, nr. 1, din 15 august 1931, p. 1.

---

[1] Originalul, în Arhiva Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., colecţia „Scînteia".

[2] Lupta proletară revoluţionară, a maselor populare pentru salvgardarea drepturilor democratice, împotriva consecinţelor crizei economice izbucnite şi în România.

[3] Urmează apelul de a se sprijini, concret, în forme diferite, apariţia şi răspîndirea *Scînteii*.

Scanned with OKEN Scanner

[*CARACTERISTICILE LUPTELOR REVOLUȚIONARE DIN 1932—1933, ALE MUNCITORILOR PETROLIȘTI ȘI FEROVIARI DIN IANUARIE-FEBRUARIE 1933, POTRIVIT APRECIERILOR PLENAREI C.C. AL P.C.R. DIN MAI 1933*]

[...]

a) Lupta, care a pornit de la apărarea contra încercării sau amenințării cu scăderea salariilor, s-a transformat repede în lupta pentru mărirea lor, pentru o serie de alte revendicări economice și în lupta pentru cerințe politice, iar în același timp mijloacele de luptă trec de la greva simplă parțială la greve politice de masă, care cuprind o serie de întreprinderi și raioane[1], ca și la alte forme de luptă, pînă la lupte de baricade.

b) Organizarea independentă de către partid și sindicatele revoluționare a tuturor luptelor celor mai importante PE BAZA FRONTULUI UNIC DE

Aspect din timpul grevei muncitorilor de la Atelierele C.F.R. „Griviţa", din Bucureşti, în februarie 1933; fotografie

[1] Raion, aici în sens de zonă, parte, și nu în sensul de unitate a diviziunii teritorial-administrative; atunci România era organizată în județe.

Scanned with OKEN Scanner

JOS și conducerea lor prin comitete largi de acțiune, alese de mase, în contra acțiunii sindicatelor reformiste și a social-democrației, atît a celei oficiale, cît și a celei așa-zise independente[1];

c) Folosirea experienței luptelor din alte țări de către partid; aplicarea cu succes și dezvoltarea metodelor și formelor noi de luptă de către organizațiile de partid și masele însele: greva combinată cu ocuparea întreprinderii și demonstrațiile de stradă de masă în sprijinul greviștilor; greva combinată cu marșul asupra centrului administrativ; trimiterea din partea centrelor C.F.R. și a altor întreprinderi și de către șomeri de delegați și brigăzi pentru luarea legăturilor cu alte detașamente ale proletariatului și atragerea lor de fapt în lupta comună; organizarea pichetelor de grevă de masă și, ca un succes deosebit de important, a gărzilor de masă de autoapărare.

Toate aceste elemente și-au găsit expresia cea mai izbitoare și deplină în *luptele din Februarie* ale muncitorilor de la atelierele C.F.R. din București, Cluj, Iași și ale petroliștilor din Valea Prahovei.

[...]

Valul revoluționar din România și sarcinile Partidului Comunist din România, Învățăturile luptelor din Februarie 1933 ale proletariatului ceferist și petrolist. [...] Editura Comitetului Central al Partidului Comunist din România, 1933[2], pp. 5—6.

APELUL COMITETULUI ANTIFASCIST

Izbînda vremelnică a regimului hitlerist în Germania a provocat pretutindeni o nouă îndîrjire a reacțiunii fasciste. Peste tot, și la noi în România deasemeni, partizanii urii de rasă, ai dictaturii fascisto-antisemite, se dedau la cea mai demagogică propagandă, atîțînd șovinismul și deșteptînd instinctele reacționare ale unor pături pe cari mizeria unei crize fără precedent le împinge să vadă mîntuirea lor înapoi iar nu înainte.

Adepții hitlerismului român iau ca exemplu Germania în propaganda lor.

Ce se poate observa în Germania de azi? Cea mai grozavă teroare împotriva muncitorimii, împotriva celor mai de vază intelectuali ca și a micilor comercianți și liber profesioniști. Libertățile de presă, de întruniri și asociere cîștigate cu jertfe de masele largi sînt nimicite, organizațiile sindicale, cooperative, politice și culturale, adversare regimului hitlerist, sînt sugrumate.

Operele intelectuale cele mai de seamă sînt distruse sub pretextul originii lor neariene, profesori renumiți, printre care mulți savanți laureați ai premiului Nobel, sînt alungați de la catedrele pe cari le-au ilustrat zeci de ani. În schimb, nici una din promisiunile demagogice cu care fascismul hitlerist a luat în mînă cîrma statului nu a fost realizată. Șomajul în creștere nu poate fi remediat decît prin introducerea muncii forțate, adevărată reîntoarcere la epoca robiei; păturile mijlocii zac și mai departe sub povara scumpetei, a dobînzilor grele și impozitelor; țărănimea desamăgită se agită pretutindeni la discreția „junkerilor", iar în loc de succese Hitler a reușit să izoleze Germania de orice prietenie,

[1] Este vorba de Partidul Socialist Independent desprins în iulie 1928 din Partidul Social Democrat; în anii 1928—1930 s-a denumit Partidul Socialist al Muncitorilor din România.

[2] Broșura cuprinde hotărîrile C.C. al P.C.R. din mai 1933; se află în Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Ab. XVII-2

Scanned with OKEN Scanner

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în anul 1933

Scanned with OKEN Scanner

s-o facă antipatică opiniei publice mondiale și să sporească cu înfrigurare pregătirile de război și înarmările, împingînd Germania și omenirea întreagă într-o catastrofă. Iată de ce lupta împotriva fascismului este și lupta contra oricărui război imperialist.

În fața pericolului care amenință omenirea din partea antisemitismului și fascismului, s-au întîlnit la Paris într-un congres mondial, în cursul lunii trecute[1], mii de delegați reprezentînd un număr de trei milioane antifasciști din lumea întreagă, pentru a se consfătui asupra măsurilor de luat pentru a împiedica aruncarea omenirii în barbarie prin venirea fascismului la putere. Congresul din Paris în care stăteau alături figurile cele mai ilustre ale științei și literaturii de astăzi, cu delegați muncitori din Germania fascistă ca și din alte țări, unde se întîlneau elemente din toate partidele și din afară de orice partid politic, a hotărît să înceapă o mișcare antifascistă în lumea întreagă pe baza unirii tuturor adversarilor barbariei antisemite și fasciste fără deosebire de credință politică și de stare socială.

Față de creșterea pericolului fascist în România, subsemnații intelectuali și muncitori români am luat inițiativa formării unui comitet antifascist pe baza hotărîrilor congresului de la Paris.

Facem apel la unirea tuturor forțelor muncitorești și intelectuale să formeze pretutindeni, în toate orașele, satele, fabricile, birourile și cartierele din țară, comitete antifasciste trimițînd adeziunile lor scrise la comitetul național format la București, la adresa: V. Gherasim, avocat, strada Poliției, nr. 5. Strîngînd în jurul acțiunii antifasciste pe toți acei care lucrează cu brațul sau cu mintea la orașe și la sate, vom putea stăvili în România triumful unui curent care poartă în el germenul de distrugere a tot ce este izvor de muncă și gîndire.

Cu acest țel chemăm la organizare temeinică și luptă nesovăitoare.

Buletinul de acțiune împotriva fascismului, anul I, din 23 octombrie 1933, p. 1.

[*PROTOCOLUL ÎNCHEIAT ÎN 1934 ÎNTRE DELEGAȚIA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ȘI DELEGAȚIA COMITETULUI EXECUTIV AL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT*]

Punctul 1. Partidul social-democrat pune chestiunea pactului de neagresiune și cere încetarea imediată a campaniilor agresive între partide și între organizațiile cu aceiaș orientare ideologică cu ele, menținîndu-se, bineînțeles, dreptul la o critică obiectivă și urbană.

Delegația Partidului Comunist este de acord asupra acestei formule numai pe timpul acțiunii comune pe care o consideră de o necesitate imediată și cît timp ambele organizații vor activa în sensul acordului încheiat.

[1] În cursul lunii septembrie, 1933.

Scanned with OKEN Scanner

Punctul 2. Se ia în discuție programul revendicativ, constatîndu-se un acord principial asupra punctelor cuprinse în propunerea Comitetului Central al Partidului Comunist, urmînd ca diferențele de păreri în ce privește redactarea și eventualele completări să fie discutate ulterior.

Punctul 3. Delegația Partidului Comunist propune imediată acțiune comună pentru apărarea luptelor duse de muncitorimea spaniolă, prin manifeste, delegații la ambasada spaniolă, proteste prin presă, ajutorare materială, întruniri. Se cade de acord asupra urgenței și se fixează mijlocul lui noiembrie pentru prima întrunire.

Punctul 4. În privința metodelor practice de luptă posibile și eficace ale acțiunii generale de front unic, ele urmează a fi concretizate în cursul tratativelor.

Punctul 5. Asupra celor discutate, delegațiile vor raporta Comitetelor Centrale.

Comitetul Executiv Central al Partidului social-democrat, luînd cunoștință de acest protocol, a dezavuat delegația sa și A RUPT „ACORDUL PRINCIPAL" încheiat, *RUPÎND ȘI ORICE TRATATIVE.*

Muncitori social-democrați, Comitete social-democrate locale! Încheiați front unic de luptă cu muncitorii comuniști și revoluționari!

Jos spărgătorii!

Trăiască lupta unită contra mizeriei, fascismului și războiului!

Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Cota A XVIII—45.

[*ARTICOL DIN 1935 AL LUI MIHAIL SADOVEANU, ÎN FAVOAREA ÎNCHEGĂRII FRONTULUI POPULAR ANTIFASCIST*]

Este de dorit ca frontul să se realizeze, pentru a se evita orice posibilitate de instaurare a unui regim excepțional și a se evita orice surpriză.

Țara noastră are o rînduială nouă, încă plăpîndă pentru a ne bizui pe rezistența opiniei publice și a unei rezistențe populare în înțelesul pe care acestea îl au în țările vechi, constituționale, ca Franța și Anglia. O unire leală și întru totul desinteresată între toți factorii luminați ai țării este singura în stare să înlăture definitiv ceiace pentru noi nu poate să fie decît o nenorocire.

Pentru un om luminat și cu bun simț apare ca o aberație monstruoasă dorința unora să-și plece capul de bună voie sub jug, după ce generații întregi s-au sacrificat ca să ne aducă bruma de libertăți, pe care le avem.

Foarte probabil că acei care doresc dictatura, o doresc ca s-o întrebuințeze în profitul lor personal.

Scanned with OKEN Scanner

Altfel, o inteligență mijlocie nu poate decît să respingă o situație de inferioritate.

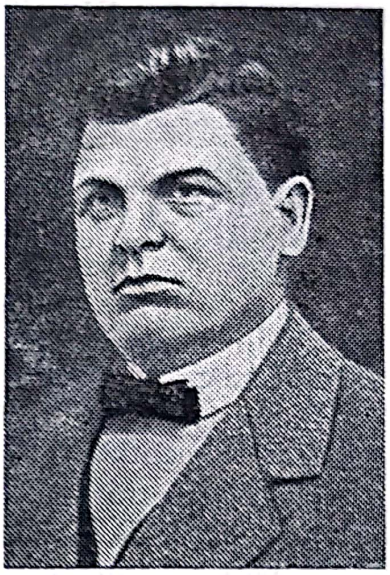

Mihail Sadoveanu
(1880—1961)

ROLUL SCRIITORILOR

Deși nu sînt un om politic în sensul obișnuit al cuvîntului, în înțelesul politicei ca profesie, sînt foarte interesat de tot ceiace se produce și se pregătește, cu deosebire atunci cînd e vorba de interesele patriei, și de moștenirea pe care trebuie s-o lăsăm generațiilor care vor veni.

Așa că, dacă din punctul de vedere al artei mele, mă izolez în preocupările pur artistice — deși se întrevede în opera mea ceiace, în chip firesc, trebuie să se întrevadă din sentimentele și directivele mele morale —, cred că este necesar totuși, ca noi — scriitorii — să ne manifestăm în împrejurări deosebite ca acestea.

Și am nădejdea că cel puțin o parte dintre camarazii mei vor înțelege că datoria lor este pe linia de progres, pe care au urmat-o intelectualii din toate timpurile.

Cuvîntul liber, seria III, anul II, nr. 44, din 7 septembrie 1935, p. 4

[*OBIECTIVELE FRONTULUI STUDENȚESC DEMOCRAT, CREAT ÎN 1935*]

FRONTUL STUDENȚESC DEMOCRAT

Vrea să stabilească unitatea de acțiune studențească.

Toți studenții conștienți trebue să se încoloneze în frontul studențesc democratic.

Nevoile comune trebuie să nască acțiuni comune.

Antisemitismul e o diversiune.

Diversiunile urmăresc să ne întunece vederea.

Fiecare agitație rasistă e urmată de măsuri ce lovesc în toți studenții.

Trebue să fim contra diversiunilor.

Căminurile sînt scumpe și nesănătoase.

Cantinele nu dau hrană suficientă și eftină.

Taxele sînt prea mari.

Anii de studiu prea numeroși.

Bursele sînt insuficiente.

Pentru aceste nevoi trebuie să luptăm.

Frontul studențesc democrat înseamnă o formulă de progres și își propune să soluționeze durerile studențimii.

Studenți, intrați în frontul vostru.

Studentul român, anul I, nr. 2, din 30 octombrie 1935, p. 1.

Scanned with OKEN Scanner

ACORDUL DE FRONT POPULAR DEMOCRATIC ÎNTRE PARTIDUL SOCIALIST ȘI BLOCUL PENTRU APĂRAREA LIBERTĂȚILOR DEMOCRATICE [ÎNCHEIAT ÎN 26 NOIEMBRIE 1935]

Constatînd că evenimentele politice actuale, caracterizate prin tendința de instaurare a dictaturii reacționare șovine și fasciste cum și prin creșterea vertiginoasă a pericolului războiului, impun o concentrare a forțelor muncitorești și democratice, Partidul socialist și Blocul pentru apărarea libertăților democratice, prin reprezentanții lor oficiali în ședința de la ⟨26⟩ noiembrie 1935 au stabilit încheierea unui acord de front popular democratic, pe baza următorului program nominal de acțiune.

Împotriva dictaturii fasciste, indiferent de forma pe care o îmbracă. Împotriva permanentizării cenzurii și stării de asediu.

Pentru libertatea presei și a întrunirilor; pentru dreptul de organizare politică, sindicală și culturală a mulțimilor muncitoare și intelectuale.

Împotriva scumpetei, fiscalității excesive și execuțiilor antidemocratice.

Pentru rezolvarea datoriilor agricole în folosul țărănimei și lichidarea datoriilor micilor negustori și meseriași.

Pentru egalitate de tratament a tuturor naționalităților conlocuitoare.

Împotriva zăgăzuirei libertății, culturei față de studențime și fiii de cetățeni săraci.

Pentru o lege electorală pe baza proporționalității, pentru alegeri libere.

Pentru mărirea salariilor și condițiuni de muncă mai omenești și pentru tineret și femeea muncitoare.

Pentru amnistierea tuturor celor căzuți pentru lupta lor antifascistă.

Împotriva modificării constituției, reformă reacționară cu caracter fascist.

Împotriva organizațiilor fasciste, împotriva militarizării și înarmării lor.

Împotriva războiului. Pentru pacea dintre popoare.

Încheind acest acord, cele două organizațiuni sînt convinse că exprimă, prin concentrarea acțiunei lor, realitatea năzuințelor, luptelor și organizării mulțimilor muncitoare de la orașe și sate, a intelectualilor, micilor comercianți, micilor industriași, meseriașilor, funcționarilor, pensionarilor și a tuturor acelora care sînt expuși pericolului fascist, creator de mizerie și război și lagăre de concentrare.

Acest acord de front popular, încheiat după cele de la Deva între Frontul Plugarilor și Uniunea Muncitorilor și Plugarilor Maghiari, însemnează generalizarea frontului popular în întreaga țară, și prin aceasta lărgirea acțiunii în mijlocul tuturor, a categoriilor muncitoare și mici burgheze.

Partidul Socialist și Blocul pentru apărarea libertăților democratice cred că acordul încheiat este expresia nu a discuției dintre comitete și delegați, ci își are origina în frămîntarea și acțiunea mulțimilor muncitoare, care doresc unirea forțelor democratice, fiind hotărîte să înfrunte prin toate mijloacele legale de masă orice fel de aventură dictatorială fascistă-hitleristă.

Cele două organizații salută, odată cu încheierea acordului, prima manifestațiune de front popular organizată la Deva și-și exprimă dorința de a

Scanned with OKEN Scanner

desăvîrși împreună cu marea misiune istorică: înfrîngerea fascismului prin restabilirea adevăratelor libertăți democratice. Ele cred că proletariatul care a stat totdeauna în fruntea acțiunilor conștiente, solidar cu țărănimea, capabilă de jertfe eroice, și mica burghezie, vor putea impune prin luptă un regim de democrație reală.

Partidul socialist și Blocul pentru apărarea libertăților democratice își exprimă toată nedumerirea față de contramandarea demonstrației de la 14 noiembrie[1] ridicînd în același timp protestul împotriva interzicerii ei de către guvern, și constată că aceasta însemnează o cedare în fața acțiunii reacționare și o trecere peste năzuințele și hotărîrea maselor țărănești și muncitorești care vor în mod legal dar nesovăitor să impună respectarea libertăților democratice și împiedicarea fascismului și războiului.

De aceea ele fac apel în acest moment, cînd dictatura șovină ne amenință mai mult ca oricînd, la toate organizațiunile muncitorești, politice și sindicale, la partidele național-țărănesc, radical-țărănesc, la sîmburele de front popular de la Deva, la asociațiunile de meseriași, comercianți, funcționari și intelectuali și la tot ce e organizațiune democratică, să hotărască cu un ceas mai devreme încheierea frontului popular democratic între toate forțele democratice din România, singura chezășie a luptei împotriva fascismului și războiului, pentru progres, pace și o viață mai bună.

[...][2]

Arhiva C.C. al P.C.R., fondul 198/1935, mapa 8.

[*ACORDUL STABILIT LA 6 DECEMBRIE 1935, LA ȚEBEA, ÎNTRE FRONTUL PLUGARILOR, MADOSZ, PARTIDUL SOCIALIST ȘI BLOCUL PENTRU APĂRAREA LIBERTĂȚILOR DEMOCRATICE*]

În fața situației actuale, caracterizată prin înmulțirea măsurilor reacționare și tendința mereu crescîndă a unui regim de dictatură fascistă, care poartă în ea germenul mizeriei și războiului, și în urma acordurilor încheiate între Frontul Plugarilor și Uniunea Plugarilor și Muncitorilor Maghiari din România, și dintre Partidul Socialist și Blocul pentru apărarea libertăților democratice;

Organizațiile mai jos semnate, prin delegații lor oficiali, în ședința de la 6 decembrie 1935, ținută la Țebea, în Munții Apuseni, am stabilit încheierea următorului acord de Front Popular Democratic, pe baza următorului program minimal de acțiune:

împotriva dictaturei fasciste, indiferent de forma pe care o îmbracă;

împotriva permanentizării cenzurei și stării de asediu;

pentru libertatea presei și a întrunirilor;

pentru dreptul de organizare politică, sindicală și culturală a mulțimilor muncitoare și intelectuale;

---

[1] 1935

[2] Urmează semnăturile, dintre care menționăm: Constantin Popovici, Petre Constantinescu-Iași, Scarlat Calimachi.

Scanned with OKEN Scanner

împotriva scumpetei și fiscalității excesive;

pentru rezolvarea datoriei agricole, în folosul țărănimei și susținerea completă a programului agrar al „Frontului Plugarilor";

pentru lichidarea datoriilor micilor negustori și meseriași;

împotriva proiectului de lege a meseriilor;

pentru egalitatea de tratament a tuturor naționalităților conlocuitoare, pentru libertatea națională a poporului român;

împotriva zăgăzuirei libertății culturei față de studențime și fiii de cetățeni săraci;

pentru o lege electorală pe baza proporționalității;

pentru alegeri libere;

pentru mărirea salariilor și condițiuni de muncă mai omenești pentru tineret și femeia muncitoare;

pentru amnestierea tuturor celor căzuți în lupta lor pentru apărarea libertăților democratice;

împotriva modificării constituției în sens reacționar;

împotriva organizațiilor fasciste;

împotriva militarizării și înarmării acestor organizații;

împotriva războiului, pentru pace, pentru menținerea și întărirea pactelor de alianță și prietenie cu statele care luptă pentru pace.

Cele trei organizațiuni cred că prin acordul încheiat exprimă năzuințele și luptele mulțimilor muncitoare, intelectuale, mici burgheze și tuturor categoriilor sociale producătoare din România.

Lărgind acordurile semnate la Deva și București, sîntem convinși că pășim pe calea înfăptuirii unei mari meniri istorice: impunerea prin luptă a unui regim de libertate, de democrație reală.

Acordul încheiat între cele trei organizațiuni își are origina în frămîntarea și acțiunea mulțimilor muncitorești și țărănești, hotărîte să înfrunte prin toate mijloacele legale orice fel de aventură dictatorială reacționară.

De la Țebea, din ținuturile lui Horia și a lui Avram Iancu, prin mii ⟨de⟩ luptători pentru libertate și dreptate socială ne adresăm întregului popor din această țară și tuturor organizațiilor democratice: — partidului național-țărănesc, partidului radical-țărănesc, partidului social-democrat, partidului socialist-unitar, tuturor organizațiilor de meseriași, comercianți, funcționari, pensionari și intelectuali, cum și organizațiilor muncitorești, politice și sindicale, să se alăture acțiunii noastre pentru a înfăptui, cu un ceas mai devreme, adevăratul Front Popular între toate forțele democratice din România, singura chezășie a luptei pentru libertate și pace.

Țebea, 6 decembrie 1935.

[...][1]

Vremuri noi[2], anul I, nr. 3, din 1936, pp. 20—21.

---

[1] Urmează semnăturile, dintre care menționăm: Petru Groza, Constantin Popovici, Petre Constantinescu-Iași, Scarlat Calimachi, Miron Belea.

[2] Ziarul apărea la Brașov.

Scanned with OKEN Scanner

[*INTERVIU*[1] *ACORDAT DE GEORGE ENESCU, PRIN CARE RELEVA CONSECINȚELE GRAVE ALE FASCISMULUI HITLERIST*]

George Enescu
(1891—1955)

[...]

Cu atît mai mult — continuă marele maestru care e și un adînc gînditor în același timp — cu cît astăzi una din țările cele mai civilizate din lume, a păşit pragul unui păcat atît de groaznic. Germania de azi, atît de redusă din punct de vedere artistic, e departe de a aminti adevărata noblețe a acestei rase. Nu recunosc în Germania de azi nimic din măreția celor ce au sfințit geniul omenesc în secolul trecut. Asta nu însemnează că poporul german s-a schimbat, — nu, el a intrat cu ochii în lumina unui soare fals, care i-a luat vederea. O politică nenorocită a știut să insiste asupra „amorului propriu" german, într-un sens ce a adus lucrurile în starea lor de azi.

[...]

Gazeta, anul II, nr. 542, din 1 ianuarie 1936, p. 3.

[*NICOLAE TITULESCU DESPRE PRINCIPIILE POLITICII EXTERNE A ROMÂNIEI, ÎN 1936*]

[...]

Nu dau dreptul nimănui din afară să se amestece în treburile noastre lăuntrice; cer dimpotrivă ca directivele politicei noastre interne să fie pur românești.

Cu această concepție și în acest spirit am condus politica externă a țării și afirm că i-am asigurat o independență, cu privire la înrăuririle din afară, care n-a fost niciodată depășită în trecut.

Dar tocmai pentru că vreau ca românul să fie stăpîn la el acasă, doresc să găsească el singur, în plina lui suveranitate, normele cele mai bune pentru păstrarea unității noastre naționale.

Am considerat, ca o poruncă internă românească, că unul din cele mai bune mijloace de a păstra unitatea noastră națională este pacea.

Vreau pacea, dar nu sînt pacifist[2].

Vreau tractate de asistență care să ne asigure hotarele, dar știu că nimic nu ni le poate chezăşui mai bine ca forța noastră militară.

---

[1] Interviul a fost acordat la Paris, cu ocazia pregătirilor care se făceau în capitala Franței pentru reprezentarea operei sale, **Oedip**.

[2] Nicolae Titulescu, în acest context, avea în vedere sensul mai puțin precis al cuvîntului *pacifist*, față de coracterul militant deplin angajant al luptei pentru pace.

Scanned with OKEN Scanner

Nicolae Titulescu
(1882—1941)

[...]

Voiesc pacea și o voiesc prin mijlocirea Societății Națiunilor.

DAR NICI ODATĂ N-AM STABILIT SECURITATEA ROMÂNIEI NUMAI PE BAZA PACTULUI SOCIETĂȚII NAȚIUNILOR. Alături de el am creat tractate de alianță speciale, ca de pildă Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică, care dacă funcționează în cadrul Societății Națiunilor, sînt totuși complimentele lui necesare.

[...]

Vreau pacea. Pentru aceasta ne trebuesc alianțe și amiciții cu toate popoarele fără deosebire.

Declar că oricine garantează hotarele României și pe acelea ale aliaților noștri este aliatul nostru de drept.

Eu nu fac o alegere între gloanțele care s-ar putea îndrepta spre țara noastră. Eu vreau ca România să trăiască. Și va trăi, căci acțiunea ei nu consistă în a substitui o ostilitate unei alte ostilități, ci în a suprapune o prietenie peste o altă prietenie.

Politica noastră față de U.R.S.S. derivă din necesitatea de a trăi în bună armonie cu un vecin de 170 milioane de oameni.

Nu sînt comunist: n-am împărtășit niciodată această doctrină. Consider însă că o apropiere pe tărîmul politicii externe cu U.R.S.S., care este aliata aliaților noștri, Franța, Cehoslovacia și Turcia, este cel mai bun mijloc de a permite tractatelor noastre existente de alianțe să-și dea plina lor eficacitate.

[...]

Dacă toată lumea vrea pacea, atunci soluția este simplă: să facem frontul unic al păcii.

Dar dacă aceasta nu se poate, și războiul ar izbucni, apoi trebuie să se știe că România nu se poate abate în tabăra acelora în care se găsesc statele care vor sporirea teritoriilor pe spinarea țării noastre[1].

Universul, anul al 53-lea, nr. 196 din 18 iulie 1936, p. 1; 1; 1; 1. Nicolae Titulescu, *Discursuri*, Editura științifică, București, 1967, pp. 537, 538, 538—539, 540.

[*REZOLUȚIA PLENAREI A V-A LĂRGITĂ A C.C. AL P.C.R. DIN AUGUST 1936 DESPRE NECESITATEA UNIRII FORȚELOR SOCIAL-POLITICE ANTIFASCISTE*]

[...]

30. Fascismul nu este popular în România și nu are rădăcini în masele populare. Aceasta nu micșorează pericolul fascist, — fascismul poate încerca

[1] Nu am mai reprodus subtitlurile intercalate de ziar.

să vină la putere prin lovitură de stat, silindu-se pe urmă să-și lărgească baza de masă. România suferă nu de regimul parlamentar constituțional, ci de lipsa unui regim cu adevărat parlamentar, democratic. Masele largi populare, muncitorimea, țărănimea, meseriașii, negustorimea, mica burghezie, intelectualii, funcționarii, majoritatea studențimii și o bună parte din cadrele armatei nu sînt fasciste, ci sînt pentru un regim constituțional, parlamentar democratic, sînt adînc pacifiste[1] și contra planurilor războinice antisovietice[2], contra politicii de înarmare a guvernului Tătărăscu, pentru o politică de pace în general.

31. Antifascismul maselor populare s-a manifestat la adunările țărănești ale partidului național țărănesc, în acțiunile Frontului plugarilor și ale Uniunii muncitorilor și țăranilor maghiari (Madosz), în activitatea Blocului pentru apărarea libertăților democratice, în mișcarea meseriașilor, în acțiunea din jurul d-lui Dobrescu[3], în mișcarea pentru apărarea deținuților politici și pentru amnistie generală politică, în înfrîngerea electorală a fasciștilor la Mehedinți, Hunedoara și în alegerile comunale, în atitudinea antifascistă a unei bune părți a presei burgheze, în manifestări antifasciste la procesele comuniștilor și antifasciștilor, în mișcarea avocaților democrați, în mișcarea Frontului studențesc democratic, în acțiunea maselor pentru apărarea de atacul fascist al presei democratice și a Casei poporului ș.a.m.d. Antifascismul maselor largi populare s-a manifestat și în adunările de pregătire a demonstrației din 14 noiembrie, în manifestația de 1 Mai și mai ales în demonstrația din 31 mai[4].

32. Mișcarea antifascistă se accentuează prin adîncirea luptei profesionale a clasei muncitoare și a celorlalte pături muncitoare. Grevele în industria minieră și textilă, grevele în fel de fel din alte branșe industriale, agitația printre ceferiști și lupta meseriașilor arată că muncitorimea română încetul cu încetul începe să treacă la recucerirea pozițiilor răpite de capitaliști înainte de criză[5]. Lupta profesională e întovărășită de manifestări antifasciste ale maselor. Se arată astfel spiritul antifascist al acestora, împletirea luptei profesionale cu cea antifascistă și invers. Succesul meseriașilor în lupta lor contra legii meseriașilor pe care reacțiunea română a început să o impună, rezistența dîrză a ceferiștilor față de încercările de răpire a cuceririlor lor profesionale și de fascizare a căilor ferate sînt succese ale luptei profesionale, (pre)cum și succese ale luptei antifasciste. Inițiativa partidului nostru de a organiza gărzi de autoapărare a găsit ecoul cel mai viu în sînul clasei muncitoare și elementele cele mai active au răspuns imediat la chemarea comuniștilor de a apăra libertatea de vot, presa democratică, sediile organizațiilor de masă și siguranța personală a activiștilor democrați de atacurile fasciștilor.

33. Creșterea spiritului antifascist al muncitorimii, pe de o parte, și, pe de alta, dezlănțuirea ofensivei fascismului român, care mai deschis se îndreaptă

---

[1] Mai bine spus: luptătoare pentru pace.

[2] România, cum rezultă dealtminteri din politica ei oficială, nu era preocupată de planuri războinice, agresoare, ci de consfințirea multilaterală a *statu-quo*-ului, de realizarea securității colective favorabilă integrității teritoriale și independenței; aprecierea din document arată că nu întotdeauna s-a înțeles, mai larg, politica guvernului de a organiza pregătirea față de orice pericol care viza integritatea teritorială a României.

[3] Demetru Dobrescu (1869—1948), primar general al Capitalei între 1935—1936, reprezentant al forțelor de stînga, democratice.

[4] Toate evenimentele s-au petrecut în anul 1936.

[5] Criza economică din 1929—1933.

Scanned with OKEN Scanner

nu numai contra mișcării comuniste, dar și contra mișcării sindicale și social-democrate, fac ca sindicatele muncitorești și organizațiile de partid social-democrate să ia o atitudine antifascistă. Piedicile pentru trecerea sindicatelor și partidelor social-democrate la lupta contra fascismului rămîn șefii reacționari, spărgători ai clasei muncitoare, cari înainte de toate țin la colaborarea de clasă cu burghezia și sînt adversari hotărîți ai Frontului Unic și ai Frontului Popular Antifascist.

34. Partidele și organizațiile țărănești, ca Frontul plugarilor și Uniunea muncitorilor și țăranilor maghiari (Madosz), ca partidul național-țărănesc și partidul radical-țărănesc (Iunian), iau o atitudine mai pronunțată contra planurilor de dictatură fascistă și prin acțiunile lor de masă devin, în condițiunile de astăzi, factori antifasciști. Aceasta se datorește nu numai presiunii maselor asupra șefilor lor, ci și faptului că burghezimea română nu este unanimă în chestiunea formei de dominație. După experiența dictaturii hitleriste în Germania și în Italia și sub influența politicii de persecuție a tuturor elementelor democratice din partea guvernului Tătărăscu, cercurile largi ale burgheziei române se conving că dictatura fascistă se îndreaptă economicește și politicește nu numai contra proletariatului, țărănimii și naționalităților asuprite, dar și contra intereselor economice și politice ale acelei părți a burgheziei care nu aparține vîrfurilor dominante ale capitalului financiar. [...]

35. Numai unirea în jurul proletariatului a maselor țărănești și producătoare neproletare, precum și a elementelor mic-burgheze și a burghezimii nefasciste în lupta contra fascismului poate duce la succesul luptei contra fascismului. Concentrarea tuturor acestor pături sociale în jurul *proletariatului, ca singurul vrășmaș consecvent al fascismului* depinde în bună măsură de realizarea unității de luptă a muncitorimii, de atitudinea proletariatului în fața celorlalte pături populare. Plenara aprobă rezoluția din ianuarie a C.C.[1] asupra mobilizării maselor largi pentru lupta contra fascismului și prin care se stabilește o atitudine nouă față de partidele țărănești de masă.

[...]

Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Ab. XX — 3, inv. 956, pp. 10; 11.

[*APEL ANTIFASCIST, ANTIREVIZIONIST, DIN 1936, LANSAT DE UNIUNEA MUNCITORILOR ȘI ȚĂRANILOR MAGHIARI DIN ROMÂNIA (MADOSZ)*]

Uniunea muncitorilor și țăranilor maghiari din România a lansat astăzi următorul apel:

„Frați maghiari, Mussolini în discursul său de la Milano a vorbit despre Ungaria ca de «marea mutilată» care vrea să i se facă dreptate, dînd un exemplu de prietenie italo-maghiară. Prietenia aceasta, anunțată cu atîta vîlvă, are scopul să infiltreze în masele maghiare și pe mai departe nădejdea deșartă ca aceste mase să vadă în Mussolini și Hitler mult așteptații lor Messia, ca în

[1] Plenara Comitetului Central al P.C.R. din ianuarie 1936.

Scanned with OKEN Scanner

momentul oportun cînd în Roma și Berlin va suna alarma să sară și să-și verse sîngele, ca figuri inconștiente, în jocul intereselor imperialiste germane și italiene. În fața poporului maghiar, care a sîngerat în marele măcel trecut pentru o cauză care nu a fost a lui, să stea în permanență trează conștiința acelor timpuri și să aibă credința hotărîtă că într-o nouă aventură războinică poporul maghiar poate pierde însăși ființa sa. Dar pe duce aceasta nu-l interesează precum nu l-a interesat nici pe kaiserul Wilhelm, în beția tendințelor imperialiste germane.

ÎMPOTRIVA SCHIMBĂRII UNILATERALE A TRATATELOR

Trebuie să protestăm ca situația actuală a poporului maghiar să nu fie folosită în interesul scopurilor imperialiste străine contra fraților noștri conlocuitori. Stăpînitorii de azi ai Ungariei[1] hoinăresc pe malurile Padovei și ale Rinului.

Atunci cînd popoarele vecine din basinul Dunării trăiesc alături cu noi și fără a căror voință și știință nu ne putem crea un viitor mai bun, schimbarea forțată unilaterală a tratatelor internaționale nu rezolvă nimic, însă reînnoiește lupta între popoarele mici din Europa orientală, periclitînd pacea universală. Isbucnirea războiului n-ar folosi cauza libertății, ci intereselor imperialismului german și italian, care prin foc și sabie încearcă să ducă în jugul lor, atît popoarele străine cît și masele proprii.

Discursul d-lui Mussolini nu poate fi primit de noi cu ovații. E un joc periculos ce se face cu sentimentul cel mai nobil al sutelor de mii de maghiari, și nu este altceva decît repetarea acelor trădări de care s-au servit în decursul veacurilor conducătorii feudali ai maghiarimii în serviciul Habsburgilor asupritori, anunțînd ca o glorie vărsarea sîngelui maghiar în interese străine.

TENDINȚE SPRE CUCERIRI

Popor maghiar din România[2], evenimentele grave privește-le cu chibzuință, cu rațiune limpede. Mussolini și Hitler vor dreptate. Dar ce fel de dreptate? Cum putem numi invaziunea în Abisinia a lui Mussolini? Această dreptate vrea să fie intronată acum în basinul Dunării. Dreptate pentru Ungaria mutilată. Dar pentru care Ungarie? Pentru poporul care a mărturisit de atîtea ori în istorie dragostea sa de libertate? Pentru milioanele de țărani fără pămînt, de muncitori și intelectuali flămînzi? Această dreptate nu este pentru el, ci pentru Ungaria feudală, Ungaria magnaților. Vor să introducă imperialismul german și italian în basinul Dunării. Pentru plata cuvenită le trebuie pradă pădurea, petrolul, grîul. Le trebuie poporul care trăește aci, pentru a-l exploata și le trebue în fine drumul liber spre Orient, pentru cuceriri noui.

Frați maghiari, este vorba de soarta noastră și noi maghiarii ardeleni cei mai competenți declarăm înaintea lumii întregi: Vrem pace înainte de toate.

---

[1] Are în vedere pe cîrmuitorii regimului fascisto-horthyst.

[2] Termenul *popor* este aici în sensul de *populație;* mai bine spus: *naționalitate conlocuitoare.*

Scanned with OKEN Scanner

Dacă reacțiunea fascistă, pentru planurile sale războinice, vrea distrugerea frontierelor actuale, nimicirea stărilor de pace, degeaba încearcă cu noi. Sîntem ferm convinși că poporul din Ungaria, masele țărănești, muncitorești și intelectuale nu vor lua arma din ordinul lui Mussolini sau Hitler, pentrucă nici ele nu vor războiu. În ceea ce privește revendicările maghiarilor din România, acestea nu se rezolvă cu războiul revizionist, ci numai cu recunoașterea de către poporul român a drepturilor noastre. Astfel vrem să păstrăm pacea noastră comună, să lărgim drepturile noastre, vrem să luptăm alături de frații noștri români, ca politica externă a României să se îndrepte spre statele mari democratice care respectă independența națiunilor mici.

Noi maghiarii din România, din pricina cărora dușmanii păcii vor să înceapă un nou război, știm să apreciem cel mai bine instituțiile cari tind spre susținerea păcii mondiale. De aceia sîntem adepții întăririi Societății Națiunilor, sîntem adepții inviolabilității angajamentelor luate prin contractele internaționale, sîntem adepții securității colective, ai ajutorului mutual, ai păcii indivizibile și ai ordinei pactelor regionale, pe care le sprijină, în cadrul Societății Națiunilor, partidele democratice în frunte cu partidul național-țărănesc. Ne revine datoria ca să unim toate forțele populare din Ardeal pentru salvarea păcii și drepturilor care sînt amenințate.

Frați maghiari, dușmanii păcii și ai democrației nu dorm nici o clipă. Nu este permis să ne pierdem. Organizați-vă. Întăriți în sate cît și în orașe organizațiile locale ale Madosului și acolo unde nu există să le formați pentru pace și democrație.

Dimineața, anul 32, nr. 10 780, din 5 decembrie 1936, p. 14.

[*ARTICOLUL LUI N. IORGA*, NOUA „POARTĂ CĂTRE ORIENT" A AUSTRIEI, *PRIN CARE, ÎN 1938, MARELE ISTORIC ARĂTA PERICOLUL, PENTRU ROMÂNIA, ADUS DE CREȘTEREA EXPANSIUNII HITLERISTE*]

„Ferește-te popor al meu, căci mari primejdii ți se pregătesc."

Ceia ce era de așteptat, s-a produs. Sensul economic, nedespărțit de cel politic, al cuceririi Austriei, de către Reichul hitlerist, s-a invederat prin discursul d-lui Göring[1].

Austria nu este un adaos oarecare la complexul de vechi state germanice, din care s-a alcătuit Imperiul în cele trei forme ale sale; Austria nu este un hotar, cum nici nu o poate admite doctrina nazistă, care leagă drepturile statului german, *în orice țară*, de prezența acolo a unei populații germanice, numeroasă, sau foarte puțin numeroasă, întinzînd astfel o linie de coloare neagră pînă peste România la țărmul Euxinului[2] și pe deasupra Euxinului pînă în regiunea Caucasului. Austria este un popas pe o linie de înaintare pregătită cu cea mai mare grijă și pentru care poporul german, entusiasmat de noua

[1] Căpetenie de prim plan a regimului fascist hitlerist.
[2] Marea Neagră.

Scanned with OKEN Scanner

doctrină, este capabil să aducă și cele mai mari sacrificii; Austria *este un punct de plecare*.

Este, așa cum a spus omul care cugetă pentru șeful statului german, „poarta către Răsărit".

Și Austria de odinioară avea astfel de intenții în domeniul cultural, atunci cînd se inaugura, provocînd cele mai vehemente protestări românești întrupate și în bustul de la Iași al lui Grigore Vodă Ghica, socotit ca o jertfă a politicei austriace în chestiunea Bucovinei[1]. Universitatea din Cernăuți, menită să cheme la cultură, în ciuda celei din Iași, cea mai apropiată universitate românească, pe barbarii din acest Orient al Europei. Încă de pe vremea lui Bismarck exista, în tovărășie cu Austria în forma monarhiei austro-ungare, avîntul către Răsărit cuprins în formula, celebră odinioară și pe urmă prea mult uitată, de *Drang nach Osten*.

Nicolae Iorga
(1871—1940)

Mai mult încă, ocupația austriacă strecurată dibaciu în timpul războiului dintre ruși și turci, care a precedat pe al Crimeii[2], acțiune presintată la Constantinopol ca un mijloc de a garanta Sultanului, împotriva Țarului, păstrarea acestei „provincii" de la Dunăre, ocupația aceasta se făcea în numele dreptului națiunii germane de a stăpîni pînă la gurile Dunării, ale cărei izvoare le deține, și mărturisirile contemporane ale oamenilor de stat și ofițerilor austriaci, arată cu cîtă durere, peste planurile mari economice, care se alcătuiseră, s-a făcut, întîrziind cît a fost cu putință, retragerea din București și Iași a trupelor chesaro-crăiești.

De atunci, cu noul regim impus Dunării după pacea de la Paris[3], cu întărirea acestui regim prin reglementațiile ulterioare, cu biruitoarea rezistență a României față de planul austriac de prin 1880 de a se înstăpîni la Dunăre, și cu ajutorul trufiei ungurești, deschizătoare a Porților de Fer de la Cazane, cu hotărîtul refuz al guvernului român de a executa hotărîrea Convenției de la Londra[4], s-a tăiat putința realizării unor astfel de planuri. Austria singură nu era în stare să le ducă la capăt, dar, cu toată rivalitatea dintre dînsa și dintre Germania, la negocierile de pace din București după marele război[5], Dunărea a fost împărțită în două, rupîndu-se drepturile noastre, ale trecutului nostru și ale muncei noastre tehnice pe dînsa: Austria la Severin, Germania la Giurgiu și un regim dominat tot de Germania la gurile Dunării, în locul Comisiei Europene.

După această recapitulare istorică, se poate vedea că planul d-lui Göring, „poarta către Răsărit", prin Dunărea de hegemonie germană, este numai con-

---

[1] Voievodul amintit a fost asasinat de către trimișii sultanului, la cererea împăratului de la Viena, pentru că s-a împotrivit smulgerii de către Austria habsburgică a unei însemnate părți din nordul Moldovei, în 1775.

[2] Războiul izbucnit în 1853 și încheiat prin pacea din 1856, intrat în istorie sub numele Războiul Crimeii.

[3] Pacea din 1856.

[4] Din 10 martie 1883.

[5] Războiul din 1914—1918.

tinuarea unor sforțări care au trecut pe rînd prin deosebite forme și care nu represintă altceva decît afluxul puternicii vitalități a unei rase, care se crede chemată a stăpîni lumea.

Noi[1], lăsători cum sîntem și uneori supuși prostește la ispitele cele mai cusute cu ață albă, publicăm telegrama cu privire la mărețele planuri de a deschide „poarta Răsăritului" pentru o Putere, care, chiar dacă n-ar voi, tinde de la sine la desființarea acestor nimicuri de popoare mici și întîrziate, care se găsesc în calea unei superbe expansiuni.

Eu însă îmi fac datoria cunoscătorului de trecut și înțelegătorului psihologiilor naționale pentru a spune încă o dată: „Ferește-te popor al mieu, căci mari primejdii ți se pregătesc".

Timpul, anul II, nr. 377, din 23 mai 1938, p. 1.

[*FOILETON DIN 1939 AL LUI GEORGE CĂLINESCU ÎMPOTRIVA INVAZIEI GERMANIEI NAZISTE ÎN CEHOSLOVACIA*]

FRIGMANIA[2] ȘI BOVENIA[3]

Întocmai ca în filmele americane atragem stăruitor atențiunea cititorului că asemănările întîmplărilor din această cronică cu posibile evenimente contemporane sînt simple coincidențe, cu atît mai mult cu cît faptele sînt scoase dintr-un vechiu manuscris din secolul al XIII-lea găsit în mănăstirea din Grapa[4] de un foarte erudit profesor. Iată în fond despre ce este vorba:

George Călinescu
(1899—1965)

Pe un continent îndepărtat existau acum cîteva sute de ani două state, anume Frigmania și Bovenia. Frigmania era o țară puternică, foarte populată și mutatis mutandis industrială. Bovenia era o țărișoară vecină aproape fără nici o însemnătate politică. Nenorocirea Boveniei (căci va fi la mijloc o nenorocire), este că în vreme ce Frigmania avea pășunile cele mai sterpe din lume pentru un popor iubitor de lapte și derivatele sale, Bovenia era acoperită cu o prea frumoasă iarbă. Turmele de boi și vaci ale acestei țări erau vestite, și numele statului nu pare a fi străin de bogăția lui. Pașnica clătinare de cozi a vacilor Boveniei irită în cele din urmă pe vecinii cu vaci slabe. Dar nu s-ar fi întîmplat

[1] Replica lui Nicolae Iorga din această frază este la adresa unor politicieni nu suficient de atenți la creșterea gravului pericol care pîndea și România în urma expansiunii hitleriste, în acest caz, prin invazia în Austria.
[2] Cuvînt format de G. Călinescu pentru a indica Germania.
[3] De asemenea, pentru: Cehoslovacia.
[4] De asemenea, pentru: Praga.

Scanned with OKEN Scanner

firește nimic dacă purtările bovenilor n-ar fi devenit de la o vreme intolerabile. În Bovenia locuiau nouă frigmani spre hotarul Frigmaniei (împinși acolo de frăgezimea pășunilor) și un frigman în capitala Boveniei, numită Grapa.[...][1].

Jurnalul literar, anul I, nr. 13, din 26 martie 1939, p. 4.
George Ivaşcu, Antoaneta Tănăsescu, *Cumpăna cuvîntului. 1939—1945. Mărturii ale conştiinţei româneşti în anii celui de-al doilea război mondial*. Introducere de George Ivaşcu. 1977, Editura Eminescu, [Bucureşti], p. 112.

DEMONSTRAȚIA ANTIFASCISTĂ DE 1 MAI. [1939]

1 Mai. Dimineața ora 9. Pe calea Călărași și străzile vecine – grupuri de cetățeni se grăbesc spre sala Tomis. Lîngă biserica Sf. Vineri– agenți, lîngă Tomis—agenți—,toată poliția capitalei e pusă în picioare, pentru a împiedica sărbătorirea întîiului Mai ca zi de luptă a clasei muncitoare.. Guvernul și ajutorii lui făcuseră sforțări pentru a deruta masele muncitoare de pe drumul de luptă împotriva fascismului și a exploatării capitaliste, făcuse încercări de a preface această zi într-o manifestare pentru regimul actual antinațional. Muncitorii comuniști și social-democrați conștienți au știut să mobilizeze masele muncitorești și mica burghezie la luptă contra fascismului și a guvernului de dictatură regală. Pentru apărarea independenței naționale a țării, contra agresorilor fasciști. Pentru drepturi egale pentru popoarele[2] conlocuitoare cu cele ale poporului român. Pentru cele mai arzătoare revendicări ale maselor. *Pentru restabilirea regimului democratic.*

Tomis. Sala și curtea e arhiplină. Iată-i pe sindicaliștii din str. Dristorului, iată-i pe cei din Izvor, Uranus, pe meșteșugari, funcționari particulari și alți și alți – cu greu își fac drumul spre ușa de intrare.

„Contribuiți pentru sală!", „Ajutați pe antifasciștii închiși!". Bani mărunți cîștigați cu truda zilnică cad veseli în cutii. Deasupra capetelor mulțimii, muncitori conștienți înalță placarde antifasciste: *Să apărăm granițele țării împotriva agresorului hitlerist! Trăiască independența națională a țării! Jos fascismul! Amnistie pentru deținuții antifasciști! Vrem 8 ore de muncă! Spor la salarii! Vrem restabilirea regimului democratic parlamentar!*

[...] Așa au vorbit oratorii muncitorilor susținuți și apărați de mulțime. Pe urmă, încolonați cîte șase într-un rînd masele populare pornesc în demonstrație. Mii și mii de muncitori, meseriași, funcționari, intelectuali, femei muncitoare, țărance, intelectuale, mase de tineri muncitori antifasciști — o adevărată înfrățire de luptă antifascistă.

[...]

Demonstrația de masă din București și adunările din provincie au dovedit cît de adîncă este indignarea poporului contra fascismului și a guvernului actual — introducător de fascism. Această demonstrație a dovedit că lozincile partidului nostru sînt urmate de mase. Această demonstrație a fost o bună

[1] Și așa mai departe, George Călinescu expunea, alegoric, începutul și creșterea invaziei Germaniei naziste asupra Cehoslovaciei; articolul a fost semnat: Aristarc.

[2] Se are în vedere: *populația* naționalităților conlocuitoare.

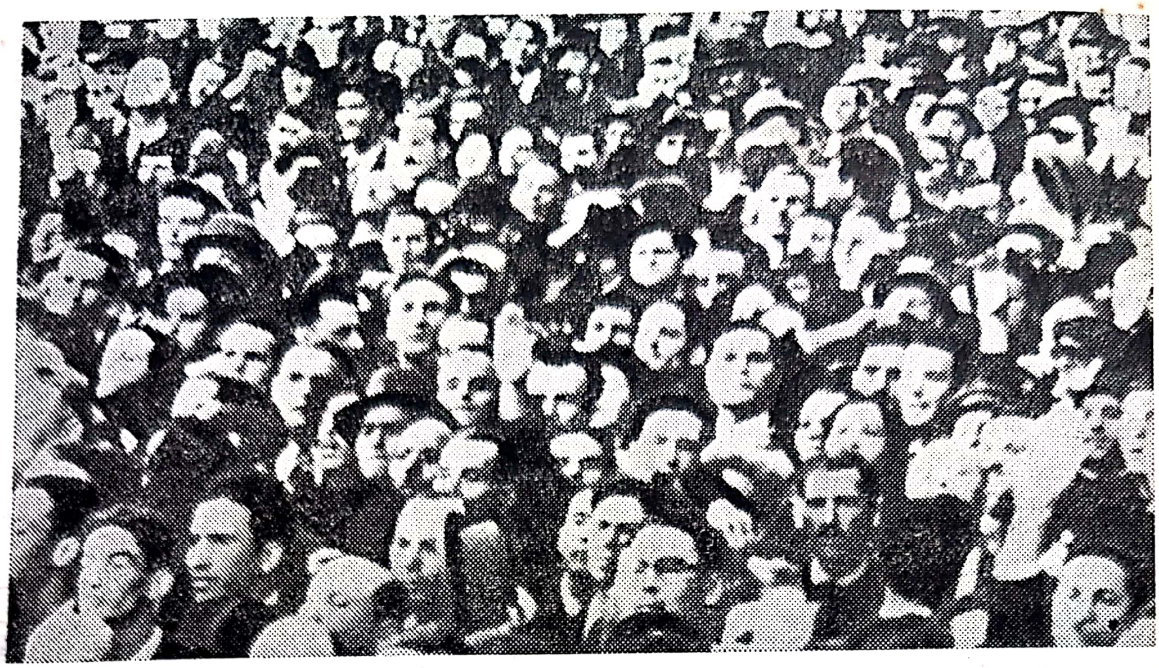

Aspect de la demonstrația antifascistă de la 1 Mai 1939, în organizarea căreia un rol deosebit a avut tînărul militant comunist Nicolae Ceaușescu; fotografie

trecere în revistă a forțelor muncitorești, meșteșugărești, a femeilor și tineretului contra fascismului și regimului actual capitulant. Demonstrația de 1 Mai a dovedit o creștere serioasă a activității politice a maselor și o creștere a influenței și capacității Partidului Comunist de mobilizare a maselor la luptă în front unic.

Înainte! Comuniști și muncitori social-democrați! — realizați și întăriți frontul unic! Munciți pentru concentrarea tuturor forțelor democratice și sincer patriotice într-un front larg combativ, împotriva dușmanului fascist din afară, a agenților hitleriști din țară și împotriva regimului actual de jaf și teroare sălbatică. [...]

Scînteia, anul IX, nr. 20 (110), din 1 iunie 1939, p. 3; 3; 3.

[*NICOLAE IORGA ÎN* ISTORIA ROMÂNILOR *ÎMPOTRIVA EXPANSIUNII HITLERISTE, ȘI DESPRE NECESITATEA CA POPOARELE SĂ-ȘI APERE INDEPENDENȚA, FIINȚA NAȚIONALĂ*]

[...]

Peste cîteva luni[1] Hitler anexînd, fără a trage un foc, cu iscălitura noului președinte din Praga, magistratul Hacha, a cărui întreagă acțiune rămîne încununată de mister, Boemia și Moravia, și primind „protectoratul" asupra unei Slovacii care se smulsese din legătura cu cehii, Ungaria, care se bucura și de sprijinul Poloniei, doritoare a noului culoar, și de acela al Italiei, care se

[1] După ocuparea Austriei, și începutul crizei cehoslovace — zice Iorga — „provocată de Hitler", cînd — spune marele istoric — „Se pregătia și o nouă ofensivă de pretenții la Apusul României".

prindea de ultimul sprijin în Europa centrală confiscată de celalt membru al „axei" centrale, își va arunca trupele, mobilisate din vreme, asupra unui Maramureș[1] proclamat independent, dar în plină anarhie și lua față de România, căreia, de luni de zile, pe căi neoficiale, i se anunța o cît mai largă amputare, o atitudine care avu marele avantagiu de a sili guvernul român al lui Armand Călinescu, supt impulsul hotărît al regelui și cu aprobarea bătrînilor consilieri regali, la mobilisarea de zece contingente, care, făcută de țărănime, și în Ardealul amenințat, cu un extraordinar avînt, invederă lumii că aici nu e loc de anexări acceptate (mart-april 1939).

Odată cu înstăpînirea la Berlin a dictatorului[2] care începea acea vastă și îndrăzneață acțiune, menită nu numai la atît — și, pe lîngă că Cehoslovaciei i se smulseră teritoriile locuite de germani, dar resolvirea prin cucerire, dată problemei integrale a acestei țări arată că se trece la vechea concepție a Sfîntului Imperiu roman de nație germană și al „spațiului vital", de o așa de largă interpretare națională —, răsăriau deci alte probleme, de o teribilă amenințare pentru orice drept și orice independență, așa de scump cîștigată, pentru a căror înfruntare se va cere altceva decît, ca pănă atunci, talent și farmec personal. [...]

Două sisteme europene își stau față în față[3] cu fulgerări oratorice din care poate să se desfacă oricînd cataclismul universal al războiului. O puternică energie morală și un spirit de jertfă absolut pentru a se căpăta o cît mai bună pregătire tehnică rămîn singurele mijloace pentru a se salva un Stat de pierderea independenței și o nație de confundarea în noile formațiuni internaționale de cotropire și economică și politică. Cultul onoarei, indispensabil popoarelor vrednice de a trăi, trebuie să fie unit cu cea mai atentă observare a împrejurărilor și cu cea mai inteligentă întrebuințare a lor.

[...]

N. Iorga, **Istoria românilor**, Vol. X. **Întregitorii**, București, 1939, pp. 446—447; 447.

[*ORIENTAREA DATĂ DE C.C. AL P.C.R., LA PLENARA DIN IUNIE 1939, PENTRU PARTICIPAREA COMUNIȘTILOR LA LUPTA DE APĂRARE A ȚĂRII ÎN CAZUL AGRESIUNII HITLERISTE*]

[...]

C.C. al P.C.R. a ținut o ședință plenară care a hotărît următoarele în legătură cu apărarea țării:

1) alarmarea țării asupra pericolului unei imediate agresiuni fasciste și a atitudinii guvernului, care, cu toată mobilizarea, a căutat să ascundă pericolul.

---

[1] N. Iorga are în vedere sensul, cel mai larg, *geografic*, acoperind o zonă mai întinsă la nordul provincei istorice românești.

[2] Marele istoric se referă, demascator, la regimul dictatorial al lui Hitler instaurat la 30 ianuarie 1933.

[3] Fascismul — „democrațiile" burgheze.

Scanned with OKEN Scanner

2) participarea activă a membrilor de partid la concentrările de trupe, unde să lupte pentru întărirea forței politice și morale a armatei contra Germaniei hitleriste și a statelor revizioniste, pentru demascarea tuturor ofițerilor gardiști[1] și capitulanți, care caută să demoralizeze trupele, pentru îndepărtarea și arestarea acestora din urmă, pentru apărarea hotărîtă a intereselor soldaților în legătură cu hrana, tratamentul, încartiruirea și măsurile sanitare; apărarea și ajutorarea familiilor celor concediați; campanie prin presa legală și ilegală, conferințe, întruniri și manifestații unde să se voteze telegrame și moțiuni în care să se ceară: arestarea tuturor agenților fasciști ai lui Hitler, trădători de țară, scoaterea tuturor fasciștilor și capitulanților din guvern, armată și din întregul aparat al statului, îmbunătățirea situației maselor, drepturi egale pentru popoarele[2] conlocuitoare cu cele ale poporului român, restabilirea drepturilor și libertăților democratice, alianța cu țările democratice în frunte cu Uniunea Sovietică, folosindu-se imensul avantaj al vecinătății cu marea țară socialistă [...]; pentru un front patriotic al poporului român și al popoarelor conlocuitoare; pentru apărarea țării contra fascismului agresor. [...]

Lupta de clasă, anul XX, nr. 6, august 1939, pp. 10—11; 11.

ARTICOL PUBLICAT DE SCÎNTEIA, *DIN 23 FEBRUARIE 1940, DESPRE ÎNSEMNĂTATEA RECONSTITUIRII UNIUNII TINERETULUI COMUNIST*]

De două luni de zile a început să ființeze Uniunea Tineretului Comunist. Această veste a umplut de bucurie și speranță nouă inimile tineretului muncitor. Peste tot unde prin sprijinul și grija Partidului Comunist se înființează secțiuni ale U.T.C.-ului, tinerii cu entuziasm și hotărîre aderă la ele, văzînd în U.T.C. o armă puternică a luptei tineretului din România pentru drepturile sale, pentru o viață mai bună și contra celei mai mari nenorociri în care dictatura regală vrea să arunce poporul și tineretul — războiul.

[...]

După cum se vede, tinerii comuniști au pornit la reclădirea U.T.C.-ului într-o clipă deosebit de favorabilă, într-o perioadă de numeroase acțiuni ale tineretului, dar și într-o clipă de grea răspundere, într-o clipă cînd proletariatul revoluționar a pornit o luptă dîrză, neînfricată și nesovăitoare împotriva extinderii războiului imperialist, pentru oprirea lui. De aici decurg și cele mai arzătoare sarcini ce stau în fața nouiei conduceri a Tineretului Comunist și în fața tuturor tinerilor comuniști.

[...]

Scînteia, anul X, nr. 27 (117), din 23 februarie 1940, p. 4; 4.

---

[1] Care erau membri ai organizației fasciste Garda de Fier.
[2] Și aici se are în vedere *populația* naționalităților conlocuitoare.

Scanned with OKEN Scanner

[*LIVIU REBREANU ÎN DISCURSUL* LAUDĂ ŢĂRANULUI ROMÂN *ROSTIT LA 20 MAI 1940, DESPRE CONTINUITATEA ŞI UNITATEA POPORULUI ROMÂN ÎN PROPRIA-I PATRIE*]

[...]

Rezultatul?[1] România actuală cu Dacia de odinioară sînt congruente nu numai în privinţa configuraţiei geografice, dar şi a configuraţiei etnografice româneşti.

Acest fapt sigur, această evidenţă bătătoare la ochi ar trebui să puie pe gînduri, dacă nu să-i desarmeze, pe apostolii interesaţi ai discontinuităţii româneşti în propria noastră ţară. Ce argument de continuitate poate fi mai plauzibil decît existenţa aceluiaşi popor, pe aceleaşi locuri, după două mii de ani? Inexplicabilă ar fi tocmai discontinuitatea. S-au văzut popoare mutîndu-se în altă ţară, se cunosc popoare care au dispărut în totul, dar un popor care să dispară şi să se risipească pentru a reapărea, peste multe sute de ani, exact în locurile pe care le-a părăsit, ar fi o minune ce nu se poate întîmpla decît în anumite manuale istorice cu tîlc.

[...]

Liviu Rebreanu, **Laudă ţăranului român. Discurs de recepţie la Academia Română;** *Viaţa Românească*, anul XXXII, nr. 7, iulie 1940, p. 5.

[*ARTICOL DIN 25 AUGUST 1940 AL LUI NICOLAE IORGA ÎN LEGĂTURĂ CU SITUAŢIA GREA A ROMÂNIEI ÎN FAŢA PRETENŢIILOR REVIZIONISTE ALE UNGARIEI HORTHYSTE*]

Se discută rostul viitor al Ardealului. Toate argumentele noastre s-au isprăvit. Le vom presinta unde începe o discuţie pe care nu noi am cerut-o. Dacă vor fi oameni s-o înţeleagă, aceasta va fi mai bine pentru pacea lumii. Prin presă cred că s-au spus de mult cele din urmă cuvinte.

E însă cineva care n-a vorbit încă. E poporul însuşi a cărui moştenire e adusă înnainte.

El are un graiu special, care nu intră nici în diplomaţia specialiştilor, nici în războiul statelor.

Aceia cari ni poartă continuu gînd rău, în loc să-şi îngrijească de primejdiile lor, care sînt multe, cunosc felul acesta de a vorbi al românului ardelean.

---

[1] Mai sus marele scriitor se ocupa de caracteristicile şi rolul ţăranului român.

L-au mai auzit de multe ori.

Şi ar fi bine să nu ⟨se⟩ mai întîlnească din nou cu dînsul.

Mi s-a cerut să dau cîteva rînduri în ceia ce priveşte ceasul greu de acum. Pentru guvernanţi am un sfat, care nu se poate da în vileag, pentru milioanele de români de-acolo nu mai trebuie unul.

Ţară nouă, anul II, nr. 67, din 25 august 1940, p. 1.

George Ivaşcu, Antoaneta Tănăsescu, *Cumpăna cuvîntului. 1939—1945. Mărturii ale conştiinţei româneşti în anii celui de-al doilea război mondial.* Introducerea de George Ivaşcu, 1977, Editura Eminescu, [Bucureşti], p. 194.

[*ARTICOL DIN 1 SEPTEMBRIE 1940 PRIN CARE SCRIITORUL ŞI ZIARISTUL ZAHARIA STANCU RELEVA CĂ POPORUL ROMÂN ÎN DECURSUL ÎNTREGII SALE ISTORII NU A CUCERIT PĂMÎNTURI STRĂINE, ŞI CĂ ARDEALUL „ESTE ROMÂNESC ŞI TREBUIE SĂ RĂMÎNĂ ROMÂNESC"*]

Din 1918, lozinca tuturor românilor, indiferent de credinţele lor politice şi de organizaţiile în care activau, a fost una singură: Ardealul s-a alipit la patria mumă pentru totdeauna. După suferinţe milenare, prin jertfa a opt sute de mii de soldaţi căzuţi pentru Patrie, s-a ajuns la întregire.

În tot decursul existenţei neamului românesc n-am rîvnit pămînturi străine. Voevozii noştri din trecut şi strămoşii noştri s-au luptat numai pentru menţinerea libertăţii neamului românesc, niciodată pentru a ridica libertăţile altor neamuri, niciodată pentru a intra în stăpînirea pămînturilor altor neamuri.

În 1918 s-a ajuns la întregire [...] Minoritarilor le-am dat drepturi egale cu ale românilor. În Ardeal cînd s-au împărţit marile moşii au fost împroprietăriţi toţi ţăranii, toţi cei ce roboteau de secole pe ogoare cari nu erau ale lor. Comisiile de împroprietărire au fost drepte în măsurile lor. Nu i-au părtinit pe ţăranii români din Ardeal şi nu i-au nedreptăţit pe ţăranii unguri.

[...]

Noi ştim, — şi o mai ştiu şi alţii, —, că nu poporul maghiar este revizionist, ci că revizionistă este numai clasa conducătoare ungurească, compusă din mari bogătaşi, din mari stăpînitori de pămînturi pe care ţăranii maghiari robesc din zori pînă în noapte ca şi strămoşii lor în evul mediu.

[...]

Azi, anul VIII, seria a II-a, nr. 78, din 1 septembrie 1940, pp. 1; 1—2; 2.

George Ivaşcu, Antoaneta Tănăsescu, *Cumpăna cuvîntului. 1939—1945. Mărturii ale conştiinţei româneşti în anii celui de-al doilea război mondial.* Introducere de George Ivaşcu, 1977, Editura Eminescu, [Bucureşti], p. 196.

Scanned with OKEN Scanner

IX. LUPTA FORȚELOR REVOLUȚIONARE, PATRIOTICE, ÎN FRUNTE CU PARTIDUL COMUNIST ROMÂN, ÎMPOTRIVA DOMINAȚIEI NAZISTE ȘI A DICTATURII ANTONESCIENE. ÎNCEPUTUL REVOLUȚIEI DE ELIBERARE NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ, DIN AUGUST 1944

TEMATICĂ

Situația economică, social-politică a României în perioada septembrie 1940—august 1944.

Atitudinea forțelor social-politice față de dictatura militar-fascistă și războiul hitlerist.

Partidul Comunist Român, forța conducătoare a luptei maselor împotriva dictaturii antonesciene și a războiului antisovietic.

Politica Partidului Comunist, Român pentru coalizarea forțelor democratice, patriotice, antihitleriste.

Forme și metode de luptă împotriva dominației fasciste.

Pregătirea și înfăptuirea, sub conducerea P.C.R., a insurecției din august 1944. Însemnătatea ei internă și internațională.

Insurecția din august 1944 — începutul revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINAR

Situația internă și internațională a României în anii dictaturii antonesciene.

Partidul Comunist Român — forța conducătoare a luptei maselor împotriva dictaturii militar-fasciste.

Caracteristicile mișcării de rezistență antifascistă în România: realizarea alianțelor politice preconizate de P.C.R.

P.C.R. — organizatorul și conducătorul acțiunilor pentru ieșirea României din război și întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste.

Lupta împotriva regimului de ocupație horthysto-fascist dusă de forțele patriotice în teritoriul smuls României prin Dictatul de la Viena din august 1944.

Locul și rolul insurecției din România în rezistența antifascistă europeană.

P.C.R. — inițiatorul și conducătorul revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism**, Editura politică, București, 1975, pp. 45—49; 49—50.

Hotărîrea Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al P.C.R. cu privire la aniversarea a 35 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă; *Scînteia*, anul XLVIII, nr. 11 426, din 18 mai 1979, p. 1.

*

* *

NICOLAE CEAUȘESCU, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966**; *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*", Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 375—378.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist. 14 aprilie 1972**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Martie 1972 — decembrie 1972*, Vol. 7, Editura politică, București, 1973, pp. 220—221.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de a XXX-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă. 22 august 1974**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Martie — noiembrie 1974*, Vol. 10, Editura politică, București, 1974, pp. 620—624.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea solemnă consacrată celei de a XXX-a aniversări a armatei Republicii Socialiste România. 24 octombrie 1974**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Martie — noiembrie 1974*, Vol. 10, Editura politică, București, 1974, pp. 898—900.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă din Capitală cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la victoria asupra fascismului și a 98 de ani de la cucerirea independenței de stat a României. 9 mai 1975**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974 — septembrie 1975*, Vol. 11, Editura politică, București, 1975, pp. 567—571.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunerea prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României, 9 mai 1977**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie — septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 337—338.

Scanned with OKEN Scanner

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă din Capitală organizată cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. 22 august 1979;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Martie — septembrie 1979*, Vol. 18, Editura politică, București, 1979, pp. 576—578.

* * *

* * * *Pentru eliberarea patriei. Documente extrase din presă, memorii cu privire la lupta poporului român pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist (23 august 1944—25 octombrie 1944)*, Editura militară, București, 1972.

1

[...]

Politica imperialistă de reîmpărțire a lumii și dominație mondială promovată de Germania nazistă a dus la dezlănțuirea celui de-al doilea război mondial. Concesiile și cedarea în fața hitlerismului, lipsa de fermitate și unitate a statelor europene și a altor state în fața politicii agresive a imperialismului german au permis lui Hitler să dezlănțuie războiul, atacînd și subjugînd pe rînd un număr mare de state din Europa, printre care Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia, Franța, Belgia, Olanda, țările nordice.

În aceste împrejurări, cercurile reacționare fasciste din România, trădînd interesele naționale ale poporului, au aruncat țara în brațele Germaniei fasciste. La începutul războiului România s-a găsit izolată pe plan internațional, ceea ce a ușurat dezmembrarea ei. Dictatul imperialist de la Viena și apoi intrarea trupelor germane în țara noastră, cu acordul dictaturii militare fasciste, în care „Garda de Fier" avea rolul dominant, au dus de fapt la ocuparea României de către armatele hitleriste. La scurt timp, țara noastră a fost silită să intre în război împotriva Uniunii Sovietice, alături de Germania fascistă. Războiul, marile distrugeri care au avut loc în această perioadă, jefuirea bogățiilor țării de către hitlerism au dus România în pragul unei adevărate catastrofe naționale. Toate acestea au fost posibile și datorită faptului că forțele democratice, antifasciste, n-au înțeles la timp gravitatea situației și n-au răspuns chemării Partidului Comunist Român de a se ridica cu toată hotărîrea la luptă contra fascismului și războiului. Această atitudine a fost scump plătită de întregul nostru popor.

După cum se știe, continuînd politica imperialistă de dominație și încălcînd Tratatul de neagresiune încheiat între Uniunea Sovietică și Germania nazistă în 1939, armatele hitleriste au atacat U.R.S.S. în vara anului 1941.

Scanned with OKEN Scanner

Odată cu declanșarea agresiunii armate împotriva Uniunii Sovietice, cursul evenimentelor internaționale, desfășurarea războiului se schimbă în mod radical. Se înfăptuiește și se dezvoltă coaliția antihitleristă, se intensifică lupta popoarelor împotriva hitlerismului.

Cel de-al doilea război mondial, prin amploarea sa, prin distrugerile uriașe și pierderile de zeci de milioane de vieți omenești, a constituit cea mai neagră, mai grea și distrugătoare perioadă din istoria omenirii.

Declanșat de Germania hitleristă și celelalte țări ale Axei în scopul dominației imperialiste, războiul a căpătat, prin lupta forțelor ce s-au ridicat împotriva acestei politici, și un caracter antifascist. Lupta eroică a popoarelor sovietice, a forțelor coaliției antifasciste, intrarea în bătălie a unor largi forțe sociale de pretutindeni, a noi și noi popoare s-au transformat într-o îndîrjită ofensivă a omenirii pentru înfrîngerea și lichidarea celui mai mare pericol ce amenințase vreodată civilizația umană — fascismul, care urmărea desființarea libertăților democratice și independenței naționale a popoarelor, subjugarea lor, dominația mondială. Această uriașă luptă internațională a dus, pînă la urmă, la zdrobirea totală a fascismului, a demonstrat cu putere că dacă forțele democratice, popoarele acționează unite, ele își pot apăra libertatea, independența și suveranitatea, pot înfrînge orice agresor, oricît de puternic ar fi el, pot impune pacea și securitatea în lume.

Partidul Comunist Român s-a ridicat de la început cu hotărîre împotriva războiului antisovietic, pronunțîndu-se cu fermitate pentru ieșirea din acest război și alăturarea României forțelor coaliției antihitleriste. În conformitate cu această linie politică generală, partidul a trecut la organizarea a numeroase acțiuni — greve, demonstrații, sabotarea mașinii de război fasciste —, la crearea unităților de partizani și a formațiunilor patriotice ca unități de luptă împotriva fascismului, pentru cucerirea independenței țării. În același timp, s-a intensificat acțiunea de întărire a unității clasei muncitoare, colaborarea cu Partidul Social-Democrat și cu alte forțe democratice. În 1943 a fost creat Frontul Patriotic Antihitlerist, iar la 1 Mai 1944 s-a realizat Frontul Unic Muncitoresc între Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat, apoi Blocul Național-Democrat. Totodată, partidul a desfășurat o largă activitate în rîndul armatei, întărind legăturile cu forțele militare, inclusiv cu generali și ofițeri din comandamentele superioare; în același timp au fost stabilite contacte cu palatul regal.

Partidul Comunist Român a acționat cu toată fermitatea pentru unirea tuturor forțelor patriotice naționale; datorită acestei activități s-a realizat o largă coaliție a tuturor celor care se pronunțau, într-o formă sau alta, pentru răsturnarea dictaturii fasciste, ieșirea din războiul antisovietic și alăturarea la coaliția antihitleristă.

Politica antinațională a dictaturii militaro-fasciste, jefuirea bogățiilor naționale de către Germania hitleristă au dus la crearea unei situații deosebit de grave în economia țării. Creșteau nemulțumirea generală și ura împotriva guvernului de dictatură militaro-fascistă și a Germaniei hitleriste, se afirma tot mai pregnant voința întregului popor de a lupta cu toate forțele pentru a pune capăt situației create. Acestea erau condițiile interne în vara anului 1944.

În același timp, pe plan internațional evenimentele se schimbau tot mai mult în favoarea forțelor antifasciste aliate. Succesele strălucite ale armatelor sovietice — care au dus greul războiului, aducînd contribuția cea mai im-

Scanned with OKEN Scanner

portantă la înfrîngerea Germaniei — exercitau o influență puternică asupra desfășurării generale a luptei antifasciste.

Debarcarea aliaților și succesele înregistrate pe diferite fronturi împotriva armatelor hitleriste au avut, de asemenea, o influență puternică asupra cursului războiului. Un rol important au avut lupta antifascistă dusă de popoarele Europei, mișcarea de partizani ce dădea puternice lovituri mașinii de război hitleriste; forțele populare au adus o contribuție de mare însemnătate la cauza generală a victoriei în războiul antihitlerist.

După cum se știe, în vara anului 1944 trupele sovietice dădeau lovituri grele armatelor hitleriste, intrînd, în cursul luptelor, și pe teritoriul României. În aceste împrejurări, Germania și guvernul antonescian se pregăteau să ia măsuri extreme, să organizeze mobilizarea generală a forțelor în vederea întăririi pe teritoriul românesc a rezistenței împotriva înaintării armatelor sovietice. Împiedicarea acestor planuri de continuare a războiului împotriva Uniunii Sovietice, trecerea la răsturnarea regimului fascist din România și întoarcerea armelor împotriva trupelor hitleriste deveniseră o necesitate istorică, un imperativ pentru grăbirea victoriei coaliției antifasciste. Marele merit al partidului nostru comunist constă în faptul că în aceste împrejurări a știut să-și organizeze propriile rînduri, să întărească colaborarea cu celelalte forțe, inclusiv cu forțele armate, și să treacă la atacul decisiv, dovedindu-se la înălțimea misiunii sale istorice de apărare a intereselor naționale ale întregului popor.

[...][1]

În aceste condiții interne și externe favorabile, la 23 August 1944 Partidul Comunist Român, în colaborare cu celelalte forțe democratice, patriotice, a înfăptuit insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă. S-a realizat răsturnarea dictaturii militaro-fasciste și trecerea țării noastre cu întreaga sa forță, cu toată armata, alături de Uniunea Sovietică, de coaliția antihitleristă. Trebuie subliniat că fără aceste împrejurări interne și internaționale prielnice ar fi fost greu, dacă nu imposibil, să se organizeze și să se desfășoare cu succes marea bătălie care a deschis o nouă eră în istoria României.

Înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944 marchează un moment hotărîtor în dezvoltarea țării noastre pe un drum nou, deschizînd calea eliberării de sub dominația Germaniei naziste și trecerii la realizarea unor profunde transformări sociale revoluționare în România. Totodată, victoria insurecției și intrarea armatei române în războiul antihitlerist au fost apreciate pe plan internațional ca acte cu profunde implicații asupra cursului celui de-al doilea război mondial. Aceasta a accelerat prăbușirea frontului fascist în această zonă a Europei, a dejucat încercările lui Hitler și Antonescu de a organiza pe teritoriul României o nouă linie de rezistență militară, a deschis calea înaintării rapide a trupelor sovietice în Balcani și spre centrul continentului.

Răsturnînd dictatura militaro-fascistă, România s-a alăturat armatelor sovietice, coaliției antihitleriste, angajîndu-se cu întreaga armată, cu toate forțele materiale și umane în lupta pentru eliberarea deplină a teritoriului țării, pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la înfrîngerea definitivă a Germaniei hitleriste. Prin eroismul și contribuția adusă la războiul antifascist, la înfrîngerea Germaniei naziste, poporul român a dovedit că nu avusese nimic comun cu participarea fascismului din țara noastră la răz-

[1] Nu am mai reprodus subtitlul.

Scanned with OKEN Scanner

boiul împotriva Uniunii Sovietice. El și-a probat prin fapte de arme prietenia cu Armata Roșie, dorința de colaborare cu Uniunea Sovietică, aspirația de a dezvolta relații cu toate popoarele lumii.

În aceste împrejurări s-a demonstrat că politica Partidului Comunist Român corespunde pe deplin năzuințelor și intereselor vitale ale întregului nostru popor. Partidul și-a dovedit tăria și capacitatea de organizare și unire a tuturor forțelor democratice și patriotice în lupta pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste și asigurarea dezvoltării libere, independente și democratice a țării.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 45—49;49—51.

La 23 August 1979 se împlinesc 35 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă — marea sărbătoare națională a poporului nostru, eveniment de importanță istorică pentru dezvoltarea liberă și suverană a patriei noastre pe calea socialismului și progresului.

Realizînd o largă unitate în jurul clasei muncitoare, a forțelor democratice, patriotice, antifasciste, întărind colaborarea cu forțele militare, Partidul Comunist Român a condus poporul la victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste de la 23 August 1944. Acest măreț act istoric a avut loc în condițiile internaționale favorabile ale victoriilor obținute de glorioasa armată sovietică, de armatele celorlalte state ale coaliției antihitleriste. Întorcînd armele împotriva hitleriștilor, poporul român s-a angajat cu întreaga armată, cu toate forțele sale materiale și umane, alături de armata sovietică, de întreaga coaliție antifascistă, în războiul antifascist, pînă la înfrîngerea definitivă a Germaniei naziste.

Actul de la 23 August 1944 a deschis o eră nouă în istoria României — era unor profunde transformări democratice, revoluționare, a realizării depline a independenței și suveranității naționale, a făuririi vieții noi, socialiste.

La cea de-a XXXV-a aniversare a eliberării sale, poporul român se prezintă cu victorii istorice în toate domeniile de activitate.

Dintr-o țară agrară, slab dezvoltată, România s-a transformat într-un stat industrial-agrar, cu o industrie dinamică, în plin proces de dezvoltare, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii contemporane, cu o agricultură socialistă în plin progres, cu un nivel de viață materială și spirituală în continuă creștere.

Un loc de o importanță hotărîtoare în această epocă istorică îl ocupă etapa marcată de Congresele al IX-lea, al X-lea și al XI-lea ale Partidului Comunist Român—cea mai fecundă din întreaga istorie a țării noastre, în mod indisolubil legată de numele și activitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, care conduce cu strălucire destinele patriei și ale poporului român pe calea libertății, independenței și socialismului.

Ca urmare a politicii sale externe juste, de pace, prietenie și colaborare cu toate popoarele, de participare activă la lupta pentru soluționarea problemelor complexe ale lumii de azi, România se bucură de un înalt prestigiu internațional, are prieteni pe toate meridianele globului.

Scanned with OKEN Scanner

Toate realizările istorice dobîndite în acești 35 de ani de dezvoltare liberă și independentă — și care deschid poporului român noi și minunate perspective de progres — reprezintă o strălucită confirmare a justeței politicii interne și externe a partidului nostru, care, aplicînd în mod creator principiile materialismului dialectic și istoric, adevărurile general valabile la condițiile concrete ale României, acționează cu fermitate și clarviziune pentru interesele fundamentale ale patriei, pentru fericirea și bunăstarea poporului, pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate. Ele sînt rezultatul muncii pline de abnegație a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, a tuturor oamenilor muncii din patria noastră — români, maghiari, germani și de alte naționalități — care, umăr la umăr, în strînsă unitate, înfăptuiesc politica partidului, asigură triumful idealurilor socialismului și comunismului pe pămîntul României.

[...]

Hotărîrea Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al P.C.R. cu privire la aniversarea a 35 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă; *Scînteia*, anul XLVIII, nr. 11.426, din 18 mai 1979, p. 1.

[...]

Partidul comunist, exponent al intereselor naționale ale întregului popor, s-a ridicat de la început cu hotărîre împotriva agresiunii Germaniei fasciste și a războiului împotriva Uniunii Sovietice, a dat glas frămîntărilor și aspirațiilor uriașei majorități a populației țării, a organizat rezistența antifascistă și lupta maselor pentru răsturnarea regimului antonescian, ieșirea din războiul purtat alături de Germania și alăturarea forțelor antihitleriste. În rezoluția sa asupra războiului antisovietic din iulie 1941, în Platforma-program din septembrie 1941, în documentul „Pieirea sau salvarea poporului român" din ianuarie 1942 și în multe alte materiale, partidul comunist a adresat întregului popor chemarea de a lupta pentru încetarea războiului antisovietic, pentru răsturnarea regimului fascist al lui Antonescu, alungarea din țară a hitleriștilor și recucerirea libertății și independenței României. Mobilizînd în acțiunea de rezistență zeci de mii de militanți revoluționari și patrioți, partidul organizează grupe de sabotare a producției de armament și a transporturilor militare, precum și formațiuni patriotice de luptă care acționează pe Valea Prahovei, în munții Vrancei și Parîngului, în Delta Dunării, în regiunile Maramureș și Suceava. Un puternic impuls a dat rezistenței antifasciste constituirea în 1943 a Frontului patriotic antihitlerist care reunea Partidul Comunist, Frontul Plugarilor, Uniunea Patrioților, Madoszul, Partidul Socialist-Țărănesc, organizații locale ale Partidului Social-Democrat.

Rezistența față de dictatura fascistă și Germania hitleristă cuprinde cercuri largi, inclusiv ale partidelor burgheze și palatul regal, care își manifestau adversitatea față de ocupația germană, protestau împotriva jefuirii țării de către hitleriști. Înșiși reprezentanții Germaniei în România constatau că la Banca Națională și în rîndul cercurilor burgheze care stăpîneau industria petrolieră, minieră și metalurgică se dezvolta o puternică rezistență antigermană. În octombrie 1943, reprezentantul economic al hitleriștilor în România, Clodius, comunica guvernului de la Berlin referitor la cererea ca România să sporească livrările de produse către Germania: *„Încercările mele repetate de a îndemna guvernul român să-și schimbe atitudinea n-au dus la nici*

Scanned with OKEN Scanner

un rezultat... Guvernatorul Băncii Naționale a rămas pe poziția sa de respingere și a declarat, solidar cu întreaga conducere a Băncii, că el va trebui să demisioneze dacă s-ar rezolva chiar numai în parte cererile germane"[1]. Pentru asigurarea exploatării resurselor și bogățiilor țării în vederea aprovizionării de război, Germania recurge la metode de ocupație militară. În primăvara anului 1944, Comandamentul militar german declară că: *nu mai ia în considerare nici un fel de condiții politice sau economice din România, ci ordonă în România ceea ce consideră ca necesar*"[2]. De fapt aceasta s-a întîmplat încă de la începutul pătrunderii în România a armatei germane.

Împotriva războiului și a ocupației germane se intensifică grevele și actele de sabotaj organizate de muncitorii din întreprinderile industriale și din transporturi, împotrivirile țărănimii față de rechiziții și încorporări, acțiunile de protest ale intelectualității, toate acestea exprimînd ura întregului popor față de războiul hitlerist, dorința de a se elibera din jugul fascismului.

În numeroase scrisori, memorii și proteste adresate guvernului antonescian, lideri politici și personalități ale culturii românești luau poziție împotriva războiului hitlerist și a ocupației germane. În memoriul trimis în aprilie 1944 lui Antonescu de către 66 de oameni de știință — membri ai Academiei Române, profesori universitari din București, Iași, Cluj — se arăta că „*un cumplit dezastru amenință ființa neamului nostru*", că „*interesele vitale ale statului și poporului nostru cer imediata încetare a războiului, oricare ar fi greutățile acestui pas. Sacrificiile pe care România ar trebui să le facă vor fi incomparabil mai mici și mai puțin dureroase decît continuarea războiului*[3]. Ura adîncă a maselor largi împotriva hitleriștilor, a ororilor războiului a fost exprimată și în pamfletele și articolele publicate în presa vremii de numeroși oameni de cultură.

Reflectînd nemulțumirea și revolta maselor muncitoare, în rîndurile soldaților și ale ofițerilor se accentua starea de spirit antihitleristă. Numeroși soldați refuză să plece pe front, au loc dezertări în masă. Cadre de comandă din armată, generali și ofițeri patrioți își manifestau deschis împotrivirea față de hitleriști și de dictatura antonesciană.

Toate acestea arată că în rîndul maselor largi ale poporului, al tuturor cercurilor politice se dezvolta o puternică stare de spirit antifascistă, dorința arzătoare de a răsturna dictatura militară și dominația Germaniei hitleriste.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*, Vol. I, Editura politică, București, 1968, pp. 375—378.

---

[1] Deutsches Zentralarchiv Potsdam Auswärtiges Amt. Handelspolitische Abt (1936—1945), Handakten Clodius, Bd. 68 736, Seite 344. Fotocopia în A.I.I.P. dosar 219, vol. 5 (notă dată în opera din care extragem; A.I.I.P. = Arhiva Institutului de istorie a partidului.)

[2] Direcția Generală a Arhivelor Statului. Fondul documente germane, rola 790/5 519 526, p. 9 (notă dată în opera din care extragem).

[3] „România liberă" din 6 septembrie 1944 (notă dată în opera din care extragem).

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Urmînd neabătut linia generală a Partidului Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist s-a ridicat cu hotărîre împotriva dictaturii militaro-fasciste, a aruncării României în brațele Germaniei hitleriste, în războiul antisovietic și antinațional. În toată perioada anilor 1941—1944, Uniunea Tineretului Comunist a desfășurat o intensă activitate de organizare a tineretului, nenumărate acțiuni împotriva războiului și a dictaturii militaro-fasciste. Sub conducerea Partidului Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist a participat activ la înfăptuirea insurecției armate naționale antifasciste, care a dus la răsturnarea dictaturii fasciste antonesciene, la ieșirea României din războiul dus alături de Germania hitleristă, la trecerea țării noastre alături de Uniunea Sovietică și celelalte țări ale coaliției antihitleriste în lupta contra fascismului.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist. 14 aprilie 1972;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole, Martie 1972 — noiembrie 1972,* Vol. 7, Editura politică, București, 1973, pp. 220—221.

[...] Conducînd lupta generală antifascistă, acționînd cu fermitate, în condițiile deosebit de grele ale ilegalității, pentru unirea tuturor forțelor patriotice naționale împotriva războiului dezlănțuit de Germania hitleristă, pentru ieșirea României din războiul antisovietic în care fusese tîrîtă împotriva voinței poporului, pentru alăturarea la coaliția antifascistă, Partidul Comunist Român a desfășurat o largă activitate și în rîndurile armatei, ale ostașilor, a întărit necontenit legăturile și colaborarea cu forțele militare, inclusiv cu generalii și ofițerii din comandamentele superioare. Viața, evenimentele care au urmat au demonstrat justețea acestei orientări a partidului nostru, a politicii sale de conlucrare cu toate forțele antifasciste și naționale, cu armata, de mobilizare a ei de partea poporului în momente hotărîtoare pentru destinele țării. În condițiile creșterii hotărîrii de luptă a maselor populare împotriva fascismului, precum și în condițiile internaționale favorabile create de înaintarea victorioasă a glorioasei armate sovietice, care a dus greul luptei împotriva fascismului, de succesele înregistrate pe celelalte fronturi de forțele coaliției antihitleriste, poporul român, sub conducerea Partidului Comunist Român, a realizat victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste de la 23 August 1944; la această măreață victorie, forțele noastre armate au participat în mod nemijlocit, dovedind astfel că în momentele hotărîtoare sînt alături de popor și luptă pentru interesele lui. Acționînd în deplină unitate cu detașamentele de muncitori și țărani înarmați, cu gărzile patriotice și formațiunile de partizani armata a adus o importantă contribuție la răsturnarea dictaturii antonesciene, precum și la lichidarea rezistenței trupelor hitleriste, la eliberarea capitalei și a altor orașe ale țării. Este un mare merit al armatei noastre că a înțeles răspunderea ce-i revenea în acele clipe în fața patriei și poporului și, la chemarea partidului, a întors armele în întregimea ei împotriva Germaniei hitleriste, luptînd apoi, alături de glo-

Scanned with OKEN Scanner

rioasele armate sovietice, pentru eliberarea deplină a pămîntului patriei, pînă a victoria totală împotriva Germaniei hitleriste. [...]

Nicolae Ceauşescu, **Cuvîntare la adunarea solemnă consacrată celei de a XXX-a aniversări a armatei Republicii Socialiste România. 24 octombrie 1974;** *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole, Martie — noiembrie 1974,* Vol. 10, Editura politică, Bucureşti, 1974, pp. 898—900.

[...] Trebuie să subliniez însă, şi de această dată, ceea ce evenimentele au demonstrat cu putere, şi anume că lipsa de unitate a clasei muncitoare, a tuturor forţelor democratice, cît şi împrejurările internaţionale din anii premergători celui de-al doilea război mondial nu au făcut posibilă împiedicarea instaurării dictaturii militaro-fasciste în România şi a subjugării ţării noastre de către Germania hitleristă. Nu trebuie să uităm niciodată politica trădătoare, antinaţională a cercurilor celor mai reacţionare ale burgheziei şi moşierimii române, rolul trădător al Gărzii de fier — agentura hitlerismului în România —, care au adus mari daune poporului nostru, intereselor sale naţionale. După cum se ştie, guvernul de dictatură militaro-fascistă antonesciană şi al Gărzii de fier a dezlănţuit o teroare sălbatică împotriva Partidului Comunist Român, a celorlalte partide şi forţe antifasciste, democratice, a chemat armatele hitleriste în ţară, transformînd România într-un stat ocupat, într-o bază de aprovizionare a Germaniei hitleriste cu petrol, cereale şi alte produse, folosite de aceasta în războiul împotriva Uniunii Sovietice. În aceste împrejurări, guvernul de dictatură militaro-fascistă, trădînd interesele poporului, a acceptat şi el ruşinosul Dictat de la Viena şi a aruncat ţara în războiul nedrept, antinaţional, alături de Germania hitleristă, împotriva Uniunii Sovietice. Este bine să ne reamintim acum de toate acestea pentru a nu ierta niciodată pe aceia care au pătat onoarea şi cinstea poporului român, aducînd atît de mari daune intereselor sale naţionale.

Marele merit al Partidului Comunist Român, al mişcării revoluţionare muncitoreşti din România, al mişcării noastre antifasciste este acela că s-au ridicat întotdeauna cu hotărîre la luptă împotriva fascismului şi a războiului antisovietic. După cum se ştie, încă din prima zi a războiului, partidul nostru a chemat forţele democratice naţionale, întregul popor să se opună prin toate mijloacele războiului antisovietic, să saboteze maşina de război fascistă şi să lupte pentru ieşirea din războiul dus, alături de Germania hitleristă, împotriva Uniunii Sovietice, pentru alăturarea armatei noastre, a întregului popor armatei Uniunii Sovietice, celorlalte forţe ale coaliţiei antihitleriste, împotriva Germaniei naziste.

În documentul difuzat de Comitetul Central al P.C.R. la 8 iulie 1941, în împrejurările istorice grave prin care trecea atunci ţara, Partidul Comunist din România cerea maselor *„să intre în lupta pentru alungarea ocupanţilor fascişti din ţară şi pentru doborîrea bandei fasciste a generalului Antonescu". „Soldaţii români* — chema partidul nostru — *trebuie să treacă de partea Armatei Roşii şi să întoarcă armele împotriva ocupanţilor fascişti şi a clicii dominante de trădători, care au prefăcut ţara într-o colonie germană şi au aruncat-o*

în acest război tîlhăresc". În Declarația Uniunii patrioților apărută în „România liberă" din 8 august 1943, partidul comunist lansa inițiativa formării „Comitetului național de luptă pentru eliberarea țării", făcînd apel *„la toate organizațiile politice și patriotice și la membrii acestora de a trece peste deosebirile care sînt de ordin secundar, față de catastrofa națională iminentă, și de a accepta propunerea Partidului Comunist Român, ca singura soluție salvatoare, și a porni la o acțiune coordonată a tuturor forțelor naționale"*. Aceste chemări și apeluri ale Partidului Comunist Român au găsit un profund ecou în rîndurile maselor populare, ridicîndu-le și organizîndu-le la luptă, au determinat unirea tuturor forțelor înaintate ale țării în Frontul patriotic antifascist. Stau mărturie despre poziția partidului nostru, a clasei muncitoare, a poporului român nu numai documentele vremii, dar și comuniștii și luptătorii antifasciști arestați, torturați și împușcați încă în primele luni ale războiului, actele de sabotare a mașinii de război fasciste, acțiunile de partizani, precum și activitatea gărzilor patriotice, care au jucat un rol important în realizarea actului istoric de la 23 August 1944. Ocupația hitleristă, participarea țării la războiul împotriva Uniunii Sovietice au făcut să crească tot mai puternic ura și revolta maselor populare contra cercurilor reacționare burghezo-moșierești, ale dictaturii militaro-fasciste împotriva ocupanților hitleriști.

Această eroică luptă a poporului a fost plătită cu grele suferințe, cu jertfe și sacrificii, cu viețile a zeci și sute de mii de oameni: au avut loc numeroase procese, arestări, condamnări și asasinate în masă, pogromuri, deportări și execuții fără judecată. În anii 1940—1944 aproape 11 000 de persoane învinuite de activitatea politică antifascistă au fost arestate, judecate sau condamnate. Alături de verdictele care însumau zeci de mii de ani de închisoare, temniță grea sau muncă silnică pe viață, au fost pronunțate peste 300 de sentințe de condamnare la moarte, din care 72 au fost executate.

Imediat după declanșarea războiului antisovietic, a fost organizat un adevărat pogrom împotriva forțelor antifasciste, în cursul căruia, la Iași, au fost asasinate peste 2 000 de persoane. În anul 1943, în ghetourile și lagărele create pe teritoriul sovietic vremelnic ocupat au fost internați circa 50 000 de cetățeni ai țării noastre. Într-unul din acestea, la Rîbnița, hitleriștii au masacrat, în martie 1944, 52 de comuniști și antifasciști români. În perioada ocupației horthisto-hitleriste, aproape 170 000 de cetățeni din Ardealul de nord au fost trimiși la muncă forțată în Germania sau în lagăre de concentrare, iar dintre aceștia peste 100 000 au fost uciși.

Înfruntînd prigoana și teroarea sălbatică, Partidul Comunist Român a reușit ca, odată cu desfășurarea activității de sabotare a mașinii de război, să treacă la unirea forțelor muncitorești antifasciste, a tuturor forțelor democratice naționale. Constituirea Frontului Unic Muncitoresc, precum și colaborarea cu celelalte forțe democratice, cu diferite cercuri ce se pronunțau pentru ieșirea din război și alăturarea la coaliția antihitleristă, inclusiv cu ofițeri și cadre din comandamentele superioare ale armatei, iar în ultima perioadă cu cercurile palatului și cu regele, au creat condițiile interne favorabile trecerii la răsturnarea dictaturii militaro-fasciste și lichidarea ocupației Germaniei hitleriste.

Totodată, situația internațională se dezvolta în mod favorabil, ca urmare a marilor victorii obținute de Uniunea Sovietică, a succeselor celorlalte țări ale coaliției antihitleriste, care dădeau lovituri grele dușmanului pe diferite

Scanned with OKEN Scanner

fronturi. În același timp, un rol important a avut debarcarea trupelor anglo-americane pe coasta de vest a Europei, precum și intensificarea luptei generale a popoarelor împotriva cotropitorilor fasciști.

În aceste condiții interne și internaționale, la 23 August 1944 a fost organizată insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă, care a dus la înfăptuirea actului istoric al răsturnării dictaturii militaro-fasciste și a deschis în fața poporului român o eră nouă, de dezvoltare economico-socială, de luptă pentru apărarea independenței naționale, de făurire a unei vieți noi.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă din Capitală cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la victoria asupra fascismului și a 98 de ani de la cucerirea independenței de stat a României, 9 mai 1975;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole, Noiembrie 1974 — septembrie 1975*, Vol 11, Editura politică, București, 1975, pp. 567—571.

[...]

Partidul nostru a organizat și condus masele largi populare la lupta împotriva politicii cercurilor guvernante, de înfeudare a țării Germaniei naziste, împotriva războiului dezlănțuit de Hitler contra Uniunii Sovietice, pentru ieșirea României din acest război și alăturarea ei coaliției antihitleriste. Realizînd o largă unitate a tuturor forțelor care se pronunțau pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, întărind colaborarea cu forțele militare, partidul a pregătit și a dus la victorie insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă de la 23 August, care a deschis poporului român calea luării soartei în propriile sale mîini. După măreața victorie a insurecției, poporul român s-a angajat cu întreaga armată, cu toate forțele sale materiale și umane, alături de armata sovietică, de întreaga coaliție antifascistă, în războiul antihitlerist, pînă la înfrîngerea definitivă a Germaniei naziste. În luptele pentru realizarea acestei grandioase victorii — de la care se împlinesc astăzi 32 de ani[1] — s-a pecetluit pentru totdeauna prietenia de nezdruncinat dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice, dintre Partidul Comunist Român și Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, dintre cele două țări ale noastre, s-au pus bazele colaborării multilaterale româno-sovietice în opera de edificare a socialismului și comunismului, a păcii pe planeta noastră.

Înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944 a deschis calea unei dezvoltări noi, democratice și progresiste, a societății românești, precum și a lichidării definitive a oricărei dependențe a poporului nostru față de monopolurile străine, de cercurile imperialiste internaționale. România și-a dobîndit, pentru prima dată în mod cu adevărat plenar, independența și suveranitatea națională, la baza cărora au fost puse eliberarea poporului de orice exploatare și asuprire, cucerirea puterii politice și economice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, cu intelectualitatea, cu celelalte forțe sociale, edifica-

[1] Expunerea a fost făcută la 9 mai 1977.

rea noii orînduiri socialiste, în care masele muncitoare, poporul își făuresc în mod conștient propriul viitor, propria istorie.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere prezentată la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat consacrată sărbătoririi centenarului proclamării independenței de stat a României. 9 mai 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, Rapoarte, cuvîntări, interviuri , articole, Ianuarie—septembrie 1977*, Vol. 14. Editura politică, București, 1977, pp. 337—338.

[...]

Partidul nostru a jucat un rol hotărîtor în organizarea luptei contra războiului dus împotriva Uniunii Sovietice, pentru ieșirea României din acest război, pentru alăturarea ei coaliției antifasciste, armatelor sovietice și pentru participarea activă, după actul istoric de la 23 August, la zdrobirea definitivă a fascismului.

Partidului nostru comunist, militanților și activiștilor săi datorăm faptul că au știut, în cele mai grele împrejurări, să fie în fruntea luptei pentru apărarea demnității, a onoarei poporului nostru, pentru a demonstra că poporul nostru nu a avut niciodată nimic cu politica reacționară, cu războiul hitlerist, că poporul nostru a fost întotdeauna pentru o politică de pace, de prietenie cu Uniunea Sovietică, cu vecinii săi, cu toate statele lumii.

Nu voi vorbi acum de cei încă 4 ani de închisoare și lagăre, pînă în 1944, cînd, odată cu victoria insurecției armate antifasciste și antiimperialiste și trecerea la reorganizarea întregii activități politice pe baze legale, partidul mi-a încredințat — de asemenea, împreună cu alți tovarăși — sarcina reorganizării Uniunii Tineretului Comunist, a unirii forțelor tinerei generații în lupta pentru participarea la războiul antifascist, pentru democratizarea țării, pentru continuarea procesului început la 23 August, de transformare revoluționară a țării.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă prilejuită de sărbătorirea împlinirii a 60 de ani de viață și a peste 45 de ani de activitate revoluționară. 25 ianuarie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1977 — martie 1978*, Vol. 15, Editura politică, București, 1978, pp. 440—441.

[...]

Măreața epopee a insurecției de acum trei decenii și jumătate a fost rezultatul voinței întregului nostru popor, al acțiunii revoluționare a eroicei noastre clase muncitoare, a maselor largi populare, al unirii într-un front larg a tuturor forțelor antifasciste, democratice, patriotice. Partidul Comunist Român — dînd dovadă de o înaltă responsabilitate revoluționară — a fost organizatorul luptei împotriva regimului burghezo-moșieresc, a dictaturii militaro-

Scanned with OKEN Scanner

fasciste și a războiului, pentru libertate și independența patriei, pentru participarea poporului român la zdrobirea Germaniei naziste și transformarea revoluționară a societății românești.

Partidul nostru comunist a militat de la început, cu toată consecvența, pentru o politică de pace și colaborare cu Uniunea Sovietică și alte state, unind forțele naționale împotriva politicii agresive a fascismului. Cercurile progresiste, masele largi populare, în frunte cu comuniștii, au luat poziție hotărîtă față de acțiunile cotropitoare ale Germaniei lui Hitler, față de agresiunea dezlănțuită de aceasta împotriva Uniunii Sovietice, condamnînd cu tărie angajarea României în acest război contrar intereselor poporului nostru, profund detestat de întreaga națiune. Partidul Comunist a mobilizat și unit cele mai diverse pături ale populației împotriva acestui război nedrept, organizînd lupta formațiunilor de partizani și a detașamentelor patriotice pentru sabotarea mașinii de război hitleriste, pentru răsturnarea dictaturii fasciste militare și alăturarea României coaliției antihitleriste. În acest scop a fost întărită colaborarea cu Partidul Social-Democrat, cu alte forțe democratice, realizîndu-se Frontul Patriotic Antihitlerist.

O însemnătate deosebită a avut crearea, în primăvara anului 1944, a Frontului Unic Muncitoresc între comuniști și socialiști — eveniment remarcabil în procesul unirii clasei muncitoare din țara noastră — precum și a Blocului Național Democratic, expresie a coalizării tuturor forțelor democratice, naționale în lupta împotriva fascismului. De asemenea, partidul a întărit continuu în această perioadă activitatea în rîndul forțelor armate și a dezvoltat colaborarea cu reprezentanții acesteia, inclusiv cu ofițeri din comandamentele superioare, precum și cu Palatul regal, în vederea scoaterii României din război și întoarcerii armelor împotriva celui mai mare dușman al intereselor noastre naționale — Germania hitleristă.

Desfășurarea evenimentelor, activitatea politică a partidului în rîndul maselor populare au determinat crearea unei profunde stări de spirit antifasciste în conștiința poporului, au pus la ordinea zilei, cu cea mai mare acuitate, trecerea la înfăptuirea insurecției armate.

În același timp, evoluția situației internaționale devenea tot mai propice intensificării luptei antifasciste. O importanță deosebită și o înrîurire puternică asupra evoluției mondiale, ca și asupra mișcării politice din țara noastră, aveau înaintarea victorioasă a armatelor sovietice, strălucitele succese obținute de popoarele primei țări a socialismului, care a dus greul războiului și a dat cea mai mare contribuție la înfrîngerea fascismului. Victorii de seamă dobîndeau și armatele celorlalte țări ale coaliției antihitleriste, precum și mișcările de partizani și forțele de rezistență din diferite țări înrobite de fascism.

În aceste condiții interne și internaționale favorabile, partidul nostru a trecut la organizarea insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste. Prin luptă dîrză cu trupele germane, armata română și formațiunile patriotice au eliberat Bucureștiul, alte centre importante, o parte însemnată a teritoriului țării. Ținînd seama de amploarea forțelor populare care au participat la insurecția armată, și în primul rînd a clasei muncitoare, condusă de Partidul Comunist — exponentul intereselor vitale ale întregului popor —, de faptul că a răsturnat regimul politic al dictaturii militaro-fasciste, forțele

Scanned with OKEN Scanner

cele mai reacționare vîndute Germaniei fasciste, și a lichidat dependența de imperialismul german și de orice imperialism, ducînd la întoarcerea armelor împotriva armatelor hitleriste și la izgonirea lor de pe teritoriul țării, insurecția din august 1944 a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă din Capitală organizată cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. 22 august 1979**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Martie — septembrie 1979*, Vol. 18, Editura politică, București, 1979, pp. 576—578.

3

[*DOCUMENT AL POLIȚIEI DESPRE MANIFESTAȚIA ORGANIZATĂ DE P.C.R., LA 3 NOIEMBRIE 1940, ÎMPOTRIVA REGIMULUI DE DICTATURĂ ANTONESCIANO-LEGIONARĂ*]

[...]

În legătură cu manifestațiile proiectate de organizațiile Partidului Comunist din Capitală, pentru dimineața zilei de 7 noiembrie a.c.[1] în Piața Obor, în cadrul acțiunii revoluționare pentru ziua de 7 Noiembrie a.c., la orele 8,45 trei grupuri de comuniști a cîte 25—28 oameni s-au concentrat pe străzile laterale din Șos⟨eaua⟩ Pantelimon, mergînd spre Piață.

Din grupul manifestanților, au fost desfășurate trei drapele roșii și placarde cu lozinci comuniste contra scumpetei.

Intervenind organele polițienești și de jandarmerie, cari fuseseră din timp pregătite pentru aceasta, manifestanții au fost arestați aproape toți și conduși la Prefectura Poliției pentru cercetări.

[...]

Arhiva C.C. al P.C.R., colecția 50, dosarul nr. 17, fila 3.

[1] 1940

[LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU DESPRE ÎNRĂUTĂȚIREA CONDIȚIILOR DE VIAȚĂ ALE MUNCITORIMII DUPĂ INSTAURAREA REGIMULUI DIN SEPTEMBRIE 1940]

[...]

Totuși, încercările făcute de conducerea legionară n-au reușit. Muncitorimea, în elementele ei adevărat proletare, nu s-a lăsat nici înșelată, nici coruptă de propaganda gardistă. În acest eșec au contribuit mai multe cauze.

În măsura în care salariile au fost ridicate, standardul de viață al muncitorimii nu s-a ridicat cîtuși de puțin. Inflația, începută încă sub dictatura regală, a continuat și a luat proporții și mai mari, odată cu noua guvernare. Viața a început să se scumpească într-un asemenea tempo, încît situația economică a muncitorimii a fost, curînd, mai rea decît înaintea urcării salariilor. Scumpetei i-a urmat îndată lipsa de pe piață a alimentelor de primă necesitate — lipsă care s-a accentuat odată cu aducerea în țară a trupelor germane. Muncitorimea a început, de altfel, să-și manifesteze imediat nemulțumirile. Într-o comunicare făcută presei (la 23 septembrie 1940) din partea „Uniunii lucrătorilor metalurgiști" se arăta via agitație care domnea în fabrici și formele pe care aceste agitații le luau: ieșiri în masă, părăsirea lucrului, greve etc. În volumul I din „Pe marginea prăpastiei"[1] se pomenește de grevele de la *Vulcan*, *Fichet* și din provincie. „Toate acestea — susținea generalul Antonescu într-un consiliu de miniștri — vor începe să se aprindă. Ele trebuiesc prevenite". Ceea ce dovedește întinderea pe care o luaseră mișcările greviste.

[...]

Lucrețiu Pătrășcanu, **Sub trei dictaturi,** Forum, [București, decembrie, 1944][2], pp. 225—226.
Lucrețiu Pătrășcanu, **Sub trei dictaturi,** București, 1970, p. 251.

LUPTA POPORULUI ROMÂN PENTRU LIBERTATA ȘI INDEPENDENȚĂ NAȚIONALĂ. SARCINIL PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA; [PLATFORMA-PROGRAM A C.C. AL P.C.R. DIN 6 SEPTEMBRIE 1941]

[...] 5. SARCINILE PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

5. Comitetul Central al Partidului Comunist din România subliniază din nou, pentru membrii partidului, *sarcina și răspunderea* istorică a comuniștilor față de poporul român, formulată în CIRCULARA sa din 8 *iulie:*

[1] Publicație de documente, însoțite de comentarii, prin care guvernul generalului Ion Antonescu își justifica conflictele avute cu legionarii, pînă la înlăturarea lor, după rebeliunea din ianuarie 1941.

[2] Lucrarea a fost scrisă în aprilie-octombrie 1941, în timpul domiciliului forțat de la Zamora, Poiana Țapului.

Scanned with OKEN Scanner

„Sarcina și răspunderea istorică a Partidului Comunist din România față de poporul român constă în *organizarea luptei* în România, alături de marele popor sovietic și celelalte popoare cotropite, pentru *zdrobirea fascismului* sîngeros german, a slugilor sale din toate țările, pentru *alungarea* ocupanților fasciști din România, pentru doborîrea bandei de trădători de la cîrma țării în frunte cu generalul Antonescu, pentru *eliberarea țării* de sub jugul sîngeros german, pentru *victoria* Uniunii Sovietice, pentru România *liberă și independentă*".

În interesul acestei lupte a lansat Comitetul Central lozinca creării „FRONTULUI UNIC NAȚIONAL al poporului român împotriva ocupanților fasciști și a clicii militaro-fasciste în frunte cu trădătorul Antonescu". În *interesul* creării Frontului Unic Național, Comitetul Central al Partidului Comunist din România *propune* următoarea PLATFORMĂ:

1) *Încetarea războiului contra Uniunii Sovietice. Pace și lupta comună* cu Uniunea Sovietică, Anglia, Polonia, Iugoslavia, Cehoslovacia, cu țările democratice și cu toate popoarele iubitoare de libertate, împotriva hitlerismului cotropitor.

2) *Oprirea* producției de război, a transporturilor de trupe, arme și muniții pentru războiul lui Hitler. *Alungarea* din țară a ocupanților hitlerişti. *Recucerirea libertății* și *independenței naționale* a României.

3) *Răsturnarea guvernului și regimului militaro-hitlerist* trădător de țară, în frunte cu Antonescu, sluga lui Hitler. *Pentru un guvern al independenței* naționale, format din reprezentanții *tuturor* forțelor *patriotice*.

4) *Împotriva dictatului hitlerist de la Viena* asupra Ardealului, [...]

[...]

Partidul Comunist din România propune *lupta comună a tuturor* partidelor, grupărilor, persoanelor politice și tuturor patrioților români, pentru realizarea FRONTULUI UNIC NAȚIONAL al poporului român contra ocupanților hitlerişti și a slugilor lor trădătoare din țară, *pentru cucerirea cerințelor din* PLATFORMĂ, cari sînt cerințele cele mai *arzătoare* și *comune* ale poporului român.

Partidul Comunist din România *e gata să colaboreze cu toate partidele, grupările, persoanele politice și cu toți patrioții români* pentru realizarea *oricărei* revendicări din Platformă, punînd ca *singurul criteriu al colaborării: atitudinea față de ocupanții hitlerişti*, de *slugile* lor trădătoare de țară și *de războiul* criminal contra Uniunii Sovietice.

Circulara Comitetului Central din 8 iulie subliniază *importanța* realizării unității de luptă și a *frontului unic al clasei muncitoare* ca *baza* FRONTULUI NAȚIONAL UNIC, împotriva fascismului cotropitor și pentru eliberarea națională a poporului român. Comuniștii *trebuie să lucreze* la crearea Frontului unic al clasei muncitoare *în întreprinderi* cu muncitori *social-democrați, național-țărăniști* [...] și fără de partid. Însă *în același* timp *trebuie realizat* Frontul Unic *și cu partidul social-democrat, cu conducătorii săi centrali și locali*, împotriva fascismului, dușmanul *comun*.

Toți membrii partidului nostru, simpatizanții lui și toți patrioții iubitori ai libertății și independenței poporului român *trebuie să aducă la cunoștința maselor platforma*, în uzine, birouri, cartiere, la vecini, în sate și *peste tot, pentru Frontul Unic Național* al poporului român și pentru realizarea cerințelor cuprinse în platformă.

Scanned with OKEN Scanner

Comuniștii *trebuie să lege* popularizarea platformei cu popularizarea tradițiilor de luptă pentru dezrobirea poporului român — împotriva imperiului *german* din veacurile 17, 18, 19 și din timpul *războiului din 1916—1918*.

Comuniștii *trebuie să lege* popularizarea platformei cu campania pentru *popularizarea Uniunii Sovietice, a popoarelor sovietice și a eroicei Armate Roșii*, cari prin jertfe enorme duc războiul împotriva hoardelor fasciste, nu numai pentru apărarea patriei sovietice și a cuceririlor grandioase ale socialismului, *ci și pentru salvarea libertății tuturor popoarelor, a culturii și civilizației omenești de robia și barbaria fascistă*.

[...]

Partidul nostru trebuie să dea tot sprijinul *organizațiilor de apărare antifascistă* ca să învingă slăbiciunile lor cauzate de loviturile terorii și să se transforme în *organizații puternice de mase*, cari vor organiza cu succes *lupta maselor populare împotriva terorii hitleriste*, pentru apărarea și *ajutorarea* tuturor victimelor fascismului sîngeros și războinic.

COMITETUL CENTRAL
AL PARTIDULUI COMUNIST
DIN ROMÂNIA

6 septembrie 1941

Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Cota Ab XXV-2, pp. 10; 11—12; 14.

[*ORGANIZAREA MIȘCĂRII DE REZISTENȚĂ ANTIFASCISTĂ DUPĂ DECLANȘAREA RĂZBOIULUI ANTISOVIETIC: CIRCULARA C.C. AL P.C.R. DIN 8 IULIE 1941*]

[...]

1) Războiul tîlhăresc al bandiților fasciști, deslănțuit împotriva U⟨niunii⟩ S⟨ovietice⟩ nu este numai războiul drept al poporului sovietic pentru existența și pentru libertatea sa. Este vorba despre libertatea sau sclavia tuturor popoarelor din Europa și lumea întreagă. Este în joc și viața sau moartea poporului român, cotropit de banda sîngeroasă fascistă din Germania și aruncat în acest măcel nimicitor.

Sarcina și răspunderea istorică a Partidului Comunist din România față de poporul român constă în organizarea luptei în România, alături de marele popor sovietic și celelalte popoare cotropite, pentru sdrobirea fascismului sîngeros german, a slugilor lui din toate țările, pentru alungarea ocupanților germani din România, pentru doborîrea bandei de trădători din cîrma țării, în frunte cu generalul Antonescu, pentru eliberarea țării de sub jugul sîngeros german, pentru victoria Uniunii Sovietice, pentru România liberă și independentă!

Prima sarcină a comuniștilor este de a desfășura o intensă și sistematică clarificare în sînul partidului român, în sînul maselor trădate, asupra cauzelor războiului, a scopurilor Germaniei fasciste și a slugilor ei din țară, asupra situației și drumului de ieșire a poporului român din acest război banditesc împotriva U⟨niunii⟩ S⟨ovietice⟩, asupra felului de a dobîndi pacea, libertatea și independența poporului român.

Scanned with OKEN Scanner

2) Desfășurînd această campanie de clarificare, comuniștii trebuie să se pună în fruntea maselor largi, pentru organizarea și conducerea luptei lor zilnice, pentru revendicările cele mai arzătoare și pentru legarea acestei lupte cu lupta de desrobire națională a poporului român, împotriva ocupanților germani, și a lacheilor lor trădători de țară.

3) În aceste zile istorice, comuniștii trebuie să dea dovadă de eroism, după pilda eroismului întregului popor sovietic, al ostașilor Armatei Roșii, și de un spirit de jertfă de sine, pentru cauza clasei muncitoare și a poporului român.

Dacă comuniștii își vor combina eroismul cu o politică justă, vor cuceri încrederea maselor largi, cari vor merge la luptă pentru sdrobirea dușmanului fascist cotropitor și mercenarilor lor din țară.

4) Comuniștii trebuie să lucreze zilnic la formarea unității de luptă și a frontului unic al clasei muncitoare, cu muncitorii social-democrați, național-țărăniști și cei fără de partid. Printr-o muncă stăruitoare trebuie să cucerească masele muncitorești, mai cu seamă tineretul, de sub influența Gărzii de fier.

Fără unitatea clasei muncitoare nu se poate organiza cu succes nici unitatea de luptă pentru desrobirea națională a poporului român.

[...]

Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Cota A XXV-10, pp. 3—4.

[*ORGANIZAREA LUPTEI ÎMPOTRIVA RĂZBOIULUI HITLERIST; REZOLUȚIA DIN IANUARIE 1942 A C.C. AL P.C.R.*]

[...]

4. *Sarcinile Partidului Comunist din România.*

PRIMA și cea mai *urgentă sarcină a partidului nostru constă în împiedicarea planului criminal al lui Hitler și slugii sale Antonescu de a nimici poporul român prin aruncarea tuturor românilor valizi în războiul pentru salvarea hoardelor bestiale hitleriste, care au suferit și suferă înfrîngeri catastrofale pe frontul de răsărit.*

Comuniștii *trebuie să lămurească* toate păturile sociale ale poporului despre *nebunia* continuării războiului pentru salvarea tiraniei hitleriste, împotriva întregii omeniri progresiste, în frunte cu marea și puternica Uniune Sovietică, puterea cea mai mare continentală, cu Statele Unite, puterea cea mai mare industrială, și cu Marea Britanie, puterea cea mai mare navală din lume.

Patru cincimi din lume, în frunte cu Uniunea Sovietică, duc războiul pentru o cauză dreaptă, pentru salvarea omenirii, a tuturor popoarelor de barbaria și tirania hitleristă.

[...]

[...] Toți *patrioții români*, cărora le este sfîntă existența și libertatea națională a poporului român, *trebuie să se ridice împotriva concentrărilor actuale*

Scanned with OKEN Scanner

în masă și a mobilizării generale în pregătire, prin care banda imperialistă a sîngerosului Hitler vrea să amîne momentul zdrobirii sale totale.

Comuniștii și toți prietenii partidului nostru trebuie să pornească *imediat,* practic, la organizarea luptei, *împotriva concentrărilor individuale masive, la zădărnicirea mobilizării generale și pentru reîntoarcerea în țară a soldaților de pe front,* pe baza tacticei de front patriotic, *fără* să mai pună vreo *altă* condiție din PLATFORMA PARTIDULUI. *Fiecare* patriot *trebuie* să intre în această luptă, fiindcă însăși *existența* poporului, viața tuturor fiilor săi e amenințată cu nimicirea imediată.

A DOUA *sarcină principală a partidului este să se pună în fruntea poporului român, să organizeze lupta pentru pîinea sa zilnică, pe care Hitler și Antonescu au răpit-o în folosul hoardelor cotropitoare.*

[...]

A TREIA *sarcină principală a comuniștilor este: legarea luptei poporului împotriva noilor concentrări și mobilizări generale, a luptei pentru pîine, cu lupta națională a poporului român, pentru eliberarea sa de sub jugul fascismului și al clicii trădătoare de patrie, în frunte cu Antonescu, pentru pace și luptă comună cu Uniunea Sovietică, cu țările democratice și cu toate popoarele iubitoare de libertate.*

Comuniștii și toți prietenii partidului nostru trebuie *să aducă la cunoștința* întregului popor PLATFORMA de luptă din 6 septembrie 1941 a partidului nostru, în interesul eliberării naționale și al creării Frontului unic național (patriotic) al întregului popor român. Ei trebuie să *popularizeze* PLATFORMA noastră, fără preget și fără încetare, în sînul maselor largi ale poporului, la orașe, sate și de pe front, în uzine, mine, cazărmi, în cartiere, la vecini, *pretutindeni.*

Comuniștii trebuie să lege popularizarea PLATFORMEI cu *popularizarea tradiției de luptă* a poporului român, pentru desrobirea sa națională, *împotriva imperiului german* din veacurile trecute și din timpul războiului din 1916—1918. Ei trebuie să lege popularizarea PLATFORMEI cu *popularizarea luptei marelui și eroicului popor sovietic,* care, singur, duce aproape întreaga povară și jertfă a războiului de apărare a libertății tuturor popoarelor, împotriva cotropitorilor hitleriști, și cu victoriile glorioasei Armate Roșii, care zdrobește hoardele lui Hitler și își varsă sîngele în războiul crîncen, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru libertatea și independența poporului nostru.

PARTIDUL NOSTRU, *FĂRĂ* SĂ ÎNCETEZE PROPAGAREA PRINCIPIILOR SALE ȘI A PROGRAMULUI SĂU *FINAL, RENUNȚĂ* LA ORICE ACȚIUNE SAU LOZINCĂ DE ACȚIUNE CARE AR PUTEA SĂ-L *DESPARTĂ* DE CELELALTE PARTIDE, GRUPE ȘI PERSONALITĂȚI *PATRIOTICE,* ÎN INTERESUL FRONTULUI UNIC NAȚIONAL AL POPORULUI ROMÂN.

Partidul nostru este gata să *colaboreze* cu ele și cu toți *patrioții* români, pentru realizarea oricărei revendicări din PLATFORMĂ, punînd ca SINGURUL CRITERIU AL COLABORĂRII: ATITUDINEA FAȚĂ DE FASCISMUL GERMAN ȘI RĂZBOIUL SĂU TÎLHĂRESC!

Scanned with OKEN Scanner

FĂRĂ REALIZAREA UNITĂȚII DE ACȚIUNE, A FRONTULUI UNIC AL CLASEI MUNCITOARE NU SE POATE CREA NICI UN FRONT UNIC PATRIOTIC AL POPORULUI ROMÂN.

[...]

Bazîndu-se pe Frontul unic muncitoresc și pe mișcarea de masă patriotică, în cartiere, orașe și sate comuniștii muncesc din răsputeri pentru *formarea frontului patriotic* cu reprezentanții *tuturor* partidelor, organizațiilor, grupărilor și personalităților *anti*hitleriste, cu reprezentanții tuturor forțelor patriotice pe scară națională.

[...]

Conducerea partidului și-a elaborat sarcinile concrete ale comuniștilor pentru *lupta țărănimii* în circulara din 8 iulie[1] și în PLATFORMA din 6 septembrie[2]. Fiecare comunist trebuie să știe că *țărănimea română formează majoritatea zdrobitoare a soldaților români*, cari au căzut și cad în războiul criminal al lui Hitler. Formarea Frontului patriotic român fără țărănimea română, aliata clasei muncitoare, este o pălăvrăgeală.

[...]

Comuniștii trebuie să se pună *în frunte* pentru *organizarea luptei țărănimii* împotriva *concentrărilor*, pentru apărarea grîului și a porumbului, contra *blocării cerealelor* și a prețurilor maximale, împotriva ratiilor anuale, fixate pentru consumul propriu și pentru *dreptul de vînzare liberă*, împotriva *rechizițiilor*, a *impozitelor* de război, pentru *aprovizionarea ieftină* a țărănimii cu lemne, petrol, pînzeturi, haine, încălțăminte și cu toate produsele industriale, pentru spitale și dispensare gratuite, împotriva culturii forțate a produselor prescrise de experții germani, precum și împotriva *muncii forțate* pentru stat, comună și moșieri, în folosul războiului lui Hitler, pentru *unirea luptei țărănimii trudite cu lupta muncitorilor de la orașe.*

[...]

Susținînd cu fermitate lupta țărănimii pentru revendicările ei vitale, comuniștii trebuie să facă toate sforțările în vederea *colaborării* cu național-țărăniștii, țărăniștii-radicali, liberali și cu toate organizațiile (cooperative, cămine culturale) *pentru înglobarea țărănimii* — majoritatea mare a națiunii — în FRONTUL PATRIOTIC al poporului român, pe sate, plăși, județe și pe toată țara.

[...]

Toți membrii și prietenii partidului nostru trebuie să aducă la cunoștință *soldaților* PLATFORMA noastră și s-o *popularizeze* în sînul lor. Soldații români *trebuie să refuze* de a mai fi unealta oarbă, carne de tun, în mîna dușmanului de moarte al poporului român. Înglobîndu-se în FRONTUL PATRIOTIC al întregului popor, ei trebuie să întoarcă armele pentru zdrobirea asupritorilor hitleriști, pentru recucerirea onoarei și libertății naționale a poporului român.

[1] 1941
[2] 1941

[...]

Comuniștii trebuie să *unească* lupta lor cu lupta clasei muncitoare și a întregului popor în FRONTUL UNIC național pentru *pace, pîine, cultură, libertate și independența* națională a poporului, pentru *nimicirea* cotropitorilor hitleriști și a slugilor lui în frunte cu Antonescu.

[...]

În lupta pentru pîine și împotriva noilor concentrări masive, *femeile au un rol de frunte*. Grija procurării pîinii și a hranei, răpirea soților, taților și fiilor lovește cel mai mult în femei.

Comuniștii și comunistele trebuie să se pună în *fruntea* acțiunilor femeilor, la orașe și sate, să *coordoneze* această luptă cu lupta *întregului* popor. Pentru organizarea și conducerea luptei femeilor, trebuie organizate *comitete de acțiune* ale femeilor pe întreprinderi, cartiere, orașe și sate.

[...]

Comuniștii trebuie să conducă lupta tinerilor patrioți pentru dezorganizarea mașinii de război a lui Hitler, prin *sabotaj* și *lupte de partizani*, pentru colaborarea națională a tineretului, pentru dreptul la muncă, cultură, familie și viață fericită, în sînul poporului liber și independent.

[...]

Membrii partidului nostru trebuie să ducă o muncă zilnică, fără preget, pentru *organizarea* tinerilor celor mai buni și curajoși din întreprinderi, sate, școli și universități în UNIUNEA TINERETULUI COMUNIST. Membrii și organele partidului trebuie să simtă drept o principală datorie a lor *întărirea* U.T.C.-ului, legarea ei cu masele largi ale tineretului, pentru organizarea și conducerea luptei sale și pentru *organizarea* FRONTULUI PATRIOTIC al TINERETULUI.

[...]

COMITETUL CENTRAL
AL PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., cota A XXVI-1, pp. 30—31; 32—33; 34—36; 38; 38—39; 39; 41; 42; 43; 46; 48—49; 49—50.

[*MANIFEST AL COMITETULUI UNIUNII PATRIOȚILOR*]

„UNIUNEA PATRIOȚILOR" — *cheamă la luptă!*

ROMÂNI,

Patria se găsește azi pe marginea prăpastiei. O clică de trădători, cocoțați la putere în 1940, au provocat cea mai grozavă catastrofă națională pe care

Scanned with OKEN Scanner

a cunoscut-o neamul românesc. Este limpede acum pentru orice bun român că sîntem împinși în mod nebunesc și criminal la o pieire sigură.

Jumătate din Ardeal, cu peste un milion cinci sute de mii de români, a fost predată de Antonescu[1] grofilor unguri, care-și bat joc de ei și-i asasinează în masă, trimițîndu-i pe front pentru războiul lui Hitler, fără ca generalul Antonescu să îndrăznească a-și ridica glasul sau să îngăduie vreo protestare publică.[1]

Țara românească a fost transformată sistematic într-o adevărată colonie nemțească prin aducerea întîi a trupelor germane sub diferite pretexte, apoi a tot felul de consilieri și tehnicieni ce ne dirijează și exploatează în folosul Germaniei imperialiste. Aderarea la politica imperialistă a Axei și aruncarea prin surprindere și în mod perfid a poporului român în războiul criminal și barbar al hitlerismului au complectat prin obligațiile și rigorile lor regimul de robie și mizerie, de teroare și de suferință, de ruină și de moarte, ce s-a instaurat asupra populației românești, de slugile plecate ale nemților.

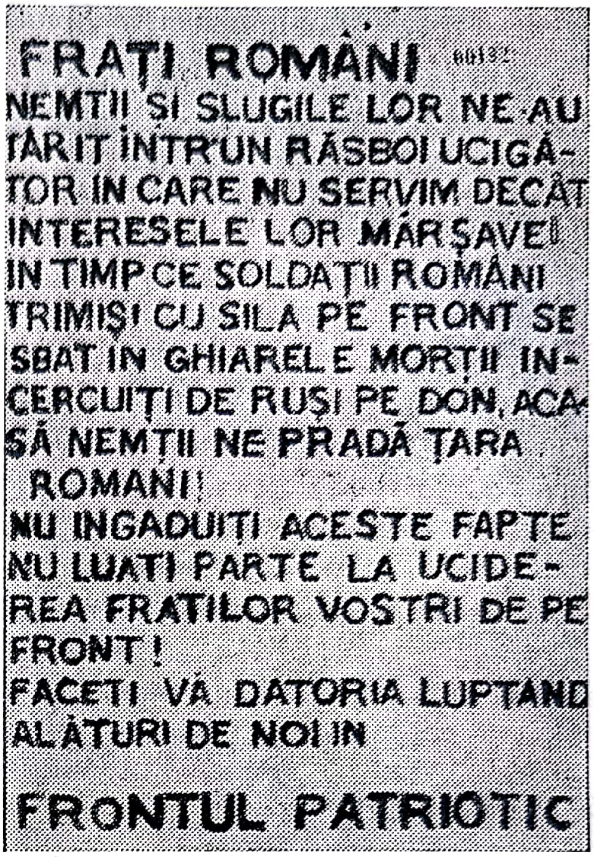
FRAȚI ROMÂNI
NEMȚII ȘI SLUGILE LOR NE AU TÂRÎT ÎNTR'UN RĂSBOI UCIGĂTOR ÎN CARE NU SERVIM DECÂT INTERESELE LOR MĂRȘAVE!
ÎN TIMP CE SOLDAȚII ROMÂNI TRIMIȘI CU SILA PE FRONT SE SBAT ÎN GHIARELE MORȚII ÎNCERCUIȚI DE RUȘI PE DON, ACASĂ NEMȚII NE PRADĂ ȚARA.
ROMÂNI!
NU ÎNGĂDUIȚI ACESTE FAPTE
NU LUAȚI PARTE LA UCIDEREA FRAȚILOR VOSTRI DE PE FRONT!
FĂCEȚI VĂ DATORIA LUPTÂND ALĂTURI DE NOI ÎN
FRONTUL PATRIOTIC

Fotocopie de pe un manifest lansat, în anul 1943, de Frontul Patriotic Antihitlerist

Azi, după un an și jumătate de război sălbatic și istovitor alături de hitleriști, *situația noastră se prezintă foarte întunecată și primejduită*. Anglia și Statele Unite dintr-o parte, Armata Roșie din cealaltă, au luat ofensiva și pun pe fugă pe nemți de pretutindeni. Ostașii români trebuie să ducă, din ordinul și sub controlul lui Hitler, un război greu de iarnă, storcîndu-se astfel și ultimele picături de sînge și de vlagă ale poporului român. Ce a mai rămas din armata română și din tineretul nostru după Odesa, Sevastopol, Kerci, Caucaz, Stalingrad și Cotul Donului se nimicește și prăpădește acum în încercuirile și retragerile așa-ziselor lupte defensive ale hitleriștilor.

Odată cu perspectiva deschiderii celui de-al doilea front în Europa, *apare și pentru noi primejdia ca teritoriul țării să devină teatru de luptă, cu toate nenorocirile și distrugerile ce comportă un astfel de război.*

Complici la crimele și barbariile hitleriste executate în regiunile ocupate ale Uniunii Sovietice, ca și la tratamentul cel mai sălbatic aplicat prizonierilor de război și populației evreiești, sîntem condamnați să împărtășim aceiași soartă și o răspundere comună cu Germania hitleristă. Trebuie împiedicată, cu toate forțele unite ale națiunii și cu orice preț, realizarea planului urzit de cei doi Antonești, cu Führerul lor, ca să mai scoată acum 400 000 de tineri și

[1] Dictatul de la Viena a avut loc la 30 august 1940, prin urmare în timpul regimului lui Carol al II-lea.

Scanned with OKEN Scanner

bărbați și să-i trimită la moarte sigură, iar la primăvară să execute mobilizarea generală.

Singura salvare din această situație catastrofală în care ne-au adus slugile lui Hitler este numai *ieșirea imediată din războiul criminal și antiromânesc în care sîntem mînați înainte.*

FRAȚI ROMÂNI,

În fața primejdiei de distrugere fizică și culturală a poporului român trebuie să reacționăm. Revolta care clocotește în inimile noastre ale tuturor trebuie să ne îndemne a strînge rîndurile și a ne uni forțele în vederea unei acțiuni hotărîte de eliberare și de salvare a patriei. Făcîndu-ne ecoul revoltei îndreptățite a patrioților cinstiți și dezinteresați am luat inițiativa și am constituit *Uniunea Patrioților*, care va fi organizația de însuflețire a luptei pentru apărarea existenței noastre naționale. Problema cea mai de seamă ce se pune neamului nostru este problema unității și a organizării la luptă a întregului popor român. Toate popoarele robite ale Europei cotropite și înfometate de nemți s-au organizat și luptă cu îndîrjire împotriva criminalilor și călăilor hitleriști. În frunte stau cetele neînfricate de luptători iugoslavi, muncitorii, învățătorii și preoții norvegieni, ce nu pot admite robirea țării lor; s-au ridicat francezii, cari și-au înecat mai degrabă vasele la Toulon decît să le lase în mîna fasciștilor germani.

Să ne unim și noi, patrioții sinceri și gata de jertfă, să ne constituim în grupuri hotărîte de luptă pentru a salva ceea ce a mai rămas din armata noastră, pentru a salva țara de la dezastru și de la înfrîngere alături de Germania hitleristă, ce se va prăbuși inevitabil. Toate clasele și păturile sociale ale neamului sînt amenințate, jefuite, terorizate. Reacția lor trebuie să fie hotărîtă și solidară.

Unitatea și organizarea în luptă a întregului popor român trebuie să fie lozinca noastră.

Uniunea patrioților nu este și nu vrea să fie un partid politic, ci este gruparea patrioților sinceri și gata de acțiune și luptă, chiar cu prețul vieții lor, contra dușmanului comun, atît din afară cît și din lăuntru. Ea slujește și reprezintă numai interesele naționale ale întregului popor, fără deosebire de convingerile politice, de situația socială și materială, de concepția filozofică a membrilor săi, iar dușmanul de moarte este imperialismul cotropitor german, care se prezintă astăzi sub forma lui cea mai sălbatică și mai barbară, hitlerismul.

Scopul nostru principal și imediat este *unirea tuturor forțelor națiunii române într-un singur front patriotic de luptă pentru eliberarea patriei de sub jugul hitlerist.*

De aceea, facem apel la toate partidele politice patriotice, la toți patrioții adevărați și cinstiți din toate organizațiile politice, economice, culturale, la toate personalitățile hotărîte, pentru alcătuirea marelui front național de luptă pentru salvarea patriei.

Sarcina noastră urgentă este participarea la distrugerea mașinii de război germane, doborîrea teroarei și a exploatării hitleriste și eliberarea patriei noastre din ghiearele cotropitorilor, salvarea ei din pragul prăbușirii, *prin constituirea unui singur front național de luptă, care să înfăptuiască:*

Alungarea nemților din țară,

Doborîrea guvernului de trădare națională al antoneștilor,

Scanned with OKEN Scanner

Formarea unui guvern cu adevărat național,
Încetarea războiului și încheierea păcii separate cu America, Anglia și Uniunea Sovietică,
Desființarea dictatului de la Viena și eliberarea fraților noștri de sub jugul lui Horthy.

PATRIOȚI ROMÂNI!

Intelectuali, funcționari, industriași, muncitori, meseriași, țărani, militari și civili, *constituiți-vă în grupe ilegale de patrioți*, care să ducă lupta de eliberare națională, de pace și independență a poporului român pînă la izbînda lui definitivă.

Mîntuirea patriei este în puterea noastră. Să înțelegem și să ascultăm fără șovăire chemarea ei desnădăjduită și să pornim cu încredere la luptă pentru eliberarea ei neîntîrziată de cotropitorii hitleriști și de trădătorii națiunii.

COMITETUL UNIUNII PATRIOȚILOR

România liberă, nr. 1, din 28 ianuarie 1943, p. 3.

[*LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU DESPRE SISTEMUL DE ALIANȚE DEMOCRATICE*][1]

[...]

DESPRE GUVERNUL DEMOCRATIC

Alianța, în primul rînd, între muncitorime și țărănime, alianța fundamentală între cele două forțe sociale de bază din România va da conținut puterii politice constituite, va tinde să dea conținut puterii statale, în chiar faza luptei pentru înfăptuirea unui regim real democratic. Menirea unui guvern cu o largă bază populară, reprezentînd toate categoriile sociale progresiste, va fi să dea formă concretă și să asigure îndeplinirea tuturor acelor reforme și schimbări structurale, în cadrul grăbirii democratizării României.

Așa precum condițiile obiective, istorice, născute din întreaga evoluție a României determină sarcinile imediate care stau în fața muncitorimii, tot cu aceeași strictețe determină și conținutul puterii guvernamentale în viitorul apropiat. Muncitorimea împreună cu țărănimea, sprijinită și în directă colaborare cu o parte a burgheziei progresiste, cu intelectualitatea și cu mica burghe-

Lucrețiu Pătrășcanu; fotografie din anul 1940

[1] Potrivit amplei lucrări **Problemele de bază ale României** scrisă în martie 1942-septembrie 1943, în timpul domiciliului forțat de la Zamora, Poiana Țapului.

zie orășenească, va putea mobiliza toate forțele pentru a duce democrația pînă la ultimele consecințe. Numai în alianță cu toate aceste elemente, deși eterogene din punct de vedere social, va putea muncitorimea înlătura toate piedicile care sînt în calea progresului social și politic.

Dar lupta comună cu aceste pături nu se reduce numai la o mișcare de opoziție, *ci ea trebuie să aibă ca rezultat firesc exercitarea puterii politice. Guvernul democrat de mîine trebuie să reflecteze fidel frontul larg al celor care, în comun, își propun să realizeze obiectivele programului comun.*

[...]

Lucrețiu Pătrășcanu, **Problemele de bază ale României.** Editura Socec & Co., S.A.R., [București], 1944, pp. 304—305.

[*PAMFLETUL ANTIHITLERIST*, BAROANE, *DE TUDOR ARGHEZI*]

Ce semeț erai odinioară, dragul meu, de n-ai mai fi fost! Și ce mojic! ce mitocan! ce bădăran! Nu te mai recunosc. Parcă în hainele tale a intrat alt om și parcă celălalt a plecat în pielea goală, pe undeva prin ceruri ori prin iad.

Botul nu-ți mai e așa de gros, fălcile ți-s mai puțin dolofane și ai început, Doamne!, să și surîzi în buzele alea groase, șterse de unsoare. Ceafa ți s-a mai tras, gușa s-a mai moderat, burta caută un relief mai apropiat de spinare. Nici părțile dindărăt nu mai sînt atît de expresiv dominante, dedesuptul urechii scurte.

Cred că nu mai iei dimineața patru cafele cu lapte, o halcă de șuncă și opt prăjituri, cu care ți-ai pus din nou în funcțiune intestinul gros, anemiat de răbdări prăjite. Te umplușești bine pînă la rîgîială. Ți-aduci aminte ce sfrijit erai pe cînd erai sărac, și cum ne pălmuia căutătura ta ațîțată după ce te-ai procopsit. Îndopat cu bunurile mele, nu-ți mai dam de nas și ți s-a părut că sînt pus pe lume ca să slujesc mădularele tale, burții, gușii, sacului și nădragilor tăi: ăsta era rostul meu, a trebuit să-l aflu de la tine, flămîndule, roșcovanule, boboșatule, umflatule.

Tudor Arghezi
(1880 — 1967)

Mi-ai împuțit salteaua pe care te-am culcat; mi-ai murdărit apa din care ai băut și cu care te-ai spălat. Picioarele tale se scăldau în Olt și miroase pînă la Calafat, nobilă spurcăciune!

I-auzi! vrea să-mi fie stăpîn și să slugăresc la mațele lui, eu care nu m-am băgat rîndaș nici la boierul meu. Vrea trei părți și din văzduhul meu, ca să răsufle în răcoarea mea numai el. Lasă-mă să-mi aleg stăpînul pe care-l vreau eu, dacă trebuie să mă robesc, nu să mă ia la jug și bici, înșfăcat de ceafă, cine poftește.

Scanned with OKEN Scanner

Uită-te, mă, la mine! Baroane! Să ne desfacem hîrtiile amîndoi, eu zapisul și hrisoavele mele scrise pe cojoc, și tu zdrențele tale. Scrie pe ale tale Radu? Nu scrie!... Scrie Ștefan? Nu scrie!... Scrie Mihai, scrie Vlad, scrie Matei? Nu! Păi ce scrie pe cîrpele tale? Degete șterse de sînge?

Mi-a ieșit o floare-n grădină, ca o pasăre roșie rotată, cu miezul de aur. Ai prihănit-o. Ți-ai pus labele tale pe ea și s-a uscat. Mi-a dat spicul în țarină cît hulubul și mi l-ai rupt. Mi-ai luat poamele din livadă cu carul și te-ai dus cu ele. Ți-ai pus pliscul cu zece mii de nări pe stînca izvoarelor mele și le-ai sorbit din adînc și le-ai secat. Mocirlă și bale rămîn după tine în munți și secetă galbenă pustie în șes — și din toate păsările cu graiuri cîntătoare, îmi lași cîrduri de ciori.

Începi să tremuri acum, căzătură. Așa s-a întîmplat cu toți cîți au umblat să-mi fure binele ce mi l-a dat Dumnezeu. Te-ai cam subțiat și învinețit. Obrazul ți-a intrat în gură, gulerul ți-a căzut pe gît ca un cerc de putină uscată. Dacă te mai usuci nițel, o să-ți adune doagele de pe jos. Ce floacă ploată-n capul tău! ce mustață pleoștită! Ce ochi fleșcăiți! Parcă ești un șoarece scos din apă fiartă, de coadă, Baroane...

Informația zilei, anul III, nr. 622, din 30 septembrie 1943, p. 1. George Ivașcu, Antoaneta Tănăsescu, *Cumpăna cuvîntului. 1939—1945. Mărturii ale conștiinței românești în anii celui de-al doilea război mondial.* Introducere de George Ivașcu, 1977, Editura Eminescu, [București], pp. 363—364.

[*MEMORIUL*[1] *INTELECTUALILOR ADRESAT LUI ION ANTONESCU ÎN APRILIE 1944*]

Domnule Mareșal,

În clipa în care un cumplit dezastru amenință ființa neamului nostru, noi, membri ai Academiei Române și profesori ai Universităților din București, Iași și Cluj, martori ai exodului populației și ai devastării satelor și orașelor românești, transformate în cîmpuri de bătălie, după îndelungată chibzuință am hotărît să vă adresăm apelul de față.

---

[1] S-a afirmat adesea, inclusiv în literatura de specialitate, că *Memoriul* a fost semnat de 65 de intelectuali, potrivit numărului de semnături date ulterior (după 5 luni) de ziarul *România liberă* în continuarea textului pe care-l publică la 6 septembrie. Într-o notă trimisă mai de mult Institutului de istorie a partidului, profesorul Mihai Neculce, care în aprilie 1944 a îndeplinit sarcina organizatorică de a strînge semnături în toate centrele universitare, precizează că unele nume au fost reproduse cu greșeli de transcriere de către ziar ori au fost scăpate din vedere cîteva, de pildă semnătura profesorului Florian Ciorăscu, atunci la Școala Politehnică; totodată, numărul acesta indică numai pe acei intelectuali care semnaseră pînă în momentul arestării de către poliție a celui care mergea după noi semnături la Alba Iulia unde era evacuată Universitatea din Iași; în realitate, mult mai mulți intelectuali de valoare și-au dat consimțămîntul dar nu au mai apucat să semneze. Ordinea semnăturilor de pe textul înaintat lui Antonescu (în prim plan semna matematicianul Gheorghe Vrînceanu, care dealtfel a avut ideea de a se lua asemenea inițiativă) și ordinea semnăturilor de pe textul tipărit prima dată de *România literară* nu este identică. Noi reproducem după ziar, corectînd însă acele cîteva greșeli de tipar în transcrierea unor nume:

Semnați: Profesorii: D. Danielopolu (București); Dan Theodorescu (București); N.G. Lupu (București); Gr. T. Popa (București); C. Parhon (București); F. Pr. Rei-

În actualele împrejurări, tăcerea noastră ar însemna o crimă. Avem datoria să rostim răspicat gîndul nostru cinstit, în fața Conducătorului Statului. Războiului nostru cu Rusia, Marea Britanie și Statele Unite trebuie să-i punem de îndată sfîrșit.

Activitatea și trecutul nostru sînt martore că nu facem acest demers din lașitate sau interese personale.

Iată, Domnule Mareșal, temeiurile apelului nostru:

După patru ani de luptă, armata germană se află într-o defensivă fără speranță. A pierdut cele mai bune trupe și alianța Italiei, a fost nevoită să ocupe militărește Ungaria, a pierdut spațiul cucerit în Răsărit, mare parte a uzinelor de armament din Europa, războiul submarin și supremația aerului. Împotriva Germaniei și aliaților ei luptă trei sferturi din populația globului și patru cincimi din industria lumii. Raportul de forțe este atît de categoric în favoarea puterilor aliate încît nimic nu mai poate schimba desnodămîntul.

Guvernul german speră că, printr-o defensivă prelungită, va sparge alianța anglo-rusă-americană. Pentru această defensivă îi lipsesc însă resursele materiale și morale. Un război de cîțiva ani, dus în acest scop, nu poate fi conceput în situația actuală a celui de-al treilea Reich.

Dacă interesele Germaniei cer, poate, aceste sacrificii, noi nu ne putem resemna ca statul român să fie desființat — fapt inevitabil, Germania ne mai putînd apăra România. După ce a pierdut liniile Niprului, Bugului, Nistrului, Prutului, nu se vede unde s-ar putea stabili o linie de rezistență înainte de Carpați.

Continuarea războiului ar însemna, în mod necesar, evacuarea întregii populații valide pe fîșia de pămînt rămasă în Ardeal și distrugerea totală a țării. Pentru ce aceste jertfe care nu schimbă cu nimic realitatea situației?

În aceste momente hotărîtoare pentru existența poporului român, guvernul sovietic, de comun acord cu guvernele Marii Britanii și al Statelor Unite, afirmă în fața lumii că nu înțelege să distrugă Statul Român, să anexe⟨ze⟩ teritorii dincoace de frontierele din 1941, și nici să modifice regimul social actual al țării. Pe de altă parte, prin marele nostru prieten, d. Eduard Beneș, am aflat că guvernul rus este hotărît să contribuie la realizarea unității noastre naționale, sprijinind reluarea Ardealului, deslipit de țară prin dictatul de la Viena.

Examinînd împrejurările politice care au determinat luarea acestor angajamente, am ajuns la concluzia că ele nu pot fi considerate expresie

ner (București); P.P. Stănescu (București), C. Bordeianu (București); Al. Rosetti (București); M. Ralea (București); Eugen Herovanu (București); I. Amza Jianu (București); S. Stoilov (București); Al. Ghica (București); Gheorghe Vrînceanu (București); Gh. Demetrescu (București); Gh. Banu (București); Istrate Micescu (București); C. Popovici (București); Asistent: Ed. Mezincescu (București); Profesorii: Bazil Munteanu (București); Ing. N. Profiri (București); N. Cernătescu (Iași); C. Mihu (Iași); Al. Claudian (Iași); Dan Bădărău (Iași); A. Oțetea (Iași); C. Balmuș (Iași); Gh. Zane (Iași); I. Botez (Iași); Șerban Țițeica (Iași); C. Daicoviciu (Cluj); Emil Petrovici (Cluj); D. Popovici (Cluj); Tiberiu Moșoiu (Cluj); Gh. Popovici (Cluj); C. Pîrvulescu (Cluj); Al. Pantazi (București); Conferențiari: Dr. M. Enăchescu (București); Dr. D. Bagdasar (București); D.D. Gerota (București); Ștefan Vencov (București); Radu Roșca (București); Dr. I. Jovin (București); I. Zamfirescu (București); Dr. Marcel Capri (Iași); Aurel Potop (Iași); Emil Stihi (Iași); Prof. Mircea Bîrsan (Iași); Asistenți: Mihai Neculce (București); Anton Dumitriu (București); V. Gorciu (București); G.G. Constantinescu (București); Fl. Mezincescu (București); Eugen Davidescu (București); M. Parhon (București); Gh. Agavriloaiei (București); Profesorii: C. Motaș (București); V. Rășcanu (Iași); Dr. C. Angelescu (București); V. Pavelcu (Iași); Al. Myller (Iași); Ilie Popa (Iași); Caraman (Iași): Asistent; Dr. N. Popa (București).

Scanned with OKEN Scanner

a unei politici de duplicitate. ⟨Într-adevăr, interesele Rusiei cer ca⟩ alianța cu Anglia si Statele Unite să nu fie compromisă prin anexiuni teritoriale sau schimbări forțate de regimuri sociale și politice. Prin urmare, nu avem nici un motiv să nu ne încredem în cuvîntul guvernelor aliate. Continuarea războiului în aceste condițiuni rămîne lipsită de obiectiv politic.

Domnule Mareșal,

Bombardarea Capitalei, distrugerea altor orașe, avertismentele de la Londra, Washington și Moscova, transformarea Moldovei în teatru de război sînt semne prevestitoare ale dezastrului.

Poporul român, sleit de un război prea lung față de puterile lui, nu se mai poate bate. Coborîți în stradă și întrebați trecătorii, mergeți în sate și orașe, ascultați glasul poporului. Pretutindeni veți vedea deznădejdea în ochi și același răspuns: NU!

Pentru ce să mai luptăm? Interesele vitale ale statului și poporului nostru cer imediata încetare a războiului, oricare ar fi greutățile acestui pas. Sacrificiile pe care România ar trebui să le facă vor fi incomparabil mai mici și mai puțin dureroase decît continuarea războiului.

Aprilie 1944[1]

Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., dosarul nr. 803, fondul XIII, filele 5—7.

[*MANIFESTUL FRONTULUI UNIC MUNCITORESC DIN 1 MAI 1944*]

CĂTRE ÎNTREAGA CLASĂ MUNCITOARE
CĂTRE POPORUL ROMÂN!

1 Mai 1944 găsește muncitorimea din România, precum și masele largi ale poporului român la marginea *prăpastiei.*

Războiul provocat de către clica hitleristă din România împotriva Uniunii Sovietice, Marii Britanii și Statelor Unite seamănă *moartea, jalea* și *distrugerea* pretutindeni pe cuprinsul țării.

Muncitorimea, țărănimea, meșteșugărimea, intelectualitatea, laolaltă cu întreaga națiune română, suferă urmările pustiitoare ale acestui război hitlerist.

Trădătorii de țară, Antoneștii, care au trimis la moarte sute de mii de români, pentru interesele imperialiștilor hitleriști, au expus orașele, satele și populația civilă unor necruțătoare bombardamente aeriene prin *continuarea* războiului alături de Hitler.

[...]

Împotriva intereselor vitale și *a voinței* poporului român, guvernul trădător Antonescu continuă războiul alături de Hitler, ca să-și servească stăpînii de la Berlin și interesele sale de clică.

[...]

Războiul împotriva Uniunii Sovietice și a Aliaților trebuie să înceteze!

Pacea cu Uniunea Sovietică și Aliații trebuie imediat încheiată!

[1] După 23 August 1944, memoriul a fost publicat în *România liberă*, anul II, nr. 22, din 6 septembrie 1944, p. 3.

Scanned with OKEN Scanner

MUNCITORI ȘI MUNCITOARE! TINERI MUNCITORI! SALARIAȚI DE TOATE CATEGORIILE!

Frații, fii, soții voștri au fost *omorîți* pe front și prin bombardamente. Alții sînt trimiși la robie în Germania. Viața voastră este în pericol din cauza bombardării uzinelor și birourilor în care lucrați.

Toate *drepturile* pe care voi le-ați dobîndit printr-o îndelungată luptă și pentru care voi ați manifestat în toate sărbătorile de 1 Mai v-au fost *răpite* de regimul hitlerist al lui Antonescu.

Organizațiile voastre profesionale au fost *desființate*, orele de lucru *mărite* pînă la epuizarea forțelor voastre, demnitatea omenească înjosită. *Scumpetea* și neînfrînta speculă micșorează neîncetat puterea de cumpărare a salariilor voastre de mizerie.

Lipsa de alimente din ce în ce mai resimțită *voi* o suportați în primul rînd. Puși sub regimul militarizării fabricilor, glasul vostru este înăbușit prin *teroare*, sînteți *încarcerați* și *bătuți*.

MUNCITOARE ȘI FUNCȚIONARE!

Lipsite de sprijinul bărbaților, fraților și copiilor voștri, trimiși să fie carne de tun pentru interesele lui Hitler, sînteți silite din cauza lipsurilor și a foamei să luați locul lor în uzinele, fabricile și birourile expuse *bombardamentelor* aeriene. Voi munciți pînă la istovire cu salarii de *batjocură!*

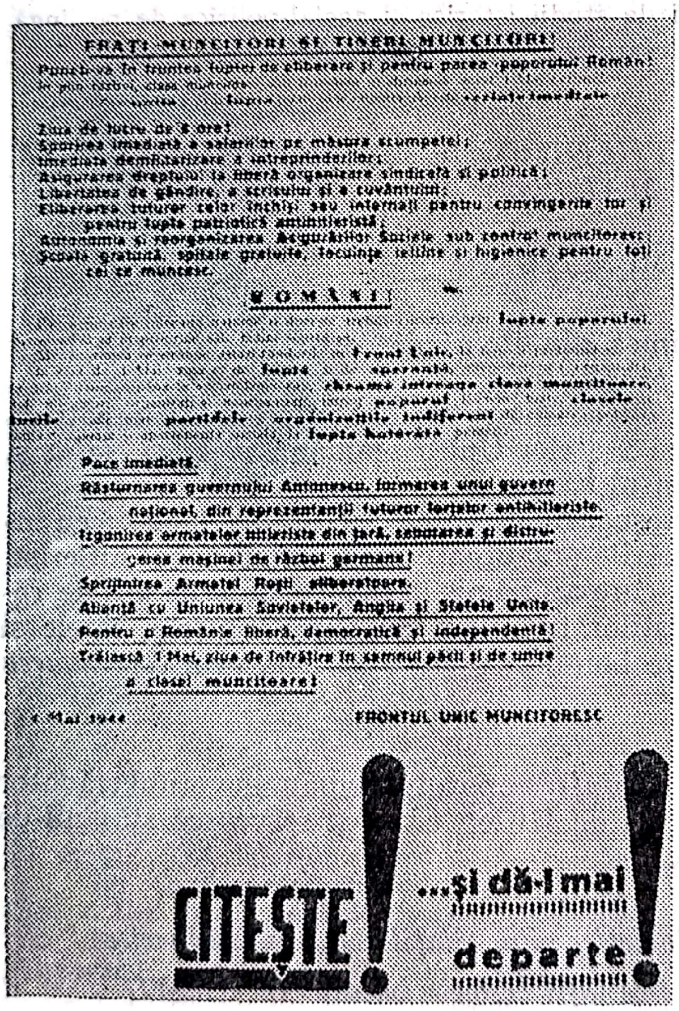
FRAȚI MUNCITORI ȘI TINERI MUNCITORI!

ROMÂNI!

Pace imediată.

CITEȘTE! ...și dă-l mai departe!

Facsimil de pe ultima pagină a Manifestului Frontului Unic Muncitoresc, apărut la 1 Mai 1944

FRAȚI MUNCITORI ȘI TINERI MUNCITORI!

Puneți-vă în fruntea luptei de eliberare și pentru pacea poporului român!

În plin război, clasa muncitoare din România își afirmă de acest 1 Mai cerințele ei de viață, pe care numai *unită* și prin *luptă* poate să le impună. Aceste *cerințe imediate* sînt:

Ziua de lucru de 8 ore;

Sporirea imediată a salariilor pe măsura scumpetei;

Imediata demilitarizare a întreprinderilor;

Asigurarea dreptului la liberă organizare sindicală și politică;

Libertatea de gîndire, a scrisului și a cuvîntului;

Eliberarea tuturor celor închiși sau internați pentru convingerile lor și pentru lupta patriotică antihitleristă;

Autonomia și reorganizarea Asigurărilor Sociale sub controlul muncitoresc!
Școală gratuită, spitale gratuite, locuințe ieftine și igienice pentru toți cei ce muncesc.

ROMÂNI!

Pacea pe care întreaga națiune o dorește trebuie cucerită prin *lupta poporului*, care trebuie să ia în propriile sale mîini soarta sa.

Muncitorimea își strînge astăzi rîndurile în *Front Unic* la noi ca pretutindeni.

În ziua de 1 Mai, ziua ei de *luptă* și de *speranță*, muncitorimea organizată, unită, de la comuniști la social-democrați, *cheamă întreaga clasă muncitoare*, pe toți muncitorii organizați și neorganizați, întreg *poporul* român, toate *clasele* și *păturile* sociale, toate *partidele* și *organizațiile indiferent* de culoarea politică, credință religioasă și apartenență socială la *lupta hotărîtă* pentru:

Pace imediată.

Răsturnarea guvernului Antonescu, formarea unui guvern național, din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste.

Izgonirea armatelor hitleriste din țară, sabotarea și distrugerea mașinii de război germane.

Sprijinirea Armatei Roșii eliberatoare.

Alianța cu Uniunea Sovietică, Anglia și Statele Unite.

Pentru o Românie liberă, democratică și independentă.

Trăiască 1 Mai, ziua de înfrățire în semnul păcii și de unire a clasei muncitoare![1]

1 Mai 1944

FRONTUL UNIC MUNCITORESC
CITEȘTE!... ȘI DĂ-L MAI DEPARTE!

Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Cota A XXVIII—1; *România liberă*[1], anul II, nr. 4 din 26 mai 1944, p. 1.

[*MANIFESTE*[2] *EDITATE DE COMITETELE PATRIOTICE*]

CĂTRE TOȚI MUNCITORII DE LA MALAXA!

Războiul criminal de jaf și de cotropire al lui Hitler și Antonescu a fost mutat pe *teritoriul românesc*. Sute de mii de români au murit *pentru Hitler* și Antonescu pe Cîmpiile Caucazului, Ucrainei, în Crimeea mînați împotriva poporului sovietic, iar în acest timp lăcustele hitleriste *au prădat țara* noastră, ne-au luat petrolul, grîul și tot felul de alimente, au împins poporul nostru în *mizerie* și *foamete* înspăimîntătoare.

Acum, cînd Armata Roșie victorioasă a ajuns pe teritoriul românesc, Hitler și sluga sa Antonescu sînt hotărîți să prefacă țara în c î m p d e b ă t ă l i e. Între timp canibalii lui Hitler fac la fel cum au făcut și în Rusia Sovietică, j e f u i e s c și a r d orașele și satele românești, batjocoresc f e m e i l e și

[1] În ziar „*Manifestul* a fost tipărit, sub formă de text continuu.

[2] Au fost imprimate, și răspîndite, mai multe manifeste asemănătoare acestuia și anume, manifeste adresate muncitorilor de la uzinele „Lemaître", de la C.F.R., S.E.T., S.T.B.; am reprodus numai unul dintre ele.

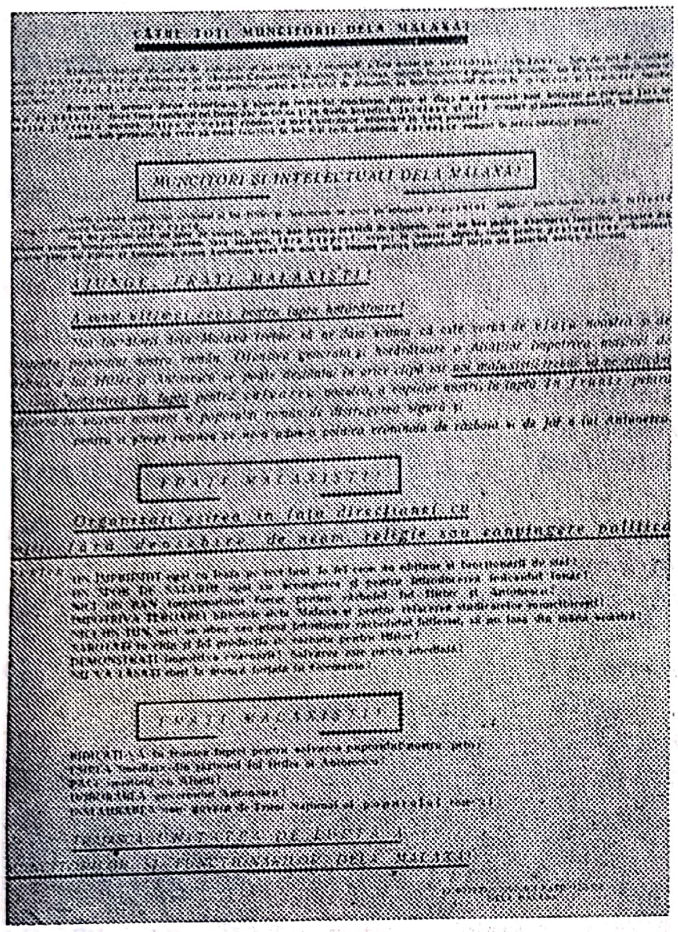

Facsimil de pe unul din apelurile antifasciste, patriotice — cel adresat muncitorilor de la uzinele „Malaxa" din București — imprimate și răspîndite în vara anului 1944

fetele noastre, jale și ruină rămîne în țara noastră în urma hoardelor hitleriste.

Acum, sub pretextul că vrea să mute fabricile în loc mai ferit, Antonescu dăruiește români în mîna lui Hitler.

MUNCITORI ȘI INTELECTUALI DE LA MALAXA!

Toată povara războiului criminal al lui Hitler și Antonescu apasă pe spinarea *poporului.* Salariul muncitorilor este de *mizerie* în timp ce valoarea banilor *scade rapid.*

Noi nu primim nici un spor de salariu, nici un ban pentru provizii de alimente, nici un ban pentru evacuarea familiilor noastre din cartierele expuse bombardamentelor, sîntem fără apărare, fără adăpost, expuși la moarte sigură, toate pentru prelungirea războiului și pentru viața lui Hitler și Antonescu. Acum Antonescu vrea din nou să se impună pentru împrumutul forțat din salariul nostru mizerabil.

AJUNGE, FRAȚI MALAXIȘTI!

A sunat ultimul ceas pentru lupta hotărîtoare!

Noi lucrătorii de la Malaxa trebuie să ne dăm seama că este vorba de viața noastră și de existența poporului nostru. Ofensiva generală și hotărîtoare a Aliaților împotriva mașinii de război a lui Hitler și Antonescu se poate dezlănțui în orice clipă, iar noi malaxiștii trebuie să ne ridicăm cu toată hotărîrea la luptă pentru salvarea noastră, a copiilor noștri, în fruntea luptei pentru salvarea în ultimul moment a poporului român de distrugerea sigură și

pentru a șterge rușinea ce ne-a adus-o politica criminală de război și de jaf a lui Antonescu.

FRAȚI MALAXIȘTI!

Organizați eșirea în fața direcțiunei cu toții, fără deosebire de neam, religie sau convingere politică

pentru:

UN ÎMPRUMUT *egal cu leafa pe trei luni la fel cum au obținut și funcționarii de stat!*

UN SPOR LA SALARIU *egal cu scumpetea şi pentru introducerea indexului lunar!*

NICI UN BAN *împrumutului forţat pentru războiul lui Hitler şi Antonescu!*

ÎMPOTRIVA TOROAREI *hitleriste de la Malaxa şi pentru refacerea sindicatelor muncitoreşti!*

NICI UN TUN, *nici un obuz sau piesă folositoare războiului hitlerist să nu iasă din mîna voastră!*

SABOTAŢI *în chip şi fel producţia de război pentru Hitler!*

DEMONSTRAŢI *împotriva evacuării! Salvarea este pacea imediată!*

NU VĂ LĂSAŢI *duşi la muncă forţată în Germania!*

FRAŢI MALAXIŞTI!

RIDICAŢI-VĂ *în fruntea luptei pentru salvarea poporului nostru prin:*

EŞIREA *imediată din războiul lui Hitler şi Antonescu!*

PACE *imediată cu Aliaţii!*

DOBORÎREA *guvernului Antonescu!*

INSTAURAREA *unui guvern de Front Naţional al p o p o r u l u i român!*

TRĂIASCĂ UNITATEA DE LUPTĂ A MUNCITORILOR
ŞI FUNCŢIONARILOR DE LA MALAXA!

COMITETUL UNIUNII PATRIOŢILOR
DE LA MALAXA

25 mai 1944

Arhiva Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Cota K. XXVIII — 10.

[*DECLARAŢIA DE CONSTITUIRE A BLOCULUI NAŢIONAL DEMOCRAT — 20 IUNIE 1944*]

Partidul NAŢIONAL-LIBERAL, Partidul NAŢIONAL-ŢĂRĂNESC, Partidul COMUNIST şi Partidul SOCIAL-DEMOCRAT, prin delegaţii lor, împuterniciţi pentru partidele: Naţional-Liberal şi Naţional-Ţărănesc de prezidenţii partidelor respective, iar pentru partidele: Comunist şi Social-Democrat de organele lor de c o n d u c e r e;

avînd în vedere situaţia gravă în care se găseşte România astăzi, în urma înlăturării regimului politic constituţional-democratic şi a guvernărilor cu caracter fascist,

a u h o t ă r î t să constituie un BLOC NAŢIONAL-DEMOCRATIC, care să a c t i v e z e pentru salvarea ţării, avînd următoarele ţeluri:

1) Încheierea, fără întîrziere, în baza ofertei făcute de aliaţi, a unui a r m i s t i ţ i u cu Naţiunile Unite (Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi

Scanned with OKEN Scanner

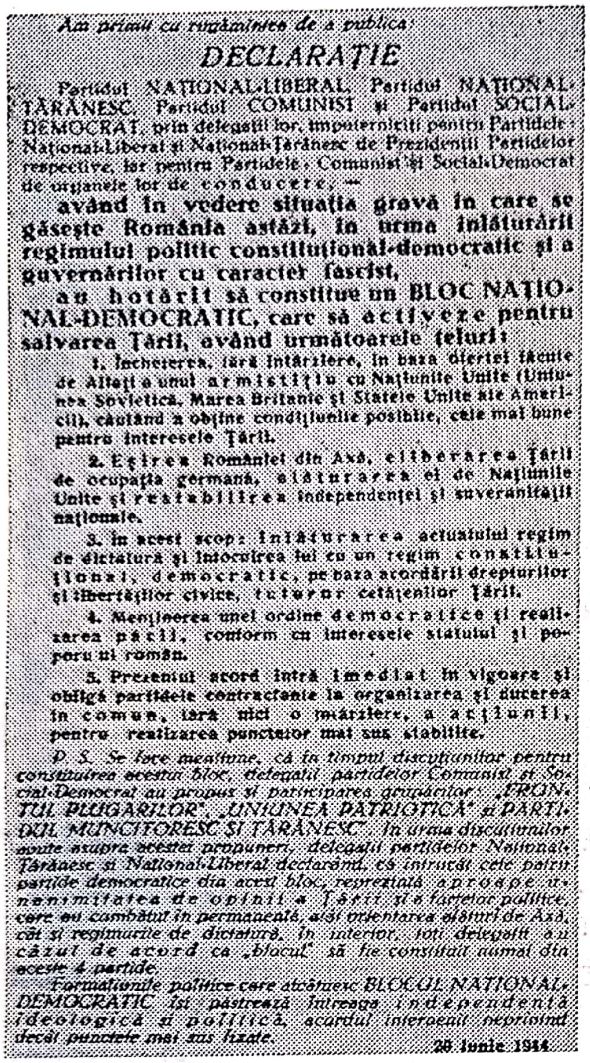

Am primit cu rugăminte de a publica:

DECLARAȚIE

Partidul NAȚIONAL-LIBERAL, Partidul NAȚIONAL-ȚĂRĂNESC, Partidul COMUNIST și Partidul SOCIAL-DEMOCRAT, prin delegații lor, împuterniciți pentru Partidele Național-Liberal și Național-Țărănesc de Prezidenții Partidelor respective, iar pentru Partidele Comunist și Social-Democrat de organele lor de conducere, —

având în vedere situația gravă în care se găsește România astăzi, în urma înlăturării regimului politic constituțional-democratic și a guvernărilor cu caracter fascist,

au hotărît să constitue un BLOC NAȚIONAL-DEMOCRATIC, care să activeze pentru salvarea Țării, având următoarele țeluri:

1. Încheierea, fără întîrziere, în baza diferitelor înțelegeri de armistițiu cu Națiunile Unite (Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii), căutînd a obține condițiunile posibile, cele mai bune pentru interesele Țării.

2. Ieșirea României din Axă, eliberarea Țării de ocupația germană, alăturarea ei de Națiunile Unite și restabilirea independenței și suveranității naționale.

3. În acest scop: înlăturarea actualului regim de dictatură și înlocuirea lui cu un regim constituțional, democratic, pe baza acordării drepturilor și libertăților civice, tuturor cetățenilor Țării.

4. Menținerea unei ordini democratice și realizarea păcii, conform cu interesele statului și poporului român.

5. Prezentul acord intră imediat în vigoare și obligă partidele contractante la organizarea și ducerea în comun, fără nici o întîrziere, a acțiunii, pentru realizarea punctelor mai sus stabilite.

P. S. Se face mențiune că în timpul discuțiilor pentru constituirea acestui bloc, delegații partidelor Comunist și Social-Democrat au propus și participarea grupărilor „FRONTUL PLUGARILOR", „UNIUNEA PATRIOTICĂ" și „PARTIDUL MUNCITORESC ȘI ȚĂRĂNESC". În urma discuțiunilor avute asupra acestei propuneri, delegații partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal declarînd că, întrucît cele patru partide democratice din acest bloc, reprezintă aproape unanimitatea de opinii a Țării și a forțelor politice, care au combătut în permanență, atît orientarea alături de Axă, cît și regimurile de dictatură, în interior, toți delegații au căzut de acord ca „blocul" să fie constituit numai din aceste 4 partide.

Formațiunile politice care alcătuiesc BLOCUL NAȚIONAL-DEMOCRATIC își păstrează întreaga independență ideologică și politică, acordul intervenit neprivind decît punctele mai sus fixate.

20 iunie 1944.

Fotocopie de pe textul tipărit al Declarației privind constituirea Frontului Național Democratic, 20 iunie 1944

Statele Unite ale Americii), căutînd a obține condițiunile posibile cele mai bune pentru interesele țării.

2) Ieșirea României din Axă, eliberarea țării de ocupația germană, alăturarea ei de Națiunile Unite și restabilirea independenței și suveranității naționale.

3) În acest scop: înlăturarea actualului regim de dictatură și înlocuirea lui cu un regim constituțional, democratic, pe baza acordării drepturilor și libertăților civice, tuturor cetățenilor țării.

4) Menținerea unei ordini democratice și realizarea păcii, conform cu interesele statului și poporului român.

5) Prezentul acord intră imediat în vigoare și obligă partidele contractante la organizarea și ducerea în comun, fără nici o întîrziere, a acțiunii pentru realizarea punctelor mai sus stabilite.

P.S. Se face mențiune că în timpul discuțiilor pentru constituirea acestui bloc, delegații partidelor Comunist și Social-Democrat au propus și participarea grupărilor: FRONTUL PLUGARILOR, UNIUNEA PATRIOTICĂ ȘI PARTIDUL MUNCITORESC ȘI ȚĂRĂNESC. *În urma discuțiunilor avute asupra acestei propuneri, delegații partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal declarînd că, întrucît cele patru partide democratice din acest bloc reprezintă aproape unanimitatea de opinii a țării și a forțelor politice care au combătut în permanență atît orientarea alături de Axă, cît și regimurile de dictatură, în interior, toți delegații au căzut de acord ca „blocul" să fie constituit numai din aceste 4 partide.*

Formațiunile politice care alcătuiesc BLOCUL NAȚIONAL-DEMOCRATIC *își păstrează întreaga independență ideologică și politică, acordul intervenit neprivind decît punctele mai sus fixate.*

20 iunie 1944.

România liberă, anul II, nr. 9, din 10 august 1944, p. 1.

Scanned with OKEN Scanner

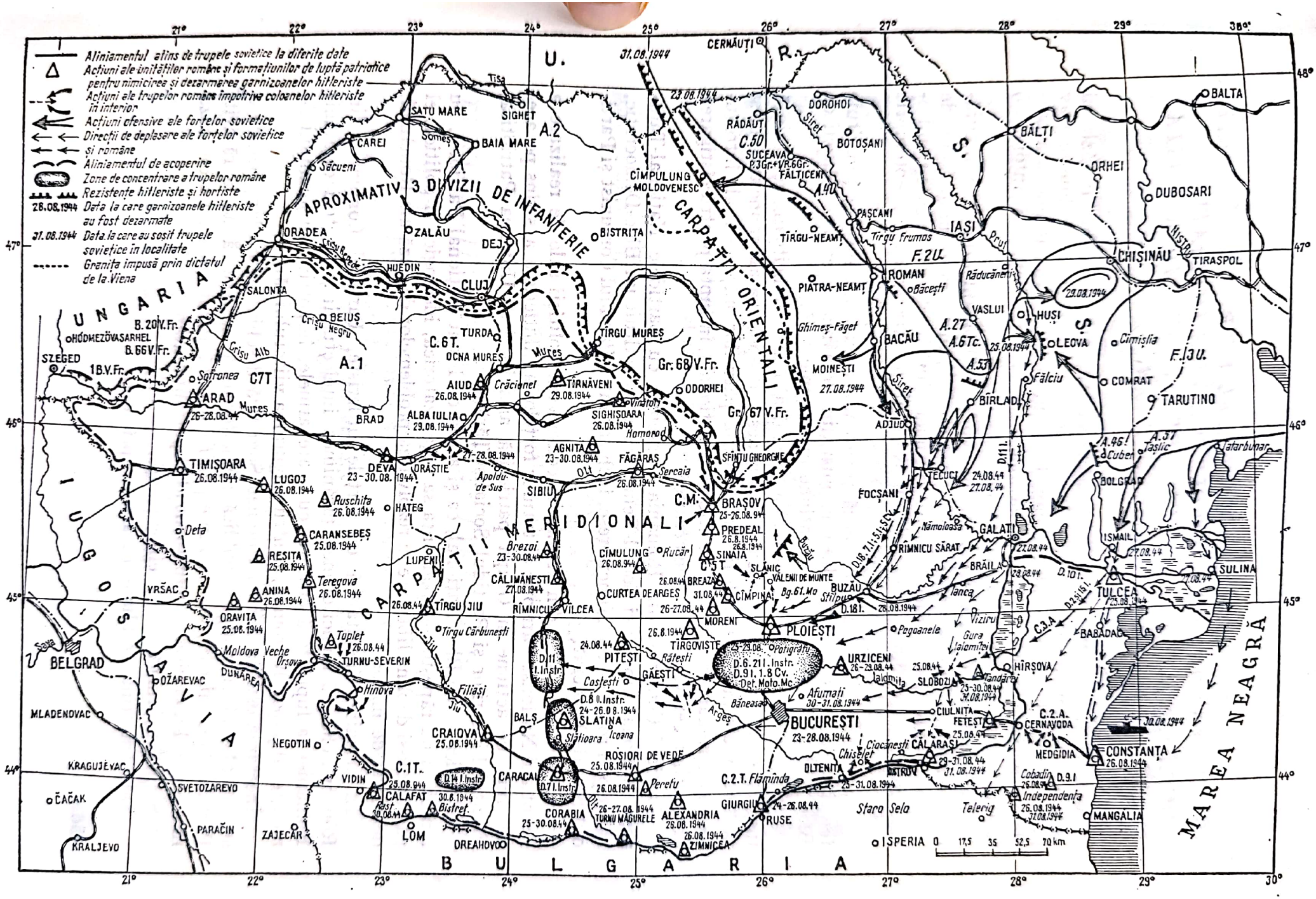

Desfășurarea operațiunilor militare insurecționale din 23—31 august 1944; hartă elaborată la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România

Scanned with OKEN Scanner

[*DECLARAȚIA C.C. AL P.C.R. PRIVIND OBIECTIVELE POLITICE IMEDIATE DUPĂ INSURECȚIA ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ DIN AUGUST 1944*]

Consecvent cu punctul său de vedere că aruncarea României în războiul antisovietic a însemnat o adevărată catastrofă națională și primejduiește grav interesele vitale ale poporului român, Partidul Comunist din România a participat activ, din prima zi, la pregătirea și răsturnarea dictaturii Antonescu, instrumentul sălbatic al hitlerismului.

Încheierea imediată a armistițiului, scoaterea României din Axă și curățirea teritoriului românesc de ocupația hitleristă, instaurarea unui regim de drepturi și libertăți publice, acestea sînt unele din obiectivele pe care Comitetul Central al Partidului Comunist din România le-a fixat încă din septembrie 1941.

Aceste obiective, care formează programul actualului guvern, constituie temeiul participării Partidului Comunist din România, în cadrul politicii de Bloc Național, în actuala formațiune guvernamentală.

Partidul Comunist din România, partid al clasei muncitoare, reprezintă însă interesele întregei colectivități românești, deopotrivă ale muncitorimii și țărănimii, ale intelectualității și ale tuturor păturilor orășenești, ale întregului popor român, în lupta sa de eliberare națională, în lupta pentru cîștigarea drepturilor cetățenești și democratice.

Partidul Comunist din România împreună cu partidele Național-Țărănesc, Național-Liberal și Social-Democrat au constituit un Bloc-Democratic, bazat pe Frontul Unic Muncitoresc, încheiat între Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat.

Partidul Comunist din România, consecvent politicii sale de realizare a Frontului Național Patriotic al tuturor forțelor antihitleriste a strîns pe aceiași linie de acțiune în Grupa patriotică antihitleristă Uniunea Patriotică, Frontul Plugarilor și Partidul Socialist-Țărănesc.

Politica sa de Bloc Național, ca și aceea de Front Național Patriotic, nu a răpit și nu răpește independența sa organizatorică, ideologică și politică, el păstrîndu-și deplina libertate în rezolvarea problemelor de bază ale României, de azi și de mîine.

În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste, Partidul Comunist din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la luptă fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său.

Încetarea ostilităților cu Uniunea Sovietică deschide drum larg pentru o strînsă alianță cu marea republică muncitorească țărănească de la răsărit. Partidul Comunist înțelege să lupte pentru această alianță pe care o dictează interesul cel mai vital și permanent al poporului român.

Salutăm Armata Roșie eliberatoare.

Salutăm armatele aliate, ca armate prietene.

Scanned with OKEN Scanner

Anul II 1944 — 24 August 1944 — Nr. 11

ROMÂNIA LIBERĂ

23 AUGUST 1944

RASTURNAREA REGIMULUI HITLERIST DIN ROMANIA

Declarația Comitetului Central al Partidului Comunist din România

DECLARAȚIA GUVERNULUI

Frontispiciul ziarului *România liberă* din 24 august 1944 prin care se anunță marele eveniment al răsturnării dictaturii militar-fasciste

Salutăm lupta poporului român pentru cucerirea independenței naționale, păcii și libertății.

COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

România liberă, anul II, nr. 11, din 24 august 1944, p. 1.

[*PROCLAMAȚIA*[1] *REGELUI CĂTRE ȚARĂ, LA 23 AUGUST 1944*]

ROMÂNI

În ceasul cel mai greu al istoriei noastre, am socotit, în deplină înțelegere cu Poporul Meu, că nu este decît o singură cale pentru salvarea Țării de la o catastrofă totală: eșirea noastră din alianța cu Puterile Axei și imediata încetare a războiului cu Națiunile Unite.

ROMÂNI,

Un nou Guvern de Uniune Națională a fost însărcinat să aducă la îndeplinire voința hotărîtă a Țării, de a încheia pacea cu Națiunile Unite. România a acceptat armistițiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele

[1] În elaborarea proclamației, de altminteri și a altor documente, un rol însemnat l-au avut cîțiva militanți ai Partidului Comunist Român care acționau pentru pregătirea răsturnării regimului militar-fascist, și, în mod deosebit, Lucrețiu Pătrășcanu.

Unite ale Americii. Din acest moment încetează lupta și orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum și starea de război cu Marea Britanie și Statele Unite. Primiți pe soldații acestor armate cu încredere. Națiunile Unite ne-au garantat independența Țării și neamestecul în treburile noastre interne. Ele au recunoscut nedreptatea dictatului de la Viena,[1] prin care Transilvania ne-a fost răpită.

ROMÂNI,

Poporul nostru înțelege să fie singur stăpîn pe soarta sa. Oricine s-ar împotrivi hotărîrii noastre liber luate și care nu atinge drepturile nimănui este un dușman al Neamului nostru. Ordon Armatei și chem Poporul să lupte prin orice mijloace și cu orice sacrificii împotriva lui. Toți cetățenii să se strîngă în jurul Tronului și al Guvernului pentru salvarea Patriei. Cel care nu va da ascultare Guvernului se opune voinței Poporului și este un trădător de Țară.

ROMÂNI,

Dictatura a luat sfîrșit și ea încetează toate asupririle. Noul Guvern înseamnă începutul unei ere noi în care drepturile și libertățile tuturor cetățenilor Țării sînt garantate și vor fi respectate.

Alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizînd toate forțele Națiunii, vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena pentru a elibera pămîntul Transilvaniei noastre de sub ocupație străină.

ROMÂNI,

De curajul cu care ne vom apăra cu armele în mînă independența împotriva oricărui atentat la dreptul nostru de a ne hotărî singuri soarta depinde *viitorul Țării* noastre.

Cu deplină încredere în viitorul Neamului Românesc să pășim hotărîți pe drumul înfăptuirii României de mîine, a unei Românii libere, puternice și fericite.

România liberă, anul II, nr. 11, din 24 august 1944, p. 1.

[*DECLARAȚIA GUVERNULUI PRIVIND NOUA SITUAȚIE INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ A ROMÂNIEI DUPĂ 23 AUGUST 1944*]

[...]

Regimurile dictatoriale de pînă acum, violentînd în mod permanent voința țării, au pus în primejdie, prin întreaga lor politică nefastă, însăși existența României ca stat.

Astăzi dictatura a fost înlăturată. Poporul reintră în drepturile lui. Regimul politic pe care îl vom înfăptui va fi un regim democratic, în care libertățile publice și drepturile cetățenești vor fi garantate și respectate.

În domeniul politicii externe, prima măsură luată de guvern a fost acceptarea armistițiului cu Națiunile Unite. Prin reprezentanții autorizați, guver-

[1] Dictatul de la Viena din 30 august 1940.

nul Uniunii Sovietice și guvernele din Marea Britanie și Statele Unite au garantat independența României și, în cadrul suveranității respectate, neamestecul lor în viața noastră de stat. Ieșirea noastră din războiul dus alături de puterile pactului tripartit[1] și încetarea ostilităților împotriva Uniunii Sovietice sînt hotărîri menite să împiedice o sigură și inevitabilă catastrofă națională. România consideră de azi înainte Națiunile Unite ca națiuni prietene. Recunoașterea de către guvernele din Moscova, Londra și Washington a nedreptății făcute României prin dictatul de la Viena deschide posibilitatea ca armatele românești, alături de armatele aliate, să elibereze Transilvania de nord de ocupația străină.

Deacum înainte înțeleg⟨em⟩ să fim stăpîni pe destinele noastre. Hotărîrea denunțării tratatelor de alianță cu puterile Axei și încetarea stării de război cu Națiunile Unite este expresia voinței întregului popor român. Aceste hotărîri nu nesocotesc drepturile vreunui stat străin, după cum nu ating nici interesele altor neamuri. Țara întreagă voește să pună capăt războiului distrugător, unui război de la început pierdut. Țara întreagă dorește pacea. Dar voința de pace a României nu însemnează nici dezarmare, nici teamă. Orice piedică pusă în drumul înfăptuirii năzuințelor spre pace și libertate a poporului va dezlănțui o luptă fără milă și fără cruțare din partea tuturor forțelor armate și populare împotriva celor care ar încerca să mențină țara noastră în războiu cu Națiunile Unite, prelungindu-i astfel zadarnic suferințele.

[...]

România liberă, anul II, nr. 11, din 24 august 1944, p. 1.

[*DIRECTIVA OPERATIVĂ*[2] *A MARELUI STAT MAJOR DIN 23 AUGUST 1944*]

I. Scopul politic: armata română încetează lupta alături de trupele germane, în scopul de a obține pacea de la Națiunile Unite și de a reîncepe lupta alături de forțele armate ale acestora pentru eliberarea Ardealului de nord.

II. Organizarea comandamentului: începînd de astăzi toate forțele române de uscat, aer și marină ies de sub autoritatea germană și ascultă numai ordinele maiestății sale regelui Mihai I, ce se vor transmite prin Marele Stat Major, al cărui șef am fost numit[3] prin înalta încredere a maiestății sale.

III. Ideea generală operativă:

a) încetarea imediată a focului contra trupelor Națiunilor Unite (sovietice);

b) recuperarea forțelor armate române de pe frontul din Basarabia și Moldova, în scopul ulterioarei lor întrebuințări în operațiunile vizînd recucerirea Ardealului de nord;

c) eliberarea teritoriului național de trupele germane;

[1] Germania, Italia, Japonia.
[2] Originalul, în Arhiva M.F.A. — M.St.M., dosarul 457/106, filele 29 și urm.
[3] Generalul de divizie adjutant Gheorghe Mihail.

Scanned with OKEN Scanner

d) acțiune ofensivă pentru recucerirea Ardealului de nord.

Acțiunile decurgînd din alineatele a, b și c încep imediat.

Pentru acțiunea ofensivă contra trupelor germano-maghiare din Transilvania de nord se vor da ordine ulterioare.

[...][1]

Pentru eliberarea patriei. Documente, extrase din presă, memorii, cu privire la lupta poporului român pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist (23 august—25 octombrie 1944), Editura militară, [București], 1972, p. 207.

[*EDIȚIA SPECIALĂ A ZIARULUI* ROMÂNIA LIBERĂ *DESPRE SEMNIFICAȚIA LUI 23 AUGUST 1944*]

[...]

Ziua de 23 August 1944 va rămînea deci înscrisă cu litere de foc în cartea de aur a istoriei poporului român.

Și—coincidența a făcut — ca tot în această zi să fie eliberată și capitala de totdeauna a Franței: Parisul.

La Paris ca și la București s-a strigat astfel în aceiași zi: ÎN SFÎRȘIT! CEASUL LIBERTĂȚII A SUNAT.

Să pășim, însuflețiți de acest strigăt, la luptă creatoare organizați în Frontul Patriotic Național, singura chezășie de victorie deplină!

A căzut guvernul trădării naționale.

Să sprijinim din tot sufletul, cu toată energia noastră, guvernul eliberării naționale!

Vom cîștiga astfel pacea dreaptă și vom desăvîrși eliberarea.

***România liberă*, anul II, Ediție specială[2].**

[1] **Urmează prezentarea concretă a situației inamicului.**

[2] **Apărută în noaptea de 23 spre 24 august 1944.**

Scanned with OKEN Scanner

X. REVOLUȚIA DE ELIBERARE NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ. LUPTA MASELOR POPULARE, SUB CONDUCEREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, PENTRU INSTAURAREA ȘI CONSOLIDAREA PUTERII REVOLUȚIONAR - DEMOCRATICE

TEMATICĂ

Începutul și însemnătatea revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă din România.

Reorganizarea în condiții legale a Partidului Comunist Român, a organizațiilor de masă și obștești. Politica de alianțe promovată de P.C.R. în noua etapă; crearea Frontului Național Democratic.

P.C.R. — conducătorul luptei maselor populare pentru înfăptuirea reformei agrare și cucerirea puterii politice.

Instaurarea la 6 martie 1945 a guvernului revoluționar-democratic.

Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945; programul refacerii și dezvoltării economiei, consolidării puterii revoluționar-democratice, apărării independenței și suveranității naționale.

Victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946.

Politica externă; încheierea Tratatului de pace între România și Puterile Aliate și Asociate.

Creșterea rolului clasei muncitoare în viața social-politică și în conducerea statului.

Abolirea monarhiei și proclamarea republicii în România; trecerea la revoluția și construcția socialistă.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Constituirea Frontului Național Democrat — expresie a politicii de alianțe promovată de Partidul Comunist Român.

Întărirea pozițiilor forțelor revoluționare, democratice în administrația locală; cucerirea primăriilor și prefecturilor de către masele populare.

Caracterul pronunțat muncitoresc-țărănesc al puterii de stat instaurate la 6 martie 1945.

Reforma agrară din 1945 și însemnătatea ei pentru făurirea alianței muncitorești-țărănești.

Scanned with OKEN Scanner

Tactica forţelor revoluţionare faţă de monarhie în lupta pentru instaurarea şi consolidarea puterii revoluţionar-democratice.

Problemele României în dezbaterile Conferinţei de pace de la Paris din 1946.

Rolul Adunării Deputaţilor instituită ca rezultat al alegerilor parlamentare din 1946 în desfăşurarea procesului revoluţionar.

Contribuţia Uniunii Tineretului Comunist, a mişcării revoluţionare şi democratice de tineret la înfăptuirea sarcinilor noii etape în istoria României.

Însemnătatea reformelor economice cu caracter anticapitalist pentru pregătirea trecerii la revoluţia socialistă.

Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare, în alianţă cu ţărănimea şi celelalte categorii de oameni ai muncii; însemnătatea proclamării republicii.

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism,** Editura politică, Bucureşti, 1975, pp. 52; 52—55.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluţionare şi democratice a poporului român, al tradiţiilor mişcării muncitoreşti şi socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol. 1, Editura politică, Bucureşti, 1968, pp. 382—385.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naţionale consacrată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist. 22 august 1969;** *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969 — iunie 1970,* Vol. 4, Editura politică, Bucureşti, 1970, pp. 377—382.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a instaurării guvernului democratic de la 6 martie 1945. 5 martie 1970;** *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969 — iunie 1970,* Vol. 4, Bucureşti, Editura politică, 1970, pp. 624—626; 633—637.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naţionale consacrată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării României de sub dominaţia fascistă. 22 august 1974;** *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Martie—octombrie 1974,* Vol. 10, Editura politică, Bucureşti, 1974, pp. 628—630.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă din Capitală organizată cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă. 22 august 1979;** *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Martie — septembrie 1979.* Vol. 18, Editura politică, Bucureşti, 1979, pp. 581—582.

Scanned with OKEN Scanner

1

[...]

Răsturnarea dictaturii militaro-fasciste a deschis calea eliberării definitive a României de sub dominația imperialistă, a înfăptuirii năzuințelor poporului român de a fi liber și stăpîn pe bogățiile și munca sa, pe propriul său destin. Aceasta a inaugurat epoca unor profunde transformări revoluționare, democratice în societatea românească, a cuceririi puterii de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea și masele largi populare. Epoca ce a urmat a marcat începutul unei noi istorii a patriei noastre — istoria împlinirii idealurilor de dreptate socială și națională, pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași, a cuceririi depline a independenței și suveranității naționale a României, a dreptului sacru al poporului român de a fi stăpîn în propria sa țară.

[...][1]

Odată cu victoria istorică de la 23 August 1944, în dezvoltarea și activitatea partidului nostru a început o etapă nouă. Punînd pe prim plan mobilizarea forțelor poporului în războiul împotriva Germaniei hitleriste, partidul a trecut imediat după 23 August la reorganizarea pe baze noi, în condiții legale, a activității sale, a sindicatelor unitare, a organizațiilor de tineret, de femei, a altor organizații democratice. Au fost asigurate astfel condițiile organizatorice și politice pentru unirea clasei muncitoare, pentru intensificarea luptei în vederea transformărilor democratice în România. Faptul că în decursul cîtorva luni partidul a reușit să-și creeze organizații puternice în toate județele și localitățile țării demonstrează influența și capacitatea sa organizatorică. Aceasta a făcut posibil ca, încă în condițiile războiului, să se înfăptuiască reforma agrară și să fie instaurat, la 6 Martie 1945, primul guvern democratic — guvern revoluționar democratic cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc — expresie a colaborării largi a forțelor ce se pronunțau pentru adînci transformări revoluționare, sociale și politice. S-a trecut, de asemenea, la realizarea altor reforme sociale, la democratizarea aparatului de stat.

Un rol important în orientarea activității comuniștilor și a forțelor democratice din țară în această perioadă a avut Conferința Națională a partidului din octombrie 1945. Fiind prima manifestare de acest fel ținută în condiții libere, după 20 de ani de activitate ilegală, conferința a făcut bilanțul istoricelor succese obținute de partid în lupta revoluționară și a trasat liniile directoare ale activității de viitor. Conferința Națională a pus la ordinea zilei mobilizarea forțelor pentru redresarea și dezvoltarea economiei naționale și îmbunătățirea condițiilor de trai ale populației, a elaborat programul transformărilor democratice ce se impuneau în acea etapă, indicînd ca obiectiv principal pentru asigurarea progresului general al societății românești trecerea la industrializarea țării.

În același timp, conferința a trasat sarcina întăririi continue a partidului, a unității sale politice, ideologice și organizatorice, a desfășurării unei intense activități pentru întărirea Frontului Unic și realizarea unității clasei mun-

[1] Nu am reprodus subtitlul.

citoare. Hotărîrile conferinței au avut o importanță deosebită pentru desfășurarea cu succes a marilor bătălii de clasă care au urmat, pentru înfăptuirea profundelor transformări revoluționare și democratice din țara noastră.

În această perioadă s-au adoptat măsuri hotărîte împotriva politicii cercurilor reacționare care încercau să arunce greutățile economice pe umerii maselor largi populare, pentru curățirea aparatului de stat de elementele fasciste, antidemocratice, s-a acționat cu fermitate pentru dezvoltarea Frontului Unic Muncitoresc și a colaborării cu celelalte forțe democratice, pentru izolarea forțelor reacționare din partidele burgheze. O importanță hotărîtoare pentru întregul proces revoluționar au avut marile bătălii revoluționare desfășurate în anii care au urmat eliberării, trecerea la organizarea comitetelor muncitorești și instituirea controlului clasei muncitoare asupra întreprinderilor; luarea cu asalt a prefecturilor și primăriilor și instalarea noilor prefecți și primari, formarea comitetelor țărănești și împărțirea pămînturilor moșierești țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin. În aceste ample lupte de clasă economice, sociale și politice s-a cimentat alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, s-a întărit unitatea cu intelectualitatea și cu alte categorii sociale, s-a consolidat frăția oamenilor muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități, s-a schimbat raportul de forțe în țară, crescînd rolul maselor populare în întreaga viață politică. Victoria obținută în alegerile din 1946 constituie cea mai elocventă expresie a adeziunii maselor largi populare la politica de transformare democratică, revoluționară a țării, promovată de partid.

Întreaga perioadă de după 23 August 1944 pînă la sfîrșitul anului 1947 se caracterizează prin mari lupte revoluționare care au dus la realizarea unor profunde transformări sociale, la înfăptuirea unei politici naționale de deplină egalitate în drepturi pentru naționalități, la un șir de reforme economice și sociale în favoarea maselor populare. În acești ani s-a desfășurat o intensă activitate pentru refacerea economiei naționale, înfăptuirea reformei agrare și a altor reforme structurale cu caracter democratic revoluționar, s-a acționat pentru creșterea rolului clasei muncitoare și participarea ei directă la conducerea activității întreprinderilor. Această etapă a marcat înfăptuirea revoluției popular-democratice, instaurarea puterii muncitorilor și țăranilor, trecerea poporului nostru pe calea făuririi libere a viitorului său.

În toate aceste mari bătălii de clasă și mișcări revoluționare de masă, Partidul Comunist Român s-a afirmat ca cea mai puternică forță politică din România, îndeplinindu-și cu cinste misiunea de organizator și conducător al clasei muncitoare, al maselor largi populare, conducîndu-le cu succes la victorie.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 52; 52—55.

[...]

Răsturnarea dictaturii fasciste și eliberarea țării de ocupația străină au marcat începutul revoluției populare, antiimperialiste în România, inaugurînd o nouă etapă în dezvoltarea țării noastre. Sub conducerea partidului comunist,

Scanned with OKEN Scanner

lupta antifascistă și de eliberare națională se dezvoltă într-o largă acțiune de masă pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice. Chemările partidului comunist pentru desființarea rămășițelor feudale și împroprietărirea țărănimii, democratizarea vieții politice, reconstruirea economiei însufleteau toate forțele democratice și patriotice ale țării. În această perioadă de intensă luptă politică se manifestă cu putere bogata experiență dobîndită de partidul nostru în timpul bătăliilor antifasciste, forța organizatorică, prestigiul, autoritatea și influența sa politică în mase.

Are loc o schimbare substanțială în situația forțelor sociale și politice din țară, sînt zdruncinate pozițiile claselor exploatatoare, slăbește influența politică a burgheziei și moșierimii. Partidele național-țărănesc și liberal, regrupîndu-se în jurul monarhiei, se opun cu înverșunare dezvoltării țării pe calea reformelor sociale.

Imediat după 23 August partidul trece la organizarea activității sale în noile condiții de legalitate. Bizuindu-se pe zecile de mii de membri de partid și simpatizanți care luptaseră în ilegalitate sub conducerea sa, partidul reușește să-și organizeze în scurt timp forțele în principalele întreprinderi industriale, la sate, în instituții de cultură și învățămînt, în toate centrele țării. Partidul organizează în această perioadă sindicatele unice, organizațiile de tineret, desfășoară lupta pentru consolidarea în continuare a Frontului Unic Muncitoresc și înfăptuirea unității politice și organizatorice a clasei muncitoare. Totodată, partidul lărgește înțelegerea cu alte partide și organizații democratice, constituind Frontul Național Democrat din care făceau parte: Partidul Comunist Român, Partidul Social-Democrat, Sindicatele unite, Frontul Plugarilor, Uniunea Patriotică, Uniunea Populară Maghiară, Partidul Național-Țărănesc de sub conducerea lui Anton Alexandrescu, organizații de tineret, de femei și alte organizații și grupări politice. Frontul Național Democrat reprezenta o largă coaliție a tuturor forțelor interesate în democratizarea reală a țării, în înfăptuirea reformelor economice și sociale cerute de nevoile dezvoltării societății românești.

Sub conducerea partidului comunist, mase uriașe ale populației s-au angajat într-o luptă ascuțită împotriva reacțiunii, au alungat prefecții și primarii reacționari, au trecut la organizarea controlului muncitoresc în fabrici, la exproprierea moșierilor și împărțirea pămîntului la țărani, realizînd astfel în fapt reforma agrară, au participat la lupta pentru democratizarea vieții publice. În focul acestor bătălii politice, economice și sociale duse de masele populare împotriva forțelor reacțiunii interne, sprijinite de cercurile imperialiste din afară, este instaurat în martie 1945 guvernul de largă concentrare democratică condus de Dr. Petru Groza, patriot de seamă, eminent om politic și de stat. Instaurarea primului guvern din istoria țării în care clasa muncitoare are rolul conducător a constituit o mare victorie a luptei revoluționare din România, asigurînd dezvoltarea democratică și progresistă a societății noastre.

Vă amintiți, tovarăși, situația grea în care se găsea economia țării în 1945, după aproape patru ani de dominație hitleristă și război. Producția industriei scăzuse într-o serie de ramuri în 1944 la circa 50% față de nivelul antebelic; numai 10% din parcul de mașini-unelte existent în 1943 se aflau în funcțiune; capacitatea de transport a căilor ferate scăzuse la 30% față de 1943. Agricultura era secătuită de jaful hitleriștilor, de rechizițiile din timpul războiului, de distrugerile provocate de trecerea frontului. Această moște-

Scanned with OKEN Scanner

nire economică era agravată de seceta anilor 1945—1946, de sabotajul reacțiunii, de blocarea valutei și devizelor României în țările capitaliste occidentale. Despăgubirile de război la care era obligată România și celelalte pierderi materiale s-au ridicat la peste un miliard de dolari. În aceste condiții, sarcina economică principală era refacerea economiei naționale distrusă de război, ridicarea producției. Realizarea acestor obiective a cerut mari eforturi din partea poporului nostru, în special din partea clasei muncitoare, care a dus greul luptei și muncii pentru aprovizionarea frontului, pentru lichidarea urmărilor războiului.

Apare ca o necesitate obiectivă dezvoltarea forțelor de producție, intensificarea în continuare a procesului de democratizare a vieții țării. Pornind de la aceste cerințe ale progresului social în etapa respectivă, Conferința Națională a Partidului Comunist Român din octombrie 1945 a pus în centrul preocupărilor partidului redresarea și dezvoltarea economiei naționale, îmbunătățirea condițiilor de trai ale populației, consolidarea unității clasei muncitoare și a alianței dintre muncitori, țărani și intelectuali, întărirea unității tuturor forțelor democratice, antiimperialiste. Conferința Națională a ales ca secretar general al Comitetului Central al partidului comunist pe Gheorghe Gheorghiu-Dej, militant de seamă al partidului nostru și al mișcării comuniste internaționale, care timp de aproape două decenii s-a aflat în fruntea partidului și a statului în opera de construire a socialismului.

În această perioadă au loc schimbări substanțiale în raportul de forțe din societate: se consolidează pozițiile clasei muncitoare în viața politică și socială; în urma înfăptuirii reformei agrare se întărește alianța clasei muncitoare cu țărănimea; se dezvoltă unitatea tuturor forțelor democratice și progresiste. Victoria obținută de Blocul Partidelor Democratice în alegerile parlamentare din 1946 oglindește baza social-politică largă pe care se sprijinea guvernul democratic, compromiterea și izolarea de mase a partidelor burgheze reacționare care curînd aveau să dispară din viața politică.

Democratizarea țării, mersul ei înainte întîmpinau rezistența partidelor claselor exploatatoare, a regelui și camarilei sale. A devenit imperios necesară răsturnarea monarhiei, care constituia o piedică în calea progresului social. Proclamarea Republicii Populare Române a însemnat începutul puterii democrat-populare, trecerea României într-o nouă etapă a dezvoltării sociale — etapa revoluției socialiste.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român, 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965—septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 382—385.

[...]

Prin răsturnarea dictaturii militare-fasciste, România a intrat într-o nouă perioadă a istoriei sale; lupta antifascistă și de eliberare națională s-a dezvoltat rapid într-o amplă mișcare socială care a cuprins principalele forțe

Scanned with OKEN Scanner

revoluționare ale societății — clasa muncitoare, țărănimea, masele largi populare — hotărîte să pună capăt exploatării și asupririi burghezo-moșierești, dependenței față de puterile străine, să asigure un curs progresist societății românești.

Partidul Comunist Român s-a dovedit la înălțimea cerințelor noii etape istorice prin care trecea țara, afirmîndu-se ca singura forță politică în stare să organizeze și să conducă lupta revoluționară a maselor. Ieșind din ilegalitate, partidul nostru și-a reorganizat întreaga activitate, reușind să-și constituie în scurt timp organizații puternice în întreprinderi și instituții, la orașe și sate, în toate județele. Comuniștii eliberați din închisori și lagăre au constituit nucleul care a polarizat toate forțele partidului, jucînd un rol de seamă în procesul de organizare a partidului în noile condiții, în conducerea sa și a organizațiilor revoluționare de masă. Puternicele demonstrații populare organizate încă din primele zile de după eliberare au arătat capacitatea organizatorică, autoritatea și influența crescîndă în rîndul maselor a partidului comunist, faptul că el devenise principala forță politică a țării. Partidul a pus bazele sindicatelor unice, întărind Frontul unic muncitoresc, a organizat activitatea în rîndurile tineretului, femeilor, intelectualității; s-a extins în toată țara organizația țărănimii muncitoare — Frontul plugarilor. În fața amplorii proceselor revoluționare care aveau loc în țara noastră, forțele reacționare își intensificau opoziția încercînd să împiedice consolidarea cuceririlor democratice ale maselor. În aceste condiții partidul a organizat Frontul național-democrat, unind în cadrul acestuia toate forțele politice interesate în democratizarea reală a țării și în înfăptuirea reformelor economice și sociale cerute de mersul înainte al societății românești.

Organizînd eforturile pentru sprijinirea frontului antihitlerist, conducînd marile bătălii sociale împotriva reacțiunii și a claselor exploatatoare, partidul a orientat lupta maselor largi populare în direcțiile hotărîtoare ale dezvoltării procesului revoluționar. Exproprierea moșierimii și împroprietărirea țăranilor, democratizarea vieții politice, sprijinirea frontului antihitlerist și reconstrucția economică au constituit elementele unei largi platforme politice în jurul căreia partidul comunist a reușit să unească și să organizeze principalele forțe ale națiunii, marea majoritate a poporului.

Avînd în vedere că aparatul de stat era dominat de elemente reacționare, fasciste, care împiedicau înfăptuirea transformărilor democratice și sabotau acțiunea de sprijinire a frontului antihitlerist, partidul a organizat largi acțiuni politice și mișcări de stradă, trecînd la înlocuirea de către mase, peste capul guvernelor cu majoritate reacționară, a primarilor și prefecților antonescieni, cu reprezentanți ai forțelor democratice. Concomitent, în fabrici și uzine s-au constituit comitete de întreprinderi, care au exercitat controlul muncitoresc asupra patronatului, asigurînd continuarea producției pentru nevoile frontului și ale economiei.

O problemă de importanță primordială pentru România era înfăptuirea reformei agrare. La îndemnul și cu sprijinul partidului au luat ființă comitete țărănești de reformă agrară, care, înfrîngînd împotrivirea reacțiunii, au împărțit țăranilor pămînturile moșierești; acest act revoluționar, consfințit ulterior prin Legea reformei agrare, a dus la lichidarea uneia din cele mai conservatoare clase exploatatoare — moșierimea. Zeci de mii de munci-

Scanned with OKEN Scanner

tori trimiși de partid la sate au ajutat țărănimea în lupta pentru cucerirea pămînturilor moșierilor, pentru organizarea vieții satelor și a producției agricole.

În focul acțiunilor revoluționare pentru democratizarea țării, reorganizarea aparatului de stat și înfăptuirea reformei agrare, s-a închegat și consolidat alianța muncitorească-țărănească — forța motrice principală care a hotărît dezvoltarea revoluției populare, soarta bătăliei pentru putere. Totodată, partidul și-a întărit puternic legăturile cu intelectualitatea, a continuat munca politică în rîndul forțelor armate, a acționat cu consecvență pentru rezolvarea în spirit democratic a problemei naționale, pentru egalitatea în drepturi a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate. Aceasta a dus la strîngerea legăturilor partidului cu masele largi populare, la consolidarea unității în jurul său a tuturor forțelor sociale avansate ale țării. Autoritatea și forța partidului erau reflectate și de faptul că, la numai cîteva luni după ieșirea din ilegalitate, în rîndurile sale se aflau peste 100 000 de membri.

Desfășurarea acestor ample lupte politice, economice și sociale a determinat continua schimbare a raportului de forțe, slăbirea pozițiilor claselor exploatatoare și ale partidelor reacționare, creșterea rolului și influenței maselor populare în viața politică. În decurs de cîteva luni au fost răsturnate, rînd pe rînd, trei guverne cu majoritate reacționară și instaurat, la 6 martie 1945, primul guvern democrat, în frunte cu eminentul om de stat și înflăcărat patriot — doctor Petru Groza —, guvern în care precumpăneau reprezentanții clasei muncitoare și ai țărănimii. Aceasta a constituit o mare victorie a luptei revoluționare a oamenilor muncii, marcînd instaurarea puterii populare și trecerea la înfăptuirea programului de transformare democratică, revoluționară a societății românești.

Sarcina centrală a partidului și a guvernului democrat era acum redresarea economiei naționale. Avem încă vii în amintire condițiile excepțional de grele pe care a trebuit să le înfruntăm în acea perioadă; economia se afla în stare de haos și dezorganizare; nivelul producției industriale scăzuse la aproximativ jumătate față de perioada dinainte de război, iar agricultura, secătuită de jaful hitleriștilor, de rechiziții, furniza doar o treime din producția medie de cereale antebelică. Transporturile funcționau cu o capacitate extrem de redusă. Cei doi ani consecutivi de secetă au agravat și mai mult situația. Reacțiunea încuraja specula și evaziunea fiscală, organiza sabotajul economic, sporind astfel dificultățile în care se afla țara. Toate acestea au impus poporului nostru eforturi eroice pentru a asigura sprijinirea materială a frontului, îndeplinirea obligațiilor care decurgeau din armistițiu, pentru lichidarea urmărilor războiului și refacerea economică a țării.

O importanță excepțională în viața țării a avut Conferința Națională a Partidului Comunist Român din octombrie 1945, care a elaborat programul de acțiune al partidului pentru consolidarea cuceririlor revoluționare ale poporului și dezvoltarea democratică a țării, pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea și celelalte pături muncitoare, pentru unirea tuturor forțelor democratice. Un loc central în dezbaterile Conferinței l-au ocupat problemele redresării și dezvoltării economiei naționale. Raportul Comitetului Central — prezentat de Gheorghe Gheorghiu-Dej — sublinia că „la baza acțiunii de refacere și reconstruire a țării trebuie să stea refacerea și dezvoltarea industriei grele", menționînd că „progresul țării noastre este în

Scanned with OKEN Scanner

directă și nemijlocită legătură cu progresul industrializării țării" și că „de tăria industrială a țării depinde în mare măsură însăși independența statului nostru". În acest fel Conferința Națională a prezentat în fața partidului și a întregii țări nu numai un program de acțiune imediată, ci și obiectivele de perspectivă pentru asigurarea progresului economic și social al poporului nostru.

Odată cu rezolvarea problemelor desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice au fost luate măsuri ca etatizarea Băncii Naționale, organizarea oficiilor industriale, înfăptuirea reformei monetare și dezvoltarea controlului muncitoresc asupra întreprinderilor, care au întărit rolul economic al statului democrat-popular, au îngrădit exploatarea capitalistă.

Dezvoltarea procesului revoluționar a dus la schimbarea radicală a raportului de forțe în societate și a pus în mod necesar sarcina trecerii la o nouă etapă a dezvoltării sociale — la revoluția proletară. Ca urmare a înfrîngerii rezistenței înverșunate a claselor exploatatoare și a grupărilor lor politice, sprijinite de reacțiunea internațională, a izolării în tot mai mare măsură a acestor forțe, au fost eliminați din guvern ultimii reprezentanți ai partidelor burgheze; a fost înlăturată monarhia și proclamată Republica Populară Română. Aceasta a însemnat cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, cu celelalte categorii de oameni ai muncii, a marcat trecerea la înfăptuirea sarcinilor revoluției socialiste.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist. 22 august 1969**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969 — iunie 1970*, Vol. 4, **Editura politică, București, 1970, pp. 377—382.**

[...]

Insurecția din 1944 a avut caracterul unei revoluții democratice și antifasciste; ea nu a afectat însă baza economică-socială a regimului burghezo-moșieresc. După cum este cunoscut, în guvernul instaurat la 23 August, cît și în celelalte două guverne ce au urmat pînă la 6 martie, burghezia și moșierimea dețineau poziții preponderente. Cu sprijinul activ al partidelor claselor exploatatoare — Partidul Național-Liberal și Partidul Național-Țărănesc —, precum și al monarhiei, aceste guverne au făcut totul pentru a împiedica lupta maselor largi populare, a forțelor democratice-revoluționare; ele urmăreau menținerea și consolidarea regimului burghezo-moșieresc și a dominației cercurilor imperialiste de peste hotare.

În toată această perioadă, reacțiunea s-a opus cu înverșunare oricăror reforme îndreptate spre satisfacerea revendicărilor maselor și spre democratizarea țării. Aparatul de stat se afla în cea mai mare parte în mîinile elementelor antonesciene; se reactivizau cele mai reacționare organizații, inclusiv agentura Germaniei fasciste din România — legionarii. Sub oblăduirea cercurilor politice reacționare din guvern, care reprezentau clasele exploatatoare, se desfășurau acțiuni de sabotare a economiei și a frontului. În această activitate, reacțiunea se bucura și de sprijinul forțelor imperialiste

Scanned with OKEN Scanner

străine, care urmăreau să-și redobîndească pozițiile, să-și mențină dominația în viața economică și politică a țării noastre.

Într-un cuvînt, cercurile reacționare și monarhia considerau actul de la 23 August ca act final al luptei populare, urmînd ca, treptat — potrivit dorinței lor —, lucrurile să reintre pe făgașul anterior și totul să rămînă așa cum fusese în trecut. Dimpotrivă, pentru forțele democratice, revoluționare, pentru masele largi populare, 23 August constituia doar începutul luptei pentru înfăptuirea unor adînci prefaceri sociale care să lichideze definitiv vechile stări de lucruri și să ducă la făurirea unei noi orînduiri sociale — orînduirea socialistă.

O dovadă elocventă a schimbării rapide a raportului de forțe pe arena politică a țării o constituie faptul că, în numai cîteva luni, datorită luptei revoluționare a clasei muncitoare și a celorlalte forțe democratice, presiunii exercitate de masele populare, în România au fost înlăturate trei guverne cu majoritate reacționară; forțele revoluționare cuceream noi și noi poziții politice, exercitînd o înrîurire tot mai puternică asupra întregii vieți sociale.

[...]

Desfășurarea evenimentelor de la începutul lui martie[1] a fost hotărîtoare pentru înlăturarea guvernului Rădescu, pentru victoria forțelor democratice. Voința maselor largi populare a triumfat! La 6 martie 1945 a fost instaurat, pentru prima dată în istoria modernă a României, un guvern cu adevărat democratic. Această izbîndă a forțelor democratice și revoluționare a fost sărbătorită prin mari manifestații populare. Astfel, demonstrațiile proiectate pentru 6 martie în scopul preluării puterii s-au transformat într-o manifestare pentru sărbătorirea victoriei. Victoria de la 6 martie 1945 reprezintă încununarea luptelor revoluționar-democratice desfășurate de masele populare, sub conducerea Partidului Comunist Român.

În fruntea guvernului instaurat la 6 martie s-a aflat înflăcăratul patriot și militant progresist dr. Petru Groza, a cărui întreagă activitate a fost pusă în slujba cauzei poporului, a înfloririi României. În guvernul prezidat de dr. Petru Groza, clasa muncitoare și țărănimea dețineau rolul preponderent. Din cei 18 miniștri ai guvernului, 4 erau reprezentanți ai Partidului Comunist Român, 3 ai Partidului Social-Democrat, 3 ai organizației Frontul Plugarilor, 1 al Uniunii Patriotice, 1 al Confederației Generale a Muncii, 1 al Uniunii Preoților Democrați, 3 ai Partidului Național-Liberal (gruparea Tătărăscu), 1 al Partidului Național-Țărănesc (gruparea Anton Alexandrescu) și 1 al armatei. Se poate spune că, prin componența și programul său, guvernul de la 6 martie a fost un guvern revoluționar-democratic cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc. Prin instaurarea acestui guvern, procesul revoluționar din România a intrat într-o nouă etapă, al cărei obiectiv era încheierea procesului de desăvîrșire a revoluției burghezo-democratice, înfăptuirea unor transformări social-politice profunde în societatea românească.

Actul de la 6 martie a avut totodată, prin consecințele și implicațiile sale, un profund caracter antiimperialist; el a scos definitiv țara de sub orice dominație imperialistă, a pus bazele dezvoltării libere și independente a României,

[1] 1945

Scanned with OKEN Scanner

ale consolidării independenței naționale, ale manifestării suverane a patriei noastre atît pe plan intern cît și internațional.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a instaurării guvernului democratic de la 6 martie 1945. 5 martie 1970;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969 — iunie 1970*, Vol. 4, Editura politică, București, 1970, pp. 624—625; 636—637.

[...]

Primesc adesea întrebări în legătură cu felul în care a cîștigat partidul nostru majoritatea poporului de partea sa. Încă alegerile din noiembrie 1946 au demonstrat elocvent înfrîngerea politicii reacționare, marea majoritate a poporului — peste 70% din votanți — exprimîndu-și în mod democratic încrederea în partidul comunist și în forțele care colaborau cu noi. Trecerea pe calea socialismului a fost, deci, expresia voinței, democratic exprimate, prin vot, a poporului român, care s-a convins pe deplin — în anii cînd partidul nostru a militat neînfricat pentru interesele națiunii și a mobilizat toate forțele pentru salvarea poporului — că numai urmîndu-i pe comuniști își asigură un viitor fericit, perspectiva unei dezvoltări independente. Desigur, nu negăm — și am mai arătat aceasta — că a existat întotdeauna o strînsă interdependență între condițiile interne și internaționale, că împrejurările internaționale ne-au favorizat; dar pînă la urmă, rolul hotărîtor, fără de care nu se putea face nimic, l-a avut poporul. Lui îi mulțumim pentru drumul nou pe care merge patria noastră socialistă!

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român. Expunere la adunarea solemnă din Capitală. 7 mai 1971;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1970—mai 1971*, Vol. 5, Editura politică, București, 1971, p. 871

[...]

În împrejurările social-politice de după insurecție, partidului nostru i-au revenit răspunderi de importanță istorică pentru evoluția destinelor poporului român, pe care el le-a îndeplinit cu cinste, dovedindu-se singura forță politică în stare să organizeze și să conducă lupta revoluționară a maselor. Trecînd, imediat după 23 August, la desfășurarea activității revoluționare pe baze noi, legale, partidul și-a reorganizat atît rîndurile sale, cît și ale organizațiilor de masă și obștești. Nucleul uriașei activități organizatorice și politice pe care a desfășurat-o l-au constituit miile de membri ai partidului ieșiți din ilegalitate și din închisori, precum și zecile de mii de simpatizanți comuniști. În scurt timp, partidul nostru dispunea de un detașament puternic organizat, de zeci de mii de cadre ferme, călite în luptă, hotărîte să înfrunte eroic forțele reacționare, polarizînd în jurul partidului forțele revoluționare ale proletariatului, ale maselor largi populare. În această perioadă partidul a pus bazele sindicatelor unice,

Scanned with OKEN Scanner

a întărit Frontul unic muncitoresc, a organizat activitatea în rîndul tineretului, femeilor, intelectualității, a lărgit rîndurile Frontului plugarilor, organizația țărănimii muncitoare.

În bătăliile care au avut loc s-a adeverit uriașa energie și combativitate revoluționară a partidului nostru, forța sa mobilizatoare și dinamizatoare. Mulți din cei prezenți la această sărbătoare, participanți direcți la desfășurarea evenimentelor de atunci, ne amintim cu emoție și mîndrie de amploarea marilor manifestări politice organizate în acei ani de partidul nostru, de primirea entuziastă, pe străzile capitalei, de către zeci și sute de mii de bucureșteni, a Armatei Roșii, de acțiunile pentru înrolarea maselor tineretului în unitățile militare ce plecau pe front, de uriașele mitinguri și demonstrații politice împotriva guvernelor în care predominau forțele reacționare din primele luni de după 23 August. Sînt încă vii în memorie marile bătălii revoluționare desfășurate în anii care au urmat eliberării, trecerea la organizarea comitetelor muncitorești și punerea activității întreprinderilor sub controlul clasei muncitoare, luarea cu asalt a prefecturilor și primăriilor și instalarea noilor prefecți și primari, formarea comitetelor țărănești și împărțirea pămînturilor moșierești țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin. În aceste mari lupte de clasă s-a cimentat alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, s-a întărit unitatea cu intelectualitatea și alte categorii sociale, s-a consolidat frăția oamenilor muncii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități. Această unitate de luptă a fost forța hotărîtoare care a asigurat victoria luptei revoluționare și făurirea cu succes a societății socialiste în România.

În toate aceste bătălii de clasă și mari mișcări revoluționare de masă, Partidul Comunist Român a făcut dovada vie a faptului că el devenise în acea perioadă principala forță politică a României.

În aceste împrejurări, întărind unitatea clasei muncitoare, a Frontului unic muncitoresc, dezvoltînd colaborarea cu celelalte forțe democratice, Partidul Comunist Român a acționat pentru realizarea unor profunde reforme sociale revoluționare, pentru lărgirea libertăților democratice și apărarea intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor. Pe prim plan a fost pusă refacerea economiei naționale, dezvoltarea economico-socială independentă a țării. Un rol important a avut în acest proces instaurarea, la 6 martie 1945, a primului guvern cu adevărat democratic din istoria țării — guvernul revoluționar democratic cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc. Acesta a fost un eveniment esențial în dezvoltarea cu succes a revoluției democrat-populare, în transformarea revoluționară a societății românești.

Un moment de seamă în desfășurarea evenimentelor politice a fost Conferința Națională a partidului din octombrie 1945, care, făcînd bilanțul succeselor realizate în organizarea insurecției și a revoluției populare, a trasat sarcinile noii perioade istorice în care intra țara noastră. Conferința Națională a stabilit măsurile ce trebuiau luate pentru creșterea rolului partidului, pentru întărirea sa organizatorică și politică, pentru consolidarea unității clasei muncitoare în vederea conducerii cu succes a procesului de democratizare a țării, a pus la ordinea zilei reconstrucția națională, realizarea reformelor revoluționare ce se impuneau, a indicat ca linie de perspectivă dezvoltarea industriei naționale — ca bază a progresului economic general al societății românești, a întăririi independenței țării.

O victorie strălucită a partidului nostru, a forțelor democratice a fost cîștigarea alegerilor din noiembrie 1946; acestea au demonstrat cu putere că partidul dobîndise prin politica sa — ce exprima interesele vitale ale națiunii noas-

Scanned with OKEN Scanner

tre — adeziunea imensei majorități a populației țării, reliefînd, totodată, voința maselor largi populare de a continua drumul dezvoltării democratice, revoluționare a societății noastre, de a instaura în România un regim nou, de libertate, dreptate și echitate socială și națională. Pe baza succesului dobîndit în alegeri s-a intensificat lupta politică a clasei muncitoare, a maselor largi populare pentru obținerea de noi cuceriri democratice, pentru accelerarea procesului de transformare revoluționară a societății românești.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă. 22 august 1974;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Martie—noiembrie 1974,* Vol. 10, Editura politică, București, 1974, pp. 628—630.

[...] Paralel cu participarea activă pe front, în luptele duse cot la cot cu armata sovietică pentru eliberarea întregului teritoriu al țării și apoi pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la victoria finală asupra Germaniei hitleriste, armata română a îndeplinit o importantă misiune patriotică, revoluționară, acționînd alături de popor, de masele muncitoare, de forțele democratice ale societății, pentru înfrîngerea împotrivirii reacțiunii și cucerirea puterii politice de către proletariat în alianță cu țărănimea muncitoare, cu toate categoriile de oameni ai muncii. Istoria a consemnat că instaurarea guvernului de la 6 martie nu a fost un act politic întîmplător sau efectul unei simple conjuncturi, ci rezultatul unor crîncene bătălii de clasă, revoluționare, duse cu arma în mînă, în care au ieșit victorioase clasa muncitoare, forțele revoluționare, democratice, care, în strînsă unitate, au reușit să lichideze împotrivirea înverșunată a reacțiunii și să cucerească pe cale revoluționară puterea politică în stat.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marea adunare populară, cetățenească din Capitală. 6 martie 1975;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974 — septembrie 1975.* Vol. 11, Editura politică, București, 1975, p. 265.

[...]

Partidul Comunist Român a militat activ pentru constituirea Frontului unic muncitoresc de către comuniști și socialiști — la 1 mai 1944 —, pentru colaborarea largă cu alte forțe democratice, patriotice. În condițiile interne favorabile și ca urmare a schimbărilor situației internaționale, determinate de marile victorii ale armatei sovietice și celorlalte forțe antifasciste, a fost înfăptuită insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, s-a realizat trecerea României, cu toate resursele sale materiale și umane, alături de glorioasa armată sovietică, de coaliția antihitleristă. Constituind forța dinamică a luptei pentru dobîndirea deplinei libertăți și independențe a țării, pentru salvarea națiunii noastre de la marea catastrofă în care au împins-o

Scanned with OKEN Scanner

forțele reacțiunii în cîrdășie cu militarismul fascist german, pentru preluarea în mîinile proprii, de către popor, a destinului său, clasa muncitoare s-a acoperit de glorie veșnică, și-a cucerit un merit nepieritor în fața patriei, în fața istoriei.

În perioada care a urmat răsturnării dictaturii militaro-fasciste, clasa muncitoare, întărind unitatea rîndurilor sale, unind în jurul său celelalte forțe democratice, sub conducerea Partidului Comunist Român, a desfășurat cu succes marile bătălii revoluționare pentru zădărnicirea sabotajului economic și politic al claselor exploatatoare, al reacțiunii interne și internaționale, pentru înaintarea fermă a țării pe calea democratizării, a progresului economic și social.

Înfăptuirea revoluționară a reformei agrare, promovarea unei politici energice de apărare a intereselor maselor muncitoare de la sate au cimentat puternic alianța clasei muncitoare cu țărănimea. Sub conducerea partidului nostru, clasa muncitoare a avut rolul hotărîtor în instaurarea, la 6 martie 1945, a puterii revoluționar-democratice, în fruntea căreia se afla un guvern cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc. Cucerirea puterii politice în stat și înfăptuirea naționalizării principalelor mijloace de producție au marcat victoria revoluției socialiste în patria noastră, intrarea într-o epocă istorică nouă — epoca măreață a edificării societății socialiste pe pămîntul României.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere cu privire la creșterea rolului clasei muncitoare, al consiliilor oamenilor muncii în conducerea activității economico-sociale, în realizarea programului partidului de dezvoltare a industriei socialiste, a întregii economii naționale, de ridicare a bunăstării poporului și perfecționare continuă a democrației socialiste. Prezentată la Congresul consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi. 11 iulie 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 549—550.

[...]

Sărbătorim în acest an[1], peste două săptămîni, 35 de ani de la revoluția de eliberare națională, antifascistă și antiimperialistă din 1944, de la înfăptuirea actului istoric de la 23 August, care a deschis calea dezvoltării democratice și a construcției socialiste în România, calea consolidării economiei naționale, ridicării bunăstării și fericirii întregului nostru popor, a afirmării puternice a națiunii noastre în rîndul națiunilor lumii, întăririi independenței și suveranității patriei. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marea adunare populară de la Rovinari. Cu prilejul vizitei de lucru în bazinul carbonifer al Olteniei. 9 august 1979;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Martie—septembrie 1979*, Vol. 18, Editura politică, București, 1979, p. 478.

[1] În 1979

[...]

Declanşarea revoluţiei de eliberare socială şi naţională din august 1944 a inaugurat o etapă nouă în istoria patriei, a deschis calea împlinirii idealurilor şi năzuinţelor de dreptate şi libertate ale poporului român, a cuceririi depline a independenţei şi suveranităţii naţionale, a afirmării României ca naţiune liberă şi demnă în rîndul naţiunilor lumii. Înfăptuirea insurecţiei a marcat începutul unor ample mişcări sociale ale maselor largi ale poporului, în frunte cu clasa muncitoare, conduse de partidul comunist, pentru transformarea revoluţionară a societăţii româneşti.

Un factor esenţial al succeselor acestor lupte a fost întărirea continuă a unităţii clasei muncitoare, căreia i-a revenit rolul decisiv în înfăptuirea marilor reforme şi transformări din întreaga perioadă de după 23 August, în refacerea economică a ţării, în cucerirea puterii politice şi economice în stat, în realizarea victorioasă a revoluţiei şi construcţiei socialiste. Realizarea, în februarie 1948, a unităţii politice, ideologice şi organizatorice a clasei muncitoare, prin unificarea Partidului Comunist Român cu Partidul Social-Democrat, şi crearea partidului unic al clasei muncitoare au asigurat detaşamentul revoluţionar de avangardă, înarmat cu concepţia ştiinţifică despre lume şi viaţă a proletariatului, capabil să unească toate forţele sociale şi politice ale ţării, să organizeze şi să conducă măreaţa operă de dezvoltare socialistă a patriei noastre, de asigurare a bunăstării şi fericirii întregului nostru popor.

[...]

Nicolae Ceauşescu, **Cuvîntare la adunarea festivă din Capitală organizată cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă. 22 august 1979;** *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Martie — septembrie 1979.* Vol. 18, Editura politică, Bucureşti, 1979, pp. 581—582.

3

[*ARTICOL DIN* ROMÂNIA LIBERĂ *ÎNFĂŢIŞÎND ATMOSFERA DE ENTUZIASM DIN CAPITALĂ ÎNDATĂ DUPĂ 23 AUGUST 1944*]

Ştirea marilor evenimente petrecute aseară s-a răspîndit în cîteva clipe în toată Capitala. Încă înainte de difuzare la radio a proclamaţiilor adresate ţării, populaţia Bucureştilor ştia, simţea că „ceva se petrece". Cînd aceasta s-a anunţat oficial, străzile au căpătat dintr-o dată un aspect pe care nopţile de întuneric ale oraşului nu le-au cunoscut niciodată. O însufleţire extraordinară domnea pretutindeni. Grupuri de cetăţeni se îndreptau spre centru. În faţa

Scanned with OKEN Scanner

palatului regal, a ministerelor, a prefecturii și a multor alte edificii publice unde noii demnitari se aflau la lucru mulțimea a manifestat îndelung. Urale repetate au salutat vestea eliberării țării. Pînă noaptea tîrziu au răsunat în Capitală strigătele care salutau actul de eliberare al poporului.

România liberă, anul II, nr. 11, din 24 august 1944, p. 1.

[ÎNFIINȚAREA COMISIEI DE REORGANIZARE A MIȘCĂRII SINDICALE UNICE DIN ROMÂNIA]

În ziua de 1 septembrie 1944, delegațiile partidelor Comunist și Social-Democrat s-au întrunit într-o conferință sindicală, convocată pe temeiul Frontului Unic Muncitoresc, încheiat la 1 mai 1944[1], pentru a discuta și hotărî măsurile de organizare a muncitorilor în sindicate.[2]

[...]

REZOLUȚIE

[...]

Ziua de 23 August, aducînd răsturnarea regimului de dictatură fascisto-hitleristă, muncitorimea de la orașe și sate a fost repusă în drepturile sale, recăpătîndu-și libertatea de a se organiza și a începe lupta pentru cîștigarea revendicărilor sale.

Actul din 23 August nu ar fi fost posibil fără închegarea Frontului Unic Muncitoresc, care este chezășia restabilirii unității de luptă a clasei muncitoare. Acest Front Unic a devenit motorul de mobilizare, organizare și conducere a tuturor forțelor democratice și antihitleriste pentru eliberarea națională a poporului de sub jugul cotropitorilor germani și a trădătorilor de țară.

Pentru clasa muncitoare actul din 23 August a înregistrat cel mai măreț pas înainte, a însemnat un prim succes de valoare istorică.

Dar lupta e de-abia la începutul ei. Trebuie acționat în mod organizat cît mai neîntîrziat pentru consolidarea și lărgirea libertăților democratice. Clasa muncitoare în această acțiune trebuie să devină o forță bine organizată, capabilă să joace un rol de frunte în vederea ridicării nivelului de viață, de cultură, organizare și luptă a muncitorilor de la orașe și sate.

Comisia de Organizare a Mișcării Sindicale Unite din România precizează că punctul de vedere al delegației Partidului Social-Democrat se indentifică complet cu punctul de vedere al delegației Partidului Comunist din România și care se rezumă la următoarele:

1. Organizațiile sindicale să aibă la bază unitatea clasei muncitoare ca emanație a Frontului Unic Muncitoresc.

---

[1] La 1 mai 1944 a fost publicat manifestul Frontului Unic Muncitoresc, încheiat în cursul lunii aprilie.

[2] Cu prilejul conferinței sindicale menționate s-a constituit Comisia de Organizare a Mișcării Sindicale Unite din România.

Scanned with OKEN Scanner

2. Organizațiile sindicale să aibă la bază principiul luptei de clasă și care să dea educație muncitorilor în spiritul luptei de clasă și al solidarității internaționale a clasei muncitoare.

3. Alegerea liberă de jos în sus a organelor de conducere, avînd libertatea să aleagă și să fie ales orice muncitor organizat, potrivit cu principiile democrației muncitorești.

În organizațiile sindicale și în organele de conducere hotărîrile se iau cu „votul majorității". Hotărîrile luate sînt obligatorii pentru orice organ de conducere, pentru orice membru al organelor de conducere și pentru orice membru organizat în sindicat.

[...]

București, 1 septembrie 1944

COMISIA DE ORGANIZARE A MIȘCĂRII SINDICALE UNITE DIN ROMÂNIA

România liberă, anul II, nr. 24, din 8 septembrie 1944, p. 2.

[*ARTICOL PUBLICAT LA 22 SEPTEMBRIE 1944 DE TOVARĂȘUL* NICOLAE CEAUȘESCU, *ÎN CALITATE DE SECRETAR AL C.C. AL U.T.C., CU PRIVIRE LA FRONTUL UNIC AL TINERETULUI*]

Încheierea Frontului Unic între Uniunea Tineretului Comunist și Uniunea Tineretului Socialist înseamnă un pas hotărîtor spre realizarea unității de acțiune a tineretului muncitoresc.

Mai mult ca oricînd este necesar ca tineretul muncitoresc să ducă lupta organizat. Tineretul muncitoresc trebuie să fie forța motrice care să mobilizeze întreg tineretul din România în lupta alături de clasa muncitoare și de poporul român.

Frontul Unic al Tineretului muncitoresc își propune ca o datorie de cea mai mare importanță lupta pentru unirea întregului tineret român în Frontul Unic Patriotic al Tineretului. [...]

[...]

Frontul Unic al Tineretului muncitoresc trebuie să devină o realitate concretă, prin organizarea și conducerea luptelor tineretului. În fabrici, tineretul muncitoresc trebuie să se organizeze în sindicate și în secțiunile sindicale de ti-

SCÎNTEIA

Frontul unic al tineretului

Fotocopie după articolul despre frontul unic al tineretului publicat în „Scînteia" de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

neret, unde pe baza Frontului Unic să lupte pentru izgonirea din întreprinderi a legionarilor și a antonescienilor. În căminele de ucenici trebuie create comitete de Front Unic, cari să se îngrijească de nevoile ucenicilor. O atenție deosebită trebuie dată muncii de educație a tineretului muncitoresc în spiritul luptei de clasă.

Dar Frontul Unic al Tineretului muncitoresc trebuie să ducă la organizarea întregului tineret, a tineretului țăran, școlar și universitar, care să fie atras în luptă alături de tineretul muncitoresc.

Pe baza Frontului Unic, tinerii comuniști și socialiști au datoria să muncească cu toată energia pentru aplicarea platformei comune de luptă.

Curățirea aparatului de stat și a tuturor instituțiilor de elementele legionare și prohitleriste va face posibilă creiarea unei Românii cu adevărat democratice.

Frontul Unic trebuie să mobilizeze întreg tineretul patriotic pentru îndepărtarea din universități, școli și toate asociațiile culturale și sportive a elementelor legionare și prohitleriste. Aceste instituții și asociații trebuie să servească educarea tineretului în spiritul democratic antifascist.

Asigurarea unei învățături progresiste în școlile de meserii, în licee și universități este o condiție esențială pentru a face din tineret forța care să asigure viitorul poporului.

În vederea ducerii cu succes a luptei comune este necesar să eliminăm tot ce ne-ar putea despărți. O colaborare loială, pe baza platformei Frontului Unic, este o sarcină primordială. Realizînd prin munca noastră de zi cu zi sarcinile comune, vom putea face din tineretul muncitoresc conducătorul luptei întregului tineret român.

[...]

Realizînd unitatea tineretului muncitoresc, vom ușura încheierea Frontului Unic al Tineretului. Membrii Uniunii Tineretului Comunist au datoria de a păși neîntîrziat la realizarea Frontului Unic al tineretului muncitor. Numai cînd tineretul se va prezenta unit în toate manifestările sale, putem spune că ne-am îndeplinit sarcina. Numai astfel tineretul român va putea să participe alături de clasa muncitoare și de poporul român la clădirea unei Românii libere, democratice și independente.

Scînteia, anul I, nr. 2, din 22 septembrie 1944, p. 3.

[ÎN LUMEA UNIVERSITARĂ, *DE P. CONSTANTINESCU-IAȘI*]

[...]

O conștiință revoluționară apare, un sentiment de revoltă o întovărășește, o voință hotărîtă de acțiune o pune în mișcare.

Și iată contribuția universitarilor la actul istoric de la 23 August.

După 23 August însă se pun probleme uriașe pentru întreg neamul românesc. S-au declanșat forțe uriașe care schimbă mereu fața țării: revendicări și sarcini noi, continuă devenire, un tempo amețitor pentru cel ce nu-i înarmat cu judecata limpede.

Intelectualii și universitarii se mai țin în pasul vremii? Eu cred că da atîta timp cît se vor menține detașați de interesele unei categorii restrînse, așa cum au reușit să se detașeze imediat înainte de 23 August.

Scanned with OKEN Scanner

Și dacă, nedeprinși cu avalanșa fenomenelor noi socio-politice, se vor simți uneori nedumeriți, ei au o cale netedă și clară, pe care mereu le-o deschid forțele politice populare, în acțiune și-n contact permanent cu masele. Nu trebuie să se considere cineva jignit, — oricît ar fi intelectual de mare ținută — dacă învață politicește justa măsură de apreciere de la cei „umili" și „mulți", dar clarvăzători.

Fierberea din lumea universitară va da roade bune atunci cînd membrii ei se vor alinia în frontul larg de luptă al concentrării tuturor forțelor național-democratice.

România liberă, anul II, nr. 52, din 6 octombrie 1944, p. 3.
P. Constantinescu-Iași, *De la eliberare la socialism. 1944—1955*, Editura politică, București, 1973, p. 10.

REZOLUȚIA ȘEDINȚEI COMUNE A DELEGAȚILOR COMITETELOR CENTRALE ALE PARTIDELOR COMUNIST ȘI SOCIAL-DEMOCRAT — 2 OCTOMBRIE 1944

[...]

Pentru îndeplinirea sarcinilor actuale ale clasei muncitoare, Frontul Unic trebuie să devină o forță puternică, bine organizată, cu o platformă de luptă comună. Frontul Unic Muncitoresc nu poate fi o realitate vie decît dacă se realizează, de jos în sus, prin luptă comună atît pe teren politic, cît și pe teren sindical.

Pentru o cît mai strînsă conlucrare și înlesnire a mobilizării întregii clase muncitoare, Comitetele Centrale ale celor două partide muncitorești au hotărît alcătuirea unui comitet comun central al Frontului Unic Muncitoresc, precum și comitete locale de Front Unic Muncitoresc în toată țara, unde există organizații ale celor două partide, menite să coordoneze acțiunea clasei muncitoare atît pe teren politic, cît și pe teren sindical.

Deci toți membrii partidelor social-democrat și comunist sînt obligați să conlucreze în modul cel mai strîns în toate chestiunile cari privesc mișcarea politică și sindicală muncitorească.

Conlucrarea însă, pe temeiul unei Platforme comune, nu înseamnă renunțarea la un program propriu al partidelor, precum nici încălcarea autonomiei sindicale, rezemată pe principiile democrației muncitorești.

Luîndu-se în discuție proiectul de Platformă al Frontului Național-Democrat, elaborat de Comitetul Central al Partidului Comunist din România și propus tuturor forțelor democratice, precum și răspunsul Comitetului Central al Partidului Social-Democrat din România la această Platformă, s-a ajuns, prin adăugiri și modificări, la redactarea Platformei Frontului Unic Muncitoresc, care se publică separat.

În noua sa redactare Platforma este susținută de Frontul Unic Muncitoresc al partidelor Comunist din România și Social-Democrat, și, astfel, de întreaga muncitorime.

Scanned with OKEN Scanner

PROGRAMUL
DE GUVERNARE
AL FRONTULUI NAȚIONAL DEMOCRAT

Consiliul Frontului Național Democrat

Programul de guvernare al Frontului Național Democrat, din 27 ianuarie 1945; foaie volantă tipărită

Pe temeiul ei, Frontul Unic Muncitoresc cere unirea tuturor partidelor și organizațiilor democratice pentru realizarea Frontului Național-Democrat și a unui guvern, care să fie expresia lui.

[...]

Scînteia, anul I, nr. 16, din 7 octombrie 1944, p. 1.

PROGRAMUL DE GUVERNARE AL FRONTULUI NAȚIONAL-DEMOCRAT

Frontul Național-Democrat a făcut toate sforțările și a dus neîncetat o luptă dîrză pentru ca România — după ce a scuturat jugul hitlerist și a declarat război Germaniei fasciste — să ducă în mod hotărît și definitiv o politică democratică atît internă, cît și externă.

Datorită faptului că eroica Armată Roșie și, alături de ea, Armata Română au izgonit repede pe cotropitorii hitleriști, țara noastră a scăpat de marile pustiiri pe care hitleriștii dușmani le-au săvîrșit în alte țări.

[...]

Experiența făcută de la 23 August și pînă astăzi demonstrează clar întregului popor român că așezarea la cîrma țării a unor guverne în care domină elementul reacționar împiedică stabilirea unor relații de prietenie sinceră și durabilă cu U.R.S.S. și cu celelalte țări democratice, împiedică reala democratizare a țării, împiedică scoaterea ei din situația gravă în care se găsește și, în fine, împiedică țara să-și cucerească locul în rîndurile popoarelor iubitoare de pace și libertate.

Experiența făcută cu guvernele de coaliție de pînă acum arată clar că țara și poporul român au nevoie de UN GUVERN ADEVĂRAT DEMOCRAT, ieșit din concentrarea într-un singur front — F.N.D. — a tuturor forțelor democrate, legate temeinic pe baza unui program unitar de guvernare a țării, ale cărei probleme vitale să fie imediat soluționate.

Numai UN GUVERN AL FRONTULUI NAȚIONAL DEMOCRAT va fi în stare să spulbere neîncrederea din partea Uniunii Sovietice și a aliaților ei față de România.

Scanned with OKEN Scanner

Numai un guvern F.N.D. va fi în stare să punie capăt speculei, scumpetei, haosului economic și să înlăture cu un ceas mai devreme suferințele maselor populare: muncitori, plugari, funcționari și intelectuali.

Numai un guvern F.N.D. poate aduce și siguranța unei activități normale pentru toți factorii economiei naționale dornici de a colabora la refacerea economică și financiară a țării noastre: industriași, comercianți, meseriași etc.

*

Pentru rezolvarea problemelor vitale ale țării, Frontul Național Democrat înfățișează poporului român UN PROGRAM DE GUVERNARE cu soluții imediate dictate de salvarea și propășirea națiunii române:

1) PARTICIPAREA CU MAXIMUM DE EFORT LA RĂZBOI ALĂTURI DE NAȚIUNILE UNITE, pentru distrugerea cît mai grabnică a hitlerismului și pentru eliberarea popoarelor. Creșterea potențialului nostru de război va fi realizată prin întărirea și democratizarea armatei, prin cimentarea frăției de luptă dintre Armata Roșie și armata noastră, precum și prin sporirea producției și aprovizionarea din belșug a frontului de luptă cu material de război, alimente, îmbrăcăminte etc.

2) ÎNDEPLINIREA RIGUROASĂ A CONDIȚIILOR CONVENȚIEI DE ARMISTIȚIU, una din garanțiile de bază pentru a cuceri încrederea și prietenia Națiunilor Unite și în special a U.R.S.S.-ului.

3) Stabilirea unor LEGĂTURI DE PRIETENIE sinceră și durabilă CU TOATE ȚĂRILE DEMOCRATE și îndeosebi cu marea noastră vecină Uniunea Sovietică.

4) Înfăptuirea unei politici democrate și de înfrățire între națiunile[1] conlocuitoare ale țării, politică ce ne va asigura ÎNCADRAREA TRANSILVANIEI DE NORD [,...]

5) Stabilirea de SCHIMBURI COMERCIALE regulate cu toate țările democrate și în special cu U.R.S.S. și țările vecine, pentru a ne asigura APROVIZIONAREA CU MATERII PRIME și cu utilajul necesar (mașini industriale și agricole etc.) pentru intensificarea producției noastre și pentru prevenirea șomajului.

6) Pentru a asigura refacerea și dezvoltarea economică a țării, a ridica nivelul de trai al țărănimii, a întări democrația și a susține sforțările de război, guvernul F.N.D. va realiza IMEDIAT REFORMA AGRARĂ.

În acest scop guvernul F.N.D.:

a) va confisca pămînturile criminalilor de război, ale moșierilor plecați cu nemții și ale celor cari sabotează lucrările cîmpului de pe moșiile lor;

b) va confisca pămîntul ce depășește 50 ha al celorlalți moșieri. Pămînturile mănăstirești și bisericești nu se vor confisca;

c) va constitui din pămînturile confiscate un fond de rezervă de 5 la sută (cinci la sută) la dispoziția statului, pentru a împroprietări țăranii din regiunile fără pămînt suficient;

d) va creia centre de mașini agricole prevăzute cu tractoare, pluguri, semănătoare, treierătoare etc. cari să fie închiriate plugarilor pe un preț minim;

e) prețul pămîntului confiscat și dat țăranilor se fixează la o sumă egală cu valoarea recoltei unui an. Plata se va face statului în zece rate anuale.

7) Guvernul F.N.D. va înlătura elementele fasciste, antonesciene și sabotoare din fruntea întreprinderilor publice și particulare, VA LUA MĂSURI

[1] Mai corect: naționalitățile.

Scanned with OKEN Scanner

Aspect de la marea manifestație prin care masele muncitoare au salutat instaurarea guvernului democrat-popular; fotografie

SEVERE ÎMPOTRIVA SABOTORILOR ŞI SPECULANŢILOR, VA SPRIJINI TOŢI FACTORII ECONOMICI (industriaşi, comercianţi, meseriaşi etc.) care vor să colaboreze cinstit la refacerea întreprinderilor, reorganizarea şi ridicarea producţiei pentru dezvoltarea economiei ţării.

8) GUVERNUL F.N.D. VA RIDICA NIVELUL ECONOMIC, CULTURAL ŞI SANITAR al muncitorilor şi tuturor salariaţilor de stat şi particulari. El va purta O DEOSEBITĂ GRIJĂ LUPTĂTORILOR DE PE FRONT şi familiilor lor.

9) Guvernul F.N.D. va reorganiza armata în spirit democrat, eliminînd elementele reacţionare şi fasciste şi întronînd o erarhie militară întemeiată pe principiul autorităţii morale şi al pregătirii profesionale a comandanţilor. El va asigura GRABNICA REÎNTOARCERE A PRIZONIERILOR DE RĂZBOI aflaţi în U.R.S.S.

10) GUVERNUL F.N.D. VA ARESTA ŞI JUDECA PE CRIMINALII DE RĂZBOI, va lichida complet legionarismul şi toate rămăşiţele hitleristo-fasciste. Va curăţi aparatul de stat de toate elementele fasciste şi profasciste.

Scanned with OKEN Scanner

Guvernul F.N.D., printr-o politică consecventă antifascistă și de prietenie sinceră cu Națiunile Unite și îndeosebi cu U.R.S.S., va putea dobîndi ca România să devină din țară învinsă un membru egal în marea familie a țărilor democrate, asigurînd astfel independența, suveranitatea, securitatea și propășirea economică a Statului Român.

Pentru rezolvarea problemelor expuse în acest program, probleme vitale pentru țară și popor, Frontul Național-Democrat cheamă pe toți patrioții, toți democrații sinceri, toate grupările politice și profesionale să adere la programul său de guvernare și să intre în rîndurile sale.

Scînteia, anul II, nr. 123, din 29 ianuarie 1945, p. 1.

[*MOȚIUNEA ADOPTATĂ LA DEMONSTRAȚIA OAMENILOR MUNCII DIN BUCUREȘTI ȘI DIN ÎMPREJURIMI LA 6 MARTIE 1945*].

Noi opt sute de mii de cetățeni din București și plugarii din satele județelor Ilfov, Ialomița, Vlașca și Teleorman, reprezentînd toate categoriile sociale, precum și exponenții autentici ai Armatei, ofiteri și soldați, întruniți astăzi 6 martie 1945, în marea adunare cetățenească, salutăm instalarea guvernului Groza, guvern de concentrare democratică, și ne angajăm să-l sprijinim din toate puterile noastre, pentru stîrpirea fascismului și refacerea țării.

Scînteia, anul II, nr. 161, din 8 martie 1945, p. 1.

DECRET-LEGE PENTRU ÎNFAPTUIREA REFORMEI AGRARE

Capitolul I
Scopul legii (Dispoziții generale)

Art. 1 — Reforma agrară este pentru țara noastră o necesitate națională, economică și socială.

Agricultura României se va sprijini pe gospodării puternice, sănătoase și productive, pe gospodării care sînt proprietatea particulară a celor care le stăpînesc.

Art. 2. — Scopul reformei agrare este:

a) mărirea suprafețelor arabile ale gospodăriilor țărănești existente care au mai puțin de 5 ha;

b) crearea de noi gospodării țărănești individuale pentru muncitorii agricoli fără pămînt;

c) înființarea prin apropierea orașelor și a localităților industriale a unor grădini de zarzavaturi pentru aprovizionarea muncitorilor, funcționarilor și meseriașilor;

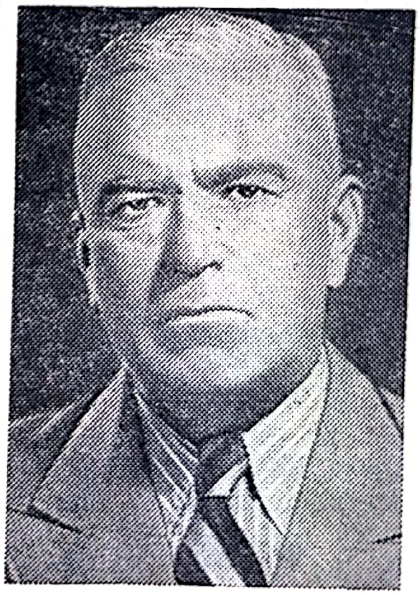

Dr. Petru Groza (1884—1958)

Scanned with OKEN Scanner

d) rezervarea unor terenuri pentru școli agricole și ferme experimentale model în vederea ridicării nivelului culturilor agricole, a producției de semințe selecționate, a creșterii vitelor și creării și dezvoltării industriei agricole, terenuri care vor fi sub administrarea Statului.

Capitolul II

Exproprierea

Art. 3. — În scopul înfăptuirii reformei agrare, trec asupra Statului pentru a fi împărțite plugarilor îndreptățiți la împroprietărire și pentru a constitui rezervele prevăzute la art. 2, pct. c, și d, următoarele bunuri agricole cu inventarul viu și mort afectat lor:

a) pămînturile și proprietățile agrare de orice fel aparținînd cetățenilor germani și cetățenilor români, persoane fizice sau juridice, de naționalitate (origine etnică) germană, care au colaborat cu Germania hitleristă;

b) pămînturile și alte proprietăți agricole ale criminalilor de război și ale celor vinovați de dezastrul țării;

c) pămînturile celor care s-au refugiat în țările cu care România este în stare de război, ori s-au refugiat în străinătate după data de 23 August 1944;

d) terenurile și toate bunurile agricole ale absenteiștilor;

e) terenurile acelor care în ultimii șapte ani consecutivi nu și-au cultivat pămînturile în regie proprie, cu excepția loturilor pînă la 10 ha;

f) bunurile agricole de orice fel ale cetățenilor români care s-au înscris voluntari pentru a lupta împotriva națiunilor unite;

g) bunurile de mînă moartă;

h) prisosul terenurilor agricole constituind proprietăți ale persoanelor fizice care depășesc suprafața de 50 ha și anume: pămîntul arabil, livezile, fînețele, pășunile, bălțile și iazurile artificiale, fie că servesc sau nu pentru pescuit, mlaștinile și terenurile inundabile.

Art. 4. — Construcțiile, conacele, armanele, drumurile, livezile și orice lucrări de îmbunătățiri funciare, cu toate instalațiile lor, vor fi cuprinse în cota de 50 ha prevăzută la art. 3, pct. h, proprietarul avînd dreptul de a alege cota rezervată pentru dînsul de unde voiește, dar într-un singur loc.

Art. 5 — Se consideră ca o singură proprietate agricolă în ce privește aplicarea art. 3, pct. h:

a) terenurile agricole aparținînd aceluiași proprietar, aflate în diferite părți ale țării:

b) proprietățile agricole ale soțului și soției.

În cazul cînd soția are proprietatea separată de a soțului, moștenită sau primită ca zestre înainte sau după căsătorie și dovedită cu acte, vor rămîne asupra soției 10 ha, cu latitudinea din partea soților de a-și rezerva cotele legale din una sau ambele proprietăți, după buna lor învoială:

c) proprietățile agricole ale părinților și copiilor minori;

d) bunurile agricole aflate în coproprietate.

Art. 6. — Tractoarele, batozele, locomobilele, secerătoarele și combinele de pe bunurile agricole prevăzute la art. 3 trec asupra Statului, care va crea centre județene de închiriat mașini agricole la dispoziția agricultorilor. Celelalte unelte agricole și animalele de tracțiune trec asupra Statului, proporțional cu suprafața de teren agricol expropriat și vor fi date țăranilor împroprietăriți.

Scanned with OKEN Scanner

Art. 7 — Toate bunurile agricole arătate în art. 3 și 6 trec imediat, fără nici o despăgubire, pe deplin în proprietatea Statului, pentru scopurile arătate la art. 2.

Capitolul III
Excepții de la exproprieri

Art. 8 — Sînt exceptate de la expropriere și lăsate în proprietatea actualilor titulari: orezăriile existente, bunurile agricole aparținînd mănăstirilor, mitropoliilor, episcopiilor, bisericilor, parohiilor și așezămintelor bisericești, bunurile Domeniilor Coroanei, ale Eforiilor și așezămintelor spitalicești, precum și cele ale Academiei Române, Casei școlilor și celorlalte așezăminte de cultură, ale composesoratelor, urbariatelor, obștiilor și cooperativelor sătești, de asemenea și fînețele și pășunile aparținînd comunelor și în general toate bunurile făcînd parte din patrimoniul Statului.

[...]

Capitolul V
Dispoziții finale

Art. 19 — Situația juridică a proprietăților, pentru aplicarea prezentei legi, este aceea constatată la data de 23 August 1944, cu excepția succesiunilor deschise legal ulterior.

Semănăturile efectuate din toamna anului 1944 urmează să fie recoltate de cei care au semănat.

Art. 20 — Gospodăriile create în baza prezentului decret-lege nu pot fi împărțite, vîndute, date în arendă sau ipotecate, nici în totalitatea lor și nici în parte. În cazuri excepționale gospodăriile noi create pot fi vîndute, arendate, împărțite sau ipotecate, numai cu avizul Ministerului Agriculturii.

Art. 21 — Împroprietăritul primește pămîntul liber de orice datorii și obligații.

Datoriile ipotecare și tot ce grevează proprietatea expropriată vor fi regulate prin decret-lege special.

Art. 22 — Fermelor constatate de către Ministerul Agriculturii ca ferme model li se vor crea, prin regulamentul legii, un regim deosebit, de la caz la caz.

Art. 23 — Regimul pădurilor și viilor va face obiectul unei legi speciale.

Art. 24 — Un regulament va stabili toate chestiunile de amănunt pentru aplicarea prezentei legi.

Art. 25 — Pentru aplicarea prezentului decret-lege este însărcinat Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

Art. 26 — Prezentul decret-lege intră în vigoare în ziua publicării lui.

Dat în București la 23 martie 1945.

[...][1]

Monitorul Oficial (partea I-a), anul CXIII, nr. 68 bis, 23 martie 1945, pp. 2 205—2 208.

[1] Urmează semnătura regelui, și a ministrului agriculturii și domeniilor.

Scanned with OKEN Scanner

[SCHIMBUL DE TELEGRAME ÎNTRE PETRU GROZA ŞI I.V. STALIN ÎN LEGĂTURĂ CU INSTAURAREA ADMINISTRAŢIEI ROMÂNEŞTI ÎN PARTEA DE NORD-VEST A TRANSILVANIEI]

EXCELENŢEI SALE PREŞEDINTELUI CONSILIULUI COMISARILOR POPORULUI AL U.R.S.S., MAREŞAL AL UNIUNII SOVIETICE, I.V. STALIN

Domnule Mareşal,

După actul din 23 August 1944, prin care România s-a alăturat Naţiunilor Unite pentru a purta război împotriva vrăjmaşilor comuni, a fost dorinţa vie a poporului român de a se regăsi în graniţele Transilvaniei din care o parte i-a fost pe nedrept răpită. Această provincie a fost eliberată prin eroismul Armatelor Roşii în strînsă colaborare cu Armata Română şi poporul român din Nordul Transilvaniei aşteaptă cu înfrigurare ziua reunirii sale înăuntrul graniţelor României.

Guvernul Român are onoarea a adresa guvernului Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice şi Înaltului Comandament Sovietic rugămintea de a împlini această dorinţă a poporului român.

Guvernul Român înţelege că administraţia pe care o va instaura în această regiune să vegheze la apărarea naţionalităţilor conlocuitoare şi să se inspire în metodele sale de principii de egalitate faţă de întreaga populaţie.

El va veghea de asemenea la menţinerea unei desăvîrşite ordine, pentru ca astfel nimic să nu tulbure buna funcţionare a tuturor serviciilor frontului de luptă.

Guvernul Român nădăjduieşte că intervenţia sa va găsi înţelegere şi binevoitoare soluţionare din partea guvernului Uniunii Sovietice şi Înaltului Comandament Sovietic.

Primiţi vă rog, Domnule Mareşal, încredinţarea Înaltei noastre consideraţiuni,

Preşedintele Consiliului de Miniştri,
Dr. PETRU GROZA
Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi Ministru al Afacerilor Străine
GH. TĂTĂRĂSCU

Bucureşti, 8 martie, 1945

PREŞEDINTELUI CONSILIULUI DE MINIŞTRI DIN ROMÂNIA
PETRU GROZA
VICEPREŞEDINTELUI CONSILIULUI DE MINIŞTRI ŞI MINISTRU AL AFACERILOR STRĂINE
GH. TĂTĂRĂSCU

Bucureşti,

Domnule preşedinte,

Guvernul Sovietic a examinat cererea guvernului român expusă în scrisoarea d-stră din 8 martie, privitoare la instaurarea administraţiei româneşti pe teritoriul Transilvaniei.

Avînd în vedere că noul guvern român, care a preluat actualmente guvernarea ţării, îşi asumă răspunderea pentru cuvenită ordine şi linişte pe terito-

Scanned with OKEN Scanner

riul Transilvaniei și asigurarea drepturilor naționalităților, precum și a condițiunilor pentru funcționarea regulată a tuturor instituțiilor locale ce deservesc nevoile frontului, guvernul sovietic a hotărît să satisfacă cererea guvernului român și în conformitate cu Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944 să consimtă pentru instaurarea în Transilvania a administrației guvernului român.

Moscova, 9 martie, 1945

Președintele
Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S.
I.V. STALIN

Scînteia, anul II, nr. 164, din 11 martie 1945, p. 1.

[*RAPORTUL POLITIC AL COMITETULUI CENTRAL EXPUS DE GH. GHEORGHIU-DEJ LA CONFERINȚA NAȚIONALĂ A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN DIN 16—21 OCTOMBRIE 1945*]

[...]

Am arătat moștenirea economică grea, preluată de actualul guvern la 6 martie 1945, și am trecut în revistă situația economică actuală, realizările guvernului Petru Groza și dificultățile pe care le-a întîmpinat.

Din această expunere trebuie acum să scoatem în evidență sarcinile care stau în fața guvernului de concentrare democratică și a partidului nostru pe tărîm politic.

Aceste sarcini sînt toate legate de problema ridicării producției și refacerii țării sub toate aspectele și în toate domeniile vieții economice: industrie, transporturi, agricultură, comerț, prețuri, credit, finanțe publice. Și sarcinile sînt cu atît mai mari și grele cu cît nu este vorba numai de a reface ceea ce s-a distrus, ci și de a construi și dezvolta economia României.

Desigur că refacerea economică a țării trebuie să pornească de la folosirea integrală a capacității productive a industriei.

[...]

Seria III. — Anul XVI. — Nr. 353. Joi 18 Octombrie 1945 4 PAG. 40 LEI

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN

Scânteia

ORGAN AL COMITETULUI CENTRAL al P. C. R.

* Marea întrunire a Partidului Comunist Român din Sala Tomis.

ERI S'A DESCHIS INTR'O ATMOSFERA DE PUTERNIC ENTUZIASM

CONFERINȚA GENERALA A PARTIDULUI COMUNIST ROMAN

Frontispiciu al numărului din 18 octombrie 1945 al ziarului *Scînteia* despre Conferința Națională a P.C.R.

Scanned with OKEN Scanner

Gh. Gheorghiu-Dej (1901—1965) prezentînd raportul Comitetului Central al partidului la Conferința Națională din octombrie 1945

[...] Refacerea industriei actuale și folosirea integrală a capacității de producție sînt probleme de bază ale reconstrucției generale a țării și rezolvarea lor constituie punctul de plecare pentru desvoltarea industrială a României.

Se știe, tovarăși, că în țara noastră s-au dus multe și prelungite discuții asupra caracterului economiei românești. Unii teoreticieni susțineau că România este o țară „eminamente agricolă" și că prin urmare accentul în politica economică trebuie pus pe producția agricolă și pe exportul cerealelor. Acești teoreticieni căutau în fond să justifice existența și interesele marii moșierimi. Ei tindeau să țină România în condițiuni de inferioritate față de statele mari industriale, să rămînem tributarii acestor state în ce privește produsele industriale. Împiedicînd dezvoltarea industrială a României, ei împiedicau prin aceasta dezvoltarea culturală și bunăstarea materială a maselor largi populare. Împiedicînd dezvoltarea industrială a României, deci crearea unei industrii metalurgice care să fabrice tractoare și mașini agricole, ei împiedicau în fond dezvoltarea agriculturii, nepunînd-o pe baze științifice, nefolosind mașinile și tehnica modernă pentru a mări randamentul muncii și astfel producția și bunăstarea țărănimii. Împotriva acestor teoreticieni reacționari, care căutau să facă din țara noastră un apendice al marilor state industriale, ne-am ridicat din totdeauna noi, marxiștii, comuniștii, susținînd că progresul țării noastre este în directă și nemijlocită legătură cu progresul industrializării țării și că de tăria industrială a țării depinde în mare măsură însăși independența statului nostru.

[...][1]

De existența unei industrii dezvoltate se leagă existența clasei muncitoare, care reprezintă garanția democratizării vieții publice românești, garanția lichidării feudalismului și a moșierimii.

La baza acțiunii de refacere și reconstruire a țării trebuie să stea deci refacerea și desvoltarea industriei grele.

Problemele care se pun industriei românești astăzi, după terminarea celui de-al doilea război mondial, sînt cu totul diferite de cele dinaintea acestui război. De unde înainte România era împinsă la periferia activității industriale, mai ales în domeniul industriei grele, astăzi ea este deosebit de favorizată pentru a purcede la perfecționarea industriei sale actuale și mai ales la crearea unor noi ramuri industriale, absente pînă acum în economia noastră.

Și cum industria grea metalurgică formează baza industrială a unei țări, trebuie să se dea consolidării și dezvoltării acestei industrii un loc de frunte în planul de refacere a țării.

[1] Nu am mai reprodus subtitlul.

Scanned with OKEN Scanner

O industrie grea puternică, bazată pe folosirea rațională a bogățiilor naturale ale țării și dezvoltată pe linia nevoilor interne și a posibilităților izvorîte din legături comerciale trainice cu vecinii, constituie pivotul în jurul căruia întreaga economie a țării se va dezvolta în condițiuni noi.

Acest lucru este necesar și este posibil.

De ce este necesar?

În primul rînd, fiindcă numai prin desvoltarea industriei grele se pot pune în valoare toate bogățiile pămîntului țării noastre, bogății exploatate astăzi doar într-o măsură redusă.

În al doilea rînd, fiindcă în jurul industriei grele, de pe urma desvoltării ei și în legătură cu ea, vor putea lua desvoltarea necesară industriile existente și vor putea lua naștere noui industrii.

În al treilea rînd, fiindcă fără existența unei industrii grele nu se poate asigura funcționarea și dezvoltarea acelui sector economic, fără de care nu se poate concepe însăși viața economică — *transporturile*. Nici atelierele căilor ferate, podurile, tunelurile, șantierele navale și nici mijloacele de locomoție pe pămînt, pe apă și în aer nu pot fi nici construite și nici întreținute în starea și numărul necesar nevoilor economice ale țării dacă nu există o temelie industrială solidă.

În al patrulea rînd, fiindcă numai prin desvoltarea industriei grele și metalurgice și a industriilor anexe, și în primul rînd a celei mecanice și chimice, se va da posibilitatea ca sectorul atît de important al economiei noastre — AGRICULTURA — să fie înzestrat cu toate acele mașini, unelte, produse și instalații de prelucrare, care să-i ridice atît productivitatea, cît și rentabilitatea; iar aceasta este singura cale de a consolida reforma agrară înfăptuită și singura cale de a ridica nivelul de viață al plugărimii.

Dezvoltînd industria grea metalurgică, se deschid posibilitățile cele mai largi pentru utilizarea întregii forțe de muncă a poporului nostru și pentru crearea acestor bogății care sînt necesare refacerii țării, ridicării ei și a condițiilor de viață la orașe și la sate, precum și împlinirii acelui rol economic important pe care țara noastră poate și trebuie să-l joace în această parte a Europei. Prin exportul produselor muncii noastre și importarea bunurilor de care avem nevoe noi nu vom face un simplu comerț, ci vom contribui la schimburile necesare refacerii economiei și a altor popoare care au suferit de pe urma războiului hitlerist și de cotropire.

Dar este acest lucru posibil? Da, pentru că avem la îndemînă toate elementele care să ne permită să pășim la crearea unei puternice industrii grele în țara noastră:

— avem materiile prime de bază;

— avem mîna de lucru și rezervele necesare.

Și dacă nu avem un utilaj industrial care să permită satisfacerea tuturor nevoilor schițate mai sus, avem în orice caz armătura necesară pentru a porni la drum.

[...]

Scînteia, anul XVI, nr. 368, din 2 noiembrie 1945, pp. 1; 1—2.

Scanned with OKEN Scanner

[LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU, ÎN OCTOMBRIE 1945, DESPRE NECESITATEA CONCEPȚIEI FILOSOFICE A CLASEI MUNCITOARE]

[...]

Noua concepție despre lume, despre viață și conținutul ei nu poate pleca și în gîndirea românească decît de la elementele pe care i le furnizează materialismul dialectic. Apelînd la rațiune, la datele științei, la concret, înlăturînd vagul și indefinitul, urmărind răspunsuri clare și precise — materialismul dialectic ajută omului, îl înarmează pentru ca să stăpînească și să folosească forțele naturii, să găsească explicația problemelor legate de viața omenească, să dea încredere individului și maselor în capacitatea lor, în puterea lor de creație.

Încrederea în știință, în mijloacele pe care le oferă cercetarea obiectivă a naturii, afirmarea putinței de cunoaștere a resorturilor vieții și ale universului, înlăturarea oricărei explicații supra-naturale — deci necontrolabile — stau drept temelie optimismului pe care se sprijină noua concepție despre lume. Nici puterea unei dogme — ca în religie... nici fluiditatea unor puncte de vedere cardinale — ca în idealism... nici apelul la contemplație și cutremurare în fața necunoscutului — ca în misticism... nici afirmarea neputinței cunoașterii — ca în scepticism sau agnosticism... nimic din aceea ce dă naștere descurajării și pasivității nu-și găsește aici locul.

Nu este desigur întîmplător că materialismul dialectic reprezintă concepția filozofică a proletariatului — o clasă în ascensiune — care, în munca sa creatoare de noi așezări sociale, de noi valori culturale și morale nu poate păși înainte decît avînd încrederea și certitudinea pe care i-o dă propria lui filozofie. Această filozofie este îmbrățișată însă astăzi nu numai de proletariat, ci de toată acea parte a omenirii care, împreună cu proletariatul, într-o sforțare titanică, luptă pentru înfăptuirea lumei de mîine.

Gîndirea filozofică trebuie să pornească și în România pe un drum nou. În fața ei stau sarcini mari legate nu de viitorul îndepărtat, ci de prezent. Sîntem siguri că cei chemați să ducă la îndeplinire aceste sarcini nu se vor lăsa multă vreme așteptați.

[...]

Lucreţiu Pătrăşcanu, **Curente şi tendinţe în filosofia românească,** Editura Șocec & Co. S.A.R., [București], 1946[1], pp. 217—218.

Lucreţiu Pătrăşcanu, **Curente şi tendinţe în filozofia rdmânească,** Editura politică, Bucureşti, 1971, pp. 227—228.

PLATFORMA-PROGRAM A BLOCULUI PARTIDELOR DEMOCRATICE

Partidele democrate care au alcătuit guvernul Dr. Petru Groza, — adus la cîrma țării prin voința liber exprimată de către masele populare, — conștiente de marea răspundere ce o au în fața poporului și viitorului țării noastre, au

[1] Redactarea ediției princeps a fost încheiată în octombrie 1945.

Scanned with OKEN Scanner

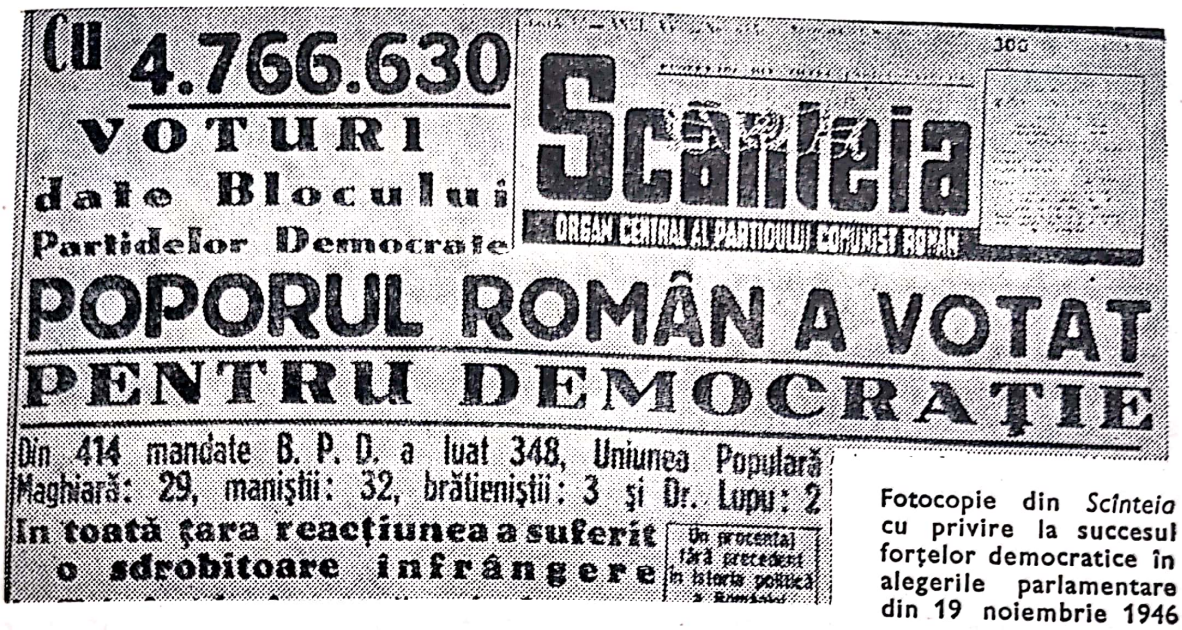
Cu 4.766.630
VOTURI
date Blocului
Partidelor Democrate
Scînteia
ORGAN CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN
POPORUL ROMÂN A VOTAT
PENTRU DEMOCRAȚIE
Din 414 mandate B. P. D. a luat 348, Uniunea Populară Maghiară: 29, maniștii: 32, brătienștii: 3 și Dr. Lupu: 2
In toată țara reacțiunea a suferit o zdrobitoare înfrângere
Un procentaj fără precedent în istoria politică

Fotocopie din *Scînteia* cu privire la succesul forțelor democratice în alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946

hotărît să reînoiască acordul de colaborare, să constituie *Blocul Partidelor Democrate* și să se prezinte în alegerile generale pe o singură listă și cu un program comun, în vederea continuării și desăvîrșirii operei de refacere și democratizare a țării, începută la 6 martie 1945.

În 14 luni de guvernare, partidele democrate au pus toate puterile lor în slujba redresării economice și consolidării democrației, a refacerii prestigiului internațional al României și a creării de legături de prietenie cu toate popoarele democrate, iubitoare de pace și libertate, în frunte cu Uniunea Sovietică.

Luptînd cu moștenirea grea rămasă de pe urma războiului hitlerist și a politicii regimurilor reacționare în domeniul vieții politice și economice a țării noastre, luptînd cu tot sabotajul forțelor reacționare, partidele democrate unite în guvernul Dr. Petru Groza au instaurat un regim cu adevărat democratic, au înfăptuit reforma agrară, sprijinind crearea și întărirea micilor gospodării țărănești, au asigurat muncitorilor manuali și intelectuali deplina libertate de organizare sindicală, au pus bazele reformei democratice a învățămîntului, au început epurarea elementelor fasciste și pedepsirea criminalilor de război.

Datorită încrederii de care s-a bucurat înlăuntrul și în afara țării, guvernul a readus Ardealul de Nord, a acordat un regim de reală libertate și egalitate culturală și politică naționalităților conlocuitoare, a creat legături de strînsă prietenie și colaborare economică cu Uniunea Sovietică și țările vecine, a reluat legăturile diplomatice cu Marea Britanie și Statele Unite ale Americii, pregătind astfel condițiunile unei colaborări și în domeniul economic.

Partidele democrate din guvernul Dr. Petru Groza au început marea operă de refacere și redresare economică a țării, prin reconstrucția și repunerea în funcțiune a rafinăriilor și fabricilor dăunate de război, prin reorganizarea și

Scanned with OKEN Scanner

reînzestrarea C.F.R.-ului, prin aprovizionarea cu materii prime a industriilor și repunerea în funcțiune a întregului aparat economic al țării.

Partidele democratice din guvernul Dr. Petru Groza au căutat să facă cît mai puțin simțite lipsurile și greutățile datorite războiului distrugător și secetei excepționale de anul trecut, asigurînd largilor mase populare, în mijlocul unei Europe înfometate, un minimum de existență.

Blocul Partidelor Democrate consideră că realizările lor de pînă acum în cadrul guvernului Dr. Petru Groza nu sînt decît începutul operei de refacere și de consolidare a democrației în țara noastră. Unitatea de acțiune și experiența, acumulată prin colaborarea rodnică a partidelor democrate, vor fi și în viitor garanțiile realizării programului cu care Blocul Partidelor Democrate se prezintă în fața întregii țări, în campania electorală.

[...]

Scînteia, anul XVI, nr. 528, din 20 mai 1946, p. 3.

[*DECLARAȚIA GUVERNULUI ROMÂN CU PRILEJUL SEMNĂRII TRATATULUI DE PACE CU PUTERILE ALIATE ȘI ASOCIATE*]

În ziua de 8 februarie 1947, d. Gheorghe Tătărăscu, Vicepreședintele Consiliului de Miniștri și Ministru al Afacerilor Străine al României, în numele delegației române a remis la Quai d'Orsay următoarea notă cuprinzînd observațiile guvernului român în legătură cu tratatul de pace spre a fi comunicată reprezentanților Puterilor Aliate și Asociate, cu care România avea să semneze Tratatul de pace la Paris, în ziua de luni 10 februarie 1947.

Semnînd tratatul de pace impus de Puterile Aliate și Asociate, România declară prin reprezentanții săi că va depune toate sforțările pentru a executa obligațiunile ce-i revin prin dispozițiunile cuprinse în acest tratat.

Această declarație sinceră și loială îi dă însă dreptul să folosească un ultim prilej pentru a afirma odată mai mult că unele din obligațiile impuse României sînt excesive și altele nedrepte. Executarea lor va spori însă sarcinile împovărătoare care apasă viața poporului nostru și va agrava situația economică a României, atît de puternic zdruncinată prin faptele și urmările războiului.

Guvernul român nu se poate opri de a-și exprima regretul că, fără a fi ținut seama de importanta contribuție militară și economică a României la războiul în contra Germaniei hitleriste și a sateliților ei, tratatul de pace creează țării noastre o situație excepțional de rea pentru viitoarea ei dezvoltare.

Astfel, guvernul român nu poate să nu pună într-o deosebită lumină situația nedreaptă creată prin acele dispoziții ale tratatului, potrivit cărora România se vede silită să renunțe nu numai la dreptul de a-și valorifica creanțele împotriva Germaniei și la acela de a fi îndemnizată de ea pentru pagubele suferite în timpul războiului purtat alături de aliați spre triumful dreptului și al libertății, dar chiar și la unele drepturi din perioada cînd se găsea în neutralitate.

Scanned with OKEN Scanner

Nu vom uita în fine să adăugăm că tratatul și anexele lui cuprind clauze ale căror dispoziţiuni sînt uneori imprecise și alteori contrazicătoare.

Vom recunoaște, pe de altă parte, cu o satisfacție împărtășită de unanimitatea poporului român, că acest tratat a rezolvat chestiunea Transilvaniei de Nord, potrivit justiției și interesului obștesc. Consacrarea definitivă a drepturilor României asupra întregii Transilvanii stinge pentru totdeauna un mare proces istoric și deschide în același timp, pentru două popoare vecine și chemate să se înțeleagă, drumul concordiei și al colaborării prietenești.

România va semna acest tratat. Guvernul va purcede cît mai grabnic la începerea negocierilor directe cu statele interesate, pentru a adapta clauzele tratatului la posibilitățile actuale ale României, precum și pentru a clarifica dispoziţiunile ce i se par imprecise sau contrazicătoare.

România va semna tratatul de pace, nerăbdătoare să-și reia, cu un ceas mai curînd, locul în mijlocul celorlalte state libere ale lumii. După ce și-a reorganizat întreaga viață internă a statului prin realizarea unui mare program de reforme democratice, România dorește să-și aducă contribuția la organizarea păcii și a colaborării internaționale.

Această contribuție se va desfășura în cadrul idealurilor și principiilor Cartei Națiunilor Unite și acțiunea noastră va fi îndrumată numai de imperativul suprem care cere azi tuturor popoarelor, mari și mici, să-și întemeieze viața în comun pe practica concilierii și pe respectul dreptului.

Noi vom semna acest tratat în credința că toate popoarele se vor supune comandamentelor colaborării și ale justiției internaționale și că politica de competiţiune va face loc politicii de cooperare.

Noi credem că năzuințele oricărui popor, mare sau mic, trebuie să se acorde cu năzuințele întregii omeniri și că legile naționale trebuie să se integreze în marile legi care guvernează comunitatea internațională.

Noi credem că dezarmarea materială trebuie să meargă mînă în mînă cu dezarmarea sufletească prin părăsirea definitivă și totală a armelor șovinismului, ale urei, ale spiritului de cucerire și de robire.

Noi credem, de asemenea, în universalitatea și eficiența justiției internaționale. Această justiție nu va mai avea să judece popoarele care se denumesc încă popoare mari și popoare mici, ci numai cauzelor care vor fi denumite cauze drepte și cauze nedrepte.

În balanța acestei justiții, forțele materiale se vor înclina în fața valorilor morale.

Noi nădăjduim că în lumea de mîine, pe cale de organizare, recursul la forță va dispare și că va triumfa numai apelul la dreptate, iar forța va fi numai în slujba justiției internaționale pentru a sancționa violarea dreptului.

La organizarea acestei lumi, ridicată din jertfele și din suferințele tuturor popoarelor, poporul român voiește să contribuie cu toate puterile sale, năzuind să rămînă factor de muncă, de pace și de propășire în colțul de pămînt unde l-a semănat destinul.

Cu aceste observațiuni, cu aceste credințe, și cu aceste nădejdi, reprezentanții României vor semna tratatul de pace impus de Puterile Aliate și Asociate[1].

Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Cutia nr. 1.

[1] Cu unele prescurtări, textul a fost publicat în *Scînteia*, anul XVI, nr. 748, din 14 februarie 1947, pp. 1—2.

Scanned with OKEN Scanner

[CEREREA DE ADMITERE A ROMÂNIEI ÎN ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE]

EXCELENȚEI SALE
D-LUI TRYGVE LIE
SECRETAR GENERAL AL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE
LAKE SUCCESS,
NEW YORK

Guvernul român a manifestat încă în timpul lucrărilor pentru întocmirea Tratatului de Pace cu Puterile Aliate și Asociate hotărîrea sa de a adera la principiile înscrise în Charta Națiunilor Unite și dorința sa de a vedea România cît mai curînd membră a acestei organizațiuni.

Astfel, în declarația făcută în numele guvernului român în ședința plenară din 13 august 1946 a Conferinței de la Paris, primul delegat al României declara:

„În această oră solemnă cînd România caută colaborarea tuturor popoarelor dornice de pace și libertate, ea înțelege să aducă fără întîrziere adeziunea ei totală la principiile Chartei Națiunilor Unite, principii pe care ea le-a și tradus în fapt, asigurînd tuturor persoanelor supuse jurisdicției ei, fără deosebire de rasă, origine etnică și religie, folosința deplină și întreagă a drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale".

Deasemenea, în ultimele observațiuni de care au ținut să întărească semnarea Tratatului de Pace, plenipotențiarii României declarau în numele guvernului lor:

„România va semna Tratatul de Pace, dornică să-și reia, cu un ceas mai curînd, locul în mijlocul celorlalte popoare libere ale lumii. După ce și-a reorganizat în interior întreaga viață a statului prin realizarea unui mare program de reforme democratice, România dorește să-și aducă contribuția la organizarea păcii și colaborării internaționale.

Această contribuție se va desfășura în cadrul idealurilor și principiilor Chartei Națiunilor Unite și acțiunea noastră va fi îndrumată numai de comandamentul permanent care cere azi tuturor popoarelor, mari și mici, organizarea conviețuirii lor prin practica concilierii și prin respectul dreptului".

Guvernul român, fără a mai aștepta intrarea în vigoare a Tratatului de Pace, voiește să utilizeze termenele utile fixate de regulamentul Organizării pentru a prezenta cererea formală de admitere a României în Organizația Națiunilor Unite.

În consecință, am onoarea a vă adresa, în baza art. 4 al Chartei, cererea de admitere a României la calitatea de membră a Națiunilor Unite, declarînd că ea acceptă toate obligațiunile cuprinse în Charta Națiunilor Unite.

Primiți vă rog, domnule secretar general, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

GH. TĂTĂRĂSCU
Vicepreședintele Consiliului de Miniștri și Ministru
al Afacerilor Străine,

Scînteia[1] anul XVI; nr. 869, din 13 iulie 1947, p. 1.

[1] *Drapelul*, organul P.N.L. — Gh. Tătărăscu, anul IV, nr. 762, din 13 iulie 1947, p. 1, publică textul precedat de această scurtă prezentare:

Guvernul român a luat hotărîrea, în ultimul Consiliu de Miniștri, de a face demersurile necesare pentru încadrarea României în Organizația Națiunilor Unite.

În vederea acestui act diplomatic, s-a redactat următoarea cerere de admitere în O.N.U

Scanned with OKEN Scanner

[*ACTUL DE ABDICARE SEMNAT DE REGE LA 30 DECEMBRIE 1947*]

La toți de față și viitori, sănătate!

În viața Statului român s-au produs în ultimii ani adînci prefaceri politice, economice și sociale, care au creat noi raporturi între principalii factori ai vieții de Stat.

Aceste raporturi nu mai corespund astăzi condițiunilor stabilite de Pactul fundamental — Constituția țării — ele cerînd o grabnică și fundamentală schimbare.

În fața acestei situațiuni, în deplină înțelegere cu factorii de răspundere ai Țării, conștient de răspunderea ce-mi revine, consider că instituția monarhică nu mai corespunde actualelor condițiuni ale vieții noastre de Stat, ea reprezentînd o piedică serioasă în calea dezvoltării României.

În consecință, pe deplin conștient de importanța actului ce fac în interesul poporului român,

ABDIC

pentru mine și pentru urmașii mei de la Tron, renunțînd pentru mine și pentru ei la toate prerogativele ce le-am exercitat ca Rege al României.

Las poporului român libertatea de a-și alege noua formă de Stat.

Dat la București,
astăzi 30 decembrie 1947

MIHAI R.

***Scînteia*, anul [XVI], număr special de anul nou, [1947], p. 1.**

[*PROCLAMAREA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE*]

[...]

Art. 1. Adunarea Deputaților ia act de abdicarea regelui Mihai I pentru el și urmașii săi.

Art. 2. Constituția din 1866 cu modificările din 29 martie 1923 și acelea din 1 septembrie 1944 și următoarele, se abrogă.

Art. 3. România este Republică Populară.

Denumirea statului român este: Republica Populară Română (R.P.R).

Art. 4. Puterea legislativă va fi exercitată de Adunarea Deputaților pînă la disolvarea ei și pînă la constituirea unei adunări legislative constituante care se va face la data ce se va fixa de Adunarea Deputaților.

Art. 5. Adunarea constituantă va hotărî asupra noii constituții a Republicii Populare Române.

Art. 6. Pînă la intrarea în vigoare a noei constituții, puterea executivă va fi exercitată de un prezidium compus din cinci membri aleși, cu majoritate, de Adunarea Deputaților dintre personalitățile vieții publice, științifice și culturale ale Republicii Populare Române.

Art. 7. Membrii Prezidiumului Republicii Populare Române vor depune în fața Adunării Deputaților jurămînt de credință poporului după următoarea formulă:

„Jur a apăra drepturile și libertățile democratice ale poporului român și independența și suveranitatea Republicii Populare Române, precum și legile sale".

Art. 8. În termen de 3 zile de la apariția prezentei legi, funcționarii publici vor depune jurămînt de credință.

Scanned with OKEN Scanner

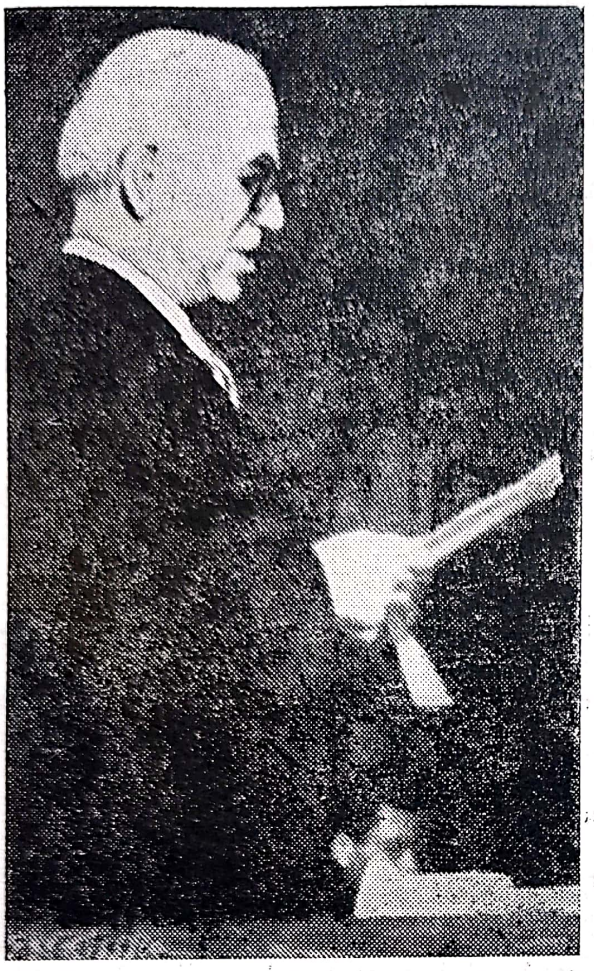

C.I. Parhon (1874—1971) la tribuna parlamentului vorbind ca președinte al Prezidiului provizoriu al republicii

Formula jurămîntului pentru funcționarii publici este:

„Jur a fi credincios poporului și de a apăra Republica Populară Română împotriva dușmanilor din afară și dinăuntru.

Jur a respecta legile Republicii Populare Române și de a păstra secretul în serviciu".

Pentru armată, grăniceri și jandarmi formula jurămîntului este:

„Jur de a fi credincios poporului și de a apăra Republica Populară Română împotriva dușmanilor din afară și dinăuntru.

Jur de a respecta legile Republicei Populare Române și de a păstra secretul de serviciu.

Jur supunere legilor și regulamentelor militare în toate ocaziile".

Art. 9. Promulgarea prezentei legi se va face de către președintele Consiliului de Miniștri.

Această lege s-a votat de Adunarea Deputaților în ședința de la 30 decembrie anul 1947 și aprobat cu unanimitate de *două sute nouăzeci și cinci* voturi.

Președinte,

MIHAIL SADOVEANU

Secretar,

STELIAN MORARIU

L.S.A.D.[1]

Promulgăm această lege și ordonăm să fie învestită cu Sigiliul Statului și publicată în Monitorul oficial.

Dată în București la 30 decembrie 1947

Ministrul justiției,

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

Președintele Consiliului de Miniștri,

Dr. PETRU GROZA

Monitorul Oficial, nr. 300 bis, din 30 decembrie 1947, p. 11 414.

[1] Locul sigiliului Adunării Deputaților.

Scanned with OKEN Scanner

XI. TRECEREA LA REVOLUȚIA SOCIALISTĂ. DESFĂȘURAREA, SUB CONDUCEREA PARTIDULUI, A OPEREI DE CONSTRUIRE A SOCIALISMULUI ÎN ANII 1948—1965

TEMATICĂ

Condițiile istorice ale trecerii la revoluția socialistă în România.

Refacerea deplină a unității politice, ideologice și organizatorice a mișcării muncitorești (februarie 1948). Însemnătatea făuririi partidului unic revoluționar al clasei muncitoare pentru opera de construire a socialismului în România.

Constituirea organelor puterii și ale administrației de stat socialiste. Rolul statului socialist în edificarea noii orînduiri sociale.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție (11 iunie 1948); crearea sectorului socialist de stat și trecerea la organizarea și conducerea planificată a economiei naționale.

Transformări în structura socială determinate de condițiile revoluției și construcției socialiste.

Industrializarea — factor hotărîtor al progresului general al țării, creșterii bunăstării poporului, asigurării independenței și suveranității naționale.

Înfăptuirea cooperativizării micii producții țărănești — revoluție profundă în viața satului; realizarea proprietății socialiste de stat și cooperatiste în agricultură.

Dezvoltarea economiei naționale și sporirea venitului național — temelia reală a ridicării nivelului de trai material și spiritual al oamenilor muncii.

Făurirea economiei socialiste unitare. Victoria deplină a socialismului în România.

Însemnătatea Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român în afirmarea socialistă a țării, a rolului conducător al partidului, în întreaga viață social-politică și educativ-culturală a oamenilor muncii din România.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Făurirea partidului unic al clasei muncitoare din România; congresul de unificare din 8 februarie 1948.

Pregătirea și desfășurarea alegerilor pentru Marea Adunare Națională; februarie-martie 1948.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948 — act fundamental al revoluției socialiste în România.

Scanned with OKEN Scanner

Industrializarea în perioada 1948—1965; însemnătatea ei social-politică.

Rolul planurilor cincinale, din această etapă, în crearea bazei tehnico-materiale a socialismului.

Lichidarea oricărei forme de exploatare la sate; încheierea cu succes a cooperativizării agriculturii.

Creşterea rolului clasei muncitoare în condiţiile revoluţiei şi construcţiei socialiste.

Ţărănimea cooperatistă — clasă socială nouă a societăţii româneşti.

Constituţia Republicii Socialiste România adoptată în august 1965 şi semnificaţia ei pentru dezvoltarea societăţii socialiste române.

Însemnătatea Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român în istoria României; obiectivele puse pentru noua etapă de construire a socialismului.

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism,** Editura politică, Bucureşti, 1975, pp. 55—57; 57—59.

* * *

NI OLAE CEAUŞESCU, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea şi Congresul al IX-lea al P.C.R. 19 iulie 1965;** *România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965—septembrie 1966,* Vol. I, Editura politică, Bucureşti, 1968, pp. 5—6; 58—59.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Raportul cu privire la proiectul de Constituţie a Republicii Socialiste România, 20 august 1965;** *România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol. I, Editura politică, Bucureşti, 1968, pp. 115—116.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluţionare şi democratice a poporului român, al tradiţiilor mişcării muncitoreşti şi socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol. I, Editura politică, Bucureşti, 1968, pp. 386—387.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973;** *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973 — iulie 1973,* Vol. 8, Editura politică, Bucureşti, 1973, pp. 279—280.

NICOLAE CEAUŞESCU, **Expunere cu privire la realizarea unei agriculturi intensive, moderne, de mare randament şi înaltă productivitate, la creşterea bunăstării întregii**

Scanned with OKEN Scanner

țărănimi. Prezentată la primul Congres al Consiliilor de conducere ale unităților agricole socialiste, al întregii țărănimi. 18 aprilie 1977; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 238—239.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la adunarea festivă prilejuită de sărbătorirea împlinirii a 60 de ani de viață și a peste 45 de ani de activitate revoluționară. 25 ianuarie 1978**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1977 — martie 1978*, Vol. 15, Editura politică, București, 1978; pp. 443—446.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 19 noiembrie 1979**; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 584, din 20 noiembrie 1979, p. 3

1

[...]

Odată cu înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii, la 30 decembrie 1947, România a intrat într-o etapă nouă a dezvoltării sale. Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și celelalte categorii de oameni ai muncii și instaurarea regimului de democrație populară marchează trecerea la înfăptuirea sarcinilor revoluției socialiste. Naționalizarea industriei, băncilor, transporturilor și comerțului a dus la lichidarea proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producție, la crearea în economie a proprietății socialiste a întregului popor, marcînd de fapt începutul făuririi societății socialiste în România.

Un obiectiv central al întregii lupte revoluționare a Partidului Comunist în acea perioadă a fost refacerea și cimentarea unității clasei muncitoare, căreia îi revenea rolul istoric decisiv în cucerirea puterii politice și economice în stat, în lichidarea dominației claselor exploatatoare, în înfăptuirea revoluției socialiste și trecerea la edificarea noii orînduiri.

Realizarea unității politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare, prin unificarea Partidului Comunist cu Partidul Social-Democrat, și crearea pe baza concepției marxist-leniniste, în februarie 1948, a Partidului Muncitoresc Român, ce număra aproape un milion de membri, a asigurat forța politică și organizatorică necesară conducerii operei complexe de transformare socialistă a țării, de făurire a noii orînduiri sociale. Făurirea partidului revoluționar unic al clasei muncitoare a pus capăt pentru totdeauna sciziunii din mișcarea noastră muncitorească, a constituit o însemnată victorie a forțelor revoluționare din România. Aceasta a fost o necesitate obiectivă pentru dezvoltarea cu succes a revoluției, pentru împlinirea misiunii istorice ce revenea proletariatului în calitate de clasă conducătoare a societății. Pe această bază partidul a asigurat mobilizarea și unirea tuturor forțelor revoluționare, democratice ale poporului într-un singur șuvoi — ceea ce a avut un rol determinant în desfășurarea cu succes a marilor bătălii politice care au dus la instaurarea regimului socialist în România.

Scanned with OKEN Scanner

Odată cu făurirea sectorului socialist în industrie a apărut necesitatea trecerii la organizarea pe baze socialiste a agriculturii. Plenara Comitetului Central din martie 1949 a hotărît organizarea sectorului de stat în agricultură și trecerea la cooperativizarea agriculturii. Aceasta a constituit începutul unei etape noi în înfăptuirea revoluției agrare, un moment de importanță covîrșitoare pe calea dezvoltării socialiste a țării noastre.

Partidul a organizat și condus cu fermitate eforturile întregului popor pentru refacerea economiei naționale — secătuită și ruinată de război, de dominația Germaniei fasciste — împotriva acțiunilor de sabotaj întreprinse de forțele reacționare, pentru îndeplinirea obligațiilor ce reveneau României în cadrul despăgubirilor de război, pentru ameliorarea condițiilor materiale de viață ale maselor populare. Refacerea economiei țării, creșterea producției, lichidarea urmărilor războiului, precum și exproprierea expropriatorilor au creat condiții pentru trecerea la organizarea și conducerea planificată a economiei, pentru începerea operei de construire a bazei tehnico-materiale a socialismului.

[...][1]

Proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție a permis statului democrat-popular al muncitorilor și țăranilor să pună bazele dezvoltării planificate a economiei naționale, dirijării conștiente a eforturilor materiale și umane în concordanță cu cerințele și obiectivele majore ale construcției socialiste. Primul plan cincinal, 1951—1955, a concretizat pentru întîia oară, într-o concepție unitară, obiectivele fundamentale ale politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării și îmbunătățire a nivelului de trai al maselor largi populare.

Călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă, pornind de la realitățile țării noastre și sprijinindu-se pe forțele poporului român, Partidul Comunist a pus în centrul politicii sale industrializarea țării ca bază a progresului economiei și culturii, ridicării nivelului de viață al poporului, dezvoltării multilaterale a societății, asigurării independenței și suveranității naționale. Eforturile depuse de poporul român în vederea industrializării socialiste a țării s-au concretizat în realizări de importanță istorică; industria a fost înzestrată la un nivel tehnic tot mai înalt, devenind capabilă să valorifice din ce în ce mai eficient bogatele resurse naturale ale țării.

Un obiectiv central al partidului a fost, de asemenea, așezarea pe baze noi, socialiste, a agriculturii. Cooperativizarea agriculturii a însemnat o profundă revoluție în viața satului; țărănimea a fost eliberată de povara exploatării, devenind stăpînă pe propria soartă și pe roadele muncii ei. Partidul a dus o politică de atragere pe făgașul socialismului a tuturor păturilor țărănimii. Datorită politicii agrare juste a partidului, vastei sale munci politice și organizatorice, priceperii și hărniciei țărănimii, profunda reorganizare a producției și a relațiilor sociale la sate a fost însoțită de creșterea continuă a producției agricole. Aceasta a constituit un factor important în echilibrarea economiei naționale, în satisfacerea nevoilor de consum ale populației.

Procesul făuririi și dezvoltării proprietății socialiste în industrie și a proprietății socialist-cooperatiste în agricultură cuprinde o lungă perioadă. Planurile cincinale 1951—1955, 1956—1960, 1961—1965 au asigurat crearea bazei tehnico-materiale a societății socialiste în industrie și agricultură; acest obiec-

[1] Nu am mai reprodus subtitlul.

Scanned with OKEN Scanner

tiv a fost realizat odată cu încheierea cooperativizării și a organizării activității cooperativelor agricole de producție. În cursul cincinalului 1961—1965 în România s-a realizat economia socialistă unitară, care a marcat victoria deplină a socialismului în toate sectoarele de activitate, lichidarea pentru totdeauna a claselor exploatatoare, abolirea exploatării omului de către om, afirmarea principiilor socialiste în viața socială. Un rol important în opera de edificare a socialismului a avut politica partidului de lichidare a analfabetismului, ridicare a nivelului de cunoștințe ale maselor largi populare, de dezvoltare a învățămîntului de toate gradele, de pregătire a cadrelor necesare tuturor sectoarelor de activitate.

În această etapă, care a cuprins mai bine de 15 ani, partidul a desfășurat o intensă activitate politico-organizatorică, reușind să soluționeze în mod corespunzător multiplele probleme ale făuririi noii orînduiri sociale. În același timp, el a trebuit să facă față unor greutăți interne care i-au diminuat capacitatea de luptă, l-au sustras de multe ori de la preocupările principale. Au fost săvîrșite și o serie de greșeli în rezolvarea unor probleme într-o anumită perioadă, în atitudinea față de unele categorii sociale și naționalități, îndeosebi în activitatea privind țărănimea. S-au comis grave ilegalități și abuzuri față de o serie de activiști de seamă ai partidului. De fiecare dată însă, partidul a găsit în sine forța necesară pentru a depăși greutățile, lipsurile și greșelile, pentru a asigura mersul înainte al construcției socialiste. În ciuda diferitelor neajunsuri, caracteristica generală a activității partidului a fost slujirea devotată a intereselor fundamentale ale poporului, aplicarea creatoare a principiilor generale ale socialismului științific la condițiile concrete ale țării noastre, unirea și organizarea cu succes a maselor muncitoare în edificarea noii orînduiri sociale pe pămîntul României.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 55—57; 57—59.

[...]

După cum este cunoscut[1], Comitetul Central a hotărît în unanimitate să supună aprobării Congresului propunerea ca partidul nostru să poarte denumirea: „PARTIDUL COMUNIST ROMÂN"[2]. Făcînd această propunere, Comitetul Central s-a călăuzit de faptul că această denumire corespunde cel mai bine schimbărilor care au avut loc în societatea noastră, stadiului actual de dezvoltare a partidului, scopului său final — construirea societății comuniste.

Această propunere s-a bucurat de aprobarea entuziastă și sprijinul deplin al tuturor membrilor partidului, al întregului nostru popor.

Pentru ca lucrările Congresului nostru să se desfășoare de la început sub această denumire, considerăm că ar fi potrivit ca, încă înainte de a se intra în ordinea de zi, Congresul să se pronunțe asupra acestei propuneri.

[1] A spus tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, a Congresul al IX-lea, după alegerea prezidiului Congresului.

[2] Începînd de la congresul din februarie 1948 denumirea a fost: *Partidul Muncitoresc Român.*

Scanned with OKEN Scanner

În cazul aprobării de către Congres a noii denumiri a partidului, apare necesitatea să se schimbe numerotarea congreselor, reflectîndu-se astfel continuitatea activității partidului nostru de-a lungul istoriei sale. [...][1]

[...]

Tovarăși, începînd din acest moment[2], *partidul nostru va purta denumirea glorioasă — PARTIDUL COMUNIST ROMÂN —, sub conducerea căruia au fost răsturnate clasele exploatatoare și cucerită puterea politică.*

[...]

Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, 19—24 iulie 1965, Editura politică, București, 1965, pp. 16; 17.

[...]

Cei cinci ani care au trecut de la ultimul Congres[3] au fost ani de mari victorii, de adînci transformări în economia țării, în structura societății, în viața celor ce muncesc.

Forțele de producție au cunoscut în această perioadă o nouă și puternică înflorire; s-a dezvoltat în ritm impetuos industria socialistă și, pe această bază, a progresat economia națională, întreaga societate. S-a încheiat cooperativizarea agriculturii — revoluție profundă în viața țărănimii, a satelor noastre —, care a marcat generalizarea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie.

Triumful deplin al socialismului la orașe și sate, lichidarea pentru totdeauna a exploatării omului de către om, reprezintă cea mai mare victorie politică a partidului nostru după cucerirea puterii; ea întruchipează înfăptuirea visurilor pentru care au luptat și s-au jertfit cei mai buni fii ai clasei muncitoare, ai poporului român.

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R. 19 iulie 1965**; *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965—septembrie 1966*, Vol. I, Editura politică, București, 1968, pp. 5—6.

[...]

Victoria definitivă a socialismului în patria noastră a dus la profunde schimbări social-economice în întreaga structură a societății, făcînd ca actuala Constituție, elaborată în 1952, să nu mai corespundă. Proiectul noii Constituții, supus dezbaterii întregului popor, reflectă aceste transformări și consfințește victoriile dobîndite în făurirea societății socialiste.

Corespunde pe deplin stadiului actual de dezvoltare al orînduirii noastre propunerea ca patria noastră să poarte denumirea de *Republica Socialistă România*. Proiectul de Constituție are în vedere caracterul unitar al statului și subliniază că poporul — deținătorul suveran al întregii puteri — este stăpîn pe soarta sa, pe bogățiile țării, își făurește în mod conștient propria istorie.

Pornind de la faptul că partidul nostru și-a cucerit dragostea și încrederea nestrămutată a poporului, proiectul de Constituție consfințește rolul Partidului Comunist Român de forță politică conducătoare a întregii societăți.

[1] Mai departe, se explicitează această propunere; congresul din acel moment, convocat drept al IV-lea congres al P.M.R., a devenit Congresul al IX-lea al P.C.R.
[2] Din momentul adoptării, în unanimitate, de către Congres a propunerilor făcute.
[3] Congresul din 20—25 iunie 1960.

Scanned with OKEN Scanner

La baza societății noastre stă proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, care asigură dezvoltarea multilaterală a patriei, bunăstarea întregului popor; proiectul de Constituție garantează, ocrotește și asigură dezvoltarea continuă a proprietății de stat asupra bunurilor aparținînd întregului popor și a proprietății cooperatiste asupra bunurilor aparținînd fiecărei organizații cooperatiste.

Istoria modernă a României este legată indisolubil de lupta clasei muncitoare pentru cucerirea puterii politice și făurirea noii societăți. Devenind clasă conducătoare în stat, clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare, sub conducerea partidului comuniștilor, a înfăptuit cu pricepere opera de construire a noii societăți, dovedindu-se la înălțimea misiunii sale istorice. Creșterea numerică a muncitorimii, ridicarea nivelului ei de cunoștințe tehnice și de cultură generală, a conștiinței sale de clasă fac să crească și mai mult rolul clasei muncitoare în construcția socialismului. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R. 19 iulie 1965;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 58—59.

[...]

În condițiile determinate de victoria deplină a socialismului, Constituția din 1952[1] a devenit necorespunzătoare, fiind depășită istoricește. A apărut astfel necesitatea elaborării *unei noi legi fundamentale a statului, care să consacre actualele realități politico-sociale și economice ale țării, schimbările din viața poporului, să asigure cadrul constituțional al desăvîrșirii construcției socialiste și pregătirii condițiilor pentru trecerea la comunism.*

Comisia pentru elaborarea noii Constituții, pregătind proiectul cu consultarea largă și participarea activă a unui mare număr de cadre de partid și de stat, juriști, economiști, istorici, a ținut seama de transformările care au avut loc în economie, în întreaga viață socială, de evoluția orînduirii de stat și dezvoltarea democrației noastre socialiste, precum și de necesitatea perfecționării continue a activității organelor puterii, administrației de stat și judecătorești, corespunzător sarcinilor noii etape de dezvoltare a societății.

Considerînd necesară schimbarea denumirii țării, Comisia pentru elaborarea Constituției a propus ca patria noastră să se numească Republica Socialistă România! Această propunere — întîmpinată cu entuziasm de întregul popor — corespunde pe deplin actualului stadiu de dezvoltare social-politică și economică a țării. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Raport cu privire la proiectul de Constituție al Republicii Socialiste România. 20 august 1965;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol. I, Editura politică, București, 1968, pp. 115—116.

[1] Adoptată de Marea Adunare Națională în ziua de 24 septembrie 1952.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Primul act care a avut un rol hotărîtor în desfășurarea revoluției sccialiste l-a constituit trecerea principalelor mijloace de producție din industrie, la 11 iunie 1948, în mîinile poporului; naționalizarea a deschis o etapă nouă în istoria relațiilor de producție din țara noastră, a dus la lichidarea marii burghezii industriale și financiare, la crearea unui puternic sector socialist de stat în economie, a permis trecerea la conducerea planificată a economiei naționale.

Refacerea economiei țării a creat condiții pentru începerea operei de construire a bazei economice a socialismului. Această uriașă activitate constructivă s-a bizuit pe munca eroică a clasei muncitoare, clasa cea mai înaintată a societății, pe activitatea țărănimii, pe contribuția entuziastă a intelectualității și a celorlalte pături ale oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate; socialismul a unit într-un singur șuvoi energiile descătușate ale poporului, devenit stăpîn pe destinul său.

Călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă, pornind de la realitățile țării noastre și sprijinindu-se pe forțele poporului român, partidul comunist a pus în centrul politicii sale industrializarea țării, ca bază a progresului economiei și culturii, ridicării nivelului de viață al poporului, dezvoltării multilaterale a societății, asigurării independenței și suveranității naționale.

Eforturile depuse de poporul român în vederea industrializării socialiste a țării s-au concretizat în realizări de importanță istorică. Industria a fost înzestrată la un înalt nivel tehnic, devenind capabilă să valorifice bogatele resurse naturale ale țării. Structura industrială a țării s-a schimbat radical; datorită dezvoltării sale accelerate, industria grea asigură în proporții largi echiparea cu utilaje și instalații a întreprinderilor, mecanizarea și chimizarea agriculturii, dotarea transporturilor, creșterea producției și modernizarea industriei bunurilor de consum. În prezent[1] volumul total al producției industriale este de aproape 10 ori mai mare decît în 1938. Sporul mediu al producției industriale în anii 1951—1965 de 13,3% anual, creșterea în ritm susținut a produsului social și venitului național au situat România printre țările cu o economie dintre cele mai dinamice. Ca rezultat al industrializării țării, industria a devenit ramura conducătoare a economiei, contribuind în 1965 în proporție de 48,5% la crearea venitului național.

Una din cele mai complexe probleme social-economice ale societății românești, care rămăsese nerezolvată de-a lungul secolelor, era problema agrară. Cooperativizarea agriculturii a însemnat o profundă revoluție în viața satului, a eliberat de povara exploatării țărănimea, devenită stăpînă pe soarta și roadele muncii sale. Partidul a dus o politică de atragere pe făgașul socialismului a tuturor păturilor țărănimii. Datorită politicii agrare juste a partidului, vastei sale munci politice și organizatorice, priceperii și hărniciei țărănimii, profunda reorganizare a producției și a relațiilor sociale la sate a fost însoțită de

[1] Cuvîntarea a fost pronunțată în ziua de 7 mai 1966.

Scanned with OKEN Scanner

creșterea continuă a producției agricole. Aceasta a constituit un factor important în echilibrarea economiei noastre, în satisfacerea nevoilor de consum ale populației.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965—septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 386—387.

[...]

Desigur, de-a lungul întregii epoci la care m-am referit a trebuit să facem față multor dificultăți, inerente unei opere de proporțiile celei pe care am realizat-o. Adesea a trebuit să plătim tribut lipsei de experiență, lipsei de pregătire, precum și unei viziuni simpliste despre socialism, care au dăunat bunului mers al construcției economice și sociale. În activitatea noastră au apărut destule lipsuri și neajunsuri, s-au comis multe greșeli. Se știe că într-o anumită perioadă au fost încălcate normele și principiile concepției noastre socialiste, aceasta avînd consecințe negative în întreaga viață socială. Așa cum este cunoscut, partidul nostru a acționat cu hotărîre împotriva acestor încălcări și abuzuri, a făcut o analiză aprofundată cauzelor care le-au provocat și a luat măsurile cele mai energice pentru evitarea repetării lor în activitatea de partid și de stat, în întreaga noastră societate. Esențial de subliniat este faptul că poporul nostru, partidul comunist au găsit întotdeauna resursele necesare pentru a înlătura greutățile, pentru a îndrepta greșelile, pentru a depăși dificultățile. Linia caracteristică dominantă a epocii construcției socialiste în România este dezvoltarea ascendentă, neîntreruptă, clocotitoare, mersul înainte pe toate fronturile, perfecționarea continuă a activității în toate domeniile.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român. Expunere la adunarea solemnă din Capitală. 7 mai 1971;** *Romînia pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1970—mai 1971*, Vol. 5, Editura politică, București, 1971, pp. 874—875.

[...]]

În procesul dezvoltării economico-sociale, al creșterii avîntului revoluționar, a devenit absolut necesară realizarea deplinei unități organizatorice și politice a clasei muncitoare, căreia îi revenea misiunea de clasă conducătoare în transformarea revoluționară a societății. După cum se știe, în februarie 1948, Partidul Comunist Român și Partidul Social-Democrat au fuzionat, creîndu-se partidul revoluționar unic, bazat pe concepția științifică despre lume și viață a clasei muncitoare, materialismul dialectic și istoric, pe învățătura marxist-leninistă. Prin aceasta s-a pus capăt pentru totdeauna sciziunii din mișcarea noastră muncitorească, s-a asigurat unitatea organizatorică și politică a clasei muncitoare — clasă conducătoare a marii opere de edificare a socialismului pe pămîntul României. Este o coincidență semnificativă că în decurs de o

Scanned with OKEN Scanner

lună[1] am sărbătorit 25 de ani de la crearea partidului unic al clasei muncitoare în noile condiții istorice și 80 de ani de la crearea primului partid unic al clasei muncitoare din România.

Trecînd în revistă istoria mișcării muncitorești din țara noastră, constatăm că proletariatul român a afirmat de la început, cu tărie, necesitatea de a se uni și organiza într-un partid unic revoluționar de clasă, care să conducă cu fermitate, pe baza unei concepții clare, luptele maselor populare împotriva exploatării și asupririi, pentru libertate și dreptate socială. Crearea cu 80 de ani în urmă[2] a partidului unic muncitoresc a avut o influență uriașă asupra afirmării clasei muncitoare pe arena luptelor sociale din România, asupra dezvoltării mișcării revoluționare din țara noastră. Fără îndoială că producerea, în decursul desfășurării evoluției istorice, a sciziunii mișcării revoluționare și a partidului, formarea mai multor partide muncitorești au avut consecințe negative asupra luptei de clasă, asupra rolului jucat de proletariat în înfruntarea cu burghezia și moșierimea. În momentele hotărîtoare ale procesului revoluționar însă, în etapele decisive ale bătăliei de clasă — cum au fost lupta împotriva fascismului, trecerea la organizarea insurecției naționale armate antifasciste, cucerirea puterii politice și economice în stat și apoi înfăptuirea sarcinilor construcției socialiste — s-a impus cu deosebită acuitate necesitatea închegării unității clasei muncitoare, a realizării unității de acțiune a organizațiilor ei politice, inclusiv a trecerii la refacerea partidului unic revoluționar al proletariatului. Istoria, viața demonstrează că numai unită, avînd un partid unit și puternic, clasa muncitoare își poate îndeplini misiunea istorică de transformare revoluționară a societății.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1973—iulie 1973*, Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 279—280.

[...]

Cucerirea puterii politice în stat de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și celelalte categorii sociale muncitoare, naționalizarea principalelor mijloace de producție au marcat trecerea țării noastre pe calea făuririi socialismului. Punînd pe primul plan industrializarea socialistă a țării, partidul s-a preocupat, în același timp, de dezvoltarea tuturor celorlalte sectoare, inclusiv a agriculturii, pe bază nouă. Istorica hotărîre a plenarei din 3—5 martie 1949 a trasat sarcina organizării pe baze socialiste a agriculturii noastre, ca singura cale pentru rezolvarea justă a problemei agrare în România, pentru ridicarea economico-socială a satului românesc, satisfacerea, în condițiile noi, a cerințelor economiei naționale, creșterea nivelului de trai al țărănimii și întregului popor. Transformarea socialistă a satului s-a desfășurat, după cum se știe, în condițiile creșterii an de an a producției agricole și îmbunătățirii continue a condițiilor de muncă și viață ale țărănimii. Prin

[1] În anul 1973.

[2] În 31 martie — 3 aprilie 1893.

Scanned with OKEN Scanner

trecerea pe calea socialismului, țărănimea și-a împlinit cele mai înalte și arzătoare aspirații, pentru care a luptat și a dat jertfe grele timp de secole — acelea de a trăi cu adevărat liberă, de a fi deplin stăpînă pe soarta sa, pe roadele muncii ei, de a-și făuri o viață îmbelșugată și fericită. Generalizarea relațiilor de producție socialiste atît la orașe, cît și la sate a consfințit victoria deplină a socialismului în România.

Realitatea arată în modul cel mai convingător ce uriașe transformări a determinat socialismul în satul românesc, în condițiile de muncă și viață ale țărănimii, ce drum luminos a deschis el tuturor celor ce muncesc pe ogoarele patriei, întregii noastre agriculturi.

Alături de muncitorime — clasa conducătoare în societatea noastră —, de intelectualitate, de toate celelalte categorii de oameni ai muncii, țărănimea a devenit o clasă nouă, de bază, a națiunii noastre, un factor important al progresului material și spiritual al țării. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere cu privire la realizarea unei agriculturi intensive, moderne, de mare randament și înaltă productivitate, la creșterea bunăstării întregii țărănimi. Prezentată la primul Congres al Consiliilor de conducere ale unităților agricole socialiste, al întregii țărănimi. 18 aprilie 1977;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Ianuarie—septembrie 1977*, Vol. 14, Editura politică, București, 1977, pp. 238—239.

[...]

În aceste zile se împlinesc trei decenii de la Plenara Comitetului Central din 3—5 martie 1949, care a trasat linia politică a partidului de transformare socialistă a agriculturii. Ca rezultat al cooperativizării, țărănimea a fost eliberată de povara exploatării, a devenit stăpînă pe propria soartă, pe rezultatele muncii sale, și-a unit eforturile pentru valorificarea mai rodnică a pămîntului, pentru dezvoltarea producției și ridicarea, pe această bază, a bunăstării sale, pentru înflorirea multilaterală a satului românesc. Înfăptuirea cu succes a acestei vaste opere revoluționare a asigurat generalizarea relațiilor socialiste de producție și crearea economiei socialiste unitare, lichidarea pentru totdeauna a claselor exploatatoare, a oricărei exploatări a omului de către om, ridicarea pe o treaptă nouă a alianței dintre clasa muncitoare și țărănime — temelia de granit a orînduirii noastre socialiste.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la consfătuirea cu cadrele de conducere din industrie, construcții, transporturi și agricultură. 6 martie 1979;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1878—martie 1979*, Vol. 17, Editura politică, București, 1979, p. 553.

Scanned with OKEN Scanner

3

[*MANIFESTAȚII POPULARE ÎN SEMN DE SALUT ȘI DE SPRIJIN PENTRU INSTAURAREA REPUBLICII POPULARE*]

[...][1]

ÎN PIAȚA PALATULUI

Acolo... Acolo în fața Palatului în care uneltea camarila monarhistă împotriva poporului. Acolo entuziasmul și bucuria acestui popor acum pe deplin eliberat au țîșnit mai fierbinți, mai năvalnice.

Ca niște cercuri într-o apă se desfășoară horele. Hore mari, largi, cuprinzînd întreaga piață a Palatului. Hore uriașe în mijlocul cărora se învîrteau altele, multe, fără număr, în care trecătorii se prindeau spontan, în care se sărutau muncitori și studenți, ofițeri și soldați.

Prin cîntecele populare ale fanfarei ceferiștilor și muzicilor militare, uralele izbucneau, valuri, valuri, cînd se striga: Trăiască Republica Română! Lozincile se nășteau spontan. Un grup de ofițeri superiori, colonei și maiori, strigau: „Trăiască Armata Română apărătoarea Republicei!". Au răbufnit alte lozinci, alte urale: „Trăiască Armata Republicei Populare!".

[...]

IAȘI, **31.** — Vestea abdicării regelui și proclamația guvernului, prin care anunța poporului constituirea Republicii Populare Române, a fost întîmpinată cu bucurie în seara de 30 decembrie de cetățenii Iașului, care s-au strîns în jurul megafoanelor de radio și la redacțiile ziarelor.

Azi dimineață[2] pe la orele 8, pe Stadionul Sportiv Copou, ostașii, subofițerii și ofițerii unităților militare din Iași, într-un entuziasm de nedescris, au depus jurămîntul de credință pentru republică și popor.

[...][3]

În cursul dimineții începînd de la orele 11, la întreprinderile și instituțiile de la atelierele C.F.R. — Nicolina pînă la corpul didactic oamenii muncii cu brațul și mintea au manifestat îndelung dragostea lor pentru Republica Populară Română și guvern, luîndu-și angajamentul să apere cuceririle democrației populare și mersul înainte al poporului român.

[...]

Scînteia, anul XVII, nr. 1 011, din 2 ianuarie 1948, pp. 1—3; 3.

---

[1] *Scînteia*, din care extragem, a făcut un amplu reportaj despre manifestările din multe locuri ale Capitalei și din țară; dăm aici spre exemplificare relatările privind numai două episoade.

[2] Scrie *Scînteia* din ziua de vineri, 2 ianuarie 1948; de bunăseamă textul este anterior cu cel puțin o zi.

[3] Urmează relatarea mai concretă în legătură cu depunerea jurămîntului.

Scanned with OKEN Scanner

[RES—PUBLICA, *DE GEORGE CĂLINESCU*[1]]

Obișnuiți a vorbi cu sinceritate și a da explicare gesturilor noastre, nu von uita că întotdeauna aci am apărat ideea monarhică în acord de altfel cu programul Partidului Național Popular care era „pentru monarhia constituțională în cadrul unui regim parlamentar". Acesta era programul de ieri, și dacă azi ne-am schimbat punctul de vedere faptul se datorește nu contrazicerii noastre, ci unei contradicții ivite în natura însăși a lucrurilor.

Principiile statornice ale politicii noastre au fost și rămîn: a sluji poporul și a accepta progresul. Toate celelalte puncte sînt valabile sau încetează de a mai fi astfel după cum sînt în acord ori dezacord cu principiile de mai sus. A nu admite semnificația evenimentelor și a ne încăpățîna în paragrafe perimate de program ar fi fost pentru noi un fel de reacțiune constînd în abandonarea spiritului textelor și în sublinierea abuzivă a sensului literal.

Noi ieri am fost sinceri și nu am înșelat pe nimeni sperînd că instituția monarhică se va acorda cu interesele poporului român. Cînd însă factorul constituțional însuși abdică, socotind „că instituția monarhică nu mai corespunde actualelor condițiuni ale vieții noastre de stat", „reprezentînd o piedică serioasă în calea dezvoltării României", atunci, dîndu-ne seama că declarațiile de mai sus pornesc dintr-o serioasă cîntărire a împrejurărilor, înțelegem că ar fi fără sens a mai rămîne monarhici fără monarh și fără dinastie și mai ales cu primejdia de a pune „o piedică serioasă în calea dezvoltării României". Și, prin urmare, din toată inima, întorcîndu-ne ochii de la trecut, cu grija numai a viitorului, ca adevărați progresiști, să strigăm: Trăiască Republica Populară Română!

Încă de la 1848 ideea unei Românii republicane a răsărit în mințile oamenilor politici și dacă nu s-a înfăptuit este pentru că atunci Europa era monarhică. Azi, dimpotrivă, să privim în jurul nostru: Uniunea Sovietică, Franța, Italia, Portugalia, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Jugoslavia, Bulgaria, Turcia etc. sînt republicane. La 1866 s-a recurs la o dinastie străină spre a se înlătura competițiile pentru domnie. Instituția Republicei face de prisos o asemenea precauțiune. Fără să uităm meritele trecute (așa cum Franța republicană n-a uitat pe Ludovic XIV, nici Uniunea Sovietică pe Petru cel Mare), să nu avem superstiția unor forme, trecătoare ca tot ce e omenesc. Monarhia trebuia să fie un arbitru, s-a întîmplat adesea să însemne o poziție arbitrară. În situația României, o putere executivă emanată de la popor este instrumentul cel mai sigur, deoarece poporul cu instinctul său nu greșește niciodată. Mihai Sadoveanu, cîntăreț al lui Ștefan cel Mare, și cărturar hrănit cu cronici, nu va fi, de pildă, un cîrmaci mai lipsit de veghere. Și tot astfel Prezidiul[2] în întregul lui, Guvernul și Parlamentul Țării.

Înainte deci, fără șovăire, spre întărirea tinerei instituții. Republica vrea-să zică res-publica, lucrul public, avem așadar de acum încolo toți o parte de

[1] În ziarul *Națiunea*, al cărui director era marele cărturar; *Națiunea* era organul Partidului Național Popular (1945—1949), care întrunea o însemnată parte a intelectualității democratice, progresiste.

[2] Prezidiul provizoriu al Republicii Populare Române (30 decembrie 1947—28 martie 1948), apoi Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, pînă la sesiunea Marii Adunări Naționale, din 20—22 martie 1961.

Scanned with OKEN Scanner

responsabilitate în propășirea țării. Cuvîntul nostru de ordine este azi: să fim alături de patrie, să slujim RES-PUBLICA.

Națiunea, anul II, nr. 531, din 4 ianuarie 1948, p. 1
G. Călinescu, *Texte social-politice. 1944—1965*. Editura politică, București, 1971, pp. 120—122.

PLATFORMA PARTIDULUI UNIC MUNCITORESC

[...]

Crearea Partidului Unic Muncitoresc este o chestiune vitală pentru clasa muncitoare din România și pentru faptul că în noua regrupare a forțelor politice numai unitatea deplină a clasei muncitoare asigură alianța cu țărănimea muncitoare, cu masele populare ale naționalităților conlocuitoare, cu intelectualitatea progresistă, precum și mobilizarea maselor largi populare pentru înfăptuirea celor mai mărețe sarcini istorice care stau în fața poporului român.

Amîndouă partidele — Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat — au dobîndit o mare experiență de Front Unic, care s-a cimentat în lupta împotriva forțelor dușmane democrației și socialismului.

Ambele partide s-au pronunțat pentru Partidul Unic Muncitoresc care va fi făurit pe baza unei temeinice munci de lămurire ideologică.

[...]

PLATFORMA
PARTIDULUI UNIC MUNCITORESC
Urmare din pag. 1

Fotocopia Platformei Partidului Unic Muncitoresc, după textul publicat în *Scînteia*, la 14 noiembrie 1947

În întreprinderi și instituții comuniștii, social-democrații, întreaga masă a muncitorimii din țara noastră au îmbrățișat cu elan ideea Partidului Unic Muncitoresc.

Astfel, atît masele cît și organele de conducere ale celor două partide s-au pronunțat pentru Partidul Unic Muncitoresc care trebue realizat prin acțiunea comună a celor două partide: Partidul Comunist Român și Partidul Social-Democrat din România.

Pentru îndeplinirea sarcinilor care stau în fața democrației noastre și pentru lămurirea maselor muncitorești de la orașe și sate, Comitetele Centrale ale celor două partide au căzut de acord asupra următoarelor principii de bază ale Partidului Unic Muncitoresc:

[...][1]

Scînteia, anul XVI, nr. 974, din 14 noiembrie 1947, pp. 1 — 3; 3

[1] Urmează expunerea acestor principii.

Scanned with OKEN Scanner

[*REZOLUȚIA CONGRESULUI DIN FEBRUARIE 1948 DE UNIFICARE A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ȘI PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT*]

Congresul aprobă în întregime raportul politic general prezentat Congresului de tov⟨arășul⟩ Gh. Gheorghiu-Dej, precum și întreaga activitate depusă de cele două Comitete Centrale în vederea realizării unității politice, organizatorice și ideologice a proletariatului. Congresul felicită cu însuflețire clasa muncitoare, și, odată cu ea, întreg poporul muncitor, cu prilejul traducerii în viață a vechei năzuinți a proletariatului din România — înfăptuirea unității sale organice în cadrul Partidului Muncitoresc Român[1].

Avînd în frunte detașamentul său de avangardă — Partidul Muncitoresc Român —, clasa muncitoare din România, legată printr-o strînsă alianță cu țărănimea muncitoare, concentrînd în jurul ei intelectualitatea progresistă și pe toți oamenii muncii, pășește la îndeplinirea unor noi sarcini, menite să asigure continua întărire și adîncire a democrației populare și avîntul economiei naționale.

Situația internă în momentul cînd se ține Congresul Partidului Muncitoresc Român se caracterizează prin consolidarea și desvoltarea politică și economică a regimului de democrație populară din țara noastră.

[...]

Trăiască Congresul Partidului Muncitoresc Român

Partid unic al clasei muncitoare din România!

Scînteia

ORGAN CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

AZI la Ateneul Român are loc

DESCHIDEREA CONGRESULUI PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN

Clasa muncitoare salută cu entuziasm acest eveniment măreț

Fotocopie de pe ziarul *Scînteia* din 22 februarie 1948, în care s-a relatat despre Congresul de unificare dintre P.C.R. și P.S.D. întrunit în sala Ateneului Român

[1] Ca urmare a necesității îndeplinirii tuturor condițiilor realizării, prin unificare, a unui partid unitar în activitatea sa partidul s-a numit Partidul Muncitoresc Român (P.M.R.), pînă la 19 august 1965.

În domeniul politicii interne, forțele democratice, în frunte cu muncitorimea, au sarcina de a da țării o nouă Constituție, cu adevărat democratică — Constituția Republicii Populare Române. Această Constituție va trebui să înscrie cuceririle noastre democratice și schimbările social-economice produse în România.

O reformă administrativă democratică va trebui să înlocuiască formele învechite ale administrației locale, prin organele locale ale puterii populare — consiliile populare, alese de masa poporului, avînd largi atribuțiuni în conducerea treburilor obștești și permițînd să se atragă la opera de guvernare masele populare.

Va trebui aplicată în practică reforma justiției, care duce la o profundă democratizare a instanțelor judecătorești prin introducerea în aceste instanțe a judecătorilor populari.

Va trebui deasemenea efectuată o temeinică reformă a învățămîntului, în vederea democratizării școlilor de toate gradele.

P.M.R. va acorda o atenție deosebită creării de condițiuni prielnice desvoltării artei și culturii puse în serviciul poporului și va arăta toată solicitudinea slujitorilor științei și ai artei.

În domeniul industriei este necesară încordarea tuturor forțelor muncitorimii, tehnicienilor și funcționarilor pentru a atinge și depăși în scurtă vreme nivelul producției industriale din 1938.

Printr-o politică sistematică de economii, prin mărirea volumului producției și prin sporirea randamentului în muncă, vor trebui create, pe baza resurselor noastre interne, fondurile de investiții necesare desvoltării industriei noastre.

Va trebui înfăptuită o reformă fiscală, avînd la bază principiul progresivității impunerilor.

Va trebui dusă o acțiune sistematică pentru scăderea prețului de cost al produselor industriale, pentru o disciplină strictă în muncă, pentru sporirea necontenită a productivității, determinînd astfel eftinirea traiului și ridicarea nivelului de viață al maselor populare. În acest domeniu, organizațiile P.M.R. au un rol deosebit de important de jucat. Lor le revine în primul rînd sarcina de a da avînt, cu ajutorul organizațiilor sindicale, întrecerilor în producție, de a antrena, cu ajutorul Uniunii Tineretului Muncitoresc[1], masele de tineri în muncă voluntară.

Pentru a da un impuls tot mai mare desvoltării economice a țării, trebuie dată o atenție deosebită transporturilor, în vederea modernizării și folosirii raționale a mijloacelor de transport. Calea ferată trebuie să depășească volumul transporturilor din 1938; navigația pe apă și în aer, precum și transporturile pe șosele și drumuri, fără să se concureze între ele, trebuiesc mai bine organizate pentru a putea satisface toate necesitățile economiei.

Regimul nostru democratic are o misiune măreață de împlinit — de a lichida înapoierea economică a României și de a o transforma într-o țară industrială-agrară înaintată.

Vor trebui create condițiunile pentru organizarea planificată a economiei noastre, concentrînd toate resursele materiale și omenești în vederea refacerii și desvoltării economice a țării.

---

[1] Uniunea Tineretului Muncitoresc, din anii 1946—1949, care era organizația specială a tineretului muncitor din fabrici.

Scanned with OKEN Scanner

În domeniul circulației mărfurilor este necesară desvoltarea comerțului de stat și cooperativ.

Dat fiind rolul pe care-l are în circulația mărfurilor, acea parte a comerțului particular care respectă normele legale va găsi înțelegere din partea statului.

Odată cu desvoltarea industriei vor trebui făcute mari eforturi pentru a întări economicește pe micul agricultor, a asigura o bună organizare a fermelor de stat, a sprijini și încuraja cooperația sătească. Cooperația sătească va trebui să-l apere pe țăranul muncitor împotriva exploatării, să contribue la modernizarea agriculturii, la sporirea productivității solului, la ridicarea bunului trai al țărănimii muncitoare.

Mobilizînd masele muncitoare pentru traducerea în viață a tuturor sarcinilor enumerate, P.M.R. va arăta oamenilor muncii că numai îndeplinirea acestor sarcini poate asigura creșterea volumului de mărfuri, eftinirea vieții, ridicarea continuă a nivelului material al celor ce muncesc cu brațele și cu mintea. P.M.R. va arăta muncitorimii, țărănimii muncitoare, intelectualității înaintate că niciuna din aceste sarcini, menite să întărească din punct de vedere politic și economic Republica Populară Română, nu poate fi dusă la bun sfîrșit fără participarea directă și activă a celor mai largi mase ale poporului muncitor.

[...]

Scînteia, anul XVII, nr. 1055, din 24 februarie 1948, p. 3.
Rezoluții și hotărîri ale Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, 1951, Editura Partidului Muncitoresc Român, [București], pp. 5; 6–9.

[*COMUNICATUL COMITETULUI CENTRAL AL UNIUNII TINERETULUI MUNCITORESC ȘI UNIUNII TINERETULUI SOCIALIST DIN 12 IANUARIE 1948 PRIVIND REALIZAREA UNEI ORGANIZAȚII UNICE DE TINERET*]

Comitetele Centrale ale Uniunii Tineretului Muncitoresc și Uniunii Tineretului Socialist, luînd în discuție problema desăvîrșirii unității depline a tineretului muncitoresc, au căzut de acord asupra următoarelor:

I. Procesul de realizare al Partidului Unic Muncitoresc, Platforma publicată în acest sens și spiritul în care conlucrează în acest scop Partidul Comunist Român și Partidul Social-Democrat înlătură orice piedică și pun în fața tineretului muncitoresc sarcina de a înfăptui tot ce mai este necesar pentru desăvîrșirea unității sale depline.

Avînd în vedere acest lucru și ținînd cont de sarcina măreață a tineretului muncitoresc de a-și strînge mai puternic forțele și de a se pune în fruntea întregului tineret al țării noastre pentru ca alături de poporul muncitor să întărească Republica Populară Română în marș spre socialism, — care va crea tineretului român cele mai fericite condițiuni de viață și dezvoltare —, se impune cu atît mai mult înfăptuirea grabnică a sarcinii de mai sus.

II. Uniunea Tineretului Muncitoresc, prin Statutul, Programul, formele sale organizatorice, ideologia și morala sa marxistă-leninistă, ca și prin activitatea sa de pînă acum, s-a dovedit a fi organizația corespunzătoare specificu-

Scanned with OKEN Scanner

lui și năzuințelor tineretului muncitoresc și organizația de frunte a întregului tineret din România. De aceea desăvîrșirea unității depline a tineretului muncitoresc se va face în cadrul Uniunii Tineretului Muncitoresc.

III. Se vor lua imediat toate măsurile necesare pe întreg cuprinsul țării în vederea încadrării tuturor membrilor Uniunii Tineretului Socialist în Uniunea Tineretului Muncitoresc, conform instrucțiunilor comune ce se vor trimite organizațiilor în acest sens, înfăptuindu-se astfel ultimul pas spre desăvîrșirea unității depline a întregului tineret muncitoresc din România.

S-a hotărît de asemenea intensificarea acțiunii de mobilizare la muncă și luptă a întregului tineret muncitoresc din România, pentru întărirea și lărgirea Uniunii Tineretului Muncitoresc, organizația lor unică de clasă, fruntașă a întregului tineret al Republicii Populare Române.

TRĂIASCĂ UNIUNEA TINERETULUI MUNCITORESC!

TRĂIASCĂ FEDERAȚIA NAȚIONALĂ A TINERETULUI DEMOCRAT DIN R.P.R.!

TRĂIASCĂ PARTIDUL UNIC MUNCITORESC!

TRĂIASCĂ REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ!

Scînteia, anul XVII, nr. 1 018, din 12 ianuarie 1948, p. 1.

[*CONSTITUȚIA REPUBLICII ADOPTATĂ LA 13 APRILIE 1948*]

Titlul I

Republica Populară Română

Art. 1. Republica Populară Română este un stat popular, unitar, independent și suveran.

Art. 2. Republica Populară Română a luat ființă prin lupta dusă de popor în frunte cu clasa muncitoare împotriva fascismului, reacțiunii și imperialismului.

Art. 3. În Republica Populară Română întreaga putere de stat emană de la popor și aparține poporului.

Poporul își exercită puterea prin organe reprezentative, alese prin vot universal, egal, direct și secret.

Art. 4. Reprezentanții poporului în toate organele puterii de stat sînt răspunzători în fața poporului și pot fi revocați prin voința alegătorilor, în condițiile stabilite de lege.

Titlul II

Structura social-economică

Art. 5. În Republica Populară Română mijloacele de producție aparțin sau statului, ca bunuri ale întregului popor, sau organizațiilor cooperative, sau particularilor, persoane fizice sau juridice.

Art. 6. Bogățiile de orice natură ale subsolului, zăcămintele miniere, pădurile, apele, izvoarele de energie naturală, căile de comunicație ferate, rutiere, pe apă și în aer, poșta, telegraful, telefonul și radio-ul aparțin statului ca bunuri comune ale poporului.

Scanned with OKEN Scanner

Prin lege se vor stabili modalitățile de trecere în proprietatea statului a bunurilor enumerate în alineatul precedent, care, la data intrării în vigoare a prezentei Constituții se aflau în mîini particulare.

Art. 7. Bunurile comune ale poporului constituiesc temelia materială a propășirii economice și a independenței naționale a Republicii Populare Române.

Apărarea și desvoltarea bunurilor comune ale poporului sînt o îndatorire a fiecărui cetățean.

Art. 8. Proprietatea particulară și dreptul de moștenire sînt recunoscute și garantate prin lege.

Proprietatea particulară agonisită prin muncă și economisire se bucură de o protecție specială.

Art. 9. Pămîntul aparține celor ce-l muncesc.

Statul protejează proprietatea de muncă țărănească. El încurajează și sprijină cooperația sătească.

Pentru a stimula ridicarea agriculturii, statul poate creia întreprinderi agricole, proprietatea statului.

Art. 10. Pot fi făcute exproprieri pentru cauză de utilitate publică pe baza unei legi și cu o dreaptă despăgubire stabilită de justiție.

Art. 11. Cînd interesul general cere, mijloacele de producție, băncile și societățile de asigurare, care sînt proprietate particulară a persoanelor fizice sau juridice pot deveni proprietatea statului, adică bun al poporului, în condițiunile prevăzute de lege.

Art. 12. Munca este factorul de bază al vieții economice a statului. Ea este o datorie a fiecărui cetățean. Statul acordă sprijin tuturor celor ce muncesc, pentru a-i apăra împotriva exploatării și a ridica nivelul de trai.

Art. 13. Statul acordă protecție inițiativei particulare puse în slujba intereselor generale.

Art. 14. Comerțul intern și extern este reglementat și controlat de stat și se exercită de întreprinderi comerciale de stat, particulare și cooperative.

Trălască Constituția Republicii Populare Române,
Prezidiul Marii Adunări Naționale și noul Guvern al R. P. R.!
în ședința de ieri dimineață
MAREA ADUNARE NATIONALA
A VOTAT IN UNANIMITATE
CONSTITUTIA
REPUBLICII POPULARE ROMANE
Constituția a intrat imediat în vigoare prin publicarea textului ei într-o ediție specială a Monitorului Oficial
Scînteia

Fotocopie de pe *Scînteia* în care se relatează despre prima constituție republicană a României, din 13 aprilie 1948

Art. 15. Statul îndrumează și planifică economia națională în vederea desvoltării puterii economice a țării, asigurării bunei stări a poporului și garantării independenței naționale.

[...]

Monitorul Oficial, anul CXVI, nr. 87 bis, din 13 aprilie 1948, pp. 3379—3380; 3380.

[LEGEA DIN 11 IUNIE 1948 CU PRIVIRE LA NAȚIONALIZAREA PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCȚIE]

Capitolul I

Obiectul naționalizării

Art. 1. Se naționalizează toate bogățiile subsolului care nu se găseau în proprietatea statului la data intrării în vigoare a Constituției Republicii Populare Române, precum și întreprinderile individuale, societățile de orice fel și asociațiunile particulare industriale, bancare, de asigurări, miniere, de transporturi și telecomunicații, enumerate mai jos după criteriile indicate pentru fiecare categorie.

[...][1]

Capitolul II

Efectele naționalizării

Art. 6. Prin efectul naționalizării, întreprinderile trec în proprietatea statului cu fondul de comerț și cu toate obligațiunile contractate în vederea exploatării lor; întreprinderile sub formă de societate sau asociațiuni își păstrează patrimoniul așa precum el va reieși din bilanțul încheiat în vederea predării către noua conducere desemnată de stat în urma naționalizării; în activul și pasivul întreprinderilor de orice fel, naționalizate, intrînd:

a) La activ toate bunurile imobile și mobile, corporale și incorporale, precum: terenuri, clădiri, instalațiuni, drepturi-patente, licențe, contracte, autorizații, mărci de fabrică, hîrtii de valoare, cambii, cărți de depuneri, numerar, sume datorate întreprinderii, accesorii, materii prime, mărfuri semifabricate sau finite și alte asemenea;

b) La pasiv totalitatea obligațiunilor întreprinderii.

Prin efectul prezentei legi întreprinderile naționalizate se substituie în toate drepturile și obligațiunile vechilor întreprinderi.

Art. 7. Noua conducere a întreprinderii naționalizate va putea cere, în termen de șase luni de zile de la publicarea prezentei legi, să declare nule obligațiunile sau transacțiunile încheiate de întreprinderea respectivă înainte de naționalizare, care au fost încheiate cu scopul vădit de a păgubi întreprinderea, în folosul personal al contractului sau al unei persoane fizice sau juridice străine.

Pentru judecarea acestor cereri va fi instituită pe lîngă Curți cîte o comisie compusă din trei magistrați numiți de Ministerul de Justiție. Comisiunea

[1] După 11 iunie, în primii ani următori s-a procedat la naționalizare și în celelalte domenii, de sferă mai restrînsă (farmacii, o parte a fondului de locuințe etc.) încît în puțin timp această primordială acțiune revoluționară a fost înfăptuită deplin.

Scanned with OKEN Scanner

Scînteia
Cum s'a desfășurat ședința Marii Adunări Naționale
La propunerea Partidului Muncitoresc Român
Consiliul de Miniștri a adoptat și Marea Adunare Națională a votat în unanimitate Legea pentru
Naționalizarea întreprinderilor industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transport
Întreprinderile smulse din mâinile lacome ale exploatatorilor devin bun comun al întregului popor

Fotocopie de pe *Scînteia:* naționalizarea principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948

va judeca la primul termen, pe bază de memorii scrise depuse de părțile interesate cu 15 zile înainte de termenul de judecată.

Deciziunea Comisiunii nu este supusă nici unei căi de atac ordinară sau extraordinară.

[...]

Capitolul III

Procedura naționalizării

Art. 8. La intrarea în vigoare a prezentei legi, ministerele de resort vor numi directori care vor lua în primire conducerea întreprinderilor naționalizate pe baza unor situațiuni sumare, de la proprietarii sau reprezentanții ori împuterniciții acestora.

Noii directori vor exercita toate atribuțiunile vechilor organe de conducere.

În caz de lipsă a proprietarilor, reprezentanților sau împuterniciților lor, întreprinderea va fi preluată în prezența autorităților polițienești, în comunele urbane, sau a autorităților comunale, în comunele rurale.

Art. 9. Pînă în momentul preluării întreprinderilor de către noua conducere, conform inventarului și bilanțului pe care întreprinderile sînt obligate să le încheie în acest scop, vechea conducere stă la dispoziția celei noi pentru orice lămuriri, fiind responsabilă pentru lipsurile constatate, afară de lipsurile și pagubele provenite din actele de administrație ale noii conduceri.

Art. 10. La predarea întreprinderii se va încheia un proces-verbal, în triplu exemplar, la care se vor alătura copii de pe inventar și bilanț. Un exem-

Scanned with OKEN Scanner

plar al procesului verbal se va înmîna vechiului proprietar, un altul se va păstra de întreprindere, iar ultimul se va înainta Ministerului de resort.

[...]

Monitorul Oficial, partea I-a, A, anul CXVI, nr. 133 bis, din 11 iunie 1948, pp. 5 047; 5 050.

[*REZOLUȚIA ȘEDINȚEI PLENARE A C.C. AL P.M.R. DIN 3—5 MARTIE 1949 PRIVIND COOPERATIVIZAREA SOCIALISTĂ A AGRICULTURII*]

1) Ședința plenară a C.C. al P.M.R. a luat în discuție problema muncii partidului pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii în cadrul măreței opere de construire a socialismului în țara noastră. Această problemă izvorăște ca o urmare necesară din importantele succese pe care clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare, le-a obținut, sub conducerea partidului nostru, pe drumul de luptă pentru cucerirea puterii politice și construirea socialismului.

În rezolvarea sarcinii de transformare socialistă a agriculturii, regimul de democrație populară și Partidul Muncitoresc Român se sprijină pe desvoltarea industriei socialiste, îndeosebi a celei grele, și pe organizarea planificată a economiei naționale.

Fotocopie de pe coperta exterioară a broșurii cuprinzînd rezoluția Plenarei C.C. al partidului din 3—5 martie 1949

Călăuzit de învățătura marxist-leninistă, partidul nostru vede în problema țărănească o parte a problemei generale a dictaturii proletariatului, și anume problema aliatului principal al clasei muncitoare.

Rezolvarea problemei țărănești este una din principalele și cele mai grele sarcini ale dictaturii proletariatului, o sarcină de luptă neîntreruptă pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, în scopul construirii socialismului.

În faza actuală, sarcina principală a muncii noastre la țară constă în îngrădirea exploatării capitaliste și pregătirea condițiilor în vederea organizării socialiste a agriculturii pentru a se asigura astfel înflorirea agriculturii și un nivel de trai din ce în ce mai ridicat țărănimii muncitoare.

[...]

a) Avem în agricultura noastră o masă importantă de proletari agricoli

Scanned with OKEN Scanner

(circa 250 000 de familii) care alcătuesc partea cea mai avansată a populației sătești. Muncitorii agricoli care lucrează la chiaburi sînt exploatați fără milă de aceștia.

Cu totul diferită este situația salariaților de la fermele de stat și stațiunile de mașini și tractoare, cărora statul le asigură condiții mai bune de trai și de muncă.

b) Majoritatea gospodăriilor agricole, în proporție de peste 57%, o formează țăranii săraci. Petecul lor de pămînt este prea mic pentru ca să-și poată scoate de pe dînsul existența lor și a familiilor lor. Ei muncesc din zori și pînă-n noapte pe bucățica lor de pămînt, precum și la chiaburi, dar nu reușesc să scape de mizerie.

Starea de sărăcie a acestor țărani este agravată și de faptul că cei mai mulți dintre dînșii, posedînd cel mult pînă la 3 ha de pămînt, nu își au pămîntul masat pe o singură întindere, ci îl au fărîmițat în cîteva parcele, al căror număr poate fi uneori foarte ridicat.

Interesele vitale ale țărănimii o conduc pe drumul luptei sub conducerea clasei muncitoare împotriva exploatării din partea burgheziei satelor — a chiaburilor, cămătarilor, speculanților — și pentru transformarea socialistă a agriculturii. DE ACEEA ȚĂRĂNIMEA SĂRACĂ ESTE SPRIJINUL PRINCIPAL AL CLASEI MUNCITOARE, AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN LA ȚARĂ.

c) Țărănimea mijlocie reprezintă o parte însemnată a satelor noastre — circa 34% din numărul gospodăriilor. Ca putere economică, țărănimea mijlocașă deține circa jumătate din mijloacele de producție agricolă și aduce pe piață trei cincimi din cantitatea totală de cereale-marfă. Din cauza slabei productivități a muncii în agricultura noastră și a faptului că și ei sînt jefuiți sub diferite forme de chiaburi, o parte din țăranii mijlocași se apropie ca situație materială de țăranii săraci. Împreună cu țăranii săraci, țăranii mijlocași fac parte din țărănimea muncitoare.

Țărănimea mijlocașă este ALIATUL CLASEI MUNCITOARE. Ea poate fi și trebuie să fie atrasă în opera de construire a socialismului.

d) După înlăturarea moșierimii, chiaburimea, burghezia satelor, a cărei gospodărie se bazează pe exploatarea muncii salariate, a rămas cea mai însemnată clasă exploatatoare din satele noastre. Deși numărul lor este relativ restrîns, chiaburii au însemnate poziții economice, care s-au mai întărit după reforma agrară din 1945 și după anii de secetă. Muncitorii agricoli, țăranii săraci și mijlocași sînt exploatați direct și indirect de către chiaburime.

Prin pozițiile lor economice, prin faptul că trăiesc în mijlocul țărănimii, prin viclenia lor chiaburii reușesc să mențină sub influența lor o parte a țărănimii mijlocașe și chiar a celei sărace. Dar poziția lor de clasă exploatatoare la sate face ca între chiaburi și restul țărănimii să existe contraziceri profunde, care se ascut mereu, contraziceri care fac ca interesele adevărate ale țărănimii muncitoare să fie mult mai strîns legate de cele ale clasei muncitoare, care luptă pentru desființarea exploatării omului de către om, decît de ale chiaburimii exploatatoare.

[...]

De curînd, statul a lichidat complet resturile proprietății moșierești.

Regimul de democrație populară schimbă fundamental situația și condițiile de dezvoltare a gospodăriei agricole, determinînd o nouă regrupare a cla-

Scanned with OKEN Scanner

selor la țară și o altă orientare în desvoltarea formelor gospodăriei țărănești. Regimul de democrație populară, care este o formă a dictaturii proletariatului, creiază condițiile atragerii gospodăriei țărănești mici și mijlocii pe făgașul construirii socialismului și făurește noui relații între oraș și sat.

[...]

Scînteia, anul XVIII, nr. 1 375, din 15 martie 1949, p. 1.

Rezoluții și hotărîri ale Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. 1951, Editura Partidului Muncitoresc Român, [București], pp. 86—87; 89—90; 91.

[*GRIGORE PREOTEASA*[1] *DESPRE POLITICA EXTERNĂ A ROMÂNIEI DE PACE ȘI PRIETENIE ÎNTRE POPOARE*]

Vă rog să-mi permiteți — a spus Grigore Preoteasa — să folosesc această ocazie pentru a adresa în numele Republicii Populare Române un salut de pace și prietenie tuturor popoarelor, tuturor națiunilor lumii. Noi socotim drept cea mai înaltă datorie a noastră ca, împreună cu toate țările care subscriu la principiile Națiunilor Unite, să depunem eforturi mutuale pentru a apăra, a restabili și a consolida pacea, a îndepărta amenințarea războiului, a înfăptui securitatea internațională. Nu este nici o îndoială că în marile chestiuni ale păcii și războiului, ale colaborării economice mondiale formăm o singură lume care reclamă prezența și participarea pe bază de deplină egalitate a tuturor țărilor. Republica Populară Română, făurită ca rezultat istoric al luptei poporului român pentru libertate și independență, pentru o viață mai bună, este hotărîtă să-și îndeplinească întru totul obligațiile internaționale.

Politica externă a R.P.R. a fost și este în deplină concordanță cu Carta O.N.U. deoarece ea se inspiră din principiile coexistenței pașnice, al egalității între state, al respectului pentru independența și suveranitatea națională a tuturor popoarelor, al neamestecului în treburile interne ale altor țări. Noi sîntem pentru dreptul inalienabil al fiecărui popor de a-și alege propriul său mod de viață, propriul său regim. Aceste principii nu mai sînt deziderатul unei filozofii politico-sociale. Datorită întăririi forțelor păcii în lume, ele au devenit, din fericire, o lege a dezvoltării societății contemporane. Întreaga activitate pe plan extern a R.P. Române reflectă cu fidelitate traducerea în viață tocmai a acestor principii.

Guvernul român este hotărît să-și continue eforturile în vederea întăririi și dezvoltării relațiilor de colaborare cu toate țările indiferent de orînduirea lor socială sau de stat. Poporul și guvernul român văd în O.N.U. un instrument important pentru promovarea coexistenței pașnice, a colaborării active politico-economice și culturale cu toate țările. Este firească deci satisfacția cu care guvernul și poporul român au primit admiterea R.P.R. și a celorlalte optsprezece state în O.N.U., dovadă incontestabilă că evoluția evenimentelor îndreaptă

[1] Militant de frunte al partidului, Grigore Preoteasa, în acel moment, era ministru de externe; cuvîntarea a ținut-o la sesiunea a XI-a a O.N.U., în ziua de 14 noiembrie 1956.

Scanned with OKEN Scanner

O.N.U. spre realizarea principiului universalității. Noi socotim de un folos imens pentru O.N.U. ca acest efort să fie dus pînă la capăt, ca să fie eliminate discriminările existente astfel ca toate țările, indiferent de regimul politic sau social, să facă parte din O.N.U. Sîntem convinși că în ciuda tendințelor de a învenina atmosfera internațională este posibil și necesar să se revină pe calea destinderii relațiilor internaționale și că în timpul actualei sesiuni, Adunarea Generală poate și trebuie să contribuie la această operă. Ne exprimăm speranța că, răspunzînd dorinței profunde a tuturor popoarelor lumii ca pacea să fie păstrată, să fie înlăturată amenințarea neagră a războiului, ca toate popoarele să poată munci în liniște conform aspirațiilor sociale și naționale, O.N.U. va merge pe calea justă a înfăptuirii acestor năzuințe.

Scînteia, anul XXVI, nr. 3 753, din 15 noiembrie 1956, p. 3.
Grigore Preoteasa, *Texte social-politice*, 1974, Editura politică, București, pp. 310—311.

[*DECRETUL PENTRU LICHIDAREA RĂMĂȘIȚELOR ORICĂROR FORME DE EXPLOATARE A OMULUI DE CĂTRE OM ÎN AGRICULTURĂ, DAT DE PREZIDIUL MARII ADUNĂRI NAȚIONALE LA 28 MARTIE 1959*]

[...]

Ca urmare a realizărilor obținute pînă acum în construcția socialistă la sate și a ritmului de creștere a sectorului socialist agricol, lichidarea rămășițelor de lucrare a pămîntului „în parte", în arendă și a oricăror alte forme ale exploatării omului de către om în agricultură a devenit o necesitate obiectivă.

Acei care în urma aplicării dispozițiilor prezentului Decret nu vor mai exploata munca altora vor trece în categoria ce corespunde noii lor stări social-economice, încetîndu-le obligațiile legale de natură economică sau fiscală ce decurgeau din starea lor anterioară. Alături de ceilalți oameni ai muncii, se vor putea încadra în atotcuprinzătoarea activitate de construire a socialismului, ce se desfășoară cu succes în patria noastră.

În orînduirea socialistă pe care o construiește întregul popor muncitor, fiecare om al muncii trebuie să-și asigure existența sa și a familiei sale prin muncă proprie.

[...]

Pentru lichidarea rămășițelor relațiilor de exploatare a omului de către om în agricultură, în scopul ridicării continue a nivelului de trai material și cultural al țărănimii muncitoare și al dezvoltării construcției socialiste.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române decretează:

Capitolul I

Art. 1. Se interzice darea în parte sau în arendă a terenurilor agricole, precum și orice alt fel de exploatare a muncii străine de către producătorii agricoli.

Scanned with OKEN Scanner

Prevederile alineatului I sînt aplicabile chiaburilor care au terenuri agricole a căror întindere depășește puterea lor de muncă, precum și cea a membrilor familiei cu care duc gospodăria împreună.

Prevederile primului alineat sînt de asemenea aplicabile celor care, avînd alte îndeletniciri, nu lucrează, cu munca lor și a membrilor familiei cu care duc gospodăria împreună, terenurile agricole ce le aparțin.

Alineatul întîi al acestui articol nu se referă la gospodăriile țăranilor mijlocași care lucrează pămîntul ei înșiși, împreună cu membrii familiei cu care duc gospodăria împreună, neexploatînd munca străină, deși în unii ani sînt nevoiți să se într-ajutoreze, un număr mic de zile, cu alți țărani muncitori, pentru terminarea la timp a unor munci agricole ce trebuie făcute în termen scurt.

Minorii, bătrînii, precum și suferinzii de o boală statornică, inapți de munci, pot lucra cu alții suprafețele ce ar putea munci dacă ar fi apți de muncă. Această prevedere se menține atîta vreme cît durează incapacitatea acestora de a lucra.

Capitolul II

Art. 2. În scopul de a se asigura cultivarea suprafeței de pămînt ce nu va mai fi dat în parte sau arendă și nici lucrat prin exploatarea muncii străine, vor trece în folosința gospodăriilor agricole colective sau altor organizații agricole socialiste, în urma aplicării procedurii prevăzute de dispozițiile art. 3, următoarele terenuri agricole:

a) terenurile lăsate în nelucrare mai mult de un an;

b) terenurile ai căror proprietari nu sînt îndeobște cunoscuți, chiar dacă sînt lucrate de alții, dar fără ca cei ce le lucrează să poată justifica vreo îndreptățire legală în această privință;

c) terenurile care nu au fost declarate spre a fi înscrise în registrul agricol;

d) terenurile ce cad sub prevederile art. 1 în măsura în care întinderea lor depășește puterea de muncă a celui căruia îi aparțin, precum și a membrilor familiei cu care duce gospodăria împreună.

Sînt exceptate de la dispozițiile lit. c din alineatul precedent terenurile celor care, dovedind, potrivit legii, dreptul lor de proprietate, vor plăti statului, în termen de 90 de zile de la primirea înștiințării ce li se va face, impozitele sau sarcinile de predare obligatorie a produselor agricole pe timpul cît s-au sustras de la împlinirea lor prin nedeclararea pentru înscrierea în registrul agricol și cel mult pe timp de 3 ani.

Art. 3. Stabilirea terenurilor ce cad sub prevederile art. 2 se va face de către comitetul executiv al sfatului[1] popular raional[2] sau orășenesc în raza căruia sînt situate terenurile, cu chemarea tuturor celor interesați, care vor da orice lămuriri ar socoti folositoare pentru justa aplicare a dispozițiilor prezentului decret.

Proprietarii care intră în dispozițiile art. 1 alineatul 2 sau 3 vor arăta ce suprafață de teren au putință să lucreze ei și membrii familiei cu care duc gospodăria împreună și vor propune cărei gospodării agricole colective sau cărei

---

[1] Potrivit denumirii de atunci a organelor locale ale puterii de stat.

[2] Organizarea teritorial-administrativă, realizată potrivit hotărîrii din 23 iulie 1950, cuprindea raioane și regiuni, o regiune fiind formată din mai multe raioane.

Scanned with OKEN Scanner

alte organizații agricole socialiste ar urma să-i fie trecută folosința întinderii de teren pe care nu o pot lucra în acest fel.

Comitetul executiv al sfatului popular raional sau orășenesc va face comitetului executiv al sfatului popular regional propuneri referitoare la întinderea de teren a cărei folosință urmează să fie trecută la gospodăria agricolă colectivă sau la altă organizație agricolă socialistă.

Trecerea folosinței terenului la o anume gospodărie agricolă colectivă sau altă organizație agricolă socialistă se va face prin decizia comitetului executiv al sfatului popular regional.

Art. 4. Determinarea persoanelor care îndeplinesc cerințele dispozițiilor art. 1, alineatul ultim, se va face de către comitetul executiv al sfatului popular comunal sau orășenesc în raza căruia este situat terenul.

Capitolul III

Art. 5. Folosința terenurilor, intrînd în prevederile prezentului decret, trece la gospodăriile agricole colective sau alte organizații agricole socialiste, liberă de orice sarcini.

Art. 6. Datoriile față de stat, în bani sau în natură, ale proprietarilor de terenuri a căror folosință a trecut la gospodăriile agricole colective sau alte organizații agricole socialiste, prin aplicarea prevederilor art. 2, se anulează, pe data trecerii folosinței și proporțional cu valoarea acesteia, dacă datoriile s-au născut în legătură cu acele terenuri.

Proprietarii terenurilor a căror folosință a trecut la gospodăriile agricole colective sau alte organizații agricole socialiste, prin aplicarea dispozițiilor art. 2, vor primi în bani o sumă corespunzătoare.

Orice alte sarcini, în afară de datoriile față de stat, ce grevau terenurile prevăzute de alineatul precedent, sînt strămutate, fără îndeplinirea vreunei formalități, asupra sumei de bani cuvenite proprietarului.

Art. 7. Celor cărora li s-a făcut aplicațiunea prevederilor art. 2 le încetează obligațiile legale de natură fiscală sau economică decurgînd din starea lor social-economică anterioară, ei trecînd în categoria ce corespunde noii lor stări social-economice.

[...][1]

Scînteia, anul XXXVIII, nr. 4 485, din 29 martie 1959, p. 1; 1.

[ÎNCHEIEREA COLECTIVIZĂRII AGRICULTURII; RAPORTUL PREZENTAT DE GH. GHEORGHIU-DEJ LA SESIUNEA EXTRAORDINARĂ A MARII ADUNĂRI NAȚIONALE, 27—29 APRILIE 1962]

Sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale este consacrată unui măreț eveniment istoric în viața poporului nostru: terminarea colectivizării agriculturii. În Republica Populară Română socialismul a învins definitiv la orașe și sate.

[1] Urmează Capitolul IV în care se arată ce măsuri se vor stabili prin Hotărîre a Consiliului de Miniștri.

Scanned with OKEN Scanner

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Scînteia

Organ al Comitetului Central al P.M.R.

Anul XXXI No. 3310 | Joi 26 aprilie 1962 | 4 PAGINI — 20 BANI

În interiorul ziarului:

COMUNICAT

În zilele de 23—25 aprilie a.c. a avut loc ședința plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

La ședință au luat parte membrii și membrii supleanți ai Comitetului Central, miniștrii, șefii secțiilor C.C. al P.M.R., primii secretari ai comitetelor regionale de partid, președinții comitetelor executive ale sfaturilor populare regionale, cadre de conducere din Ministerul Agriculturii și din institutele de cercetări agricole.

În cadrul dezbaterilor, la care au luat parte numeroși vorbitori, plenara a făcut bilanțul activității desfășurate de partid în domeniul transformării socialiste a agriculturii. Încheierea, cu mult înainte de termenul stabilit de Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, a colectivizării agriculturii a fost apreciată de plenară ca o mare victorie a partidului și a întregului popor în opera de desăvîrșire a construcției socialismului, ca o expresie strălucită a încrederii și hotărîrii cu care țărănimea urmează calea arătată de pregătirii politico-ideologice a membrilor și candidaților de partid este în continuă creștere, s-au întărit și mai mult unitatea și coeziunea rîndurilor partidului, combativitatea membrilor și candidaților de partid.

Organele și organizațiile de partid vor trebui să acorde în continuare atenție deosebită primirii în partid a muncitorilor din industrie și construcții.

Plenara constată că un mare număr de țărani, care participă activ la viața politică și obștească, muncesc cu răspundere și devotament pentru înfăptuirea politicii partidului, doresc să intre în partid. Pentru îndeplinirea sarcinilor mari care stau în fața partidului la sate, plenara consideră necesar să fie primiți în partid un număr mai mare de colectiviști, spre a se întări organizațiile de partid din gospodăriile colective.

Întrucît un număr însemnat de intelectuali, care au adus o contribuție activă, valoroasă la înfăptuirea politicii partidului, solicită să fie primiți în rîndurile lui, este necesară îmbunătățirea muncii de primire în partid.

Fotocopie de pe textul publicat în *Scînteia* privind încheierea cooperativizării agriculturii: Plenara C.C. al partidului din aprilie 1962

Această victorie ridică pe o treaptă mai înaltă alianța muncitorească-țărănească și unitatea moral-politică a întregului popor. Cele două clase sociale prietene, clasa muncitoare, conducătoare a tuturor oamenilor muncii, și clasa țărănimii colectiviste, împreună cu intelectualitatea, merg umăr la umăr înainte, sub conducerea încercată a partidului, spre desăvîrșirea construirii societății socialiste și trecerea treptată la construirea socialismului.

Sectorul socialist din agricultură deține astăzi 96 la sută din suprafața arabilă și 93,4 la sută din suprafața agricolă a țării; gospodăriile colective cuprind 3 201 000 de familii, aproape totalitatea familiilor țărănești. *Obiectivul stabilit de Congresul al III-lea al P.M.R.*[1] *în domeniul transformării socialiste a agriculturii a fost realizat cu aproape 4 ani înainte de termen.*

[...]

În prima etapă a revoluției populare, partidul a pus în centrul programului de dezvoltare democratică a țării lupta pentru exproprierea pămîntului moșieresc și împărțirea lui țărănimii muncitoare. În focul ei s-a închegat alianța trainică dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Lichidarea prin reforma agrară a rămășițelor feudale în agricultură și desființarea moșierimii ca clasă, au însemnat rezolvarea sarcinii fundamentale a desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, au creat premizele pentru trecerea la înfăptuirea revoluției socialiste. [...]

[1] Potrivit noii numerotări, Congresul al VIII-lea al P.C.R.; 20—25 iunie 1960.

Scanned with OKEN Scanner

Într-un termen istoricește extrem de scurt, sub conducerea partidului, clasa muncitoare, aliată cu țărănimea, a înfrînt și izgonit de la putere clasele exploatatoare, a cucerit întreaga putere, a naționalizat principalele mijloace de producție și a trecut la construirea societății socialiste.

[...]

Singura cale de lichidare a acestei contradicții[1] este transformarea socialistă a satului, treptata înlocuire a micii producții de mărfuri prin marea gospodărire socialistă.

Realizarea acestei sarcini are o uriașă importanță economică, politică și socială pentru fiecare țară care trece de la capitalism la socialism și îndeosebi pentru țări cu o țărănime numeroasă și o pondere însemnată a agriculturii în ansamblul economiei naționale.

Linia trasată de partid acum 13 ani[2], la istorica plenară din martie 1949 a Comitetului Central, a stat la temelia întregii munci desfășurate de atunci și pînă astăzi în transformarea socialistă a agriculturii.

[...]

Politica consecventă de întărire a alianței cu țărănimea săracă și mijlocașă a dus la crearea și dezvoltarea sectorului socialist din agricultură. Față de chiaburime partidul a adoptat politica de îngrădire care a dus la micșorarea treptată a puterii ei economice, la îngustarea continuă a sferei ei de exploatare și la lichidarea ei ca clasă. Prin aceasta s-a pus capăt pentru totdeauna exploatării omului de către om.

Caracteristic pentru procesul de transformare socialistă a agriculturii a fost înaintarea treptată, continuă, pe măsura convingerii țărănimii de a trece pe drumul agriculturii socialiste și pe măsura creării bazei tehnice-materiale necesare.

[...]

Perioada de după Congresul al III-lea al partidului se caracterizează prin ritmul mult mai intens de creștere a gospodăriilor colective.

Trecerea în masă a țărănimii spre colectivizare s-a accentuat după Plenara C.C. din 30 iunie — 1 iulie 1961 și mai ales după Consfătuirea pe țară a colectiviștilor din decembrie 1961. Lucrările Consfătuirii și chemarea adresată de colectiviști au avut un mare ecou în rîndurile întregii țărănimi.

Munca politică desfășurată de organele și organizațiile de partid, de întregul activ de partid pentru lămurirea și convingerea țărănimii a luat caracterul uneia din cele mai largi acțiuni politice și organizatorice de masă a partidului.

[...]

Scînteia, anul XXXI, nr. 5 512, din 28 aprilie 1962, pp. 1, 2; 2; 2; 2.

---

[1] Contradicția purtată de mica gospodărie țărănească.
[2] Enunțul este din anul 1962.

Scanned with OKEN Scanner

[*REZOLUȚIA CONGRESULUI AL IX-LEA AL P.C.R., DIN 1965, DESPRE STADIUL ATINS ÎN CEEA CE PRIVEȘTE CONSTRUIREA SOCIALISMULUI ÎN ROMÂNIA*]

I

Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, dezbătînd Raportul Comitetului Central, prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, aprobă întru totul și dă o înaltă apreciere activității rodnice desfășurate de Comitetul Central pentru îndeplinirea sarcinilor stabilite de Congresul al VIII-lea (al III-lea al P.M.R.), pentru aplicarea neabătută a liniei politice a partidului în opera de desăvîrșire a construcției socialiste și în domeniul relațiilor internaționale. Munca vastă, politico-organizatorică a Comitetului Central, a organelor și organizațiilor de partid a dus la mari succese în dezvoltarea economiei naționale și a culturii, la ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc, la întărirea partidului, a coeziunii lui, a legăturilor sale firești cu masele. Comitetul Central s-a dovedit la înălțimea încrederii acordate; conducerea partidului se bucură de dragostea și prețuirea partidului și a întregului popor, activitatea sa corespunzînd pe deplin intereselor patriei, cauzei socialismului.

[...]

VI

Victoria definitivă a socialismului în patria noastră, făurirea economiei sccialiste unitare au dus la profunde schimbări social-economice în întreaga structură a societății.

1) Congresul consideră că principiile de bază ale noii Constituții a țării reflectă just toate aceste transformări, consfințesc victoriile dobîndite pînă acum în făurirea societății socialiste.

Propunerea ca patria noastră să poarte denumirea de *Republica Socialistă România* corespunde pe deplin stadiului actual de dezvoltare a societății noastre. În proiectul de Constituție își găsesc consacrarea trăsăturile fundamentale ale orînduirii sociale și de stat din țara noastră: caracterul unitar al statului; deținerea suverană a întregii puteri de către popor; proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție; rolul clasei muncitoare de clasă conducătoare a societății; alianța clasei muncitoare cu țărănimea; participarea activă a intelectualității la întreaga muncă desfășurată de poporul nostru; egalitatea deplină a tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate, înfrățiți pe veci și alcătuind împreună marea familie a României socialiste.

Rolul conducător al Partidului Comunist Român în toate domeniile de activitate, unirea muncitorimii, țărănimii, intelectualității și celorlalte categorii de oameni ai muncii, indiferent de naționalitate, în jurul partidului constituie factorul hotărîtor al marilor biruințe dobîndite de poporul nostru. Întărirea continuă a acestei unități reprezintă garanția sigură a mersului nostru victorios înainte pe drumul socialismului.

[...]

Scanned with OKEN Scanner

VII

Congresul aprobă activitatea politico-organizatorică desfășurată de Comitetul Central, de organele și organizațiile de partid, în vederea întăririi partidului, ridicării pregătirii ideologice a comuniștilor, îmbunătățirii continue a formelor și metodelor de muncă. Ca rezultat, s-a întărit unitatea partidului, s-a ridicat nivelul întregii sale activități, a crescut rolul conducător al partidului în toate domeniile vieții economice și social-culturale, s-au lărgit și adîncit legăturile sale cu poporul.

Mai puternic decît oricînd în decursul întregii sale istorii de aproape patru decenii și jumătate[1], *Partidul Comunist Român, urmat cu devotament și încredere nețărmurită de întregul popor, își îndeplinește cu cinste rolul de detașament de avangardă al clasei muncitoare, de forță politică conducătoare a societății noastre. Caracteristica fundamentală a partidului nostru este strînsa coeziune a rîndurilor sale, unitatea de nezdruncinat în jurul Comitetului Central — chezășia dobîndirii de noi victorii în lupta pentru construirea socialismului și comunismului.*

1. *Congresul adoptă Statutul Partidului Comunist Român — legea fundamentală a partidului* — care sintetizează experiența dobîndită în decursul anilor, ține seama de schimbările petrecute în viața partidului și a societății noastre, de noile condiții istorice și de stadiul actual al luptei pentru desăvîrșirea construcției socialiste. *Organele și organizațiile de partid, toți comuniștii au datoria de a lupta pentru aplicarea neabătută a prevederilor Statutului, pentru întărirea continuă a unității partidului, creșterea forței lui politico-organizatorice, a rolului său conducător în opera de desăvîrșire a construcției socialiste.*

2. *Congresul hotărăște ca partidul să poarte denumirea de* „PARTIDUL COMUNIST ROMÂN", întrucît această denumire corespunde în întregime caracteristicilor partidului de detașament de avangardă al clasei muncitoare, de conducător politic al poporului, etapei actuale de dezvoltare a țării, scopului final al partidului — construirea societății comuniste.

[...]

VIII

Congresul aprobă activitatea desfășurată de Comitetul Central, de organele și organizațiile de partid în domeniul ideologic.

Ca urmare a transformărilor din viața materială a societății, precum și a muncii ideologice și politico-educative desfășurate de partid, s-au produs mari schimbări în profilul spiritual al oamenilor muncii. Ideile socialismului științific au pătruns adînc în conștiința maselor; obiectivele politicii partidului sînt pe deplin împărtășite de întregul popor, care muncește cu convingere pentru înfăptuirea lor.

---

[1] Congresul al IX-lea, care a adoptat această rezoluție, a avut loc în zilele de 19—24 iulie 1965.

Scanned with OKEN Scanner

Întreaga activitate ideologică desfășurată de partid a contribuit la însușirea liniei politice a partidului de către comuniști și masele largi ale oamenilor muncii, la o mai bună pregătire a activului nostru de partid, la creșterea capacității partidului de a rezolva sarcinile construcției socialiste, la întărirea unității politico-organizatorice a partidului și a coeziunii întregului popor în jurul său.

[...]

Cel de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român va rămîne înscris cu litere de aur în istoria României. Documentele adoptate — Directivele cu privire la dezvoltarea economiei naționale în următorii 5 ani și cu privire la valorificarea resurselor energetice și electrificarea țării în următorii 10 ani, Statutul partidului — obiectivele fundamentale și sarcinile de viitor ale politicii noastre interne și externe stabilite de Congres, constituie programul dezvoltării întregii noastre societăți.

Îndeplinind sarcinile planului cincinal, poporul nostru va aduce o nouă contribuție la întărirea sistemului socialist mondial, a forțelor care luptă pentru progres social, la victoria cauzei socialismului și păcii în întreaga lume.

Cea mai înaltă îndatorire a tuturor organizațiilor și membrilor Partidului Comunist Român este să pună în centrul întregii lor activități politico-organizatorice mobilizarea maselor la înfăptuirea măreților sarcini trasate de Congres în toate domeniile construcției socialiste.

[...]

Scînteia, anul XXXIV, nr. 6 689, din 24 iulie 1965; pp. 1; 2; 3; 3; 3.

Congresul al IX-lea la Partidului Comunist Român, 19—24 iulie 1965, Editura politică, București, 1965, pp. 819; 836, 838—839; 842—843; 852—853.

Scanned with OKEN Scanner

XII. TRECEREA LA EDIFICAREA SOCIETĂȚII SOCIALISTE MULTILATERAL DEZVOLTATE. PROGRAMUL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN DE FĂURIRE A SOCIETĂȚII SOCIALISTE MULTILATERAL DEZVOLTATE ȘI ÎNAINTARE A ROMÂNIEI SPRE COMUNISM

TEMATICĂ

Înfăptuirea hotărîrilor Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român. Consolidarea societății socialiste, a bazei sale tehnico-materiale.

Creșterea rolului conducător al partidului; perfecționarea activității și conducerii vieții economico-sociale.

Congresul al X-lea al P.C.R. Trecerea la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Însemnătatea istorică a Congresului al XI-lea al P.C.R. Adoptarea Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Activitatea oamenilor muncii pentru înfăptuirea obiectivelor stabilite de Congresul al XI-lea al partidului, pentru progresul necontenit al societății socialiste.

Schimbările petrecute în structura socială a țării, perfecționarea activității statului, promovarea largă a formelor colective de conducere, a democrației socialiste în toate sferele de activitate.

Dezvoltarea politicii externe a Republicii Socialiste România. Principiile relațiilor României cu alte state. Participarea activă a Partidului Comunist Român, a statului nostru la rezolvarea problemelor internaționale.

Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român; linia politică generală și obiectivele fundamentale ale dezvoltării societății românești în noua etapă istorică.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Principalele realizări ale cincinalului 1966—1970.

Perfecționarea conducerii și planificării economiei naționale și îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a României, după Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967.

Pregătirea și desfășurarea Congresului al X-lea al P.C.R.; însemnătatea hotărîrilor adoptate.

Scanned with OKEN Scanner

Activitatea ideologică și cultural-educativă în etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Congresul educației politice și al culturii socialiste.

Realizările obținute de poporul român, sub conducerea partidului, în înfăptuirea cincinalului 1971—1975.

Întărirea politico-organizatorică și creșterea rolului conducător al partidului în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea.

Dezvoltarea relațiilor internaționale ale României în anii 1974—1980.

Însemnătatea istorică a Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român.

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism**, Editura politică, București, 1975, pp. 59—61.

* * * **Rezoluția Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român**; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 589, din 25 noiembrie 1979, pp. 1, 3.

*

* *

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R. 19 iulie 1965**; *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*, Vol. I, Editura politică, București, 1968, pp. 69—70.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul cu privire la măsurile de perfecționare a conducerii și planificării economiei naționale și la îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a României. Prezentat la Conferința Națională a P.C.R. 6 decembrie 1967**; *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Septembrie 1966—decembrie 1967*, Vol. 2, Editura politică, București, pp. 516—518.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Cuvîntare la constituirea Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste. 19 noiembrie 1968**; *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1968 — martie 1969*, Vol. 3, Editura politică, București, 1969, pp. 689—691.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al IX-lea și Congresul al X-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 6 august 1969**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969 — iunie 1970*. Vol. 4, Editura politică, București, 1970, pp. 252—253; 313—315.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în următorii ani și în perspectivă, la perfecționarea conducerii planificate a societății și dezvoltarea democrației socialiste, la creșterea rolului conducător al partidului în edificarea socialismului și comunismului, la activitatea internațională**

Scanned with OKEN Scanner

a partidului și statului. Prezentat la Conferința Națională a P.C.R. 19 iulie 1972; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Martie 1972 — decembrie 1972*, Vol. 7, Editura politică, București 1973, pp. 546—548.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al X-lea și Congresul al XI-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 25 noiembrie 1974;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974 — septembrie 1975*, Vol. 11, Editura politică, București, 1975, pp. 9—10; 11—13; 83—85.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere la ședința activului central de partid și de stat. 3 august 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Aprilie — august 1978*, Vol. 16, Editura politică, București, 1979, pp. 552—553.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român. 1 decembrie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole*, Vol. 17, Editura politică, București, 1979, pp. 287—289.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 19 noiembrie 1979;** *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 584, din 20 noiembrie 1979, pp. 3, 3, 3—4, 4, 7, 7.

1

[...]

Odată cu Congresul al IX-lea al partidului, în 1965, cu adoptarea noii Constituții și proclamarea Republicii Socialiste România, se deschide o perioadă nouă în dezvoltarea socialistă a țării, în activitatea partidului. Planul cincinal 1966—1970 a avut rolul de a consolida construcția socialistă, baza tehnico-materială a noii societăți. S-au îndeplinit hotărîrile Congresului al IX-lea privind dezvoltarea industriei — factor hotărîtor al progresului general al țării, al creșterii bunăstării poporului, al consolidării independenței noastre naționale. În acești ani s-a acordat o atenție sporită creării unor ramuri industriale moderne, de bază, dezvoltării rapide a industriei constructoare de mașini, a chimiei, metalurgiei și altor ramuri. S-a trecut, de asemenea, la organizarea activității de cercetare pe baze noi, în toate ramurile, asigurîndu-se condiții pentru introducerea celor mai înaintate cuceriri ale științei și tehnicii în producție. S-a dezvoltat puternic baza materială a agriculturii, s-a perfecționat organizarea activității cooperativelor de producție. Au fost luate noi măsuri în vederea mai bunei organizări a învățămîntului, trecerii la

Scanned with OKEN Scanner

școala obligatorie de 8 ani, dezvoltării învățămîntului mediu, legării mai strînse de producție a întregii instrucții publice. S-au înfăptuit în bune condiții prevederile privind creșterea nivelului de trai material și spiritual al întregului popor.

O importanță deosebită pentru dezvoltarea construcției socialiste a avut reorganizarea administrativ-teritorială a țării care, înlăturînd o serie de verigi și trepte intermediare, a apropiat conducerea de unitățile de bază, de activitatea de producție. A fost promovată cu fermitate politica de amplasare armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul patriei, ceea ce a dus la ridicarea rapidă, economică și culturală, a unor regiuni mai puțin dezvoltate, a dat un nou și puternic avînt vieții economico-sociale din toate zonele țării. S-a aplicat, de asemenea, un larg complex de măsuri pentru perfecționarea planificării, organizării și conducerii economiei și a întregii vieți sociale, s-au legiferat atribuțiile și răspunderile diferitelor verigi economice, relațiile dintre ele, creîndu-se condiții pentru o conducere mai dinamică și suplă care să asigure valorificarea cu randament superior a potențialului material și uman al țării, sporirea eficienței economice, creșterea într-un ritm mai rapid a produsului social și venitului național. S-a acționat, de asemenea, pentru perfecționarea democrației socialiste și, în primul rînd, a democrației economice, pentru instituționalizarea conducerii colective, a adunărilor generale ale oamenilor muncii, pentru asigurarea cadrului corespunzător participării mai intense, efective a maselor de oameni ai muncii — în dubla lor calitate de proprietari ai mijloacelor de producție și de producători — la gospodărirea întreprinderilor și instituțiilor, a avuției noastre socialiste, la conducerea societății.

Realizarea cu succes a obiectivelor perioadei 1966—1970 a consolidat economia națională, a întărit baza tehnico-materială a societății, a cimentat și mai puternic orînduirea noastră socialistă, permițînd trecerea la o nouă etapă de dezvoltare a țării.

În acest timp, partidul a continuat să-și întărească rîndurile cu cei mai înaintați fii ai clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, să-i înarmeze tot mai ferm pe membrii săi, pe toți oamenii muncii cu teoria științifică despre lume și viață a proletariatului, cu linia sa politică generală internă și externă ce corespunde pe deplin intereselor întregului popor. Partidul și-a sporit capacitatea politico-organizatorică, îndeplinindu-și cu cinste rolul de organizator și conducător al construcției socialiste, de forță politică revoluționară ce călăuzește neabătut națiunea noastră pe calea progresului și civilizației, a bunăstării și fericirii.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 59—61.

Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, întrunit la București în zilele de 19—23 noiembrie 1979, a dezbătut și analizat, cu înalt spirit de răspundere și exigență comunistă, activitatea desfășurată de Comitetul Central, de organele și organizațiile de partid, de toți comuniștii, de întregul

Scanned with OKEN Scanner

nostru popor pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XI-lea și ale Conferinței Naționale din decembrie 1977 și a stabilit orientările fundamentale ale dezvoltării economico-sociale a țării în următoarea etapă, corespunzător obiectivelor și direcțiilor cuprinse în Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Congresul acordă o înaltă apreciere marilor realizări obținute, în ultimii cinci ani, în asigurarea progresului armonios al patriei noastre, în așezarea pe baze moderne a industriei, agriculturii și a celorlalte ramuri, în creșterea potențialului economic al tuturor județelor, dezvoltarea învățămîntului, științei și culturii, perfecționarea relațiilor de producție și a organizării vieții sociale, lărgirea democrației socialiste și întărirea autoconducerii muncitorești, ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor. Congresul apreciază că, în perioada analizată, Comitetul Central a acționat în conformitate cu linia și orientările stabilite de Congresul al XI-lea și de Conferința Națională, îndeplinindu-și în bune condiții sarcinile ce i-au revenit în domeniul activității organizatorice, politice și ideologice.

Desfășurîndu-se în anul celei de-a 35-a aniversări a revoluției de eliberare națională și socială, antifasciste și antiimperialiste, Congresul evidențiază rezultatele în cadrul bilanțului general al transformărilor înfăptuite de poporul român sub conducerea partidului în procesul edificării noii orînduiri — însemnătatea excepțională a realizărilor dobîndite în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea, cea mai bogată în împliniri din întreaga istorie a țării, și care este legată nemijlocit de activitatea neobosită, desfășurată cu profundă pasiune revoluționară și înaltă răspundere pentru destinele patriei de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român.

Marile succese obținute în anii socialismului în dezvoltarea forței economice a țării sînt rodul activității pline de abnegație a clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, al eforturilor întregului popor, care urmează și înfăptuiește neabătut politica partidului de dezvoltare economico-socială a patriei, de ridicare a națiunii noastre la un înalt grad de civilizație materială și spirituală.

[...]

I

1. Congresul aprobă în unanimitate Raportul Comitetului Central, prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, în care se face o analiză aprofundată a realităților economico-sociale din patria noastră, a realizărilor obținute în înfăptuirea actualului cincinal, a activității organizatorice, politice și ideologice a partidului, a vieții internaționale și se fundamentează în mod științific direcțiile și obiectivele principale ale dezvoltării societății românești în perioada 1981—1985 și în deceniul următor, în vederea transpunerii neabătute în viață a Programului partidului.

Congresul își exprimă satisfacția pentru succesele obținute de oamenii muncii din țara noastră în îndeplinirea și depășirea Directivelor Congresului al XI-lea al partidului, a prevederilor Programului suplimentar de dezvoltare economico-socială a României în perioada 1976—1980, adoptat de Conferința Națională. În mod deosebit trebuie subliniate realizările obținute în industrie — reflectate în asigurarea unei producții suplimentare de 100 miliarde lei față de prevederile cincinalului — dezvoltarea agriculturii, amplificarea și modernizarea în continuare a bazei tehnico-materiale a societății, promovarea

Scanned with OKEN Scanner

fermă a politicii de repartizare rațională a forțelor de producție pe teritoriu, afirmarea largă a cuceririlor revoluției tehnico-științifice în toate domeniile de activitate. Congresul apreciază că introducerea noului mecanism economico-financiar — bazat pe autoconducerea muncitorească, autogestiunea economică și pe participarea oamenilor muncii la beneficii — a avut un rol important în așezarea pe noi principii a planificării și desfășurării activității economice și financiare, în accentuarea puternică a laturilor calitative ale dezvoltării economico-sociale, în creșterea răspunderii organelor de conducere colectivă din economie, a maselor largi de oameni ai muncii pentru creșterea rentabilității și gospodărirea cu eficiență sporită a părții din avuția națională încredințate de societate.

Congresul apreciază că există toate premisele necesare pentru îndeplinirea în bune condiții a planului pe anii 1979 și 1980 și își exprimă convingerea că eroica noastră clasă muncitoare, țărănimea și intelectualitatea, întregul popor vor face totul pentru înfăptuirea integrală a actualului cincinal, asigurînd astfel consolidarea și mai puternică a economiei naționale, creșterea continuă a forței patriei noastre, ridicarea, în continuare, a nivelului de trai al oamenilor muncii, întărirea independenței și suveranității naționale a României socialiste.

Congresul dă o înaltă apreciere rezultatelor obținute în traducerea în viață a Programului de creștere a nivelului de trai în anii 1976—1980 — elaborat din inițiativa și cu participarea directă a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — actualul cincinal caracterizîndu-se prin cele mai mari înfăptuiri în domeniul ridicării bunăstării întregului nostru popor. Importante realizări au fost obținute, de asemenea, în dezvoltarea învățămîntului și culturii, în formarea omului nou, cu o înaltă conștiință socialistă, în ridicarea pe un plan superior a gradului de civilizație spirituală a vieții întregului popor.

Congresul apreciază că succesele dobîndite de poporul român, înfățișate într-un bogat și convingător tablou în Raportul Comitetului Central, sînt o contribuție însemnată a României la afirmarea superiorității socialismului, la creșterea influenței sale în lume, la întărirea forțelor păcii și progresului mondial.

[...]

Congresul dă o înaltă apreciere uriașei activități politice și organizatorice desfășurate de organele și organizațiile partidului nostru. Călăuzindu-se neabătut de concepția revoluționară, materialist-dialectică și istorică, de ideile și adevărurile generale ale socialismului științific, pe care le aplică creator la condițiile concrete din România, partidul își îndeplinește cu cinste misiunea istorică de forță politică conducătoare a întregului popor în opera de construcție socialistă și comunistă. Partidul Comunist Român se afirmă tot mai puternic drept centrul vital al întregii națiuni, de la care emană gîndirea cutezătoare menită să asigure transformarea revoluționară a societății, forța care însuflețește și mobilizează energiile creatoare ale oamenilor muncii. În perioada de la Congresul al XI-lea partidul s-a dezvoltat puternic din punct de vedere numeric; a continuat să se îmbunătățească compoziția sa, să se întărească tot mai puternic unitatea și coeziunea rîndurilor sale.

[...]

Rezoluția Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 589, din 25 noiembrie 1979, pp. 1; 1; 3.

Scanned with OKEN Scanner

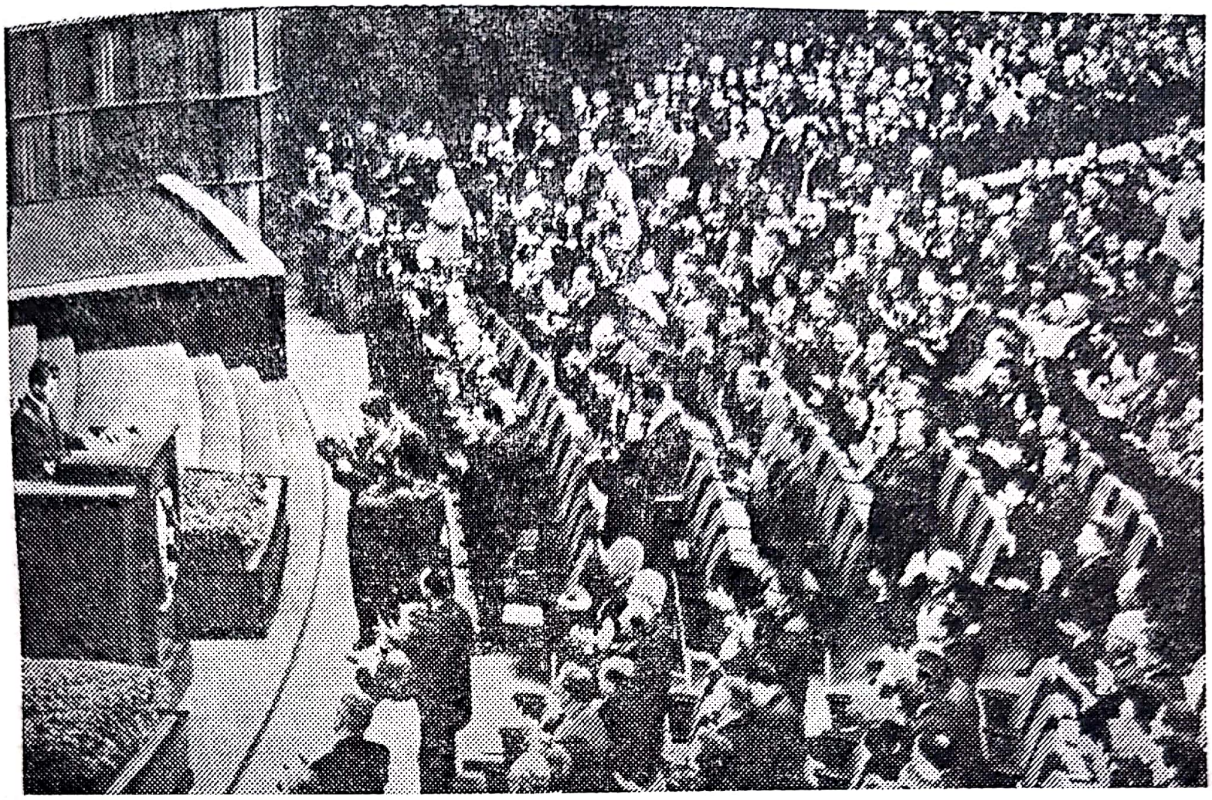

Aspect din timpul desfășurării lucrărilor Congresului al IX-lea al P.C.R.; fotografie

[...]

Hotărîrea unanimă a Congresului nostru[1] de a schimba denumirea partidului în *Partidul Comunist Român* reflectă dezvoltarea istorică a partidului nostru, corespunde caracteristicilor sale de detașament de avangardă al clasei muncitoare, de conducător politic al poporului, actualei etape în care se află țara noastră, scopului final al partidului — construirea societății comuniste.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R. 19 iulie 1965;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965—septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 69—70.

[...]

În perioada care a trecut de la Congres[2], *Comitetul Central, întregul partid au desfășurat o bogată și rodnică activitate pentru asigurarea mersului înainte al societății românești.* După cum se știe, pe baza indicațiilor Congresului au fost luate măsuri de îmbunătățire a planificării economice care s-au materializat atît în elaborarea actualului plan cincinal, cît și în stabilirea măsurilor pregătitoare pentru elaborarea viitorului plan cincinal pe perioada 1971—

[1] Congresul al IX-lea al P.C.R.

[2] Perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea al P.C.R., din iulie 1965. pînă la Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967.

Scanned with OKEN Scanner

1975, și a schiței de dezvoltare economică pînă în 1980. A fost analizată situația existentă și s-au stabilit măsuri privind înlăturarea unor rămîneri în urmă în domeniul construcțiilor de mașini, al electrotehnicii și electronicii, chimiei, construcțiilor, comerțului și al altor ramuri ale economiei naționale. S-au luat măsuri de perfecționare a structurii organizatorice și conducerii agriculturii de stat și cooperatiste, precum și pentru o mai bună coordonare și folosire a potențialului nostru de cercetare științifică. S-a desfășurat o vastă acțiune pentru perfecționarea organizării producției și a muncii, pentru rentabilizarea întreprinderilor.

Aceste măsuri au găsit un profund ecou în masele poporului, le-au dinamizat și însuflețit în lupta pentru promovarea progresului în toate sectoarele de activitate, pentru înlăturarea lipsurilor și neajunsurilor, pentru combaterea atitudinilor închistate, conservatoare, pentru punerea în valoare a marilor rezerve materiale și umane pe care le posedă societatea noastră. *Aceasta se reflectă în rezultatele economice cantitative și calitative superioare obținute în cursul primilor doi ani ai cincinalului, în îndeplinirea și depășirea unora din obiectivele principale trasate de Congresul al IX-lea în domeniul producției materiale.*

În cursul anilor 1966 și 1967 producția industrială a înregistrat un ritm mediu de creștere de 12,3%, superior celui prevăzut în planul cincinal. Creșterea însemnată a potențialului economic al țării este ilustrată de faptul că numai sporul de producție ce se prelimină a fi realizat în 1967 față de 1965 este de 2,5 ori mai mare decît întreaga producție industrială a României în 1938.

Utilizarea mai rațională a tehnicii moderne cu care sînt dotate întreprinderile, mobilizarea într-o măsură crescîndă a rezervelor economice, ridicarea calificării muncitorilor și întărirea disciplinei în producție au avut drept rezultat creșterea productivității muncii în industria republicană în acești doi ani într-un ritm mediu anual de 9,3%. Reducerea cheltuielilor materiale de producție și a prețului de cost, realizarea de economii peste plan au sporit eficiența activității economice — ceea ce se oglindește în depășirea în acest an[1] cu peste 3 miliarde lei a volumului beneficiilor planificate. S-au accentuat procesul de diversificare a producției, adaptarea la cerințele progresului tehnic contemporan, s-a îmbunătățit calitatea unui important număr de produse.

Rezultate de seamă au fost obținute în agricultură. Ritmul mediu anual de creștere a producției agricole globale în anii 1966—1967 este de 7,1%, recoltele de cereale din ultimii doi ani fiind printre cele mai mari din istoria țării. S-a dezvoltat sectorul zootehnic, s-au obținut producții sporite de carne, lapte, lînă.

În acești doi ani a fost realizat un mare volum de investiții din fondurile statului, pînă în prezent intrînd în funcțiune peste 400 capacități și obiective industriale.

Rezultatele pozitive dobîndite în producția materială au avut drept consecință creșterea în primii doi ani ai cincinalului a venitului național într-un ritm mediu anual de 8,7%. *Pe această bază s-au luat noi măsuri pentru ridicarea*

[1] 1967

Scanned with OKEN Scanner

nivelului de trai, pentru sporirea veniturilor populației de la orașe și sate, s-a îmbunătățit aprovizionarea oamenilor muncii.

Realizările obținute după Congresul al IX-lea demonstrează că există toate premisele ca, prin munca plină de elan a întregului popor, să se înfăptuiască cu succes toate obiectivele cincinalului. Rezultatele bune obținute pînă în prezent, rezervele noi scoase la iveală de oamenii muncii în economia noastră, succesele obținute în rentabilizarea întreprinderilor au permis ca planul pe 1968 să includă sarcini superioare celor prevăzute inițial de cincinal. *Pe calea trasată de Congresul al IX-lea al partidului, țara noastră pășește înainte cu tot mai multă vigoare, poporul român obține noi și noi victorii în îmbunătățirea vieții sale materiale și spirituale, în înflorirea României socialiste.*

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul cu privire la măsurile de perfecționare a conducerii și planificării economiei naționale și la îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a României. Prezentat la Conferința Națională a P.C.R. 6 decembrie 1967;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Septembrie 1966—decembrie 1967,* Vol. 2, Editura politică, București, 1968, pp. 516—518.

Constituirea Frontului Unității Socialiste[1] reprezintă un moment de mare importanță în viața politică și socială a Republicii Socialiste România. Acest eveniment marchează o nouă etapă în întărirea unității moral-politice a poporului nostru, în dezvoltarea democrației socialiste în România.

Frontul Unității Socialiste reprezintă o formă superioară de manifestare a voinței de muncă și luptă a poporului nostru, a hotărîrii sale de a realiza programul desăvîrșirii construcției socialiste, de a-și făuri un viitor luminos, de a asigura progresul material și spiritual al patriei.

La temelia Frontului Unității Socialiste stă în primul rînd forța clasei muncitoare, cea mai avansată clasă a orînduirii noastre, al cărui rol conducător în societate s-a afirmat tot mai puternic în anii construcției socialiste. Îndeplinindu-și cu cinste misiunea ce-i revine în cadrul națiunii noastre socialiste, clasa muncitoare a demonstrat și demonstrează prin întreaga ei activitate că este în stare să asigure construcția socialismului și comunismului în România. Constituind Frontul Unității Socialiste, întărim și mai mult rolul conducător al clasei muncitoare în sccietatea noastră socialistă.

În al doilea rînd, Frontul Unității Socialiste va cimenta tot mai mult — dîndu-i o formă superioară — alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, clasele cele mai puternice din punct de vedere numeric, care au rolul hotărîtor în producția de bunuri materiale și, în general, în viața socială a țării. În același timp, Frontul Unității Socialiste întărește și încheagă și mai mult, dă o formă și mai activă colaborării și alianței strînse dintre muncitori, țărani și intelectuali. Intelectualitatea, căreia partidul îi acordă o atenție deosebită, are un rol din ce în ce mai important în întreaga activitate de construcție socialistă. Este știut că edificarea socialismului și comunismului nu este de conceput decît pe baza celor mai înaintate cuceriri ale științei, ale cunoașterii umane, că numai asigurînd înflorirea continuă a științei și culturii putem asigura făurirea celei mai civilizate societăți din lume.

[1] La Congresul al II-lea, din 17—28 ianuarie 1980, a fost adoptată denumirea: Frontul Democrației și Unității Socialiste.

Scanned with OKEN Scanner

Alcătuirea Frontului Unității Socialiste din Partidul Comunist Român, din organizațiile obștești și organizațiile de masă este, s-ar putea spune, o cerință obectivă, determinată de dezvoltarea societății noastre socialiste, de creșterea rolului organizațiilor obștești în întreaga viață socială a patriei. În acest cadru, rolul conducător al întregii activități politice revine Partidului Comunist Român, forța politică conducătoare a societății noastre, care prin întreaga sa activitate a demonstrat că îndeplinește cu cinste rolul pe care și l-a asumat, de a conduce poporul român, destinele națiunii noastre, spre făurirea unui viitor luminos — a socialismului și comunismului în România. Constituirea Frontului Unității Socialiste face să crească și mai mult rolul conducător al partidului, răspunderea sa în organizarea și conducerea întregii opere de construcție socialistă, a întregii activități sociale din România.

Aș dori să subliniez, de asemenea, importanța participării la Frontul Unității Socialiste a consiliilor naționalităților conlocuitoare. Aceasta confirmă o dată în plus — dacă mai este necesar — justețea politicii partidului nostru în problema națională, faptul că în România problema națională a fost rezolvată de către Partidul Comunist Român în spiritul principiilor marxist-leniniste, aceasta ducînd la crearea unei puternice alianțe frățești între români, maghiari, germani, sîrbi, ucraineni și alte naționalități, între toți cei ce muncesc în România, fără deosebire de naționalitate, hotărîți să înalțe pe pămîntul patriei comune socialismul și comunismul, să asigure dezvoltarea liberă și independentă a țării noastre.

Iată de ce putem afirma cu toată convingerea că formarea Frontului Unității Socialiste în România consfințește o realitate de fapt — unitatea indisolubilă a tuturor celor ce muncesc din patria noastră, hotărîrea lor de a asigura, sub conducerea Partidului Comunist Român, dezvoltarea și mai puternică a acestei unități, înfăptuirea neabătută a politicii partidului.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la constituirea Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste. 19 noiembrie 1968;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1968 — martie 1969*, Vol. 3, Editura politică, București, 1969, pp. 689—691.

[...]

După Conferința Națională[1] s-a înfăptuit, așa după cum se știe, reorganizarea administrativ-teritorială a țării, care a creat condiții pentru mai buna gospodărire a județelor, municipiilor, orașelor și comunelor, stimulînd inițiativa cetățenilor în conducerea vieții locale, întărind legătura instituțiilor centrale cu cele locale, legăturile tuturor organelor locale ale puterii de stat cu masele largi de oameni ai muncii. Prevederile noii legi a consiliilor populare — al cărei proiect, după dezbaterea publică, va fi supus spre adoptare actualei sesiuni a Marii Adunări Naționale — vor asigura creșterea rolului și atribuțiilor acestora în viața societății, înfăptuirea mai deplină pe plan local a principiului guvernării statului de către poporul însuși. Deși nu a trecut încă un an de la adoptarea măsurilor de reorganizare administrativ-teritorială,

[1] Conferința Națională a partidului, din 6—8 decembrie 1967.

Scanned with OKEN Scanner

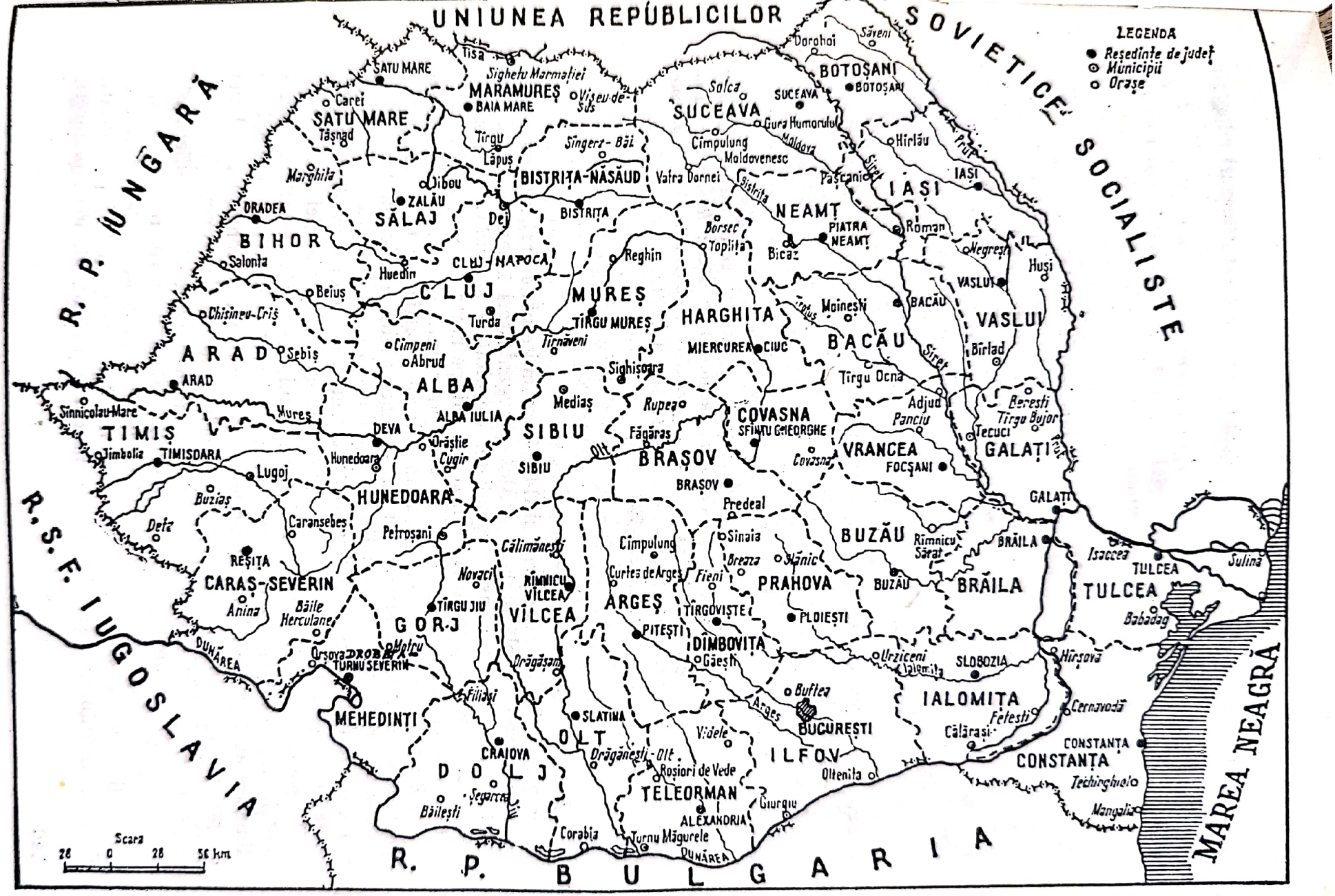

Republica Socialistă România ; hartă privind organizarea teritorial-administrativă adoptată de Marea Adunare Națională în baza orientărilor Conferinței Naționale a P.C.R. din 1967 *(vezi îmbunătățirile aduse organizării administrative a teritoriului Republicii Socialiste România prin Decretul Consiliului de Stat din 23 ianuarie 1981 privind reorganizarea fostelor județe Ilfov și Ialomița în județele Giurgiu, Ialomița și Călărași precum și organizarea Sectorului agricol Ilfov — în subordinea municipiului București).*

Scanned with OKEN Scanner

rezultatele de pînă acum dovedesc pe deplin justețea acestor măsuri adoptate de către Conferința Națională.

În anii din urmă, partidul și guvernul au acordat o deosebită atenție dezvoltării democrației socialiste, întăririi legalității și promovării ferme a normelor eticii și echității noastre, a umanismului socialist, creării unor condiții prielnice pentru afirmarea multilaterală a personalității umane. A devenit o practică curentă a partidului nostru de a pune în dezbaterea maselor măsurile și hotărîrile care privesc construcția noastră socialistă, prezentul și viitorul patriei, de a se consulta, în vederea elaborării acestor hotărîri, cu cercuri largi de specialiști și oameni ai muncii, pentru ca ele să exprime voința și înțelepciunea colectivă a poporului, interesele sale fundamentale. Conducînd nemijlocit procesul de dezvoltare a democrației socialiste, partidul asigură afirmarea plenară a energiilor creatoare ale oamenilor muncii, intensificarea participării tuturor categoriilor de cetățeni la conducerea statului, la progresul general al societății. În cursul acestui proces se manifestă tot mai puternic rolul clasei muncitoare, se dezvoltă alianța muncitorească-țărănească, unitatea clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la ședința jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi semicentenarului unirii Transilvaniei cu România. 29 noiembrie 1968;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Ianuarie 1968—martie 1969*, Vol. 3, Editura politică, București, 1969, pp. 732—733.

[...]

Pe baza hotărîrilor Congresului al IX-lea, Comitetul Central, întregul partid au desfășurat o amplă muncă politică și organizatorică pentru dezvoltarea continuă a orînduirii noastre socialiste. Rezultatele activității creatoare a poporului român sînt strălucite. În acești ani, pe harta țării au apărut peste 700 noi capacități și obiective industriale importante, s-au dezvoltat și reutilat multe din cele existente, îmbunătățindu-se repartizarea teritorială a forțelor de producție. În primii trei ani ai cincinalului, producția industrială a crescut într-un ritm de peste 12,3% față de 10,8% cît se prevăzuse în cincinal; productivitatea muncii a crescut, de asemenea, peste prevederi, obținîndu-se pe această cale circa două treimi din sporul producției industriale.

În perioada primilor trei ani ai cincinalului, producția globală agricolă a depășit limita superioară prevăzută pentru această perioadă, deși condițiile climatice au fost uneori nefavorabile; s-a asigurat aprovizionarea populației cu produse agroalimentare, precum și celelalte nevoi ale economiei.

În perioada 1966—1968 investițiile au însumat peste 170 de miliarde de lei, depășind cu mult tot ce s-a investit în anii 1950—1960; realizarea unui asemenea efort de acumulare constituie un indiciu deosebit de expresiv al forței dinamice a economiei noastre, al marilor sale resurse și posibilități. Știința, învățămîntul și cultura au cunoscut o perioadă de mari prefaceri,

Scanned with OKEN Scanner

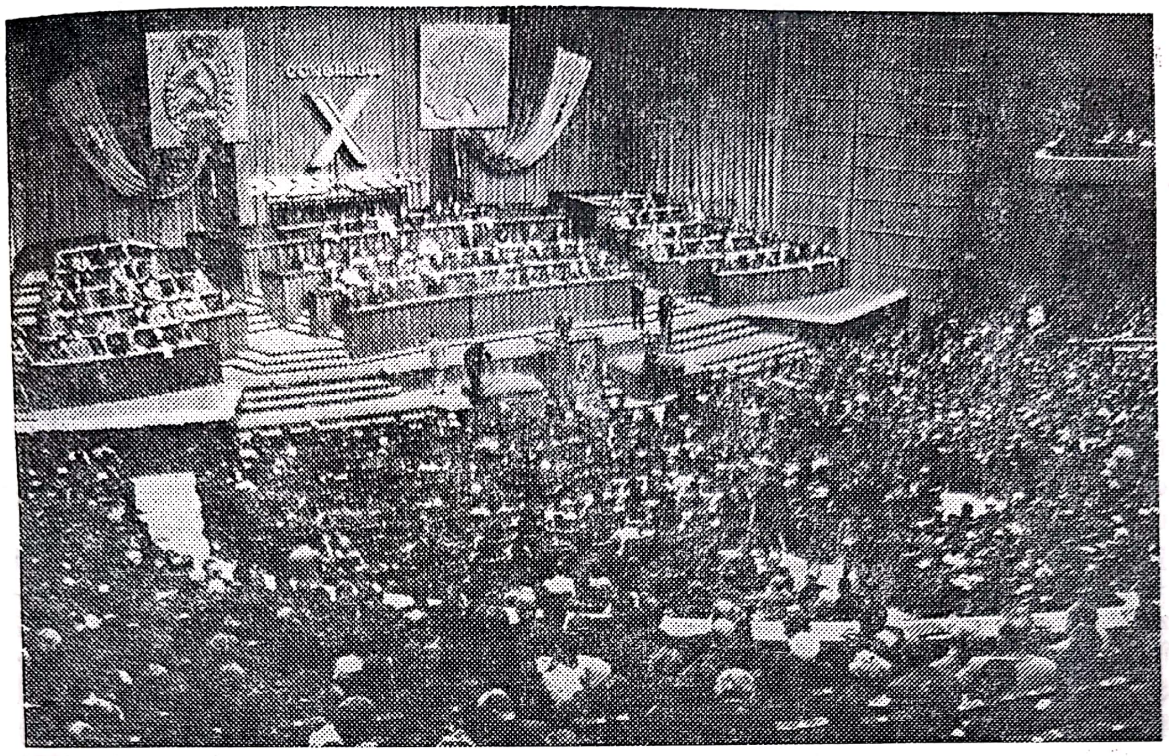

Aspect din timpul desfășurării Congresului al X-lea al P.C.R.; fotografie

aducînd o contribuție tot mai însemnată la progresul societății, la ridicarea nivelului de cultură al întregului popor. Ca rezultat al realizărilor de seamă obținute în producția de bunuri materiale, în întreaga activitate socială, se ridică continuu nivelul de trai material și spiritual. Adăugînd la toate acestea măsurile luate de partid și guvern pentru perfecționarea conducerii societății și lărgirea democrației socialiste, avem tabloul marilor înfăptuiri care au dus la dezvoltarea multilaterală a României socialiste.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al IX-lea și Congresul al X-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 6 august 1969**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969—iunie 1970*, Vol. 4, Editura politică, București, 1970, pp. 252—253.

[...]

Anii care au trecut de la Congresul al IX-lea[1] au evidențiat și mai pregnant rolul de forță politică conducătoare în societatea socialistă a Partidului Comunist Român. Locul pe care partidul îl ocupă în viața țării noastre a fost dobîn-

[1] Congresul din 19—24 iulie 1965; Raportul, din care extragem, a fost ținut la Congresul al X-lea, 6—12 august 1969.

dit treptat, prin lupte grele împotriva claselor exploatatoare, pentru apărarea intereselor vitale ale întregului popor, pentru înfăptuirea politicii de construire a socialismului în România. Partidul nostru s-a afirmat ca singura forță politică în stare să conducă poporul pe calea socialismului și comunismului.

Tăria și invincibilitatea partidului constau în faptul că el se călăuzește în întreaga sa activitate după cea mai înaintată concepție despre lume și viață — materialismul dialectic și istoric. Partidul comunist a știut să unească, pe baza politicii sale marxist-leniniste, eforturile creatoare ale întregului popor în lupta pentru edificarea noii orînduiri sociale.

În stabilirea locului și rolului partidului comunist în societate trebuie să avem în vedere și faptul că toate organismele și instituțiile economice și sociale ale statului se află sub conducerea sa politică și acționează în mod unitar în direcția edificării orînduirii socialiste. În același timp, ca rezultat al ridicării nivelului de cultură și al dezvoltării conștiinței socialiste, sporește participarea maselor la conducerea întregii activități sociale. Această activizare politică a poporului duce la înfăptuirea unei simbioze între membrii de partid și oamenii muncii nemembri ai partidului, toți acționînd uniți pentru realizarea politicii partidului. Partidul reprezintă nucleul în jurul căruia gravitează întreaga societate și de la care radiază energia și lumina ce pun în mișcare și asigură funcționarea întregului angrenaj al orînduirii socialiste. La rîndul său, partidul se regenerează continuu sub impulsul puternicelor fascicule de energie și lumină ce se îndreaptă continuu spre el din rîndul națiunii noastre socialiste. Putem spune că partidul comunist îndeplinește rolul de centru vital al întregului nostru sistem social. Funcționarea normală a acestui centru reprezintă condiția sine qua non a dezvoltării continue a societății socialiste. De aceea trebuie să acordăm o atenție permanentă întăririi partidului, perfecționării formelor de organizare și metodelor sale de lucru, cimentării unității sale.

Măsurile luate în perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea, îndeosebi hotărîrile Conferinței Naționale[1] au creat cadrul organizatoric adecvat pentru perfecționarea activității de partid, pentru participarea tot mai directă a activului de partid, a comuniștilor la conducerea întregii vieți sociale. Deși nu a trecut decît un an și cîteva luni de la aplicarea acestor măsuri, putem spune că practica — supremul judecător — a dovedit pe deplin justețea lor.

S-au consolidat din punct de vedere organizatoric și politic organizațiile de bază ale partidului, care reprezintă o puternică forță dinamică în viața tuturor colectivelor de oameni ai muncii. Practic, în fiecare sector al activității sociale, în fiecare colectiv de muncă există nuclee de comuniști care militează în fruntea milioanelor de constructori ai socialismului pentru progresul neîntrerupt al patriei.

Creșterea continuă a autorității și influenței partidului în mase se reflectă prin intrarea în rîndurile sale a celor mai înaintați muncitori, țărani, intelectuali, oameni ai muncii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități, hotărîți să-și consacre viața țelurilor și programului partidului, să lupte pentru înfăptuirea politicii sale. De la Congresul precedent[2] efectivul partidului

---

[1] Conferința Națională a partidului din 6—8 decembrie 1967.
[2] Congresul al IX-lea, din 19—24 iulie 1965.

Scanned with OKEN Scanner

Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU ales președinte al Republicii Socialiste România, în ziua de 28 martie 1974

Scanned with OKEN Scanner

a crescut cu peste 460 000 de membri, numărul total al comuniștilor ridicîndu-se în prezent la peste 1 924 000 de membri. Astfel, fiecare al șaptelea cetățean major al țării este membru al Partidului Comunist Român.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al IX-lea și Congresul al X-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 6 august 1969;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969—iunie 1970*, Vol. 4, Editura politică, București, 1970, pp. 313—315.

[...]

Ne aflăm la punctul de intersecție între două mari etape ale istoriei construcției socialiste în țara noastră: încheierea cincinalului 1966—1970 și inaugurarea noului plan de cinci ani 1971—1975. Întregul nostru popor a fost informat pe larg și în mod detaliat, atît în cadrul comunicatului oficial cît și prin presă, asupra bilanțului bogat al cincinalului trecut. Nu există domeniu sau sector de activitate economică, socială sau cultural-educativă care să nu fi înregistrat în acești cinci ani profunde transformări înnoitoare, în care să nu se fi resimțit cu putere pulsul viu al socialismului, să nu se fi produs noi acumulări cantitative și calitative, noi și noi progrese.

Sînt cunoscute rezultatele remarcabile obținute de poporul nostru în dezvoltarea industriei, care are rolul hotărîtor în progresul economic-social al țării. Este un motiv de profundă mîndrie patriotică pentru poporul român de a fi reușit să asigure creșterea producției industriale globale în acești cinci ani într-un ritm mediu anual de aproape 12% — unul din cele mai înalte ritmuri de dezvoltare economică atinse pe plan mondial. La sfîrșitul cincinalului, harta industrială a țării se prezintă îmbogățită cu încă peste 1 500 de unități economice și capacități de producție noi, care, repartizate în mod rațional pe teritoriu, au contribuit la dezvoltarea armonioasă a forțelor de producție, la ridicarea tuturor județelor, la întărirea bazei tehnice-materiale a socialismului.

Cincinalul[1] s-a încheiat cu rezultate bune și în agricultură. În anii din urmă s-au luat noi măsuri pentru ridicarea gradului de mecanizare și chimizare a lucrărilor agricole, s-au desfășurat ample acțiuni de ameliorare și irigare a solului, s-au creat condiții care să permită practicarea unei agriculturi intensive. Ca urmare, în pofida condițiilor climatice nefavorabile din ultimii ani, și mai ales a calamităților[2] din primăvara anului 1970, care au lovit puternic agricultura noastră, producția globală vegetală și animală a crescut în ultimii 5 ani cu circa 24% față de cei 5 ani precedenți, asigurînd satisfacerea nevoilor economiei și aprovizionarea în condiții corespunzătoare cu produse agroalimentare a populației.

---

[1] 1966—1970.
[2] Inundațiile

Scanned with OKEN Scanner

Marile realizări obținute în dezvoltarea economică s-au reflectat direct în nivelul de trai al oamenilor muncii, au permis creșterea în decursul ultimilor 5 ani cu 20% a salariului real. După cum se știe, în această perioadă a fost realizată majorarea generală a salariilor, o atenție deosebită acordîndu-se ridicării cîștigurilor oamenilor muncii cu salarii mai mici. Ca rezultat al creșterii salariilor nominale și al sporirii numărului de salariați, populația a realizat în 1970 venituri cu 50% mai mari decît în 1965.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la Congresul Uniunii Generale a Sindicatelor din România. 23 martie 1971;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1970 — mai 1971,* Vol. 5, Editura politică, București, 1971, pp. 757—758.

[...]

Unii tovarăși au întrebat dacă nu există o contradicție între faptul că în țara noastră a fost construită economia socialistă unitară, între faptul că poporul nostru a trecut la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și aprecierea că România continuă să fie o țară în curs de dezvoltare. Trebuie să spun că între ce am realizat și ceea ce ne propunem să realizăm nu numai că nu există nici o contradicție, dar tocmai aceasta arată, pînă la urmă, că sîntem o țară în curs de dezvoltare. Se știe că, atunci cînd România a trecut la construirea socialismului, era o țară slab dezvoltată. Am obținut succese remarcabile în toate domeniile de activitate, am lichidat situația slabei dezvoltări pe care am moștenit-o, am construit o economie socialistă unitară, dar aceasta nu înseamnă că România a lichidat decalajul ce o mai desparte de țările dezvoltate din punct de vedere economic. Este adevărat, din punctul de vedere al orînduirii sociale sîntem în rîndul țărilor celor mai avansate, dar continuăm încă să fim cu mult în urmă din punctul de vedere al dezvoltării economice. Am prezentat la început situația venitului nostru național, raportul dintre forța de muncă din industrie și agricultură și ceilalți factori de care trebuie ținut seama în aprecierea nivelului de dezvoltare al unei țări. Deci, aprecierea că România este o țară în curs de dezvoltare este o realitate de care trebuie să ținem seama în trasarea obiectivelor noastre viitoare. A considera suficient faptul că am lichidat clasele exploatatoare, că am făurit o economie socialistă unitară și relații socialiste de producție, fără a ne preocupa de nivelul dezvoltării forțelor de producție ale industriei, agriculturii, științei, culturii, ar fi o greșeală de neiertat; aceasta ar putea să determine încetinirea ritmului dezvoltării țării noastre, ceea ce, așa cum am mai spus, ar condamna România pentru o lungă perioadă de timp de stagnare și, implicit, la rămînere în urmă. Formulînd drept obiectiv fundamental făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, pornim de la realități, de la faptul că România este încă o țară în curs de dezvoltare. Ne propunem ca în următorii 15—20 de ani să lichidăm această stare de lucruri, să ridicăm România la un înalt nivel de dezvoltare a industriei, agriculturii, științei, culturii, să asigurăm creșterea substanțială a bunăstării poporului. Luăm ca exemplu țările dezvoltate economic pentru a avea un termen de comparație, dar noi avem în

Scanned with OKEN Scanner

vedere realizarea unei economii avansate, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, pentru făurirea comunismului.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în următorii ani și în perspectivă, la perfecționarea conducerii planificate a societății și dezvoltarea democrației socialiste, la creșterea rolului conducător al partidului în edificarea socialismului și comunismului, la activitatea internațională a partidului și statului. Prezentat la Conferința Națională a Partidului Comunist Român. 19 iulie 1972;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Martie 1972 — decembrie 1972.* Vol. 7, Editura politică, București, 1973, pp. 546—548.

[...]

Învățămîntul superior trebuie să formeze noi generații, pătrunse de o concepție revoluționară despre lume, în stare să înfăptuiască cu succes programul de înaintare a patriei noastre pe calea progresului, a comunismului. Trebuie să fim pe deplin conștienți că făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului nu se poate face decît în lupta hotărîtă cu mentalitățile depășite, cu vechiul, cu tot ceea ce nu mai corespunde noilor forțe și relații de producție socială. Dacă ne propunem să făurim o societate revoluționară nouă, să transformăm structura și întreaga viață socială a țării, trebuie să începem prin a ne propune să ne transformăm pe noi înșine, să transformăm omul chemat să realizeze aceste schimbări revoluționare în țara noastră! [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la Conferința cadrelor și activului de partid din învățămîntul superior. 13 septembrie 1974;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Martie—noiembrie 1974.* Vol. 10, Editura politică, București, 1974, p. 713.

[...]

Congresul al XI-lea[1] are loc la numai cîteva luni de la sărbătorirea celei de-a XXX-a aniversări a răsturnării dictaturii militaro-fasciste și eliberării României de sub dominația Germaniei hitleriste. S-au împlinit, de asemenea, în acest an trei decenii de cînd Partidul Comunist Român și-a reluat activitatea legală și a devenit partid de guvernămînt. El a participat și în guvernele care s-au succedat pînă la cucerirea deplină a puterii revoluționare de către clasa muncitoare, asumîndu-și de la început răspunderea istorică de a conduce destinele patriei pe calea făuririi noii orînduiri sociale. Putem face deci la acest Congres bilanțul activității de 30 de ani a partidului, al muncii desfășurate de clasa muncitoare, de întregul popor, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru transformarea revoluționară a societății. Se poate afirma, cu deplin temei, de la înalta tribună a Congresului, că în toată această perioadă, ca dealtfel în decursul întregii sale existențe, partidul nostru și-a

[1] Congresul al XI-lea s-a întrunit în zilele de 25—28 noiembrie 1974.

Scanned with OKEN Scanner

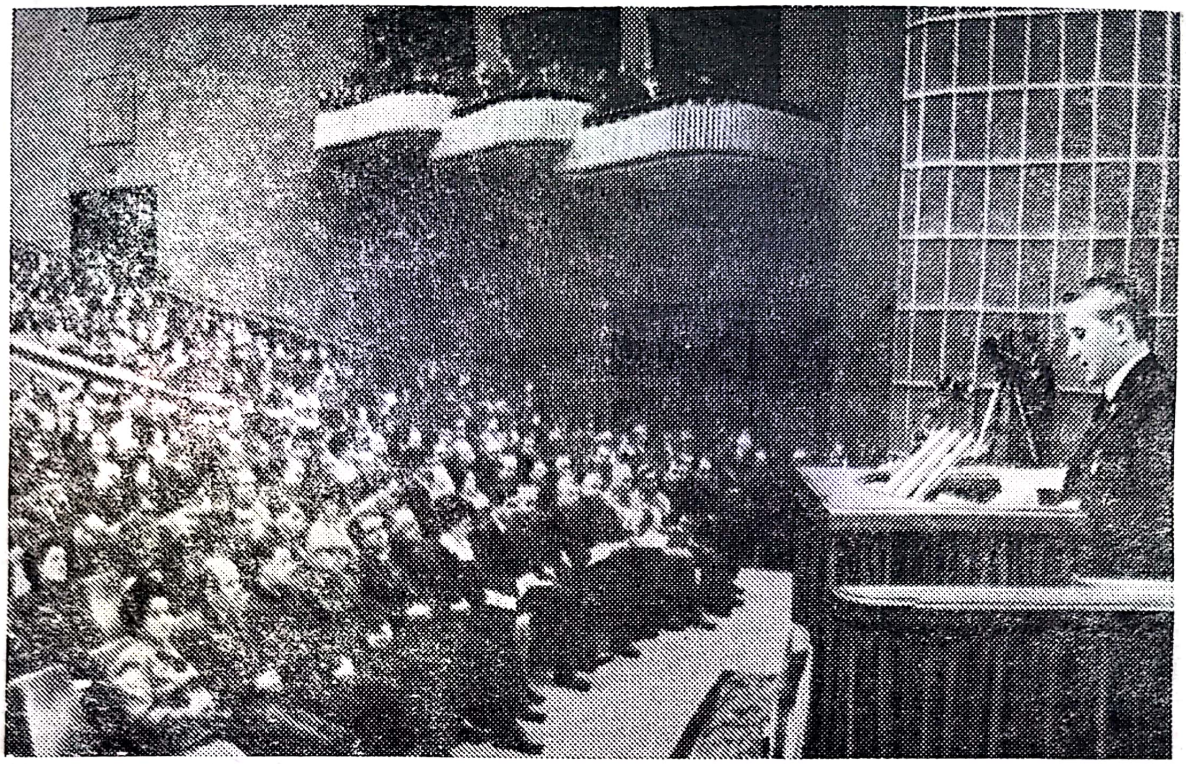

Aspect din timpul desfășurării Congresului al XI-lea al P.C.R.; fotografie

îndeplinit cu cinste misiunea ce și-a asumat-o, conducînd cu succes lupta de transformare revoluționară a țării, marea operă de făurire a orînduirii socialiste pe pămîntul României. Ca urmare a aplicării neabătute a politicii de industrializare socialistă — baza dezvoltării întregii economii, a progresului general al țării și a asigurării unei reale independențe naționale —, producția industrială a crescut în această perioadă de circa 30 de ori. [...][1]

[...]

În cadrul industriei a crescut preocuparea pentru accentuarea laturilor calitative ale activității economice, acordîndu-se o mai mare atenție ridicării nivelului tehnic al produselor, introducerii unor tehnologii moderne de fabricație, sporirii productivității muncii și reducerii cheltuielilor de producție. Pentru toate aceste realizări, pentru înfăptuirea cu succes a sarcinilor de plan, a angajamentului de a îndeplini cincinalul înainte de termen, adresez, de la tribuna Congresului al XI-lea, în numele întregului Congres, clasei muncitoare, inginerilor și tehnicienilor, tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, cele mai calde felicitări și urări de noi și noi succese în dezvoltarea industriei noastre socialiste!

Importante succese au fost obținute și în domeniul agriculturii, înregistrîndu-se un ritm de creștere de peste 5% anual; producția agricolă depășește de aproape două ori nivelul atins în perioada antebelică. În cincinalul 1971—1975, producția anuală de cereale va fi în medie de peste 15 000 000 de tone, față de 8 000 000 de tone în anii 1934—1938, de 10 800 000 de tone în 1961—1965, de 12 700 000 de tone în anii 1966—1970. S-au asigurat creșteri însem-

[1] Urmează alte concretizări prin cifre.

Scanned with OKEN Scanner

nate ale producției de legume, de plante tehnice, de alte culturi. Au cunoscut, de asemenea, o puternică dezvoltare zootehnia, producția animalieră; la carne se obține o creștere a producției de circa 40% față de cincinalul precedent. Se înfăptuiește un larg program de irigații și îmbunătățiri funciare, asigurîndu-se condiții optime pentru obținerea unor recolte sigure. Succese importante s-au realizat în mecanizarea lucrărilor agricole, în dotarea agriculturii cu îngrășăminte și alte substanțe chimice necesare.

Toate aceste realizări demonstrează o dată în plus justețea politicii partidului de transformare socialistă a satului, atestă cu putere faptul că agricultura socialistă — cooperatistă și de stat — creează cele mai bune condiții pentru progresul continuu și rapid al producției agricole. Pentru realizările obținute de oamenii muncii din agricultură — de cooperatori, de întreaga țărănime, de cadrele tehnice de specialitate — doresc să le adresez, de la tribuna Congresului, cele mai calde felicitări și urări de noi și noi succese în activitatea viitoare.

S-a asigurat, totodată, sporirea venitului național într-un ritm anual de circa 12%, ceea ce a permis înfăptuirea atît a programului de dezvoltare economico-socială a țării, cît și a prevederilor de ridicare a nivelului de trai material și spiritual al întregului nostru popor. Ca rezultat al aplicării politicii de amplasare rațională a forțelor de producție pe teritoriu, al înfăptuirii programului de construcții de locuințe, întreaga înfățișare a orașelor și satelor s-a transformat radical.

Pretutindeni se pot constata roadele activității neobosite a celor ce muncesc, care-și făuresc, prin efortul brațelor și minții lor, o viață tot mai demnă, tot mai înfloritoare. La fiecare pas se văd minunatele creații ale poporului, rezultatele afirmării în viață a principiilor socialismului. Iată de ce putem afirma, la acest bilanț grandios, că partidul nostru s-a dovedit singurul partid din istoria zbuciumată a României care s-a identificat întru totul cu năzuințele și interesele maselor largi populare, a pus mai presus de orice independența, bunăstarea și fericirea întregului nostru popor. Tocmai de aceea sărbătorirea celei de-a XXX-a aniversări a prilejuit o puternică manifestare a încrederii întregii națiuni în Partidul Comunist Român — forța politică conducătoare a societății —, afirmarea viguroasă a voinței și hotărîrii poporului nostru de a înfăptui neabătut politica internă și externă a partidului, care corespunde pe deplin intereselor sale vitale.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al X-lea și Congresul al XI-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 25 noiembrie 1974;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974—septembrie 1975.* Vol. 11, Editura politică, București, 1975, pp. 9—10; 11—13.

[...]

În perioada dintre cele două congrese[1], Comitetul Central, întregul partid au desfășurat o intensă activitate organizatorică, politică, ideologică, de unire a eforturilor comuniștilor, ale maselor largi de oameni ai muncii,

[1] Congresul al X-lea și Congresul al XI-lea.

Scanned with OKEN Scanner

ale întregului popor în vederea înfăptuirii neabătute a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, a politicii interne și externe a partidului. În activitatea tumultuoasă desfășurată în toate sectoarele vieții economico-sociale s-au afirmat cu putere sporită rolul conducător al partidului, capacitatea sa de a asigura dezvoltarea intensă și proporțională a tuturor compartimentelor societății, ridicarea bunăstării și fericirii întregii noastre națiuni socialiste. Tocmai datorită acestei uriașe activități de fiecare zi, fermității cu care înfăptuiește neabătut politica de transformare revoluționară a societății noastre, partidul se bucură de stima și încrederea întregului popor.

Continuator al unor vechi tradiții revoluționare ale poporului, ale mișcării muncitorești, călit în grele și îndelungate lupte de clasă, în munca pentru înfăptuirea noii orînduiri sociale, partidul nostru se prezintă la cel de-al XI-lea Congres mai puternic și mai unit ca oricînd, hotărît să-și îndeplinească neabătut misiunea istorică de forță politică conducătoare a poporului român pe calea spre comunism. Ca rezultat al activității sale consacrate fericirii poporului, al încrederii de care se bucură în masele largi ale celor ce muncesc, rîndurile partidului au crescut continuu, numărînd astăzi aproape 2 480 000 de membri, cu peste 500 000 mai mult decît la Congresul al X-lea. Datorită creșterii rîndurilor clasei muncitoare, sporirii rolului ei în societate, ponderea muncitorilor în partid a crescut de la 42,6% în 1969 la 48,37% în prezent. Numărul membrilor de partid proveniți din rîndurile țărănimii cooperatiste este de circa 22%, iar din rîndul intelectualității de peste 21%. Merită subliniat că peste 71% din efectivul total al partidului lucrează nemijlocit în sfera producției materiale. Din numărul total al membrilor de partid, aproape 25% îl reprezintă femeile. În ce privește compoziția națională, peste 89% din membrii partidului sînt români, circa 8% maghiari, iar restul de naționalitate germană și de alte naționalități.

Putem aprecia că, din punct de vedere numeric, al compoziției sociale și naționale, partidul reflectă stadiul actual al dezvoltării societății noastre, schimbările produse în structura societății; aceasta asigură cuprinderea și conducerea directă de către partid a tuturor sectoarelor activității economico-sociale.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al X-lea și Congresul al XI-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 25 noiembrie 1974;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974—septembrie 1975.* Vol. 11, Editura politică, București, 1975, pp. 83—85.

[...]

Întrebare: *Ar fi posibil, domnule președinte, să prezentați pentru telespectatorii portughezi evoluția politicii interne a României în ultimii ani și să ne vorbiți despre următorul plan cincinal pe anii 1976—1980?*

Răspuns: În anii construcției socialiste, producția industrială a României a crescut de peste 30 de ori. S-a dezvoltat și producția agricolă de cîteva ori. Venitul național a crescut de peste 10 ori și pe această bază s-a ridicat nivelul de trai al întregului nostru popor.

Scanned with OKEN Scanner

În ultimii ani, mai precis în cincinalul 1971—1975, producția industrială a crescut într-un ritm anual de aproape 14%; s-au dezvoltat puternic și agricultura, știința, cultura, nivelul de trai, asigurîndu-se o creștere a veniturilor reale de 22% față de 20% cît aveam prevăzut în plan. Datorită ritmului înalt de dezvoltare, a eforturilor pe care le face întregul popor în vederea progresului rapid, am putut să obținem succese remarcabile în dezvoltarea întregii societăți socialiste și am putut adopta la Congresul al XI-lea Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism. În conformitate cu acest Program, în următorul cincinal — 1976 —1980 — și în continuare pînă în 1990 prevedem eforturi susținute de dezvoltare economico-socială. Aș menționa un singur fapt, și anume că alocăm din venitul național circa 33% în scopul dezvoltării. Facem acest efort fiind conștienți că numai așa vom lichida mai rapid rămînerea în urmă de la care am pornit, vom putea să realizăm obiectivul de egalizare a nivelului de dezvoltare cu țările socialiste mai dezvoltate, cît și cu țările dezvoltate din lume în general, asigurînd astfel României socialiste un loc demn în rîndul națiunilor de pe toate continentele.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Interviu acordat Radioteleviziunii portugheze. 25 octombrie 1975;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Octombrie 1975—mai 1976.* Vol. 12, Editura politică, București, 1976, pp. 93—94.

[...] Exigențele producției, ale dezvoltării economico-sociale impun, ca o necesitate legică, pregătirea unor specialiști și muncitori cu înaltă calificare profesională și științifică — or, numai legarea strînsă a învățămîntului cu cercetarea și producția asigură crearea unor asemenea cadre. Ceea ce facem noi nu constituie, de fapt, decît o aliniere mai rapidă la tendințele generale de progres, la preocupările care asigură popoarelor posibilitatea de a obține noi și noi succese în cunoașterea tainelor naturii, de a fi tot mai stăpîne pe forțele universului, pentru a le pune în serviciul omului, al bunăstării și fericirii sale. Acest lucru este esențial pentru socialism, pentru comunism!

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la mitingul cu prilejul deschiderii festive a noului an de învățămînt. 15 septembrie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976 — decembrie 1976.* Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 362—363.

[...]

În activitatea noastră politico-ideologică, educativă trebuie să pornim de la cunoașterea temeinică a realităților economico-sociale din România, depunînd eforturi pentru a înțelege bine procesul transformărilor revoluționare care au avut loc în patria noastră și totodată pentru a putea caracteriza în mod corespunzător stadiul de dezvoltare în care se găsește astăzi

Scanned with OKEN Scanner

România, cît și perspectivele ei de viitor. Nu trebuie să cădem în greșeala de a considera că procesul revoluționar s-a încheiat odată cu răsturnarea claselor exploatatoare și instaurarea puterii muncitorilor și țăranilor. Desigur, dobîndirea puterii politice de către masele populare constituie o cucerire istorică. Dar cu aceasta sarcinile revoluției nu s-au încheiat; dimpotrivă, se poate spune că de-abia începe procesul de transformare revoluționară a societății. În practică, abia după cucerirea puterii politice au avut loc în țara noastră marile transformări revoluționare în domeniul forțelor de producție, lichidarea claselor exploatatoare, industrializarea socialistă, cooperativizarea și dezvoltarea pe baze noi a agriculturii, înfăptuirea revoluției culturale, transformarea radicală a patriei noastre. Dar acest proces revoluționar continuă și va mai continua în vederea realizării transformărilor prevăzute de Congresul al XI-lea al partidului, de Programul elaborat de acest congres — făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, edificarea comunismului în România. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la consfătuirea cadrelor din domeniul științelor sociale și învățămîntului politic. 6 octombrie 1976;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Mai 1976—decembrie 1976.* Vol. 13, Editura politică, București, 1977, pp. 481—482.

[...]

Așa cum am menționat și în alte împrejurări, meritul istoric al congreselor al IX-lea, al X-lea și îndeosebi al XI-lea constă în faptul că au rupt ferm cu manifestările de neîncredere în forța maselor populare, cu concepțiile dogmatice, rigide, elaborînd Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, în conformitate cu realitățile, cu condițiile concrete din țara noastră și năzuințele poporului nostru. Aceasta a descătușat uriașele energii creatoare ale clasei muncitoare, ale țărănimii și intelectualității, ale tuturor categoriilor sociale, ale tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, ducînd la mărețele realizări pe care le-a obținut poporul în dezvoltarea economico-socială, în ridicarea bunăstării sale materiale și spirituale. Dezvoltarea în ritm înalt a economiei naționale, amplasarea rațională a forțelor de producție pe întregul teritoriu al țării au schimbat radical înfățișarea patriei noastre. Astăzi, oricine poate constata direct — vizitînd orașele și satele patriei noastre, minunatele construcții industriale și agricole, sociale, de învățămînt, de știință, de cultură, de sănătate, locuințele — schimbarea chipului întregii noastre țări, viața nouă pe care o trăiește poporul ca urmare a înfăptuirii neabătute a politicii Partidului Comunist Român.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă prilejuită de sărbătorirea împlinirii a 60 de ani de viață și a peste 45 de ani de activitate revoluționară. 25 ianuarie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1977—martie 1978.* Vol. 15, Editura politică, București, 1978, pp. 445—446.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Așa cum am menționat de la început, sărbătorim acum[1] și trei decenii de la actul revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție și trecerii lor în mîinile clasei muncitoare, ale întregului popor, devenit stăpîn al bogățiilor naționale, al propriului său destin. Naționalizarea, urmare firească a cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, intelectualitatea și celelalte categorii sociale, a creat baza materială pentru trecerea la obiectivul istoric al făuririi societății fără clase, fără asupritori, a societății socialiste în România.

În cele trei decenii care au trecut de la naționalizare, forțele de producție au cunoscut o dezvoltare impetuoasă. România s-a transformat, dintr-o țară agrară slab dezvoltată, într-un stat industrial-agrar, cu o industrie și o agricultură moderne. Producția industrială este astăzi de 38 de ori mai mare decît în anii din preajma celui de-al doilea război mondial, iar producția agricolă a crescut de aproape 3 ori. Această dezvoltare se reflectă în creșterea bogăției naționale, a venitului național, care este de 12 ori mai mare decît în 1950. Au cunoscut un puternic progres învățămîntul, știința, cultura și arta. S-au produs puternice transformări sociale, a crescut numărul clasei muncitoare, s-a ridicat gradul de civilizație și cunoaștere ale întregului nostru popor.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marea adunare populară din București organizată cu prilejul aniversării a 130 de ani de la revoluția burghezo-democratică din 1848 și a 30 de ani de la naționalizarea principalelor mijloace de producție. 10 iunie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Aprilie—august 1978.* Vol. 16, Editura politică, București, 1979, pp. 297—298.

[...]

În abordarea tuturor problemelor internaționale la care m-am referit, noi pornim de la unitatea deplină dintre politica internă și cea externă a partidului și țării noastre. Asigurarea păcii și securității constituie o cerință de prim ordin pentru desfășurarea cu succes a operei de dezvoltare economică și socială a patriei noastre, de edificare cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism a României. Iată de ce, odată cu intensificarea eforturilor pentru soluționarea constructivă a problemelor internaționale, trebuie să acționăm cu fermitate pentru îndeplinirea în cele mai bune condiții a hotărîrilor Congresului al XI-lea, a Programului partidului. Prin aceasta ne îndeplinim nu numai datoria sacră față de poporul nostru, ci și o înaltă îndatorire internațională față de cauza socialismului, progresului social, colaborării și păcii în întreaga lume. Numai în măsura în care fiecare țară socialistă rezolvă bine problemele dezvoltării sale sporesc forța socialismului, prestigiul și influența sa pe plan internațional!

Avem rezultate bune în îndeplinirea prevederilor actualului cincinal[2]. În industrie am realizat, în primii doi ani, o producție suplimentară de peste 40 de miliarde de lei, ceea ce ne dă garanția că pînă în 1980 vom obține peste prevederile cincinalului o producție de peste 100 de miliarde de lei, așa cum am stabilit la Conferința Națională a partidului[3]. Avem, de asemenea, rezultate

[1] În 1978.
[2] 1976—1980.
[3] Conferința Națională, 7—9 decembrie 1977.

Scanned with OKEN Scanner

bune în agricultură și în celelalte sectoare economice. Cunosc o puternică dezvoltare învățămîntul, știința, cultura, activitatea politico-ideologică de formare a omului nou, de ridicare a conștiinței socialiste a întregului nostru popor. Pe baza rezultatelor obținute în dezvoltarea forțelor de producție, în creșterea venitului național, am putut asigura mijloacele atît pentru dezvoltarea în ritm mai înalt a economiei naționale, cît și pentru creșterea mai substanțială a veniturilor oamenilor muncii. Am încheiat prima etapă a majorării retribuției, urmînd ca în anii următori să realizăm și cea de-a doua etapă, care va asigura, la sfîrșitul cincinalului, creșterea retribuției reale a oamenilor muncii cu circa 32 %, în loc de 20 % cît fusese prevăzut inițial. Aceasta demonstrează cu putere că numai odată cu creșterea forței materiale creăm condițiile necesare pentru progresul general, pentru înfăptuirea politicii principiale a partidului nostru, care pune în centrul activității sale ridicarea bunăstării și fericirii întregului nostru popor.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la ședința activului central de partid și de stat. 3 august 1978**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Aprilie — august 1978.* Vol. 16, Editura politică, București, 1979, pp. 552—553.

[...]

Începerea anului școlar 1978—1979 are loc în condițiile în care am încheiat procesul de reorganizare și așezare pe o bază nouă, trainică, revoluționară, a întregului învățămînt. Am pus la temelia școlii îmbinarea strînsă a muncii, învățămîntului și cercetării — trei factori primordiali pentru progresul și civilizația omenirii, pentru construcția socialismului și comunismului în patria noastră!

În anii socialismului am parcurs un drum lung în dezvoltarea generală a patriei noastre; am obținut succese remarcabile în dezvoltarea forțelor de producție, în industrializarea socialistă, producția industrială fiind astăzi de 40 de ori mai mare decît cea realizată în timpul regimului burghezo-moșieresc. Am dezvoltat agricultura și celelalte sectoare de activitate. Sub conducerea partidului, întregul nostru popor înfăptuiește neabătut Programul elaborat de Congresul al XI-lea — Carta fundamentală a construcției societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării României spre comunism.

Creșterea în ritm intens a forțelor de producție a creat condiții pentru așezarea școlii pe o bază trainică, pentru progresul învățămîntului de toate gradele. Astăzi, peste 20 % din populația României este cuprinsă în procesul de învățămînt. Avem peste 180 000 de studenți, învățămîntul superior asigurînd, practic, pregătirea cadrelor pentru toate domeniile de activitate. Industria, știința, învățămîntul, întreaga noastră societate dispun, astfel, de cadre înzestrate cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, precum și cu concepția revoluționară despre lume și viață — materialismul dialectic și istoric.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marele miting din municipiul Cluj-Napoca. Cu prilejul vizitei de lucru în județul Cluj și al deschiderii anului școlar și universitar 1978—1979. 15 septembrie 1978**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978—martie 1979.* Vol. 17, Editura politică, București, 1979, pp. 52—53.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Sărbătorim a 60-a aniversare a făuririi statului național unitar român în condițiile uriașului avînt revoluționar și al succeselor remarcabile obținute de poporul nostru în transpunerea în viață a mărețului Program elaborat de Congresul al XI-lea al partidului.

În cei trei ani care au trecut din acest cincinal[1] s-a asigurat dezvoltarea industriei noastre socialiste într-un ritm mediu anual de 11,2%, față de 10,2% cît a fost prevăzut. Ca urmare, s-a obținut o producție industrială suplimentară de circa 60 de miliarde de lei, ceea ce ne dă siguranța că pe întregul cincinal vom putea depăși prevederile inițiale cu circa 100 de miliarde de lei. Ca urmare a promovării ferme a politicii de industrializare a tuturor regiunilor, de dezvoltare armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, încă 6 județe depășesc în acest an producția de 10 miliarde de lei, numărul celor care îndeplinesc acest important obiectiv al Congresului al XI-lea ridicîndu-se la 31, față de 4 cîte erau în 1965. Și în agricultură, în ciuda unor condiții naturale mai puțin favorabile, am obținut în ultimii trei ani producții superioare, care depășesc cu mult recoltele din perioada corespunzătoare a cincinalului trecut. În acești trei ani am realizat un volum de investiții de circa 520 de miliarde de lei, aproape cît s-a realizat în întregul cincinal trecut. În prezent, 68% din volumul fondurilor fixe ale economiei noastre sînt noi, datînd din ultimii 10 ani.

Pornind de la obiectivul major al trecerii de la acumularea cantitativă la o calitate nouă, superioară, stabilit de Conferința Națională a partidului[2] am adoptat măsuri pentru punerea de acord a mecanismului economic și financiar cu noul cadru organizatoric creat în ultimii ani. Am trecut la accentuarea autoconducerii muncitorești și autogestiunii întreprinderilor, la perfecționarea sistemului indicatorilor de plan, introducîndu-se producția netă ca indicator de bază și accentuîndu-se rolul indicatorului producției fizice și al eficienței economice. Experimentarea noului mecanism economico-financiar în cursul semestrului II al acestui an[3] demonstrează justețea orientărilor stabilite de Conferința Națională și de plenara Comitetului Central al partidului din martie a.c.

Ca urmare a dezvoltării impetuoase a tuturor ramurilor economice, în acești trei ani produsul social a crescut cu 9%, iar venitul național cu aproape 10%. Aceasta a permis partidului și statului să adopte cunoscutele măsuri de ridicare mai accelerată a nivelului de trai al poporului, urmînd ca în anii 1979 și 1980 să aplicăm a doua etapă a majorărilor retribuțiilor, ceea ce va face ca la sfîrșitul cincinalului să se sporească retribuția tuturor categoriilor de oameni ai muncii cu peste 32%, față de circa 20% cît se prevăzuse la Congresul al XI-lea. Prin încheierea înainte de termen a aplicării primei etape a acestui program, retribuția medie netă ajunge în acest an la circa 2 000 de lei lunar, adică cu aproape 25% mai mult decît în 1975. Datorită majorării retribuțiilor, cît și creșterii numărului locurilor de muncă, fondurile bănești ale personalului muncitor sînt în acest an cu 38% mai mari decît în 1975. Față de același an, veniturile reale ale țărănimii cunosc o creștere de circa 20%. În acești trei ani s-a perfecționat și extins sistemul general de pensii și s-a trecut la majorarea acestora, urmînd ca pînă la sfîrșitul cincinalului

[1] 1976—1980.
[2] Conferința Națională din 7—9 decembrie 1977
[3] 1978

Scanned with OKEN Scanner

să crească în medie cu peste 23%. Cheltuielile destinate alocațiilor pentru copii și ajutoarelor pentru familiile cu mulți copii vor crește în actualul cincinal cu aproape 48%. Volumul cheltuielilor social-culturale de la bugetul de stat va spori pînă la sfîrșitul cincinalului cu circa 46%. Au fost desființate impozitele pe retribuție, România numărîndu-se, astfel, printre primele țări în care oamenii muncii nu mai plătesc impozite pe veniturile realizate din muncă. Elocvent pentru ridicarea nivelului de trai este și faptul că volumul desfacerilor de mărfuri a sporit în acești trei ani, la produsele de bază, cu circa 30%. Începînd cu acest an[1] am trecut la reducerea treptată a săptămînii de lucru, măsură de care beneficiază deja un număr important de oameni ai muncii.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român. 1 decembrie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978—martie 1979.* Vol. 17, Editura politică, București, 1979, pp. 287—289.

[...]

În cele trei decenii și jumătate care au trecut de la revoluția de eliberare, România a parcurs mai multe etape istorice, jalonate de uriașe prefaceri revoluționare, de măreațe realizări în toate domeniile de activitate. Dînd dovadă de înaltă abnegație și devotament pentru cauza socialismului, a înfloririi patriei, învingînd greutăți de tot felul, clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea, întregul nostru popor, urmînd cu încredere partidul, au înfăptuit revoluția democratică și revoluția socialistă, au desfășurat cu succes opera istorică de construcție socialistă, lichidînd pentru totdeauna exploatarea omului de către om, consolidînd noua orînduire și trecînd cu succes la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

[...]

În perioada care a trecut de la Congresul al XI-lea al partidului au fost obținute realizări remarcabile în înfăptuirea planului de dezvoltare economico-socială a țării pe perioada 1976—1980, prima etapă a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră. Succesele obținute în îndeplinirea cincinalului, inclusiv a programului suplimentar elaborat de Conferința Națională din decembrie 1977, au asigurat dezvoltarea puternică a forțelor de producție, creșterea susținută a avuției naționale, au dus la profunde transformări în întreaga societate, la ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor.

[...]

După cum rezultă din aceste date[1], la principalii indicatori prevederile Directivelor Congresului al XI-lea se realizează cu depășiri importante. În mod deosebit trebuie subliniate succesele obținute în dezvoltarea producției

[1] 1979

Scanned with OKEN Scanner

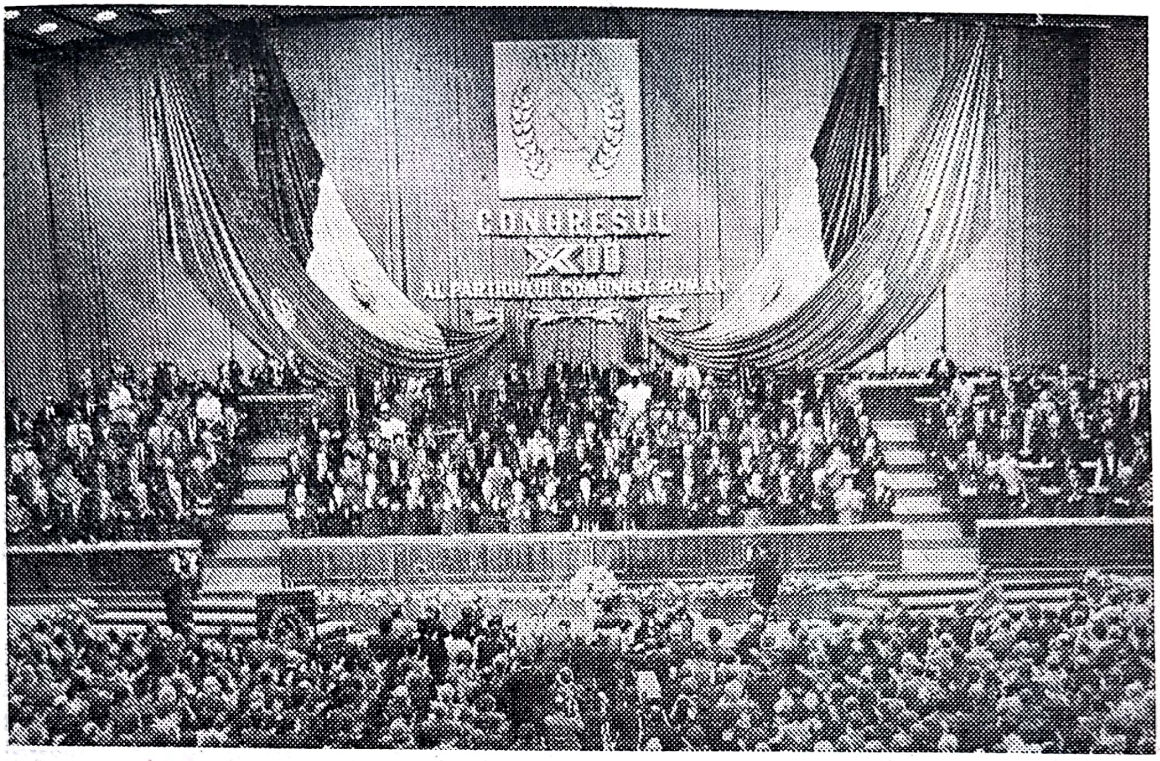

Aspect din timpul desfășurării Congresului al XII-lea al P.C.R.; fotografie

industriale, al cărei volum se prelimină să crească pe întregul cincinal cu circa 70 la sută, într-un ritm mediu anual de 11 la sută, superior prevederilor inițiale; se asigură astfel o producție suplimentară de circa 100 miliarde lei. Un ritm mai dinamic au cunoscut construcțiile de mașini — de peste 13 la sută — precum și industria chimică — de circa 14 la sută — ponderea acestor ramuri în ansamblul industriei sporind de la 42 la sută, în 1975, la 47 la sută, în 1980. Totodată, industria bunurilor de consum va înregistra o creștere de circa 60 la sută pe întregul cincinal, asigurînd o tot mai largă diversitate de produse în vederea satisfacerii la un nivel superior a necesităților populației. În acești ani s-a intensificat procesul de înnoire și modernizare a producției industriale, introducîndu-se în fabricație circa 10 000 de mașini, utilaje și instalații, precum și 5 500 noi materiale și bunuri de consum. Ca urmare, produsele noi și reproiectate, introduse în fabricație în perioada 1976—1980, vor reprezenta 44 la sută din valoarea producției industriale a anului 1980.

Dimensiunile dezvoltării industriei noastre în acest cincinal sînt reliefate cu putere de faptul că în anul 1980 producția globală industrială va fi de 53 ori mai mare decît cea obținută în 1938. Dispunem astăzi de o industrie modernă, dotată cu mijloace de producție avansate, capabilă să rezolve cele mai complexe probleme ale progresului tehnic contemporan, să asigure înzestrarea tuturor ramurilor cu mașini și utilaje de înalt randament. Industria participă cu 60 la sută la formarea venitului național și cu peste 75 la sută la acoperirea cerințelor de mașini și utilaje ale economiei, cuprinde circa 35 la sută din totalul

[1] Mai sus au fost prezentați, în tabel, indicatorii de bază ai dezvoltării economiei naționale.

populației ocupate, manifestîndu-se ca factor hotărîtor al progresului economic și social al societății noastre.

Însemnate realizări s-au obținut în agricultură, asigurîndu-se o creștere a producției medii anuale de circa 5 milioane tone cereale, 2 milioane tone sfeclă de zahăr și peste un milion tone legume față de cincinalul 1971—1975. Au sporit, de asemenea, efectivele de animale, precum și producția animalieră. Producția globală a agriculturii depășește în acest cincinal cu peste 30 la sută nivelul cincinalului trecut, asigurînd îmbunătățirea continuă a aprovizionării populației cu produse agroindustriale și a industriei cu materii prime.

[...]

Dezvoltarea în ritm înalt a producției materiale și sporirea mai accentuată a eficienței economice au făcut ca venitul național să devanseze dinamica produsului social, crescînd pe întregul cincinal cu 64 la sută. Politica partidului de repartizare a venitului național pentru dezvoltare și consum a asigurat întărirea continuă a potențialului economic al țării, concomitent cu ridicarea generală a nivelului de trai al oamenilor muncii. Comparativ cu anul 1938, venitul național va fi în 1980 de 16 ori mai mare, iar avuția națională a țării a crescut în anii construcției socialiste de circa 7,6 ori. Dispunem astăzi de o puternică bază tehnico-materială, fondurile fixe ale economiei naționale reprezentînd circa 1 800 de miliarde lei, din care peste 60 la sută puse în funcțiune în ultimul deceniu. Acesta este rezultatul înfăptuirii programului de investiții, al politicii de acumulare și folosire a fondurilor pentru dezvoltarea forțelor de producție, pentru creșterea bogăției naționale a întregului nostru popor, pentru ridicarea bunăstării și fericirii sale.

Marile realizări obținute în anii socialismului în dezvoltarea forței economice a țării sînt rodul activității neobosite, pline de abnegație a clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, a tuturor oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate, al eforturilor considerabile, materiale și umane, ale întregului popor pentru ridicarea economico-socială a patriei. Nimic nu am primit din afară în mod gratuit, nimic nu a căzut din cer! Stadiul la care am ajuns este expresia muncii eroice a poporului nostru, a hotărîrii și încrederii cu care toți oamenii muncii urmează și înfăptuiesc neabătut politica partidului, a țării și forței socialismului, a capacității noii orînduiri de a asigura întregii națiuni un înalt nivel de civilizație materială și spirituală.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 19 noiembrie 1979;** *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 584, din 20 noiembrie 1979, pp. 3, 3, 3; 4.

[...]

Ca rezultat al dezvoltării susținute a forțelor de producție, al întregii politici a partidului de construcție socialistă, în perioada care a trecut de la Congresul al XI-lea au continuat să se producă noi schimbări în structura societății, în fizionomia claselor și în raporturile dintre ele, în direcția întăririi alianței clasei muncitoare și țărănimii, a unității întregului popor, a afirmării tot mai puternice a coeziunii națiunii noastre socialiste.

Au continuat să se afirme tot mai puternic, în întreaga viață politico-socială, rolul și concepția revoluționară a clasei muncitoare — clasa conducă-

Scanned with OKEN Scanner

toare a societății. Semnificativ pentru creșterea numerică a clasei muncitoare este faptul că ponderea forței de muncă ocupate în industrie, transporturi, construcții și celelalte sectoare neagricole a crescut de la 60,2 la sută în 1974, la 69 la sută în prezent. Ridicîndu-și nivelul politic și ideologic, lărgindu-și orizontul științific și tehnic, clasa muncitoare își îndeplinește cu cinste misiunea istorică în conducerea întregului popor pe calea socialismului și comunismului.

Importante procese calitative s-au petrecut, de asemenea, în rîndurile țărănimii. Modernizarea agriculturii, precum și trecerea unei părți a forței de muncă din acest sector în industrie și construcții au determinat diminuarea ponderii numerice a țărănimii în totalul populației ocupate, dar, în același timp, a crescut nivelul ei de pregătire politică, agrotehnică și culturală. Acționînd în strînsă alianță cu clasa muncitoare, țărănimea ocupă un loc important în producția materială, în activitatea generală de construcție a societății socialiste.

A sporit, de asemenea, rolul intelectualității, îndeosebi al celei tehnice, ca urmare a desfășurării tot mai largi a revoluției tehnico-științifice. Intelectualitatea aduce o contribuție importantă la afirmarea gîndirii și creației românești pe toate planurile, la progresul general al societății.

Societatea noastră este alcătuită din clase și categorii sociale prietene, participante active la producția de bunuri materiale și spirituale, între care se realizează o apropiere continuă în ce privește condițiile de muncă, orizontul tehnico-profesional și de cultură generală, modul de viață material și spiritual.

Dezvoltarea și modernizarea mijloacelor de producție, a forțelor de producție în general, perfecționarea relațiilor sociale au asigurat creșterea amplorii și ridicarea pe o treaptă calitativ superioară a modului de producție socialist din țara noastră. S-a dezvoltat tot mai puternic proprietatea socialistă de stat și cooperatistă, exercitîndu-se la un nivel tot mai înalt rolul oamenilor muncii de proprietari, producători și beneficiari ai bunurilor materiale și spirituale ale societății.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 19 noiembrie 1979**; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 584, din 20 noiembrie 1979, p. 6.

[...]

În perioada care a trecut de la Congresul al XI-lea, Comitetul Central a acționat ferm, asigurînd conducerea unitară a tuturor sectoarelor vieții economico-sociale, unirea eforturilor clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, ale tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate, ale întregului popor pentru înfăptuirea în cele mai bune condiții a Programului partidului. Este limpede pentru oricine că marile succese obținute de România socialistă sînt nemijlocit legate de uriașa activitate politică și organizatorică desfășurată de partidul nostru, care își îndeplinește cu cinste misiunea istorică de forță politică conducătoare a societății. Viața demonstrează cu putere justețea politicii partidului nostru bazată pe aplicarea creatoare a socialismului științific, a adevărurilor universal valabile la condițiile concrete ale

Scanned with OKEN Scanner

țării noastre. Partidul se afirmă tot mai puternic ca centru vital al întregii națiuni, de la care emană gîndirea cutezătoare menită să asigure transformarea revoluționară a societății, forța ce însuflețește toate energiile creatoare și pune în valoare geniul întregului popor român, deschizînd patriei minunate perspective de progres și civilizație. [...[

În ultimii cinci ani, partidul nostru s-a dezvoltat puternic din punct de vedere numeric, sporind cu peste 580 000 de oameni ai muncii, 85 la sută dintre aceștia provenind din rîndurile muncitorilor și țăranilor. În prezent, partidul numără peste 2 930 000 membri, din rîndurile celor mai înaintați muncitori, țărani, intelectuali, reprezentînd 25 la sută din populația activă a țării. Deosebit de semnificativ pentru prestigiul de care partidul se bucură în rîndurile poporului este faptul că, practic, de la Congresul al IX-lea, efectivul său s-a dublat. În partid s-au produs o serie de schimbări structurale, care reflectă profundele modificări din însăși structura societății. Din totalul membrilor de partid, aproape 54 la sută sînt muncitori, față de 44 la sută în 1965, aproape 18 la sută sînt țărani și 29 la sută intelectuali. A sporit numărul femeilor, ponderea acestora în partid ajungînd la aproape 28 la sută. Din punct de vedere al compoziției naționale, 90 la sută din membrii partidului sînt români, aproape 8 la sută maghiari, iar 2 la sută germani și de alte naționalități. În unitățile economice și sociale, la orașe și sate își desfășoară activitatea peste 7 000 de organizații de partid conduse de comitete și circa 60 400 organizații de bază.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 19 noiembrie 1979**; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 584, din 20 noiembrie 1979, p. 7; 7.

Scanned with OKEN Scanner

XIII. SOLIDARITATEA INTERNAȚIONALĂ A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI ȘI SOCIALISTE DIN ROMÂNIA; POZIȚIA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN CU PRIVIRE LA ÎNTĂRIREA UNITĂȚII MIȘCĂRII COMUNISTE ȘI MUNCITOREȘTI, A TUTUROR FORȚELOR REVOLUȚIONARE, DEMOCRATICE ȘI ANTIIMPERIALISTE

TEMATICĂ

Mișcarea muncitorească, socialistă din România — detașament activ al proletariatului mondial, încă de la începuturile afirmării ei.

Legăturile mișcării muncitorești din România cu Marx, Engels și Lenin, cu alți militanți de frunte ai mișcării muncitorești internaționale; solidaritatea cu lupta proletariatului din alte țări.

Sprijinul acordat de revoluționarii români Comunei din Paris.

Crearea partidului politic al clasei muncitoare din România (1893) și legăturile sale internaționale. Contribuții ale P.S.D.M.R. la dezbaterea unor probleme ale mișcării muncitorești și socialiste internaționale.

Manifestări de solidaritate internaționalistă ale mișcării muncitorești și socialiste din România la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Acțiuni de solidarizare a forțelor revoluționare și democratice din România cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917.

Principalele manifestări internaționale ale P.C.R., mișcării muncitorești, revoluționare și democratice din România în perioada interbelică.

Partidul Comunist Român, detașament activ al mișcării comuniste și muncitorești internaționale contemporane.

Noile dimensiuni și semnificații ale internaționalismului în condițiile actuale ale dezvoltării procesului revoluționar.

Rolul determinant al Partidului Comunist Român, al secretarului său general, tovarășul *Nicolae Ceaușescu*, în elaborarea și aplicarea politicii externe a partidului și statului nostru.

Poziția Partidului Comunist Român în direcția întăririi unității mișcării comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor revoluționare, democratice și antiimperialiste.

TEME ORIENTATIVE PENTRU REFERATE ȘI DEZBATERI LA SEMINARII

Contribuția mișcării muncitorești și socialiste din România în rezolvarea problemelor teoretice și practice ale mișcării muncitorești internaționale.

Scanned with OKEN Scanner

Poziția militanților revoluționari români la congresele și conferințele socialiste internaționale.

Național și internațional în programele mișcării muncitorești din România.

Solidaritatea Partidului Comunist Român, a mișcării muncitorești și democratice cu lupta împotriva fascismului și războiului în perioada interbelică.

Solidaritatea militantă a României socialiste cu toate țările socialiste.

Solidaritatea internaționalistă a P.C.R., a României socialiste cu mișcările de eliberare națională, cu tinerele state de curînd eliberate.

Concepția Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind rezolvarea marilor probleme ale contemporaneității.

BIBLIOGRAFIE

* * * **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism,** Editura politică, București, 1975, pp. 205—207.

* * * **Rezoluția Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român;** *Scînteia,* anul XLIX, nr. 11 589, din 25 noiembrie 1979, pp. 1, 3.

*
* *

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R. 19 iulie 1965;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965—septembrie 1966,* Vol. 1, Editura politică, București, 1966, pp. 80—81.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966,* Vol. I, Editura politică, București, 1968, pp. 398—401.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al IX-lea și Congresul al X-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 6 august 1969;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969—iunie 1978,* Vol. 4, Editura politică, București, 1970, pp. 342; 345—347.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al X-lea și Congresul al XI-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 25 noiembrie 1974;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974—septembrie 1975,* Vol. 11, Editura politică, București, 1975, pp. 19—20; 21, 43—44; 45—46; 47—48.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere la ședința activului central de partid și de stat. 3 august 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral*

Scanned with OKEN Scanner

dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Aprilie—august 1978, Vol. 16, Editura politică, București, 1979, pp. 535—536.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar. 1 decembrie 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Septembrie 1978—aprilie 1979*. Vol. 17. Editura politică, București, 1979, pp. 299; 301—302; 312; 313.

NICOLAE CEAUȘESCU, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale partidului;** *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 584, din 20 noiembrie 1979, p. 9.

* * *

* * * **Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și mișcarea revoluționară și democratică din România,** Editura politică, București, 1967.

* * * **1919. În sprijinul republicii ungare a Sfaturilor,** Editura politică, București, 1969.

* * * **Solidaritatea mișcării muncitorești și democratice din România cu Comuna din Paris,** Editura politică, București, 1971.

* * * **Voluntari români în Spania,** Editura politică, București, 1971.

* * * **Tradiții ale poporului român de solidaritate cu poporul chinez,** Editura politică, București, 1973.

3

[*ROMÂNI ÎN FRANȚA SOLIDARI CU LUPTA PENTRU LIBERTATE ÎN CONDIȚIILE ANILOR 1870—1871*]

După[1] ce se înmormîntă imperiul în Francia, și reînvia republica, îndată începură a alerga acolo celi mai nobili fii ai națiunilor, spre a-și versa sîngele lor pentru acea republică, de la care au emanat pînă acum tote libertățile în Europa, și înaintea căreia tremurau toți potentații încoronați.

Poloni, unguri, americani, greci, spanioli, români nu au lipsit de a nu fi înrolați sub drapelul diferitelor corpuri de armate franceze, dear mai cu seamă în armata generalilor Garibaldi, și a suporta cu cea mai mare bucurie toate greutățile desastruoase, numai și numai spre a putea realisa marile idei ale republicii francese.

Eu, ca *român*, atras de simpatiele către francesi și însuflețit de simtiementul recunoscinței către denșii, me voi mărgini de a vorbi puține numai despre frații și camarazii mei de luptă și suferință, în acest resbel desastros.

Erau, așadeară, în lupta franceso-teutonică la 900 români, cari, parte sub comanda generalilor[2] Garibaldi, parte sub a lui Chancy, au fost totdeauna

[1] Și aici, datorită, în unele locuri, prea marilor diferențe, pentru a ușura lectura nu am transcris deplin identic, însă puținele adaptări le-am făcut încît să se păstreze caracteristica de ansamblu a textului primar.

[2] Rezultă din frază că pluralul *generalilor* se referă nu numai la Garibaldi, ci și la Chancy.

Scanned with OKEN Scanner

resoluți a muri în diferitele lupte și atacuri, și a-și versa voioși sîngele lor, pentru mărețiele idei civilisatoarii, ale căror puncte de plecare e Francia.

Era o luptă măreață, o luptă sinceră și resolută; pentrucă toți acești români din diferitele privincii române, adică din România liberă (Țiara Românească și Moldova), Transilvania, Banat și Bucovina, au plecat din țierea lor animați de idea sacră a mori pentru Francia, către care îi atrăgea amorul libertății și simpatiile lor de rasă și sînge a fraților lor francesi. Me simt fericit a o mărturi în fața lumei întrege, în auzul fraților noștri francesi, că românii au luptat la Chateaudun în contra hoardelor barbare de prusaci, cu un eroism nedescriptibil, demn de gloriosii lor principi Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, nobilii și eroicii domni ai românilor!

Cine va putea nega în fața istoriei, care de secoli[1] nu va tacea, că *românii* nu puțin au contribuit ca nobilele lor generale comandante Garibaldi se bată în toate luptele pe prusaci și nici odată să nu cedeze înaintea lor!?

Românii, cari au participat cu un entuziasm înflăcărat pentru salvarea unei națiuni înrudite și cu această ocasiune, și care cu drept cuvînt merită a se numi descendenți ai romanilor, nu au fost negreșit decît o mică deputațiune fidelă a tuturor românilor, cari iubesc pre frații lor francesi și uresc din suflet pre barbari și... teutoni!

Nu-mi permit forțele condeiului meu a descrie furia și ura neîmpăcată cu care năvăleau bravii români pe cîmpul de resboi la 9 noiemvrie 1870 și 2 ianuariu 1871 în contra prusacilor, a acestor barbari cotropitori, luptînd cu desperațiune și implorînd divinitatea ca să li dea puterea spre a scăpa pămîntul binecuvîntat al Franciei de acești.... barbari și salva națiunile de jugul sclaviei și de aceste lipitori pruso-germane!

Este un ce admirabile a vedea cum lupta românii pentru libertate!

Deacă au fost fii români, cari în America și-a vărsat eroic sîngele pentru scuturarea jugului de sclavi (dovadă neuitatul martir Nicolae Dunca).

Deacă românii au luptat în Polonia, Italia și la toate ocasiunile unde era vorba de santa causă a libertății popoarelor impilate.

Deacă fiiul Daciei, deși de cele mai multe ori confundat sub altă naționalitate și ignorat de ambițiosi, a desfășurat cu fală și glorie eroismul strămoșiesc contra tiraniei; apoi cel puțin istoria, judecătoriul imparțiale, nu me îndoiesc că va reserva un mic loc și pentru numele românesc în memoria bravilor luptători români, cari și-au vărsat sîngele lor pe cîmpiele și munții Franciei, sub eroicele drapeluri ale marilor generali Garibaldi și Chancy!

Totul ce voiesc se constat ca martur ocular și ca unul din numerul fraților mei camarazi de arme, români luptători în răsbelul franco-teutonic din 1870 și 1871, este ca să se știă și cunoască că românul luptă eroicesce și moare cu entusiasm pentru apărarea libertății și urăsce din suflet: tirania și despotismul.

Dumnezieu cu Francia și cu santa causă a popoarelor!

Dr. NICOLAE VASILCO
fost mareșal la Logis Chef în armata auxiliară
francesă (Corpus de l'Etoile)

Gazeta Transilvaniei, anul XXXIV, nr. 32, din 6 mai/24 aprilie 1871, pp. 3—4.

Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România. 1821—1878, Editura politică, București, 1971, pp. 572—574.

[1] În text este scris *secur;* și alți editori au înclinat să corecteze prin *secoli*.

Scanned with OKEN Scanner

[*SALUT DE SOLIDARIZARE AL SOCIALIȘTILOR ROMÂNI DIN IAȘI CU MIȘCAREA REVOLUȚIONARĂ DIN RUSIA*]

Iași, 9 noemvrie 1880

Frați socialiști din Rusia!

Fraternitate, libertate și solidaritate!

Cu inimile palpitînd de speranțe pentru sfînta voastră cauză a *Drepturilor omului* și plini de o admirație fără margini, — asistăm de cîțiva ani la fapte, fără seamăn ca energie și sacrificii, a eroicei junimi ruse, pentru a sfărîma infamele lanțuri ale despotismului care vă sfîrșește și vă ucide; la lupta voastră supranaturală și nemuritoare, a cărei finit trebuie să fie și va fi victoria Dreptului contra Supremației și Tiraniei. Toate sufletele loiale și toate inimile fraților voștri la Revoluțiune, din toate unghiurile, sînt cu voi!

Cea-ce voi urmăriți sub loviturele călăilor sau cu perspectiva morței în torturile esilului în Siberia este finele esploatării omului de către om, sub tripla formă: *esploatarea politică a guvernanților de către guvernanți, — esploatarea economică a lucrului de către capitalul apropriat, — exploatarea sexuală a femeei de către bărbat.*

Jos cu țarismul și cu supremația! nu numai la stat, dar și lîngă brazdele cîmpului udate cu sudorile de sînge ale țeranului, și în fabrică și în uzină, la ori ce muncă, și în familie!

Acestea sînt scopurile pentru care am intrat și noi la lupta cea mare, a omenirii care suferă.

[...]

Trăiască Rusia cea tînără!

Trăiască Rusia revoluționară!— care numai ea a protestat contra răpirei Basarabiei de la România!

Trăiască umanitatea!

[...]

Înainte, nr. 7, din 20 noiembrie 1880, p. 2; 2.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1879 — 1892, Editura politică, București, 1973, pp. 67; 69.

[*MESAJUL DE SOLIDARITATE ADRESAT ÎN 1891 DE CLUBUL MUNCITORILOR DIN BUCUREȘTI MINERILOR GREVIȘTI DIN BELGIA*]

Peste frontieră, în Belgia mai cu seamă și în Franța pe alocurea, lupta dintre muncitori și stăpîni este crîncenă. În Belgia, *greva generală* s-a proclamat de către lucrătorii de mine. Stăpînii, la cerințele muncitorilor de *pîine*, le trimet *gloanțe*. Depeșile care ne sosesc de acolo sînt grozave. Stăpînii parcă încep a-și pierde capul. Ei cred că împușcînd pe muncitori vor putea ucide sămînța socialismului.

Se știe că în Belgia *greva generală* are două scopuri: *căpătarea votului universal și mărirea salariilor*. Ei bine! însăși burghezia vede că trebuie să se dea *votul universal*. O depeșă venită din Bruxelles spune că mii de fabricanți și

Scanned with OKEN Scanner

neguțători au cerut de la rege ca să ceară Camerilor să dea *sufragiul universal*. În adevăr, fabricanții sînt amenințați cu ruina. Deja la o mulțime de fabrici lipsesc cărbunii. Cărbunii străini nu pot sosi, căci muncitorii nu voesc a-i descărca. Chiar drumurile de fier sînt amenințate de a nu mai putea merge din lipsă de cărbuni.

Iată situațiunea din Belgia.

Muncitorii români nu pot decît să trimeață o frățească salutare fraților lor de muncă belgiani. Peste fruntarii, ei le întind mîna și le urează izbîndă deplină. Din sîngele muncitorilor uciși, din sîngele martirilor morți pentru drepturile muncitorilor va eși o nouă putere, va eși ideea nouă mai puternică și mai neînvinsă decît oricînd.

Înainte! le spunem lor, noi muncitorii din România, înainte, victoria voastră este izbînda noastră. Cînd steagul vostru roșu fîlfîie victorios în vînt și inimile noastre se bucură; cînd zăbranicul negru îl acopere și inimile noastre sîngerează de durere.

Trăiască socialismul internațional!

Munca, anul II, nr. 11, din 5 mai 1891, p. 2.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1879—1892, Editura politică, București, 1973, pp. 700—701.

[*SALUTUL ADRESAT DE CLUBUL DIN BUCUREȘTI PARTIDULUI MUNCITOR FRANCEZ CU OCAZIA ZILEI DE 1 MAI 1892*]

Clubul muncitorilor din București, cu ocaziea serbătorei internaționale a întîiului de Maiu, a trimis în numele Partidului Muncitorilor din Românieа cîte o adresă de salutare organizațiilor muncitoare din Germaniea, Franciea, Ispaniea, Belgiea, Angliea etc. Publicăm aicea adresa către Partidul Muncitor Francez.

TOVARĂȘI,

Manifestația de la întîiu Maiu, acest pact, încheiat la Paris și reînnoit la Bruxelles între delegații partidelor socialiste din toate țările și cu atîta hotărîre urmat de toți muncitorii de pretutindeni, ieste dovada cea mai sigură că *Internaționala* a reînviat, că *Internaționala* există!

Manifestațiea de la întîiu Maiu ieste simbolizarea universală a *luptei de clase*, ca teren comun și unic pe care se așează și luptă organizațiile muncitorilor de pretutindeni, pentru a ajunge la suprimarea robiei salariatului.

Manifestațiea de la întîiu Maiu dă prilej clasei muncitoare de pretutindeni să se adune în întregime, la lumina zilei, în jurul drapelului roșiu al expropriерei politice și economice a burgheziei!

Partidul Muncitorilor din România, constituit în partid de clasă, se grăbește să salute în această măreață zi, pe deasupra fruntariilor, pe fratele său mai mare, pe Partidul Muncitor Francez, care a contribuit așa de mult să îndrumeze proletariatul pe calea organizării internaționale.

Partidul Muncitorilor din Românieа, însuflețit de aceeași speranță și de aceeași voință ca și proletariatul de pretutindeni, celebrînd ziua de întîiu Maiu,

Scanned with OKEN Scanner

vă întinde o mînă prietenească și, ca un ecou îndepărtat, vă răspunde din colțul său de pămînt:

Trăiască Clasa Muncitorilor!
Trăiască Internaționala!
Trăiască Revoluțiea Socială!

În numele Clubului Muncitorilor din București,
V.G. MORȚUN, C. MILLE, AL. IONESCU

Munca, număr festiv[1], p. 4.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1879—1892, Editura politică, București, 1973, pp. 767—768.

[*APEL AL CONSILIULUI GENERAL AL P.S.D.M.R. DIN 9 MAI 1893 PENTRU AJUTORAREA MUNCITORILOR GERMANI ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ*]

Consiliul General al Partidului Social-Democratic al muncitorilor din România, văzînd importanța din punctul de vedere internațional a alegerilor din Germania și luînd în seamă și legătura de solidaritate care leagă pe toate partidele socialiste din lume, face un călduros apel atît la organizațiunile de muncitori din România, cît și individual la toți membrii partidului, ca să vină în ajutorul fraților din Germania. În acest scop, Consiliul General a răspîndit liste de subscripțiuni și roagă pe toți aceia cari sînt pătrunși de însemnătatea mișcării electorale din Germania să le umple cît mai curînd.

Să se ia aminte că la toate alegerile noastre Partidul Social-Democratic german ne-a venit în ajutor.

În marginea puterilor noastre, avem obligațiunea de a ne achita de această datorie.

Consiliul General

Munca, anul IV, nr. 11, din 9 mai 1893, p. 1.

[*MOȚIUNE DE SOLIDARITATE CU REVOLUȚIA RUSĂ DIN 1905*]

Cetățenii întruniți în sala Băilor Eforiei în urma apelului cercului socialist „România muncitoare" în scopul de a protesta în contra urgiei dezlănțuite de guvernul rus împotriva poporului veștejesc cu indignare sălbăticiile celui mai tiran și mai criminal dintre guverne;

Veștejesc încercarea mișelească de a înăbuși în sînge legitimile aspirațiuni spre libertate ale celui mai apăsat dintre popoare;

Condamnă regimul despotic care caută a ține încătușată conștiința unui neam întreg;

Salută cu dragoste pe bravii luptători cari își jertfesc viața pentru libertatea poporului.

Salută cu entuziasm elita intelectuală rusă care va merge să ispășească în pustiurile Siberiei crima de a-și fi iubit prea mult neamul;

[1] Acest număr festiv nu e datat; după conținut rezultă că a fost însă imprimat în ajunul zilei de 1 Mai 1892.

Scanned with OKEN Scanner

Încurajează și îmbărbătează pe toți muncitorii socialiști de a lupta cu energie pînă ce țarismul se va prăbuși și razele libertății vor luci și în întunecatul Imperiu rus;

Unesc glasul lor cu al întregei lumi civilizate pentru a striga: „Jos țarismul despotic!".

În timpul întrunirei s-a primit din partea Cercului studenților social-democrați din Iași următoarea telegramă:

„Cercul de studii sociale din Iași, solidar cu proletariatul internațional, se asociază la protestările contra măcelurilor muncitorimei și arestării intelectualilor în frunte cu Gorki, organizate de autocrația rusească. COMITETUL"

Jos despotismul, număr unic, 27 ianuarie 1905, p. 8.
Presa muncitorească și socialistă din România, Volumul al II-lea *(1900—1921)*, Partea I *(1900—1907)*, Editura politică, București, 1966, p. 714.

[*MOȚIUNE ADOPTATĂ LA CONGRESUL P.S.D.R. DIN 25—27 OCTOMBRIE 1915*]

ÎN MEMORIA LUI JAURÈS ȘI A CELORLALȚI SCUMPI MORȚI, PENTRU LUPTĂTORII INTRANSIGENȚI

Al patrulea Congres al Partidului social-democrat român consideră de a sa primă datorie de a se închina memoriei lui Jean Jaurès, martirul luptei proletariatului pentru menținerea păcei, tovarășilor Tutovici, Catanesi și alții, căzuți în război.

Trimite salutul frățesc tovarășilor Roza Luxemburg, Clara Zetkin, Karl Liebknecht, Monatte, tovarășilor sîrbi și tovarășilor bulgari din fracțiunea parlamentară social-democrată (strîmtă) și alții, închiși, prigoniți sau puși sub urmărire judiciară pentrucă au rămas credincioși marelui nostru ideal internaționalist.

În acelaș timp, Congresul își exprimă admirația față de reprezentanța social-democrată a proletariatului în duma rusească, care, înfruntînd urgia despotismului rus, a protestat contra războiului și a refuzat creditele militare.

Lupta zilnică, anul XI, nr. 251, din 28 octombrie 1915; p. 1
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915, Editura politică, București, 1968, pp. 976—977.

[*TELEGRAMA CONGRESULUI P.S.D.R. DIN 1915 CĂTRE COMISIUNEA SOCIALISTĂ INTERNAȚIONALĂ*]

Al patrulea Congres al Partidului socialist din România trimite adesiunea la deciziunile luate la Conferința de la Zimmerwald contra războiului și pentru triumful socializmului internațional și promite Comisiunei socialiste din Berna tot concursul său moral și material.

Președintele Congresului,
D. MARINESCU

Lupta zilnică, anul XI, nr. 253, din 31 octombrie 1915, p. 1.
Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915, Editura politică, București, 1968, p. 983.

Scanned with OKEN Scanner

[*ZIARUL* SOCIALISMUL *DIN 18 NOIEMBRIE 1918 DESPRE GENERAL ŞI PARTICULAR ÎN REVOLUŢIA RUSĂ SOCIALISTĂ DIN 1917*]

Deşi petrecută în zilele noastre, prefacerea din temelie a Rusiei ne este foarte puţin cunoscută. Lucrul acesta se explică în parte prin faptul că, desfăşurîndu-se în timp ce aproape tot restul lumii se afla în război, o bună parte din terenul cuvenit acestei revoluţii, de-o însemnătate istorică necomparabilă, a fost absorbit de evenimentele militare. Într-o oarecare măsură a contribuit şi izolarea în care se află Rusia, cu care, noi îndeosebi, nu avem nici azi legături directe.

Dar cu toate aceste piedici de neînlăturat, ar fi putut pătrunde şi la noi mult mai multe veşti de acolo dacă burghezia nu ar fi avut interesul să ascundă muncitorilor, pe cît se poate, opera făurită de tovarăşii noştri ruşi. Ziarele burgheze ne-au adus numai foarte puţine veşti dintr-acolo, şi acestea puţine, falsificate, fie intenţionat, fie fără voe, din pricină că nu înţeleg tîlcul adînc al acestor prefaceri uriaşe.

Astăzi însă cînd muncitorimea îşi are din nou ziarul ei, ea va putea afla, fie chiar cu întîrziere, cele ce s-au petrecut în Rusia, începînd cu ultimele zile din luna februarie 1917.

[...][1]

De asemenea se ivesc unele arătări[2] noi, ne mai întîlnite în istorie pînă aci: dictatura proletariatului. Altele, de-o importanţă relativă înainte vreme apar acum pe planul întîi şi se impun ca factori hotărîtori: Sovietele. Le vom explica şi vom cerca să vedem întrucît corespund unor împrejurări speciale din Rusia sau din vremuri de revoluţie şi întrucît ele ar putea găsi aplicarea sub o formă oarecare în altă ţară, sau în vremuri premergătoare revoluţiei [...]

[...]

Vom avea prilejul să cercetăm din nou care sînt împrejurările care dau naştere revoluţiilor şi să vedem tot deodată cum forma pe care o ia revoluţia este determinată de condiţiile economice existente, deci de forma politică, de starea culturală şi chiar de tradiţie, astfel încît toate aceste condiţiuni deosebindu-se de la o ţară la alta, forma pe care o vor lua acolo viitoarele revoluţii va fi de bună seamă alta decît în Rusia.

[...]

Din noianul acesta de fenomene vom încerca să înlăturăm pe cele întîmplătoare, locale şi să desprindem pe cele generale. Vom deosebi ceea ce a fost specific rusesc şi ceea ce reprezintă o arătare care poate să se repete la oricare revoluţie proletară, ori unde s-ar ivi aceasta.

[..].

Socialismul, anul XIII, nr. 3, din 19 noiembrie 1918, p. 2; 2; 2; 2.
Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România. 1916—1921, Editura politică, Bucureşti, 1966, pp. 112, 113, 114, 114.

---

[1] Mai departe se relatează, în fraze, îndeosebi apreciative, evenimentele, relevîndu-se condiţiile specifice, ce a adus nou Revoluţia din Rusia. În continuare, cîteva extrase.

[2] Trăsături, caracteristici.

Scanned with OKEN Scanner

[*ARTICOL DIN ZIARUL* SOCIALISMUL *DESPRE LEGĂTURA ISTORICĂ DINTRE* COMUNA DIN PARIS *DIN 1871 ŞI* MAREA REVOLUŢIE SOCIALISTĂ DIN OCTOMBRIE *1917*]

Comemorăm Comuna din Paris în vălmăşagul Revoluţiei[1] care deschide drumul Socialismului. Şi cum Comuna a fost avat-postul istoric al acesteea, solul Revoluţiei Proletare, trimis cu jumătate de veac înaintea ei, vom trece de astădată peste obicinuitul istoric şi vom cerca să prindem în aceste cîteva rînduri marile legături istorice, care le unesc cu alta şi, spre mai multă lămurire, pe amîndouă cu revoluţiile anterioare.

Orice revoluţie poartă caracterul clasei care o domină: atît în revoluţia de azi cît şi în Comuna de la 1871 predomină proletariatul. Să vedem deci mai întîi care a fost rolul proletariatului în revoluţiile anterioare, în care el nu a predominat; aşa făcînd, vom pricepe mai bine şi Comuna din Paris şi Revoluţia Socială, care se desfăşoară sub ochii noştri.

Existenţa proletariatului este strîns legată de felul de producere capitalist, de societatea burgheză. Producere capitalistă fără proletariat nu se poate. Deci înainte de Revoluţia Franceză de la 1789, proletariatul exista deja. De aceea îl şi întîlnim în această revoluţie. Rolul lui însă nu a fost un rol independent, de clasă independentă. Industria mare pe vremea aceea era încă în faşe, deaceea şi lucrătorii industriali erau risipiţi şi puţin numeroşi. Iar acest proletariat nici nu era proletariatul de astăzi, bine deosebit de toate celelalte clase. „Proletariatul ca clasă conştientă de sine nu exista încă înainte de Revoluţie. El trăia încă cu totul în cursul de idei ai micei burghezii; ţelurile şi revendicările acestea însă se sprijineau pe temeiul producerii de mărfuri" (Kautsky). Nedezvoltat şi cu asemenea ideologie se-nţelege că proletariatul Revoluţiei Franceze nu putea apare distinct în arena luptelor de clasă ale epocei. El se pierde în masa „poporului": ţărani, meşteri nedreptăţiţi, calfe, vagabonzi, declasaţi etc.

Altfel însă stau lucrurile la 1848. Burghezia ajunsă la putere la 1789 a înlăturat piedicile din calea dezvoltării industriale; şi odată cu dezvoltarea nestingherită a industriei creşte şi proletariatul. În revoluţia de la 1848 cartiere întregi ale Parisului sînt locuite în masă de proletari; proletariatul este acela care cucereşte Republica pe baricade. Cu arma în mînă el a cucerit oraşul şi aşteaptă ca guvernul provizoriu să-i satisfacă revendicările. El este acuma conştient de sine şi de forţa sa, ceeace îl duce înainte; nu este însă conştient de forţa adversarilor săi, şi asta îl duce la înfrîngere. Pretinde înfăptuirea revendicărilor sale sociale, dar împotriva sa se ridică forţele coalizate ale marei şi micei burghezii şi ale ţărănimii proprietare.

La 1789 proletariatul nu apare în arena revoluţiei deosebit, ci în suita şi tovărăşia altor clase. La 1848 însă, pentru întîia oară în istorie, el se manifestează ca clasă independentă; şi tot pentru întîia oară lupta se dă între el şi burghezie. Revoluţia de la 1789 a fost punctul culminant al revoluţionarismului burghez; revoluţia de la 1848 proclamă burghezia clasa conservatoare. Clasa revoluţionară este deacum înainte proletariatul şi el se izbeşte în tendinţele sale pentru întîia oară de burghezie.

---

[1]Este vor ba de Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie 1917.

Scanned with OKEN Scanner

În iunie 1848 proletariatul este înfrînt, dar înfrîngerea sa marchează momentul de unde, începînd, orice revoluție nu mai poate fi decît o luptă între burghezie și proletariat.

Și într-adevăr. La 1871 Imperiul al doilea se prăbușește. Înfrîngerea militară se preface în catastrofă. Statul e dezorganizat și Parisul, exasperat de ticăloșia clasei stăpînitoare, refuză să se supună. Dar păturile populare ale capitalei nu au curagiul să ia puterea în mînă fără proletariat. În revoluțiile trecute „revoluțiile" se făceau de „popor", de astă dată însă „poporul" nu mai era popor fără proletariat. Mai mult: singura clasă, care putea să aibă inițiativa în asemenea împrejurări era proletariatul. De aceea dînsul este acela care vine în fruntea Parisului.

Comuna e proclamată

Dar acuma se întîmplă ceva, ce mai trebuie să se întîmple peste o jumătate de veac în cealaltă margine a Europei. Proletariatul ajuns la putere dă revoluției un curs proletar, un curs social. Reforme proletare radicale, reforme sociale sînt proclamate.

Proletariatul ajuns la putere este ispitit și silit de condițiunile sale economice-sociale de clasă să realizeze revendicările SALE de clasă socială. Realizarea acestora este însăși rațiunea de a fi proletariatul la putere.

Dar Parisul nu este toată Franța. Comuna se putea menține numai dacă provincia o urma. Și provincia nu a urmat-o; Comuna a fost înăbușită în sînge. Venise prea de vreme.

Caracterul capitalizmului se întinde mult mai departe decît barierele unui oraș; de aceea revoluția proletariatului, născută din capitalizm, nu se poate mărgini înăuntrul acestor bariere. Ori le trece, ori nu se înfăptuiește. Condițiunile obiective însă nu erau coapte la 1871 pentru socialism.

A trebuit să treacă încă o jumătate de veac, proletariatul să se grupeze în armatele colosale, ce sînt organizațiile sale politice și economice, pentru ca ceeace nu a putut face proletariatul eroic al Parisului, să se poată.

Deși nici condițiunile obiective (industrializarea și concentrarea), nici cele subiective (organizarea, educația și conștiința) pentru Revoluția Socială nu erau date în Rusia, revoluția rusă găsește însă spre deosebire de Comună un sprijin în războiul european care a angrenat burghezia și în apusul înaintat, ajuns de mult pe pragul Revoluției Sociale.

Și în Rusia proletariatul, printr-un concurs excepțional de împrejurări istorice și politice, ajunge la cîrma statului. Și acolo vedem cum proletariatul pășește la înfăptuirea revendicărilor sale de clasă. Deastădată însă sforțările sale se lărgesc cu cît se prelungesc. Și Revoluția Rusă capătă baza largă internațională în Revoluția Socialistă din celelalte țări.

De astă dată Revoluția Rusă a venit la timp.

Absent în 1879, apărînd în arenă la 1848, iluzionat de mirajul puterii timpurii și al împrejurărilor excepționale la 1871, iată că proletariatul cucerește biruința din RĂZBOIUL MONDIAL.

Iluzia Comunei din Paris e realitatea Revoluției Sociale din Răsărit și Nord...

18(5) martie 1919.

Socialismul, anul IX, nr. 44, din 10 martie 1919, p. 1.

Scanned with OKEN Scanner

[ARTICOL DINTR-UN ZIAR ENGLEZ ÎN CARE SE REFLECTĂ ECOUL LUPTELOR PROLETARIATULUI ROMÂN DIN IANUARIE-FEBRUARIE 1933 ÎN MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ PE PLAN INTERNAȚIONAL]

[...]

Orice muncitor va vedea în acest eroism al muncitorilor români o reflectare a hotărîrii de a lupta, cu orice risc, împotriva forțelor reacțiunii capitaliste din toate țările.

Noi ridicăm făclia aprinsă, ținută de tovarășul nostru muncitor din România și o ducem înainte în lupta contra „propriei noastre clase dominante".

[...]

Daily Worker, (Londra), din 18 februarie 1933; *cf.*, Augustin Deac, Gheorghe Matei, **Februarie 1933. Ecoul internațional al eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor.** Editura științifică, București, 1967, p. 186.

[SALUTUL COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA ADRESAT[1] LUI GHEORGHI DIMITROV]

Comitetul Central al Partidului Comunist din România, în numele Partidului Comunist, care duce munca sa revoluționară în condițiile unei terori sîngeroase; în numele maselor muncitoare din România și al eroicelor muncitori ceferiști, cari cu sacrificiul vieții lor luptă contra exploatării și terorii dictaturii burghezo-moșierești din România — îți trimite, tovarășe Dimitrov, ție și celorlalți tovarăși arestați, un călduros salut revoluționar și asigurarea solidarității în lupta pe care tu în special o duci la bara celei mai odioase justiții de clasă, contra fascismului.

[...]

Scînteia, anul III, nr. 14, din noiembrie 1933, p. 7.

[SALUT AL C.C. AL P.C.R. CĂTRE PARTIDUL COMUNIST GERMAN]

[...]

Comitetul Central al Partidului Comunist din România trimite un călduros salut proletar eroicului Partid Comunist din Germania, care sîngerînd zilnic sub loviturile dictaturii hitleriste poartă falnic și nesovăitor steagul revoluției proletare.

[...]

Proletariatul din România, sub conducerea P.C.R., își are ochii ațintiți asupra proletariatului german și își încordează forțele pentru sprijinirea luptei eroice a maselor exploatate din Germania.

---

[1] Adresat din București la 1 octombrie 1933, cînd lui Gheorghi Dimitrov, și altor militanți li s-a înscenat, de către hitleriști, procesul de la Leipzig.

Scanned with OKEN Scanner

Asasinarea mîrșavă a tovarășilor Scheer, Steinfurt, Schoenhaar și Schwartz de către bandele hitleriste este pentru masele muncitoare din România încă un imbold la luptă contra asupririi dictaturii burghezo-moșierești din România. Acest asasinat odios este încă un imbold la lupta contra fascismului din Germania așa cum au făcut muncitorii din porturile Galați, Reni, care, cu toate că pierdeau o zi din cele 3 zile de muncă pe luna, au refuzat descărcarea vapoarelor cu pavilionul urît de muncitori al crucei încîrligate, pentru smulgerea din ghiarele fasciștilor a tovarășilor Thälmann, Dimitrov, Torgler, Popov, Tanev, a căror viață este în continuu pericol.

București, februarie 1934

Salutări comuniste
Comitetul Central al Partidului Comunist din România

Buletinul Comitetului Central al Partidului Comunist din România [...], anul IV, nr. 16—17, ianuarie — martie 1934, p. 16.

[*APEL LA SOLIDARIZARE CU POPORUL ETIOPIAN*]

Agresiunea Italiei fasciste contra independenței poporului abisinian[1] a stîrnit indignare și revoltă în rîndurile tuturor păturilor din toată lumea pentru care cuvîntul civilizație înseamnă libertate și egalitate pentru toate popoarele și națiunile oricare ar fi gradul lor de cultură.

Starea înapoiată a unui popor nu poate fi în nici un caz rezolvată pe calea cuceririlor imperialiste. Dimpotrivă. Țările coloniale și semi-coloniale, stăpînite de sute de ani de către statele așa-zise civilizate, sînt menținute prin toate mijloacele în stare de inferioritate.

[...]

Deaceia[2] proletariatul din lumea întreagă s-a ridicat ca un singur om contra agresiunii Italiei fasciste contra poporului abisinian. Dar proletariatul nu se mulțumește cu afirmarea platonică a simpatiei pentru Abisinia ci luptă sub conducerea Internaționalei Comuniste contra agresorului, sprijină pe abisinieni. La apelul de curînd lansat de „Comitetul Internațional Antifascist și Antiimperialist", al cărui sediu este la Paris, de a se trimite un avion cu medici, și ajutor medical, de a se trimite medicamente, pansamente, proletariatul din toate țările a răspuns cu entuziasm.

Proletariatul din România, care mîine sau poimîine se poate găsi în situația poporului abisinian, are datoria să organizeze „comitetele de ajutorare" cu medicamente, pansamente, bani — misiune internațională de ajutor medical al Abisiniei.

Scînteia, anul VI, nr. 1—2 (70—71), ianuarie 1936, p. 4.

---

[1] Denumirile *etiopian* și *abisinian* sînt considerate drept sinonimice; băștinașii preferă totuși denumirea: *etiopian*.

[2] Mai sus se relatează că, după cum arată situația din U.R.S.S., nu imperialismul, ci transformările revoluționare, sub conducerea proletariatului, înlătură starea de înapoiere a popoarelor asuprite.

Scanned with OKEN Scanner

[*CHEMARE ADRESATĂ LA 1 SEPTEMBRIE 1936, DE ZIARUL* SCÎNTEIA *MASELOR DE OAMENI AI MUNCII DIN ROMÂNIA PENTRU A SPRIJINI EROICA LUPTĂ A POPORULUI SPANIOL*]

Evenimentele din Spania și Grecia ne arată că cercurile reacționare aventuriere ofițerești din unele țări se pun în slujba reacțiunii și dușmanilor poporelor — devenind călăii poporului. Luptați pentru îndepărtarea ofițerilor reacționari fasciști din cadrele armatei și pentru democratizarea armatei!

Convocați adunări, mitinguri și demonstrații de stradă contra ajutorului dat de fascismul german, italian și portughez contrarevoluției spaniole. Strîngeți bani pentru ajutorarea poporului spaniol! Votați moțiuni de simpatie, trimiteți telegrame de solidaritate eroicului popor spaniol!

Scînteia, anul VI, nr. 12—13 (81—82), din 1 septembrie 1936, p. 6.

[*BROȘURA* DUPĂ AUSTRIA, CEHOSLOVACIA, *EDITATĂ DE C.C. AL P.C.R. ÎN IUNIE 1938, PRIN CARE SE ÎNFIEREAZĂ COTROPIREA AUSTRIEI DE CĂTRE GERMANIA HITLERISTĂ*]

După ocuparea militară a Austriei, Germania hitleristă se pregătește de noui atacuri, de noui cuceriri. Mijloacele și căile întrebuințate vor fi diferite. Scopul același: subjugarea economică și politică a tuturor țărilor și popoarelor, care trebuie să fie înhămate la carul marelui capital și al marii finanțe germane, spre a asigura celor ce le mînuiesc și le stăpînesc isvoare nouă de cîștig și noui posibilități de sîngeroasă exploatare.

Hitlerismul se pregătește de război. El face acest lucru în fața întregii lumi. Înainte de a porni însă la război, nazismul își pregătește terenul.

În Cehoslovacia, clica lui Hitler a dat naștere la așa-zisa „problemă a sudeților". Printr-o propagandă lipsită de orice scrupul, dar mai ales prin terorizarea populației germane din Cehoslovacia, hitleriștii germani provoacă incidente sîngeroase, pun totul în mișcare pentru a naște tulburări și conflicte lăuntrice și împing la războiu civil. Astfel, cu ocazia ultimelor alegeri comunale din republica vecină guvernul nazist german s-a dedat la tot felul de provocări, cu ajutorul agenților lui care lucrează înăuntrul granițelor cehoslovace. Hitler a crezut că a sosit momentul unei ocupări militare a întregii provincii, în care trăiesc sudeții. El se pregătea însă, ca și în Austria, numai de o nouă plimbare militară. Dar „Führerul" și cei care îi stau la spate au renunțat la „plimbarea" proiectată cînd și-au dat seama că primul pas făcut peste graniță va ridica — alături de armata și masele populare ale republicii, — în primul rînd formidabila forță a Uniunii Sovietice, ca și a celorlalte state apusene, legate prin tratate de alianță cu Cehoslovacia. A renunțat? Nu! Și-a amînat numai punerea în aplicare a planurilor cotropitoare. *Căci asupra Cehoslovaciei continuă să apese și în ceasul de față aceiași mare primejdie: primejdia de a fi atacată și invadată de armata germană, iar independența ei națională sugrumată*

[...]

Dar nu numai la hotarele Cehoslovaciei se adună nourii negri ai războiului. Soarta României și a tuturor țărilor de pe valea Dunării este strîns legată de soarta Cehoslovaciei. După cum o victorie hitleristă asupra acestor țări va apropia ceasul primejdiei — în răsărit — de Polonia, iar în apus, de Franța. Iar războiul anti-sovietic, pentru care Germania hitleristă caută aliați și complici, este de mult fixat drept punctul central al politicii externe germane.

Hitlerismul vrea să stăpînească Europa. Toate țările nefasciste sînt amenințate. Pornit de la Berlin, un nou atac amenință deci, deopotrivă, întreaga Europă!

De aceea, apărarea Cehoslovaciei înseamnă astăzi apărarea întregului continent de furia sîngeroasă a dictaturilor fasciste, în frunte cu Germania.

[...

Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Cota Ab. XXII-5, pp. 1—2; 7—8.

1

[...]

În anii care au trecut de la Congresul precedent[1], partidul nostru și-a dezvoltat legăturile de colaborare cu partidele comuniste și muncitorești în spiritul internaționalismului proletar. Am avut convorbiri, schimburi de vizite și de experiență cu partidele comuniste și muncitorești din toate țările socialiste și cu numeroase partide din țările capitaliste. Întîlnirile și schimburile de vederi au contribuit la mai buna cunoaștere reciprocă și la întărirea unității noastre frățești.

După cum este cunoscut, în ultimii ani, în mișcarea comunistă și muncitorească mondială au apărut deosebiri de vederi asupra unor probleme fundamentale ale dezvoltării sociale contemporane, ale liniei generale a mișcării comuniste, cît și asupra normelor de relații dintre partidele comuniste.

În diversitatea de condiții în care activează partidele comuniste și muncitorești — determinată de nivelul dezvoltării social-economice, de particularitățile istorice și naționale ale țărilor lor — este firesc să apară atît păreri deosebite asupra căilor cuceririi puterii politice și problemelor construcției socialiste, cît și o mare varietate a formelor și metodelor de acțiune. Modul de soluționare de către fiecare partid a sarcinilor sale nu poate constitui subiect de dispută; este dreptul exclusiv al fiecărui partid de a-și elabora de sine stătător linia politică, formele și metodele de activitate, de a-și stabili obiectivele, aplicînd creator adevărurile generale ale marxism-leninismului la condițiile concrete ale țării sale, aducîndu-și astfel contribuția la îmbogățirea tezaurului comun de gîndire și experiență revoluționară.

Pot, de asemenea, să apară deosebiri de vederi și de interpretare cu privire la problemele mișcării revoluționare internaționale, la fenomenele dezvoltării sociale contemporane. Desigur, este necesar ca partidele comuniste, analizînd aceste probleme, să-și expună punctul de vedere asupra lor. Așa cum se subli-

[1] Congresul din 20—25 iunie 1960.

niază în Declarația plenarei lărgite a Comitetului Central din aprilie 1964, partidul nostru consideră că dezbaterea acestor probleme trebuie să se desfășoare în mod principial, tovărășesc, pornindu-se de la concepția noastră comună despre lume și viață — marxism-leninismul — și depunîndu-se cu răbdare și perseverență eforturi pentru apropierea și înțelegerea reciprocă, pentru realizarea unității în problemele fundamentale ale luptei împotriva imperialismului, pentru pace, pentru victoria cauzei socialismului.

Esențial pentru realizarea și întărirea acestei unități este respectarea consecventă a normelor de bază ale raporturilor dintre partide, a principiilor independenței, egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne ale altor partide. De cea mai mare însemnătate este dezvoltarea relațiilor de încredere, stimă și respect reciproc între partide, orice problemă de interes comun discutîndu-se nemijlocit de la partid la partid, de la conducere la conducere, în mod sincer, tovărășesc.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R. 19 iulie 1965;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, 1966, pp. 80—81.

[...]

De la începuturile sale, mișcarea muncitorească din România s-a afirmat ca un detașament activ al proletariatului mondial, parte integrantă a mișcării muncitorești internaționale. Ea a întreținut legături strînse cu organizațiile muncitorești și socialiste naționale și internaționale, cu conducătorii eminenți ai proletariatului.

În perioada revoluției din 1848, Marx aprecia Bucureștiul ca un centru important al mișcării revoluționare din această parte a Europei[1]. Scrisorile lui Engels către socialiștii români de la sfîrșitul secolului al XIX-lea oglindesc, de asemenea, interesul viu și simpatia cu care marii dascăli ai proletariatului urmăreau dezvoltarea mișcării revoluționare și muncitorești din țara noastră.

Organizațiile politice ale clasei muncitoare din România au participat la dezbaterea marilor probleme care au stat în diferite etape în fața mișcării muncitorești internaționale, aducîndu-și contribuția la creșterea luptei revoluționare a proletariatului, la dezvoltarea învățăturii marxist-leniniste. Relevînd aportul partidului socialist român în cadrul mișcării muncitorești internaționale, conducerea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din Ungaria scria în 1894 socialiștilor români cu ocazia celui de-al doilea Congres al lor: *„Primiți călduroasele noastre salutări, tovarăși ai tînărului și vigurosului Partid Socialist-Democrat Român, care ocupă deja, grație devotamentului și energiei voastre, un loc însemnat printre partidele socialiste ale continentului"*[2].

Mișcarea muncitorească și socialistă din România și-a manifestat încă de la început solidaritatea și sprijinul activ față de luptele proletariatului mondial. Numeroși combatanți români au luptat pe baricadele Comunei din Paris, apărînd primul stat al muncitorilor, iar în 1905 muncitorii din București și

[1] Vezi *K. Marx și F. Engels*, Opere, vol. 9, București, Editura politică, 1959, p. 35 (notă în opera din care am extras).

[2] „Munca" din 25 aprilie 1894 (notă în opera din care am extras).

Scanned with OKEN Scanner

din alte orașe ale țării s-au solidarizat cu lupta proletariatului rus împotriva țarismului, au desfășurat o largă acțiune de sprijinire morală și materială a echipajului revoluționar de pe crucișătorul „Potemkin", debarcat la Constanța. O pagină vie a spiritului internaționalist al proletariatului și maselor muncitoare din țara noastră o constituie activitatea desfășurată în sprijinul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, lupta pentru apărarea cu arma în mînă a tînărului stat socialist.

Oamenii muncii din țara noastră și-au manifestat solidaritatea cu revoluția proletară ungară, s-au opus participării la intervenția militară organizată și condusă de Antantă, au sprijinit revoluția proletară din Germania, marea răscoală populară din Bulgaria. Luptele revoluționare ale proletariatului din numeroase țări au găsit un viu ecou și o caldă simpatie în rîndurile clasei noastre muncitoare, ale poporului român.

Partidul Comunist Român a cultivat cu consecvență în masele oamenilor muncii spiritul internaționalismului proletar. În anii grei ai ilegalității, el a chemat clasa muncitoare, forțele progresiste ale poporului să se solidarizeze cu lupta revoluționară a poporului chinez, a organizat participarea voluntarilor români la luptele pentru apărarea Spaniei republicane. În perioada de cumpănă pentru întreaga omenire a luptei antifasciste, comuniștii și patrioții români s-au solidarizat cu popoarele Iugoslaviei, Poloniei, Greciei, Austriei, Albaniei și ale celorlalte țări cotropite de hitleriști. În panteonul rezistenței antifasciste și-au înscris numele și o seamă de comuniști și patrioți români înrolați în detașamentele de partizani din Uniunea Sovietică, Franța, Cehoslovacia, Belgia.

În același timp, solidaritatea și simpatia cu care au fost înconjurați partidul și clasa muncitoare din România de către partidele frățești, de către comuniștii de peste hotare au reprezentat un sprijin și un imbold puternic în lupta lor revoluționară. Acest sprijin a fost resimțit îndeosebi în timpul grevelor generale ale muncitorilor ceferiști și tipografi din anul 1888, al răscoalelor țărănești din 1907, luptelor de la Galați din 1916, în timpul grevei generale pe întreaga țară din 1920, al procesului din Dealul Spirii din 1922, al eroicelor lupte din ianuarie-februarie 1933 și în timpul proceselor care le-au urmat.

După cel de-al doilea război mondial, în anii construcției socialiste, partidul nostru a dezvoltat puternic legăturile sale cu toate partidele comuniste și muncitorești din țările socialiste și capitaliste, precum și cu unele partide socialiste și cu mișcările de eliberare națională din țările coloniale și din tinere state independente. El își manifestă solidaritatea frățească cu lupta eroică a partidelor comuniste și muncitorești pentru socialism, pentru pace și progres social; partidul nostru, organizațiile obștești din țara noastră participă la activitatea organizațiilor internaționale ale clasei muncitoare, femeilor, tineretului, își aduc contribuția la lupta pentru democrație și pace în întreaga lume.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. 7 mai 1966;** *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvîntări, articole. Iulie 1965 — septembrie 1966*, Vol. 1, Editura politică, București, 1968, pp. 398—401.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Înfăptuind orientarea generală trasată de Congresul al IX-lea și de Comitetul Central al partidului, guvernul țării noastre, acționînd în spiritul principiilor coexistenței pașnice a statelor cu orînduiri sociale diferite, a desfășurat o politică externă activă de lărgire a colaborării economice, politice, tehnice-științifice și culturale cu toate statele lumii. Rezultatele acestei politici sînt oglindite și în faptul că România întreține în prezent[1] relații diplomatice cu 94 de țări și relații economice și tehnice-științifice cu peste 100 de state. Au fost intensificate schimburile de delegații guvernamentale, vizitele reciproce la nivelul conducătorilor de stat și la alte nivele între România și un mare număr de țări de pe toate continentele. În anii care au trecut de la Congresul al IX-lea România a fost vizitată de delegații guvernamentale din 48 de țări, iar delegații guvernamentale ale țării noastre au vizitat 52 de state. Putem spune că niciodată în istoria sa România nu a desfășurat o politică internațională atît de activă și nu a avut atît de mulți prieteni ca astăzi.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al IX-lea și Congresul al X-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 6 august 1969;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969 — iunie 1970*, Vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 336.

[...]

Ca detașament activ al mișcării comuniste internaționale, Partidul Comunist Român a dezvoltat și dezvoltă relații de colaborare frățească cu toate partidele comuniste și muncitorești. În anii care au trecut de la Congresul IX, partidul nostru a avut întîlniri și a făcut schimburi de delegații cu 58 de partide comuniste și muncitorești de pe toate continentele. Apreciem că aceste întîlniri și schimburi de păreri au un rol deosebit de important în dezvoltarea solidarității internaționale a partidelor comuniste și muncitorești, în găsirea celor mai potrivite căi pentru întărirea colaborării și unității mișcării comuniste și muncitorești.

[...]

Doresc să subliniez din nou că partidul nostru consideră necesar să se acționeze perseverent pentru găsirea căilor de rezolvare a problemelor divergente, renunțîndu-se la blamarea sau condamnarea altor partide comuniste și muncitorești. Desigur, aceasta nu înseamnă că Partidul Comunist Român este împotriva unor discuții libere asupra principalelor probleme ideologice; noi considerăm însă că aceste discuții, abordarea tuturor problemelor legate atît de construcția socialismului, cît și de lupta revoluționară generală, trebuie făcute într-un spirit principial, să ducă atît la clarificări ideologice, cît și la întărirea unității.

După cum se știe, încă cu mulți ani în urmă partidul nostru a apreciat ca o greșeală faptul că în trecut a mers și el pe linia condamnării și blamării

[1] În 1969.

Scanned with OKEN Scanner

unor partide frățești și de aceea a luat hotărîrea de a nu mai proceda astfel, considerînd că aceasta nu corespunde principiilor marxist-leniniste ale relațiilor dintre partide, intereselor mișcării comuniste și muncitorești. După părerea noastră, atunci cînd între unele partide comuniste se ivesc anumite probleme, opinii diferite, acestea nu trebuie să fie abordate în reuniuni internaționale, la congresele altor partide, prin atitudini de blamare și condamnare. În acest sens propunem Congresului să dea mandat Comitetului Central ca în rezolvarea deosebirilor de păreri politice sau ideologice să nu se angajeze pe linia blamării sau condamnării altui partid frățesc, ci să militeze pentru rezolvarea acestora pe calea discuțiilor de la partid la partid, de la conducere la conducere. Propunînd adoptarea acestei hotărîri, pornim de la înalta răspundere internaționalistă de care este animat partidul nostru, de la răspunderea față de cauza clasei muncitoare, a unității țărilor socialiste, a mișcării comuniste, față de interesele generale ale socialismului în lume.

De asemenea, partidul nostru întreține și va dezvolta și în viitor legături cu partide socialiste, social-democrate— dintre care unele participă prin reprezentanții lor la Congresul nostru —,aceasta corespunzînd necesității întăririi unității clasei muncitoare — peste deosebirile de ordin ideologic și politic existente între diferitele sale detașamente — în lupta pentru drepturi și libertăți democratice, pentru cauza socialismului și păcii în lume.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al IX-lea și Congresul al X-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 6 august 1969;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Aprilie 1969—iunie 1970,* Vol. 4, Editura politică, București, 1970, pp. 342; 345—347.

[...]

De-a lungul întregii sale existențe, Partidul Comunist Român s-a afirmat ca un detașament activ al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, ca militant consecvent și neobosit pentru realizarea aspirațiilor de progres, libertate și pace ale popoarelor, pentru cauza socialismului și comunismului. Încă de la crearea sa, partidul clasei noastre muncitoare a purtat mereu, cu cinste, steagul solidarității cu proletarii, cu masele muncitoare din întreaga lume. Am amintit mai înainte o serie de fapte și acțiuni din trecutul de luptă al partidului, care demonstrează puternicul spirit internaționalist de care au fost însuflețiți revoluționarii, socialiștii, comuniștii români, bogatele tradiții internaționaliste ale mișcării muncitorești din țara noastră. Acest spirit străbate ca un fir roșu mișcarea noastră muncitorească, începînd cu prezența revoluționarilor români pe baricadele Comunei din Paris, trecînd prin luptele duse cu arma în mînă de proletarii și militanții sociali din România pentru victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și apărarea tînărului stat sovietic, și mergînd pînă la luptele comuniștilor și patrioților români împotriva fascismului în Spania, în mișcarea de rezistență din Franța, Belgia, Iugoslavia, la participarea cu toate forțele națiunii noastre în marea bătălie pentru zdrobirea Germaniei fasciste, alături de Uniunea Sovietică, de celelalte

Scanned with OKEN Scanner

puteri ale coaliției antifasciste, de forțele progresiste și revoluționare din Europa. Istoria ultimilor 80 de ani[1] demonstrează că partidul muncitorilor din România, organizînd și conducînd bătăliile proletariatului împotriva claselor exploatatoare, pentru realizarea intereselor și aspirațiilor poporului român, și-a manifestat tot timpul solidaritatea și a acordat sprijinul său neprecupețit luptei revoluționare a clasei muncitoare de pretutindeni, acționînd ca un detașament activ al mișcării revoluționare, democratice, progresiste mondiale. La rîndul său, proletariatul român, partidul său politic s-au bucurat în toate marile bătălii revoluționare pe care le-au desfășurat de sprijinul și solidaritatea forțelor de clasă din alte țări, ale celorlalte detașamente revoluționare ale clasei muncitoare.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la adunarea festivă consacrată aniversării a 80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România. 30 martie 1973;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole, Ianuarie 1973 — iulie 1973,* Vol. 8, Editura politică, București, 1973, pp. 293—294.

[...]

În toată această perioadă[2], Comitetul Central și guvernul au desfășurat o intensă activitate internațională în vederea extinderii relațiilor de colaborare ale țării noastre, pentru participarea activă a României la soluționarea marilor probleme care confruntă omenirea, au militat neabătut pentru o politică de colaborare, securitate și pace în lume. Putem afirma că nu au existat probleme mai importante în viața mondială la care România să nu fi participat într-o formă sau alta, aducîndu-și contribuția la soluționarea lor în interesul tuturor popoarelor, al colaborării internaționale.

[...]

Întreaga activitate internațională a României din această perioadă a urmărit promovarea consecventă a politicii de colaborare și pace internațională, de dezvoltare a relațiilor cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, sporirea contribuției țării noastre la inaugurarea cursului nou spre destindere. Ca rezultat al acestei politici, România întreține astăzi[3] relații diplomatice cu 119 state, dezvoltă raporturi economice, comerciale și de cooperare cu aproape 130 de state. Datorită acestei politici, România și-a cucerit prieteni pe toate continentele, politica ei se bucură de stima și prețuirea popoarelor de pe toate meridianele.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al X-lea și Congresul al XI-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 25 noiembrie 1974;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974 — septembrie 1975,* Vol. 11, Editura politică, București, 1975, pp. 19—20; 21.

[1] Cuvîntarea a fost pronunțată cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la crearea, în 1893, a P.S.D.M.R.

[2] În perioada dintre Congresul al X-lea (1969) și Congresul al XI-lea. (1974).

[3] În 1974.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Acționînd în spiritul bogatelor tradiții internaționaliste ale mișcării noastre muncitorești revoluționare, în perioada care a trecut de la Congresul al X-lea[1], Partidul Comunist Român a desfășurat o largă activitate internațională de colaborare multilaterală cu toate partidele comuniste și muncitorești. Ca rezultat, partidul nostru întreține relații cu 89 de partide comuniste și muncitorești.

În acești ani s-au intensificat, de asemenea, relațiile de colaborare cu partidele socialiste și social-democrate; întreținem astăzi legături cu 27 de partide socialiste. Aș dori să menționez, totodată, dezvoltarea colaborării largi cu 68 de partide de guvernămînt și alte partide democratice din țările în curs de dezvoltare prietene, cu alte partide revoluționare și democratice. De asemenea, Partidul Comunist Român întreține relații de colaborare cu 11 mișcări de eliberare națională.

La acestea trebuie adăugate contactele largi dintre organizațiile sindicale, de tineret, de femei și alte organizații de masă și obștești din țara noastră și organizațiile similare din alte state.

Putem deci spune că și în această privință perioada de la Congresul al X-lea a fost cea mai rodnică, marcînd o dezvoltare puternică a relațiilor de colaborare și solidaritate internaționalistă ale partidului nostru.

Ca rezultat al faptului că partidele comuniste au ținut seama, într-o măsură mai mare, de problemele concrete din fiecare țară, pornind de la condițiile specifice în care își desfășoară activitatea, ele au putut obține succese tot mai însemnate, au devenit puternice forțe politice pe plan național, joacă un rol activ în desfășurarea evenimentelor atît din țara respectivă, cît și pe arena internațională.

[...]

Pornind de la rolul important pe care îl au partidele comuniste și muncitorești, alte forțe socialiste, progresiste, democratice în transformarea revoluționară a societății, Partidul Comunist Român consideră că trebuie intensificate eforturile pentru întărirea continuă a unității și colaborării lor. Este necesar să se țină seama de faptul că partidele își desfășoară activitatea în condiții istorice, sociale, naționale specifice, acționează în etape diferite ale dezvoltării societății și luptei revoluționare — și de aceea, în elaborarea strategiei și tacticii revoluționare, a liniei politice, ele trebuie să pornească de la realitățile date, să aplice creator adevărurile generale la condițiile concrete. Aceasta cere în mod imperios să se realizeze o unitate de tip nou, bazată pe independența și dreptul fiecărui partid de a-și elabora de-sine-stătător linia politică proprie. În același timp, noua unitate trebuie să ducă la dezvoltarea și mai puternică a colaborării și solidarității internaționale între partidele și forțele revoluționare, antiimperialiste de pretutindeni.

Trebuie să ținem seama de faptul că, pentru a fi puternice, partidele comuniste trebuie să-și întărească permanent rîndurile, să-și sporească influența în masele populare din fiecare țară, să-și întărească unitatea proprie; acestea sînt condiții indispensabile ale unei largi colaborări, ale dezvoltării solidarității internaționale, ale unității de tip nou. Iată de ce considerăm că nu trebuie întreprins nimic, absolut nimic care ar putea slăbi unitatea vreunui partid comunist, că nu trebuie admis nici un amestec din partea unui partid în treburile altui partid.

---

[1] Congresul al X-lea, 6—12 august 1969.

Scanned with OKEN Scanner

Partidul Comunist Român, pornind de la răspunderea față de propriul popor, față de cauza socialismului în general, de la răspunderea sa de detașament al mișcării revoluționare internaționale, va acționa și în viitor, cu toată fermitatea, pentru afirmarea unității de tip nou în cadrul mișcării comuniste și muncitorești, conștient că aceasta este un factor de însemnătate uriașă pentru întreaga dezvoltare socială a omenirii.

[...]

În baza considerentelor expuse mai sus, propun Congresului să împuternicească Comitetul Central al partidului să desfășoare în continuare o largă activitate internațională de dezvoltare a colaborării cu toate partidele comuniste și muncitorești. Partidul nostru să participe în continuare în mod activ la întărirea solidarității internaționale, a unității de tip nou a partidelor comuniste și muncitorești. Totodată, partidul nostru să nu se lase nici în viitor antrenat, în vreun fel sau altul, în acțiuni de blamare a altor partide, acțiuni care dăunează unității și colaborării partidelor comuniste și muncitorești. Dimpotrivă, să facă totul pentru unitatea și colaborarea mișcării comuniste internaționale.

Partidul Comunist Român va intensifica colaborarea cu partidele socialiste și partidele social-democrate în lupta pentru o lume mai dreaptă și pentru pace. Dezvoltarea socială contemporană, evenimentele internaționale impun mai mult ca oricînd întărirea pe baze noi a unității clasei muncitoare, a tuturor forțelor revoluționare, progresiste. O importanță primordială are, în această direcție, colaborarea și unitatea dintre comuniști și socialiști. În vederea realizării acestui țel este necesar să se pornească de la ceea ce unește, de la experiența pozitivă de pînă acum și să se acționeze din ambele părți pentru depășirea oricăror greutăți, spre a se ajunge la o adevărată reconciliere istorică între partidele comuniste și socialiste, la întărirea colaborării lor.

Pornind de la răspunderea istorică față de viitorul civilizației omenești, considerăm că trebuie găsite căile pentru întărirea colaborării tuturor forțelor revoluționare, progresiste în lupta pentru progres social, pentru pace, pentru o nouă ordine economică, și politică internațională, pentru dezvoltarea liberă și independentă a fiecărei națiuni pe calea civilizației și bunăstării.

Vom acționa în continuare pentru dezvoltarea relațiilor cu partidele de guvernămînt, democratice din țările în curs de dezvoltare, din toate țările lumii. Vom extinde și întări, de asemenea, solidaritatea cu mișcările de eliberare națională, în lupta pentru cucerirea deplină a independenței și dezvoltarea economico-socială liberă a fiecărui popor.

În această luptă uriașă, forțele progresiste, toți cei care doresc întronarea unor relații noi, bazate pe egalitate și colaborare între state și popoare, indiferent de concepțiile lor politice și filozofice, de credințele lor religioase, trebuie să-și unească eforturile pentru a asigura dezvoltarea democratică, progresistă a societății omenești.

Ca detașament revoluționar al marelui front al progresului, socialismului și păcii — ținînd seama de tendințele dezvoltării sociale, de faptul că noi și noi popoare pășesc pe calea dezvoltării socialiste, democratice —, Partidul Comunist Român își va face și în viitor datoria, atît pe plan național, asigurînd înfăptuirea neabătută a programului de făurire a societății socialiste multila-

Scanned with OKEN Scanner

teral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, cît și pe plan internațional, contribuind la lupta tuturor popoarelor pentru o viață liberă, independentă, pentru progres și pace în întreaga lume.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al X-lea și Congresul al XI-lea și sarcinile de viitor ale partidului. 25 noiembrie 1974;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole. Noiembrie 1974 — septembrie 1975*, Vol. 11, Editura politică, București, 1975, pp. 43—44; 45—46; 47—48.

[...]

Au fost puse mai multe întrebări în legătură cu poziția partidului nostru față de fenomenele și tendințele noi ce se manifestă în mișcarea comunistă și muncitorească. În legătură cu aceasta aș dori să subliniez faptul că după Conferința de la Berlin[1] s-a realizat o dezvoltare mai puternică a politicii independente a diferitelor partide comuniste și muncitorești, o afirmare mai largă a principiilor de egalitate, stimă și respect reciproc în relațiile dintre aceste partide. Totodată, trebuie spus că în această perioadă au mai continuat să se manifeste și tendințe de amestec în treburile unor partide comuniste și muncitorești.

După Consfătuirea de la Berlin, atît în Europa, cît și pe alte continente, o serie de partide comuniste și muncitorești și-au întărit pozițiile, joacă un rol sporit și exercită o influență mai puternică, atît în viața politică națională, cît și pe plan internațional. Aceasta demonstrează că orientarea partidelor spre o politică independentă, bazată pe realitățile istorice naționale din țările respective, este pe deplin justă. De aceea, trebuie să facem totul pentru afirmarea cu putere și în viitor a acestor principii în relațiile din cadrul mișcării comuniste și muncitorești, pentru respectarea dreptului fiecărui partid de a-și elabora politica, strategia și tactica revoluționară în mod independent, în conformitate cu condițiile din țara în care își desfășoară activitatea, fără nici un amestec din afară.

În același timp, trebuie să acționăm pe căile cele mai potrivite pentru întărirea continuă a colaborării și solidarității internaționale dintre partidele comuniste și muncitorești. Afirmarea politicii independente nu contravine și nu trebuie să contravină solidarității acestor partide, dezvoltării unei tot mai largi și mai strînse colaborări între ele pentru realizarea idealurilor înaintate ale popoarelor, pentru democrație, socialism și pace. [...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la ședința activului central de partid și de stat. 3 august 1978;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole. Aprilie — august 1978*, Vol. 16, Editura politică, București, 1979, pp. 535—536

[1] Conferința partidelor comuniste și muncitorești din Europa, întrunită la Berlin, în zilele de 29 iunie — 1 iulie 1976.

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Acționînd pentru îndeplinirea în cele mai bune condiții a programului de edificare a socialismului și comunismului în România, ne îndeplinim o înaltă îndatorire față de propriul popor și, totodată, ne aducem contribuția la victoria cauzei generale a socialismului, la întărirea forțelor progresului social și păcii în lume. Noi pornim de la convingerea că sporirea contribuției țării noastre la cauza destinderii și păcii — țeluri de însemnătate hotărîtoare pentru destinele omenirii — impune, în primul rînd, întărirea continuă a forței economice și politice proprii, înfăptuirea cu succes a programului de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a întregului nostru popor.

[...]

România acționează consecvent pentru dezvoltarea prieteniei, colaborării și solidarității cu toate țările socialiste, militează pentru întărirea unității și conlucrării lor. Întărind permanent prietenia și colaborarea cu toate țările socialiste, noi nu am conceput și nu concepem lărgirea relațiilor cu o țară socialistă în dauna raporturilor cu altele, nu am contrapus și nu contrapunem prietenia cu o țară colaborării cu alte țări. Așa cum, dealtfel, în general, nu contrapunem relațiile cu o țară relațiilor cu alte țări. Considerăm că trebuie să facem totul pentru dezvoltarea relațiilor de prietenie și colaborare cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială.

Raporturile României cu țările socialiste, fără excepție, se completează într-un ansamblu unitar, la baza căruia stă politica noastră principială, fermă și consecventă, îndreptată spre întărirea unității tuturor țărilor socialiste, spre creșterea forței și influenței socialismului în lume.

[...]

[...] Țara noastră acționează ferm pentru întărirea colaborării și solidarității cu țările în curs de dezvoltare, cu țările nealiniate. Întreținem, în prezent, relații cu peste 100 de țări în curs de dezvoltare, colaborăm tot mai strîns cu ele pe tărîm economic, tehnico-științific și cultural, le sprijinim în formarea cadrelor, în valorificarea bogățiilor naționale, în dezvoltarea unei economii proprii — baza întăririi și apărării independenței lor. Intensificarea colaborării și conlucrării cu țările în curs de dezvoltare reprezintă o contribuție la întărirea luptei antiimperialiste și anticolonialiste, pentru apărarea suveranității popoarelor, pentru asigurarea dezvoltării lor libere, de-sine-stătătoare, pe calea progresului economic și social.

[...]

În spiritul coexistenței pașnice, extindem legăturile economice, tehnico-științifice și culturale cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate țările lumii, fără deosebire de orînduire socială, participăm activ la diviziunea internațională a muncii, la schimbul mondial de valori.

La temelia relațiilor noastre cu toate țările așezăm statornic principiile deplinei egalități în drepturi, respectul independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța, principii tot mai larg recunoscute pe plan

Scanned with OKEN Scanner

internațional ca singurele în stare să asigure pacea, progresul și prosperitatea tuturor popoarelor și națiunilor.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Expunere la sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român. 1 decembrie 1978**; *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole, Septembrie 1978 — martie 1979*; Vol. 17, Editura politică, București, 1979, pp. 299; 301—302; 312; 313.

[...]

De la Congresul Internaționalei a II-a din 1889, de-a lungul deceniilor, ziua de 1 Mai a devenit tot mai mult un simbol al uriașei energii revoluționare a clasei muncitoare, al hotărîrii sale de a lichida exploatarea și asuprirea omului de către om, de a clădi o societate nouă, a egalității și dreptății sociale, a bunăstării și fericirii celor ce muncesc, de a asigura o lume mai dreaptă și mai bună, fără războaie, o lume a păcii și frăției.

Intrînd pe arena politică în a doua jumătate a secolului trecut, clasa muncitoare din România se poate mîndri cu faptul că a participat, prin reprezentanții săi, la reuniunea internațională de la Paris, sărbătorind apoi tradițională zi a primăverii ca zi a solidarității cu proletariatul și oamenii muncii de pretutindeni, cu popoarele asuprite de pretutindeni care luptă pentru eliberarea națională, împotriva imperialismului și colonialismului.

Privite în timp, manifestările muncitorești prilejuite an de an în țara noastră de sărbătoarea zilei de 1 Mai jalonează însăși istoria bogată și eroică a proletariatului român, drumul pe care l-a străbătut, de la începuturile organizării sale, pînă la victoria revoluției socialiste și edificarea cu succes a noii orînduiri în România.

Obiectivele politice și lozincile sub semnul cărora s-a desfășurat la noi an de an sărbătorirea zilei de 1 Mai au relevat rolul istoric al clasei muncitoare în unirea forțelor înaintate ale societății în lupta pentru libertate, democrație, independență și suveranitate națională, pentru progresul economico-social al patriei.

În sărbătorirea zilei de 1 Mai și-a găsit, de asemenea, o expresie grăitoare sprijinul de solidaritate internațională ce a caracterizat întotdeauna mișcarea noastră revoluționară muncitorească, mișcarea socialistă, Partidul nostru Comunist. Proletariatul din România a fost prezent, prin exponenții săi, încă la lupta pe baricadele Comunei din Paris, apoi pe frontul apărării Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, și, în general, la marile bătălii de clasă duse pretutindeni, la lupta mondială a forțelor revoluționare pentru cauza socialismului și democrației, împotriva imperialismului, a fascismului, pentru pace, prietenie între popoare și o viață mai bună, liberă.

De 34 de ani[1] oamenii muncii din România sărbătoresc 1 Mai trecînd în revistă mărețele succese obținute, la început în lupta pentru democratizarea țării, pentru transformarea revoluționară a societății, apoi în zidirea celei mai

[1] Cuvîntarea a fost ținută în 1979.

drepte și mai umane orînduiri, orînduirea socialistă, în făurirea noii civilizații materiale și spirituale pe pămîntul patriei noastre. Fiecare 1 Mai reprezintă o nouă treaptă pe care poporul nostru, liber și stăpîn pe destinele sale, o urcă pe drumul progresului, al bunăstării și fericirii.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Cuvîntare la marea adunare populară consacrată zilei de 1 Mai. 30 aprilie 1979;** *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate; Rapoarte, cuvîntări, interviuri, articole, Martie — septembrie 1979;* Vol. 18, Editura politică, București 1979, pp. 238—239.

[...]

În perioada care a trecut de la Congresul al XI-lea al partidului[1], în viața internațională s-au produs profunde mutații în raportul de forțe. Pe baza analizei materialist-dialectice și istorice a dezvoltării sociale se poate spune că în viața internațională s-au conturat tot mai puternic două tendințe diametral opuse. Pe de o parte, s-a manifestat tendința spre menținerea sferelor de influență și dominație, spre o nouă reîmpărțire a acestora, iar, pe de altă parte, tendința de a se pune capăt politicii imperialiste de forță și dictat, a sferelor de influență, de a se asigura afirmarea independentă a tuturor națiunilor lumii, destinderea și pacea.

A continuat, de asemenea, să se amplifice criza economică, petrolieră și financiară și, pe această bază, criza socială și politică a lumii capitaliste, s-au intensificat și s-au ivit noi contradicții între diferite state și grupări de state, ceea ce a dus la agravarea conflictelor existente și la apariția altora noi în diferite zone ale lumii, la momente de încordare și la accentuarea instabilității în viața internațională.

Ca rezultat al adîncirii crizei economice și sociale, are loc o diminuare a ratei investițiilor productive, a alocărilor de fonduri pentru dezvoltarea agriculturii, paralel cu creșterea în ritm înalt a cheltuielilor militare. În multe state, creșterea venitului național este mai mică decît procentul sporirii anuale a cheltuielilor pentru înarmare. Ca rezultat al inflației, are loc o înrăutățire a condițiilor de viață a maselor de oameni ai muncii, crește tot mai mult șomajul, în timp ce veniturile monopolurilor și societăților supranaționale înregistrează o evoluție mereu ascendentă. Este concludent că în discuțiile și pronosticurile despre situația deceniului al nouălea, chiar și cei mai optimiști economiști privesc cu pesimism perspectiva depășirii actualei crize economice.

Trebuie spus deschis că sporirea în proporții uriașe a cheltuielilor militare constituie una din cauzele cele mai importante ale amplificării crizei economice. Realitatea, viața demonstrează că nu se va mai putea continua mult timp situația în care cheltuielile militare depășesc creșterea veniturilor naționale. Deja în momentul de față se poate spune că în multe state, ținînd cont și de rata inflației, nu se realizează nici o creștere a nivelului economic, dimpotrivă, asistăm chiar la o reducere a acestuia. Astfel, se adîncesc tot mai mult decalajele dintre state, se agravează sărăcia și mizeria a sute și sute de milioane de oameni din diferite zone și țări ale lumii.

Este evident pentru oricine judecă rațional că singura cale de ieșire din marile dificultăți ale crizei economice mondiale este promovarea fermă a unei

[1] Congresul al XI-lea, 25—28 noiembrie 1974.

Scanned with OKEN Scanner

politici economice bazate pe schimbarea radicală a raportului dintre cheltuielile pentru dezvoltare și cele pentru înarmare, pe orientarea folosirii preponderente a venitului național în scopul accelerării progresului economico-social al popoarelor, al creșterii nivelului lor de viață material și spiritual. Aceasta este o cerință obiectivă a asigurării mersului înainte al civilizației umane, a soluționării gravelor probleme economice și sociale care confruntă lumea contemporană.

În anii din urmă asistăm, totodată, la intensificarea luptei maselor populare, a forțelor progresiste împotriva politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, la realizarea de noi succese în mișcarea de eliberare națională, în apărarea și consolidarea independenței popoarelor. O înrîurire deosebit de pozitivă asupra cursului vieții internaționale exercită țările socialiste, precum și tinerele state independente, țările în curs de dezvoltare care au păşit pe calea afirmării economice și social-politice de sine stătătoare. Noi și noi popoare se pronunță pentru trecerea la organizarea societății pe baze socialiste, ca singur mod de lichidare a exploatării și asupririi, de înfăptuire a aspirațiilor de libertate și bunăstare, de dreptate socială și națională. Aceasta demonstrează forța ideilor socialismului, creșterea influenței și prestigiului socialismului pe plan mondial.

Din studierea aprofundată a faptelor și realităților în continuă dezvoltare și schimbare se poate trage concluzia că lupta dintre cele două tendințe diametral opuse din viața internațională va caracteriza în continuare situația politică pe arena mondială. Se poate spune că tendințele actuale de consolidare și împărțire a zonelor de influență vor continua să persiste, chiar să se amplifice. Este cunoscut că în ultima vreme s-au înmulțit declarațiile unor cercuri conducătoare din diferite state cu privire la pregătirile militare pentru menținerea sau consolidarea influenței lor în anumite părți ale lumii. Viața demonstrează că pentru exercitarea politicii de dominație și asuprire se folosește atît calea economică, cît și cea militară. Fără îndoială că ambele constituie un pericol pentru cauza independenței și păcii și trebuie respinse cu fermitate de către toate popoarele. În momentul de față însă, pericolul principal îl reprezintă calea militară — și împotriva acesteia trebuie îndreptate toate forțele, pentru a se asigura independența națiunilor, promovarea unor relații noi între state, pe baza deplinei egalități în drepturi, împiedicarea agravării situației internaționale, a izbucnirii de noi războaie, inclusiv a unui nou război mondial, pentru asigurarea păcii.

Deși situația politică internațională este destul de complexă și se caracterizează prin contradicții puternice, se poate afirma cu deplină răspundere că există forțe care — acționînd unite — pot împiedica războiul, pot asigura o politică de independență și destindere, o pace trainică în lume.

[...]

Nicolae Ceaușescu, **Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale partidului, 19 noiembrie 1979**; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 584, din 20 noiembrie 1979, p. 8

Scanned with OKEN Scanner

[...]

Congresul al XII-lea al partidului[1] își însușește pe deplin aprecierile din Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la evoluția vieții internaționale. Evenimentele petrecute în ultimii ani pe arena mondială au confirmat, încă o dată, cu putere, realismul și justețea concluziilor și a orientărilor politicii externe a partidului și statului nostru. Congresul aprobă ampla și dinamica activitate desfășurată de partidul și statul nostru pe plan extern în perioada care a trecut de la Congresul al XI-lea[2].

Făcînd bilanțul bogatei activități internaționale desfășurate în această perioadă, Congresul dă o înaltă apreciere rolului determinant al secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în elaborarea și înfăptuirea politicii externe românești — politică pusă în întregime în slujba păcii, colaborării și înțelegerii între popoare, a afirmării plenare a dreptului sacru al fiecărei națiuni de a trăi în libertate, a fi independentă, a se bucura de binefacerile progresului și civilizației.

1. Congresul își însușește pe deplin ampla și profunda analiză cuprinsă în Raportul prezentat de secretarul general al partidului, cu privire la evoluția situației internaționale, caracterizată, pe de o parte, de afirmarea tot mai hotărîtă a voinței popoarelor de a se dezvolta libere, stăpîne pe bogățiile lor naționale, pe destinele proprii, de a-și făuri viața așa după cum doresc, fără nici un amestec din afară, iar, pe de altă parte, de accentuarea politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste de forță și dictat, a tendințelor de reîmpărțire a lumii în zone de influență. Lupta dintre aceste două tendințe diametral opuse din viața internațională caracterizează și va caracteriza în continuare evoluția vieții politice mondiale. Deși situația internațională este deosebit de complexă, se poate afirma cu deplină răspundere că există forțe care, acționînd unite, pot împiedica agravarea climatului mondial, pot asigura o politică de independență, colaborare și pace în lume. Congresul își însușește în unanimitate aprecierea privind capacitatea forțelor revoluționare, democratice și progresiste de a asigura mersul ferm înainte al omenirii pe calea progresului și civilizației, de a promova o politică nouă, de egalitate și respect între națiuni, de pace și securitate internațională.

[...]

Rezoluția Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român;
Scînteia, anul XLIX, nr. 11 589, din 25 noiembrie 1979, p. 3.

[...]

13. Congresul își însușește pe deplin concluziile cuprinse în Raport cu privire la procesele care au loc în prezent în mișcarea comunistă și muncitorească internațională, precum și orientările după care se va călăuzi în viitor Partidul Comunist Român în raporturile sale cu partidele comuniste și muncitorești.

Congresul apreciază că în numeroase țări partidele comuniste și muncitorești au obținut succese importante în activitatea revoluționară, s-au întărit și și-au sporit influența în mase, afirmîndu-se tot mai puternic ca promotoare ale intereselor fundamentale ale oamenilor muncii, avînd, totodată, un rol tot mai însemnat pe arena mondială, manifestîndu-se ca prin-

[1] Congresul al XII-lea, 19—24 noiembrie 1979.
[2] Congresul al XI-lea, 25—28 noiembrie 1974.

Scanned with OKEN Scanner

cipale forțe ale democrației, progresului și păcii. Pornind de la realitatea că fiecare partid comunist își desfășoară activitatea în condiții economice, sociale și istorice extrem de diferite de la o țară la alta, Congresul reafirmă poziția constantă a partidului nostru potrivit căreia fiecare partid trebuie să-și elaboreze de sine stătător linia politică, strategia și tactica revoluționară, în concordanță cu realitățile din țara respectivă. În felul acesta, fiecare partid poate îmbogăți cu experiența proprie tezaurul teoriei și practicii revoluționare. Cauza unității cere ca între partidele comuniste și muncitorești să fie instaurate relații cu adevărat noi, de deplină egalitate și respect al independenței și autonomiei fiecărui partid, ca deosebirile de păreri să fie dezbătute în mod principial, într-un climat de stimă și înțelegere reciprocă. Realizarea solidarității și unității de tip nou între partidele comuniste are o importanță deosebită pentru desfășurarea cu succes a luptei revoluționare, pentru cauza progresului social, a politicii de independență, destindere și pace.

Congresul împuternicește Comitetul Central de a acționa și în viitor, în modul cel mai ferm, pentru dezvoltarea relațiilor sale cu toate partidele comuniste și muncitorești, pentru întărirea unității și colaborării lor. În același timp, partidul nostru își va amplifica, în continuare, relațiile cu partidele socialiste și social-democrate, cu toate organizațiile revoluționare, democratice și progresiste, cu forțele antiimperialiste de pretutindeni, considerînd că aceasta are o importanță esențială pentru dezvoltarea vieții internaționale pe o cale nouă, democratică. Partidul nostru va face totul pentru a-și îndeplini cu hotărîre rolul de detașament revoluționar în lupta pentru o politică nouă, de progres, pace și destindere, pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră.

[...]

Rezoluția Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român; *Scînteia*, anul XLIX, nr. 11 589, din 25 noiembrie 1979, p. 3.

[...]

Întreaga istorie a mișcării muncitorești din România, a Partidului Comunist Român cuprinde pagini nepieritoare de solidaritate internaționalistă cu forțele revoluționare din celelalte țări. De la primele începuturi mișcarea muncitorească din România a avut legături strînse cu Internaționala Comunistă, cu Marx și Engels — făuritorii socialismului științific. Revoluționarii români au fost prezenți pe baricadele Comunei din Paris, aducîndu-și contribuția de sînge la prima revoluție proletară din lume. Ei s-au călăuzit tot timpul de ideile socialismului științific, s-au inspirat din experiența revoluționară internațională. În timpul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — moment istoric epocal care a marcat începutul trecerii omenirii pe calea socialismului — revoluționarii români s-au aflat alături de revoluționarii ruși în lupta împotriva reacțiunii, a intervenției străine. Ei și-au adus contribuția modestă la victoria uriașei bătălii duse de proletariatul din Rusia, de partidul lui Lenin. Comuniștii și antifasciștii români au luptat în brigăzile internaționale în timpul războiului civil din Spania, în mișcarea de rezistență din Franța și din alte țări, au dat mari jertfe în lupta generală împotriva fascismului.

În același timp, luptele de clasă desfășurate în România, activitatea mișcării noastre revoluționare, a Partidului Comunist Român s-au bucurat întotdeauna de sprijinul și solidaritatea forțelor revoluționare internaționale.

Scanned with OKEN Scanner

Solidaritatea internațională s-a manifestat deci atît prin ajutorul primit de mișcarea noastră revoluționară, de Partidul Comunist Român, cît și prin sprijinul acordat de revoluționarii și comuniștii români altor partide, luptei revoluționare din diferite țări. Se poate spune că spiritul internaționalismului proletar, solidaritatea revoluționară trec ca un fir roșu prin întreaga istorie a mișcării revoluționare din România, a Partidului Comunist Român.

În etapa următoare a dezvoltării societății umane — etapă ce se va caracteriza, fără îndoială, prin noi și mari transformări revoluționare, sociale și naționale, prin trecerea a noi și noi state pe calea socialismului — întărirea solidarității internaționale cu toate mișcările revoluționare progresiste, cu partidele comuniste și muncitorești va constitui o orientare permanentă a Partidului Comunist Român. Partidul nostru va acționa neabătut pentru dezvoltarea colaborării internaționale cu toate partidele comuniste și muncitorești, pentru întărirea solidarității în lupta consacrată progresului social, cauzei socialismului și păcii.

[...]

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pp. 205—207.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

	Cuvînt înainte	5
	Notă asupra ediției	7
I.	Însemnătatea istoriei patriei și Partidului Comunist Român în activitatea instructiv-educativă	11
II.	Originea poporului român. Caracterul unitar al dezvoltării sale. Organizarea statală pînă în secolul al XIV-lea	25
III.	Lupta poporului român pentru unitate și independență în secolele XIV—XVIII; importanța ei europeană	93
IV.	Afirmarea națiunii române și constituirea statului român modern	199
V.	Proclamarea independenței depline a României și încheierea procesului de formare a statului național unitar român	263
VI.	Începuturile mișcării muncitorești în România. Crearea partidului politic al clasei muncitoare și rolul său în viața social-politică a țării	309
VII.	Consolidarea statului național român unitar. Congresul de unificare a organizațiilor politice ale clasei muncitoare. Făurirea Partidului Comunist Român	347
VIII.	Partidul Comunist Român — stegar al luptei pentru eliberare socială, salvgardarea suveranității și independenței naționale a României (1921—1940)	375
IX.	Lupta forțelor revoluționare, patriotice, în frunte cu Partidul Comunist Român, împotriva dominației naziste și a dictaturii antonesciene. Începutul revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, din augus 1944	421
X.	Revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă. Lupta maselor populare, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru instaurarea și consolidarea puterii revoluționar-democratice	461
XI.	Trecerea la revoluția socialistă. Desfășurarea, sub conducerea partidului, a operei de construire a socialismului în anii 1948—1965	497
XII.	Trecerea la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate. Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism	529
XIII.	Solidaritatea internațională a mișcării muncitorești și socialiste din România; poziția Partidului Comunist Român cu privire la întărirea unității mișcării comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor revoluționare, democratice și antiimperialiste	561

Scanned with OKEN Scanner

Nr. colilor de tipar : 37
Bun de tipar : 20.01.1981
Comanda nr. 90 394/5809

Combinatul Poligrafic
„CASA SCÎNTEII"
București
Republica Socialistă
România

Scanned with OKEN Scanner